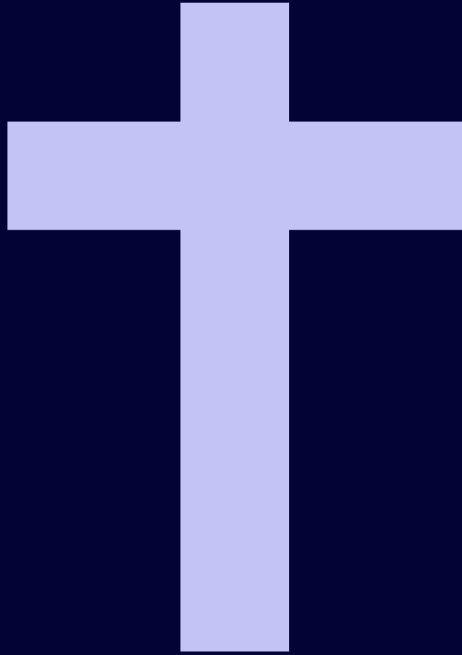

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA
The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua New Guinea
Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

front	1
Legic	2
Mataio	90
Mareko	135
Luka	163
Yohane	212
Méliméli icac ai	245
Roma	290
1 Korinti	311
2 Korinti	331
Galatia	344
Efeso	351
Filipai	358
Kolosai	363
1 Tesalonika	368
2 Tesalonika	373
1 Timoteo	376
2 Timoteo	382
Tito	386
Filemon	389
Hebiraio	391
Yakobo	406
1 Petero	412
2 Petero	418
1 Yohane	422
2 Yohane	427
3 Yohane	428
Yuda	429
Ac Saṇa	431
Read the New Testament	454

**Sisipac Ac Qelia
Sampela hap Buk Baibel
long tokples Kube long
Niugini**

**The New Testament and
Psalms in the Kube language
of Papua New Guinea**

Global Bible Translators

Sisipac Ac Qelia

Sampela hap Buk Baibel long tokples
Kube long Niugini

The New Testament and Paslmas in the
Kube language of Papua New Guinea
[iso]

Translation: © 2012, Global Bible
Translators

Print publication, 2012, Global Bible
Translators

Web version
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you
under the terms of the Creative Commons
license (Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share — to copy, dis-
tribute and transmit the text under the
following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.

- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.**

Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narepela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Legic Kiwi 1

1

(Legic 1–41)

Héna éréhéc.

¹ Ic ségi ségiyaguc imi ic zipiliñ zapalaña ionac niniñ areñgia imi ménda méndacma kemma, kápésic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc* momacnec ménda tacanzac. ² Néñ Yaweac† héna acwac‡ ewa siña heyu, siñi kaiwe séc héna ac imi zéniñanzac.

³ Inéñ ic hésa doku téfara giñgiñaguc himicgic nañanzac ésécnec haréña ménda bura tiyu naléya méndacma héla gocmia haianzac. Inéñ imuac me imuac ai meyu hiabianec saima keñanzac.

⁴ Néñ ic zipiliñ zapalaña imi imuhuc qahac. Inéñ imi gorosona sénéwéra luhucnéñ mihilañgéyu keñanzac ésécnec. ⁵ Imuac niñac ic zipiliñ zapalaña ieneñ imi Anutunéñ kitiwa biria melenéñ énécmiyu hia ménda nañselimu. Wañu kápésic ic ieneñ ic solaña iniguc momacnec kecmuac séc qahac. ⁶ Ic hiabia imi Yawenéñ inicgaleñ wañ énécmiñanzac, néñ ic zipiliñ zapalaña imi eneñ tima keñanzu héna imuac tetcgia imi humu qai wawaña.

2

Anutunéñ Kristoac sisipac ac ézeyer.

¹ Némac niñac baera baera ic embac ieneñ qegetali ac qewelona wamma, imuac ic embac ieneñ ai gorosona imuhucyawac niñareñ wañanzu? ² Wañu Yawe zéma iwac halécnéñ météré mima gésimimia iorac hazéc wañ érécmima baecac ic kewu ieneñ zérénqéréñ wamma nañgic, baecac galeñhéra ieneñ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininzu; ³ Señ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma

* **1:1:** Hebiraio aciguc; Ionac tataciguc. † **1:2:** Yawe; Anutuac qara, kiwi téryaiguc ogic hezac, néñ qac térya imi ménda olomma Miñ Kewu zéanzu. ‡ **1:2:** Héna ac; Hebiraio aciguc Tora, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuazéc imuac hénihénaiguc hezac imuac qara. * **3:2:** Hebiraio aciguc; Kekec unjanawac. † **3:4:** Zion baec boña, imuac qahaiguc Dawidiac demin selia neñ kiroponéñ lelecgéma nanzac.

hésa selia ziki sipac menénéc mizac imi hulac gilidacbiñ.

⁴ Wañu ou kurumeniguc taczac inéñ desi énécimizac. Miñ Kewunéñ isocfagociguc onopoczac. ⁵ Inéñ qeri geric wamma ac wañ énécimizac, tericgé énécmime yomuhuc zézac; ⁶ Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boña térya Zioniguc kumuwa nanzac.

⁷ Imuac ni miñ kewuac zézé seli ac imi zéau énécmiwa baec séc kenzac. Yawenéñ yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nañna. Deguc ni héri haima mihiñi génzua. ⁸ Zéwelecnénna neñ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buña wandacmu. Wañu baec tetcgia séc moczon guac buña wandacmu. ⁹ Wañu geñ aiñ qarucganéñ hazéchécga unuwésémañ. Kewuc nomuñ ésécnec qésénénécmima.

¹⁰ Imuac baera baera ic kewu ini niñtegic qinñtegic ginaguc wammu. Baera baera galeñ ini goro ac imuac gezac haimu. ¹¹ Bac yandi yandi wamma Yaweac welenéñ qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu. ¹² Qeri geric wañ énécmiyu baec hénaginaiguc biriwu niñac. Iwac naña kiricne mima welenéñ qemimu. Qeri birianéñ élanzañnec geric bélañ ésécnec yacma onowac niñac. Iwac muru héima nañanzu imi eneñ moczon ségiségi ginaguc wammu.

3

Hazéc hécgina ieneñ helanzi énécmgic Anutuac muru héima nammu.

¹ (Dawidinéñ eñeya naña Apsalomac wésia igucnec néngacma keñec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc hécna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wannémma yaré qewiñ zéma yacma nanzu imi sasala yanda. ² Ic embac sasalanéñ nuac* yomuhuc zéanzu; Anutunéñ añgéña ménda tianzac. (Ohec)

³ Néñ Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néñanzañ.

⁴Ni Yaweac kucnec ewa ewananéh qacma héiwa, inéh iwac baec boŋa téréyaiguc† acna melené néŋanzac. (Ohec)

⁵Ni ama sinjyu gau heanzua. Waŋu Yawenéh néŋgaleŋ waŋnéŋu sinjunc muŋguc yacanzua. ⁶Hazéchécna tausenŋ tausenŋ ienen lelecgé néŋgic, néŋ ni bac yandi yandi ménda waŋanzua.

⁷⁻⁸Anghéh titi imi Yawe guac murunec. Miŋ kewuac mériaŋ imi ic embachécga qacginaiguc mama heanzac. Imuac niŋac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni anghéŋna tina. Nuac hazéchécna nekaŋgina kuma ic zipiliŋ zapalaŋa ionac zécgina hézéhéna.

4

Zérabéra naléiguc ewa éréhéc qahac zéwelec waŋec.

¹(Legic galeŋawac; waŋgoŋ hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solaŋa miŋina, ni guac qacma guruwa acna melené némbésémaŋ, ni baec wéŋwéŋgiaiguc kecba baec kondonŋa mihicŋi nénec, imuac ewa hia niŋnémma zéwelecna niŋna.

²Baec ic ionac nanhéra* ini nalé dahecac séc gamu qeqe mihicŋi némmu? Nalé dahecac séc edamuna imi melenŋic gamu qeqeac buŋa waŋu, haka biriawac siŋa nimma baniara méndac énécmima kecmu? (Ohec) ³Yawenéh eneya niŋac wamma siŋ niŋmianzac i gésimiyec imi niŋasarimu. Imuac ni zéwelec wamba Yawenéh nimma kecanzac. ⁴Ini bac yandi yandi wamma késpedes ménda wammu. Gaugina hewiŋ zé emma acgina qaiyu bénzéh nec qeriginanéh zéma nimmu. (Ohec) ⁵Miŋ Kewuac muru hakagina solaŋa iminéŋ mulu éséc nec haimimu. Yaweac muru héima nammu.

⁶Ic embac sasalanéh Mérénéŋ haka silic hiabia méné nénézéyu hémbiŋ? zéanzu. Imuac Yawe gi guac kic tanecga asac mararaŋa gucnéh ninicna. ⁷Miŋ Kewunéh nuac ewa qerinaiguc ségiségi kuneŋ yanda tiyu sécgéanzac. Ségiségi iminéŋ padi me waiŋ qelianéh sécgéyu ségiségi

waŋanzin imi qeyu maanzac. ⁸Ni imuhuc solaŋanec demin menéma néŋgaleŋ waŋnéŋanzac imi Yawe momacguc sac keczac, imuac mia ni ewana déŋ waŋu gauna heanzua.

5

Anutunéh yéwéri igucnec metecgé némmac zéma niŋkinzéŋ wamma zéwelerec.

¹(Legic galeŋawac; kuŋaguc héigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac gezac haina. Nuac yaiwisiŋ acna niŋnéna. ²Méra némbésémaŋ niŋ wamma guru héhéli génzua imi nimbésémaŋ. ³Yawe, sinjunc séc geŋ nuac ac ewana niŋanzaŋ. Acna melené némbésémaŋ niŋac sinjunc zéwelecma bénzéh nec mambéc kecanzua.

⁴Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewu gi biriawac siŋa ménda niŋanzaŋ. Ic birianéh giguc hia tacyac ménda wammac. ⁵Séwi eneŋ icnéŋ guac wéségaiguc nammuc séc qahac. Miŋ Kewu gi imi haka silic biria waŋanzu imi onac mézéga kuneŋ yanda tianzac. ⁶Yawenéh ikoc ac zéanzu imi unuma sac naec énécmianzu imi zéma tilic qilic ic ionac mézéya tianzac.

⁷Ni imi Miŋ Kewu guac goi héihéiganéh nanŋé néŋu kucna mihicŋima Miŋ Kewuac ocmuŋ téréyaiguc keremmaŋ. Eega héigéma simiŋ héigéma Miŋ Kewu guac ocmuŋ téréyawac muru kemmac. ⁸Yawe, nuac leleciguc hazéchécna sasala keczu, imuac Miŋ Kewu guac hena solaŋaiguc nuagicma kenna, Miŋ Kewu, hénaga dindina imi nénéna hémba.

⁹Imuac hénia imi yomuhuc; Kuagi-naiguc imi ac héla méné ménda hezac. Ewa qerigina imi ic embac mebiri énécmiwiŋ zé niŋarenŋégic sécgédaczac. Waŋu déméŋgina imi kic suaŋ aŋaŋgia éséc nec. Waŋu ezelaŋina iminéŋ haléc ac efima zéanzu. ¹⁰Anutu, ionac imi késpedes ginaguc zéénécmina. Waiénécmina enaŋ niniŋ bétaciguc enaoc hiŋgacgic inimac. Ienen Miŋ Kewu andé qeanzu, imuac niŋac wawaŋ memegina biria imuac niŋac wamma nesi énécmina kemmu.

* **4:2:** Ac haka silicginaiguc ic tosara kuc buŋaginaguc ionac icac nanhéra zéanŋic.

¹¹ Nénj ménjnénj ménj guac muru hama sanjianzu imi ségiségi mihicji énécmína. Ionac imi wai énécmína nalé tetcgia qahac ségiségiac legic héima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa wañ énécmína, guac wañanzu imi enej guac niñ wamma ségiségi wammu. ¹² Yawe, gi imi hélacnec ic solañ mérianj mihicji énécmianzanj. Guac ewa hiaganénj saiwa éséc deminj meénécmína.

6

Qenzen manzen qeriaiguc Miñ Kewu zéwelec wammiyec.

¹ (Dawidiac ewa biricac legic, wañgoñ hésiaguc.) Yawe, qeri biricgaiguc ac ménda wañnéna. Miñ Kewu, guac qeri gericgaiguc zémindiñi ménda wañnéna. ² Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hia wañnéna. Yawe, mehiaru néna. Sicnawac toroya imi geriwa nozac. ³ Nuac kekec uñananénj zuracgézac ésécnec geriwa nozac. Yawena nalé dahecac séc mambéc kecmanjac hezac?

⁴ Yawe, lilingéma hama kekec uñana metecgé néna, Miñ Kewuna goi héihéiganénj ni humuc igucnec anjéñna tina. ⁵ Ménjnénj ménj humumaguc Miñ Kewu niñqelimaac séc qahac. Humuc ic ionac baec sasanjia igucnec mérénénj gi hia mepési gémmac? ⁶ Ni zésilac wamma kecma birizua. Siji herec kic qelinec kecma siacba kic masinanénj hehena mézégézac. Siacma kecba aturu hehenanénj dokuyaguc wandaczac. ⁷ Siac yanda wañkecba kicnanénj biriyu hia hémmañac séc qahac wanzac. Hazéchéna niñac siacba kic masinanénj wañu kicnawac kuhanénj mazac.

⁸ Haka biria wañanzu ini moczoñ nuac murunec néngacma kendacmu. Yawenénj nuac zésiacna niñnénczac. ⁹ Ewa biric wañ némmac niñac qerinanénj hélacnec qacma zéwelecba Yawenénj niñnénczac. Wañu nuac zéwelecna imi késa anjéñnac. ¹⁰ Nuac hazéchéna imi gamu qeque zéma bac yandi yandi kuneñ yanda mihicji énécmiyu, gamugina nimma néngacma lilingéma kemmu.

7

Ununesi mihicjima Anutunénj méra mimac niñ zéwelerec.

¹ (Benzaminac qelia ménj Kusinéñ ac wammiyu Dawidinénj ara bakia melenjmiyec.) Yawe, nuac Anutuna, ni Miñ Kewunawac muru sanji sanjina mihicjizua. Nesinénzu moczoñ yanda ionac murunec anjéñna tima kératacnec népésina. ² Imuhuc ménda wañ némbañnec, ieneñ laion wañ ésécnec kucnec hama kekec uñana kiricqiric wañ némbunec. Gi qahac wañu metecgé nénéña ménj ménda keczac.

³ Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc wañi iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc hezaciguc wai énécmína imuhuc hia wañ némmu. ⁴ Ni ic ménjac kápésic ménj wammiyi iguc, héniaya qahac hazécnawac iwawai ménj wagiri iguc, ⁵ wai énécmína hazéchéna ieneñ kekec uñana nesima hama népésimu. Wañu wai énécmína ieneñ baeciguc kekecna tihumu némma edamuna imi seitotoñiguc giligic hia mamac. (Ohec)

⁶ Yawe, qeri biricgaguc yacbésémañ. Nuac hazéchéna geric bélanjinaguc hazéc wañ énécmína yacbésémañ. Anutuna, yacma nambésémañ. Héna ac nénézénec imuac séhaiguc wañ énécmiwésémañ. ⁷ Baera baera unuruna hama lelecgé géngic, genjaoc lilingéma hama ou eñeña tacma inicgalen wañ énécmiwésémañ.

⁸ Miñ Kewunénj baera baera ic embac zégési nénécmimac. Yawe eñeña miñina, genjaoc solañ dindiña zéma haka héla qerinaiguc hezac imi héngésiwésémañ. ⁹ Qeri héhénj, solañ miñina, gi imi niñiñina batucgéma héñanzanj. Ic zipilinj zapalañ ionac haka biria imi metecgéma haka solañ mesolañanina nammac.

¹⁰ Eñeña miñina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inénj ic embac qeri solañ keczu imi anjéñ tiénécmianzac. ¹¹ Anutu imi zégésigési ic solañ. Inénj naléya naléya qeri biric niñénécmianzac. ¹² Ieneñ ewa qerigina ménda mindiñimuiguc Anutunénj souya zéra qericma tewiya hére muimañac zé zérénj qérénj wammac.

¹³ Anutunénj zérabéra humumia zérénqérénj wandaru hezac. Inénj tewi geric bélanaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴ Ic birianénj haka biria azi kiyu mihicnjizac. Inénj réwéri héri haima imuac-nec merac ikora mezac. ¹⁵ Baec sésénj tewi luacyaguc mihicnjianzac i eneyaoc imuaru mama hinjacanzac. ¹⁶ Kaizilwenja iminénj eneya oruc qahaiguc maanzac. Zipiliñ zapalaña iminénj eneya oruc siraiguc maanzac.

¹⁷ Ni Yawe imi solanawac niñac ewa hia ac ézémañ. Eñeña miñinawac qara mepésimañ.

8

Ic imi némac hiaya niñac niñmianzanj?

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, wanjon hésiaguc.) Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganénj baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumenjiguc asac mararaña haina sécgéma hezac. ² Miñ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melembiñ zé wananzu imi enej acgina qaimac niñac, Miñ Kewunénj wanju kokoc namu nene ienenj Miñ Kewu mepésimigic kuhaguc wananzac.

³ Miñ Kewuna méraga merawanénj memeya kurumenj zéma imuac iwawai qeriaiguc haina hezac maso zéma ménni sikiluc imi kicna hima hémba kunenj yanda wanzac. ⁴ Néñ icac niñna némaria wanju, Miñ Kewunénj niñmianzanj. Wanju icac naña imi némaria wanju héngalenj wammianzanj? ⁵ Ic imi mihicñima séha komora méñ memamina kuaya meme uña ionac bacginaiguc kerec.* Wanju edamu zéma qac buña eñeñanénj ic kewuac opocya ésécnec haiminec.

⁶ Wanju Miñ Kewunénj zéhicñiyec kekec iwawai imi moczonj inicgalenj wammac niñac zémima iwac héna bawaiguc onopocnec. ⁷ Imi mia rama tuña tuña, burumakao tuña tuña, zéma zélénj baec kondonajiguc wiri yañ zéma ⁸ sawaiguc nei hénia hénia zéma kondunj dokuiguc lambéc zéma iwawai hicñima héna hezac séc kenha wananzu imi moczonj yanda momacnec.

* 8:5: Heb 2:6-8, 1Ko 15:27

⁹ Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganénj baec séc zézé bipiyaguc wanzac.

9

Anutuac kuha zéma zégésigési solaña.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra; Songonj legic 'Naña humuzac' imuac ewaiguc.) Oh, Miñ Kewu, ni ewa qerina moczonj nec Yawe qacma mepési génzua. Ai welicwelicgia wamma menec imi moczonj zéau énécmimanj. ² Ni Miñ Kewu guac ségiségi wamma ewa hia nimmanj. Eñeña miñina kecanzanj guac qacga gita kulele qema mepési gémmañ.

³ Nuac hazéchécna ienenj néngacbiñ zé lilingégic, néñ guac wéségaiguc qonzontonj géma mama humudacgic. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Geñ mia nuac solañ dindiña zéma acna héipuc wannémma meselinec. Ic kewu tatacgaiguc tacma dindiñanec zétecgéneç. ⁵ Geñ baera baera ac geriwiguc wanj énécmima ic biria mebiri énécmima qacgina hémbénañawac auna qahac wandaczac. ⁶ Humuc hémbénañanénj hazéchécna énépésiyecac keczac. Wanju ama areña areña yanda deminj seliaginaguc imi ic gétéya ésécnec héréma qézidacnec. Méñnéñ méñ ama areñ imuac méndagucnec niñqelianzac.

⁷ Yawenénj hémbénaña kecanzac. Inénj zégésigési ai niñac ic kewu tatacya miyacgéyu hezac. ⁸ Inénj solañanec baera baera imuac tacyachéra zégési énécmianzac. Wanju dindiñanec ic embac galenagé énécmianzac. ⁹ Yawe imi helanzi énécmimia ionac kiropo selia wanzac, zérabéra naléiguc eneyaoc deminj seli wanj énécmimac. ¹⁰ Geñ guac hochoc ai meanzu imi ménda wai énécmianzanj, imuac niñac Yawe guac qacga ninzu imi enej guac héima nandacmu.

¹¹ Ini imi Zion iguc kecanzac Yawe imi mepési migic. Iwac haihaka imi baera baera ic embac sugginaiguc zéau énécmigic. ¹² Ic méñac sacnéñ mayu haka imuac zéqesi énécmianzac inénj mia niñqeli énécmima kecmac. Inénj maqeqeya, gum

bénzénzéh mema amuma kekec, tidacgé énécmimia ionac zésiacginawac ménda eluḡ qemac.

¹³ Yawe ewa hia waḡnéna, hazéc wannénzu ienenḡ tilanzi néḡkeczu imi hénna. Gi humuc ac saḡulaḡaiguc ni meyac néḡanzaḡ. ¹⁴ Imuhuc waḡ néna ni guac mepé qepésiac legic imi énézédacmaḡ. Ninna béracga tanec waḡanzaḡ Zion kiropo imuac saḡulaḡ yandaiguc* aḡgéhḡ titi aiga menec imuac wamma ségiségi wammaḡ.

¹⁵ Baera baera ienenḡ baec séséh eḡaoc éségic imuaru mama hiḡgacgic. Waḡu ufiḡ eḡaoc musaḡgéma haigic iminéh eḡaḡ hénagina késazac. ¹⁶ Yawenéhḡ tasia meénécmima eḡeya hénia mewininiyu niḡgicac nindaczu. Ic biria eneḡ iwawai eḡaḡ méraginanéhḡ miyacgéic iminéh ziki sipac meénécmizac. (Ohec) ¹⁷ Kaižiliweḡ ic ienenḡ humuc ic ionac baec saḡeḡaiguc liliḡgéma kendacmu. Anutuac eluḡ unuyec imi eneḡ moczoḡ imuhuc wandacmu.

¹⁸ Maqeqeya ionac imi nalé séc eluḡ ménda qemac. Maqeqeya imi onac kic hihi imi hémbénaḡa haréḡa ménda wammac.

¹⁹ Yawe gi yacma nanna. Baec icnéḡ meseliwu niḡac. Baera baera imi eneḡ guac kicgaiguc zétecgé énécmimia wammac. ²⁰ Oh Yawe, bac yandi yandi mihicḡi énécmia, baera baera imi eneḡ héniaḡa niḡtegicma baec icdac imuhucya keczu imi niḡasarimu. (Ohec)

10

Helanzi mianzu ionac murunec aḡgéhḡa timac niḡac zéwelerec.

¹ Yawe, némac niḡac lakec naḡkeczanḡ? Némac niḡ zérabéra naléiguc saḡgima keczanḡ? ² Ic birianéhḡ séwi eḡeḡ wamma ic kucya mamaya nesi mikeczac. Geḡ zéna manam batuc areḡgéyu hezac imuaru eḡeyaoc mama hiḡgacmac.

³ Ic birianéhḡ eḡeya kekec uḡayawac ewa siḡ imuac mepési amuanzac. Hémbaoc icnéḡ Yawe zéhiaru mimaguc mematiti

wammima keḡanzaḡ. ⁴ Ic birianéhḡ séwi eḡeḡ ac kic tanecya wamma Yawenéhḡ ménda kic hima néḡanzaḡ zéma ninia imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niḡanzaḡ. ⁵ Iwac hénayanéhḡ nalé séc seligima heyu, guac zégésigésiac tat-acnéḡ ou taru inéhḡ héḡtegicmacac séc qa-hac waḡu, hazéchéra moczoḡ ionac imi mematiti waḡ énécmima keczanḡ.

⁶ Eḡeya ewa qerianéhḡ ni imi keḡe haḡena qahac hicḡisaiya hicḡisaiya yéwéri ménḡ ménda mihicḡimaḡ imuhuc zéanzaḡ. ⁷ Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnéḡ sécgéma heyu ezelaḡa bawaiguc imi réwéri zéma kaižiliweḡnéḡ hezac.

⁸ Inéhḡ ama areḡ maréḡaiguc mambéc tacma sasaḡgiaiguc ic késpedesiḡ solaḡ kekera unuhumuanzac. Waḡu ic maqeqeyawac niḡu neneyawac tanec waḡu imuac kiwa hima awima tacanzaḡ. ⁹ Inéhḡ laion yaḡnéḡ zunzuḡaiguc tacanzaḡ éséc nec sasaḡgiaiguc héima tacma ic maqeqeya késamaḡ zé mambéc keru hayu uficyanéḡ késahéréma keḡanzaḡ. ¹⁰ Inéhḡ tererema héima taru ic maqeqeyanéḡ mériaiguc eḡanzaḡ. ¹¹ Waḡu ic birianéhḡ ewa qeriiguc yomuhuc zéanzaḡ; Anutunéhḡ eluḡ qeyu keczanḡ. Waḡu kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaḡa hémmacac séc qahac.

¹² Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacna eḡu. Ic maqeqeya helanzi énécmimiawac eluḡ ménda gumac. ¹³ Ic birianéhḡ Anutu mematiti wammima Inéhḡ hakana biria yomuac ménda zéqesi waḡ némmac. zéma niḡanzaḡ imuac niḡac imuhuc zézua.

¹⁴ Geḡ imi héndaczanḡ. Ewa biric zéma yéwéri imi héḡsosolima méraganéḡ tasia melemmaḡ zé ninzanḡ. Imuac ic maqeqeyanéḡ guac muru héianzaḡ. Gi imi becarunec gupaḡ merac héipuc wammianzanḡ. ¹⁵ Ic biriawac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczoḡ mihicḡi dacmaguc hocma waiwésémaḡ.

¹⁶ Yawenéhḡ tetecgia qahac hémbénaḡa ic kewu keczanḡ, baera baera ic embac* imi iwac baec iguc nec auénécmiyu humuqai

* **9:14:** Yuda ic ienenḡ saḡulaḡ yandaiguc ac gésigési ai meanḡic. * **10:16:** Ic enia ionac zézéya.

wandaczu. ¹⁷ Yawe gi imi ic memama amuma kecanzu ionac ewa singina imi niñénémianzan. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac qema niñna. ¹⁸ Gupañ merac zéma helanzi énécmimia ionac niñac wamma zétecgé énécmima baec ic eneñ muñguc ménda tericgé énécmimu.

11

*Niñkinzénina imi Miñ
Kewuninawac muru haini hemac.*

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néngacma Yaweac muru sanjizua. Ini némac niñac kekec uñanawac ézéma nei ésécnec néngacma nonac baec boñaguc hana zézu? ² Ic biria ieneñ tewiginaiguc zakona mui hérétéñ wanzu. Ic qeri solaña tunumañguc qewiñ zé wanzu. ³ Baec nanañanéñ bacgéyu ic solañanéñ dimuhuc wammac?

⁴ Yawenéñ eneña ocmuñ téryaiguc kecanzac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumeniguc taczac. Imuacnec inéñ kic hima baec ic neñañ ninic tegicanzac. Kicyanéñ ninic sosolianzac. ⁵ Yawenéñ ic solaña batucgé inicma ic biria zéma kaiziliweñac siña niñanzac iwac kekec uñayawac mézia tianzac. ⁶ Inéñ zéyu salfanéñ kia ésécnec mama ic biria onomac. Geric zéma salfa zéma luhuc bélanagucnéñ ionac sokociguc mesécgé énécmimac.

⁷ Yawe imi solañ dindiña, imuac ai solañawac siña niñanzac. Imuac ic solaña ieneñ iwac kic tanera hémmu.

12

*Nalé biriaiguc méra mimac
niñac zéwelerec.*

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbésémañ. Eega héianzac imi humuqaimañ zé wanzac. Ic hélanéñ ic onac suggina igucnec qahac wammañ zé wanzac. ² Ic ieneñ ama momac hécgina ac ikoc wañ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qeriginanéñ luken luha wañu ac zéanzu. ³ Yawenéñ haléc ac zéanzu ionac kua taségina zéma séwi eneñ ac zéanzu ionac ezelañgina imi hericdamac. ⁴ Ieneñ

ezelañ ninanéñ meseliwiñ, kuanina imi neñañ buña, imuac mérénéñ neuñ hia héi néncmimac? Imuhuc zéanzu, imuac niñac imuhuc wañ énécmiwésémañ.

⁵ Yawenéñ yomuhuc zézac; Ic mété qététaña, helanzi mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niñac ni deguc yacma onagicma baec imuhucgeñ me imuhucgeñ kember zé niñkumu wanzu baec zéra béra qahac imuaru keñ onopocmañ.

⁶ Yaweac ackuazécnéñ siliwa nomuñ geric wenwenanéñ hatac ⁷ zesolañaniyu hiaruyec ésécnec laclalac gocya qahac wanzac. ⁷ Yawe, ic imi hicñisai yomi onac murunec demin memina hémbénaña guac buña kecmac. ⁸ Baec ic ionac sugginaiguc haka kai ziliweñawac niñgic enu ic biria imi baec séc lelecgéma keñha wanzu.

*Hazéchéra ionac murunec angéña timac
niñac zéwelerec.*

13

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe némac naléac? Nuac nalé hémbénaña eluñ guzac? Guac kic tanecga nuac murunec nalé dahecac séc musañgésémañ? ² Nalé dahecac séc ni ewa qerinanéñ niñareñgéma, kaiwe herec niñyéwérimañ? Hazécnanéñ nalé dahecac séc mematiti wannéma tétéc qeqe wammac?

³ Yawe nuac Anutu, niñnémma acna melené némbésémañ. Kicna meqeli néna gau yanda* hewi niñac. ⁴ Hazécnanéñ ni ic imi ogiczua zéwac niñac. Ni qeken qeha wamba hazéchécna ieneñ ségiségi wambu niñac. ⁵ Ni imi guac goi héihéigawac héima kecmañ. Nuac ewa qerinanéñ guac angéñ titigawac niñac wamma ségiségi wammac. ⁶ Yawenéñ goina héinéñanzac imuac niñac ni legicya héimimañ.

14

Anutunéñ ic solañawac horec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelañanéñ ewa qerianéñ zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya

* **13:3:** Humuc niñac gau yanda zéanjic.

enenj houdacma haka ewa loloŋa Anutuac wammianzu. Imuac haka hiabiawac waŋanzac imi ménj ménda keczac.

² Yawenénj baeciguc ic ménjénj niŋtegic qinŋtegicyaguc wamma Anutuac niŋkewu waŋanzac ménj keczac me qahac imi inicy-acgémanj zé kurumenj igucnec sigéma kic hiyu mazac. ³ Néj momac yanda sigima kemma momacnec zapi qeŋe wandacgic. Imuac haka hiawac waŋanzac ménj ménda keru, qahac téngénj waŋu horec.

⁴ Képésic wamma saménj neanzu ésécnec nuac ic embachécna neénémianzu. Waŋu Anutugina ni ménda nuruanzu imi enenj niniŋgina qahac keczanzu me? ⁵ Waŋu Anutunénj ic solanaguc keczanzac imuac niŋac ienenj imuaru zénénj hirihiri wamma keczu. ⁶ Biria meme ini imi maŋeŋeya ionac niniŋ arenjgia imi gamu mamasuŋiguc opocanzu, néj Yawenénj iwac sanjgi sanjgia wanzac.

⁷ Israelac* anjénj titi iminénj Zion igucnec hicŋimac niŋac wanzua. Yawenénj ic embachéra melej énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac arenjhéra ienenj ségiségi wammu. Israel ienenj ségiségi wammu.

15

Mérénenj Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe mérénenj guac hali téréyaiguc* hia tacyac wammac? Mérénenj guac baec boŋa téréyaiguc hia kecmac? Ic yomuhucyanénj kecmac;

² Haka solanŋa wamma kecmac qeŋenj qeŋa qahac namma ewa qerianénj ac héla zéanzac ic imuhucyawac buŋa wanzac. ³ Waŋu ezelanénj mematiti ac ménda zéma alaya haka biria ménda wammima alahéra ménda zébiri énécmianzac.

⁴ Kicyanénj kaiziliwenj ic mematiti wammima Yaweac zénénj hirihiri waŋanzu ionac eegina héianzac. Waŋu qerianénj wammaŋ zéma ac ménj zéselima andiaiguc niŋu yéwériyuguc kilenj ewaya

hai netec ménda waŋanzac. ⁵ Soukiwa énécmiaciguc kosia ménda meanzac. Waŋu ic késpedesicya qahac yéwéri miwiŋj zé hena ac logima soukiwa migic ménda késama ménda niŋénécmianzac.

Waŋu haka hiabia imuhuc wamma keczanzac iminénj hémbénaŋa qeŋenj qeŋa qahac kecmac.

16

Anutu niŋkinzénj wammima ewa déj wamma keckec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, demin menénna, ni néngacma guac muru hazua. ² Ni Yawe guac yomuhuc zézua; Gi imi nuac Miŋ Kewuna. Nuac ségiségina imi tosara qahac, néj gi sac keczanŋ.

³ Baeciguc météré ic keczu imi moczon eeginaguc. Nuac ségiségi imi moczon ionac muru hezac. ⁴ Anutu ménjac muru sese hai énécmianzu ionac imi yéwéri toroŋe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ienenj hai énécmianzu imi ni ménda haimanŋ. Waŋu imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵ Yawenénj nuac mératéc buŋa zéma sokocna kuaya qeŋeya. Gi nuac buŋa héngalenj waŋanzanŋ. ⁶ Qanŋanŋ sililic hainénzanŋ imi baec hiabia, méra téc nuaru imi hiabia téngénj.

⁷ Ac pakenj waŋnéŋanzac Yawe i siminŋ héimima zéhiaru mimanŋ. Siŋia séc nuac wéiwécnanénj ac pakenj waŋnéŋanzac.

⁸ Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma anjéŋtima keczanza. Waŋu inénj nuac méra héinaiguc keru ni keŋŋe haŋe qahac kecmac. ⁹ Imuac nuac ewa qerinanénj ségiségi waŋu nuac qeri uŋananénj* ségiségi waŋu nuac séwina acguc bénzénj heanzac.

¹⁰ Miŋ Kewuac ic téréya ménda waina houmac. Imuac niŋac gi nuac keckec uŋana imi humuc ic ionac baec sanjŋeŋaiguc ménda waina hemac. ¹¹ Geŋ imi keckecac hena nézéna hémmaŋ. Guac wéségaiguc imi ségiséginénj sécgéma hezac. Guac méra

* **14:7:** Anutunénj Yakoboac qara qelia ménj Israel miyec. * **15:1:** Yuda ic ionac hali imi yan séwélanénj nec meyacgéanŋic. Imi ama hémbénaŋa qahac. Israel ic embac ienenj baec kéra kérésiaiguc kecgic imuaru Anutunénj sugcnaiguc tacyac waŋu hali imi memigic. * **16:9:** Hebraio aciguc; edamuna. † **16:11:** Méra héiyaiguc; Imuac niŋic kuhaguc zéma eeyaguc waŋec.

héigaiguc† imi ségiségi hémbénañanén heanzac.

17

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solañ nimbésémañ. Nuac qaçaciguc gezac haiwésémañ. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicñi hicñiya zéwelecna imuac gezac haiwésémañ. ² Ac zésolañi nénéña imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganén solañana hémbésémañ.

³ Geñ nuac ewa qerina héngésima héipuc wañ nénzan. Wañu siñiyaiguc ni hanémma kicganén némma késpedesna hoczan, imuac ni ewa qerinanén zéseli amuma késpedes mén ménda wammañ. ⁴ Baec ic nanañ ninaiguc hémma zénimba ni imi kaižiliwen ic ionac héna biria imi héñara mema guac ackuazéc niñtohoma kecanzua. ⁵ Kenken hahanaiguc guac héna imi tima kamba seligiyyu hénananén tisuqisurac ménda wañi.

⁶ Anutu gi acna niñanzañ imuac gu-ruwa gezac haima acna niñnémbésémañ. ⁷ Ic tosara hazéc hécgina ionac murunec néngacma guac méra héigawac bawaiguc sanjianzu ionac anğén titi ic imi gi, goi héihéiga imi nézéna hak-aga welic welicgiaguc hicñiyu hémmañ. ⁸ Ni guac kic gomacga ésécnec galenğé némma guac qenğanğa amiaiguc musanğé némbésémañ.

⁹ Ic biria helanzi néñanzu imi zéma hazéchécna wésé polañ ginagucnén* lelecgé némma nanzu ionac murunec metecgé néna. ¹⁰ Ieneñ eñañ haléginanén oso énécmiyu† niniñgina qahac wañu kuaginanén tétéc qeçe ac wamma zéanzu.

¹¹ Deguc nini kemma kecni lelecgé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac niñ ninictima awima keczu. ¹² Ieneñ imi laion yañnéñ neneya kiric qiricmañ zé wañanzac ésécnec. Wañu

laion sac qelinén sasanğiaiguc héima taczac ésécnec.

¹³ Yawe, genğaoç yacma ic biria ionac wésé bacginaiguc tima qéfaccé énécmina maunuyu. Guac souganén ic biria ionac murunec nuac kekec uñana metecgé néna. ¹⁴ Yawe, ic tosara baeciguc eñañ buña késa keczu ionac murunec guac méraganén metecgé némbésémañ. Ic imuhucya ieneñ haleñ guac buña haihaiyanén tomenğina kuaya qeyu nambérac héraguc ségiségi wamma kecgic, ai buña saméña he énécmiyu kokoc onac acguc mératéc hai énécmianzu.

¹⁵ Ni imi solañ kekeciguc kecmanec guac kic tanecga hémmañ. Gau yanda igucnec‡ yacmañ imuaru guac tanecga hémba ségiséginén séccgé némmac.

18

Ewa hia ac.

¹ (Legic galenğawac; Yaweac welenğeçe ic Dawidiac legic zéra. Yawenén Dawidi hazéchéra ionac murunec metecgémiyyu legic yomi Yaweac hémiyec.) Nuac kucna Yawe, ni siñga ninzua. ² Yawe imi nuac zamanziñ,* nuac demin seli, anğén titi ic, nuac Anutu, hoc seli musanğé nénéña, nuac saiwa, anğén titiac iliha, neun kiropo selina wanzac.

³ Ni mepé qepési miñina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchécna ionac murunec anğénna tinémmac. ⁴ Humucac hésianén déréccé néñu héna logilogiac hakanén doku qaonğa luma kenkenğa ésécnec tericgé nénzac.

⁵ Kic suanğac hésanén déréccé néñu humucac bétacnén wésé bacna tizac. ⁶ Wañu ni zérabéraiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inén iwac ocmuñ téréyraiguc nuac ewana niñu, wésiaiguc zésiaccnanén kemma gezawaiguc héiyu niñec.

⁷ Nimma qeri biric wañu baecnén hiriyyu baec boñawac qambaña acguc hiriyec. ⁸ Iwac sunğuruñraiguc hofac mayu kuayaiguc geric bélañanén éréma zeyu bélañ imuac qeriaiguc geric lokocnén wenğenğéma zezac.

* **17:9:** Hebiraio aciguc; kekec uña. † **17:10:** Hénia imi; qeriginanén yéwériyyu. ‡ **17:15:** Humuc igucnec.

* **18:2:** Musanğé nénéña.

⁹ Inéñ kurumenñ tilicgéyu mayu tima mayec. Mayu iwac héna bawauguc tunumañ yandanéñ sinjindéñgéma heyec. ¹⁰ Wañu welen qeçe uña qeñgañaguc imuac qahaiguc emma tacma putitima luhuc qeñgañanéñ mihilañgéyu uuuknec mayec. ¹¹ Inéñ tunumañnéñ hali ésécnec hoturumiyu sanñianzac. Sawaiguc dokuac tunumañ zéma hosusu dépañ yandanéñ hoturumiyec. ¹² Wésiaiguc asac mararañ iminéñ hosusu dépañ yanda qéndemma keñec. Wañu komboc zéma geric lokoranéñ mayec.

¹³ Kurumenñiguc parandañ héiyu eñeña minjananéñ ac ewa zéhicñiyu komboc zéma geric lokoc mayec. ¹⁴ Inéñ luhucnéñ zakonéñ ésécnec muiyu mama hazéchéra héndéñ énécmiyec. Wañu pilitic sasalanéñ nesi énécmiyec. ¹⁵ Nalé imuaru Yaweac zéqindiñi ac wañ énécmiyu konduñ dokunéñ keñha wañu dumuc sira wininiyu baec qambaña wininiyec.

¹⁶ Wañu inéñ ounec méramma mama népésiyec. Népésima doku yanda igucnec hérénéñec. ¹⁷ Ni hazéchécna selia zéma nuac mézétiti wañanzu ionac murunec metecgé néñec. Kucginanéñ kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéñec. ¹⁸ Ieneñ nuac zérabéra naléiguc hosucgé néñgic, néñ Yawenéñ nuac héipuc wannéñec. ¹⁹ Wañu ni nuagicma kemma baec kondonaiguc noporec. Inéñ nuac ségiségi wamma añgéña tiyec.

²⁰ Yawenéñ nuac haka solaña niñac bakia hiabia melenéñec. Wañu mérana solaña niñac tasia hiabia ku néñec. ²¹ Ni Yaweac héna ac tohotoho wamma ic biria ésécnec ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niñac imuhuc wannéñec. ²² Wañu héna ac imi nuarunec ménda giliwa keñec, néñ zégésigési acya imi nalé séc nuaru heyec. ²³ Imuacnec sac qahac, ni iwac kiwaiguc solañanec kecma kápésic igucnec nena añgéña tima galañgé amuyi. ²⁴ Imuac niñac Yawenéñ nuac solaña niñac wamma bakia hiabia menémma kiwaiguc mérana solañanec keru imuac séhaiguc tasia menéñec.

²⁵ Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzañ. Ic solañawac imi

solañaga ézéna héñanzac. ²⁶ Ic météré amuma kekec imi guac téréyaga mewinini mima ic qaríñ qaríñgiawac imi héimindiñi wammianzañ. ²⁷ Hénaoríñ maqeqeya imi añgéñgina tiénéc mima sugcinaiguc méñnéñ séwi eñeñ kic hiyu memama mianzañ.

²⁸ Miñ Kewu geñ mia nuac kifana otorianzañ. Yawe nuac Anutunanéñ nuac tunumañ measarianzac. ²⁹ Ni guac muru héima namma hazéchécna sugcinaiguc usuñnec keñha wañanzua. Nuac Anutuac muru héima namma demíñ hézicgé néñeña imi hia técgélogima keñanzua.

³⁰ Anutuac héna acnéñ solaña wanzac. Yaweac ackuazécnéñ gocya qahac. Inéñ eñeya muru néñgacma haanzu séc saiwa wañ énécmianzac. ³¹ Mérénéñ Anutu keczac? Yawenéñ sac Anutu keczac. Mérénéñ neñañ zamanziñ wanzac? Anutunéñ sac neñañ zamanziñ wanzac. ³² Anutu iminéñ kucyanéñ rikunña menémma nuac héna mesolañanianzac. ³³ Nuac hénana imi haséñ yan dia hénaya ésécnec meefinémma ou baec boñaiguc noporu nañanzua.

³⁴ Inéñ mérana yaré qeçeac hénia kumiyec. Kumiyu mérananéñ aiy tewi neñgocya héréanzua. ³⁵ Geñ añgéh titigawac saiwaya nénec, wañu méra héiganéñ meyac kumu nénec. Wañu guac gum bénzénzénaganéñ meyandi nénec. ³⁶ Gi héna titina mehoruginec. Wañu meseli néna tisuqisurac ménda wañanzua.

³⁷ Ni hazéchécna nesi énécmima onogiri. Wañu keñkecma unuwa humuqai wandacgicguc liliñgéyi. ³⁸ Unu hézéza énécmiwa yacbiñ zé osigic. Osima héna bakanaiguc tendiñgédacgic. ³⁹ Geñ mia yaré qemañ niñac kucganéñ rikunña menénec. Wañu hazéc wannémma yacgic geñ mebélacgé énécmiwa héna bakanaiguc sicgé néñgic.

⁴⁰ Geñgaoc wañ énécmiwa andéñgina numa néñgacgic, hazéc wannénzu imi unudacba qahac wandacgic. ⁴¹ Qac kuc kuc wañgic méñnéñ méñ ménda metecgé énécmiyec. Miñ Kewuninawac muru acguc wammigic, néñ ac kitiwa méñ

ménda melenj énécmiyec. ⁴² Neñ unuma qézéza énécmiwa luhucnéj seitotoñ mihilañgéyu kenanzac ésécnec kendacgic, wañu hoñnec qolacgé énécmiwa gizonj ésécnec sénganñen mama hedacgic.

⁴³ Geñ mia ni baera baera ic embac ionac zébiri qébiñi igucnec metecgé némma meyac néñna orucgina wamma kecba tosara ménda niñénécmiyi imi enej acguc hama welenj qenéñanzu. ⁴⁴ Ieneñ nuac buña nimma nalé sosola qahac acna tohoanzu. Ic enia ieneñ méra bacnaiguc qeka meka wandaczu. ⁴⁵ Ic méréra ieneñ kucgina loloma mayu eñañ neñ kiropo selia igucnec zénéñ hiri wamma mama hadacanzu.

⁴⁶ Nuac zamanziñ Yawe kekecyaguc, simiñ héima zéhiaru mimia wañu. Nuac añgéñ titiac Anutu, meyac mimia wañu.

⁴⁷ Anutu iminéñ mia nuac wamma hazéchéna bakia melenj énécmima baera baera ic embac méra bacnaiguc onoporec.

⁴⁸ Inéñ ni hazéchéna ionac murunec metecgé némma hazéc wannéñzu ionac qacginaiguc meyac némma ic qeri gericginaguc ionac murunec metecgé néñec.

⁴⁹ Yawe, hénia imuac niñac baera baera sugginaiguc ni ewa hia ac gézemañ. Wañu guac qacga mepésigemma legic héigemmañ. ⁵⁰ Yawenéñ eneya ic kewuya méra miyu hazéchéra onogicdarec. Halécnéñ météré mimia iwac goi héihéi wammianzac. Wañu Dawidi zéma qelihéra ionac momacnec hémbénaña imuhuc wañénémianzac.

19

Kaiwe zéma Anutuac ackuazéc.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Kurumeñnéñ Anutuac edamuya zéauanzac. Wañu iwawai iwac mérianéñ meyec imi ou sawanéñ mewininiñzac.

² Kaiwe méñnéñ kaiwe méñac ac zéhicñimiyu, siñi méñnéñ siñi méñac niñiñ zéaumianzac. ³ Ac qahac ewa méñ ménda niñanzñ, néñ ⁴ ac ewa imi baec séc kenña wandaru ackuazéc iminéñ baec tetecgia séc kereñdaczac. Anutunéñ kaiwe niñac wamma kurumeñ imi hali ésécnec héréyec. ⁵ Kaiwe iminéñ ic méñ embac

meyec iminéñ ama gianjiyu ama igucnec mazac ésécnec, wañu ic kawali eneya héna ségiségi wamma usuñnec kenanzac ésécnec, ⁶ Kurumeñ néwéc igucnec érema néwéciguc hénia méndacma kenanzac. Wañu iwawai méñnéñ méñ geriwa imuacnec ménda sañgima kecanzac.

⁷ Yaweac héna acnéñ solaña wañu kekec uñanina meqeli nénécmianzac. Yaweac héipuc acnéñ niñkinzégaguc nambérac ewa kekec ic niñtegic qñtegic mihicñi mianzac. ⁸ Yaweac ac pakeñ imi dindiña wañu ewa qerinaiguc ségiségi mihicñianzac. Wañu Yaweac zézé seli acnéñ qala qala wañu kicnina measari nénécmianzac.

⁹ Yawe eeya héimimiawac haka imi météré qeque wañu hémbénaña hema kecmac. Yaweac haka silicac pakeñ ac imi héla wañu moczoñ solaña wanzac. ¹⁰ Imi mia goli solaña ogicma wañmimiawac séc wañu, morombazecac dokuya, doku howia imi ogicma siñaguc wanzac.

¹¹ Iminéñ guac welenj qeque icac goro ac wammianzac. Wañu nimma niñtohoñu mériañ kunéñ yandanéñ bakia melenjmiyu meanzac. ¹² Mérénéñ eneya biriaya hia niñtegicmac? Biriana musañ gégéya imuacnec hetecgé némbésémañ. ¹³ Wañu meseli néñna guac welenj qeque icganéñ séwi eneñac kápésic wañañiac wañanzua imuac méra bawaiguc ménda kecmañ. Imuhuc wañ néñna ni ikoc ménda wamma kápésic kunéñ yanda imuacnec zuacnéñña wammac.

¹⁴ Nuac zamanziñ, nuac boñhéré meme miñina, Yawe, nuac kuanaiguc ac zézéna zéma ewa qerinaiguc ac zéma niñanzua imi guac kicgaiguc héñna sécgéyu késa añgé tiwésémañ.

20

Ic kewuginawac mozoc ac zéma zéwelecgic.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Zérabéraiguc Yawenéñ guac acga niñgémmac. Qara qacna Yakoboac Anutunéñ ou eneñaguc goporu tachésémañ. ² Ocmuñ téréya igucnec méria su-lugémmac. Zioniguc gi késa nanñe

gémmac. ³ Guac lémbañ sese imi moczoñ niñqelimac. Guac hofac oo seseya imi aṅgé timac. (Ohec)

⁴ Ewa siñga hezac séc niñgémmac. Ai memañ zé niñarenéna hezac séc héla mihicñi gémmac. ⁵ Aṅgéné tinéncmina* hériañ legic héima neñañ Anutuac qaraiguc filacnina meyacni emmac. Yawenéñ guac zéwelecga moczoñ niñgémmac niñac wanzua.

⁶ Yawenéñ eñeya buña qemima halécnéñ météré mimia imi aṅgéña tianzac imi deguc ni niñzua. Anutuac méra héiyaiguc aṅgéné titiac kuha hezac. Inéñ kurumeñ téreyaiguc iwac ara nim-mima kuha iminéñ mia méra mimac.

⁷ Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, néñ nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianziñ. ⁸ Ieneñ imi licgéma mada-canzu, néñ nini imi héñgeñ nec yacma nañanziñ.

⁹ Yawe ic kewuninawac aṅgéña tina. Guru héhéli génziñ séc, niñnéncmina.

21

Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe, ic kewu iminéñ guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac aṅgéné titigawac niñac kuneñ yanda ségiségi wammac. ² Geñ, iwac qeriaiguc ewa siñ haiminec. Wañu iwac kua tasiañéñ zéweleru ménda qaecgémianzañ. (Ohec) ³ Geñ iwawai hiabianéñ mériañ mihicñi mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solañanéñ memeya haiminec. ⁴ Inéñ kekecac zéweleru mima kekec hémbéñaña minec.

⁵ Guac aṅgéné titiganéñ iwac edamuya meyandima eebipiya zéma qac buñaya héiminec. ⁶ Nalé tetcgia qahac, mériañ mihicñi mina meanzac. Wañu ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac. ⁷ Ic kewu iminéñ Yaweac muru héima nañanzac. Imuac

niñac eñeya miñinawac goi héihéianéñ wammiyu qekeñ qehaya qahac kecanzac.

⁸ Ic kewu, guac méraganéñ guac hazéchécga moczoñ mihicñima guac méra héiganéñ mézétiti wañgéñan zu imi moczoñ mihicñi énécmiwésémañ. ⁹ Geñ wininiwésémañ nalé imuaru hazéchécga ieneñ geric lokoc weñweña éséc nec wammu. Yawenéñ qeri birianéñ qécgé énécmiyu zema qahac wandacmu. ¹⁰ Gi imi qelihécgina baec igucnec metecgé énéncmina, qelihécgina ieneñ baec ic ionac sugcina igucnec humu qai wandacmu. ¹¹ Ieneñ mebirigémbiñ zé haka biria niñarenéñ gémuiguc hia ménda meseli gémму. ¹² Musuginaiguc tewiganéñ héré mui wanna liliñgéma néñgacmu.

¹³ Yawe, guac kucga mewininina meyac géngéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbiñ.

22

Aṅgéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra. Legic mén Siñunecac dia yañ imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niñac wainénzañ? Némac niñac lakec namma méra ménda néñzañ? Némac niñac nuac zésilacna ménda niñnéñzañ? ² Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma siñiya acguc ac ewana ménda qaiyu guruwa acna ménda melenéñ néñzañ.

³ Israel ic ieneñ legic héigic imuaru tatac duñga mihicñima tacanzañ gi imi téreya. ⁴ Yanda hécninanéñ guac héima nañançic. Ieneñ imuhuc wañgic yéwérigina igucnec aṅgégina tiéncmiañ nec. ⁵ Ieneñ guru héhélima aṅgéné titi mihicñigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihicñigic.

⁶ Ni imi ic qahac, néñ gisic zinançoc éséc nec. Ic ieneñ zédesi desiac buña zéma mema titiac buña nopocgic kecanzua. ⁷ Néñgic séc zédesi némma kichoc menéma orucgina gilima yomuhuc zéanzañ; ⁸ Inéñ Yaweac héima nanzac waigic inéñ hama metecgé mimac. Iwac niñac ségiségi wanzaciguc i eñeyaoc metecgé mimac.

* **20:5:** Hebraio aciguc; aṅgéné titigawac qeriaiguc.

⁹ Wañu gi geñgaoc ni neñgocnawac héri qeri igucnec népésinec. Wañu neñgocnawac namu nekeri imuaru geñgaoc wañ néna ni ewa déñ keru. ¹⁰ Ni hicñihicñinaiguc guac buña zénénéña. Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec hicñiyi imuarunec geñgaoc nuac Anutuna wañnecac wañanzañ.

¹¹ Imuac lakec ménda nambésémañ. Zérabéra hosucgé néñu méra nénéña mén ménda keczac. ¹² Burumakao sasalanéñ* lelecgé nénzu. Basan baec boñawac burumakao kuc seliseli ginagucnéñ ni lelecgé nénzu. ¹³ Kiric qiric wamma qacma kuagina añañanzu laion imuhucya ésécnec wañ nénzu.

¹⁴ Wañu ni doku ésécnec wamma mazua.† Nuac sicna imi moczoñ tecgéma sicsaoc wañu nuac ewa qerinanéñ kendol dokuya ésécnec pépélíma mazac. ¹⁵ Nuac kuana‡ imi qakarangañyu ezelañnanéñ kewuc nomuñ ésécnec wañu, nuac ezelañnanéñ ewa siraiguc qékétazac. Geñ mia muñguc ni humumac seitoñiguc nopocna hezua. ¹⁶ Kazu eney lelecgé néñgic. Ic biria tuñaguc ienen lelecgé némma méra hénana tircqiric§ wannéñgic. ¹⁷ Ni sicna zañgégina imi moczoñ olommañac séc.** Ienen néñtima ¹⁸ nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewinñ zé sumbic nézu. ¹⁹ Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémañ. ²⁰ Nuac kecec uñana imi sou zéra igucnec añaña tina. Momacguc henénéña imi kazu onac kucgina igucnec añaña tina. ²¹ Laionac kua igucnec kecec uñana añaña tina acna niñnémma haséñ burumakao ilicgina igucnec añaña tinénna. ²² Ni guac qacga imi dacmuna hécna ionac sugginaiguc zéau énécmima hénaroiñ sugginaiguc mepésimañ. ²³ Yaweac bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoñ qac buñaya meyacmu. Israelac qelihéra

ini moczoñ eeya héimimu. ²⁴ Inéñ helanzi énécmigic kecanzu ionac helanzi énécmimia imi niñu eñomia ménda wañanzac. Wañu imuac ewa lonlon ménda wañanzac. Inéñ kic tanecya ménda musañgé énécmimac. Qacgic séc niñénécmianzac. ²⁵ Azoazoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzac. Eega héianzu ionac sugginaiguc ac koroma zézé seli ac zéyi imi moczoñ meseli-mañ. ²⁶ Memaamuma kecec imi eney negic sécgé énécmimac. Yaweac hochoc wañanzu imi eney i mepésimimu. Ewa qerigina imi heheseli kekecyaguc kecmac. ²⁷ Baec tetecgia séc Yawe niñqelima liliñgéma hamu. Baec séc ic embac hénia hénia imi eney guac wéségaiguc sicgéégemmu. ²⁸ Héñgaleñ ama yanda imi Yaweac buña. Yawe imi baera baera ic embac ionac héñgaleñ wañ énécmianzac. ²⁹ Baec séc ic embac mériañginaguc ini negic sécgé énécmiyu mepésimimu. Eñeya kecec uñaya meqeli amumacac séc qahac seitotoñiguc†† maqezac i acguc iwac wésiaiguc simiñ héimimac. ³⁰ Qelihéra moczoñ i welenqemimu. Imuhuc wamma hicñisai qelia hahaya ionac miñ kewuac hénia énézégic nimmu. ³¹ Hama iwac hénia solaña imi hicñisai kecma hahaya ionac énézéma inéñ‡‡ haka wañec imi suruc wañ énécmimu.

23

Kurumenñac rama galeñ téréya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac rama galeña, ni imuac me imuac ménda hocmañ. ² Inéñ ni qézézac téñgiñ téñgiñiguc noporu hemañ. Wañu doku giñgiña hétéña qahac imuaru nuagicma keñanzac. ³ Nuac kecec uñana meqeli néna.

Inéñ eñeya qac buñaya niñac wamma hénia solañaiguc nuagicma keñanzac. ⁴ Ni humucac baec wéñwéñgia siñi

* **22:12:** Ic biria ionac zéma burumakao zézac. † **22:14:** Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zézac. ‡ **22:15:** Kiwi tosaraiguc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebiraio aciguc sécgira érérenñ tanec wanzaoc; ytk 'kuc', ykt 'kua'. § **22:16:** Hebiraio ac momacgucac hénia éréhécnec imuac niñac kiwi téréya tosaraiguc 'laion yañ ésécnec' ogic hezac. ** **22:17:** Sic toroya toroyaiguc geriwa zeyec me séwiya madaru sic zañgégina olommañac séc wañec. †† **22:29:** Humucac déciguc. ‡‡ **22:31:** Miñ Kewunéñ.

déndénjaiguc kenha wammañiguc, geñ mia niguc kecanzañ, imuac kilen zérabérawac bac yandi yandi ménda wammañ. Guac tacga zéma qarucganén ni qindiñi néñanzañ.

⁵ Geñ mia nuac hazécnawac kicginaiguc neneac zae hainéma halécnén orucna naecma météré néna nuac sokocnéñ sécgéma mazac.

⁶ Nuac kekecnawac nalé séc, guac ewa hia zéma goi héihéiganén hélacnec méndac néñu, ni Yawe guac amaiguc hémbénaña kecamñañ.

24

*Métére amuma ocmuñ
téreyaiiguc kerembiñ.*

¹ (Dawidiac legic zéra.) Baec zéma iwawai imuaru sécgéma hezac iwawai momac yanda zéma baec séc ic embac imi moczoñ Yaweac buña wanzu. ² Yawenén baec qambaña imi kondun qeriaiguc* haiyu nanu doku téfara qeriaiguc† miy-acgéyu nanec.

³ Mérénenéñ Yaweac baec boñaiguc hia emmac? Mérénenéñ iwac baec boña téreya imuaru hia nammac? ⁴ Mérayaiguc késpedesira qahac zéma qeri solañaguc kecma haka sicsaocyawac eneya kekec unyaya ménda oporu kenju zéselima ac ikoc ménda wañanzac imuhucya. ⁵ Ic imuhucya imi Yaweac muru mériañ mema anjén titiac Anutu iwarunec késpedesic solañ mihicñimac. ⁶ Imuhucya imi hicñisai Yaweac hochoc wamma Yakoboac Anutu guac kic tanecgawac wañanzu. (Ohec) ⁷ Sañgulañ séc orucgina meyacgic endacmac. Sañgulañ hehe selia ini moczoñ imuhuc wandacgic, Miñ Kewu edamuyagucnéñ keremmac.

⁸ Mérénenéñ ic kewu edamuyaguc? Kuc miñina, wandac wandac miñina, Yawe imi mia. Yaré miñina Yawe imi mia.

⁹ Sañgulañ séc orucgina meyacgic endaru. Sañgulañ hehe selia ini moczoñ imuhuc wandacgic, ic kewu edamuyagucnéñ keremmac.

¹⁰ Mérénenéñ ic kewu asac mararañaguc? Kurumenjac téngiñ ic ionac Yawe iminén mia ic kewu edamuyaguc wanzac. (Ohec)

25

*Héngaleña wammima saiwa memimac
niñac wamma zéwelerec.*

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec unjananén kic hiwa enju génzua. ² Nuac Anutu, ni guac muru héima nanzua. Imuac méra néna, gamuna mihicñiwi niñac. Nuac hazéc hécnanén nogicbu niñac. ³ Guac kichihi wañanzu imi enej gamu qequeiguc ménda onopocgic emmu, néñ hénia qahac ikoc wañ énécmianzu imi enej gamu qeque mihicñimu. ⁴ Yawe, guac hénaga nézéna hémba. Guac hénia imi nézéna ku némbésémañ. ⁵ Guac ac hélanéñ ni ku némma zéqindiñi néna. Gi imi nuac anjén titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma kecua.

⁶ Yawe, guac wésé niniñ zéma goi héihéiga hegéñecac hegénzac imuac niñqeliwésémañ. ⁷ Yawe, komocnawac késpedesic zéma haka biria ménda niñqelina. Guac goi héihéiiguc ni niñqeli némma ewa hiagawac niñac niñnémbésémañ. ⁸ Yawe imi hiabia zéma solaña, imuac inén eneya hénia acnéñ késpedesic ic ku énécmianzac.

⁹ Inén gum bénezénzén ic imi wagicma hénia solañaguc kenanzac. Wañu gum bénezénzén ic imi eneya hénia kumianzac. ¹⁰ Sésépac ac zéma héipuc ac niñtohoanzu ionac muru imi Yaweac hénia imi moczoñ goi héihéi zéma haka héla wañanzac.

¹¹ Yawe, nuac késpedesic imi kunen yanda, guac qacga niñac auna. ¹² Mérénenéñ Yawe bac yandi yandiiguc eeya héimianzac? Yawenén ic imuhucyawac hénia imuac me imuac anjé timacac hezac imuac kumimac. ¹³ Iwac kekec unjayanén luaeguc kecmac. Wañu qelihéra ienen baec mératéc memu.

¹⁴ Yaweac ala kekecnén eeya héimianzu ionac muru he énécmimac. Inén sisipac acya énézéyu nimmu. ¹⁵ Nuac kicnanén susucnec Yaweac hiwa enanzac. Imuac

* **24:2:** Hebiraio aciguc; kondun qahaiguc. † **24:2:** Hebiraio aciguc; doku téfara qahaiguc.

niñac, inéñ ufc igucnec nuac hénana het-
ecgé némmac. ¹⁶ Ni nenacnec niñgumbi
niñgun wamma kecba zérabéra mihicji
néñgic kecanzua. Lilingéma ewa hia niñ
némbésémañ. ¹⁷ Nuac ewa qerinaiguc
niñyéwéc sasala henénzac. Yéwécna iguc-
nec metecgé néñna. ¹⁸ Nuac yéwécna
zéma zérabéra imi hémma nuac késpedesicna
moczoñ auna qahac wañu.

¹⁹ Nuac hazéchécna inicna, zañgégina
imi sasala, wañu nuac mézétiti kuney
yanda wañanzu. ²⁰ Nuac kecec uñana
héñgaleñ wamma añgégina tiwésémañ.
Ni néñgacma guac muru hazua. Méra
néñna gamu qeçe mihicji némbu niñac.
²¹ Ni ewa qerina moczoñnec niñtoho
wañgéganzua. Imuac gi hakaga solaña
zéma dindiñanéñ ni osonénna.

²² Anutu, Israel zérabéra hénia hénia
imuacnec boñhérégina meénécmina.

26

Zésolañi mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana so-
lañanec wañanzua. Wañu kenqe haqe
qahac Yaweac héima kecanzua. Imuac
Yawe néñgési wambésémañ. ² Yawe ni
néñsosolima batucgé némma nuac ewa
qerina zéma nuac ewa siñna mesolañi
néñna. ³ Guac goi héihéiganéñ nuac
wésénaiguc hezac ni guac haka héla imuac
méndacma kenña wammañ. ⁴ Ic gorosña
iniguc ménda tacyac wañanzua. Wañu
ic diwi qiwiliña iniguc momacnec kenña
ménda wammañ. ⁵ Ni kaiñiliweñ ic
ionac azoazoro imuac mézétiti wamma
ic biria iniguc momacnec tacyac ménda
wammañ.

⁶ Yawe ni késpedesicna qahac, imuac
mérana zuacma* guac zaki téréyaiguc
kereñ haré wammañ. ⁷ Ewa hia ac
zéhicñima guac haka welic welicgia
imi zéau énécmimañ. ⁸ Yawe ni guac
tacyacwac ama zéma ocmuñ téréya
guac edamugaguc imuac qerinanéñ
wammianzua. ⁹ Nuac kecec uñana
imi késpedesic ic iniguc, wañu nuac

kekecna imi sac naec ic iniguc mo-
macnec ménda metocgéna. ¹⁰ Ionac
méraginaiguc imi iwawai zéragucnéñ heyu
méra héiginaiguc imi ikociguc boñhére
wawañawac iwawainéñ sécgéma hezac.
¹¹ Néñ nenaoc solañanec hakana wamma
kecmañ imuac ni boñ héréna menémma
ewa hia niñnéna.

¹² Ni hénana baec kondonaiguc tima
nanzua.* Hénaoriñ ionac sugcinaiguc
Yawe zéhiaru mimañ.

27

Ewa déñ wamma Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi
nuac asac mararañ, nuac añgégina titi
miñina, ni mérac zénéñ hirihiri wammañ?
Yawe imi kuhanéñ kekecnawac saiwa
wañnéñzac, ni mérac mia bac yandi
yandi wammañ? ² Biria meme ic,
hazéc wañ némma, héñacna meanzu,
ieneñ nuac séwi busuna newiñ zé hagic,
hama tisugisura wamma maunudarec.
³ Téñgiñ ic tuñagucnéñ yaré wañ némbiñ
zé arengéma lelecgémuiguc kileñ nuac
qerinanéñ bac yandi yandi ménda
wammac. Yaré hicñi némmaciguc kileñ
niñkinzégéma kecmañ.

⁴ Ni Anutunéñ yomuhuc wañ némmac
niñac qesimiyi imuac wamma kecmañ.
Inéñ niñu sécgéyu ni ménda humumanec
Yaweac ocmuñ téréyaiguc emma kecma
Yaweac hénia héñsorocya imuac kic hihi
wamma ocmuñ téréyaiguc qerinanéñ iwac
wamma kecmañ.

⁵ Yawenéñ zérabéra naléiguc eñeya hali-
iguc ni sasañgianec néñgaleñ wannémma
hali imuac sañgi sañgiiguc ni musañgé
némmac. Wañu kecma zamanziñ yanda
qahaiguc ou meyac néñu nammañ. ⁶ Inéñ
deguc nuac orucna meyac néñu* ni
hazéchécna lelecgé néñzu imi moczoñ
onogicma ou emmañ. Wañu ni hali téréya
imuaru ewa hiawac hériañ wamma hofac
omima legic héima Yawe mepésimañ.

⁷ Yawe, ni ac ewanaguc qacba niñnémma
ewa biric wañ némma acna melen
némbésémañ. ⁸ Ini nuac kic tanecnawac

* 26:6: Mat 27:24, Hén 21:6 * 26:12: Baec luaeyaguc.

* 27:6: Edamuna mihicji néñu.

wamma kic hihi wammu zénec imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihi wanzua. ⁹ Guac kic tanecga imi ménda musangé néna. Guac welen qe qe icga qeri biric nimma ménda nesinéna. Gi imi méra néhannecac néhanzañ. Nuac angéñ titina Anutu ni ménda wainemma kembésémañ. ¹⁰ Nuac neñgoc mañgocnéñ wai némbaocnec, Yawenéh kileñ angéña timac.

¹¹ Yawe, guac hénaga ku némma hazéchéna kicgaleñ wannénzu imi icma héná kondonaiguc hezac imuaru ni nuagicma kembésémañ. ¹² Héipuc ic ikora zéma ac biria loñanzu imi eneñ yacma nuwiñ zé wanzu, imuac nuac kekec uñana imi hazéchéna ionac méraginaiguc ménda opocna. ¹³ Ni Yaweac haihaka hiabiawac hémmañ zéma ninzéngeñyiac deguc ic kekecginaguc ionac baeciguc kecua.

¹⁴ Gi imi Yaweac ewa kewu wambésémañ. Kucgaguc wamma zénéñ hirihiri qahac Yaweac ewa kewu wambésémañ.

28

Méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qacma guruzua. Nuac zamanziñ gi gezacga ménda hézicgéna. Acga qaiyu kecbésémañiguc ni imi kic suañiguc higacbi niñac. ² Ni guac ocmuñ téreyawac qeria météré qeqeya imuac melemma mérana meemma zéwelecma guruwa nuac zésiacna niñénna.

³ Ic biria zéma haka biria wañanzu iniguc ni momacnec ménda hérénemma gilina. Ieneñ imi ama momachéra luae ac énézemañguc ewa qeriginaiguc imi niniñ biria dongéñic heanzac. ⁴ Ionac haka silic séc wawañ meme biriawac séc tasia melen énécmima. Méraginanéh wañgic séc tasia memuac hezac séc melen énécmiwésémañ. ⁵ Ieneñ imi ai Yawenéh meyec imi zéma mérianéh meyec imuac niñgic ménda enanzac, imuac

niñac Yawenéh mebiri énécmima muñguc ménda meyacgé énécmimac.

⁶ Zéwelecna niñnéñzac imuac niñac Yawe imi mepésimimañ. ⁷ Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanéh iwac niñkinzénñ wamba méra néñzac. Imuac ewa qerinanéh ségiségi kuneh yanda nimma legicnanéh i mepésimizua.

⁸ Yawe imi halécnéh météré énécmimia ionac kucgina zéma angéñ titiac neuñ kiropo wanzac. ⁹ O, ic embachéca angéñgina tiénécmima, guac mératéc buñaga mozoc ac wañ énécmima. Geñ rama galeñ wañ énécmima hémbénaña énépésima kecbésémañ.

29

Yaweac kuc yanda.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buña zéma kuc buña imi Yaweac melenmigic iwac buña wañu. ² Edamu asaha qac buñayawac séha mihicñi mima séwi usu téreya héima Yawe mepési migic.

³ Yaweac ewa hétéh imi doku qahaiguc hicñima hezac. Anutu edamuyaguc inéh parandañ mihicñianzac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac. ⁴ Yaweac ewa hétéh imi kuhaguc. Yaweac ewa hétéh imi kuc eeyaguc. ⁵ Yaweac ewa hétéh iminéh yéménzéc ic kuanzac. Yawenéh Lebanon yéménzéc ic kuyu maanzac. ⁶ Inéh wañu Lebanon* imi haséh burumakao merawa tanec técgéyu Sirion† imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

⁷ Yaweac ewa hétéhñéh wañu geric bélaña téma maanzac. ⁸ Yaweac ewa hétéh iminéh wañu baec kisanéh hirianzac. Inéh wañu Kadesi baec kérékérasianéh hirizac. ⁹ Yaweac ewa hétéhñéh wañu dia yañnéñ aurima azi kiyu merac alia mezac. Wañu ic zuñ imi hetecgéyu katanec wañanzac. Imuac ocmuñ téreyaiguc haka imi moczoñnéñ edamuyaguc! zémizu.

¹⁰ Yawenéh doku qaoñ luyu imuaru tatacya késa tarec. Wañu Yawenéh

* **29:6:** Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec wañgoña Not iguc nanzac. † **29:6:** Herimon baec boñawac qara mén, Lebanon baec boñaguc hénni kaiwe éré éréyaiguc nanzac.

tetecgia qahac ic kewu wamma kec-mac. ¹¹ Yawenéh ic embachéra kuha qeénécmianzac. Yawenéh ic embachéra luaeac mériaña énécmianzac.

30

Hafi humuc igucnec yacma ewa hia ac zéyec.

¹ (Dawidiac legic, ocmuñ téréya qelia Anutuac buña qemima legic yomi héiyec.) Yawe geñ mia meyac néna hazéchéna ieneñ nuac niñ ségiségi wammuac séc qahac wañec. Imuac gi meyacgénzua. ² Yawe Anutu ni guac qachéhéliwa mehiaru nénnec. ³ Yawe geñ mia kekec uñana késa héréma humuc igucnec meqeli néna ni kicsuanjiguc ménda hñgari.

⁴ Miñ Kewuac météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téréyawac ewa hia ac zému. ⁵ Qeri biria imi nalé hotonadac heheya, néñ ewa hiyawac buña imi kekecnawac séc henémmac. Siñyaiguc zésiactnéñ hama hemac, néñ ama gianjiyu ségiséginéñ hama hemac.

⁶ Ménjac mén ménda osianji nalé imuaru ni hémbénaña qeken qeha ménda wammañ zéyi. ⁷ Yawenéh ewa hiawac nuac baec boña meyacgéyu seligima nañec, néñ kic tanera musañgéyu ni niñyéwériyi.

⁸ Yawe ni guac qacma zéwelecma yomuhuc zéyi; ⁹ kic suanjiguc hñgacmañiguc sacnanéh némaciguc nañgé némmac. Dimuhuciguc seitoton wawañanéñ gi mepésigemma guac ac héla imi zéau énécmimac. ¹⁰ Yawe acna niñnémma ewa hia niñnémbésémañ. Yawe nuac héipuc icna wañ némbésémañ imuhuc ézéyi.

¹¹ Geñ mia nuac soñgoñac zésiactna meleña legic hirihiri wañu soñgoñac séwi usu hetecgéma ségiségiac rikuña menéñanzañ. ¹² Imi mia acna ménda qaiyu nuac kekec uñananéh gi mepési gémmañ niñac imuhuc wañ néñanzañ. Yawe nuac Anutu ni nalé tetecgia qahac ewa hia ac zégemmañ.

31

Zérabéra naléiguc zéwelec wammiyec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ni néngacma guac muru hazua. Guac hiaganéh ni metecgé néna gamuna méndagucnec nimmañ. ² Nuac gezac qema kératacnec népésina. Nuac wamma hoc bañec kuhaguc zéma demin seli añgéh tinénéña wambésémañ.

³ Gi imi nuac zamanziñ zéma demin seli baec boñaguc tatara, guac qacga niñac ni nuagicma kemma hénana qindini néna. ⁴ Népesiwiñ zé sasañgiaiguc uñic haigic hezac imuacnec héré némbésémañ. Gi imi nuac hoc bañec. ⁵ Ni nuac qeri uñana guac méragaiguc haizua. Haka hélawac Anutu gi boñ héréna menec.

⁶ Ni imi iwawai eñomia ikora mepésianzu imi onac mézéna tianzac. Ni Yaweac muru héima nañanzua. ⁷ (7a) Geñ nuac yéwécna héñtegicma kekec uñana zérabéraiguc keczac imi nimmizañ. Imuac guac goi héihéigawac qeriaiguc ewa hia nimma ségiségi wammañ. ⁸ Imuhuc wamma hazéchéna ionac méraiguc ménda wainemma nuac hénana baec kawé qeqeya yandaiguc nopoczañ. ⁷ (7b) Imuac niñac ni guac goi héihéiiguc ewa hia nimma ségiségi wañanzua.

⁹ Yawe nuac zérabéra niñac wamma ewa hia niñnémbésémañ. Ni imi niñ yéwécna niñac kicna zéma kekec uñana zéma séwinanéñ méiméiya wanzac. ¹⁰ Kekecna imi ewa biriciguc sohoanzac. Yawuñna imi zésilacguc hama kenzac. Képésicna niñac nimbiriwa séwinawac kuha imi mayu, sicna imi lokolima kenzac.

¹¹ Hazéchéna ieneñ zédesi wañnéñanzu, wañu ama momachéna imi eneñ acguc ogicma imuhuc wañnéñanzu. Alahéna eneñ néñqacgéma keñanzu. Wañu ic tosara imi hénaguc mihicñi némma néngacanzu. ¹² Ni imi humuc ic ésécneluñ unudaczac. Wañu ni kewuc nomuñ tétéya ésécnel, ewa qerigananéñ ménda niñnéñzu. ¹³ Ic tunagucnéñ zébiri néngic niñanzua. Ieneñ lelecgé némma tericgé néñzu. Ieneñ hazéc wañ némma zéeminiñ wamma kekec uñana nuagicbiñ zé niñareñgézu.

¹⁴ Néñ ni imi Yawe guac muru héima namma gi imi nuac Anutu

zéanzua. ¹⁵ Naléna imi méraguiguc hezac. Hazéhcna zéma nunesi wañanzu ionac méragina igucnec kératacnec népésina.

¹⁶ Guac kic tanecga asahagucnéj welenj qeje icga ni némma guac goi héihéiganéj anjéjna tina.

¹⁷ Yawe, ni guruzua, gamuiguc ménda nopocma, ic biria ionac gamu qeje mi-hicji énécmima kic suanjiguc onopocna acgina qaimac. ¹⁸ Séwi enej ac zéma ac zérugucnéj ic solaña unuanzu ionac kua taségina ikora imi hézicgéna acgina qaimac.

¹⁹ Guac bac yandi yandi wamma kecanzu ionac niñac sese qauqau haina emma hezac imi yei kunej yanda wanzac. Ewa hiawac buña imi guac néngacma haanzu ionac niñ wamma sasala haina hezac. ²⁰ Gej ic imuhucya guac sanji sanjiiguc musanjé énécmima, ic onac manam batucac ai arengégic hezac imuacnec metecgé énécmima, guac haliiguc musanjé énécmima, ic biria ionac zéhésiginawac qizizingéma keczu.

²¹ Yawe zéhiaru mimia wañu. Inéj ama areña deminj seliaguc imuhucgej goi héihéiya welic welicgia nézéyu héji. ²² Ni aurima guac wéségaiguc elicgé nénéja wanzua zéyi, néj guac qachéhéliwa nuac zéwelecna selia imuac hétéja niñnec.

²³ Ic embac météré énécmimia ini moczoñ Yawe siña niñmigic. Yawenéj ic hakagina héla imi inicgaleñ wañ énécmima, séwi enej ic imi bakia yéwéria melej énécmimac. ²⁴ Yaweac mambéc kekec ini zénéj hirihiri qahac seligima nammu.

32

Képésic waiwaiac ségiségi.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima kápésicya hoturu mimia wañu ségiségiyaguc wammac. ² Qeri unajiguc ikoc ménda heyu Yawenéj kápésiraguc ménda zémiyu imi ségiségiyaguc wammac.

³ Ni kápésicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec héisilac wamba sicnanéj lokoliyec. ⁴ Héna imi yomuhuc; Guac méraganéj siñj kaiwe helanzi néju kaiwe geriwanéj zeriru iwawai moczoñ

zicgéanzac ésécnec nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵ Wañu ni kápésicna Yaweac muru zéaumañ zéma nuac kápésicna zéma hakana biria ménda musanjéma auwa geñ imi kápésicnaguc zénénéja imuacnec metecgé nénec. (Ohec)

⁶ Imuac niñac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicji géngéja wammac nalé imuaru gi zéwelec wañgémму. Imuhuc wañgic doku qaoñ érémac imi ionac hia ménda emma énépésimac. ⁷ Gi imi nuac sanji sanjina, zérabéraiguc ni néngaleñ wañ némma, anjéñ titiac hériañ legicnéj ni lelecgé néñanzañ. (Ohec)

⁸ Ni imi gi imuhucgeñ me imuhucgeñ kemmañ zé niñna héna imi gézéwa hémbésémañ. Wañu géñsosolima zéqindiñj gémmañ. ⁹ Ini imi becosic kunej me komora niniñgina qahac imuhucya ésécnec ménda wammu. Ieneñ imi kuaginaiguc pinzunj zéma déménginaiguc hésanéj koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰ Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicji énécmimac, néj Yawe niñkinzén wammianzu ionac imi goi héihéiya lelecgé énécmimac. ¹¹ Ic solaña ini Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindiñanec kecanzu ini moczoñ ségiségi wamma hériañ haimu.

33

Anutu imi hiabia.

¹ Ic solaña ini Yaweac niñac zézé ségiségi wammu. Mepé qepésiac legic imi ic solaña ionac buña sécyá. ² Gita zéma kulele hésia sasalanéj Yawe ewa hia wammima mepési mimu. ³ Legic qelianéj héimima ségiségiac ewa hétéñnéj hiabi-anec mezericma héimimu.

⁴ Yaweac ackuazéc imi solañ dindiña, wañu iwac haka silic imi moczoñ hélacnec. ⁵ Inéj haka solaña zéma haka dindiñawac siña niñanzañ. Imuac baec séc Yaweac goi héihéianéj sécgéma hezac.

⁶ Yaweac ackuazécnéj kurumeña kurumeña mihicjiyec. Iwawai sécgéma

hezac imi moczoṅ kuaya wéséséyanéṅ mi-hicṅidarec. ⁷ Inéṅ konduṅ doku qauqau haiyu enu doku hiṅgac hiṅgara imi hofi yandaiguc haiyu heanzac. ⁸ Baec séc ic embac Yaweac bac yandi yandi waṅgic. Baera baera miṅina ini eeya héi mimu. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niṅac; Iwawai imi moczoṅ inéṅ zéyu hicṅidarec. Waṅu inéṅ zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰ Yawenéṅ baera baera ionac ninin areṅgia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Waṅu hicṅisai hénia hénia ionac ninin hiṅgac hiṅgara imi melenu enomia wandaczac. ¹¹ Yawenéṅ niniṅa niṅareṅgéyu hehe seli naṅselianzac. Iwac niniṅa hiṅgac hiṅgaranéṅ hicṅisaiya hicṅisaiya emma hema kecmac. ¹² Yaweac neṅaṅ Anutu zémima aṅgéné tigid Anutuac ic embac buṅa zéénécmiyu keczu imi eneṅ ségiségi ginaguc. ¹³ Yawenéṅ kurumeniguc ninicsosolima baec ic moczoṅ ninicanzac. ¹⁴ Tacyac waṅanzac ama duṅa imuacnec mia baec séc tacyachéra imi moczoṅ kiwa hiyu mayu ninicanzac. ¹⁵ Inéṅ mia ic séc ionac ewa qerigina héniaḡina meyacgéma wawaṅ memegina héṅsosolianzac.

¹⁶ Ic kewu méṅac aṅgéné timimia imi téṅgiṅ ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méṅac aṅgéné timimia imi acguc eneya kuha kuneṅ yanda imuaru ménda hezac. ¹⁷ Kekecnina imi becosic me kuc yandanéṅ ménda aṅgéné tiwiṅac séc. ¹⁸ Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi waṅanzu imi onac inicgaleṅ waṅ énécmianzac. ¹⁹ Imuhuc wamma ionac kekec uṅa imi humuc igucnec metecgé énécmima béti naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰ Kekec uṅaninanéṅ Yaweac kic hihi waṅanzin. Inéṅ mia neṅaṅ héipuc ic zéma saiwanina wanzac. ²¹ Ewa qerininanéṅ iwac ségiségi wamma iwac qac téreyawac héima naṅanzin imuac mia imuhuc waṅ nénécmianzac. ²² Yawe, guac mambéc waṅanzin nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

34

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidinéṅ ic kewu Awimelekac wésiaiguc ic moroha tanec haka waṅu nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési mi-maṅ. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc susucnec hemac. ² Nuac kekec uṅaninanéṅ Yaweac niṅac zézé ségiségi ac wammaṅ. Maqeqeya ieneṅ nimma ségiségi wammu. ³ Niḡuc momacnec Yawe imi kuneṅ yanda kuneṅ zéni. Neṅawu iwac qac buṅaya meyacmini.

⁴ Ni Yawe zéwelecmiwa niṅnémma zénéṅ hirihirina hénia hénia igucnec metecgé néṅec. ⁵ Ieneṅ iwac niṅkumuma kecmac asac mararaṅ séwi usu ésécnec héiénécmimia waṅec. Ionac kic tanecgina imi hémbénaṅa gamuyaguc ménda wammac. ⁶ Kekec uṅa maqeqeya imuhucyanéṅ qac héhéli miyu Yawenéṅ nimmima zérabéra hénia hénia imuacnec aṅgéné tiyec.

⁷ Yaweac kua meme uṅanéṅ Miṅ Kewuac eeya héimianzu imi onac lelecgé énécmima tacyac wamma aṅgéné tiénécmianzac. ⁸ Ini imi Yawe imi hiabia wanzac imi batucgéma siṅa niṅgic. Néṅgacma iwac muru kemma kecanzu imi eneṅ zézé ségiségi ginaguc.

⁹ Météré énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Ninzu! I eeya héimianzu imi eneṅ sécgé énécmiyu iwawai méṅac méṅ niṅac ménda wammu. ¹⁰ Laion sac qelinéṅ yaka niṅ humuwacnec, néṅ Yaweac wamma kecanzu imi eneṅ buṅa hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹ Nambérac ini hama gezac qema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimaṅ. ¹² Mérénéṅ kekecac niṅ kumuma yawuṅ sasala kecmac mériaṅ mihiṅcimaṅ zé wanzac? ¹³ Gi imi guac ezelaṅgawac neṅ héiamuma kua tasiaanéṅ ac biria ménda zéna. ¹⁴ Haka biria gilina keṅu, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémaṅ.

¹⁵ Yaweac kiwanéṅ ic solaṅawac hiyu keṅanzac. Waṅu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac. ¹⁶ Yaweac kic tanera imi kaiziliweṅ waṅanzu imi onac musuqeqe waṅ énécmima ionac

eluj unudacmac niñac baeciguc metecgé énécmianñ zé niñanzac. ¹⁷ Qac héhélíma zéwelecmianzu imi onac niñénécmima zérabéra hénia hénia igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁸ Yawe imi ewa biri wañkeczu ionac hosucgé énécmima ewa qerígina melen énécmianzac. Wañu ewa qerígina qéséñu howuc howuc* wanzac imi añgégina tiénécmianzac.

¹⁹ Ic solañanéñ zérabéra sasala mi-hicñimacac hezac, néñ Yawenéñ zérabéra séc metecgé mianzac. ²⁰ Sicya imi moczoñ galeñgéyu ménñ ménda zéñgémac.

²¹ Birianéñ ic biria qeyu humumac. Wañu ic solañawac mézétiti wammianzu imi kápésic ginaguc zéénécmimac. ²² Yawenéñ welen qeqehéra ionac kekec uña imi moczoñ boñhérégina meénécmimac. Néñgacma iwac muru keñanzu imi onac imi kápésic ginaguc ménda zéénécmimac.

35

Angéña timac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanzu iniguc tohalic wamma, niguc euqege wanzu iniguc euqege wambésémañ. ² Saiwa yanda zéma asamañ késama yacma méra némbésémañ. ³ Luac héréma nesinéñzu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uñanawac zéma Neñ guac añgégñ titi miñina. zénéñna.

⁴ Nuac kekec uñanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qeqe mihicñi énécmima. Mebiri némbiñ zé wanzu imi nesi énécmima andé andé kemma gamunéñ unu humudacmac. ⁵ Kua meme uñahécga énézéma ieneñ luhucnéñ goc mihilañgéyu keñanzac ésécnec mihilañgé énécmiyu kendacmu. ⁶ Hénaginaiguc siñi zéma susurac mihicñi énécmima kua meme uñaga ézéma nesi énécmimac. ⁷ Ieneñ héniana qahaciguc ni népésiwiñ zé baec séséñiguc ufc musañgé haima héniana qahaciguc kekec uñana mebirí némbiñ zé baec séséñ éséma lekiñ himicanzu. ⁸ Zéna élanzañnec humucnéñ hicñi énécmimac. Ufc musañgéñ hezac

imuaru enaoc enjic énépési-yu humucac buña hiñgacdacmu.

⁹ Nuac kekec uñananéñ Yaweac ségiségi wammac. Iwac añgégñ titi niñac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Nuac sicna moczoñ yomuhuc zému; Mérénéñ Yaweac séc wammac? Inéñ maqeqeya imi kucginaguc helanzi énécmianzu ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. Wañu maqeqeya imi iwawaigina onagicanzu ionac murunec metecgé énécmianzac.

¹¹ Héipuc ic ikoranéñ yacma haka ni ménda niniñnawac qesinéñzu. ¹² Hakana hiawac haka birianéñ melen néñgic, kekec uñananéñ niñgumbi niñguñ kecza. ¹³ Ni imi ieneñ hafi ini-yu hegic ewa biricac séwi usu héima nene ziki kecma kekec uñana helanzi amuyi, néñ zéwelecnanéñ enñ liliñgéma hayu tétécgézua. ¹⁴ Nuac alana zénimma dac muna wañ énécmianzua ésécnec wañ énécmiyi. Wañu neñgocnawac siari ésécnec ionac wamma sicgéma siari.

¹⁵ Wañu ni zérabéra mihicñima kecba ieneñ ségiségi wamma azorogic. Wañu kaiziliweñ ic ni ménda nimmianzua imi eneñ sasañgiaiguc tocgéma susucnec nunesi néñanzu. ¹⁶ Wañu ieneñ ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri wañanzu ésécnec nuac niñac zécgina kizéñgéanzu. ¹⁷ Miñ kewu, nalé dahecac séc enñ inicma kecbésémañ? Nuac kekec uñana imi kisikiyoneñ ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénéña imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémañ. ¹⁸ Ni hénaoñiñ sugginaiguc mepésigemma, ic embac tuña tuña sugginaiguc gi mepésigemmañ.

¹⁹ Ménda wai énécmima, nuac hazéchécna ieneñ sicsaoc nuac niñac ségiségi wambu niñac. Hazéc wañnéñanzu ieneñ héniana qahaciguc kic hoc menemma zébiri némbu niñac. ²⁰ Ieneñ imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénezéñ kecanzu imi onac ac ikocnéñ yéwéri mihicñi énécmianzu. ²¹ Wañu ieneñ kuagina kuneñ yanda añgéma nuac zédesima ahaec, ahaec, kicnéñ héipuc wamma héndaczíñ. zézu.

* 34:18: Yer 23:29

²² Yawe, geŋ mia haka imi héndaczaŋ imuac acga qaiyunec ménda kecbésémaŋ. Waŋu lakec ménda kecbésémaŋ. ²³ Nuac Anutu, Miŋ Kewuna gau igucnec hetecgéma yacma nuac acna zégési wambésémaŋ. ²⁴ Yawe, nuac Anutu, guac haka solanğaiguc zégési néŋna. Ieneŋ nuac niŋac ségiségi ménda wammu. ²⁵ Ménda wai énécmína, ewa qeriginanéŋ ahaec ewa siŋnina* séc hicŋizac, ic imi qécgé miziŋ. zéwu niŋac.

²⁶ Zéna yéwécna niŋac ségiségi waŋanzu ieneŋ gamu qeŋe mihicŋima gamu mamasuŋ kuneŋ yanda nimmu. Waŋu nuac muru séwi eŋeŋ waŋanzu imi onac gamunéŋ qacginaiguc endacmac.

²⁷ Nuac solanŋ dindiŋanawac niŋgic sécgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welenqeŋe icya luaeiguc keru ségiségi waŋanzac Yawe imi kuneŋ yanda! zéma nalé séc ézému. ²⁸ Ni ezelaŋnanéŋ kaiwe herec guac haka solanğa zénimma kaiwe herec gi mepési gémmaŋ.

36

Baec ic ionac biriagina zéma Anutuac hiaya.

¹ (Legic galenawac; Yaweac welenqeŋe ic Dawidiac legic zéra.) Ic biria ionac héniagina biriawac niŋtegic qinŋtegic ac mén ewa qerinaiguc yomuhuc hicŋizac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi mén ménda hezac. ² Inéŋ séwi eŋeŋ wamma eŋeya késpedesicyawac zéma ménéŋ mén mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia. ³ Kuayawac ac imi késpedesicyaguc zéma ikocyaguc. Inéŋ niŋtegic qinŋtegicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyec. ⁴ Inéŋ hehe taticiguc hema biria niŋareŋgéma eŋeya hena biriaguc opocamuma haka biriawac mézétiti qahac keczac.

⁵ Yawe, goi héihéiga kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka héra iminéŋ ou hosusu iguc sécgéma hezac. ⁶ Solanğa imi Anutuac baec boŋa ésécnec. Guac zégésigésinéŋ konduŋ ésécnec. Yawe

geŋ imi ic embac zéma yaŋ momacnec ninicgalenŋ waŋ nénécmianzaŋ.*

⁷ Anutu guac goi héihéiganéŋ yei eeyaguc yanda wanzac. Baec ic moczoŋ guac qeŋganğa amiayaiguc néŋgacma sanŋianzu. ⁸ Ieneŋ imi guac amaiguc iwawai kindindiŋa hezac imi nezélélén wamma, ségiségiac doku téfara igucnec gumu énécmína neanzu. ⁹ Kekec dokuac kiwanéŋ guac muru hezac. Guac asac mararanjiguc asaha hémbiŋ.

¹⁰ Gi niŋgéŋanzu ionac muru goi héihéi susucnec waŋ énécmima ewa solanŋ keczanzu ionac guac solanğa imuhucyanec mihicŋi énécmína. ¹¹ Séwi eŋeŋ ic ionac hena tawéginanéŋ nesinémbac niŋac. Galenŋgé néŋna ic biriawac méraginanéŋ nesinémbac niŋac.

¹² Kaiziliweŋ waŋanzu imi eneŋ imuaru maunuyec. Ieneŋ mama hema muŋguc yacmuac séc qahac wammac.

37

Miŋ Kewuac muru kemma sanjimu.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Haka biria waŋanzu ionac niŋac qeri geric hélendaŋnec ménda wamma késpedesic waŋanzu imi onac nimbupuc ménda wambésémaŋ. ² Ieneŋ imi qézézac ésécnec focdac qeriru qasima mamu. Waŋu zuazua ésécnec méima humumu.

³ Yaweac muru héima namma haka hiabia wambésémaŋ. Baeciguc kecma iwac haka héra imi nene ésécnec nema kecbésémaŋ. ⁴ Yaweac ségiségi wamma kecbésémaŋ. Inéŋ guac ewa siŋgawac héra mihicŋigémmac.

⁵ Guac kekecgawa hénaya imi Yaweac muru haimina. Iwac muru héima nanna, inéŋ wamma medacmac. ⁶ Inéŋ waŋgéŋu, guac solanğa imi asac mararanŋ ésécnec, guac hakaga solanğa imi melenju kaiwe wenzoronjiguc kaiwe asaha ésécnec wammac.

⁷ Yaweac wéséyaiguc bénzéŋnec mambéc kecbésémaŋ. Ic birianéŋ hena qéréŋgé mimia waŋu ai areŋ biria meseliyu kindindiŋa yaru hémma qeri biric hélendaŋnec ménda wambésémaŋ.

* **35:25:** Hebiraio aciguc; kekec uŋanina. ✧ **36:6:** Yon 4:11

⁸ Qeri geric waima qeri biric gilina kenju. Zénasiñ menasiñ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihicñimac.

⁹ Haka biria wañanzu imi enej qericénecmiyu qahac wandacmu, néñ Yaweac mambéc kecanzu imi enej baec késamu.

¹⁰ Ic biria imi hotoñadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hochipiwésémañ. ¹¹ Wañu gum bénzénzén ic imi baec késamu. Wañu ewa momac hakanénj sécgé énécmiyu ségiségi wamma kecmu.

¹² Ic birianénj ic hiabia qemañ zé niñareñ wamma kic hiyu iwac muru kenju zéra kizéñgéanzac. ¹³ Miñ Kewunénj ic imuhucyawac naléya hosucgéyu héntegiczac imuac niñac zédesi wammianzac. ¹⁴ Ic birianénj mageqeya zéma iwawai niñac hocanzu imi enej maunumac niñac zéma ic dindiñanec kenja wañanzu imi unuhumumañ zé souya héréma tewiya awianzac. ¹⁵ Néñ sou iminénj eneya wéiwécya nézéñgémac. Wañu tewi imi zéñgédacmac. ¹⁶⁻¹⁷ Ic biriawac méria imi zéñgémac, néñ ic hiabia imi Yawenénj késa seligimimac.

Imuac niñac ic solañawac iwawai komodianénj ic biria sasala ionac iwawai kunej yanda imi gicanzac. ¹⁸ Yawenénj ic késpedesiya qahac iwac kekec naléya imi moczoñ nindaru hezac. Iwac mératéc ai buña imi heheseli hema emma kecmac. ¹⁹ Ic imuhucya ienenj imi zérabéra naléiguc gamugina ménda mihicñima béti naléiguc acguc iwawai sécgé énécmiyu kecmu.

²⁰ Ic biria imi birimac. Yaweac hazéchéra imi rama merawawac haléc ésécnec zepépélisma hofac qema aucgéma qahac wammac.

²¹ Ic biria imi iwawai mema tasia ménda melenanzu, néñ ic solaña imi ewa hiawac enj énécmianzac. ²² Miñ Kewuac mériañginaguc imi enej baec késamu. Ic saecginaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³ Yawenénj ic onac tikenj tihagina meseligima kekecac héna imuac ségiségi wañanzac. ²⁴ Ic imuhucya imi Yawenénj késaseligianzac imuac niñac

qonzontoj gémaciguc moczoñnec ménda tendiñgédacmac.

²⁵ Ni komocna igucnec éréma deguc yandanaiguc, ic solaña andé qema waimimia ménj ménda héñjac héñzua. Wañu hémba iwac qelihéra ménénj ménj yaka niñ ménda zéwelec wañec. ²⁶ Ic imuhucya imi kaiwe herec ewa hiawac enj énécmima haiyu kenj haiyu ha wañanzac. Imuac qelihéra enej mériañ mihicñi énécmiyu kecanzu.

²⁷ Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalé tetecgia qahac kecmu. ²⁸ Yawenénj haka solañawac siña nimma météré ic imuhuc wañanzu imi ménda wai énécmimac.

Ic imuhucya imi nalé tetecgia qahac inicgaleñ wañ énécmimac, néñ kaižiliwenj ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac wandacmu. ²⁹ Ic solaña imi baec késama imuaru hémbénaña kecmu.

³⁰ Ic solañawac kua imi ac niñtegic qindegicyaguc zéhicñima, ezelañanénj haka dindiñawac zémac. ³¹ Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac héna acnéñ heyu kenkenj haiguc tisuqisurac ménda wammac.

³² Ic biria enej ic solaña unuwijn zé awima kecanzu. ³³ Yawe imi ic solaña ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Wañu zégésigési naléiguc acguc késpedesiraguc ménda zémimac.

³⁴ Yaweac niñkumuma iwac kekecac héna imi méndacma kembésémañ. Inénj meyac gémma baec buña qegéñu añgétiwésémañ. Wañu kaižiliwenj ic imi birima qahac wañgic kicganénj hima inicbésémañ.

³⁵ Ni ic biriawac kuha hémba ic hésa téñginj téñginj eneya baeciguc nanaña ésécnec wanzac, néñ ³⁶ ic hésa imi éléñnec humuqai wañu hocma hochipiyi.

³⁷ Néñ ic solaña héñsosoligic. Ic dindiña héngic. Luae ic imuhucya imi enej andiaginaguc. ³⁸ Ac qeqe ic ienenj momacnec biridacmu. Kaižiliwenj ic ionac tetecgia imi humu qaiyaguc.

³⁹ Ic solañawac añgénj titi imi Yaweac muru hezac. Inénj zérabéra naléiguc hoc bañec ésécnec wammimac. ⁴⁰ Yawenénj méra énécmima metecgé énécmimac. Ic

biria ionac murunec metecgé énécmimac. Ieneḡ imi néḡgacma iwac muru saḡgianzu hénia imuac niḡac imuhuc waḡ énécmianzac.

38

Eḡeya képésic niḡac ewa biric wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic yomi hofac omiwiḡ zé héiaḡgic.) Yawe, guac qeri biricḡanéḡ képésicna ménda zénénna. Guac qeri gericnéḡ ni ménda zéqindiḡi nénna. ² Guac zakonéḡ nuac séwinaiguc nézéhéma hiḡgaczac. Guac méraganéḡ selianec helanzi nénzac.

³ Guac qeri biric niḡac séwi busuna solaḡa méḡ ménda hezac. Nuac képésic niḡac nuac sicna imi bénezéḡa qahac wanzac. ⁴ Nuac képésicnanéḡ orucnaiguc sécgéma eḡu hinac yéwéria tanec waḡu bisiqatéḡ wammaḡac séc qahac.

⁵ Nuac wizinanéḡ houyu wéréḡ biria haizac. Imi mia nuac haka qelaḡa imuac tasia. ⁶ Ni geriwa noyu qoucgéma kaiwe herec ewa biric wamma kecaḡzua. ⁷ Nuac maréhḡaiguc geriwa sécgénéḡzac. Waḡu nuac séwina solaḡa méḡ ménda hezac. ⁸ Séwina hézézayu humumia tanec wanzac. Ewa qerina waizalaḡ waḡu zésilac wanzua.

⁹ Miḡ Kewu nuac niḡ kewu imi moczoḡ guac muru hezac. Nuac zésilacnanéḡ guac wéségaiguc usuya qahac hezac. ¹⁰ Wéiwécnanéḡ hélendaḡ yaru kucnanéḡ mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia waḡu asaha qahac wanzac.

¹¹ Numindiḡiga imi nuac séwinaiguc hezac imuac niḡac nuac sorochécna zéma alahécna lakec kecgic sac taséhécna ini acguc lakec nanzu. ¹² Nuac kekec uḡanawac hochoc ai meanzu ieneḡ bétac hainénzu. Mebiri némbiḡ zé wanzu imi eneḡ humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwiḡ zé haka biria zéareḡgéma keczu.

¹³ Ni gezac héḡ ésécnec niḡbipima ic ara qahac ésécnec kuana ménda aḡgéma kecaḡzua. ¹⁴ Ni gezac héḡ ésécnec wamma acgina ménda melenḡanzua.

¹⁵ Yawe ni guac niḡkumuma kecaḡzua. Nuac Miḡ Kewu Anutu, gi acna melenḡ némbésémaḡac hezac. ¹⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni tisugisurac wamba ieneḡ nuac niḡac ségiségi wamma séwi eneḡ waḡ némbu niḡac.

¹⁷ Ni léklék manumacac heyu niḡyéwécnanéḡ nalé séc henénzac. ¹⁸ Hénia imi yomuhuc; Ni képésicna zéauma nuac képésic niḡac ewa biric waḡanzua. ¹⁹ Nuac hazéchécna ieneḡ kucginaguc keḡha waḡanzu. Waḡu téhésima mézétiti waḡnéḡanzu ionac zaḡgégina imi sasala. ²⁰ Waḡu haka birianéḡ haka hiawac melenḡ énécmianzu imi eneḡ ni haka hiawac méndacma kema hénia imuac niḡac mia hazéc waḡ néḡanzu.

²¹ Yawe gi ménda wainémma kenna. Nuac Anutu lakec ménda kecbésémaḡ. ²² Focdac qenaḡgé waḡ nénna. Miḡ Kewu, gi nuac aḡgéḡ titina.

39

Niḡtegic qiḡtegic mimac niḡ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Neḡ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolongéma wamma eze-laḡnanéḡ képésic ménda mihicḡimaḡ. Ic biria ieneḡ wésénaiguc nanzu séc kua-naiguc neḡ zékalaḡa haiwa hemac. ² Ni acna qaiyu ac hiabia acguc ménda zéwa niḡ yéwécna imi muḡguc yandizac.

³ Nuac ewa qerina geriwaguc waḡu qerinanéḡ zénimba hiḡgacma éséyu qeri biric yaru ezelaḡnanéḡ yomuhuc zézua; ⁴ Yawe, kekecnawac tetecgia zéma nalénawac séha imi nézéna niḡasarima nuac kekecna dodowima hazac imi niḡtegicmaḡ niḡac ku nénna. ⁵ Geḡ mia nuac naléna imi méra tawé ésécnec mehotoḡina nuac kekecnanéḡ guac kicgaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icyá icyá naḡselima kecaḡzu, néḡ hofac ésécnec aucgéanzu. (Ohec) ⁶ Hélacnec, ic neḡac neḡac imi héla qahac, néḡ uḡa tanec keḡha wamma ai eḡomiawac keḡkésa hakésa wamma iwawai mihicḡima saméḡaguc haini emma hezac, néḡ hélacnec mérénéḡ iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niḡasarima kecaḡziḡ.

7 Miñ Kewu ni erac némac iwawai niñac niñkumuma mambéc kecmañ? Nuac niñkumuna imi guacnec hezac. 8 Ni kápésicna moczoñ imuacnec metecgé némma galeñgé némma, ewa soho ic ieneñ zébiri qébiri wañ némbu niñac. 9 Wañu Miñ Kewunéñ haka imi wañ néñzac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

10 Guac numindiñi nuac muru hezac imi nuagicma gilina keñu. Méraganéñ nuna ni qeka meka wanzua. 11 Geñ ac zééncmima ic unu qindiñianzañ nalé imuaru iwawaigina eeyaguc imi wañ énécmima gisicnéñ neyu qahac wañanzac ésécnec qahac wanzac. Imuac icya icya imi wésésé ésécnec wanzu. (Ohec)

12 Yawe nuac zéwelecna niñnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéñna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandahécna ésécnec ic kian tanec, ic qañ tanec giguc kecza. 13 Kápésicnawac ménda héñsosolima, hafina mehiaru némma kekecna komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc humuwa.

40

Méra mimac niñ zéwelerec.

1 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ni Yaweac mambécnéñ mambéc kecha gezac haima zésiacna niñec. 2 Inéñ ni baec séséñ biriçiria igucnec hérénéñu éréwa hénana zamanziñ hilañeñiguc nopocma keñkeñ hahana imi meseli néñec. 3 Legic qelia Anutuac mepé qepésiác buña, kua-naiguc haiyu ic embac sasalanéñ némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

4 Yaweac héima namma séwi eñeñ ic zéma ac ikociguc lukeñ luha wañanzu imi onac kichihi ménda wañanzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc. 5 Yawe nuac Anutuna, wawañ meme welic welicgia geñ wannec imi sasala. Wañu niniñga nonac niñ wamma niñna hiñgacanzac imi acguc sasala wañu ni olomma zémañac séc qahac wanzac.

6 Geñ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niñi; Ni mulumanañ zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo

zéma kápésic waiwaiac olémbañ imuac ménda wañanzua. 7 Imuhuc zéna imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya imi kiwi limbi limbiñaguc hezac. 8 O, nuac Anutu, ni guac ewa siñ niñtohomañ zé ségiségi wañanzua! Imuac guac hénac acnéñ nuac ewa qerinaiguc heanzac.

9 Ni hénacoriñ yandaiguc guac solañ dindiñaga imuac buña suruc ségiségiyaguc imi zéau énécmianzua. Niñzañ, Yawe ni kua taséna ménda héiwa eñ heanzac imi gi nindaczañ. 10 Ni guac solañga imi nuac ewa qerinaiguc ménda musañgéwa heyec, néñ guac haka héla imi zéma añgéñ titi imi zéau énécmima goi héihéiça zéma hakaga héla imi hénacoriñ yandaiguc ménda musañgé énécmianzua.

11 Yawe guac ewa biricga imi ménda hézicgéna susucnec mayu. Wañu goi héihéiça zéma hakaga héla iminéñ ni nalé séc néñgaleñ wañ némbésémañ.

12 Biria gelec malec qahac ni lelecgé néñu nuac kápésicnanéñ méramma nuaru hayu kic hima gémmañac séc qahac. Kápésic imuac zañgéina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananéñ sohodaczac. 13 Yawe ewa biric wañ némma añgéñna tina. Yawe focdac méra némbésémañ.

14 Nuac kekec uñana mihicñima mebiri némbiñ zé wanzu imi moczoñ gamu qeçe zéma gamu mamasuñ mihicñi énécmima. Wañu zéna zérabéra hicñinéñu ségiségi wanzu imi moczoñ néñgacma kemma gamu qeçe mihicñimu. 15 Wañénécmima nuac niñac ahaec zéma desianzu ieneñ eñañ gamugina héñteçicma aurimu.

16 Wañénécmima, guac hochoc wamma mihicñianzu imi eneñ guac niñac ségiségi wammu. Wañu guac añgéñ titiac qerinéñ wammianzu imi eneñ nalé séc Yawe imi kuneñ yanda kuneñ zému.

17 Ni imi maqeqeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac niñac Yawe imi nuac niñnémmac. Gi imi nuac méra nénéñ zéma metec metec miñna. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

41

Hafiya mehiaru mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Kuc mama wamma kecanzu ionac niñkewu wañ énécmianzac ic imi zézé ségiségiyaguc, nalé biraiguc Yawenéh hénaya méwéréngéyu orima kemmac. ² Yawenéh demin memima kekecyu galengé miyu baeciguc zézé ségiségiyaguc kecmac. Wañu hazéc onac ewa sinjiguc* i ménda waimimac. ³ Hafi kiyu heyu Yawenéh nanjemimac, Hehe taticiguc hafiya mehiaru midacmac. ⁴ Wañu neñ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia niñnéna. ni guac kicgaiguc késpedesna mihicñizua. Nuac kekec uñana mehiaruna.

⁵ Hazéc hécnanéh nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluñ nunudacmac zézu. ⁶ Ni némbin zé hama ac gorosona wamma néwéc ewa qeriginaiguc zébiri qébiri niñtocgéma amana igucnec hiñgacma kemma zésaigic keñanzac.

⁷ Mézétiti wañ néznu ieneñ moczon nuac andé ac zéma mebiri némbin zé arengéma yomuhuc zéanzu; ⁸ Hafi biria késazac imuac ic imi hema muñguc ménda yacmac. ⁹ Ala sorocna ninzengé miwa nuac saméh momacnec neañic i acguc hazéc wannémma sou andianéh qéfaccgé néjec.

¹⁰ Wañu Yawe Miñ Kewuna ni ewa hia niñnémma hafi igucnec metecgé néna bakia melené énécmiman. ¹¹ Hazécnanéh hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzan imi niñizua. ¹² Ni qerina mesolañanima kecha nanjé némma kecnec. Kumu néna wéségaiguc hémbénaña namman.

¹³ Miñ Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetcgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

42

(Legic 42–72)

Anutuac ewa siñsiñ wamma kekec.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra niñtegic qindegicyaguc.) Anutu, dia yañ déméña qañgararan

* **41:2:** Hebiraio aciguc; kekec uñaginawac.

qeyu hakhak géma doku téfara niñac hocanzac ésécnec nuac kekec uñananéh guac ewa ewa wañanzac. ² Nuac kekec uñananéh Anutu kekec miñinawac déméña kérékérasia wanzac. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininiman. ³ Ic embac eneñ kaiwe herec nuac ac zénémma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi wañ néngic nuac kic masinéñ siñi kaiwe nenena éséc wañanzac.

⁴ Ni becneç nalé téréyawac tacniniñ kecañgic iniguc momacnec keñha wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma Anutuac ocmuñ téréyaiguc onopocañi. Wañu deguc haka silicna imuac niñqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézua. ⁵ Kekec uñana, gi némac niñac niñméima waizalañ nukeczan? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémañ. Ni imi iwac añgéh titiac kic tanera niñac néwéc i mepésimiman.

⁶ Anutuna, kekec uñananéh qerinaiguc niñméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza baec boñaiguc gi niñqeli gémmañ. ⁷ Guac kondun dokunéh qaru kondun hiñgac hiñgaranéh qac héhéli amugic, guac doku renduñanéñ zéma doku tembona limbima hama hoturu nénzac.

⁸ Kaiweiguc Yawenéh goi héihéiya wañ némma siñiyaiguc legicnéñ nuac muru henéñu, kekecnawac Anutu zéwelec miman.

⁹ Zamanziña Anutu, yomuhuc zézua; Némac niñac nuac eluñ guzac? Némac niñac hazéc hécnanéh helanzi néngic ewa biric wamma keñha wañanzua me? ¹⁰ Sounéh sicna nézac ésécnec hazéchécna eneñ zébiri qébiri wannémma Anutuga imi dimia? zéanzu.

¹¹ Kekec uñana, némac niñac kucmama wamma, némac niñac qerinaiguc siron qaron wamma keczan? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémañ. Ni imi kileñ kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési miman.

43

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

¹ Anutu ni niŋgési némma, baec yanda eega ménda héigénanzu ionac muru, acna imi héipuc wannémma meselima, ikoc ic, héna ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé némbésémaŋ. ² Gi imi Anutu nuac hoc baŋecna kecmaguc némac niŋac ni héŋacna mena hazéchécna ieneŋ helanzi néŋgic ewa biric wamma keŋha waŋanzua?

³ Guac asac mararaŋga zéma acga héla mélina hama ni qindiŋi némma nuagicma kemma guac baec boŋa téréya zéma haliga téréya imuaru nopocmac. ⁴ Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, zézé ségiségina, nuac ewa hiawac buŋa, guac muru harémaŋ. Anutu, Anutuna, ni waŋgoŋna hésiaguc imi qema gi mepésigémmaŋ.

⁵ Kekec uŋana, némac niŋac kuc mama wamma némac niŋac qerinaiguc waizalaŋ numa keczaŋ? Gi imi Anutuac niŋkumu wambésémaŋ. Ni imi néwéc kic tanecna meyac néŋanzac Anutu i mepési mimanaŋ.

44

Baec yandagina imi aŋgéŋa timac niŋ zéwelecgic.

¹ (Legic galeŋawac; Korawac qelihéra ionac legic, niŋgic hiŋgac hiŋgara.) Anutu geŋ becneŋ yanda hécnina ionac naléiguc haka silic wannec imuac suruc imi nénezégic gezacninanéŋ niŋiŋ. ² Gi imi baera baera hicŋisai wamma kecgic imi méraganéŋ nesí énécmina keŋgic, yanda hécnina imuaru ic hésa ésécneŋ himic énécmineŋ. Hicŋisaia hicŋisaiya tosara imi yéwéri mihicŋi énécmima, yanda hécnina imi méndéŋ énécmigic baecgina séc kemma késagic. ³ Ieneŋ souginanéŋ baec imi ménda késagic. Eŋaŋ méraginanéŋ yaréguc ménda onogicgic, néŋ geŋ mia ewa hia niŋénécmima hénia imuac niŋac guac méraga zéma huaga zéma kic tanecgawac asac mararaŋanéŋ imuhuc waŋ énécmineŋ.

⁴ Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niŋac wamma yaréiguc onogicdactu zéma zétecgéneŋ. ⁵ Nini guac muru héima namma hazéchécnina helanzi énécmima nunuwiŋ zé yacgic séc guac

qacganéŋ tidacgé énécmianziŋ. ⁶ Ni imi tewinawac ménda héima nammaŋ. Sou acguc hia ménda metecgé némmac. ⁷ Gi sac hazéchécna ionac murunec aŋgéŋnina tinénécmima mézétiti waŋ nénécmianzu imi onac gamu qeŋe mihicŋi énécmianzaŋ. ⁸ Nini kaiwe hereŋ Anutuac niŋac zézé ségiségi wanziŋ. Nini Anutuac qara hémbénaŋa ewa hia ac wammiwiŋ.

⁹ Kileŋdac deguc imi geŋ mia héŋacnina mema gamuiguc memama waŋ nénécmima téŋgiŋ ic hécnina iniguc momacneŋ ménda keŋha waŋanzaŋ. ¹⁰ Geŋ imuhuc wanna nini hazéchécnina wéséginaiŋguc liliŋgéma néŋgac énécmiŋi, hazéc waŋ nénécmianzu imi eneŋ eŋaŋ siŋginawac nunuma iwawainina nonagicdaczu. ¹¹ Geŋ mia nini rama qeŋeyawac buŋa ésécneŋ nonopocna, baera baera héndéŋ qéndéŋ rouc wamma kecziŋ. ¹² Geŋ ic embachécgca boŋteŋgic hai énécmina meŋgic, néŋ imuac boŋa méŋ ménda géŋgic mezaŋ.

¹³ Geŋ imi lelec lelec tacyachéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema kecni lelecgéma nanzu imi eneŋ zédesi waŋ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu. ¹⁴ Geŋ baera baera ionac sugginaiguc gamu mamasuŋac nonopocna kuaginaiguc eŋanzaŋ. Waŋu sugginaiguc oruc héinéneŋ mimiawac buŋa imuac sésécya wamma kecziŋ. ¹⁵⁻¹⁶ Séwi eŋeŋ wamma ac waŋ némma zébiri qébiri waŋ néŋzu ionac niŋac zéma hazéchécna tasé melenéŋ némbiŋ zé wanzu imi onac niŋac, isocfagocnanéŋ kaiwe hereŋ wésénaiguc henéŋu gamunanéŋ musuna hoturu néŋzac.

¹⁷ Haka silic imuhucya moczoŋ hicŋi nénécmiyec, néŋ guac eluŋ ménda nunuyunec guac sisipac ac imi ménda logianziŋ. ¹⁸ Ewa qerininanéŋ héŋacga ménda mema liliŋgéyec. Waŋu keŋkeŋ haha ninaiguc imi guac héna imi ménda waiyiŋ. ¹⁹ Geŋ imi haséŋ kazuac baec kisiaiguc hézéza nénécmima humucac tunumaŋanéŋ hoturu nénécmizaŋ.

²⁰ Nini Anutuac qara eluŋ nunuyeciguc me méranina ic enia ionac anutu hécgina ionac muru sulu méraŋ waŋiŋiguc imi

²¹ Anutu inéñ ewa qerinaiguc ninin saña hezac imi nindaczac, imuac niñac hénia imi hia menzamma mihicniwacnec.

²² Nini kaiwe herec guac niñac humuciguc nonopocgic kecanziñ. Wañu rama qehumumiawac buña ésécnec wañanziñ.

²³ Miñ Kewu gi yacna, némac niñac gau hekeczan? Yacma nañna. Nini hémbénaña héñacnina ménda mewésémañ. ²⁴ Némac niñac kic tanecga musañgé nénécmima zérabéranina zéma helanzi nénécmimia imuac eluñ guyu keczan? ²⁵ Kecec uñanina imi baec gizoniguc mama héima hezac. Séwinina imi baeciguc mékétama hezac. ²⁶ Gi yacma méra nénécmiwésémañ. Guac goi héihéigawac niñac wamma nini boñ hérénina menénéc mina.

45

Ic kewuac zammaréñ legic.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qeli ménéñ legic zéra niñu hiñgac hiñgara yomi oyec. Sosanim wañgoñ hésiaguc. Ic kewuac kikiya mema siñ nimmima legic yomi héigic.) Ewa qerina igucnec ac hiabianéñ kuaya qema mayu ic kewuac zéareñgéyiac hezac imuac zémañ. Eze-lañna imi kiwi oo ic qacguc méñac kirifi ésécnec wanzac.

² Ic kewu gi imi baec ic ionac nanhécgina moczoñ onogicma hiabia soroc wanzañ. Wañu ewa hia acnéñ kuaga igucnec qocgéma maanzac. Imuac Anutunéñ nalé séc gi mériañ mihicni géñanzac. ³ Kuc miñina gi, souga zikina hénaga kembraiguc hiñgaru, ic kewuac asac mararañ zéma qac buña séwi usu ésécnec héina. ⁴ Ic kewu gi, ac héla zéma gum bénzénzén zéma haka solañawac wamma edamugaguc becosic qahaiguc tacma kemma yaréiguc onogichésémañ. Guac méra héiganéñ gi haka welic welicgia kugémmac. ⁵ Ic kewu, guac zakonğanéñ zéra qizilic, guac hazéchécga ionac wéiwécgina nézénagéma keremmac. Ic embac momac yanda guac wéségaiguc simiñ héigémmu.

⁶ Anutu guac tatacga edamuyaguc imi hémbénaña, baec héngalen wawañawac ic kewu qarucganéñ hénac ac dindinanec meselimac. ⁷ Gi imi haka solañawac siña nimma haka biriawac mézégga tianzac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunéñ zézé ségiségiac halécnéñ météré gémma guac qocgégémma meyac géñu alahécga onogiczan. ⁸ Guac séwi usuga imi moczoñ hémbénaña guac hiabia, ziniñ kizubera sañkara imuac héméña héimimia wañu elefante yañac zuñanéñ memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géñanzac. ⁹ Guac inihécga eeginaguc ionac sugginaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac hécginanéñ keczu. Guac iniñga qéziañéñ Ofiri baecac golinéñ mezeric amuma guac méra héigaiguc nanzac.

¹⁰ Béracna, gezac qema niñna, gi genja ic embachécga zéma mañgocgawac ama areña yanda imuac eluñ gumac. ¹¹ Imuhuc wanna ic kewunéñ guac tanec héñ sorocya imuac ewa siñsiñ wañgémmac. Inéñ mia guac miñga wanzac imuac siggé miwésémañ. ¹² Ic kewu guac imi Tirowac béraranéñ* sese eeyaguc haigémmac. Wañu imuac ic embac zuña masapu ginaguc imi eneñ ewa hia wañ énécmimac niñac hulunja késama yaizézé ac wañgémmu. ¹³ Guac béracganéñ zuña masapuyaguc kecmac.

Iwac séwi usuya imi golinéñ bilongéma memeya. ¹⁴ Béracga séwi usu kiwiaguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seraña imi eneñ momacnec on-agiru hamu. ¹⁵ Wañu onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaiguc keremmu.

¹⁶ Guac nanhécgga ieneñ guac yandahécga mératécgina mema nanjic gen imi baera baera imuac baec galeñ buña onopochésémañ.

¹⁷ Ni wañ énécmiwa ic kewu guac qacga hicñisaiya hicñisaiya niñqelimu. Imuac baec séc ic embac ieneñ ic kewu gi hémbénaña mepési gémmu.

* 45:12: Ama areñ yanda imuac ic embachéra.

46

*Anutunéh ic embachéra zéma
ama baecginawac saiwa meénécmianzac.*

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic, Alamot legic imuac ewaiguc héihéiya.) Anutu imi sanji sanjinina zéma kucnina. Méra nénéjnina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénécmimia. ² Imuac baecnéh melenju baec bojanéh qeken qeha wamma konduniguc hiŋgacmaciguc me ³ kondun dokunéh qac silacma yacma sépéc sépéra loŋu baec bojanéh sicsuc wamma hirimaciguc imi ni kilen bac yandi yandi ménda wammaŋ. (Ohec)

⁴ Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma eneja miŋina Anutuac ama areŋa yanda, ocmuŋ téréya imi ségiségi mihicŋi mianzu. ⁵ Anutunéh ama areŋa yanda imuac suraiguc keru ama areŋa yanda imi seligima ménda hirimac. Waŋu ama gianimac imuaru Anutunéh méra mimac.

⁶ Baera baera qewelon qegic héngalen ama areŋa yanda imuac miŋina eneŋ zénéngina hirizac. Waŋu inéh ac zéyu baecnéh pépélima mazac.* ⁷ Kurumenjac téngiŋ ic tausenja tausenja imuac miŋina Yawenéh niniguc momacnec keczac. Yakoboac Anutu iminéh neŋaŋ hoc baŋec eneja wanzac. (Ohec)

⁸ Hama Yaweac wawaŋ meme imi hémmu. Inéh baec melenju kérasizac. ⁹ Waŋu inéh baec tetcgia séc yaré metecgéma tewigina kuma luacgina hézéngéma becosiac karisi imi gericnéh odarec. ¹⁰ Zéyecnéh gi imi bénzéh kecma ni Anutu wanzua imi héŋ tegicbésémaŋ. Ni baera baera zéma baec séc ic embac ionac suginaiguc meyac nénéja wammac.

¹¹ Ic téngiŋa tausenja tausenja ionac Yawenéh niniguc keczac. Yakoboac Anutu imi neŋaŋ hoc baŋec eneja waŋanzac. (Ohec)

47

Anutunéh galenagé énécmianzac.

* **46:6:** Baec ic eneŋ bacgina yandizac. * **47:5:** Dimuaru eneŋ zéma eminiŋic ac zéra haréwéc waŋec; 1) Sésépac acwac katapa huama Zioniguc eneŋic imuac niŋqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunéh mama yaréiguc Israel méra énécmima muŋguc kurumenju eneŋic. 3) Yesu mama aiya metecgéma kurumenjiguc eneŋic.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu. ² Eneja miŋina Yawenéh kuc buŋa eeyaguc kecma baec séc ic embac ionac ic kewu waŋ énécmima keczac. ³ Yawenéh baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi welen qenénécmimu niŋac hénanina duandiaiguc onoporec. ⁴ Neŋaŋ niŋac wamma mératécac baec imi gésima aŋgé tiyec. Imi mia siŋ niŋmianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buŋa wanzac. (Ohec)

⁵ Anutu ségiségi legic héimini enanzac. Tomuŋ hihini qacma enanzac.* ⁶ Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Anutunéh baec ic embac momac yanda neŋaŋ ic kewu keczac. Legic zéra niŋtegic qinŋtegicyaguc mepésimimu.

⁸ Anutunéh baera baera inicgalen wamma ic kewu tatak téréyaiguc taczac. ⁹ Saiwa baec séc hezac imi moczoŋ Yaweac buŋa. Inéh eneja miŋina wanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galenéra, Abarahamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

48

Anutuac baec boŋa Zion.

¹ (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi kunen yanda, Anutuninawac ama areŋa yanda demin seliaguc, baec boŋa téréya imuaru i kunen yanda mepési mimia wammac. ² Zion baec boŋa, ic kewu yandawac ama areŋa yanda, baec waŋgoŋa Not iguc nanzac imi nanaŋa eneja zéma héŋ sorocya. Waŋu baec séc ic embac ieneŋ imuac zézé ségiségi wanzu. ³ Ic kewuac ama areŋa yanda demin seliaguc imuac qeria séc Anutunéh keczac. Kecma eneyaoc imi aŋgéŋ tinénéc mimiawac neun kiropo wanzac imi zéauzac.

⁴ Ninzu, imuaru ic kewu enej azoroma momacnec ototonj qema kenjic. ⁵ Ienej ama areña yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néngacjic. ⁶ Wañu zénéj hirihirinéj énépésiyu embacnéj azi kiyu merac mihicñianzac ésécnec geriwanéj kunej yanda onoyec. ⁷ Gi imi luhuc Is igucnec hahayanéj Tarasisiac zéic imi moczonj qéséñdacnec. ⁸ Gezac ninanéj niñij ésécnec, téñgij ic tausenja tausenja miñina Yawe iwac ama areña yanda demij seliyaguc, neñañ Anutuac ama areña yanda demij seliyaguc imuaru kicninanéj héñij. Anutunéj ama areña yanda imi hémbénaña meselimi-mac. (Ohec)

⁹ Anutu, nini guac ocmuñ téréya imuac suraiguc guac goi héihéigawac niñij. ¹⁰ Anutu guac qacga ésécnec mepé qepésiga imi acguc baec tetcgia kereñdaczac. Wañu guac méra héigaiguc imi haka solañanéj sécgéma hezac. ¹¹ Guac zégésigési niñac Zion baec boñanéj ségiségi wanzac. Yuda baecac ama areña kunej kunej séc* imi enej ségiségi wammu.

¹² Ini imi Zion baec boña imi baec hena tima kereñdacma lelecgéma kemma awiawi ama horua imuac zanjégina olommu. ¹³ Demij seli imuac tanera hényacgéma ic kewuac ama imi moczonj héndacma énézégic bian hicñisaia hicñisaia hema kecmac imi suruc imi acguc hema kecmac. ¹⁴ Anutu imi hémbénaña neñañ Anutu kecmac. Qindiñi nénécmimacnec keru nalé tetcgia hamac.

49

Baecac iwawaiiguc héima nanaña imi ewa soho haka.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema niñgic. Gezacgina nuac muru haima niñgic. ² Ic eneña me mamaya, ic zuña masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczonj niñgic. ³ Kuananéj niñtegic qinñtegic ac zéma ewananéj hénia héiqelima nimmañ. ⁴ Ni qeqañ ac imuac

gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measarimañ.

⁵⁻⁶ Ic tosara imi iwawai kindindiñ he énécmimia zéma saméñ bipiyaguc imuac héima namma séwi enej wañanzu, hazéchécna imuhucya ionac haka qarñ qarñgianeñ méndac némma lelecgé némmac nalé imuaru ni némac niñ bac yandi yandi wammañ? ⁷ Ic méñnéñ méñ dac munaya méñac kekecyá boñ héré wañ mimacac séc qahac. Wañu iwac niñ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa méñ haimacac séc qahac. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Kekec uñawac mulu meme imi eeyaguc wanzac. Soukiwanéj hémbénaña boñ mewñac séc qahac. ⁹ Houhouya ménda mihicñi mima hémbénaña kecmacac niñ méra mimiawac séc qahac.

¹⁰ Méñnéñ méñ hémma hénia yomi niñtegicmac. Niñtegic qinñtegic ic imi humumu, wañu ic qelaña zéma ic zampaliliña imi momacnec humuqai wandacmu. Humugic iwawai saméñ bipiyaguc he énécmimia imi ic méñnéñ késaanzu. ¹¹ Wañu qeriginanéj niñgic amagina imi hémbénaña heyu baec tacyac wañanzu imi hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac tanec wañu baec imi qac waségina haimima qacanzu. ¹² Baec ic imi eeginagucnéj hémbénaña ménda kecanzu. Yanqesi ésécnec humuanzu.

¹³ Haka silicgina imi ionac niniñ sic-saocya zéauanzac, néñ qelihécgina hahaya ienej ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec) ¹⁴ Rama ésécnec ienej humucac buña zéénécmimia. Humucnéj ionac galeñgina wammac. Ama gianjiyu ic solaña ionac méra bacginaiguc kecmu. Wañu ionac haihaka héñsoroc sorocya imi humuc ac buña wandaru ama duñgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec) ¹⁵ Néñ Anutunéj ni népésimac. Imuac nuac kekec uñana imi humuc igucnec boñhére menémmac. (Ohec)

¹⁶ Ic méñnéñ iwawai saméñ bipiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc wañu gi kileñ bac yandi yandi ménda wammiwésémañ. ¹⁷ Ic imi humumac

* 48:11: Hebiraio aciguc; bérachéra.

nalé imuaru iwawai ménj ménda mema kemmac. Qac buṅaya acguc ménda méndacmima kemmac.

¹⁸ Inéj kekec uṅayaguc kecmanc mepési amuma mezeric amuyu ic embac enéj iwac niṅgic emmac, néj ¹⁹ yandahécgina ionac muru liliṅéma kemma toroqe énécmimac. Waṅu hémbénaṅa kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac. ²⁰ Eṅeṅa kecima kekecac hénia ménda niṅtegicanzu imi enéj haséj yaṅ éséc nec humumu.

50

Mulu ai héla aṅgé timacac séha.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenéj Is iguc nec Wes igucgeṅ baec séc ic embac énézéma unuruyec. ² Zion baec boṅa héṅsoroc sorocya imuarunec Anutunéj asaha qetagaliju kenzac.

³ Anutunina imi hama hétéj qahac ménda kecanzac. Iwac wésiaiguc imi qécgé énécmimawac geric bélaṅanéj naṅu wiliṅ wiliṅ luhucnéj lelecgémima humumia qeanczac. ⁴ Anutunéj ic embachéra zégési énécmimaṅ zé ou kurumeniguc zéma baeciguc zéau énécmima yomuhuc zéyec; ⁵ Nuac météré ic hécna mulu meme aiiguc niguc sisipac ac megic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶ Anutu imi zégésigési ai miṅina wanzac. Imuac niṅac kurumeṅnéj iwac solaṅa measarimac. (Ohec)

⁷ Ic embachéna gezac qema niṅgic neṅ énézémaṅ. Israel, neṅ héipuc ac waṅ énécmimaṅ. Ni imi Anutu, eṅaṅ Anutu keczua. ⁸ Hofac ooginanéj nalé séc wésénaiguc hezac nec imuac mia ni zaki téréyawac iwawai niṅac ac ménda waṅ énécmimaṅ. ⁹ Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me demingina qeriaiguc noniṅ iwa imi ménda onagicmaṅ.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Haséjiguc wiri yaṅ zéma zéléj boṅa boṅaiguc burumakao hezac imi moczoṅ nena. ¹¹ Baec boṅaiguc nei hénia hénia imi moczoṅ neṅ kampi-titi nindacba hezu. Baec kisiaiguc keṅha waṅanzu imi acguc moczoṅ nuac buṅa.

¹² Waṅu baec kurumeṅ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoṅ nena buṅa, yaka niṅ waṅ némbac nec qesi énécmiwinec. ¹³ Niṅgic, ni burumakao busia nema noniṅ sawa neanzua tanec wanzac me? ¹⁴ Ewa hia acginanéj hofac oo éséc nec Anutu haimima eṅeṅa miṅina iwac muru zézé seli acgina megic imi wamma mema meṅeṅ midacgic. ¹⁵ Waṅu zéra béra naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buṅana meyac némmu.

¹⁶ Ic biria ionac imi Anutunéj yomuhuc zézac; Gi dimuhuc nuac hénia ac zéau énécmima nuac sisipac ac imi guac kuaga taségaiguc opocna eṅanzac? ¹⁷ Geṅ imi ac pakeṅnawac mézéga tiyu acna andégaiguc gilina mazac? ¹⁸ Kowu nene ic inicma toroqe énécmima kaisero ic iniguc ala waṅamuma ¹⁹ kuaga haka biri-awac buṅa qemima ezelaṅa zéma ac ikocga dérécgéma zéanzaṅ. ²⁰ Tacma dac munahécgga hazéc ac waṅ énécmima, neṅgocgawac naṅa zébiri mianzaṅ.

²¹ Gi haka imuhucya waṅanzaṅ, néj ni acna qaiyu kecha, gi imi nuac niṅna gi éséc nec waṅec. Waṅu neṅ gi ac waṅgemma késpedesga guac kicgaiguc qer-erema areṅgéwa hémbésémaṅ. ²² Anutuac eluṅ unuyu kecanzu ini deguc haka yomuac qeriginanéj niṅgic, imuhuc ménda wammuiguc imi neṅ ini meric qeric waṅ énécmiwa méṅnéj méṅ metecgé énécmimacac séc qahac wammac.

²³ Ewa hia acnéj hofac onénzu imi enéj mia nuac qac buṅana meyac néṅanzu. Waṅu haka silic dindiṅanec wamma meanzu imi onac mia neṅ Anutuac aṅgéj titi énézéwa hémmu.

51

Ac qeṅe hakayawac tasia waimac niṅac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic, inéj Batsebaguc heyicguc Anutuac tilij tilij ic Natannéj hayec nalé imuaru* legic zéra yomi oyec.) O Anutu, goi héhéigawac séhaiguc ewa hiawac waṅnéna. Ewa biricga zékéjanéj acqeṅe hakana auna qahac waṅu. ² Hakana qarij qarigga

* 50:3: Mmh 19:16,18   ✧ 51:1: 2Sa 11:2-6

imi moczoꝝnec zuacnéndacna, kápésicna solanꝝnec zuacnéna. ³ Nuac kápésicna imi nalé séc wésénaiguc heyu ni ac qeꝝe hakana niꝝtegicanzua, imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Ni guac, guacnec sac, kápésic wamma, guac kicgaiguc haka biria waꝝi. Imuac niꝝac acga zéna nimba solanꝝ wanzac, zégésina nimba dindiꝝa wanzac.

⁵ Héna! Ni hakana qarini qariniꝝaguc hiciꝝiyi. Neꝝgocnawac héri qeriꝝiguc keri nalé imuaru acguc kápésicna qeriaiguc keri. ⁶ Ewa qerinaiguc ac héla hemac niꝝac ewa ewa waꝝanzaꝝ. Qerinaiguc geꝝgaoc niꝝtegic qiniꝝtegic ku némma mihicꝝi néanzaꝝ. ⁷ Ic hésa haréꝝanéꝝ zuacnéna, ni lalac lalac wammaꝝ. Zuacnéna ni komboc saꝝgeꝝa lalac lalac imi ogicma lalac qeꝝe wammaꝝ. ⁸ Zéhiaru néna nimma zézé ségiséꝝi wammaꝝ. Sicna hézéꝝgéꝝec imi* qelima ségiséꝝi wammac. ⁹ Kápésicnawac musuqeꝝe imi waima kápésicna imi moczoꝝ auna. ¹⁰ Anutu nuac qerinaiguc ewa lalac lalac mihicꝝi némma qeri uꝝana seligima nanaꝝa imuhucyawac meqeli némbésémaꝝ. ¹¹ Guac wéséga igucnec ménda nesinéna. Uꝝaga téreꝝa ménda nuagicna.

¹² Guac aꝝgéꝝ titiac zézé ségiséꝝi imi meqeli néna. Wésé polanꝝac qeri uꝝana qenaꝝgé néna. ¹³ Ni ac qeꝝe ic ionac guac héna ku énécmiwa, kápésic ic ieneꝝ guac liliꝝgéma hamu. ¹⁴ Anutu, aꝝgéꝝ titiac Anutu, sac naec énécmimiawac kápésicna igucnec kératacneꝝ metecgé néna. Ezelaꝝnanéꝝ hakaga solanꝝawac qacma mepésigémaꝝ.

¹⁵ Miꝝ Kewu kuana meefina aꝝgéma legicga héima zéau énécmimaꝝ. ¹⁶ Gi imi hofac oo niꝝac ségiséꝝi ménda waꝝanzaꝝ. Imuhuc wambaꝝnec bec hofac ogémbineꝝ. Gi imi hofac oo imuac ewa hia ménda niꝝanzaꝝ. ¹⁷ Hofac oo Anutunéꝝ niꝝkumuanzacc imi ewa biric nimma kekeꝝ. Anutu gi imi qerinéꝝ ewa biric wamma kápésic niꝝac zésiꝝac wawaꝝa imi mematiꝝi ménda waꝝanzaꝝ.

* **51:8:** Kápésicac niꝝac niꝝu ewa howuc waꝝu geriwa imi sicꝝa zéꝝgéꝝec tanec waꝝec.

¹⁸ Guac hiagawac Zion mehiaruma Yerusalemac demina imi meꝝacgéna.

¹⁹ Nalé imuaru imi gi mulu solanꝝa zéma hofac oo solanꝝa zéma hofac oo howiawac ségiséꝝi wanna ieneꝝ burumakao iwa hofac ogémmu.

52

Ikoc ic zégési énécmimiawac ara.

¹ (Dawidiac Héꝝgéꝝigésiꝝac legic zéra, Edom ic Doeknéꝝ ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawidinéꝝ Ahimeleꝝac amaiguc hayec zéma ézéꝝec nalé imuaru oyec.) Kaiꝝiliweꝝ ic gi, dimuhuc haka biria niꝝareꝝgéma imuac zézé ségiséꝝi wanzaꝝ? Anutuac goi héhiéianéꝝ hémbénaꝝa heanzaꝝ. ² Ezelaꝝnanéꝝ haka biria téꝝgéꝝ zéareꝝgéma sou zéra éséꝝnec ikoc waꝝanzaꝝ. ³ Gi imi haka hiabia imuac niꝝna mayu haka biriawac niꝝna enu ac solanꝝa waima ac ikorawac siꝝa niꝝanzaꝝ. (Ohec) ⁴ Ezelaꝝ ikora miꝝina gi imi ac qéꝝgé énécmimia imuhucyawac siꝝa niꝝanzaꝝ.

⁵ Imuac Anutunéꝝ gi hémbénaꝝa mebiri gémma gépésima guac ama igucnec hérema baec tacyac waꝝanzaꝝ imuacnec héreꝝéꝝu gété zaligaguc éréwésémaꝝ. (Ohec) ⁶ Ic solanꝝa eneꝝ haka imi hémma bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima yomuhuc zému; ⁷ Ic imi Anutuac nuac saꝝgi saꝝginawac baꝝec imuhuc ménda zénimma hinacyawac héima namma eneya haka birianéꝝ meseli amuyec.

⁸ Néꝝ ni imi oliwa ic téꝝgiꝝa Anutuac amaiguc nanzac éséꝝnec Anutuac goi héhiéiꝝaiguc hémbénaꝝa héima nammaꝝ.

⁹ Ni imi haka silic wamma menec imuac wamma ewa hia ac gézémaꝝ. Waꝝu guac qacgaiguc héima nammaꝝ. Qacga imi hiabia imuac niꝝac météré ichéꝝga ionac kicginaiguc imuac mambéꝝ kecmaꝝ.

53

Anutunéꝝ ic solanꝝawac horec.

¹ (Legic galaꝝawac; Dawidiac legic zéra niꝝu hiꝝgac hiꝝgara, Mahalat legic imuac

ewaiguc héihéiya.) Ic qelan imi ewa qerianéj zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya enej houdacma haka ewa lolojawac wananzu. Imuac haka hiabiawac wananzac imi ménj ménda keczac.

² Anutunéj ic niñtegic qin̄tegicyaguc, Anutuac hochoc ai meanzac ménj taczac me qahac imi hémmañ zé, kuruménj igucnec baec icac nan̄héra neñañ niñac kic hiyu mazac. ³ Héñu momac yanda andé andé kemma momacnec biridacgic, imuac haka hiabia wananzac ménj ménda kerec, qahac téngéj wan̄u horec.

⁴ Képésic wamma saménj neanzu ésécnec nuac ic embachéna neénécmima Anutugina ni ménda nuruanzu imi enej niniñgina qahac kecanzu me? ⁵ Onac yaré qewiñ zé areñgéma nanzu imi onac sicgina imi Anutunéj héndéj énécmiyec, imuac niñac ienej zénéj hirihiriac iwawai ménj ménda heyec imuaru zénéj hirihiri yanda wan̄gic. Anutunéj ionac héñacgina meyec imuac niñac gi gamu qeqe mihicñi énécminec.

⁶ Israelac an̄généj titi min̄inanéj Zion igucnec hamac. Anutunéj ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru liliñgému nalé imuaru Jakobonéj zézé ségiségi wan̄u, Israelnéj ewa hia nimmac*

54

Héipuc wammimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra niñu hiñgac hiñgara, gita kuleleginaguc, Zip ic enej Sauloac hama ézéma, Dawidinéj sucninaiguc ménda san̄gima taczac? zégic nalé imuaru oyec.)✧ Yawe qacganéj an̄généj tima kucganéj wan̄ néna solañanimañ.* ² Anutu zéwelecna nimma kuana igucnec acna gezac qema niñna. ³ Ic enianéj yacma nuwiñ zé wan̄zu. Helanzi tilanzi wannénzu ienej nuac kekec un̄anawac hochoc wan̄zu, imuac niñac guruzua. Ienej imi Anutuac ewa éréhéc ménda wan̄anzu.† Ohec

* **53:6:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéj qacmimia, wan̄u qara imi iwac qelihéra ionac qac yanda wanzac.

✧ **54:1:** 1Sa 23:19 * **54:1:** Hebraio aciguc; Zégési néña. † **54:3:** Hebraio aciguc; Anutu wéséginaiguc ménda opocgic kecanzac. * **55:9:** Hebraio aciguc; ezelañgina.

⁴ Héñgic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miñ Kewuna imi kekec un̄ana qenan̄gé némma kecanzac. ⁵ Inéj hazéchéna bakia biria meénécmimac. Miñ kewu, hakaga héla iminéj unuhumuna.

⁶⁻⁷ Geñ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néña hazéchéna ienej bakia megic kicnanéj iniri, imuac niñac ni ewa siñnawac sese haigémman̄. Qacga imi hiabia imuac niñac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmañ.

55

Alayanéj andé qeyu imuac ac zéraguc zéyec.

¹ (Legic galeñawac; gita kuleleguc héihéiya, Dawidiac legic zéra, niñu hiñgac hiñgara.) Anutu zéwelecnaawac gezac qena. Guruhéhéliwa ménda san̄giwésémañ. ² Gezacga qema acna bakia meñj néña. Ni niñ yéwérima waizalañ wamma zésilac mezua. ³ Imi mia hazéchéna ionac ewa hétéj zéma ic biria ionac helanzi néneña niñac imuhuc wan̄anzua. Ienej yéwéri mihicñi némma qeri biric wamma niniñ hazérawac héwiña meanzu. ⁴ Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéj hosucgé néñu zénéña hirizac. ⁵ Bac yandi yandi zéma zénéj hirihirinéj hicñinéñu humucnéj tericgé néñzac.

⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni kembo nei ésécnec qeñgañna henémbacnec putitima kemma bñzénec tac hiaruwinec. ⁷ Lakec putitima kemma baec kéra kériasiaiguc kemma kecbinec. (Ohec) ⁸ Sasañgiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéj qiziziñgé néñu kecbinec.

⁹ Ni neñañ ama areña yanda neñ kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaiñiliweñ zéma euqeqe hicñiyu héñi. Miñ Kewuna mebiri énécmima acgina* héndéj énécmima. ¹⁰ Ienej siñi kaiwe neñ kiropo seli imuac qahaiguc keñha wan̄gic imuaru haka qariniñ qariniñgia zéma réwéri

hicñianzac. ¹¹ Kisikiyon zéma helanzi énécmimia zéma ac ikocnéñ somben yandagina imi ménda waima kenzac.

¹² Ac geriwiguc wannéñec imi hazécna qahac. Hazécnanéñ imuhuc wañ némbacnec hia bisiqatéñ wammiwinec. Nuac hama séwi eñeñ wanzu imi hazécna qahac. Hazécnanéñ imuhuc wambacnec néñgacma sanjibinec. ¹³ Ic imi mia nuac séc. Wañu alahécna, alahécna eñomia qahac, néñ nekawu qéqéhéréñ wamma kecañic imi mia. ¹⁴ Niri nekawu siña nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañiñ.

¹⁵ Haka biria humumianéñ ionac sugcnaiguc acguc he énécmizac, imuac niñac wañ énécmia, humucnéñ élanzañnec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuañiguc hiñgacmu.

¹⁶ Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenéñ añgéhna timac. ¹⁷ Siñiya zéma siñunec zéma kaiweiguc ni niñyéwécnaiguc zésilacba Yawenéñ qacsilacna imi niñnémmac. ¹⁸ Sasalanéñ hazéc wañ néñgic, inéñ yaré mihicñi nénéña imuacnec luae qema uñana boñhéré menéñec. ¹⁹ Becarunec kerecac keczac Anutu iminéñ acna niñnémmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianzu imi onac tasia melen énécmimac.

²⁰ Ic imi ic tosara luae qema momacnec kecanzu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec. ²¹ Kua dokuya imi namu haléc ogicma susurac wanzac, néñ ewa qeriaiguc imi yaré dongéma keczac. Ac zéanzac imi moczon haléc ogicma bénzéhna wanzac, néñ imuac héla imi sou bec meyacma nanaña ésécnec wanzac.

²² Guac yéwécga Yaweac muru hetecgé haina, inéñ ic solañanéñ hémbénaña kenqe haqe ménda wammac niñac késaselimac. ²³ Anutu zéna, ieneñ humucac baec séséñiguc hiñgacmu. Sac naec énécmima ikoc wañ énécmianzu imi eneñ kekec nalégina bakia ménda kecma humudacmu, néñ ni imi guac muru niñkinzéhna haima kecmañ.

56

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac niñkumuma kekec.

¹ (Legic galeñawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru hétéñ qahac tatara imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Fileset ic eneñ Gat baeciguc i késagic nalé imuaru oyec.) Anutu, ewa biric wañ néna. Ic imi qécgé némmañ zéma kaiwe herec numa helanzi néñzac. ² Hazéc hécnanéñ kaiwe herec qécgé némbiñ zé wanzu. Wañu séwi eñeñ wamma nuanzu ionac zañgégina imi sasala imuac niñac. ³ Bac yandi yandi wammañ nalé imuaru guac muru héima nammañ. ⁴ Ni Anutuac muru héima namma ackuazécya mepési mimañ. Ni Anutuac muru héima nanzua imuac bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némac haka hia wañ némmu?

⁵ Ieneñ kaiwe herec acna megic qaríñ qaríñgia wañu nuac niñgic niñgína areñareñgia imi moczon biria wañanzac. ⁶ Ieneñ qeriiguc ésé ésé wañ énécmiyu euqeqe wañanzu. Nuac kekecna mebiriwiñ zéma enjaoc tocgo amuma sanjima hena titinawac awima keczu. ⁷ Ieneñ haka qaríñ qaríñgia wamma dimuhuc tasiawac hia qizizíngéma kemmu me? Anutu qeri biric wamma ic embac imi memaénécmia.

⁸ Néñgacma lelecgéma kenha wamba gi yéwécna imi oloñniñnec. Nuac kic masi imi guac kiruñiguc haina hiñgaru. Haka imi guac kiwiiguc ooyawac hezac imuac oloñnimbésémañ.

⁹ Ni gi gurumañ nalé imuaru hazéchécna ieneñ héréamuma kemmu. Anutunéñ nuac keczac imi ni ninzua. ¹⁰ Ni Anutuac muru héima namma ackuazéc imi mepésima Yaweguc héima namma ackuazécya mepésimañ. ¹¹ Anutuac muru niñkinzéhna haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némac haka hia wañ némmu?

¹² Anutu ni ac zéseliyac hezac. Ac imi meselima ni ewa hiawac sese haigémmañ. ¹³ Geñ nuac kekec uñana humuc igucnec metecgé nénnec imuac mia imuhuc

zézua. Ni Anutu wéségaiguc kekec asa-
haiguc kenha wammañ niñac geñgaoc
hénana galenjë néna tisuqisura ménda
wañi, imi gi qahac wañu méré?

57

*Qenesi mimia imuac qeriaiguc
Anutu mepésimiyec.*

¹ (Legic galenawac; Ménda mebir
nénécmina, Dawidiac legic zéra Miktam
taneraiguc, Saulo inéñ qemañ zéyu
néngacma kemma baneciguc sanjiyec nalé
imuaru oyec.) Ewa biric wañ néna,
Anutuna, kekec uñananéñ néngacma
guac muru sanjima hezac imuac niñac,
ewa biric wañ néna. Zéra béranéñ
nogicma kemmac nalé imuac suraiguc
séc ni néngacma qeñganawac amiaiguc
hama kecmañ. ² Ni eneña minjina
Anutu, nuac niñ wamma iwawai moczoñ
meseligianzac iwac mia qachéhélizua.
³ Inéñ kurumenéñ igucnec méramma ni
qécgé némbiñ zé wanzu ionac murunec
metecgé némmac. (Ohec) Anutunéñ iwac
goi héihéi zéma haka héla imi wañ néñu
hicñinémmac.

⁴ Ni laion yañ hémbaoc wamma qécgé
énécmanzu ionac sugcinaiguc kecanzua.
Imi mia baec ic mia,* néñ zécgina imi luac
zéma zakonéñ zéra ésécnec, wañu ezelañgina
imi sou zéráguc ésécnec.

⁵ Anutu, meyac génni ou kurumenéñ
kecbésémañ. Guac edamuganéñ baec séc
ic embac ionac qacginaiguc ou meenmimia
wammac.

⁶ Ieneñ nuac kenken hahanaiguc
ufic haigic hezac. Imuac qerinanéñ†
memamimiawac hezac. Wañu ieneñ
wésénaiguc baec séséñ éséma mihicñigic,
néñ enaoc imuaru hiñgacgic unuyec.
(Ohec) ⁷ Qeri uñana imi béñ qema hezac.
O Anutu, qeri uñananéñ kenqe haqeya
qahac. Ni mepési gémma legic héigémmañ.
⁸ Neñ gianñana imi mindiwa yacmac.
Nuac qeri uñana gi yacna,‡ gita kulelena
iri yaric. ⁹ Ic embac momac yanda ionac
sugcinaiguc ewa hia ac gézémañ. Baera

baera ionac sugcinaiguc legic héigémmañ.
¹⁰ Guac goi héihéiganéñ imi kurumenéñ
sécgéma heyu, guac haka héla iminéñ ou
hosusuiguc sécgéma hezac.

¹¹ Anutu gi meyac géñgéña wamma ou
kurumenéñ kecbésémañ. Guac edamu-
ganéñ baera baera ionac qacginaiguc
hemac.

58

*Hazéchéra bakia melenéñ énécminac
niñac zéwelerec.*

¹ (Legic galenawac; legic ‘Ménda mebir
nénécmina’ imuac ewaiguc, Dawidiac
legic zéra Miktam taneraiguc.) Icac
nanhéra* ini, ini hena ac solañanec
zéanzu? Ini henaorin hécgina kenkésa
hakésaya qahac zégési énécmanzu?

² Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka
biria wamma baeciguc enañ méraginawac
kaiziliwenéñ imuac yéwéria imi sasala ko-
rohémma énécmanzu. ³ Ic zipilinéñ zapalaña
imi neñgoc hériiguc kecmanc kemma
rouc wañgicac hicñima imuarunec bec
qizizingéma kemma ikoc ac zéma kecanzu.

⁴ Ionac sacmasi biria imi mokolenac sac
masi biria ésécnec. Wañu ieneñ gezac
hén qaté mokolenéñ gezacgina hézicgé
énécminia ésécnec wañu ⁵ zina icnéñ ac
wañu ménda niñanzac. Gété manirawac
kuhanéñ haréña wañanzac.

⁶ Anutu ionac kuaginaiguc zécgina imi
kuna. Laion sac qeli zérawac erinña imi
kuna mayu. ⁷ Waiénécmina ieneñ doku
téfara focfoc kenanzac ésécnec ken qahac
wammu. Zakonña muigic zéñgéanzac
ésécnec zéñgédacmu. ⁸ Wañénécmina,
gulucnéñ kenkecma loloma humuanzu
ésécnec wammu. Wañu kokocnéñ naléya
heyunec hicñima asac mararañ ménda
hémmanc humuanzu ésécnec wammu.
⁹ Ic hésa waiyaguc imuac geric bélananéñ
kuzi zeyu geriwaguc ménda wañunec
nene qelikin zéma geric bélanaguc mo-
macnec luhuc neñgocyanéñ mihilanagéyu
éleñnec kenanzac ésécnec auénécminac.

* **57:4:** Hebraio aciguc; icac nanhéra † **57:6:** Kekec uñana. ‡ **57:8:** Hebraio aciguc; uñanina imi Anutu
arunec hahaya imuac niñac uñana ménda oma edamuna ogic hezac. * **58:1:** Me ic kewu kucginaguc.

¹⁰ Ic solañ a ieneñ ic biria eneñ bakia megic inicma ségiségi wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu. ¹¹ Nalé imuaru ic embac ieneñ yomuhuc zému; Hélañec ic solañ imi tasia hiabia ku énécmianzac. Hélañec baeciguc Anutunéñ zégési nénécmianzac.

59

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac ‘Ménda mebiri néna.’ Miktam tanera, Saulonéñ Dawidi qehumumañ zé amayawac awima tacmu niñ énézéyec nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéchéna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwiñ zé wanžu ionac muruenc ni ou meyac néña. ² Haka biria wañanžu ionac murunec metecgé néña. Siña nimma sac naec énécmianžu ionac murunec kekecna añgéh tina.

³ Ieneñ nuac kekecna mebiriwiñ zé héima tacma mambécanžu. Ic kawali eneñ tocgéma ni nuwiñ zé wanžu. Yawe, imi mia ac qeçe hakana me kápésicna niñac qahac. ⁴ Hakana qarinqarinqia qahac, néñ ieneñ kucnec hama eñaoc zéréh qéréh wandaczu. Gi kic qeli kecma méra némmañ zé nuac awima tacbésémañ. ⁵ Téñgiñ ic miñina Yawe Anutu, Israelac Anutu, yacma baera baera bakia meñeñ énécmina. Andé qeçe ic biria ionac ewa biric ménda wañ énécmina. (Ohec)

⁶ Ieneñ ama siñiyu liliñgéma hama kazu eneñ ésécnec qacma ama areña yanda séc lelecgéanžu. ⁷ Kua taséginaiguc sou zéráguc heyu Kuaginaiguc ac zéráguc géreéc mericma mérénéñ gezac qema acnina hia nimmac imuhuc zéanžu.

⁸ Yawe geñ zédesi énécmina, baera baera zédesi énécmina. ⁹ Anutu, nuac neñ kiropona selia, nuac kuc miñina, guac kic hihi wamma kecmañ. ¹⁰ Nuac Anutunéñ goi héihéiyaguc tétécgé némmac. Wañu hazéchéna bakia megic nézéyu kicnanéñ inicmañ. ¹¹ Gi imi ménda unuhumuna ic embachéna ieneñ eluñ unuwac niñac.

* **60:1:** Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac qacgina. † **60:1:** Siria baec namuñaguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

Saiwanina Miñ Kewu, kucganéñ héndéñ énécmima memaénécmina. ¹² Ezelanjinawac ac imi kuaginawac kápésic wanzac. Saec ac zéma ikoc ac zéanžu imuac niñac waina séwi eneñ wamma kecgicnec énéc énépésia wammac. ¹³ Qeri gericganéñ onona, qahac wammuc séhaiguc onona. Hémma Anutunéñ Yakoboac qelihéra sugginaiguc inicgaleñ keczac imi niñasarimu. (Ohec)

¹⁴ Wañu ieneñ ama siñiyu liliñgéma hama kazu ésécnec qacma lelecgéanžu. ¹⁵ Ieneñ nene niñac hocma lelecgégic tomenjina ménda qeyu lelecgémanec kecgic ama gianjianzac.

¹⁶ Ni imi guac kucga mepésigemma siñunec guac goi héihéiga meyacma legic héigemmañ. Gi imi nuac demañ selina baec boñaguc nanaña. Wañu zérabéra naléiguc sañgi sañgina wanzañ. ¹⁷ Nuac kucna, ni gi mepésigemmañ. Anutu imi neñ kiropona selina baec boñaguc nanaña. Anutu imi ewa biric wañ néñanzac.

60

Anutuac héima nammu.

¹ (Legic galeñawac; ‘Sésépac acac baorac zariñ.’ imuac ewaiguc héihéiya, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc pakeñ ac wañ énécmimañ zé oyec. Dawidinéñ Aram Naharaim* zéma Aram Zobaguc† yaré wamma yéwéri mihicñiyecac eneya kawali ic Yoapnéñ yaré ic énépésima liliñgéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec boña wéñwéñgia sei heyec imuaru unugic nalé imuaru oyec.) Anutu héñacnina mema héndéñ nénécmima qeri biric wañ nénécminec. Wañu deguc mehiaru nénécmina. ² Geñ wanna baec mimiñzalizac, geñ wanna baecnéñ tézac. Téma hirizac imuac niñac toroqema qotona. ³ Geñ imi geñga ic embachécgá nalé yéwéria mihicñi nénécmianzañ. Waiñ tarac turuc mihicñi nénécmimia gumu nénécmina neyiñ.

⁴ Néñ eega héianžu ionac filac énécmima énézéna ac hélawac meyacgic enec. (Ohec) ⁵ Goi héihéi wañ énécmianzañ

neňan metecgé nénécmiman zé acnina melen nénécmima méra héiganéň metecgé nénécmína.

⁶ Anutunéň ocmuň téréyaiguc nénézýec imuac séciguc; Ni Dawidinéň técgéma aria memaň. Sikem baec méndemma Sukot baec wéňwéngia imuac sécya olommaň. ⁷ Gileade imi nuac, Manase imi imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aiň opocna, Yuda imi ic kewu qarucna. ⁸ Moabi imi nuac naec naecac doku pakena, Edom baeciguc imi héna usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qacmac.

⁹ Méréneň nuagicma ama neuň kiropo seliaguc keremmac? Méréneň Edomoac héna nézýu hémmaň. ¹⁰ Anutu geň nini ménda wai nénécmizaň me? Anutu gi neňan téngiň ic iniguc momacnec ménda kenzaň. ¹¹ Méra nénécmína hazéchécnina unuwiň. Ic onac aňgéň titi ai imi gorosonja wanzac. ¹² Imuac nini Anutuac muru héima namma efima kembiň. Inéň mia hazéchécnina tidacgé énécmimac.

61

Anutunéň aňgéňa timac zéma ninzénégýec.

¹ (Legic galeňawac; waňgoň hésiaguc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qaqacna nimma zéwelecnawac gezac haina. ² Ewa qerina imi helanzi mimia waňu baec tetcgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keň nopocna. ³ Gi imi nuac saňgi saňgina, neuň kiropona selia hazéchécna hézicgé énécmimia.

⁴ Ni hémbénaň guac haliiguc kecmaň. Néngacma qeňgaňgawac amiaiguc hama kecmaň. ⁵ Anutu zézé seli acna nimma eega héianzu ionac ai buňa imi nuac genénnec.

⁶ Ic kewu iwac kekecya imi mehorugina yawuňa yawuňa ogicma emma kecmac. ⁷ Inéň hémbénaň Anutuac wésiaiguc ic kewu waň énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénaň zéma hakaga héla zéréň qéréň wamma wammima héngalen wammiwésémaň.

⁸ Imuhuc wanna ni guac qacga nalé tetcgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna meselima wammaň.

62

Anutu arunec sac héima nammaň.

¹ (Legic galeňawac; Yédudun tanera méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uňananéň bénzénec Anutuacnec sac niňkumuma kecmaň. Nuac aňgéň titi imi iwarunec haanzac. ² Inéň sac nuac zamanziňna, aňgéň titina, demin selina baec boňa eňeňaiguc nanaňa, imuac ni kuneň yanda keňqe haqe ménda wammaň.

³ Nalé dahecac séc ini ic demin qasima nanaňa zéma demin mimiňzalia imuhucya ni nuwiň zé momacnec néfacgé némbiň zé wanzu? ⁴ Ieneň dimuhuc wammimi ou eňeňa igucnec mama qemac zéma niňarenéma ac ikoc efima zéanzu. Kuaginanéň mériaň ac zéma qeriginanéň saec ac zéanzu. (Ohec)

⁵ Niňkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niňac qeri uňana gi imi bénzénec iwacnec sac niň kumuma kecbésémaň. ⁶ Inéň sac nuac hoc saiwana zéma aňgéň titina zéma demin selina baec boňaiguc nanaňa, imuac ni keňqe haqe qahac kecmaň. ⁷ Aňgéň titina zéma edamunanéň Anutuac muru hezac. Nuac zamanziňna selia zéma saňgi saňgina imi acguc Anutuac muru hezac.

⁸ Anutunéň neňan saňgi saňginina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wésiaiguc ewa qerigina zéqolacgéic mayu. (Ohec)

⁹ Hélacnec baec ic maqeqeya* imi héla qahac,† ic eňeňa acguc ac ikocginaguc, momac yanda eňan eegina imuac qétéya imi komodia dac, korohéni wéséséac réwéria ménda ogicmac. ¹⁰ Hénia qahac hélanzi énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai onagicma késagic imuac nimbupuc héla qahac imuhucya ménda wammu. Waňu hinacgina yandima kuneň yanda he énécmizaciguc kileň imuac ménda niňkinzén wammu.

* 62:9: Baec icac nanhécgina. † 62:9: Hebiraio aciguc; wésésé.

¹¹ Anutunéj hatac éréhécnéj mén zéyu yomuhuc niñi; Kuc imi Anutuac buña wanzac. ¹² Miñ Kewu, geñ icya icya wamma meanzu séc bakia melen énéncmianzan imuac niñac goi héihéi imi acguc guac buña.

63

Anutu ninzénge ma ewa bénzén mi-hicjiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra, baec kisiaiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uñananéj moczoñec guac hochoc wamma baec kéra kériasia, kic giligili mihicji nénéja imuaru gi niñ héhéi gémma kecha nuac séwina acguc guac siñsiñ wañ néñu kecza.

² Ni guac kucga zéma edamuga hémmañ zé yomuhuc ocmuñga téréyaiguc kichih wamma kecza. ³ Guac goi héihéiganéj kekec ogiczac imuac kua tasénanéj mepési gémmac. ⁴ Imuac kekecnawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelecmañ. ⁵ Añaroroc zéma haléc sic qeriaiguc heheya neanzu éséc nec nuac qeri uñananéj sécgémimia wañu kua tasénanéj ségiségi wamma gi mepési gémmac.

⁶ Ni hehe tatacnaiguc gi niñqeli gémma siñyaiguc kicqeli kecma qerinanéj guac zénimmañ nalé imuaru imuhuc wammañ.

⁷ Gi nuac héipucna wañ nénnec imuac niñ imuhuc wammañ. Ni guac qeñgañgawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimañ.

⁸ Nuac kekec uñananéj qéhéréñgaiguc nañu méra héiganéj népési seligianzan.

⁹ Kekec uñana mihicjima qewiñ zé wanzu imi eneñ baec séséñ hiñgac hiñgaraiguc hiñgacmu. ¹⁰ Sounéj énériyu haséñ kazuac neneya wandacmu.

¹¹ Néñ ic kewu inéñ* imi Anutuac ségiségi wammac. Wañu guac zéseligéñgic séc zézé bipi ac wañgémmu, néñ ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeénéncmimac.

64

Añéña timac niñac zéwelerec.

* **63:11:** Dawidínéj eneya niñac zézac.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niñyéwécna wac ewa hétéñ imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi yandi igucnec metecgé némbésémañ. ² Gi ni musañgé némma ic biria ionac niñareñ areñgia saña imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qewelon igucnec ni musañgé némma. ³ Ieneñ ezelañginawac zéra imi sou éséc nec qericma acgina howura zakon éséc necnéñ muinéñanzu. ⁴ Sasañgiaiguc ic solaña unuwiñ zé bac yandi yandi ménda wamma éléñec unuanzu.

⁵ Ieneñ haka biria wambiñ zé niñkumugic heheya imuac selianec késa añgétima sasañgiaiguc bétac haiwiñ zé eminimma mérénéñ hia ninicmac zéanzu. ⁶ Héna ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neñañ héna diwi qiwiliña qacguc niñareñ gédacziñ zéanzu. Hé lacnec enac enac ionac ewa siñgina zéma ewa qerigina imi hiñgac hiñgara.

⁷ Néñ Anutunéj ini unumac. Éléñec zakonéñ unuyu biridacmu. ⁸ Enañ ezelañ ginanéñ wañu qonzontoñ géma maunuyu birianzu. Wañu inicanzu séc orucgina gilianzu. ⁹ Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianéñ hiñgac hiñgarawac nimmu.

¹⁰ Ic solaña eneñ Yaweac niñac wamma zézé ségiségi wamma néñgacma iwac muru kemmu. Qeri solañ kecza séc ségéra herec wammu.

65

Mériañ hemiyu ewa hia ac zéyec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé qepési ac legicnéñ Zioniguc guac mambéc hezac. Ic eneñ zézé seli acgina meselima wandacmu.

² Anutu gi zéwelecna niñanzan. Ic séwiginaguc moczoñ guac muru hamu.

³ Képésicnéñ nonogiczac. Gi képésicnina aunénéncmina. ⁴ Ic embac geñ unuruna hosucgaiguc hama kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuñ téréyawac tanec héñsoroc sorocgia imi héñni zézé ségiséginéñ sécgé néncmimac.

⁵ Miñ Kewu geñ mia haka solaña méndacma haka silicga welic welicgianéñ

acnina melenj nénécmianzanj. Neňañ añgéhj titinina Anutu, baec tetcgia zéma kondunj lakec arunecnéhj guac muru héima nammuc hezac. ⁶ Gi kucga imi rikunj éséc nec zikima kucganéhj baec boňa miyacgé nec. ⁷ Kondunjac hétéja zéma tembonawac hétéja zéma ic embac ionac qewelonj yanda imi mebélac géanzanj. ⁸ Baec tetcgiaiguc kecanzu imi enej guac asé kiwiga méréra niňac bac yandi yandi waňanzu. Wainénécmina ama giangianaawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neňañ ségiségi legic héiwiň.

⁹ Baec goiya héima doku haimima halécya mihicňima Anutuac doku téfaraiguc doku tina sécgéanzac. Baec imuhuc mindinima nene yaka* mihicňi nénécmianzanj. ¹⁰ Geň mia ai takarenjiguc doku sécy haimima baec boňa héimindinima kia silic silicyanéhj héiyu qérawia qeanzac. ¹¹ Ai yawuňnina imi guac ewa hiawac mériaňnéj ic kewuac opoc héimina, tikenj tiha waňanzanj baec imuac séc halécyaiguc waňanzac. ¹² Baec kisia, baec lulucyaguc imi acguc halécyaiguc waňu, baec boňa komoc komocnéj zézé ségiségiac séwi usuginaguc† wanju. ¹³ Baec lulucyaiguc ramanéhj hoturu mima hezac. Baec wéňwéngia kondonaiguc imi padinéj hoturuma hezac. Imuac momac yanda ienenj ségiségi wamma qacma legic héizu.

66

Anutuac hiaya niňac mepésimigic.

¹ (Legic galeňawac; Legic ménjac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic. ² Qac bunayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic. ³ Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niňac hazéchécga enej méra bacgaiguc keczu. ⁴ Waňu baera baera enej simiň héima legic héigemma guac qacga mepési génzu. (Ohec)

⁵ Hama haka silic Anutunéhj wamma meyec imi héngic. Baec ic neňañ niňac wamma meyec imi eeyaguc yéwéria. ⁶ Anutunéhj kondunj melenju baec waňec. Waňu doku téfara qeriru baec héna doku nówéc hagic. Hama iwac niňac ségiségi waňiň. ⁷ Inéhj kuhanéhj hémbénaňa ninicgaleň waň nénécmima kicyanéhj baera baera héňsosolianzac. Imuac ac qe qe ic ini séwi enej ménda wammu. (Ohec)

⁸ Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic. Ewa hétéhj iminéj héiyu nimmac. ⁹ Inéhj kekec uňanina galeňgé nénécmiyu kekecninaguc kecanziň. Waňu inéhj nanjé nénécmiyu hénaninanéhj tisuqisura ménda waňanzanj.

¹⁰ Anutu gi imi manam batuc waň nénécmima siliwa oanju éséc nec mezeric nénécminec. ¹¹ Imuhuc wamma nonagicma ufciguc nonopocma yéwéri qacninaiguc hai nénécminec. ¹² Waňu wai énécmima ic embac ienenj orucnina tidacgéma keňha waňgic. Nini geric zéma doku yanda qericma hani geň mia héré nénécmima baec halécyaiguc imuhucgen nonopocnec.

¹³ Ni hofac ooac buňa mema amaga téreyaiguc emma zézé seli acnawac tasia imi melenj gémmaň. ¹⁴ Imi mia kua tasénanéhj zéseliyi. zérabéra naléiguc nuac kuananéhj zéseliyi. ¹⁵ Ni rama iwawac wérenaguc zéma halécyaiguc hofac ogemma burumakao iwa zéma noniň momac nec haigemmaň. (Ohec)

¹⁶ Anutuac bac yandi yandi wamma kecanzu ini moczonj hama niňgic. Anutunéhj kekec uňanawac ai meyec imuac zéau énécmimaň. ¹⁷ Neň nena kuananéhj qacmima ezelaňnanéhj legic héimimaň. ¹⁸ Ni qerinaiguc kápésic dongéma kecbinec inéhj ménda niň némbac nec, néj ¹⁹ inéhj hélac nec niňnémma nuac zéwelecnaawac gezac qeyec. ²⁰ Anutu mepésimigic, inéhj zéwelecna ménda elicgéma goi héihéiya ménda añgé tinéhj.

* 65:9: Hebiraio aciguc; seňgoň padi. † 65:12: Hebiraio aciguc; rikunjinaguc.

67

Anutu mepésimimu.

¹ (Legic galeṇawac; waṅgoṅ hésiaguc, legic méṅac legic zéra.) Anutu, goi héihéi waṅ nénécmima mériaṅ nénécmima kic tanecga asahagucnéṅ ninicna. (Ohec)

² Imuhuc wamma guac hēna imi baeciguc, guac aṅgēṅ titiac buṅa imi baera baera énézéna nimmu.

³ Anutu wai énécmiṅa baec séc ic embac tuṅa tuṅa gi mepési gémmu. baec séc ic embac momac yanda ieneṅ legic héigémmu. ⁴ Énézéna baera baera ségiségi wamma ewa hia nimma legicya héimu. Inéṅ ic embac keṅkésa hakésaya qahac zégési énécmima baec qahaiguc ic embac hēnia hēnia imi galeṅgé énécmimac. (Ohec) ⁵ Anutu wai énécmiṅa baera baera ic embac ieneṅ gi mepési gémmu. Ic embac momac yandanéṅ gi legic héigémmu.

⁶ Baecnéṅ hēla haizac. Anutunéṅ neṅaṅ muru mériaṅ nénécmimac. ⁷ Anutunéṅ mériaṅ nénécmiyu baec tetcgia séc moczoṅ Anutu eeya héimu.

68

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

¹ (Legic galeṇawac; Dawidiac legic zéra, Legic.) Anutu yaru, hazéchéra héndéṅ énécmiyu tuidacmu. Héṅara meanzu ionac waṅ énécmiyu moczoṅ iwac murunec néṅgacma kendacmu. ² Luhucnéṅ hofac mihilaṅgéyu keṅanzac éséc nec nesi énécmiyu kendacmu. Gericiguc kendolnéṅ pépélima maanzac éséc nec ic biria eneṅ Anutuac wésiaiguc humu qai wandacmu. ³ Ic solaṅa eneṅ ségiségi wamma Anutuac wésiaiguc técgéma aria mema ewa hia nimma ségiségi wammu. ⁴ Anutuac muru legic héimima iwac qara mepésimimu. Hosusuiguc tacma baec kéra kérésiaiguc keṅha waṅaṅec i meyacmigic.* Iwac qara imi Yawe, wésiaiguc técgéma aria memu.

⁵ Rara téréyaiguc kecanzac Anutu iminéṅ gupaṅ merac onac maṅgoc zéma embac malé onac zégésigési ic kiwa wanzac.

⁶ Anutunéṅ niṅgumbi niṅguṅ keczu imi ama géséhéra mihicṅi énécmima hēsa amaiguc keczu imi metecgé énécmima kekecgina mébéréṅgé énécmianzac. Néṅ acqeṅe ic ionac tacyacac buṅa imi baec kérékérésia waṅanzac.

⁷ Anutu, ic embachécga wéséginaiguc walac keṅ nec nalé imuaru, baec kéra kérésia qericma keṅec nalé imuaru, (Ohec) ⁸ baecnéṅ hiriyu kurumeṅnéṅ mayec.† Waṅu Sinai baec boṅa acguc Israelac Anutu guac wéségaiguc hiriyec. ⁹ Anutu geṅ kia sécyā haina mayec. Guac mératéc buṅahécganéṅ météqététaṅ waṅgic meseli énécminec. ¹⁰ Imuhuc wamma guac hēnaoriṅ hécgā imuaru onopocna kecgc. O Anutu, geṅga hiaga niṅac maqeqeya ionac imi iwawai mihicṅi énécminec.

¹¹ Geṅ ackuazéc nénézéna embac gezac qézéṅ ac zéauanzu imi tuṅ yandaguc wanzac. ¹² Téṅgiṅ ic tuṅa tuṅa ionac ic kewu hécginanéṅ ichéra iniguc néṅgacma kendacgic, embac amaiguc kecgc ieneṅ‡ acguc téṅgiṅ ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndéṅ énécmiyec. ¹³ Ini rama demin qeriaiguc hegic tanera imi kembo nei qeṅgaṅa siliwanéṅ oso osoya, nei zucya goli qaoranéṅ oso osoya éséc nec waṅec.

¹⁴ Wandac wandac medac medac miṅinanéṅ ic kewu héndéṅ énécmiyu Zalmoniguc komboc efefia luhucnéṅ mihilaṅgéyu sicsaoc maanzac tanec waṅgic.

¹⁵ Basanac baec boṅa imi Anutuac buṅa. Basanac baec imi eṅeṅa yanda. ¹⁶ Baec boṅa eṅeṅa eṅeṅa ini némac niṅa baec boṅa§ Anutunéṅ tacyac wammaṅ zé wanzac imuac nimbupuc wamma héṅ sosolizu? Hélac nec Yawenéṅ baec boṅa imuaru héménaṅa kecmac.

¹⁷ Anutuac yaré qeṅeac becosicac karesi imi zaṅgégina tausenṅa tausenṅa wanzu. Miṅ Kewunéṅ sugcinaiguc keru héṅni Sinai baec boṅa tacyacac buṅa téréyaiguc keczac éséc nec wanzac. ¹⁸ Gi ou eṅeṅaiguc

* **68:4:** Kiwi tosaraiguc; 'meyacmigic' ménda oma 'hēna yanda haimigic' ooyawac hezac. † **68:8:** Anutunéṅ Mose hēna ac miman zé mayec nalé imuaru gururu mericma parandaṅ pilitic qeyu hosusu zapéla mayec imuac niṅqelima zézac. ‡ **68:12:** Hebiraiac aciguc; embac méṅ amaiguc kerec. § **68:16:** Zion baec boṅa niṅac zézac.

enec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi héré énécmima kemma ic onac murunec me acqeçe ic ionarunec acguc momacnec sese menec. Mema Yawe Anutunén imuaru tacyac wammañ zé enec.**

¹⁹ Kaiweya kaiweya yéwérinina nonag-icma bisianzac Miñ Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec) ²⁰ Anutu imi añgén titi miñina. Humuc igucnec qizizingéma kenkeña imi Anutuac murunec.

²¹ Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc késpedesicac héna tima kenha wañanzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgic heheya imi Anutunén qésémma unumac. ²² Miñ Kewunén zézac; Neñ wañ énécmiwa ieneñ Basan igucnec lilingéma hamu. Wañu kondun hingac hingara igucnec muñguc lilingéma érému.†† ²³ Hagic eneñ humumia unuma sacginaiguc hénagina tindunégic kazugina acguc sacgina nemu.

²⁴ Anutuna, ic kewuna gi ocmuñ téréyaiguc kereña ieneñ géngic. ²⁵ Walac legic héihéi ic eneñ hocma kenjic imuac andiaiguc wañgoñ ic eneñ embac seraña tambariñ ginaguc ionac sugginaiguc méndac énécmima kenjic. ²⁶ Israel hénaroiñ sugginaiguc Miñ Kewu Anutu mériañ ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicñihicñiya ini imuhuc wammigic. ²⁷ Imuaru imi ziaquina Benzaminac sac taséhéra ieneñ kiwa wañ énécmima kecgic. Wañu Yudawac galenhéra zéma Sebulonac galenhéra zéma Naftaliac galenhéra ieneñ momacnec kecgic.

²⁸ Anutunén kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neñañ niñac wañ nénéc minec imi meseligina. ²⁹ Ocmuñga Yerusalem taczac imuac niñac wamma ic kewu eneñ guac sese mema hamu.

³⁰ Zélén baeciguc hasén yañ zéma burumakao iwa tuñaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc wañ énécmima. Anutunén ic yaréac siña niñanzu imi héndén énécmima siliwagina tidacgéyec. ³¹ Ic kuneñ eneñ

Izipte baeciguc érégic, Etiopia ic eneñ focdac méragina meyacma Anutuaru opocamumu.

³² Baecac héngalen ama areña yanda moczoñ Anutu legic héimimu. Miñ Kewu mepésimimu. (Ohec) ³³ Inén kurumeñ kerecac keczac imuac qahaiguc tacma parandañ ésécnec ac zéanzac.

³⁴ Anutuac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwérianeñ Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanén kurumeñiguc hezac. ³⁵ O Anutu ocmuñgaiguc kecanzañ gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eneya ic embachéra ionac kuc énécmima meseli énécmianzac. Anutu mepésimigic!

69

Qenesi wawaña igucnec metecgé mimac niñ welerec.

¹ (Legic galenawac; ‘Baorac zariñ’ ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néna. Dokunén déménjaiguc* éréma sécgézac. ² Ni hauruc gizoñ dumuña qahac imuac qeriaiguc hingacmanec keczua. Ni doku hingac hingaraiguc hingacba, temboñ yandanén hoturu nénzac. ³ Guac qacma kecba kucna qahac wañu, déménja kérékérasia wanzac. Anutunawac mambéc kecba kicna acguc méiméiya wanzac.

⁴ Héniana qahac mézétiti wannénzu imi oruc zucna ogicma sasala wanzu. Héniana qahac numa mebiri némbiñ zé wanzu imi eneñ gelec malec qahac. Iwawai ni kowu ménda meyi, wañu melen énécmimañ niñac téjésima qesinéngic énécmimañac hezac. ⁵ Anutu, gi imi ni ic témpiña keczua héniana imi niñzañ. Imuac késpedesicna kicgaiguc winiñu hezac.

⁶ Kurumeñac téngiñ ic tausenja tausenja Anutu Yawe, guac niñkumuma kecanzu imi eneñ nuac niñac wamma gamugina nimbu niñac. O Israelac Anutu, guac hochoc ai meanzu imi eneñ nuac niñac mematiti mihicñiwu niñac. ⁷ Gamunén kic tanecna osonénzac. Wañu ni guac niñ wamma imi bisiqatén wanzua. ⁸ Ni nuac

** **68:18:** Zion baec boñaguc enec. †† **68:22:** Hénia imi Anutuac hazéchéra eneñ néngacma kemmuac séc qahac wañu baec boña zun igucnec me Kondun Humumia imuacnec lilingéma hamuac hezac. * **69:1:** Hebiraiho aciguc; kekec uñajaiguc.

dac munahécna ionac muru ic méréra ésécnec wamma keczua. Sac taséhécna ionaru ic enia tanec keczua.

⁹ Imi mia guac amagawac siñniñ henénzac iminéñ geric bélañ ésécnec noyu imuhuc wanzua. Zébiri géñanzu ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ¹⁰ Ni nene ziki kecma kekec uñana memaamuma kecba ic embac eneñ zédesi wañ nénzu. ¹¹ Ni ewa biricac séwi usuna héima kecba ic embac ieneñ isocfagociguc nopoczú. ¹² Ama areñ yanda imuac sañgulañiguc taczu imi eneñ zédesi wañ nénzu. Doku seli nema ewa soho keczu imi eneñ acguc legiciguc nopocma zédesi wañ nénzu.

¹³ O Yawe, ewa hiagawac naléiguc zéwelec génzua. O Anutu, zéwelecna niñnémma guac goi héihéiga yandanéñ mehiaru némbésémañ. ¹⁴ Ni gizonñ hiñgac hiñgara igucnec metecgé némma hiñgacbi niñac. Hazéc wañ nénzu ionac murunec zéma doku yanda igucnec metecgé némma. ¹⁵ Doku yandanéñ hoturu némma qécgé néñu dumuñaguc hiñgacbi niñac. Gizonñ hiñgac hiñgaraiguc hiñgacba kuayanéñ qacnaiguc ha kizicgéwac niñac.

¹⁶ Yawe guac goi héihéi imi hiabia. Imuac acna melenéñ némma guac ewa biric yanda niñac nuac liliñgésémañ. ¹⁷ Guac kic tanecga imi welenéñ qeque icga ménda musañgé némbésémañ. Ni zérabéra qeriaiguc taczua focdac acna nimbésémañ. ¹⁸ Qeri uñanawac hosucgé némma mulu menémma hazéchécna ionac murunec boñhéré menémbésémañ.

¹⁹ Gi imi nuac gamuna zéma zébiri qébiri imi nindaczan. Nuac hazéchécna imi moczonéñ wéségaiguc keczu. ²⁰ Zébiri qébirinéñ nuac ewa qerina mebiriyu niñyéwécna imi sécgénéñu kic hima hocba ewa biric wañ nénéña ménéñ ménda keczac. Wañu kic hima hocba mebélacgé nénéña ménéñ ménda keczac. ²¹ Ieneñ sacmasi biria imi nemañ niñac néñgic. Déméñna zicgéyu doku howuraguc nemañ niñac néñgic.

²² Wañénécmína wéséginaiguc neneac tatacnéñ hénagina dérécgéyu luaeginanéñ bétac wamma iniyu. ²³ Wañénécmína

kicginanéñ siñindéñgéyu hémmuac séc qahac wammac. Kembañ ginanéñ kuha qahac wañu hirimu. ²⁴ Qeri biricga qacginaiguc qocgéna mayu. Guac qeri biric bélañagucnéñ ionaru suluma kemma énépésimac. ²⁵ Tacyacginawac buñanéñ biridaru ama kisia wandacmac.

²⁶ Ieneñ imi ic geñ ununec imi muñguc ununesi wañ énécmima, ic geric mihicñi énécminec imuac suruc siña nimma wanzu. ²⁷ Hakagina qaríñ qaríñgia imuac qahaiguc hakagina qaríñ qaríñgia muñguc toroqe énécmína, guac zégésigési solañaguc ménda keremmu. ²⁸ Qacgina imi kekec hémbénaña imuac kiwiiguc auna ic solaña ionac qacginaiguc momacnec ménda hemac. ²⁹ Ni imi maqeqeya wamma zérabéraiguc qenzenéñ manzenéñ qema keczua. Anutu guac añgénéñ titiganéñ meyac némbésémañ.

³⁰ Ni legiciguc Anutuac qara héimimañ. Ewa hia ac ézéma Anutuac qac buñaya meyandimañ. ³¹ Iminéñ mia burumakao ilihaguc zéma haséraguc imuhucya ogicma Yawe ségiségi mihicñi mimac. ³² Gumbénzénzénéñ icnéñ imi hémma ségiségi wanzu. Anutuac hochoc wañanzu ini imi ewa qerigina meqeligic kekecginaguc wammac. ³³ Yawe imi maqeqeya niñénécmima eneña hia niñac wamma hésa ic keczu imi mematiti ménda wañ énécmimac.

³⁴ Baec kurumeñnéñ i mepésimiyic, kondunéñ zéma doku wañ imuaru sécgéma hezu imi moczonéñ i mepésimu. ³⁵ Anutunéñ Zionac añgénéña tima Yuda ama areña kuneñ kuneñ meyacgémac. Wañu hénaríñ hécga imuaru kecma miñina wammu. ³⁶ Iwac welenéñ qeque ichéra ionac qelihéra ieneñ Zion baec imi mératéc memu. Qara siñ nimmianzu imi eneñ imuac qeriaiguc kecmu.

70

Hazéchéra ionarunec metecgé mimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, haka ménac niñqelima ooya.) Anutu focdac ni metecgé némma, Yawe focdac méra némbésémañ. ² Wañénécmína nuac

kaiwe herec guac haka solañja zéaumac. Imi mia mebiri némmañ zé wanzu imi enej gamu mihicñima sicsaoc wanzu imuac mia imuhuc wañgémmañ.

72

Ic kewu nañgémima galeñgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Solomonac legic zéra.) Anutu guac niñgési gésigawac kuha imi ic kewu iwac miwésémañ. Solañanec galeñgé énécmiawac kuha imi ic kewuac nañja mina. ² Inéñ ic embachéçga solañanec niñgésima maqeqe héçga hénac ac méndacma dindiñanec zégési énécmimac. ³ Inéñ imuhuc wañu baec boñja eñeña eñeñanéñ ic embac ionac mériañ mihicñi énécmimu. Wañu baec boñja komoc komoc acguc imuhuc wañ énécmimu. ⁴ Wañu inéñ ic embac maqeqeya héipuc wañ énécmima météqététañ ic añgégina tima helanzi énécmianzu imi hézégé énécmidacmac. ⁵ Inéñ kaiwe zéma maso nañicnec nañselima hicñisaiya hicñisaiya inicgaleñ wammac niñac wammiwésémañ. ⁶ Inéñ qézézac qegic mama heheya imuaru kianéñ mazac ésécnec, wañu kia yanda baec mézégéanzac ésécnec wañ énécmimac. ⁷ Iwac naléiguc imi ic solañja enej yandi saima keçgic maso asaha nañunec luae séçgé énécmima hemac.

⁸ Inéñ konduj hénihénia igucnec teteçgiawac séc, doku téfara Yufurata igucnec baec teteçgiawac séc galeñgé énécmimac. ⁹ Baec zéléñaiguc kecañzu imi enej iwac wésiaiguc sicgémigic hazéchéra enej seitotoñ ezelañ ginanéñ bézéma nemu. ¹⁰ Tarasisi zéma konduj baec komoc komoc imuac ic kewu ieneñ takis haimimu. Arabia zéma Ediopia* ic kewunéñ sese eeyaguc mema hamu. ¹¹ Ic kewu momac yanda wésiaiguc sicgémigic baera baera i welenqemimu.

¹² Inéñ ic embac iwawai niñac osiqosi kecañzu imi enej qacgic metecgé énécmima maqeqeya héipuc ichéçgina qahac imi metecgé énécmianzac. ¹³ Inéñ

maqeqeya zéma météqététañ kecec ionac ewa biric wañ énécmima iwawai niñac hochoc ai mema kecañzu imi humuc igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁴ Inéñ ic embac helanzi énécmianzu ionac murunec zéma kaiziliweñ ic ionac murunec sacginawac niñu eeyaguc wañu kecec uñagina añgégina tiénécmianzac.

¹⁵ Inéñ kekecyaguc keru Sebawac goli mema hama iwac muru haimimu niñac wanzua. Wañu ic embac ieneñ iwac niñac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niñac wanzua. ¹⁶ Baec séc padinéñ séçgéma hemimac. Baec boñja qahaiguc acguc padi heyu luhucnéñ mihilañgéyu Lebanonac ic hésa ésécnec hirima nammac. Ama areña yandaiguc imi ic embac enej imi baec kisiaguc zéléñ ésécnec kucginaguc saima kemmu. ¹⁷ Qara imi hémbénaña, kaiwe ésécnec hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niñac wamma mériañ énécmiyu memu. Baera baera ic embac ieneñ iwac mia mériañaguc zémimu.

¹⁸ Momacguc eñeyanec wawañ meme welic welicgia wañanzac Israelac Anutu, Yawe mepésimimu. ¹⁹ Qara zézé bipiyaguc imi hémbénaña mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanéñ séçgéma hemac, hélacnec, hélacnec!

²⁰ Yesiac nañja Dawidiac zéwelec méñnéñ you hama tecgézac.

Kiwi 3

73

(Legic 73–89)

Hélanzi énécmianzu ionac méra igucnec hulac énécmimac niñ zéwelerec.

¹ (Asafeac legic.) Anutunéñ Israel ionac sugçinaiguc ewa qerigina lalac lalac kecañzu ionac muru hia wañ énécmianzac. ²⁻³ Néñ ni imi kaiziliweñ ic ionac kecec mériañaguc imi hémma séwi eñeñ ic ionac nimbupuc wañi imuac niñac hénana tisuqisurac wamma manumañ zé wañec. Wañu nanañnawac qambaña imi keñ sañgimañ zé wañec. ⁴ Ieneñ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc keçma humuanzu. ⁵ Tosara ionac

* **72:10:** Hebiraioc aciguc; Shewa zéma Sewa.

éséc nec zérabéra ménda mihicnjima yéwéri ménda mihicnjianzu.

⁶ Imuac séwi eņeņginanéņ soroņgina waņu kaiziliweņ ginanéņ ionac séwi usu waņanzac.

⁷ Ieneņ haléginaguc waņu kicgina qégélianzac. Waņu iwawai ewa siņginawac séc ogicma késa keczu. ⁸ Ieneņ zédesi waņ énécmima zébiri qébiri waņ énécmima séwi eņeņginaiguc tericgé énécmima helanzi énécmianzu. ⁹ Kuagina imi kurumeņac séc emma keczac. Waņu ezelaņgina imi baec séc lelecgéanzac.

¹⁰ Imuac ic embac ieneņ lilingéma keņ toroqe énécmima dokugina kuaya qeqeya moczoņ qécgéanzu.

¹¹ Anutunéņ dimuhuc niņtegicmac? Eņeņa miņina imi niniņaguc wambacnec zéanzu. ¹² Inictegicgic. Ieneņ imi ic biria ionac héniağina imi ewa éréhéc ménda wamma kecma hinacgina meyandianzu. ¹³ Ni ewa qerina galeņgé kecha lalac lalac waņu mérana zuacma késpedesna qahac zéma kecaņi imi héla qahac wanzac. ¹⁴ Ni kaiwe herec zérabéra mihicnjima siņunec séc zéqindiņi waņnéņu kecaņi. ¹⁵ Ni imuhuc zéaumaņ zé zéwinec miņ kewuac nambérac héra ikoc waņ énécmiwinec

¹⁶ Dimuhuc hénia imi niņasarimaņ zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria waņec. ¹⁷ Waņu Anutuac ocmuņ qeriaiguc keremma nimmaguc kekecginawac tetecgia imi niņasariyi. ¹⁸ Héla nec geņ mia ic biria ini baec susuraciguc onopocma humucac buņa gili énécmianzaņ. ¹⁹ Ieneņ dimuhuc éléņ nec birianzu? Tericgé énécmina aurigic, usuņénécmina qahac waņanza. ²⁰ Ic neņaņ gau igucnec yacma gau héniņ imuac ninni eņomia waņanzac éséc nec gi yacbésemaņ nalé imuaru ionac niņna eņomia wandacmac.

²¹ Ewa biric wamba wéiwécnaiguc néyu ²² ni sicsaoc niniņna qahac kecha kicganéņ néna wéségaiguc haséņ yaņ éséc nec waņi. ²³ Waņu geņ mia nuac méra héinaiguc késana ni nalé séc giguc kecaņua. ²⁴ Geņ pakeņ acganéņ zéqindiņi némma biaņ kecma edamugaiguc nuagicma kembésémaņ. ²⁵ Gi qahac waņu mérénéņ kurumeņiguc kecnénzac?

Gi qahac waņu, baeciguc méņac méņ niņkumuma kecmaņac séc qahac. ²⁶ Séwi qerina imi qasima kenzac, néņ Anutu gi imi ewa qerinawac kuha* zéma buņana hémbénaņa wanzaņ.

²⁷ Anutu héņacya mema lakec keczu imi eneņ moczoņ biridacmu. Gi waigemma keņgic séc mebiri énécmianzaņ. ²⁸ Anutuac hosuraiguc kekec iminéņ nuac mériaņa wanzac. Gi imi nuac saņgi saņgina imuhuc zéma nimma wawaņ memega moczoņ zéau énécmimaņ.

74

Héņgaleņ ama areņ yandaginawac zéwelecgic.

¹ (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac niņac hémbénaņa wai nénécmizaņ? Dimuhuc ramahécga galeņgé nénécmianzaņ ionac qeri biricac hofac qéfaccgé nénécmizaņ? ² Hénaoriņ hécga ionac kisic areņ tuņa tuņa becarunec aņgéņ tima metecgé énécminec imi niņqeli énécmima guac baec boņa téréya Zion imi momacnec niņqeliwésémaņ. ³ Hémbénaņa mebiri mimia imuaru hénaga lilingéma hana, hazéchécga eneņ ocmuņa téréyaiguc kaiziliweņ hénia hénia wamma keczu.

⁴ Hazéchécga eneņ imi geņ mihicņi nénécminec ama areņa yanda imuaru hériaņ héima filacgina imuaru kumugic nanzac. ⁵ Ieneņ imi naka meyacma ic zuņ héianzu éséc nec waņ nénécmima keczu. ⁶ Deguc ieneņ imi naka zéma aiņ hamanéņ ocmuņac méra kiwi imi héiqéséņ wamma ⁷ ocmuņa geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac. ⁸ Qeriginanéņ imi qéséņni qahac wandacmac zéma Anutuac azoazoro amaya amaya baec yomuaru naņgic imi moczoņ kumugic zedarec. ⁹ Kiwi méréra méņ ménda hénzini Anutuac tiliņtiliņ ic muņguc ménda keczac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecmac imi sucni-naiguc méņnéņ méņ ménda ninzac.

* 73:26: Hebiraio aciguc; zamanziņ.

¹⁰ Nalé dahecac séc hazécganéh zédesi wanğémmac? Inéh hémbénaņa gi zébiri gémmac? ¹¹ Némac niņac méraga, guac méra héiga imi aņgétima zikima keczaņ? Méraga imi tétécga igucnec hulacma méra némbésémaņ.

¹² Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecneccac keczaņ. Waņu ic embac sugginaiguc aņgéh tinénéc mimiawac ai imi meaņnec. ¹³ Gi imi kucganéh konduņ doku qericna éréhéc waņec. Doku qeraiiguc mokoleņ yandawac oruha qéséh nec. ¹⁴ Oawac oruha* hézéh géma imi zéléh yaņ baec kéra kérésiaiguc kecanzu ionac nene buņa énécminec. ¹⁵ Baņa zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaņa keņkeņa imi zéna zicgédarec. ¹⁶ Siņi kaiwe imi moczoņ guac. Geņ mia maso† zéma kaiwe zéna hicņiyoc. ¹⁷ Baecac suc sére mihicņima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicņinec.

¹⁸ Hazéc hécganéh zébiri gémma ic embac niniņgina qahac ieneņ guac qacga zébiri qébiri wammizu imi niņ asariwésémaņ. ¹⁹ Kembo neiac kekec uņa‡ imi haséh yaņ ménda énécmina, guac ic maqeqeya ionac kekec imi hémbénaņa eluņ ménda gumac. ²⁰ Baec tosara siņidéh gézac imuaru kaižiliweņ ic ionac baņec sécgéma hezu. Imuac niņac sisipac acga imi niņqeliwésémaņ. ²¹ Helanzi énécmimia ieneņ gamuginaguc andé andé ménda kemmu niņac waņ énécmina. Maqeqeya zéma iwawai niņac osiqosi kecanzu imi eneņ mepésigémmu niņac waņ énécmina. ²² Anutu yacma zé solanaņina. Ic témpiņa imuhucyanéh kaiwe herec zébiri qébiri waņgénzu imi niņqeliwésémaņ. ²³ Hazéchécga ionac ewa hétéh imuac eluņ ménda gumac. Yacma hazéc waņgénzu imi onac qewelon acginanéh nalé séc guac muru haanzac.

75

Anutuac haka welic welicgiawac ewa hia ac wammigic.

* **74:14:** Izipte ic ionac zézéya. † **74:16:** Kiwi tosaraiiguc; asac mararaņ ooyawac hezac. ‡ **74:19:** Mété qététaņ icac kekec uņa. * **76:2:** Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéaņgic. Zion imi acguc Yerusalem baec boņa imuac qara. Dawidinéh zéyu imuaru Anutuac hena acac katapa imi huama hagic.

¹ (Legic galenawac; Ménda mebiri nénécmina. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézéh, o Anutu nini ewa hia ac gézéh. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecma melen nénécmianzaņ. Ic eneņ guac wawaņ meme welic welicgiawac zéaugic guac qacga gezac ninaiguc heyu niņaņziņ.

² Gi yomuhuc zézaņ; Naléya imi mewa hezac, ni hena aciguc dindina nec zégési énécmimaņ. ³ Baec zéma imuac tacyachera imi hirimu, neh neņ imi baecac tandéya késaseligima keczua. ⁴ Séwi eneņ ic ionac séwi eneņ ménda wanğic zéma kaižiliweņ ic ionac ilicgina ménda meyacgic enu zézua. ⁵ Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Waņu séwi eneņac déméhginanéh ac ménda zému.

⁶ Meyac énécmimia imi baec waņgoņa Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac. ⁷ Zégésigési miņina Anutunina Yawenéh méņac meyacmima méņac memamianzac. ⁸ Yaweac mériaiguc sokoc taru waiņ hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéra qéitima érezac. Waiņ imi inéh qocgéyu mazac. Mayu waiņ imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ieneņ nedacmu. ⁹ Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaņa zéau énécmima mepésimimaņ.

¹⁰ Waņu kaižiliweņ ic ionac ilicgina imi moczoņ mericdacma ic solana ionac ilicgina meyac énécmimaņ.

76

Zégésigési miņina Israelac Anutu.

¹ (Legic galenawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niņmimia. Waņu qara imi Israel sugginaiguc niņgic kuneņ yanda waņaņzac. ² Haliya imi Salem héngalen ama areņaiguc, tacyacwac ama duņa imi Zioniguc hezac.* ³ Imuaru inéh yaréac iwawai zakon gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qésénu qahac wandarec. (Ohec)

⁴ Gi imi baec boŋa yaré qema onag-icna saocga waŋec imuaru edamugaguc wanŋaŋ. ⁵ Ic kawali imi unuyu mama hezu. Méŋnéŋ méŋ méragina meyacmac ac séc qahac wanŋac. ⁶ Yakoboac Anutu gi ac waŋ énécmiŋa yaréac karisi zéma becosic imi moczoŋ gau yanda hezu.

⁷ Gi momacguc sac bac yandi yandi waŋgéŋgəwac buŋa keczaŋ. Geŋ qeri biric wanna mérénéŋ guac wéségaiguc hia naŋselimac? ⁸ Gi kurumenŋiguc zétecgéna baecnéŋ zénéŋ hirihiri wamma néŋ qema hezac. ⁹ Imi mia, o Anutu geŋ baeciguc gum bənzənzəŋ ic aŋgéŋgina timaŋ zé yac-nec nalé imuaru imuhuc hicŋiyec. (Ohec) ¹⁰ Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ieneŋ mepési géŋzu. Qeri biricga saméŋa hegəzŋac imi rikuj éséc nec zikiamuna hezac.

¹¹ Ini imi Yawe Anutugina sisipac ac memima ac imi meselima melen mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczoŋ nec eeya héimimiawac hezac iwac mia sese haimimu. ¹² Inéŋ kawali wéséŋina makikia wésé qoŋqoŋ mihicŋi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

77

Anutuac haka silic kuhaguc imi niŋqeliyec.

¹ (Legic galeŋawac; Asafeac legic zéra Yédudun ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéŋ Anutuac muru qacmaŋ. Inéŋ gezac qeném mac. ² Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma sinŋiyaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uŋananéŋ ic onac héibé lac qéibé lac imuac héŋara meyec. ³ Anutuac nimma ewa goro wamma niŋyéwériwa nuac qerinanéŋ birima kemma qiritic numaŋac zé waŋ nézŋac. (Ohec)

⁴ Kicna héméŋzalimaŋ zéwa ménda wainénna niŋyéwériwa acna zémaŋac séc qahac waŋec. ⁵ Becnecac naléna niŋqelima ⁶ legic méŋ sinŋi méŋu héiyi imuac nimba qerinanéŋ hiŋgaru kekecac

héniawac hocma zéyi; ⁷ Miŋ Kewunéŋ hémbénaŋa wai nénécmimac me? Ewa hia muŋguc ménda waŋ nénécmimac? ⁸ Iwac goi héihéianéŋ hémbénaŋa tecgézac me? Inéŋ hémbénaŋa ménda niŋnécmimac me? ⁹ Eluŋ qeyu ewa hiawac ménda waŋ nénécmianŋac me? Qeri biricnéŋ goi héihéiya hézicgézac me? (Ohec) ¹⁰ Waŋu muŋguc yomuhuc zéyi; Ewana mayu nimba birizac. Ni eŋeŋa miŋinawac méra héiyawac nalé* imuac niŋqelimaŋ.

¹¹ Ni Yaweac, wawaŋ memeya bec nec waŋec imi niŋqelima haka waŋec imi zéaumaŋ. ¹² Imuac nec toroqema ai menec imi moczoŋ nimba hiŋgaru guac wawaŋ memega imi hiŋgac hiŋgarawac nimmaŋ. ¹³ Yawe guac hénna imi téréya yanda. Anutu méŋ gi éséc kuneŋ yanda méŋ ménda keczac. ¹⁴ Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaŋa. Imuac hicŋisaiya baeciguc keczu imi onac kucga imi énézéna hémmu. ¹⁵ Guac kucganéŋ guac ic embachécga Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boŋhé ré meénéc minec. (Ohec)

¹⁶ Anutu doku yanda yandanéŋ gi géŋgic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuŋanéŋ hiriyec. ¹⁷ Hosusunéŋ kia qocgéyu mayu sawanéŋ buŋ parandaŋ héiyu piliticga acguc zakonŋ éséc nec néwéc néwéc mayec. ¹⁸ Luhuc neŋgocya qerigaiguc guac parandaŋ qaru pilitic asahanéŋ baec séc qetawaliyu baecnéŋ hirima keŋha waŋec.

¹⁹ Guac hénna duŋganéŋ konduŋ doku yandaiguc heyec. Waŋu hénna tawégawac uŋaya imi hocanŋiŋ. ²⁰ Ic embachécga rama tuŋ éséc nec Mose zéma Aron iorac méragiranéŋ onagicma hayoc.

78

Israel ic eneŋ Anutuac hiaya ménda nimmigic.

¹ (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachécna ac pakeŋna nimma geza-cgina kuanaiguc haigic. ² Kuana aŋgéma qeqaiŋ aciguc héima ac saŋa becarunec imi zéau énécmimaŋ. ³ Imi yanda hécninanéŋ nénézégic gezacninanéŋ

* **77:10:** Anutunéŋ méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izipte baec iguc nec énépésima hayec imuac naléya.

nimma ninjegicma kecziñ imi mia. ⁴ Nini imi qelihécgina ionac ménda musañgé énécmima Yaweac qac buña zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hicñisai hahaya ionac énézéni hema kecmac.

⁵ Héna ac imi Yawenéh Yakoboac niñac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Wañu yanda hécninanéh héna ac imi qeli hécgina ku énécmimu niñac énézéyec. ⁶ Imi mia qelihécgina bianğuc hicñi saima kecmu imi onac énézégic nimma ieneñ acğuc imuhucyanec wañgic hema kecmac niñac imuhuc énézéyec. ⁷ Wañu qelihécgina ieneñ Anutuac niñkumuma Anutuac wawañ meme imuac eluñ ménda unuyu héna ac imi niñtohoma kecmu. ⁸ Yandahécgina ewa seli wamma ac qeçe wamma ewa qeriginanéñ eñeñ mama wañu keñhéi hahéi wamma Anutu solañanec ménda welen qemigic ionac éséc nec ménda wamma kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹ Eferaim* qelihéra imi tewigina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, néñ yaré hicñi énécmiyu andé andé kendacgic. ¹⁰ Ieneñ Anutuac sisipac ac ménda niñtohoma héna acwac héñara mema ménda méndacma keñgic. ¹¹ Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenéh wañec zéma énézéyu héngic imuac eluñ unudarec. ¹² Becnec Anutunéh Izipte baec yanda Soan baec kondonaiguc haka welic welicgia yandahécgina kicginaiguc wañec.

¹³ Inéh konduñ qeriru dokunéh néwéc néwéc qauqau emma nañu onagiru sucnéñ suc keñgic. ¹⁴ Wañu kaiweiguc imi hosusunéh, siñi herec imi geric bélañanéñ walac andu wañ énécmiyec.† ¹⁵ Baec kéra kérésiaiguc imi baña qeriru dokunéh doku hogocya hiñgac hiñgaraiguc éréanzac éséc nec éréyu doku

sécgina gumu énécmiyec. ¹⁶ Wañu doku imi baña imuac nec éréma doku téfara éséc nec wamma keñec.

¹⁷ Wañu kileñ ieneñ imi toroqemanec késpedes wamma baec kéra kérésiaiguc eñeña miñina andé qegic. ¹⁸ Ieneñ ionac séwiac siñ méndacma nene yaka niñ qesima ewa qeriginanéñ Anutu manam batuc wammigic. ¹⁹ Imuac nec toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunéh baec kéra kérésiaiguc neneac tatak imi hia hai nénécmimacac séc? zégic. ²⁰ Inéh Moseac mérianéh baña qema doku mi-hicñi énécmiyu doku téfara éséc nec luma keñec, néñ ieneñ muñguc Anutu zégicsiñ megicsiñ zémima inéh saméh zéma yañ busia hia mi-hicñi nénécmimac ac séc? zégic.

²¹ Wañu Yawenéh nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwaguc wammima Israel onac hazéc eñeña wañ énécmiyec.‡ ²² Imi mia Anutu ménda niñzéhémima iwac añgéh titi ai imuac ménda héima nañgic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

²³ Wañu néwécgeñaiguc inéh ou sawa ézéma kurumeñac nagu auma ²⁴ ionac muru ManaŞ imi kia éséc nec haiyu mayec. Mayu kurumeña nene haima gumu énécmiyec. ²⁵ Baec icnéñ kuc miñina ionac** saméh negic. Anutunéh nene énécmiyu sécgé énécmianec.

²⁶ Inéh zéyu baec wañgoña Is iguc nec luhucnéñ yacma hayec. Wañu iwac kuhanéh baec wañgoña Saut iguc nec luhuc wagicma hayec. ²⁷ Imuhuc wamma ionac yañ busia imi seitotoñ éséc nec haiyu mayec. Nei putitima keñkeñanéñ mama konduñ sakasac éséc nec sécgéma heyec. ²⁸ Tacyac wawaña imuaru mama sel haligina lelecgéma heyec.

²⁹ Wañu ieneñ negic sécgé énécmiyec. Anutunéh séwiac siñgina séc hai

* **78:9:** Yakobonéh walac Ruben mihiçñjima imuac andiaiguc Eferaim mihiçñjyec. Wañu mériañ ac méréç meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec. † **78:14:** Hosusu imi hazéchéra hénagina nezicgé énécmima Israel ic amia mihiçñi énécmima kaiwe geriwa imi nezicgé énécmima néma naléiguc waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindiñi énécmiyec. Geric bélaña imi siñi tunumañ measari énécmima siñiac sañeña iguc nec mehocñi énécmiyec. ‡ **78:21:** Israel imi Yakoboac qara ménñ Anutunéh qacmimia, wañu kiwi yomuaru imi qeli héçginawac imuhuc qacénécmizac. § **78:24:** Nene ménñ kurumeñiguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac? ** **78:25:** Kiwi tosaraiguc; Anutuac kua meme uñahéra ogic hezac.

énécmiyec. ³⁰ Waŋu ieneŋ séwíac siŋ imuac héŋacya ménda mema keŋgic kuaginaiguc nene he énécmiyunec, ³¹ Anutunéŋ ionac hazéc waŋ énécmima sugina igucnec haléginaguc†† imi unuyu Israelac sacqeli ieneŋ tendiŋgéma mama humudacgic.

³² Imuhuc waŋ énécmiyec, néŋ ieneŋ néwéc kápésic susucnec wamma kileŋ haka welic welicgia imi ménda ninzéŋgéigic. ³³ Anutunéŋ kekecac nalégina eŋ mesoho énécmima waŋ énécmiyu zénéŋ hirihiri waizalaniguc nanjicnec yawuŋa yawuŋa hama keŋec. ³⁴ Anutunéŋ tosara unuhumuyec nalé imuaru tosara ieneŋ zéwelecmima liliŋgéma hama Anutuac hochoc wammigic. ³⁵ Imuhuc wamma Anutunéŋ eŋaŋ zamanziŋ hilaŋeŋ keczac imi zéma aŋgéŋ titi miŋina keczac imi niŋqeligic. ³⁶ Néŋ ieneŋ kuaginanéŋ haléc ac wammima ezelaŋ ginanéŋ ikoc ac wammigic. ³⁷ Ewa qerigina Anutuac muru heyec iminéŋ keŋhéi hahéi waŋu sisipac acyaiguc hélacnec ménda héima nanjic.

³⁸ Waŋu kileŋ Anutunéŋ ewa biric waŋ énécmima kápésicgina wai énécmima moczoŋ ménda unu humudacma hatac sasala qeri biria imi waima qeri geric moczoŋnec ménda pocgé énécmiyec. ³⁹ Ieneŋ imi baec ic kecma luhuc ésécnec kemma muŋguc ménda hamu imi niŋqelima imuhuc waŋ énécmiyec.

⁴⁰ Baec kéra kériasiaiguc ieneŋ yei hatac dahec acqeŋe wamma ewa biric mihicŋi migic? ⁴¹ Ieneŋ muŋguc muŋguc Anutu manam batuc wammima Israelac téréya miŋina qeri biric mihicŋi migic. ⁴² Ieneŋ iwac kuha ménda niŋqelima hazéc hécgina ionac murunec metecgé énécmiyec imuac naléya acguc ménda niŋqelima kecgic.

⁴³ Nalé imuaru Anutunéŋ Izipte baec Soan baec kendoŋaiguc haka welic welicgia imi mihicŋi énécmima ⁴⁴ doku téfara yanda me komora melenu sac waŋu hima nemuac séc qahac wandarec. ⁴⁵ Sék tuŋaguc méli énécmiyu hama

awéénécmima inigic taŋa méli énécmiyu hama mebiri énécmigic.

⁴⁶ Waŋu padi imi kambij onac buŋa qeyec. Waŋu aiiguc hicŋima heyec imi zikoŋ onac buŋa qeyec. ⁴⁷ Waŋu waiŋ ic imi kombocnéŋ, saŋsaŋ ic imi siŋunecac doku saŋgeŋanéŋ unuyec. ⁴⁸ Waŋu ama yaŋhécgina imi kombocac buŋa, rama yaŋhéra imi piliticac buŋa onoporec.

⁴⁹ Qeri biric geriwaguc zéma qeri geric, zérabéra, tasé kukuac kua meme uŋahéra imuhucya méli énécmiyec. ⁵⁰ Inéŋ qeri biric imi mewininimaŋ zé hénaya areŋgéma méndarec. Waŋu humucnéŋ qiziziŋgéma kemmu niŋac ménda wamma kekecgina imi wizi selia kuhaiguc onoporec. ⁵¹ Izipte baeciguc méréc merac, kucginawac hénihénia wawaŋa, Ham wac†† ama hali séc kecgic imi moczoŋ unuhumudarec.

⁵² Imuhuc wamma eŋeya ic embachéra imi rama ésécnec énépésima hama baec kéra kériasiaiguc rama tuŋ ésécnec qindiŋi énécmiyec. ⁵³ Bénéŋnec walac andu waŋ énécmiyu zénéŋ hirihiri qahac kecgic, néŋ hazéc hécgina ieneŋ imi konduniguc dokunéŋ téŋgé énécmiyec.

⁵⁴ Waŋu baec téréya eŋeya méra héiyawac kuhanéŋ onagirec baec boŋa yomuaru ic embachéra imi onagicma hayec. ⁵⁵ Waŋu baera baera imuac miŋina imi wéséginaguc nesi énécmiyu keŋgic baec buŋagina ic suŋ qema méndéŋ énécmima Israel areŋa areŋa ama hali imuaru onoporu tacyac waŋgic.

⁵⁶ Néŋ kileŋ imi eneŋ eŋeŋa miŋina Anutu batucgéma acqeŋe wamma héná acya imi ménda niŋtoho waŋgic. ⁵⁷ Yandahécgina ésécnec andé qeŋe wamma haka biria waŋgic. Tewi merawa qarij qarigia muigic qelu qeluluma sigima keŋanzac ésécnec andé qema keŋgic. ⁵⁸ Kemma baec boŋa eŋeŋa eŋeŋa séc ocmuŋ meyacgéma méraginanéŋ banjarawac ireha meyacgéma haima qeri biric mihicŋi migic.

⁵⁹ Waŋu Anutunéŋ nimma qeri biric wamma Israel hazéc kuneŋ yanda waŋ

†† 78:31: Kiwi tosaraiguc; kucginaguc. †† 78:51: Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawaiguc hicŋihicŋiya. Izipte ic embac ieneŋ imi Hamwac qelihéra wanzu.

énécmiyec. ⁶⁰ Wañu Siloac ama hali téréya baec ic onac suginaiguc hécicgéyec imi héñara mema ⁶¹ eneya kuha zéma eneya edamu asahawac buña hena acac kat-apa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema keñgic.

⁶² Wañu souac buña onopocma eneya buña ionac qeri geric wañ enécmiyec. ⁶³ Qapé wilingina yaréac gericnéñ onoyu humugic imuac niñac serañ ionac muru zammaréñac legic hétéña imi qahac wandarec. ⁶⁴ Ionac hofac oo ic imi sou zéraiguc onoporu humudacgic. Wañu neñ héiénécmiyu embac maléhécgina zésiñac méñ ménda wañgic.*

⁶⁵ Wañu nalé imuaru Miñ Kewunéñ gau igucnec yacanzu ésécnec yacma ic kawali waiñ doku selianéñ wammiyu qacanzu ésécnec ⁶⁶ hazéchéra ununesi wañ enécmima gamu qeque hémbéñaña mihicñi enécmiyec. ⁶⁷ Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim areña imi ménda énépésima ⁶⁸ Yuda areña zéma héñsoroc wammimia Zion baec boñanec sac énépésima ⁶⁹ eneya ocmuñ téréya imi baec boña eneña ésécnec, baec hémbéñaña hemac niñ haiyec ésécnec meyacgéyec.

⁷⁰ Wañu eneya welen qeque icya Dawidi gésimimañ zé rama demin qeriaiguc késayec. ⁷¹ Wañu rama namu nene imuac galeña imi wagicma eneya ai buña Yakoboac qelihéra Israel gumu enécmimac niñac oporec. ⁷² Wañu Dawidi inéñ qeri hélanéñ héngalen wañ enécmima méria welic welicgianéñ galeñgé enécmiyec.

79

Yerusalem ewa biric wammimac niñ welerec.

¹ Anutu, baera baera ieneñ guac buñaiguc haréma ocmuñga téréya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic. ² Ieneñ welen qequehécgga ionac qamoc imi sawa nei onac neniawac enécmima météré ichécgga ionac séwigina imi yañ onac enécmigic neanzu. ³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku ésécnec qocgéjic mayec. Wañu qamocgina

* 78:64: 1Sa 4:19-22

téngémuac icya méñ ménda kerec. ⁴ Ama yanda lelec lelec imuac miñina ionac zébiri qébiri imuac buña kecziñ. Ieneñ zédesi wañ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

⁵ Yawe nalé dahecac séc? Hémbéñaña qeri biric wañ nénécmiwésémañ? Qeri biricganéñ geric bélan ésécnec nonomac me? ⁶⁻⁷ Ieneñ Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niñac Héngalen amaya amaya gi ménda niñgèñanzu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanzu ionac mia qeri biricga qocgé enécmiwésémañ.

⁸ Yanda hécninawac késpedesgina niñqelima nonac muru ménda meñ nénécmiwésémañ. Nini maqeqeya gamu qeçeninaguc wamma kecziñ. Ewa biric wañ nénécmima tétécgé nénécmima. ⁹ Angeñ titi miñina Anutu, guac qac buñagawac niñac méra nénécmima, guac qac buñaga niñac wamma metecgé nénécmima késpedesnina waina.

¹⁰ Dimuhuciguc wai enécmima baera baera ieneñ Anutugina imi dimia zénénzu? Welen qequehécgga sac naec nénécmigic imuac bakia kicninaiguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miñina kecanzañ imi niñtegicmu.

¹¹ Waina hésa ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac buña qeénécmimia imi kucga yandanéñ angeñ tiénécmima kecmu. ¹² Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri wañgèñanzu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima meñ enécmima. ¹³ Imuhuc wanna ic embachécgga rama héngalen wañ enécmimia nini hémbéñaña ewa hia ac gézéma guac qac buñaga hicñisaiya hicñisaiya énézéni hema emma kecmac.

80

Israel meqeli enécmimac niñ welerec.

¹ (Legic galeñawac; Asafeac legic zéra, Legic 'Ewa momacac baorac' imuac ewaiguc.) Yosefeac qelihéra rama tuñ ésécnec héngalen wañ enécmianzañ,

Israelac rama galen gi, gezac qema niñnénécmina. Kua meme unja Kerubim iorac sugiraiguc kecanzan gi, asac mararaña qetagali nénécmina. ² Eferaim zéma Benzamin zéma Manase ionac wéséginaiguc kucga meqelima mehiaru nénécmana zé hawéséman. ³ Anutu acnina melen nénécmina, guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, anjén titi guac murunec hahaya mihicniwiñ.

⁴ Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, ic embachéga ionac zéwelecgina ménda niñnénécmina nalé dahcac séc qeri biric niñnénéc miwéséman?

⁵ Geñ imi kic masigina imi nene éséc nec gumu énécmima kic masi sasala gumu énécmianzan. ⁶ Baera baera ic embac lelec lelec keczu ionac muru tohaliac buña nonopocna hazéc hécnina ienen enawu tacma desi nénécmanzu. ⁷ Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu, acnina melen nénécmina guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna anjénnina tinénécminia wammac.

⁸ Geñ waiñ ic momacguc Izipte baec igucnec mema hama baera baera ic embac imi nesina kenjic baec imuaru himicnec. ⁹ Geñ walac zérénqérén wandacnec imuac niñac zalianén emu hiñgacma baec késama sécgéyec. ¹⁰ Imuac amiyanén baec boña hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yéménzéc ic tanec wanzac. ¹¹ Hawa imi suluma kemma kondun késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerenzac.

¹² Némac niñ gi deminja imi hézéngeña hénaiñic kenja wanzu imi enej imuac héra gocmia metecgéanzu? ¹³ Wanu hasén bericnéñ mebirigic hasén yan enej neanzu.

¹⁴ Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu, zéwelecgénziñ. Liliñgéma kurumen igucnec kic hina mayu hémma waiñ ic imi héngalen wammiwéséman. ¹⁵ Wariha imi méra héiganén himicnec. Wanu imi mia guac niñac wamma meseli mimia wanec.

¹⁶ Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanzac. Geñgaoc ac wan nénécmina ic embachéga imi biridaczu. ¹⁷ Guac méra

héigaiguc tacyac wawaña, guac niñac wamma meyacna nanzac ic iwac qahaiguc méraga haimina. ¹⁸ Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima kembiñ. Meqeli nénécmina nini qacga qacbiñ.

¹⁹ Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, melen nénécmina guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, nini anjénnina tinénécminia wammac.

81

Israel ic ewa seli ménda wanjic.

¹ (Legic galenawac; Gitit wanjonjuc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiségi wamma kucnec qacma legic héimiwiñ. Yakoboac Anutu ségiségi wamma hériañ héimiwiñ. ² Legic zéra zéauma tambariñ qema gita kulele momacnec hiabianec qemu. ³ Maso qeliawac témun qemu. Maso bakianén yandima howia wanu kendon aria naléiguc imuhuc wammu. ⁴ Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac héra wanzac. ⁵ Anutunén Izipte baec unuman zé kenec nalé imuaru Yosefeac aren ionac suginaiguc zézé seli ac imi kumuyu nanec.

Ni imuaru ac méréra mén yomuhuc niñi; ⁶ Ni huaya igucnec hinac hetecgéma wagicman. Méria igucnec kodoc wagicba efima kecmac. ⁷ Gi zéra béraiguc qac héhélna metecgé gémma parandan héténaguc acga melen gémma Meriba doku giñgiñiguc batucgé géñi. (Ohec)

⁸ Ic embachéna gezac qema niñic neñ gorogina qema énézúa. Israel ini acna nimmu niñac wanzua. ⁹ Suginaiguc anutu tosara ménda onopocgic kecmu. Baera baera ionac anutuhécgina ménda sicgé énécmigic. ¹⁰ Ni imi ini Izipte baec igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanzua. Kuagina kunenec anjégic kuaya qeénécmiman.

¹¹ Nuac ic embachéna ienen acna ménda niñnémmu. Israel imi nuac niñ ménda efimu. ¹² Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énécmiwa hakagina siñginawac sicsaoc wammu.

¹³ Ic embachéna imi enej ni niñtoho wan némmu niñac wanzua. Israel enej

nuac héna wamma memu niñac wanzua. ¹⁴ Imuhuc wañgic ni focdac hazéc hécgina helanzi énécmima mérana melemma hazéc hécgina unumañ. ¹⁵ Yaweac mézétiti wañanzu imi eneñ ikoc wamma sicgémimu, néñ taségina hémbénaña he énécmimac. ¹⁶ Wañu onac imi padi hiabia gumu énécmima morombazecac dokuya gumu énécmiwa niñgic sécgémac.

82

Héna ac dindiñanec hicñitegicmac niñac zéwelerec.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac sugcinaiguc nammac. Wañu anutu tosara sugcinaiguc namma zégési énécmimac. ² Ini héna solañanec ménda zégési énécmima nalé dahecac séc ic biria ionac muru kenhéi hahéi wammu? (Ohec) ³ Maqeqeya zéma gupañ merac onac niñac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niñac osiqosi wamma kecanzu imi onac héna solañanec zégési énécmimu. ⁴ Maqeqeya zéma mété qététañ kecanzu imi añgégina tima kaiziliweñ ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵ Ic biria imi eneñ niñtegic qñtegicgina qahac kecma siñi qeriaiguc kenha wañgic baec qambaña moczonñ hirima keczac.

⁶ Ni énézéma ini moczonñ anutu, eneña miñinawac nañhéra zéyi, ⁷ néñ ini ic eñomia éséc nec humuma baec galeñ tosara éséc nec maunudacmac.

⁸ Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmima baera baera ic embac imi moczonñ guac buña wandacmu.

83

Israelac hazéchéra zégési énécmimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbésémañ. Acga ménda qaimac; ménda néñ qemac. ² Guac hazéchécga ieneñ hériañ haizu. Hazéchécga ieneñ orucgina meyacma keczu. ³ Ieneñ ic embachécga unuwiñ zé imuac héna humumia niñareñgéma geñ musañgé énécmima keczu imi unuwiñ zé eñawu eminimma keczu. ⁴ Wañu yomuhuc zéanzu; Mebiri énécmiwa ionac

hén galeñ ama areña yanda imi muñguc ménda meyacgému. Israelac qara imi eluñ unudacmac.

⁵ Ieneñ ewa momac wamma eminimma gi hazéc wañgémma acgina zikizu. ⁶ Ieneñ imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic ⁷ zéma Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacyachéra, ⁸ wañu Asiria acguc iniguc torogema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹ Gi imi Midian ic wañ énécminec éséc nec, wañu Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac wañ énécminec éséc nec ionac acguc imuhuc wañ énécmima. ¹⁰ Ieneñ imi Endoroiguc maunuyu baecac sézén wandacgic. ¹¹ Ionac ic eneña imi wañ énécmima, Orep zéma Zeep éséc nec wammu. Galenñhécgina imi Zeba zéma Zalmunna éséc nec wandacmu. ¹² Ieneñ yomuhuc zéanzu; Nini Anutuac rama baec imi onagicni nonac buña wammac.

¹³ Anutuna wañ énécmima ieneñ imi luhuc neñgocyanén seitoñ meyaru melen qelen wañanzac éséc nec wammu.

¹⁴ Gericnéñ ic zuñ zeanzac éséc nec, wañu geric bélaña baec boña zeanzac éséc nec ¹⁵ guac luhuc selianén nesi énécmima guac luhuc humumianén tericgé énécmima.

¹⁶ Yawe, wañ énécmima gamunén kic tanecginaiguc sécgé énécmimac. Imuhuc wañ énécmima ieneñ guac qacgawac hoc hoc wammu. ¹⁷ Wañénécmima gamuginaguc wamma aurima hémbénaña humu qai wammu. ¹⁸ Qacga imi Yawe wanzac imi zéma gi sac baec séc ionac eneña miñina kecanzañ imi niñtegicdacmu.

84

Ama téréyaiguc mepé qepési ai imi ségiségiyaquc.

¹ (Legic galeñawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumenñac téngiñ ic tausenña tausenñac Yawe, yei guac ama haliga imi héñsorocya yanda.

² Nuac kekec uñananén guac ama yanda demñaguc imuac niñkumuma kecba séwi qerina momac nec kuc qahac wañu kic qeli kecanzac Anutu guac guru héhéli wanzua.

³ Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumenjac téngij ic tausenja tausenjac Yawe, guac ocmuniguc rezorezo nei acguc haecgina mihicnjangic zipilalec acguc haecgina mihicnjanzu.

⁴ Guac amaiguc tacyac waņanzu imi enej zézé ségiségi ginaguc. Ienej imi nalé séc gi mepési gémma kecanzu. ⁵ Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefigic Zionac héna yanda béréngé énécmiyu kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. ⁶ Ienej imi baec wocwocya qara Baka* imuacnec keremmu nalé imuaru doku hogocya sasala mihicnjanzu. Waņu kia nalé ménda ducnijunec hahaya imi acguc doku zékéja mihicni énécmianzac. ⁷ Ienej imi kuc mema toroqema ogicma mema enjac enjac keremma guac baec boņa Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammu.

⁸ Kurumenjac téngij ic tausenja tausenjac Yawe, zéwelecna niņnéna. Yakoboac Anutu, gezac qema niņna. (Ohec) ⁹ Saiwanina Anutu, gi halécnéj météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémaņ.

¹⁰ Guac ama yandagaiguc ai meme momacguc kekera iminéj ama tosaraiguc ai meme tausen kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac nimba omaya wanzac, néj guac amagawac sanġulaņ imuac galeņdac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹ Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina waņanzac. Yawenéj ewa hia waņ nénécmima kekec eeyaguc mihicni nénécmianzac. Ikoc qahac kecanzu ionac iwawai hiabia ménda aņgé tiénécmianzac.

¹² Kurumenjac téngij ic tausenja tausenjac Yawe, guac héima naņanzu imi enej zézé ségiségi ginaguc.

Anutunéj muņguc ewa hia waņ énécmimac niņ zéwelerec.

85

¹ (Legic galeņawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac areņ hésa ic keczu imi onagicna liliņgéma

* **84:6:** Baka imi baec wocwocya méj Palesitainiguc hezac imuac qara. Waņu qac imuac hénia imi 'zésiac wawaņa'.

hagic. ² Ic embachécga kápésicgina imi wai énécmima kápésicgina moczoņ oso énécminec. (Ohec) ³ Qeri biricga imi moczoņ waina keņu, kimbenġa imi qiziziņgéna keņu.

⁴ Aņġéj titiac Anutu, acnina melenj nénécmima. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac waņu. ⁵ Geņ imi hémbénaņa qeri biric waņ nénécmima hazéc waņ nénécmi wésémaņ me? ⁶ Meqeli nénécmima ic embachécga guac niņ wamma ségiségi wambiņ. ⁷ Yawe goi héihéiga mewininina hémbiņ. Waņu aņġéņnina tina.

⁸ Inéj ic embachéra eņeya météré ichéra luae qeénécmimac. Imuhuc wamma ienej muņguc kápésic wambiņ zé ménda liliņgému niņac meseli énécmimac. Imuac niņac ac imuac me imuac Yawe Anutunéj zémaņ zé wanzac imi ni moczoņ niņtoho wammaņ. ⁹ Hélacnec iwac aņġéj titi ai imi eeya héimianzu ionac muru hosuru hezac. Imuac niņac odamuyanéj neņaņ baeciguc hemac.

¹⁰ Goi héihéi hémbénaņa zéma haka héla iminéj aņanzaoc. Haka solanja zéma lu-aenéj kiricne amuzaoc. ¹¹ Ac héla imi baeciguc doku éréanzac ésécnec érezac. Haka solanja miņinanéj kurumenġiguc kicya hiyu maanzac.

¹² Yawenéj iwawai hiabia nénécmiyu baecninanéj imuac héla gocmia haimac. ¹³ Haka solanjańéj wéséyaiguc kemmac. Kemma iwac keņkeņ hahayawac héna héimindiņi wammac.

86

Hazéchéra ionac méra igucnec metecgé mimac niņac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya kecza. Gezac qema niņnéna. ² Eega héima kekera nuac qeri uņana galeņgé néna. Miņ Kewu Anutuna guac muru héima naņanzua. Welenj qeęe icga ni aņġéņa tina. ³ Ni kaiwe herec guac guru héhélizua, imuac wamma goina héina. ⁴ Miņ Kewu, kekec uņanawac kiwanéj hiwa éreyu génzua.

hezac imuac qara. Waņu qac imuac hénia imi 'zésiac wawaņa'.

Welen qe qe icga qeri uḡana ségiségi mihicji néna. ⁵ Gi imi hiabia, ségiségi wamma kúpésic wai énécmianzan. Waḡu guac guru héhélima kecanzu ionac goigina héianzan imuac niḡac imuhuc zéwelecza. ⁶ Yawe, nuac zéwelecnaiguc gezac qema niḡna. Zéwelecna selia niḡsima gézézua imi niḡnéna. ⁷ Nuac zérabéra naléiguc ni guac guru héhélizua. Gi nuac niḡnémbésémaḡ zéma ninzégézua.

⁸ Miḡ Kewu Anutu nemu ionac sugcnaiguc guac séc ménḡ ménda keczac. Ménḡnéḡ ménḡ wawaḡ memega imuac séc ménḡ ménda wammac. ⁹ Héḡgaleḡ ama areḡa areḡa geḡ zéna hicḡima hezac moczoḡ wéségaiguc hama odamuga mepési gémmu. ¹⁰ Gi imi kuneḡ yanda imuac kiwi welic welicḡia meanzan. Gi sac Anutu keczaḡ.

¹¹ Yawe guac héna nézéna niḡareḡémaḡ, ni guac ac héla méndacma kemmaḡ. Ewana momacguc waḡu qacga eeya héigémmaḡ niḡac méra néna. ¹² Nuac Anutu, ni ewa moczoḡnec legic héigémma hémbénaḡa guac qacga mepési gémmaḡ. ¹³ Imi mia goi héihéiga nuac hezac imi kuneḡ yanda waḡu kekec uḡana humucac déc igucnec metecgé nénnec imuac niḡac mia imuhuc waḡgémmaḡ.

¹⁴ Anutu, séwi eḡeḡ ic eneḡ yacma ni nuwiḡ zé wanzu. Kaiziliweḡ ic tuḡagucnéḡ qeri uḡanawac hochoc ai megic. Waḡu ieneḡ guac niḡac niḡ éréhéc ménda wanzu. ¹⁵ Waḡu gi imi goi héihéiac Anutu, qeri biric focdac ménda wamma goi héihéi zéma haka héla iminéḡ guac muru sécgéma hezac. ¹⁶ Nuac liliḡéma hama welen qe qe icga ni meseli némma guac welen qe qe embacgawac naḡa ni imi humuc igucnec metecgé néna. ¹⁷ Ewa hiagawac asé kiwiya imi mewininina hémba. Imuhuc waḡ néna hazéc waḡ nénzū imi eneḡ gamugina nimmu. Yawe gi imi méra némma mebélacgé néjanzan.

87

Zioniguc tacyac wawaḡa imi ségiségiyaguc imi moczoḡ énézéna lakec kendacḡic.

* 87:4: Izipteac qara ménḡ. Qac yomi yaḡ kuneḡ yanda kondunḡiguc kekera imuac qara.

¹ (Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Ineḡ baec boḡa téréyaiguc tacyac waḡanzac. ² Yawenéḡ Yakoboac tacyacac buḡa tosara onogicma Zionac nagu imuac siḡa niḡanzac. ³ Anutuac ama areḡa yanda, guac zéma edamugaguc zéanzu. (Ohec)

⁴ Ni niḡnéjanzu ionac sugcnaiguc Rahab* zéma Babilon hezaoc zémaḡ. Filisitia, Turo zéma Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hicḡihicḡiya zéénécmimaḡ.

⁵ Eḡeḡa miḡina eḡeyaoc Zion imi meycgémac imuac niḡac Zionac yomuhuc zému; Ic yomi me imi imuacnec hicḡi hicḡiya. ⁶ Yawenéḡ ic embac qacḡina oma zaḡgégina olomma ic yomi acguc imuacnec zémac. (Ohec)

⁷ Legic héima hirianzu imi eneḡ yomuhuc zému; Doku kiwana imi moczoḡ guac muru hezac.

88

Qeri mamaiguc méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Legic galeḡawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra, Kuḡaguc.) Yawe, nuac anḡéḡ titiac Anutu, ni siḡi kaiwe wéségaiguc guru héhélianza. ² Nuac zéwelecnanéḡ guac wéségaiguc érémac niḡ wanzua. Guru héhéliwa gezac qema niḡnéna.

³ Kekec uḡana imi yéwérinéḡ sécgé néḡu, kekecna imi humucac déciguc hezac. ⁴ Nuac niḡḡic ic kic suaḡiguc hiḡḡac hiḡḡarawac tanec kuc mama wanzac. ⁵ Ni imi humuc ic ionac sugcnaiguc gilinéneḡa ésécnec. Nuhumugic kic suaḡ qeriaiguc heheya ésécnec. Humuc ic imi guac méra igucnec elicgé énécmimia, imuac niḡac gi imi ionac ménda niḡqeli énécmianzan.

⁶ Gi imi ni baec séséḡ horua dumuc sira tunumaḡiguc nopocnec. ⁷ Guac qeri biricḡanéḡ ni réwérianec helanzi nénzac. Doku temboḡanéḡ nuagickéḡ nuagicha waḡ nénzac. ⁸ Ni niḡnéjanzu imi moczoḡ énézéna lakec kendacḡic.

Wainéŋna kekecnawac niŋgic qaorac qe-qeya wanzac. Ni imi nagu héinénéŋa waŋu, néŋgacma kemmanac séc qahac wanzac. ⁹ Niŋ yéwérima kecba kicna mugu mizac.

Yawe ni naléya naléya guac guru héhélima kecma méra éréhécna meyacma kecanzua. ¹⁰ Gi imi dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic welicgia waŋ énécmima hia hémmu? Uŋaginanéŋ yacma gi hia mepési gémmu me? ¹¹ Guac goi héihéiga imi kic suaŋ qeriaiguc, waŋu guac haka héla imi humuc ic ionac sugginaiguc hia zéau énécmimia wammac me? ¹² Tunumaŋ qeriaiguc guac haka welic welicgia, waŋu baec eluŋ unuunuyaiguc guac haka solana imi hia nimmu me?

¹³ Yawe ni guacnec sac guru héhéli génzua. Siŋunec nuac zéwelecnanéŋ guac muru érémac. ¹⁴ Yawe némac niŋac nuac qeri uŋana imi waizaŋ? Némac niŋac guac kic tanecga musaŋgé nénzaŋ? ¹⁵ Ni komocna igucnec yéwéri mihicŋima hakecma deguc humucac déciguc keczua. Bac yandi yandi mihicŋi néŋna niŋkinzéŋna imi héla qahac wanzac.

¹⁶ Guac qeri biricnéŋ hoturu nénzac. Guac nimba zénéŋ hirihirinanéŋ bacna mésénzac. ¹⁷ Haka imuhucya imuhucyanéŋ doku ésécnec kaiwe herec lelecgé némma momacnec hoturu nénzu. ¹⁸ Geŋ imi ala sorochécna nuac murunec elicgé énécmima lakec kendaczu. Tunumaŋnéŋ nuac ala sorochécna ésécnec niguc qéqéhéréŋ kecanzac.

89

Sésépac ac Anutunéŋ Dawidiguc memeya.

¹ (Ezera ic qara Etanac Masikil legic.) Ni Yaweac goi héihéiya imi nalé tetecgia qahac legic héigemmaŋ. Guac haka héla imi kuananéŋ énézéwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecmac. ² Ni yomuhuc zéau énécmimaŋ; Goi héihéiga hémbénaŋa seligima naŋanzac. Hakaga héla imi kurumenŋiguc kumuna seligima naŋanzac.

* **89:10:** Izipteac qara méŋ imi kondun yan yanda méŋac waséya mema Rahap zéanzu. † **89:17:** Ic kewugina kuha iwac niŋac zézéya.

³ Waŋu geŋ yomuhuc zéne; Ni nuac gésimimia i guc sisipac ac memaŋ. Welenqege icna Dawidiac sipacgéma yomuhuc zéyi; ⁴ Neŋ qelihécga meseli énécmima guac ic kewu tatacga edamuyaguc imi kumuwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecmac. (Ohec)

⁵ Yawe guac haka welic welicgia imi kurumeŋ eneŋ mepésimu. Waŋu hakaga héla imi météré énécmimia ieneŋ kurumeŋac henaoriŋ sugginaiguc mepésimu.

⁶ Sawaiguc mérénéŋ Yaweac séc wammac? Uŋa kucginaguc ionac sugginaiguc mérénéŋ Yaweac séc wammac? ⁷ Anutunéŋ kurumeŋac météré ic ionac azoazoroiguc eeyaguc yanda waŋu lelecgé mimia moczoŋ onogicma bac yandi yandi wammiwiŋac hezac. ⁸ Yawe, kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋa ionac Anutu, mérénéŋ gi éséc kuhaguc wammac? Haka hélanéŋ lelecgé gémma hezac. ⁹ Geŋ mia kondun temboŋaguc galenagéanzaŋ. Temboŋ yaru geŋ zéna néŋ qeanzaŋ. ¹⁰ Gi Rahab* imi qegic bec humuma hayec ésécnec efefianec qéséŋnec. Hazéchécga imi méragawac kuhanéŋ héndéŋ énécminec. ¹¹ Kurumeŋ imi guac, baec imi acguc guac. Baec kurumeŋ zéma imuac qeriaiguc iwawai sécgéma hezac imi moczoŋ geŋ zéna hicŋidarec. ¹² Baec waŋgoŋa Not zéma Saut imi geŋ zéna hicŋiyec. Saut baec boŋa Taboro zéma Not baec boŋa Helmon imi qacgawac niŋac ségiségi wanzaoc. ¹³ Guac méraga imi kuha yanda, guac méraga imi selia, waŋu méra héiga imi eneŋa. ¹⁴ Hakaga solana zéma zégésigésiga solananéŋ tatacga edamuyaguc imuac qambaŋa wanzac. Goi héihéiga hémbénaŋa zéma hakaga héla iminéŋ wéségaiguc heanzaŋ.

¹⁵ O, Yawe hérianaŋ héigemma imuac hénia niŋtegicanzu imi eneŋ ségiségi ginaguc. Ieneŋ imi kic tanecga asahaiguc kenha wanzu. ¹⁶ Imuhuc wamma kaiwe herec qacgawac zézé ségiségi wanzu. Waŋu imi eneŋ imi hakaga solana niŋac meyac énécmimia wanzac. ¹⁷ Gi imi ionac kucginawac edamuya wanzaŋ imuac niŋac

imuhuc wanʒanzu. Ilicninané† ewa hiaga niʒac yandima eʒanzac. ¹⁸ Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israelac téréya miʒina iwac buʒa wanzac.

¹⁹ Becnec qeri uʒawac haka mén hicʒi énécmiyu héngic imuacnec météré ichécga yomuhuc énézénec; Ni méra énécmimiawac kuha ic kawali ménac mima i ic embachéra ionac suginaiguc meyacba eʒec. ²⁰ Ni welen qeʒe icna Dawidi mihicʒima haléc téréya qocgémiyi. ²¹ Mérananéʒ iguc zéngé toroya qahac hemac. Huananéʒ meseli mimac.

²² Ic imi hazécya ménénéʒ mén eʒeya méra bawaiguc opocmacac séc qahac. Ic biria ménénéʒ mén helanzi mimacac séc qahac. ²³ Ni wésiaiguc hazéchéra mebiri énécmima hazéchéra unudacmaʒ. ²⁴ Hakana héla zéma goi héihéinanéʒ i guc momacnec hemac. Qacnawac niʒac ilihanéʒ yandimac. ²⁵ Ni méria meyacba konduʒ qaha zéma doku téfara séc qahaiguc hemac. ²⁶ Imuhuc wammiwa inéʒ nuac nézéma zémac; Gi imi nuac maʒgocna, nuac Anutu, aʒgénéʒ titiac zamanziʒna.

²⁷ Ni imi i méréc meracna kumuwa inéʒ baec séc ic kewu ionac orucgina wammac. ²⁸ Iwac niʒ wamma goi héihéi wammima kecmaʒ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseligiwa hekecmac.

²⁹ Waʒu qelihéra waʒ énécmiwa hémbénaʒa hicʒisai wamma kecmu. Waʒu ic kewu tatacya naléya mehorugiwa kurumeʒa kurumeʒanéʒ nalé horua heanzac ésécnec horua hemac. ³⁰ Qelihéra ieneʒ héna acna waima zézé seli acnawac séc niʒtoho ménda wamma ³¹ héna acna mesohoma zézé seli acna ménda niʒtoho wammuiguc imi ³² qarucnanéʒ kápésic ginawac unumindiʒi énécmima hihilocnéʒ haka biriagina unumindiʒi énécmimaʒ. ³³ Waʒu kilenʒ goi héihéina moczoʒ ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimaʒ.

³⁴ Sisipac acna ménda auma ac kuananéʒ zéhicʒiyi imi ménda melemmaʒ. ³⁵ Hakana téréyanéʒ hatac momacguc

zéseliwa heyecac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimaʒ. ³⁶ Qelihéra imi eneʒ hémbénaʒa hicʒisai wamma kecmu. Ic kewu tatacyanéʒ kaiwe ésécnec wésénaiguc nalé teteçgia qahac hema kecmac. ³⁷ Waʒu sawawac héipuc ic† qekeʒ qehaya qahac nanaʒa maso ésécnec hémbénaʒa seligima nammac. (Ohec)

³⁸ Néʒ gi kilenʒ halécnéʒ météré mimia imi qeri biric kuneʒ yanda wamma zésure wammima héjara menec. ³⁹ Welen qeʒe icgawac sisipac ac imuac mézéga tiyu ic kewu opocya imi baeciguc gilina qaurac qezac. ⁴⁰ Waʒu demina imi hézén gédacma neunʒ kiropo selia imi mebiridaczaʒ. ⁴¹ Imuac héna kenkenʒ haha wanʒanzu imi eneʒ kisikiyoʒ qemigic ama lelec lelec ieneʒ imi isocfagociguc opocanzu.

⁴² Geʒ imi hazéchéra ionac méra héigina imi meyac énécmima eʒu hazéc eneʒ moczoʒ ségiségi wanʒu. ⁴³ Waʒu iwac souya mebirina zéra qahac waʒu yaréiguc kemmacac séc qahac wanzac. ⁴⁴ Edamuya auna tegéyu ic kewu tatacya imi meleʒna baeciguc mazac. ⁴⁵ Iwac sac qeli naléya imi meducʒima gamunéʒ qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

⁴⁶ Yawe nalé dahecac séc me? Geʒgaoc hémbénaʒa musaʒgé amuwésémaʒ? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélaʒa téma zeanzac ésécnec waʒ némbésémaʒ? ⁴⁷ Yei naléna hotoʒa dac wanzac imi niʒqeliwésémaʒ. Gi imi baec ic moczoʒ mihicʒi énécmima imuhuc wai énécmima kekeçgina yei gorosoʒa ésécnec wanzac. ⁴⁸ Mérenéʒ kecma humuc ménda mihicʒi mémba eʒeya qeri uʒaya humucac kuha igucnec hia metecgé amumac? (Ohec)

⁴⁹ Miʒ Kewu hakaga héla iminéʒ Dawidi sisipac ac wamminec. Waʒu imuac goi héihéi becneç heaʒec imi dimuaru kenʒ saʒgizac? ⁵⁰ Welen qeʒe ichécga zébiri qébiri wammianzu imi niʒqelina, kucginaguc hicʒi saima keczu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéʒ nuac wésénaiguc hezac. ⁵¹ Yawe zébiri qébiri imi

† 89:37: Maso imi tunumaʒ qeriaiguc ninicanzac imuac niʒac héipuc ic zézac.

mia hazéc hécganéj guac halécnéj météré wammimia inéj tima keñec héná imuac mia zébiri qébiri wammizu.

⁵² Yawe, hémbénaña mepésimini, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 4

90

(Legic 90–106)

Kekec hémbénaña imi Anutuac muru hezac.

¹ (Anutuac icya Moseac zéwelec welec.) Miñ Kewu, guac niñni gi imi hicñisaiya hicñisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuñ wanzañ. ² Baec boña ménda hicñigicnec, baec kurumeñ ménda zéna hicñiyunec hémbénaña igucnec hémbénaña gi imi Anutu kecanzañ.

³ Geñ zéna ic embac enej lilingéma seitotoñ wañanzu. Geñ mia baec ic ini lilingéma kemmu zéneç. ⁴ Kicgaiguc yawuñ tausenja imi orañ ésécnec hotoña wañu siñi bakia tanec wanzac.

⁵ Geñ mia doku qaon ésécnec luma usuñéncmima keñanzañ. Ieneñ imi gau héhéñ ésécnec, zariñ siñunec zuria qeanzac ésécnec wanzu. ⁶ Zariñ imi siñunec zuria qema heyu kaiwenéñ qeyu mariyaiguc sélécgéanzac. ⁷ Nini imi guac qeri gericnéñ nonoyu zema qahac wanzij. Wañu guac qeri gericnéñ hoturu nénécmizac. ⁸ Geñ mia kápésicnina wéségaiguc haima, hakanina biria saña imi kic tanecgawac asahaiguc haianzañ.

⁹ Nalénina moczoñ imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac wañanzac. Kekecnina howianéñ wésénina ésécnec tecgéanzac. ¹⁰ Yawuñnina imi 70, wañu tosara kucginaguc imi 80 wanzac. Wañu imuac surucya imi bisí qatéñ zéma zésiác. Wañu imi focdac keñu nini putitima keñ humuanziñ. ¹¹ Méréneñ qeri gericgawac kuha hia niñtegicmac? Méréneñ héniaga séha niñtegicma bac yandi yandi wammac? ¹² Ku nénécmina nalénina hia olomma niñtegic qinñtegic ewa qerininanéñ dongéma kecbiñ.

¹³ Yawe, némac naléiguc hawésémañ? Focdac lilingéma hana. Welenqeqe ichéçga goi héihéi wañ nénécmina.

¹⁴ Siñunec guac goi héihéiganéñ meséçgé nénécmina kekecninawac nalé howia séç zézé séçiségi wamma kecbiñ. ¹⁵ Yéwéri mihicñi nénécmineç imuac naléya moczoñ zéma qeri biric wañ nénécmineç imuac yawuñ moczoñ toroqema imuac séç zézé séçiségi mihicñi nénécmiwésémañ. ¹⁶ Wawañ memega welen qeqe ichéçga ionac muru mewinini énécmima guac edamuga imi qelihéçgina ionac muru mewinini énécmina. ¹⁷ Miñ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neñañ muru haina mayu. Méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac. O, méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac.

91

Anutunéñ saiwa wammimac zéma ninzégéyec.

¹ Eñeña miñinanéñ hoturumiya sañgima kecanzac imi wandac wandac miñinawac amiaiguc kecmac. ² Ni Yaweac yomuhuc zéanzua; Inéñ sañgi sañgina, zéma neuñ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima nañanzua.

³ Imuac mia inéñ nei késakésa ic ionac ufic igucnec zéma yañhafi warihaguc humumia imuacnec metecgé gémmac. ⁴ Inéñ gi kuruc neñgocya ésécnec qeñgañ zucyanéñ hoturugéñu qeñgaña bawaiguc kemma sañgiwésémañ. Imuhucyanec iwac haka héla iminéñ saiwaga zéma asamaña ésécnec héçicgé gémmac.

⁵ Gi imi siñiyawac zéna imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakon muigic hahaya imuac zénéñ hirihiri ménda wambésémañ. ⁶ Yañhafi wariha tunumañiguc hahaya zéma kisi kiyon kaiweiguc hicñi hicñiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambésémañ.

⁷ Tausen me 10 tausenéñ wésé andégaiguc mama humuwu, néñ gi imi saec imuhucyanéñ ménda hosucgé gémmac. ⁸ Gi imi kaiçiliwen ic ieneñ bakia megic kicganéñ inicbésémañ. ⁹ Gi imi Yawe añaçtina sañgi sañgigawac buña wanzac. Eñeña miñina añaçtina tacyacgawac ama ocmuña wanzac. ¹⁰ Imuac niñac zérabéra guac muru ménda haréma

yaŋ hafinéŋ ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

¹¹ Inéŋ guac wamma kua meme uŋahéra énézéyu héna keŋkeŋ haha waŋanzaŋ imuaru galeŋgé gémmu. ¹² Ieneŋ méraginanéŋ gépésigic hénaga imi hocnéŋ ménda héimac. ¹³ Gi imi laion zéma qaté mokoleŋ tidacgéwésémaŋ. laion sacqeli zéma mokoleŋ hénaga bawaiguc tidacgé énécmiwésémaŋ.

¹⁴ Anutunéŋ yomuhuc zézac; Inéŋ goina héianzac imuac aŋgéŋa timaŋ. Inéŋ qacna niŋnéŋanzaŋ imuac i meyacmimaŋ. ¹⁵ Inéŋ zéwelecnéŋu acya melenŋ mimanŋ. Zérabéra naléiguc i guc momacnec kecma metecgé mima méra miwa eebipiyaguc wammac. ¹⁶ Yawuŋa mehorugiwa niŋu sécgémac. Waŋu aŋgéŋ titiac ai ézéwa hémmac.

92

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

¹ (Legic zéra, Sabata naléiguc héihéiyawac legic.) Eneŋa miŋina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmelonŋ legiciguc héigéŋgéŋa imi hiabia. ² Siŋunec goi héihéiga zéauma siŋiyaiguc hakaŋa héla imuac zéauaŋa imi hiabia. ³ Gita kulele zéma waŋgoŋ qema mepési géŋgéŋa imi hiabia soroc. ⁴ Yawe, wawaŋ memeganéŋ ségiségi mihicŋi néŋzaŋ. Ni méragawac haka silic niŋac ewana meyacma mepési géŋza.

⁵ Yawe, wawaŋ memega imi yei kuneŋ yanda. Guac niŋiŋa imi yei kuneŋ yanda wanzac. ⁶ Ic diwi qiwiliŋa imi ménda niŋasarianzac. Ic sicsaocya imi ménda niŋtegicanzac. ⁷ Ic biria imi qézézac ésécnec saigic. Kaiŋiliweŋ ic eneŋ kindindiŋ ginaguc wanzu, néŋ kecma hémbénaŋa birima qahac wandacmu. ⁸ Yawe, gi imi hémbénaŋa eneŋa miŋina wanzaŋ. ⁹ Niŋzaŋ? Hazéchécga, O, Yawe, hazéchécga ieneŋ kileŋ biridacmu. Képésic meme ic imi héndéŋ qéndéŋ waŋ énécmimia wammac. Imuac mia imuhuc zéza.

¹⁰ Waŋu geŋ imi ilicna haséŋ burumakao ésécnec meyac néŋanzaŋ. Haléc hiabia orucnaiguc qocgé néŋzaŋ.*

¹¹ Hazéchécna haka biriawac bakia megic kicnanéŋ inicanzua. Yacma nuanzu imi tasia biria mezu zégic gezacnanéŋ niŋanzaŋ.

¹² Ic solaŋa imi yéménzéc ic ésécnec loŋgo biacbiac wamma Lebanonac sida ic ésécnec yandimu. ¹³ Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic loŋgo biacbiac wamma nanzu. ¹⁴ Waŋu ic yanda wammaguc kileŋ héla haianzu. Dokugina ménda zicgéyu téŋgiŋ téŋgiŋ waŋanzaŋ. ¹⁵ Yawe hakaga dindiŋa imi mewininina. Yawe imi nuac zamanziŋ. Iwaru imi képésic mén ménda hezac.

93

Anutuac héŋgaleŋ ai imi edamuyaguc.

¹ Yawenéŋ héŋgaleŋ wamma eneŋaoc héŋgaleŋ aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanzac. Yawe imi kuhanéŋ séwi usuya zéma rikunŋa héiamuzac. Imuac baec kurumeŋ kumuyu qekeŋ qehaya qahac seligima nammac. ² Gi imi nalé hémbénaŋa igucnec kecneac keczaŋ. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

³ Yawe doku yandanéŋ luma yaczac. Doku yandanéŋ luma hétéŋa meyaczac. Doku yandanéŋ luma géréréc mericzac. ⁴ Ou eneŋa tacanzaŋ, Yawe guac kucga imi doku qara zéma konduŋ temboŋ yanda ogicma kuneŋ yanda wanzac. ⁵ Yawe, ackuazécga imi héla téŋgéŋ. Téréyaganéŋ amaga mezericna sécyá waŋu hémbénaŋa hema kecmac.

94

Anutunéŋ ic solaŋa ionac hazéc hécgina bakia melenŋ énécmimac.

¹ Yawe, tasé kuku miŋina Anutu, bakia melenŋmelenŋ miŋina Anutu, geŋ asac mararaŋ qetagaliwésémaŋ. ² Yacna, baec yandawac zégésigési miŋina gi. Yacma séwi eneŋ ic tasé ku énécmina. ³ Yawe, ic

* 92:10: Halécnéŋ météré mima kuc buŋa qemima Israelac ic kewu kumu mimiawac zézéya.

biria enej nalé dahecac séc hérian haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

⁴ Ienej séwi enej wamma zébiri qébiri wananzu. Biria meme ienej moczonj séwi enej wamma keczu. ⁵ Yawe, ienej ic embachéca qézéngé unuma guac buja imi helanzi énécmianzu. ⁶ Embac malé zéma, ic kian unuhumuma, gupa merac unuhumuanzu. ⁷ Imuhuc wamma yomuhuc zéanzu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi ninija qahac.

⁸ Ic embac suginaiguc ic qelana keczu ini qeriginanéj niŋgic. Niniŋgina qahac ini, némac naléiguc niŋtegic qinŋtegic ginaguc wammu? ⁹ Gezacnina meyacgé nénécmiyec inéj acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inéj hakanina hia ménda hémmac me? ¹⁰ Baera baera bakia meénécmima ic pakej ac ku nénécmianzac inéj ninija qahac zéma ninzu me? ¹¹ Yawenéj ic onac niniŋgina nindaczac. Niniŋgina imi gorosona wanzac imi nindaczac.

¹² Yawe, gi zéqindiŋ mianzanj ic imi zézé ségiségiyaguc. Héna acganéj pakej ac wammianzanj ic imi ségiségiyaguc. ¹³ Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec séséj éséénécmimia wammac. ¹⁴ Yawenéj ic embachéra ménda wai énécmianzac. Wanju eneya buja héŋacgina ménda meanzac. ¹⁵ Zégésigési imi haka solanaiguc liliŋgéma hamac. Hayu ewa qerigina solananec kecanzu imi enej moczonj qeriginanéj méndacmimu.

¹⁶ Mérénéj nuac niŋ yacma biria meme ic unumac? ¹⁷ Yawenéj ménda méra némbacnec kekec unananéj bec humuma néj qema kecbacnec. ¹⁸ Yawe, hénana tisuracgéyi nalé imuaru goi héihéiganéj ni népésinec. ¹⁹ Qerinaiguc niniŋ sasala hicŋinéju guac mebélac qebélac ainéj kekec unanaguc ségiségi mihicŋi néjanzanj. ²⁰ Héna aciguc koroma haka biria wananzac gésigési ic kiwa biria imuhucyanéj dimuhuc giguc ala kekec wammac? ²¹ Ienej tocgéma ic solanawac kekecy qewiŋ zé wamma ic késpedesiya qahac imi késpedesiraguc zéma zétecgéma sac naecmianzu.

²² Yawe imi neuj kiropo selia baec boŋaiguc nanaja. Nuac Anutu imi zamanziŋ selia, réwéri igucnec néŋgacma imuaru sanŋianziŋ. ²³ Késpedesigina melej énécmina ionac muru liliŋgéma kemmac. Haka biriagina niŋac mebiri énécmina qahac wandacmu. Yawe Anutunanéj mebiri énécmimac.

95

Mepésimima niŋtoho wammiwiŋ zé nunuruzac.

¹ Hagic nini Yawe legic héimima, nejan anŋéj titiac zamanziŋ ségiségi wamma legic héimiwiŋ. ² Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemma legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³ Yawe imi Anutu kunéj yanda, anutu moczonj ionac qacginaiguc enéja keczac. ⁴ Baec hiŋgac hiŋgara imi mériaiguc hezac. Baec boŋa enéja acguc iwac buja wanzac. ⁵ Konduŋ imi iwac, inéj zéyu hicŋiyec. Wanju baec acguc mérianéj meyec.

⁶ Hagic nini sicgéma mepésimima, kekecnina mihicŋi nénécmiyec Yawe iwac muru simiŋ héimiwiŋ. ⁷ I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tuŋa mériaiguc ono onopora.

Ini nalé yomuaru ewaya nimbiŋ zé wanzuiguc imi; ⁸ Meriba zéma baec kérékérasia Masa imuac nalé ésécnec ewa qerigina seliseli ménda wammu. ⁹ Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé némma awinémma wawanj memena imi héŋgic. ¹⁰ Ni yawuŋ 40 séc hicŋisai imuac niŋyéwécnaguc wamma zéyi; Ienej imi ic embac ewagina soho sohoya, nuac héna imi ménda ninzu. ¹¹ Imuac ni qeri biric wamma zéselima zéyi. Ienej nuac tac hiahiaruiguc harémuac séc qahac.

96

Zégési nénécmimanj zé hahaya Anutu i mepésimini.

¹ Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic. ² Yawe legic héimima qara mepési migic.

Anŋéj titi ai imuac naléya naléya zéau énécmigic. ³ Edamuya imi baera

baera ionac. Wañu kiwi welic welicgia imi ic embac momac yanda ionac zéau énécmigic. ⁴ Yawe imi kuney yanda, imuac niñac hélacnec mepésimimu. Anutu tosara moczoñ onogicma eeya héimimu. ⁵ Anutu baera baera keczu imi moczoñ enomia. Tosara qahac, néñ Yawe inéñ mia kurumeney zéyu hicñiyec imuac mia imuhuc zézua. ⁶ Eeya eñeña zéma ic kewuac qarucnéñ iwaru hezac. Kuha zéma héñsorocyanéñ iwac ocmuñ téréyaiguc hezac.

⁷ Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe zézé ségiségi wammigic. ⁸ Yaweac qara eeyaguc imuac séciguc edamuyawac zézé ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu. ⁹ Héñsorocya* zéma téréya niñac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénéñ hirihiri wammu.

¹⁰ Baera baera sugcinaiguc ini yomuhuc zému; Yawenéñ héngalenéñ wanžac imuac baec momac yandanéñ seligima qekez qeha ménda wammu. Inéñ ic embac momac yanda hénia ac hezac séc dindiñanec zégési énécmimac.

¹¹ Kurumeney imi ségiségi wañu baec imi zézé ségiségi wañu kondunéñ zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hériañ haimimu. ¹² Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczoñ ségiségi wammu. Imuhuc wañgic zuñiguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu. ¹³ Inéñ hamac. Baec zégési énécmimaneñ zé hamac. Inéñ solañanéñ baec yanda zégési énécmima ikoc qahac, néñ hélacnec ic embachéra zégési énécmimac.

97

Anutuac héngalenéñ ai imuac edamuya.

¹ Yawenéñ héngalenéñ wañ énécmimac. Imuac baecnéñ ségiségi wañu kondunéñ baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu. ² Hosusu zéma tunumañnéñ lelecémizac. Haka solañaneñ zéma zégésigési

solañaneñ ic kewu tatacyawac qambañaneñ wanžac. ³ Geric bélañanéñ wésia igucnec hicñima hazéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac. ⁴ Iwac piliticnéñ baec séc keñ qetagaliyu baecnéñ hémma zénéña hirizac. ⁵ Baec boñaya boñaya iminéñ Yawe baec yanda miñina iwac wésiaiguc kufañ ésécnec pépélima mazac.

⁶ Kurumeñnéñ iwac solañ dindiña zéauyu ic embac moczoñ edamuya héñanzu.* ⁷ Anutu méraginaneñ seima memeya welenéñ qemima iwawai enomia niñac séwi eñeñ wañanzu imi eñeñ moczoñ gamuginaguc wammu. Anutu sasala ini Yawe mepésimigic.

⁸ Yawe guac zégésigési imi Zionac héniorineñ eñeñ nimma ségiségi wanžu. Yudawac ama areña kuney kuney séc* ieneñ imuac wamma zézé ségiségi wanžu. ⁹ Yawe gi imi baec séc eñeña keczañ. Anutu momac yanda qacginaiguc onogicma keczañ.

¹⁰ Yawe siñneñ wammianzu ini, biriawac mézégina tiyu. Inéñ héniorineñ héra galengé énécmima ic biria ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. ¹¹ Ic solañaneñ onac asac mararañ zilaloña qesa énécmima qerigina dindiña kecanzu ionac ségiségiac gocmia qesa énécmianzac. ¹² Ic solañaneñ ini Yaweac niñac ségiségi wamma qara téréyawac ewa hia ac zémigic.

98

Baec zégési mimiawac mepésimigic.

¹ (Legic zéra.) Yawenéñ haka welic welicgia wañec imuac niñac legic qelianéñ mepési migic. Iwac méra héiya zéma hua héiya téréyanéñ onogicma kawali wañec. ² Yawenéñ añgénéñ titi ai imi énézéyu héngic. Wañu iwac solañ dindiña imi baera baera ionac kicginaiguc kawé qema mewininiyec. ³ Inéñ goi héihéiya zéma haka héra imi Israel hénia géséhéra ionac niñac wamma sisipac acya niñqelima imuhuc wañec. Wañu baec zécgéria séc Anutuac añgénéñ titi ai imi héñdacgic.

⁴ Baera baera ini ségiségi wamma Yawe hétéñ héimigic. Ewagina meyacma

* **96:9:** Ic kewunéñ zuri zambayaguc nañu héñsoroc wammianéñ ésécnec. * **97:6:** Rom 1:20 * **97:8:** Hebraio aciguc; bérachéra.

ségiségi wamma legic héima mepési migic. ⁵ Gitanéj Yawe mepésigic. Gita zéma ewaginanéj mepési migic. ⁶ Tomuñ mimisuleac hétéjanéj ic kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma hériañ haimu.

⁷ Konduñ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi zéma baec zéma imuaru tacyac wañanzu imi moczoñ hériañ haimimu. ⁸ Yaweac wésiaiguc dokunéj luma méra qeçe wañgic baec boñanéj momacnec ségiségi wamma legic héimigic. ⁹ Inéj mia baec zégési énécmimañ zé hamac. Inéj solañ dindiñayanéj baec zégési énécmima, kenkésa hakésaya qahac ic embachéra zégési énécmimac. Héna imuac niñac mia imuhuc mepé qepési wammigic.

99

Anutuac héna téréya imuac wamma mepésimigic.

¹ Yawenéj héngalen wañ énécmizac, ic embac momac yanda zénéj hirihiri wañgic. Yawenéj Kerubim kua meme uña qacginaiguc taczac. Baecnéj hiriyu. ² Yawenéj Zioniguc kunéj keczac. Icembac héna héna ionac qacginaiguc meyac mimiawac keczac. ³ Énézéna ienej qacga yanda welic welicgia imi mepésimu. Inéj téréya wanzac! ⁴ Ic kewunina imi kuhaguc. Inéj zégésigési dindiñawac siña niñanzac. Inéj haka kenkésa hakésaya qahac imi kumuyec. Yakoboac ichéra ionac sugginaiguc héna aciguc nanañ seli zéma haka solaña kumuyec. ⁵ Ini Yawe Anutunina meyacmima iwac hénaiguc mepésimu. Inéj téréya wanzac.

⁶ Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, wañu Anutuac qara qacanzu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanéj ewagina moczoñnec Yawe zéwelecmigic acgina niñénécmiyec. ⁷ Yawenéj hosusu tandéyaiguc namma ionac énézéyu héna ac zéma zézé seli ac imi niñtoho wañgic.

⁸ Yawe, Anutunina, gi imi acgina niñénécminec. Nalé tosiaiguc bakia melen énécminec, néj gi imi késpedes waiwaiac Anutu keczañ. ⁹ Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boña téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanzac.

Baera baera Anutu mepésimimu niñac unuruyec.

100

¹ (Ewa hia zémimiawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe onhériañ haimigic. ² Ségiségi wamma Yawe welen qemima legic héima iwac wésiaiguc kereñgic.

³ Yawe imi Anutunina wanzac imi ini niñasarigic. Inéj zéyu nini hicñjima kecziñ. Wañu nini imi iwac buña. Iwac ic embachéra zéma rama inéj ninicgaleñ wañ nénécmiyu kekera.

⁴ Ewa hia ac ézéma sañgulañaguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremma ewa hia ac wammima legic héima qara meyac mimu. ⁵ Yawe imi hiabia. Goi héihéiya hémbénaña imi nalé tetcgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicñjsaiya hicñjsaiya ionac muru hema emma kecmac.

101

Ic kewu zéma sisipac acya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héihéiga zéma zégési gésigawac legic héimañ. Yawe, ni gi gita kulele qehéi wañgémmañ. ² Ni héna solañawac ewama kecmañ. Néma naléiguc nuac hanémbésémañ? Ni amanaiguc ewa solañanec hakana wamma kecmañ.

³ Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Héna ac andé qema keczanzu ionac mézétiti wamma kecba haka iminéj ménda qéqéhéréj wañnémmac. ⁴ Ewa qerigina qariñ qariñgia ienej nuac murunec lakec kemma kecmu. Ni haka biria héñara mema kecmañ.

⁵ Méñnéj méñ alahéra sasañgiaiguc zébiri qébiri wañ énécmianzac imi mebiri énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra herec zéma séwi enéñ imi bisiqatéj ménda wañ énécmimañ.

⁶ Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicñi énécmima énézéwa niguc momacnec kecmu. Héna solaña

tima kenjanzu imi kumu énécmiwa welen qenémmu.

⁷ Ikoc ic imi mérnénj méné amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéanzu imi enej kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu. ⁸ Siyunec séc ni baec yomuaru ic biria moczonj meberi énécmiwa qahac wandacmu. Biria meme ienenj Miñ Kewuac ama arenja yandaiguc qahac wandacmu.

102

Méra mimac niñac zéwelecma Ic kewu hémbénaña ézéyec.

¹ (Yéwéri mihicñima ewa biric wamma niñyéwécya imi Yawe ézéma zéwelerec.) Yawe, zéwelecwelecna niñnéna. Waina guru héhéliwa qaqacnanénj guac muru haréyu. ² Helanzi nénéñawac kecha nalé imuaru kic tanecga ménda musañgé némbésémañ. Guru héhélimañ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melej némbésémañ.

³ Kekecnawac naléya imi hofac ésécnec emma sohoanzac. Sicnanénj geric lokora ésécnec zeanzac. ⁴ Ni eluj nuyu nene ménda neanzua. Ewa qerina imi baec kékérasiawac qézézac ésécnec zicgézac. ⁵ Zésilacna niñac séwinanénj sicnaiguc qékétazac. ⁶ Ni imi baec kéra kérésiaiguc guae nei ésécnec, baec kisiaiguc kouterañ nei ésécnec wanzua. ⁷ Siñiiguc kic qeli kecha ama bauyaiguc maulalac nei ésécnec wanzua.

⁸ Hazéchécna enej kaiwe herec zébiri qébiri wañ némma meenqesac memaqesac wañ némma sésécac wammac niñac qacna imi saeciguc haianzu. ⁹ Sigic* newa nenena ésécnec wañu doku newa kic masina mayu momacnec neanzua. ¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma qeri geric niñac imuhuc wanzua. Gi ni népési yacmaguc duña gilina nuanzac. ¹¹ Naléna imi tecgémañ zé mariawac amia ésécnec melemma mazac. Qézézac ésécnec zañgéma kenzua.

¹² Néñ Yawe gi imi hémbénaña kecanzañ. Qacga imi niñqeligic

hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. ¹³ (13a) Deguc imi Zion wéséniniñ wañmimiawac naléya. Nalé niñna hezac imi ducñizac. ¹⁴ Wañu welen qeqe ichécga nini Zionac hoc bañec niñac ségiségi wanzin. Wañu imuac seitotoñadac imuhucya acguc siña nim-mianzin. (13b) Imuac niñac geñ yacma Zion ewa hia wammiwésémañ.

¹⁵ baera baera ic embac imi Yawe guac qacga nimma bac yandi yandi wammu. Baec séc ic kewuhéra ienenj edamugawac eeya héimu. ¹⁶ Yawenénj Zion miyacgéma eneya edamuya qeriaiguc wininiyu imuhuc wammu. ¹⁷ Yawenénj maqeqeya inic sosoli wañ énécmima zéwelecgina mematiti ménda wañu imuhuc wammu.

¹⁸ Haka imi bianñac hicñisai ionac ogic heyu ic embac bianñac hicñimu imi enej Yawe mepési mimu. ¹⁹⁻²² (21) Wañu hésa ic ionac zésilacgina nimma humucac buña qeénécmimia hulac énécmiyu. (22) Ic embac hénia hénia zéma héñgaleñ ama arenja yanda Yawe mepésimiwiñ zé tocgému nalé imuaru, (21) Yaweac qara imi Zioniguc, wañu qac buñaya imi Yerusalemiguc zéau énécmimu niñac (19) Yawenénj ocmuñ téréya eneña imuaru kic hiyu mayu nini-canzac. Inén kurumenj igucnec baec héñgaleñ wañanzac.

²³ Inén kekec hénanawac suraiguc nuac kucna memama kekecnawac nalé imi mehotoñiyec. ²⁴ Wañu ni yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna, naléna kambañu ménda nuagicna. Guac yawuñga imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac.

²⁵ Geñ mia becnec baec qambaña hainec. Kurumenj acguc méraganénj mihicñinec. ²⁶ Baec kurumenj imi hia qahac wammac, néñ gi imi hémbénaña kecanzañ. Iwawai imuhucya imi séwi usu ésécnec méiméiya wamma tegi-canzac. Wañu séwi usu ésécnec hainetec wañanzañ. ²⁷ Gi imi ménda melemma imuhucyanec kecanzañ. Yawuñga imi tectecgia qahac. ²⁸ Welenj qeqehécga ionac qelihécgina imi nalé séc kecmu.

* 102:9: Ewa biric mihicñima sigic naecangic.

Qelihécgina imi wéségaiguc seligima nammu.

103

Anutuac hiyawac niñac ewa hia ac wammiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kecec uñana, Yawe zéhiaru mina. Qerinaiguc heheya ini moczoñ qara téréya zéhiaru migic. ² Kecec uñana, Yawe zéhiaru mima, ewa hiawac buña iwarunec hahaya moczoñ imuac eluñ ménda gumac.

³ Inéñ kápésicga moczoñ augémma yañhfiga moczoñ mehiaruma ⁴ kececga imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé niniñanéñ ic kewu opoc héigémmac. ⁵ Wañu iwawai hiabianéñ ewa siñga mesécgé gémmac. Wañu séwigawac sac qeli imi meqeligéñu kunta nei ésécnec kucgaguc wambésémañ.

⁶ Yawenéñ haka solaña wamma mema helanzi énécmimia ionac niñac wamma hazéc hécgina hena acac séhaiguc zétecgé énécmianzac. ⁷ Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, wañu wawañ memeya imi Israel qelihéra énézéyu niñgic.

⁸ Yawe imi wésé niniñ wañ énécmima ewa hia wañ énécmima qeri biric focdac ménda niñénécmima goi héihéi kuaya qeqeya wañ énécmianzac. ⁹ Inéñ kápésicninawac nalé séc tualefic ac ménda wañanzac. Wañu qeri biric nalé horua ménda dongéanzac. ¹⁰ Képésic ninawac séc ménda melenéñ nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda melenéñ nénécmianzac.

¹¹ Hénia imi yomuhuc; Kurumeñnéñ baec igucnec ou eñeña hezac ésécnec, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kuneñ yanda he énécmianzac. ¹² Baec wañgoña Is néñ Wes igucnec lakec hezac ésécnec, inéñ ac qeqe wawañanina imi qetecgéyu lakec keñec.

¹³ Mañgocnéñ nambérac héra ionac wésé niniñ wañ énécmianzac ésécnec, Yawe imi eeya héimianzu imi onac wésé niniñ wañ énécmianzac. ¹⁴ Inéñ séwininawac hénia nimma, nini imi seito-ton wañziñ imi niñqelima imuhuc wañ

nénécmianzac. ¹⁵ Baec ic kecec ninawac nalé imi qézézac ésécnec. Edamunina imi baec kisiawac zariñ zuria ésécnec. ¹⁶ Imuhucya imi luhuc geriwagucnéñ qacginaiguc qeyu qahac wañu, baec kisanéñ zariña hocanzac.

¹⁷ Néñ Yaweac goi héihéianéñ eeya héimianzu ionac hémbénañaguc hémbénaña hema emma kecmac. Solañ dindiñaya imi qelihécgina lépaya lépaya he énécmima kecmac. ¹⁸ Imi mia sisipac acya niñtoho wamma hena acya niñqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc wañ énécmianzac.

¹⁹ Yawenéñ ic kewu tatacya kurumeñguc meyacgéma, héngalenéñ kuhanéñ kecec momac yanda galenagé énécmianzac. ²⁰ Kucginaguc wamma Yaweac ackuazéc meselima, ac ewaya niñtohoanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. ²¹ Yawe welenéñ qemima iwac ewa siñ wamma meanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. ²² Yawenéñ zéhicñi énécmiyu baec imuaru me imuaru inéñ héngalenéñ wañanzac séc kecnazu ini moczoñ Yawe zéhiaru migic. Kecec uñana Yawe zéhiaru mina.

104

Baec kurumeñ miñina Anutunéñ héngalenéñ wañ nénécmianzac.

¹ Kecec uñana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kuneñ yanda, eega eñeña zéma edamuga imi maleku ésécnec héima kecanzañ. ² Inéñ asac mararaña imi séwi usu ésécnec héima, kurumeñ imi sel hali ésécnec hérétéñ haiyu hezac. ³ Dokuiguc amayawac nanduñ kumuma hosusu ézéyu kareya wañu luhuc ézéyu qeñgaña wañu kenha wañanzac. ⁴ Luhuc oporu eñeña welenéñ qeqe icya wañu, geric oporu eñeña ai icya wanzac.

⁵ Baec imi qambaña qahaiguc haimiyu hémbénaña qekenéñ qeha ménda wanzac. ⁶ Geñ baec imi konduñ doku yandanéñ séwi usu ésécnec hoturuna baec boña qahaiguc nanec.* ⁷ Wañu geñ mia ac wammina dokunéñ néngacma keñec. Parandaña qaru foc foc keñec. ⁸ Keñu

* 104:6: Hén 1:2

baec boñanéh enu baec wénwéngianéh hiñgacma imuac me imuac zéminec séc mekemma hezac. ⁹ Wañu dokunéh muñguc ménda hama hoturumu niñ ménda logimu zéma qañañ silic hai énécminec.

¹⁰ Yawenéh zéyu doku hogocyanéh baec boña wénwéngia séc hicñjima éréma baec boña namuñ ginaiguc téfara wamma keñanzu. ¹¹ Kemma baec kisiaiguc haséh yañ sécgina séc gumu énécmiyu haséh becosic eneñ acguc negic déméngina qañgararaña imi méwécgéyu hiaruanzac. ¹² Sawa nei acguc imuac giñgiñaiñguc aséginá haima ic hawaiguc tacma ewa hétéh wañanzu. ¹³ Inéh ou ai amayaiguc tacma baec boña séc doku haiyu aiyawac héla imi baeciguc sécgéma hezac. ¹⁴ Inéh wañu ama yañ onac qézézac zéma ic neñañ niñac zuazua yandianzac. Wañu inéh zéyu baeciguc nene yaka hicñianzac. ¹⁵ Icac ewa qeriaiguc zézé ségiségi mihicñi mimia waiñ zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicñi mimia nene yaka imi inéh zéyu hicñidarec.

¹⁶ Yaweac ic hésa dokunéh sécgé énécmiyu hezac. Lebanonac yéménzéc ic imi inéh himiru hezac. ¹⁷ Nei eneñ imuaru haegina haianzu. Zanñañ nei eneñ imi kumbu* iciguc amia mihicñianzu. ¹⁸ Baec boña eñeña imi haséh noniñ ionac buña, wañu hoc bañec imi nehec qérandenñ ionac sañgi sañgiac buña wanzac.

¹⁹ Inéh maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Wañu kaiwe imi naléya nimma hiñgacanzac. ²⁰ Geñ mia tunumañ mihicñina ama siñiyu haséh yañ hénia hénia mama keñha wañanzu. ²¹ Laion sac qelinéh neneyawac buña nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecanzu. ²² Kaiwe éréyu kemma teñginaiguc heanzu. ²³ Duña ic eneñ mama kuc qema ai mema kecgic ama siñianzac.

²⁴ Yawe ai geñ menec imi yei sasala yanda wanzac! Geñ mia niñtegic qinñtegicganéh kekec imi moczoñ mihicñina mériañganéh baec séc sécgéma hezac. ²⁵ Eri kondunñ hilañeñ kuneh

yanda hezac. Wañu imuac qeriaiguc imi, iwawai bacginanéh héima keñha wañanzu zéma doku yañ kuneh komora hénia hénia zañgéginá ménda oloñ oloñawac séc hezac. ²⁶ Zéicnéh imuac qahaiguc keñha wañgic geñ zéhicñi mimia kondunñ yañ oa gazugazu eneñ doku imuac qeriaiguc lelecgéanzu.

²⁷ Imuhucya ieneñ moczoñ naléginá séc méndacma geñ nene gumu énécmiwésémañ niñac guac kichihi wamma kecanzu. ²⁸ Gumu énécmína neanzu. Méraga auna iwawai hiabia sécgé énécmianzac. ²⁹ Kic tanecga musañgéna ieneñ zénéñ hirihiri wamma kecanzu. Wañu geñ wéséginá onagicna humuma baec igucnec hicñigicac imuac muñguc liliñgéma keñanzu. ³⁰ Wañu geñ uñaga téréya mélina hama kekec hezac séc mihicñi énécmiyec. Wañu inéh baec séwiya imi muñguc meqelianzac.

³¹ Yaweac edamuya imi hémbénaña hema emma kemmac. Yawenéh eñeya ai niñac zézé ségiségi wammac. ³² Inéh baec héñu baecnéh hirianzac. Wañu baec boña osiyu hofacnéh yacanzac. ³³ Kekecnawac séc Yawe legic héimimañ. Kic qeli kecmañ imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimañ. ³⁴ Zézé niniñnanéh ségiségi mihicñi mimac niñac wanzua. Ni imi Yaweac niñac zézé ségiségi wammañ.

³⁵ Zéna kápésic ic baeciguc humuc qai wañgic, kaiñiliweñ ic imuaru muñguc ménda kecmu. Kekec uñana, Yawe mepé qepési wammína, haleluya ohec wahec!

105

Min kewunina imi hakaya hélanéh galenñé nénécmianzac.

¹ Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda sugginaiguc wawañ memeya imi zéau énécmimu. ² Legic héimima i mepésigic. Haka welic welicgia wañec imi moczoñ zéau énécmigic. ³ Qara téréya mepésigic. Yawe hochoc wañanzu imi ewa qeriginaiguc ségiségi he énécmimac.

⁴ Yawe zéma kuhawac niñkewu wañgic. Kic tanecyawac nalé séc niñkewu wañgic.

* 104:17: Me yéménzéc.

5-6 Welen qeqeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi méréra zéma kuayaiguc zégésigési ac inén wamma meyec imuac ninqelagic.

7 I imi Yawe Anutunina wanzac. Iwac zégésigésinéj baec séc sécgéma hezac. 8 Inén sisipac ac hicñisai lépaya tausenja imuac buña qeénémima zéselima zéyec imi hémbénaña ninqelima kecanzac. 9 Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma zézé seli Isaka wammiyec imi mia. 10 Wañu inén Yakoboac muru imi hénac acwac buña meseligiyu Israelac sisipac ac hémbénaña wañecac hezac. 11 Zéyecnéj; Ni Kanaan baec imi ic suc qema gémba mératécgina wammac.

12 Wañu nalé imuaru imi zangégina sasala qahac efefia komodia dac téngén ic kian wamma kecgic. 13 Kecma hicñisai méñac murunec méñac muru, héngalen ama arenja yanda méñac murunec méñac muru kian wamma lelecgégic. 14 Nén ic enej mebiri énécmimu ninjac ménda wai énécmiyec, hélanec ionac ninjac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwaguc wañ énécmima yomuhuc zéyec; 15 Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tilin tilin ic imi ménda mebirigic.

16 Inén baec imuaru béti zéhicñi énécmima samén padi imuac ura imi moczon hézéhégéyu qahac wañec. 17 Béti igucnec anghéngina timañ zé ic mén méliyu walacgina mema keñec. Qara imi Yosefe, welen qeqe buña qeyu, mamboñ mema wagicma keñgic. 18 Hénaya imi iwawai sou zéracgnéñ kima heyec. Séwiyá* imi señ hésanéñ dérécgé migic heyec.

19 Yaweac ackuazécnéñ hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnéñ† Yosefe manam batuc wañ mimanec kerec. 20 Keru baec imuac ic kewunéñ icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunéñ imuhuc wammiyec. 21-22 Ic kewu inén eneya ewa siña méndacma galen

ichéra dérécgé énécmima hésa amaiguc onopocma ic yanda ninqtegic qinqtegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu héngalen ama arenja yanda imuac galenja wamma iwawaiya moczon galenqéyec.

23 Nalé imuaru Israelnéñ‡ Izipte baeciguc kereñec. Yakobonéñ§ Ham baeciguc** ic kian kerec. 24 Yawenéñ Israelac ic embachéra imi kunen yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec. 25 Wañu Anutunéñ hazéc hécgina ionac ewa qerigina melen énécmiyu ic embachéra ionac mézétiti wañ énécmigic. Anutac welen qeqe ichéra diwi qiwilin wañ énécmigic. 26 Wañu welen qeqe icya Mose zéma ic gésimimia Aron méli érécmiyec. 27 Ieren imi ic embac ionac sugcinaiguc asé kiwiyawac haka énézégic héngic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wañoc. 28 Yawenéñ tunumañ méliyu sinjindéngéyec. Wañu ieren ara qema ninthoyic 29 Anutunéñ doku melemma sac mihicñima lambéc unuhumudarec. 30 Wañu baec imuaru tañanéñ sasala saima sécgéma kecgic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc sécgéma kecgic. 31 Yawenéñ zéyu sék tunagucnéñ hagic. Wañu baec yanda imuac qeria séc imin sasala sécgéma kecgic.

32 Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wañu buñ parandañ geric bélanagucnéñ baecgina séc qocgé énécmiyec. 33 Qocgéma ionac wain ic hésa zéma fik ic qeyu humudarec. Wañu ic hésa lelec lelec imi héiyu madarec. 34 Yawenéñ zéyu gaoc zéma kambin enej gelec malec qahac harégic. 35 Haréma baec imuac zuazua moczon nedacma aiguc héla gocmia heyec imi nedacgic. 36 Yawenéñ baec imuac méréc merac moczon unuyu humudacgic. Ienen imi ionac séwiginawac kucya imuac hénihénia.

37 Wañu ic embachéra énézégéyu siliwa goli medacgic onagiru érécgic. Wañu arenja arenja séc méñnéñ mén météqétetan mén

* 105:18: Hebraio aciguc; Kecec unaya. † 105:19: Ackuazéc inén gauiguc hémma ninjec imi manam batuciguc ménda waima ninzéhégéyec. ‡ 105:23: Yosefeac manqoc. § 105:23: Israelac qara wahala. ** 105:23: Izipte ic ienen Hamac qelihéra hénia imuac ninjac Iziptec baecac qacma Ham baec zéangic. (Hén 10:6)

ménda waŋgic. ³⁸ Izipte ic eneŋ ionac zénéŋ hirihiri waŋgic imuac niŋac waima hagic ségiségi waŋgic. ³⁹ Yawenéŋ hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, waŋu geric bélaŋa imi sinjiiguc asahaginawac lémbéc énécmiyec.††

⁴⁰ Waŋu ieneŋ zéwelecgic zéyu koneŋ nei hagic. Waŋu kurumenŋ nene mayu negic sécgé énécmiyec. ⁴¹ Waŋu baŋa kuaya auyu doku mama baec kéra kérésiaiguc doku téfara ésécnec hama keŋec. ⁴² Imi mia eneŋa ackuazéc téréya zéma welenŋ qeŋeya Abaraham niŋqelima imuhuc waŋ énécmiyec.

⁴³ Ic embachéra waŋ énécmiyu ségiségi wamma mama hagic. Gési énécmimia ieneŋ legic héima mama hagic. ⁴⁴ Héngaleŋ ama areŋa yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ieneŋ ai yanda mema mihicŋigic imi moczoŋ ionac buŋa qeénécmiyec. ⁴⁵ Imi mia ieneŋ héna ac imi niŋtohoma zézé seli ac imi méndacmu niŋac imuhuc waŋ énécmiyec. Halleluya ohec wahec!

106

Israelac képésic.

¹ Halleluya, Yawe imi hiabia. Waŋu goi héihéiya imi hémbénaŋa. Imuac niŋac ewa hia ac ézégic. ² Mérénéŋ Yaweac wawaŋ meme kuhaguc imi hia énézéma qac buŋaya moczoŋ hia zéau énécmimac? ³ Héngaleŋ wawaŋawac héna ac tohodacma nalé séc haka solaŋa waŋanzu imi eneŋ ségiségi ginaguc.

⁴ Yawe, ic embachécgá ewa hia waŋ énécmiwésémaŋ nalé imuaru ni niŋqeli néna. Anŋéŋgina tiwésémaŋ nalé imuaru nuac hanémbésémaŋ. ⁵ Wainénna guac gési énécmimia ieneŋ mériaŋginaguc kecgic inicmaŋ. Inicma héngaleŋ ama areŋa yandagawac mératéc buŋa niŋac ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammaŋ.

⁶ Nini yanda hécnina waŋgic éséc haka biria wamma kaižiliweŋ wamma képésic

mihicŋiyiŋ. ⁷ Yanda hécninanéŋ Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda niŋtegcima goi héihéiga yanda imi ménda niŋqelima kondunŋ, kondunŋ pésia imuaru ac qeŋe haka waŋgic.

⁸ Waŋu Yawenéŋ eneŋa qac buŋaya niŋac wamma anŋéŋgina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézéyu héntegicmu niŋac imuhuc waŋ énécmiyec. ⁹ Imuhuc nimma kondunŋ pésia imi ac wammiyu focdac zicgéyu ic embachéra onagiru kondunŋ dumuc sira imi baec kérékérésia ésécnec tima hagic. ¹⁰ Imuhuc wamma hazéc hécgina ionac méragina igucnec anŋéŋgina tiénécmima ununesi waŋ énécmigic ionac méragina igucnec boŋhére meénécmiyec. ¹¹ Waŋu hazéc hécgina imi mia dokunéŋ hoturu énécmiyu moczoŋ humuqaigic méŋnéŋ méŋ ménda kerec. ¹² Imuacnec ieneŋ ackuazéc imi niŋzéŋgéma legicya héimigic.

¹³ Waŋu ieneŋ nalé sosola ménda waŋunec haka imi eluŋ unuyu iwac zéareŋ areŋgiawac ménda mambéc waŋgic. ¹⁴ Imuhuc wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kunenŋ yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgégic. ¹⁵ Yawenéŋ zéwelecgic séc énécmiyec, néŋ kekec uŋaginawac imi hafi mihicŋi énécmiyu zaŋgéma keŋec.

¹⁶ Ieneŋ baec méŋ tacyac waŋgic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc waŋgic. ¹⁷ Imuhuc waŋgic baecnéŋ téma Datan qécgé mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec. ¹⁸ Waŋu geric bélaŋanéŋ tohotoho ic tuŋ imi késama onodarec.

¹⁹ Ieneŋ Horep baec boŋaiguc burumakao merawa ireha meyacgégic. Goli opépélima qocgéma memeya baniara imi mepésimigic. ²⁰ Imuhuc wamma Anutuac asac mararaŋ imi melenŋic qézézac nema kekera burumakao tanec waŋec. ²¹ Izipte baeciguc haka kunenŋ yanda waŋec anŋéŋ titi miŋina Anutu imi eluŋ unuyec. ²² Inéŋ Ham baeciguc kiwi méréra zéma kondunŋ pésiaiguc haka welic welicgia waŋec imi mia. ²³ Imuac Yawenéŋ unuhumumaŋ zéyec, néŋ gésimimia Mosenéŋ Anutu

†† 105:39: Hebiraió aciguc; Hoturu énécmiyec.

zéma icembac héra téamuma nanjic imuac sugginaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac niñac qeri biria mebélacgéyec.

²⁴ Wañu ienen ackuazécyá ménda ninzéngeéma baec hiabia imi mematiti wammigic. ²⁵ Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuazéc imi ménda niñtohogic. ²⁶ Imuhuc wañgic inén zéselima zéyec; Neñ wañ énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac. ²⁷ Wañu qelihécgina imi héndén énécmiwa baera baera ic embac ionac sugginaiguc kemma maunudacmac.

²⁸ Ienen Peol baec bonawac Baal iwac muru toroqema baniara kekecyá qahac imuac wamma nene samén ohai wammigic imi mema negic. ²⁹ Imuhuc wamma wawañ meme iminén Miñ Kewu qeri biric yanda mihicñi migic yañ hafi humumianén saima énépésiyec. ³⁰ Nalé imuaru Pinehasinén yacma Anutuac ewa siña méndacma acqege ic imi bakia melen énécmiyu saec buña imi tecgéyec. ³¹ Imuhuc wañu Anutunén iwac niñu ic solaña wañec imi hémbénaña niñyacgéwiñac hezac.

³² Wañu ienen imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicñi migic haka imuac niñac wamma yéwéri mén Moseac muru hicñimiyec. ³³ Imi mia ienen Anutuac uñawac ac qege wammigic Mose imi kua tasanén ac sicsaocyá zéyec imuac niñac imuhuc hicñiyec.

³⁴ Wañu ienen Yaweac zézé seli imi ménda tohoma ic enia ménda unugic. ³⁵ Imuhuc wamma iniguc momacnec tacyac wamma hakagina biria imi niñarengeéma késagic. ³⁶ Késama banarawac ireha imi mepésigic iminén ionac muru bétac ésécnec wañec. ³⁷ Ienen nambérac hécgina banarawac mulu buña hai énécmigic. ³⁸ Sac solaña kápésicyá qahac, nambérac héra ionac sac imi qocgéma Kanaan ic ionac banarawac mulu buña hai énécmigic baec imi sac iminén mezapi qeyec. ³⁹ Ienen imi wawañ meme iminén mezapi qeamuma kaiseroac haka wañgic.

✧ 106:30: Qét 25:11-18

⁴⁰ Hénia imuac niñac Yawenén eneya ic embachéra qeri biric kunen yanda niñénécmima eneya buña mézétiti wañ énécmiyec. ⁴¹ Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu mézétiti wañ énécmianzu imi onac méra bacginaiguc kecgic. ⁴² Hazéchécgina ienen helanzi énécmigic ionac méra bacginaiguc welen qege ic kecgic. ⁴³ Yawenén hatac sasala mehiaru énécmiyec, nén niniñgina qarinqarinqia méndacma andé qegic. Wañu enañ kápésic niñac memaénéc mimia wañec.

⁴⁴ Wañu Yawenén ionac qachéhéli imi niñénécmiyec nalé imuaru zénangé énécmiyec. ⁴⁵ Wañu ionac niñac wamma sisipac ac imi niñqelima goi héihéiya zékénaguc imi méndacma ewaya melenec. ⁴⁶ Melemma ionac wañ énécmiyu hésa ic énépésigic ienen moczoñ ewa biric wañ énécmigic.

⁴⁷ Yawe Anutunina angéñnina tima baera baera igucnec tocgé nénécmina qacga téréyawac ewa hia nimma qac buñaga mepési gémbiñ.

⁴⁸ Yawe Israelac Anutu hémbénaña igucnec hémbénaña mepésimigic. Ic embac momac yandanén 'Hélacnec!' zému. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

107

(Legic 107–150)

Angéñgina tiyu ewa hia ac zégic.

¹ Yawe imi hiabia, wañu goi héihéiya imi hémbénaña imuac niñac i ewa hia ac zémigic. ² Yawenén bonhére meénécmiyu keczu imi enen imuhuc zému. Ini Yawenén hazéc hécgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyec. ³ Baec wañgoña Is, Wes, Saut zéma Not igucnec tocgé énécmiyec.

⁴ Baec kéra kérésiaiguc rouc wamma tacyacwac tauña mén ménda mihicñima ⁵ nene doku niñac humugic déménina kérakérasia wañec. Wañu imuac niñac kekec uñaginanén kuc mama wandacgic. ⁶ Imuac ienen qeri yéwéc nimma Yawe qachéhéligic yéwéri igucnec metecgé

énécmiyec. ⁷ Waṅu héna dindiṅa mi-hicṅi énécmima tacyacwac tauṅ méṅiguc kemma onoporec. ⁸ Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niṅac wamma haka welic welicgia inéṅ waṅec imuac niṅac i mepésimigic. ⁹ Inéṅ doku niṅ hu-muanzu imi mesécgé énécmima yaka niṅac humuanzu imi iwawai hiabia gumu énécmianzac.

¹⁰ Tunumaṅ zéma humucac amiaiguc tacgic yéwéri zéma seṅ hésanéṅ dérécgé énécmiyu keczu imi ¹¹ Anutuac ackuazéc andé qema eṅeṅa miṅinawac ewa siṅ imi mematiti waṅgic imuac mia imuhuc hicṅi énécmiyec. ¹² Imuac zérabéra yéwéria mihicṅi énécmiyu maunuyec, néṅ méṅnéṅ méṅ méra ménda énécmigic. ¹³ Imuaru ieneṅ yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéṅ zérabéra igucnec aṅgégina tiyec. ¹⁴ Inéṅ tunumaṅ zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécgé énécmima heyec imi qéséṅu bororoṅanec madarec.

¹⁵ (15a) Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicgia baec ic onac waṅec imi zéma ¹⁶ inéṅ nagu aiṅnéṅ memeya imi qéséma aiṅ wétéya imi kuyec imuac wamma (15b) i ewa hia ac zémigic.

¹⁷ Tosara imi acqeṅe wamma ic diwi qi-wiliṅa wamma kecgic. Kecma késpedesgina niṅac zérabéra mihicṅigic. ¹⁸ Ieneṅ imi nene yaka moczoṅ héṅacya mema kecma humucac saṅgulaṅiguc hosucgéigic. ¹⁹ Nalé imuaru ieneṅ yéwérigina niṅac Yawe qachéhéli wammigic. Waṅu inéṅ helanzi énécmiyec yéwéri imuacnec aṅgégina tiénécmiyec. ²⁰ Inéṅ ackuazécya mélima humucac déc igucnec metecgé énécmiyec.

²¹ Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicgia ic onac waṅec imuac ewa hia ac zémigic. ²² Ewa hiawac mulu haimima zézé ségiségiac legic héima wawaṅ meme Yawenéṅ waṅec imi ic embac momac yanda énézégic.

²³ Tosara zéiciguc kemma kondunṅ yandaiguc nénnagémba ai meanzu imi eneṅ ²⁴ Yaweac wawaṅ meme zéma haka welic welicgia kondunṅ hiṅgac hiṅgaraiguc héṅgic. ²⁵ Yawenéṅ zéyu luhuc selianéṅ yacma kondunṅ temboṅa

meyarec. ²⁶ Yaru ieneṅ ou kurumenṅiguc emmaguc duṅa emu dumuc siraiguc hiṅgacgic. Waṅu haka iminéṅ tericgé énécmiyu ewa qerigina imi pépélima mayec. ²⁷ Waṅu ieneṅ tendiṅ tendiṅ kemma qekenṅ qeṅa wamma duṅa waiṅ dokunéṅ waṅ énécmiyu waṅanzu ésécnec sicsaoc qasikenṅ qasiha waṅgic niṅtegic qinṅtegicgina aulanṅéyec. ²⁸ Waṅu ieneṅ niṅ yéwéri Yawe qachéhéligic yéwéri helanzi énécmimia imuacnec metecgé énécmiyec. ²⁹ Waṅu luhuc selia imi ézéyu néṅ qema qahac waṅu kondunṅ temboṅa ézéyu néṅ qeyec. ³⁰ Néṅ qeyu ieneṅ bénezéṅ kekec imuac ségiségi waṅgic Yawenéṅ zéic ala imuaru me imuaru kembiṅ zé niṅkumuma kecgic imuaru onagicma kenanzac.

³¹ Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicgia ic onac waṅec imuac ewa hia ac zémigic. ³² Ic embac azoazoroiguc i mepési mima galeṅ ionac azoazoroiguc legic héimigic.

³³ Yawenéṅ doku téfara melemma baec kérékérasia mihicṅianzac. Waṅu doku hogocya melemma baec témbaṅa mihicṅianzac. ³⁴ Tacyachéra ionac biria niṅac baec halécya melemma baec kérékérasia mihicṅianzac.

³⁵ Waṅu baec kérékérasia melemma doku zékéṅ mihicṅima baec témbaṅa melemma doku hogocya mihicṅianzac. ³⁶ Waṅu maqeqeya imi imuaru onoporu tacyacwac tauṅgina meanzu. ³⁷ Waṅu aiiguc iwawai gocmia qesama waiṅ ai galeṅéma héla mihicṅianzu. ³⁸ Waṅu mériaṅ mihicṅi énécmiyu zaṅgégina saima sasala waṅanzu. Waṅu ama yaṅhécgina zaṅgégina imi ménda maanzac.

³⁹ Waṅu duṅa muṅguc yéwéri helanzi énécmimia zéma zérabéra zéma yaṅhafinéṅ waṅ énécmiyu zaṅgégina maanzac. ⁴⁰ Yawenéṅ galeṅ ionac qacginaiguc gamu qolacgé énécmima baec kérékérasia héna qahac imuhucgeṅ onoporu rouc waṅanzu. ⁴¹ Waṅu néwéc maqeqeya imi météqététaṅ igucnec meyac énécmima sac taséhéra rama tuṅ ésécnec mesai énécmianzac. ⁴² Ic dindiṅa imi haka imi hémma zézé ségiségi waṅanzu, néṅ ic biria

momac yanda enej enaj kuagina wézéc qema ac qahac kecgc.

⁴³ Enaj nijac ninjic ninjegic qinjegic ginaguc wanzuiguc Yaweac haka imuhucyawac hénsosolima iwac goi héihéi imi ninjegicgc.

108

Méra mimac nijac Anutu ewa hia ac zéma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, ewa qerina imi kenqe haqeya qahac, qeri unana moczoñec legic héima mepési gémman.

² Gita kulele zéma wañgoñna, ini yacgc. Ni gianjanja imi mindiwa yacmac. ³ Yawe ni ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézéma baera baera ionac sugcinaiguc gi mepési gémman. ⁴ Guac goi héihéiga ou kurumeniguc kunej yanda wanzac. Wañu guac haka héla iminéñ ou hosusu igucgeñ sécgéma hezac.

⁵ Anutu, ou kurumeniguc meyac géngéña wammac. Asac mararaña imi baec séc ic embac ionac qacginaiguc meyacara wammac. ⁶ Méra héiganéñ anjéñna tima zéwelecna niñna. Goi héihéi wañ énécmianzan ionac muru anjéñ titi hicñimac.

⁷ Anutunéñ ocmuñ téréyaiguc zézac. Ni técgéma técgéma aria memañ. Sekem méndemma Sukot baec wéñwéngia imuac qétéya memañ. ⁸ Gileate imi nuac, Manase imi acguc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi héngaler ainawac qarucya wanzac. ⁹ Moap imi nuac doku naec pakeya wanzac. Edomiguc nuac héna usuna giliwa hemac wañu Filisitia qahaiguc ni hériañ haimañ.

¹⁰ Mérénéñ nuagicma ama neuñ kiropo seliaguc imuaru keremmac? Mérénéñ Edomac héna nézéyu hémmañ? ¹¹ Anutu gi imi wai nénécmizan me? Anutu gi imi némac nijac téngiñ icnina iniguc momacnec ménda kenjanzan? ¹² Méra nénécmina hazéchécnina unuwiñ. Baec icnéñ méra nénécmigic gorosona wañanzac. ¹³ Nini Anutuaru héima namma bac yandi yandi qahac kembin. Inéñ hazéchécnina tidacgé énécmimac.

109

Zésolañanima hazéchéra bakia zéraguc meénécmimac nijac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Nuac mepé qepésiac Anutu, acga ménda qaiyu. ² Ieneñ imi kua biria zéma kua ikora anjéma ni zébiri nénzu. Eze-lañgina ikoranéñ ac wañnéñanzu. ³ Wañu mézétiti ac wamma helanzi némma hénia qahaciguc zébiri qébiri wannénzu. ⁴ Ni imi ala wañ énécmianzua néñ ieneñ imi néwéc hazéc wannénzu imuac ni zéwelec sac wañanzua. ⁵ Ieneñ haka birianéñ hakana hiawac bakia meñéñ nénzu. Wañu nuac ala siñnawac bakiawac mézétiti wañ nénzu.

⁶ Ieneñ yomuhuc zégic; Kaiziliweñ icac mériaiguc opocna helanzi mimac. Hazécyá mihicñi mina méra héiyaiguc namma aciguc opocmac. ⁷ Aciguc emmac nalé imuaru waina késpedescyaguc zémimia wammac. Waina zéwelecya acguc melemma késpedescyá wammac. ⁸ Kekecyawac yawuñ imi meducñima ai buñaya imi wagicma ic tosara énécmina. ⁹ Waiénécmina nambérac héra ieneñ gupañ merac wandacmu. Iniña imi malé wammac. ¹⁰ Nambérac héra enej lelecgéma yaka nijac zéqesi énécmima kecmu. Amagina kisiya wañu waima météqététañ wamma kecmu.

¹¹ Soukiwa kosia meme icnéñ iwawaiya moczoñ wagicmu. Iwawai inéñ kuc qema mihicñiyec imi ic tosanéñ medacmu. ¹² Ic méñnéñ méñ iwac ewa hiawac susucnec ménda wammimac. Gupañ merachéra ionac méñnéñ méñ ewa biric ménda wañ énécmimac. ¹³ Qelihéra humuqai wandacmu. Kecma qacgina imi moczoñ eluñ unudacmac.

¹⁴ Yawe imi yandahéra ionac késpedes imi nimmanec kecmac. Neñgocginawac késpedes imi ménda auna. ¹⁵ Késpedesgina imi nalé séc Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac buñaya imi auna baeciguc qahac wammac. ¹⁶ Imi mia inéñ goi héihéi wañénéc mimiawac haka imuac niñ éréhéc ménda wamma maqeqeya zéma mété qététañ zéma ewa biric mihicñima

kecanzu imi ununesi wamma unuhumu-
man zé wañec imuac mia imuhuc zéziñ.

17 Inéñ siña nimma saec ac énézéyec.
Wañu iminéñ eñeya muru lilingéyec.
Mérian ac zéman zé mézétiti wañec imuac
mérianéñ héñacya mema lakec keñec.
18 Inéñ séwi usu héianzac éséc saec ac
wañ énécmiyec. Wañu saecnéñ doku
ésécnec qeriaiguc hiñgaru haléc ésécnec
sira mézécgéma késayec. 19 Wammina
saecnéñ séwi usu zéma rikunja ésécnec
nalé séc héi ziki wañu hemimac.

20 Qeri unjana hazéc wammima zébiri
qébiri imuhuc wammianzu ionac imi
Yawenéñ bakia imuhucyanec melen
énécmimac niñac wanzua. 21 Yawe qacga
niñac wamma goina hiabianec héina.
Guac goi héihéiga hiabia imuac niñac
wamma metecgé néna.

22 Ni imi maqeqeya météqététañ
wamma kecha ewa qerinanéñ birizac
imuac mia. 23 Kekecna imi mariyawac
amia ésécnec melemma mazac. Wañu
gaoc dac imuhucya luhucnéñ mihilañgéyu
kenzu ésécnec efefianec kenzac. 24 Nene
sigi kecha simiñna kuha qahac séwina
mazac. 25 Ni imi ionac zébiri qébiriac buña
wanzua. Ienen ni némma oruc gilianzu.

26 Yawe Anutuna, méra néñna goi
héihéigawac niñac ni metecgé néna.
27 Imuhuc wanna ienen haka iminéñ guac
méraga wanzac imi héñtegicmu. Yawe
geñ imuhuc wañ nénec imi niñtegicmu.
28 Ienen saecnec sac zénémmu, néñ geñ
mia mérian mihicñi némbésémañ. Ienen
hazéc wañ némma yacmu imuaru gamu-
gina mihicñimu, néñ guac wlen qeqega
imi ségiségi wammañ. 29 Wañénécmina
hazéchécna ienen zébiri qébiri séwi usu
ésécnec héima kecmu. Gamugina imi
sañgeña maleku ésécnec he énécmimac.

30 Ni kuananéñ Yawe ewa hia kunen
yanda zémima ic embac tuñaguc ionac
sucginaiguc legic héimiman. 31 Inéñ
maqeqe icyawac méra héiyaiguc nammac.
Namma iwac qeri unjayawac késpedesiraguc
zéwiñ zé wanzu ionac méragina igucnec
añgéña timac.

✧ 110:4: Hén 14:18, Heb 7:3

110

*Anutuac hofac oo ic hélanéñ, ic kewu
wañ énécmimac.*

1 (Dawidiac legic zéra.) Yawenéñ
Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi
mérana héiyaiguc tacnanec ni hazéchécga
hénagaiguc héna titigawac buña onopoc-
mañ.

2 Yawe geñ Zion igucnec ic kewu qarucga
kuhaguc imi méranna kemmac. Miñ
Kewu gi hazéchécga sucginaiguc inic-
galen wambésémañ. 3 Héñgalen kuc-
gawac naléiguc hénaoriñ hécga séwi usu
métére mimiaguc ségiségi wamma welen
qema kecgic. Gian gianawac héri iguc-
nec sac qelihécga séñeréc ésécnec hicñima
guac muru hamu. 4 Yawenéñ zéselima
ménzé ménzéya ménda wañanzac. Inéñ
mia yomuhuc zéyec; Gi Melikisedekac*
aren méndacma hofac oo ic hémbénaña
wambésémañ.

5 Miñ Kewuna guac méra héigaiguc
keczac inéñ qeri geric nimmac nalé
imuaru ic kewu momac yanda unuyu
wizi kukuginaguc wandacmu. 6 Baera
baeraiguc zégési énécmiyu qamocnéñ
ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina
qéséma unudacmac. 7 Unudacmaguc
héna giñgiñaguc doku téfara nema usunja
meqelima oruha meyacmac.

111

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

1 Haleluya, ni ic solañ dindiña ionac
azoazoroiguc zéma hénaoriñ ionac
azoazoroiguc ewa qerina moczoñnec
Yawe ewa hia ac ézéman. 2 Yaweac wawañ
meme imi kunen yanda, imuac ségiségi
wañanzu imi enen moczoñ hénia imuac
niñaren géanzu. 3 Wawañ memeya imi
eeya eñeña, héñgalen kuc buñayaguc.
Wañu solañ dindiñanéñ hémbénaña
heanzac.

4 Haka welic welicgia imi ic embac wañ
énécmiyu niñqelimanec keczu. Yawe imi
ewa hia wañ nénécmima goi héihéi wañ
néncmianzac. 5 Yawe imi eeya héimianzu
ionac nene yaka gumu énécmima sisipac

acya hémbénaña nimmanec kecmac. ⁶ Inéñ baera baera imi ic embachéra énécmima wawañ memeyawac kuha énézéyu héngic.

⁷ Mériawac wawañ meme imi héla zéma gésigési aiya imi solaña. Héna acya imi niñkinzénaguc. ⁸ Imi mia hémbénañawac buña qemimia, wañu ewa héla zéma solañ dindiñanec wamma memeya. ⁹ Yawenéñ ic embachéra boñhéré meénécmima sisipac ac hémbénañawac buña kumu énécmiyec. Imuac niñac qara imi téréya zéma welic welicgiaguc.

¹⁰ Yaweac bac yandi yandi wawaña imi niñtegic qindegicac hénihénia wanzac. Héna acya niñtoho wañanzu imi eneñ moczoñ niñtegic qindegic ginaguc. Yawe mepé qepésiac haka imi ionac muru hémbénaña heanzac.

112

Ic solañ dindiñawac muru ségiségi hemimac.

¹ Haleluya, Yawe eeya héimima héna acyawac ségiségi kunéñ yanda wañanzac inéñ zézé ségiségiyaguc. ² Qelihéra ieneñ baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solañ dindiña ionac qelihécgina ieneñ zézé ségiségi ginaguc. ³ Amayaiguc mériañ hemimac. Hakaya solañ dindiñanéñ hémbénaña hemimac. ⁴ Ic solañ dindiña ionac imi tunumañ qeriaiguc asac mararañnéñ éréanzac. Asacmararañ iminéñ ewa hia zéma ewa biric zéma haka solañ dindiña wañ énécmianzac.

⁵ Ewa hia wañ énécmima iwawaiyanéñ ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inéñ ai memañ zé héna ac séciguc dindiñanec meanzac. ⁶ Inéñ qekez qehaya qahac. Ic solaña imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ⁷ Inéñ gezac qézéñ ac biriawac bac yandi yandi ménda wañanzac. Ewa qeria imi Yaweac héima nañu waizalaña qahac. ⁸ Ewa qerianéñ seligima heyu zénéñ hirihiri ménda wammanec keru

Hazéchéra bakia megic inicmac. ⁹ Inéñ iwawaiya méndemma maqeqeya ionac énécmiyec. Haka solaña imi hémbénaña heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac. ¹⁰ Kaiziliweñ ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélima qahac wammac. Kaiziliweñ ic ionac ewa siñgina imi gorosoña wandacmac.

113

Anutunéñ météqététañ wamma kecanzu i méra énécmianzac.

¹ Haleluya, Yaweac welen qeqehéra, Yaweac qara mepésigic!

² Degucmuacnec hémbénaña Yaweac qara mepésigic. ³ Baec wañgoña Is igucnec Wes ac séc Yaweac qara mepési mimia wammac. ⁴ Yawe imi baera baera moczoñ yanda imuac qacginaiguc eneña keczac. Edamuya imi eneña ou kurumenjiguc hezac.

⁵ Méréneñ Yawe Anutunina éséc? Inéñ ou eneña keczac. ⁶ Wañu eneñaoc memaamuma kiwa hiyu mayu baec kurumenj héñanzac. ⁷ Hémma maqeqeya seitotoñ igucnec meyac énécmima météqététañ ic muñguc senduruñ igucnec meyac énécmianzac. ⁸ Wañu onoporu ic kiwa, ic embac ionac galenhecgina iniguc momacnec nañanzu. ⁹ Wañu embac héfiña mehiaru miyu amaiguc bénzén kecma nambérac héra mihicñima nenjoc wañ énécmima ségiségi wamma kecanzu. Haleluya, Yawe mepésigic.

114

Anutuac haka welic welicgia.

¹ Israel, Yakobo zémimia iwac ic embachéra ieneñ Izipte baeciguc acgina ménj zéañgic ionac murunec érégic.* ² Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuñ téréya wañec. Israel imi iwac ama baera wañec.

³ Konduñ imi hémma néngacma keñec. Wañu Yodan doku acguc héréma andé andé keñec. ⁴ Baec boña imi eneñ rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec

* **114:1:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéñ zémimia. Ic embac acgina ménj zéanzu imi Izipte ic ionac imuhuc zézac. Kembaña 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma muñguc melemma Israel zézac. Yakobonéñ Yudawac mériañ ac sasala zéma arenj imuacnec ic kewu sasala hicñimac zéyec imi niñqelimu.

boṅa komoc komoc imi rama merawa ésécnec imuhuc waṅgic.

⁵ Konduṅ doku gi némac niṅac néngacma keṅnec? Yodan doku gi némac niṅac héréma andé andé keṅnec? ⁶ Baec boṅa ini némac niṅac rama iwa ésécnec técgéma aria megic? Baec boṅa komoc komoc ini némac niṅac rama merawa ésécnec técgéma aria megic?

⁷ Baec ini imi miṅ kewuninawac ki-waiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénéṅ hirihiri wammu. ⁸ Inéṅ baṅa hilaṅeṅ melemma doku zékéṅ mihicṅjima hoc selia melemma doku hogocya mi-hicṅjanzac.

115

Anutu imi kuney yanda.

¹ Yawe, goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niṅac guac qacgaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémmac. ² Némac niṅac baera baera ic embac ieneṅ Anutuginia dimia zéma zédesi waṅ nénécmianzu?

³ Anutunina imi kurumeṅiguc kecma imuac me imuac siṅa hemizac séc waṅanzac. ⁴ Néṅ ionac* baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginanéṅ memeya. ⁵ Kuaginaguc, néṅ ac zézégina qahac, kicginagucnéṅ kic hihigina qahac. ⁶ Gezacginaguc, néṅ ac nimmuac séc qahac. Suṅguruṅ ginaguc, néṅ wéréṅa nimmuac séc qahac. ⁷ Méraginaguc, néṅ késa nimmuac séc qahac. Hénaginaguc, néṅ keṅha wammuc séc qahac. Waṅu démeṅginaguc, néṅ ewa hétéṅ wammuc séc qahac. ⁸ Baniara meyacgéanzu imi eneṅ zéma imuaru héima naṅanzu imi eneṅ moczoṅ imuhucyanec.

⁹ Israel, Yaweac muru héima nammu. Inéṅ méra énécmima saiwa waṅ énécmianzac. ¹⁰ Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inéṅ méra énécmima saiwa waṅ énécmianzac. ¹¹ Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inéṅ méra énécmima saiwa waṅ énécmianzac.

¹² Yawenéṅ niṅnécmima mériaṅ mihicṅji nénécmianzac; Israelac ama

* **115:4:** Izipte ic ionac.

imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec. ¹³ Kuneṅ komora momacnec Yaweac muru héima naṅanzu imi onac mériaṅ mihicṅji énécmimac.

¹⁴ Yawenéṅ ini zéma qelihécgina séc mén meemma mesai énécmimac niṅac wanzua. ¹⁵ Ini imi baec kurumeṅ zéyu hicṅiyec Yawenéṅ mériaṅ mihicṅji énécmimac niṅ wanzua.

¹⁶ Kurumeṅ imi Yaweac buṅa. Waṅu baec imi ic neṅaṅ buṅa qenénécmiyec. ¹⁷ Humuc icnéṅ Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérenéṅ hiṅgacma néṅ qema hema hia mepési mimac. ¹⁸ Nini imi deguc muacnec hémbénaṅa Yawe mepési miwiṅ.

116

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézéyec.

¹ Yawenéṅ ac ewana zéma zéwelecna selia niṅnéṅanzac imuac ni siṅa niṅanzua. ² Gezac qema niṅnéṅec imuac kekecnawac séc zéwelec wammimaṅ. ³ Humucac hésanéṅ dérécgé néṅu kicsuaṅac zéra béranéṅ nuac muru hayu zérabéra zéma ewa biric mihicṅjiyi. ⁴ Waṅu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéwelec génzua qeri uṅana metecgé néna.

⁵ Yawe imi ewa hia zéma solaṅ dindiṅayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc. ⁶ Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawaṅa galeṅgé énécmianzac. Ni mematiti waṅ nénéṅawac kecba aṅgéṅa tiyec. ⁷ Kekec uṅana, liliṅgéma hama bénzéṅ kecbésémaṅ. Yawenéṅ goihéihéi waṅgéanzac.

⁸ Inéṅ kekec uṅana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, waṅu hénana imi qonzontoṅ igucnec metecgé néṅec. ⁹ Kekecninaguc kecanziṅ baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc keṅha wammaṅ. ¹⁰ Ni yéwéri kuney yanda mihicṅjizua imuhuc zéma keru nalé imuaru ninzégéma keru. ¹¹ Focdac nimba ménda sécgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

¹² Ewa hiawac buṅa Yawenéṅ néṅec imi némac iwawainéṅ bakia meleṅmimaṅ? ¹³ Ni kekecna aṅgéṅ tinénéṅawac sokoc mema Yaweac qara qacma ¹⁴ Yaweac ic embachéra momac yanda ionac

wéséginaiguc zézé selinawac tasia imi Yawe melenj mimañ. ¹⁵ Météré ic ménénj humuyu Yawenénj ninu eeyaguc wañzác.

¹⁶ Yawe ni hélacnec welenj qeçe icga wanzua. Guac welenj qeçe embacgawac naña guac welenj qeçe ic wanzua. Geñ mia dérécgá nénéña imi hulac nénec.

¹⁷ Ni guac muru ewa hiawac mulu haigemma Yawe guac qacga qacmañ.

¹⁸ Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru melenj gémmañ.

¹⁹ O Yerusalem, tacyachéçga ionac suginaiguc, Yaweac ocmuñ téryaiguc taséna melenj mimañ, haleluya!

Baec séc tacyachéra, Anutu mepésigic.

117

¹ Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac momac yanda ini zéhiaru migic. ² Anutuac goi héihéi imi nonac muru kunenj yanda he nénécmizac. Wañu Yaweac haka héla imi hehe seli nañselimac, haleluya!

118

Yawe mepé qepési mimiawac legic.

¹ Yawe ewa hia ac zémigic. Inénj hi-
abia wañu goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

² Israel ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu. ³ Aronac ama ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu.

⁴ Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu.

⁵ Ni qenzenj manzenjiguc Yawe qachéhéli miwa Yawenénj acna melenj némma ni baec kondona yandaiguc hulac néhec.

⁶ Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wanzua. Baec ic mérénénj némac wañnémmac?

⁷ Yawenénj niguc keczac. Méra néñanzu ionac suginaiguc keczac. Imuac hazéc wañ nénzu imi bakia melenj énécmiyu hémmañ.

⁸ Yaweac muru héima nanañ imi ic onac héima nanañ ogiczac.

⁹ Néngacma Yaweac muru kenkenja imi galenj ionac ninjkinzénj wawaña imi ogiczac.

¹⁰ Baera baera icembac ienenj ni lelecgé nénzu, nénj ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ.

¹¹ Ienenj ni lelecgéma wésé andu lelecgé nénzu imuac ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ.

¹² Ienenj morombazec ésécnec ni lelecgé nénzu, nénj sécmañ imuac geric bélaña ésécnec focdac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ.

¹³ Néfacgé néngic manumañ zé wañec, nénj Yawenénj méra néhec.

¹⁴ Yawe imi nuac kucna zéma mepé qepésina. Wañu inénj nuac anjénj titina wanzac.

¹⁵ Ic solañawac haliiguc zézé ségiségi, anjénj titiac hériañ hicñjima hezac. Yaweac méra héiyanénj kuc yanda mihicñjima

¹⁶ Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héiyanénj kuc mihicñi nénzac.

¹⁷ Ni ménda humuma kicqeli kecma Yaweac wawañ meme imi zéau énécmimañ.

¹⁸ Yawenénj yéwéria humumia mihicñi némma mindi qindiñi néhec, nénj humucac buña ménda noporec.

¹⁹ Haka solañawac naguya naguya adacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémimañ.

²⁰ Nagu imi Yaweac sañgulañ, ic solañanénj imuacnec keremmu.

²¹ Inénj acna melenj némma nuac anjénj titina wañec. Imuac ni miñ kewu mepésimimañ.

²² Mericqe ic ienenj hoc ménj héñara mema gilicic kenkenja iminénj ama wañgonjaiguc ama imuac hoc oruha wañec.

²³ Haka imi Yawenénj wañec. Wañu hénni kicninaiguc haka welic welicgia wanzac.

²⁴ Nalé yomi Yawenénj meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambiñ.

²⁵ Yawe zéwelec génziñ; Anjénrina tina. Nini zéwelecgénziñ; Mehiaru nénécmína.

²⁶ Yaweac qaraiguc hahaya imi mériañaguc. Nini Yaweac ocmuñ téryaiguc mériañ ac wañgénziñ.

²⁷ Yawe imi Anutu, neñañ muru qetagali nénécmiyec. Ic hésa haréña mema

ségiségiac areniguc toroqema nanjic, zaki téréya ilihaiguc kerembiñ.*

²⁸ Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégémmanj. Gi imi Anutuna, ni meyac gémmanj.

²⁹ Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

119

Héna ac edamuyaguc Anutuac murunec hahaya.

¹ Wawanj meme solanane Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi enej ségiségi ginaguc. ² Yaweac héna ac niñtohoma ewa qeri moczoñec Yaweac ewama kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. ³ Ieneñ haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu. ⁴ Geñ héna ac zéseli nénécmima imi niñtohodacbiñ niñac nénézénec. ⁵ Kekecac hénananéñ imuhucyanec hemac niñac wanzua. Héna acga kenhéi hahéi qahac niñtohomanj niñac wanzua. ⁶ Guac héna acga moczoñ nimma héiqelima kecmanj imi gamunaguc ménda wammanj. ⁷ Zégésigési aiga solaña niñarenjémanj imuaru ewa qeri solanane mepési gémmanj. ⁸ Ni guac zézé seliga wamma medacmanj. Ni moczoñ ménda wainémbésémanj.

⁹ Sac qeli méñnéñ némacnéñ eneya wawanj memeya lalac lalac galenjéma kecma? Imi mia ackuazécga méndacma kecma imuhuc wammac. ¹⁰ Ni ewa qeri moczoñec guac hochoc ai meanzua. Méra néna guac héna acga ménda waima kemmanj. ¹¹ Ni guac muru késpedes ménda wammanj niñac ackuazécga ewa qerinaiguc haiwa hezac. ¹² Yawe, gi imi zéhiaru géngéña wanzac. guac héna ac imi ku néna. ¹³ Kuagawac zézé seli ac moczoñ kuananéñ zéauanzua. ¹⁴ Ni baecac iwawai niñac ségiségi wananzua ésécnec guac héna acgawac ségiségi wananzua. ¹⁵ Ni héna acga nimba hiñgaru héna acga héñ sosolianzua. ¹⁶ Ni guac zézé seli acga moczoñ imuac me imuac

ségiségi wamma ackuazécgawac elun ménda numac.

¹⁷ Welenj qeque icga hiabia wanj néna kecmanj. Imuhuc wanj néna ackuazécga niñtohomanj. ¹⁸ Uñanawac kiwa mebérengéna héna acgawac héna welic welicgia imi héñtegicmanj. ¹⁹ Baeciguc ic kianj wamma keczua, héna acga imi ménda musanjé néna. ²⁰ Héna acgawac nalé séc niñkumuma kecha kekec uñananéñ kuha qahac wanzac. ²¹ Séwi enej ic saecginaguc héna ac waima kenanzu imuhucya ac geriwaguc wanj énécmianzanj. ²² Ni guac ackuazéc niñtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema titigina imi nuac murunec nesina kenju. ²³ Galenj enej acguc tacma zébiri qébiri wannéngic, néñ welenj qeque icga ni imi héna acga nimma héiqeliyi. ²⁴ Guac héngalenj héna ac imi ségiségina zéma zéqindiñi icna wanzac.

²⁵ Qeri uñananéñ gizoniguc héima hezac, ackuazécga méndacma ni meqeli némbésémanj. ²⁶ Wawanj memena gézéwa acna melenj nénénc. Imuac guac héna ac imi ku néna. ²⁷ Méra néna zézé seli acgawac héna niñtegicmanj. Imuhuc wanj néna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimanj. ²⁸ Kekec uñana imi helanzi mimia wanju pépélima mazac. Ackuazécga méndacma ni meyac néna. ²⁹ Haka ikora, wawanj memena ikora metecgéna kenju. Héna acga imi ewa hiawac bénzénec ku néna. ³⁰ Ni héna héla méndacma héna acga wésénaiguc haianzua. ³¹ Ni guac héngalenj héna ac imuaru qéqéhéréñ kecanzua. Yawe ménda wainéna gamunaguc wambi niñac. ³² Ewa qerina meyandina hilaneñ yanda wanju zézépanj acgawac hénaiguc usuñec kemmanj.

³³ Yawe guac zézé seli acgawac héna imi ni ku néna niñtohomanec kemma kecma humumanj. ³⁴ Méra néna niñtegicma héna acga niñtohoma ewa qerina moczoñec wamma memanj. ³⁵ Héna acga hezac imuac héna nézéna hémma tima kemmanj. Ni imuac ségiségi wananzua

* **118:27:** Ac iliha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Késpedesnina niñac hofac oo ic enej méragina merawa saciguc tindunjéma zaki téréya imuac ilihaiguc zuacgic ésécnec Yesunéñ neñan niñac wamma sacya qocgéma késpedesnina zuac nénécmiyec.

imuac mia imuhuc zézua. ³⁶ Ewa qerina meleşna hémbaoc qahac, néj hénacgwawac niŋkumu wammaŋ. ³⁷ Kicna meleş néna iwawai gorosoŋawac kic hihhi ménda wammaŋ. Kekecna imi ackuazécga méndacma galenǵé néna. ³⁸ Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselinec imi welen qeǵe icga nuac muru meselina. ³⁹ Guac hénacgwawac imi hiabia imuac niŋac ionac mema titigina zénéj hirihiri mihicŋi néneŋa imi nesina keŋu. ⁴⁰ Paken acgwawac niŋkumuma kecanzua. Solaŋ dindiŋaganéj ni héiqeli néneŋa.

⁴¹ Ackuazécgawac séciguc goi héihéiga imi zéma aŋgéj titiga imi hainémbésémaŋ. ⁴² Imuhuc waŋ néna zébiri qébiri waŋ nénanzu ionac ac bakia mihicŋima énézémaŋ. Ni ackuazécga imuaru héima nananzua imuac mia imuhuc zézua. ⁴³ Ni hénacgwawac niŋkumuma kecanzua, imuac mia nanǵé néna ac hélanéj kuana igucnec komodia ménj ménda waima kemmac. ⁴⁴ Ni hénacgwawac nalé séc hémbénaŋa niŋtoho wammaŋ. ⁴⁵ Ni hénacgwawac zéwelecanzua imuac solaŋanima keŋha wammaŋ. ⁴⁶ Waŋu ic kewu momac yanda ionac wéséginaiǵuc guac hénacgwawac nalé imuaru gamunaguc ménda wammaŋ. ⁴⁷ Ni guac zézé seli acgwawac niŋsiŋsiŋ waŋanzua imuac niŋac imuaru ségiségi mihicŋianzua. ⁴⁸ Zézé seli acga hénia hénia niŋsiŋsiŋ waŋanzua. Imuac mérana meyacma mepési génzua. Ni hénacgwawac imi nimma héiqelianzua.

⁴⁹ Ackuazéc welen qeǵe icgawac zénecc imuac niŋqeliwésémaŋ. Geŋ ac imi zéma ewa qerinaiguc niŋkumu kumuna mihicŋi nénnec. ⁵⁰ Iminéj yéwéri qeriaiguc ewana mehiaruanzac. Ackuazécganéj kekec wésé polaŋaguc mihicŋi nénzac. ⁵¹ Tétéc qeǵe ic eneŋ gelec malec qahac zédesi néjǵic, néj ni guac hénacgwawac imi ménda waiyi. ⁵² Yawe ni hénacgwawac wa-hala imi niŋqelima ni nenaoc mehiaru amuyi. ⁵³ Ic biria hénacgwawac andé qeǵic ionac niŋac qeri geric kunéj yandanéj népésizac. ⁵⁴ Ama méjuc ic kian wamma tacba hénacgwawac acganéj legic zéra hénia hénia

waŋu héianzua. ⁵⁵ Yawe, ni siŋiyaiguc qacga niŋqelizua. Hénacgwawac acga imi niŋtoho wamma kecanzua. ⁵⁶ Hénacgwawac acga niŋtohowa kekec iminéj nuac mériaŋna wanzac.

⁵⁷ Yawe, gi imi nuac buŋana ni ackuazécga imi niŋtohomanaŋ. ⁵⁸ Ni ewa qerina moczoŋnec kic tanecgawac zéweleczua. Ackuazécga zénecc séc ewa hia niŋnéna. ⁵⁹ Ni wawaŋ memena niŋgésima hénana melemma hénacgwawac acgaiguc hazua. ⁶⁰ Nalé ménda mehorugima hénacgwawac acga focdac niŋtohomanaŋ. ⁶¹ Kaiziliweŋ ic ionac hésanéj ni qaté nénecc, néj ni hénacgwawac eluŋ ménda nuyec. ⁶² Guac hénacgwawac ac solaŋa niŋac siŋiyaiguc yacma ewa hia ac gézémaŋ. ⁶³ Ni imi bac yandi yandi waŋémma guac hénacgwawac acga niŋtohoanzu ionac alagina wanzua. ⁶⁴ Yawe, goi héihéiganéj baeciguc sécgéma hezac. Hénacgwawac acganéj ni ku néna.

⁶⁵ Yawe, ackuazécga zénecc séc welen qeǵe icga ni hiabia waŋ néna. ⁶⁶ Ni hénacgwawac acga niŋzénǵezua. Niŋteǵic qinteǵic zéma niniŋ ku néna. ⁶⁷ Zérabéra qahac keru imuaru imi ni sicsaoc wamma keru, néj deguc imi ackuazécga tohoma wamma meanzua. ⁶⁸ Gi imi hiabia imuac wawaŋ meme hiabia waŋanzaŋ. Hénacgwawac acga nézéma ku néna. ⁶⁹ Tétéc qeǵe ic eneŋ ikoc mihicŋima mebiru némbiŋ zé waŋanzu, néj ni imi ewa qeru moczoŋnec hénacgwawac acga niŋtoho waŋanzua. ⁷⁰ Ionac ewa qerigina imi haléc dépaŋ yanda ésénecc,* néj ni imi hénacgwawac ségiségi waŋanzua. ⁷¹ Zérabéra imuac nimba méra néneŋa wanzac. Iminéj waŋnéjuc ni hénacgwawac acga niŋarenǵéyi ⁷² Kuagawac hénacgwawac acnéj siliwa goli sasala ogiczac.

⁷³ Méraganéj ni mihicŋima kumu nénnec. Imuac méra néna niŋteǵicma hénacgwawac acga niŋarenǵémaŋ. ⁷⁴ Ac kua zécgawac niŋac niŋkumuma kecha eega héigéjanzu imi eneŋ ni némma ségiségi waŋanzu. ⁷⁵ Yawe, ni zégésigésiga imi solaŋa wanzac imi zéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri mihicŋi nénnec imi niŋzua. ⁷⁶ Zéwelec génzua,

* **119:70:** Anutuac ackuazéc técyá ménda niŋanzu ionac zézéya.

welenj qeqe icga sisipac ac waŋ nénec séc méndacma waŋ nénna goi héihéiganéj ewana mehiarumac. ⁷⁷ Guac ewa biric wawaŋawac hakanéj wannémma humuc igucnec meqeli nénna. Héna acga imi nuac zézé ségiségina wanzac imuac mia imuhuc zézua. ⁷⁸ Tétéc qeqe ic enej héniana qahaciguc yéwéri mihicŋi nénzu. Gamugina mihicŋi énécmína. Ni imi héna acga zénimma kecmaŋ. ⁷⁹ Eega héigénanžu imi waŋ énécmína nuac liliŋgéma hamu. Imuhuc wanna ienej héipuc acga imi niŋasarimu. ⁸⁰ Ewa qerina mehiaruna héna acgawac séc késpedesna qahac waŋu gamunaguc ménda wammaŋ.

⁸¹ Kecec uŋananéj aŋgéj titigawac nalé herec niŋkumu wamma kecma qiritic qezac, néj ni héna acgawac niŋkumu wammanec kecmaŋ. ⁸² Kicna imi sisipac ac imuac hélawac mambéc kecma kucmama wanzac. Qesigénzua, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbésémaŋ? ⁸³ Tanecna imi kiruŋ yaŋ séwélanéj memeya imi hofac qeriaiguc zapi qeyec ésécnec wanzac, néj guac héna acga imi eluŋ ménda nuanzac. ⁸⁴ Welenj qeqe icgawac naléya imi dahec hezac? Nunesi waŋnéjanžu imi némac naléiguc ac geriwaguc waŋ énécmiwésémaŋ? ⁸⁵ Tétéc qeqe ic héna acga ménda tohoanžu. Imi enej mebiri némbiŋ zé baec sésénj ésézu. ⁸⁶ Ienej héniana qahaciguc ni nunesi waŋ nénzu, Méra némbésémaŋ. Guac héna ac imi moczoŋ hélacnec! ⁸⁷ Ienej imi baec igucnec metecgé némbiŋ zé humumia nugic, néj ni guac héna acga ménda waiyi. ⁸⁸ Goi héihéiga niŋac wamma meqeli nénna. Imuhuc waŋ nénna kuagawac héipuc ac imi niŋtoho wammaŋ.

⁸⁹ Yawe, guac ackuazécga kurumenjiguc hémbénaŋa seligima hezac. ⁹⁰ hakaga héla iminéj hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecmac. Baec imi geŋ hainecac nalé séc seligima heanzac. ⁹¹ Iwawai imi moczoŋ méra bacgaiguc hezac imuac mia baec kurumeŋnéj kuaga tohoma heyecac hezac. ⁹² Héna acganéj ségiségi ménda mihicŋi némbacnec qenzeŋ manzeŋ qeriaiguc bec humuwinec. ⁹³ Gi héna acnéj kececna

galeŋgéna kecanzua imuac ni héna acgawac hémbénaŋa eluŋ ménda numac. ⁹⁴ Ni imi guac buŋa. Imuac mehiaru nénna. Ni héna acgawac hochoc wamma kecanzua. ⁹⁵ Kaiziliweŋ ic ienej nuhumuwiŋ zé néŋsosolima kecanzu, néj ni guac héna ac nimma kecmaŋ. ⁹⁶ Neŋ hémba iwawai solaŋa zézéya imi moczoŋ qétégina olombiŋac séc, néj héna acga imi hilanej yanda qétéya olombiŋac séc qahac.

⁹⁷ Yei ni héna acga kunej yanda niŋsiŋsiŋ waŋanzua. Ni kaiwe herec imuac nimma héiqelianzua. ⁹⁸ Héna acganéj nalé séc niguc hema méra néju hazéchécna onogicma niŋtegitic qinŋtegiticna kunej yanda wanzac. ⁹⁹ Ni héna acga nimma héiqeliwa kiwi ichécna moczoŋ onogicma niŋtegitic qinŋtegiticna kunej yanda henénzac. ¹⁰⁰ Héna acga niŋtohowa ic yanda moczoŋ onogicma niŋtegitic qinŋtegiticna kunej yanda henénzac. ¹⁰¹ Ni ackuazécga niŋtoho wammaŋ zé hénana neuj héima héna biria hénia hénia ménda kereŋi. ¹⁰² Geŋ héna ac ku nénec imuac niŋac ni héna ac ménda waianzua. ¹⁰³ Ackuazécga imi yei siŋa kunej yanda, kuanaiguc morombazecac dokuya ogiczac. ¹⁰⁴ Héna acgawac niŋac niŋtegitic qinŋtegiticnaguc wanzua. Imuac haka ikora hénia hénia imuac mézéna tianzac.

¹⁰⁵ Ackuazécganéj hénanawac kifa wamma baec hénawac asaha wanzac. ¹⁰⁶ Héna acga solaŋa imi niŋtohomaŋ zé zéselima acna selianec zikizua. ¹⁰⁷ Qenzeŋ manzeŋna imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galeŋgé nénna kecec-naguc kecmaŋ. ¹⁰⁸ Yawe, zéwelec génzua. Mepé qepésiac legic kuana igucnec imi aŋgétima héna acganéj ni ku nénna. ¹⁰⁹ Kececna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néj guac héna ac imi eluŋ ménda nuanzac. ¹¹⁰ Kaiziliweŋ ic ienej mebiri némbiŋ zé bétac haigic hezac, néj ni héna acga ménda waizua. ¹¹¹ Héna acga imi hémbénaŋa mératécnaŋa buŋa opocba hezac. Iminéj ewa qerinawac zézé ségiségi waŋanzac. ¹¹² Ni héna acga tetecgia qahac niŋtohomaŋ zé ewa

qerinanéh dongéma kecanzua.

¹¹³ Ni ewa éréhéc wañanzu ionac mézé titi wamma héna acga imuac siña niñanzua. ¹¹⁴ Gi imi nuac sanji sanjina, nuac saiwa, ni ackuazécgawac niñkumu wamma kecanzua.

¹¹⁵ Biria meme ini wainémma kenjic. Ni imi Anutunawac héna ac niñtoho wammañ.

¹¹⁶ Ackuazécgawac séc ni népésima meqeli néna kecmañ. Galeñgé néna niñkumunanéh gamuyaguc ménda wammac. ¹¹⁷ Népésima anjéñna tina héna acgawac nalé séc kic hihi wamma kecmañ. ¹¹⁸ Héna acga waima kenzu imi gi elicgé énécmianzanj. Imi mia hakagina ikora imi gorosonja wañanzac imuac mia imuhuc wañ énécmianzanj. ¹¹⁹ Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic éséc nec gilina kenjanzac. Imuac ni héna acga siña niñanzua. ¹²⁰ Séwinanéh guac bac yandi yandi wamba hirizac. Ni zégési gésigawac bac yandi yandi wañanzua.

¹²¹ Ni haka solanja wamma héna acac séc wamma kecanzua. Helanzi néñanzu ionac méraginaiguc ménda nopocna. ¹²² Meseli néna mériañnaguc kecha, tétéc qe qe ic enej ni hia ménda helanzi némmu. ¹²³ Guac anjéñ titi zéma guac ackuazéc solañawac kic hihi wamma kecha kicananéh birizac. ¹²⁴ Goi héihéiga méndacma welenj qe qega ni hia wañ némma héna acga ku néna. ¹²⁵ Ni imi guac welenj qe qe icga. Niñtegic qinjegic mihicñi néna héna acga niñasarimañ. ¹²⁶ Ic embac enej héna acga qegic madaczac. Deguc imi guac ai memegawac nalé wanzac. ¹²⁷ Imuac ni imi héna acga goli, goli solanja ogicma eeya héianzua. ¹²⁸ Imuac ni wawañ memenawac séc héna acac nimba dindiña wañu haka ikora moczonj imuac nimba mézétitiyaguc wañanzac.

¹²⁹ Héna acga imi welic welicgia imuac kekec uñananéh niñtoho wañanzua. ¹³⁰ Ic diwi qiwiliñanéh ackuazéc auma oloñu qetagalimiyu niñtegic qinjegicyaguc wañanzac. ¹³¹ Kazunéh doku niñac ezelaña tacgéyu kuaya anjéma wésésé kucnec héianzac éséc nec ni héna acgawac niñkumuma imuhuc wañanzua.

¹³² Qacga eeya héianzu ionac haka wañ énécmianzanj éséc nec nuac lilingéma ewa biric wañ néna. ¹³³ Hénana ackuazécgawac meseligima kápésic méra bacyaiguc ménda nopocna. ¹³⁴ Ic embac helanzi énécmianzu ionac murunec ni metecgé néna, ni héna acga hia niñtoho wammañ. ¹³⁵ Kic tanecga asahagucnéh ni némma héna acganéh ni ku néna. ¹³⁶ Ic embac enej héna acga ménda niñtohoanzu imuac kic masinanéh doku téfara éséc nec maanzac.

¹³⁷ Yawe, gi imi solanja, guac zégésigésiga imi hélanec. ¹³⁸ Héna acga zéselinec imi solanja zéma héla téngéñ. ¹³⁹ Hazéc hécnanéh ackuazécgawac eluj unuyu ni guac ackuazécgawac niñkewu wamba geric bélanj éséc nec nozac. ¹⁴⁰ Ackuazécgawac imi solanja imuac guac welenj qe qe icganéh imuac niñsiñsiñ wañanzac. ¹⁴¹ Ni ic mamaya kecha mema titi wañ néñzu. Néñ héna acga imuac eluj ménda nuanzac. ¹⁴² Dindiñaga imi dindiña hehe selia, wañu héna acga imi héla. ¹⁴³ Nunesi zéma niñyéwécnanéh népésizac, néñ kilenj zézé seli acganéh ségiségi mihicñi néñanzac. ¹⁴⁴ Guac zéauauganéh hehe seli solañanec hema kecmac. Niñtegictegic mihicñi néna kekecnaguc kecmañ.

¹⁴⁵ Ni qeri howiacnec guru héhélizua, O Miñ Kewu niñnéna ni héna acga imi niñtohomañ. ¹⁴⁶ Ni Miñ Kewu gi guru héhélizua ni metecgé néna zéauau acga imi wamma mema kecmañ. ¹⁴⁷ Ni ama ménda gianjiyunec yacma guruanzua, guruma acgawac mambéc kecanzua. ¹⁴⁸ Guac ackuazécgawac imi hiñgac hiñgarawac nimmañ zé siñi ménda horugiyunec kic qeli yacanzua. ¹⁴⁹ Goi héihéigawac wamma ewa hétéñna niñna. O Miñ Kewu zéqindiñigawac séciguc kekecna héñgalenj wanna. ¹⁵⁰ Haka biria méndacma wañanzu imi enej hosucnu nesinénzu. Ienenj imi héna acga andé qema kecanzu. ¹⁵¹ Miñ Kewu gi mia hosucgé némma keczañ. Wañu héna acga imi moczonj hélacnec. ¹⁵² Zéauau acga imi becarunec niñarenjéyi. Guac ac imi hehe seli hemac niñ hainec.

¹⁵³ Zéra waizalaṅna hémma metecgé néṅna, ni hénna acgawac ménda eluṅ nuanzac. ¹⁵⁴ Nuac héipuc ac énézéma boṅhéré menémbésémaṅ waṅu zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémaṅ. ¹⁵⁵ Kaiziliwenṅ ic ienenṅ ac seligawac hochoc ai ménda meanzu. Imuac niṅac ionac imi aṅgéné titiganéṅ ménda hosucgé énécmianzac. ¹⁵⁶ O Miṅ Kewu, gi qeri bénzénṅa yéwéria imuac zémindi mindiṅigawac séciguc kekecna meqeli néṅna. ¹⁵⁷ Sasalanéṅ nunesi wamma hazéc waṅnéṅanzu. Waṅu ni mia zéauau acga ménda waianzua. ¹⁵⁸ Ni acqeṅe ic inicba Ienenṅ hénna acga ménda tohoanzu imuac niṅac lommanṅ zé wanzua. ¹⁵⁹ Ni hénna acga dimuhuc niṅsiṅsiṅ wammianzua imi kicga hina mayu hénna. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli néṅna. ¹⁶⁰ Acga moczoṅ héla wanzac. Waṅu zégésigésiga dindiṅa moczoṅ hehe seli hema emma kecmac.

¹⁶¹ Galenṅ eṅeṅa ienenṅ téṅsima nunesi wanzu. Néṅ qerinanéṅ ackuazécgawac eeya héimianzac. ¹⁶² Ni imi hinac yanda onagicma ségiségi waṅanzu ésécnec ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua. ¹⁶³ Ni ikocwac mézéna tiyu ewa lolonṅ waṅ néṅanzac, néṅ hénna acgawac siṅa imi niṅiac niṅanzua. ¹⁶⁴ Gésigési acga imi dindiṅa, imuac niṅ kaiwe séc hatac 7 mepési géṅanzua. ¹⁶⁵ Hénna acgawac siṅa niṅanzu ienenṅ luae kuneṅ yanda mihicṅianzu. Ionac muru imi iwawai qonzontongé énécmimia ménṅ ménda hezac. ¹⁶⁶ Yawe, ni guac aṅgéné titiac kic hihi wamma guac hénna acga tohoanzua. ¹⁶⁷ Kekec uṅananéṅ zéauau acga méndacanzac. Ni imuac siṅa kilenṅ yanda niṅanzua. ¹⁶⁸ Hénana imi moczoṅ kicgaiguc hedaczac, imuac ni guac hénna acga zéma zéauau acga tohoanzua.

¹⁶⁹ O Yawe qac héhélinanéṅ wéségaiguc érémac niṅac wanzua. Waṅu acgawac séciguc niṅteṅic qinṅteṅic hainénna. ¹⁷⁰ Welec welecnanéṅ wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémaṅ. ¹⁷¹ Geṅ hénna acga ku

néṅanzanṅ imuac niṅ kua taséna igucnec zézé ségiségi dunduṅaguc maanzac. ¹⁷² Zézépaṅ acga imi moczoṅ solanṅanec. Imuac ezelaṅnanéṅ ackuazécgawac zézé ségiségi wammac. ¹⁷³ Ni hénna acga aṅgétéyi imuac niṅ méraganéṅ méra némmac. ¹⁷⁴ O Yawe, ni aṅgéné titigawac qerina héṅgeṅ héṅgeṅ waṅ néṅanzac. Waṅu hénna acgawac ewa hia niṅanzua. ¹⁷⁵ Qeri uṅana meqeli néṅna zéhiaru gémmac. Hénna acganéṅ méra némmac. ¹⁷⁶ Ni rama soho sohoya ésécnec rouc wamma keczua. Néṅ ni hénna acgawac eluṅ ménda nuanzac imuac welenṅ qeṅe icga ni mihicṅi némbésémaṅ.

120

Aṅgéṅa timac niṅac zéwelerec.

¹ (Ocmuṅ téréyaiguc eṅeṅawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecmac kewu yomuhuc welecmiwa niṅnéṅec; ² O, Miṅ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelaṅa ikora igucnec metecgé némbésémaṅ.

³ Ezelaṅ ikoraguc gi, Anutunéṅ némac waṅgémmac? Némac toroqema waṅgémmac? ⁴ Ic kawaliac tewi merawa zéraguc zéma zunipa ic geric wenṅwenṅagucnéṅ bakia melenṅ gémmac.

⁵ Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac haliiguc kekera nidac imuhucya.* ⁶ Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc kecanzua. ⁷ Ni luaeac wamma ac zéwa ienenṅ yaré qewiṅ zé wanzu.

121

Anutuac aṅgéné titi iguc nananṅ selia.

¹ (Ocmuṅ téréyaiguc eṅeṅawac legic.) Ni kicna hiwa baec boṅaiguc enzac. Méra nénéṅa imi dimuarunec hamac? ² Méra nénéṅa imi baec kurumenṅ mihicṅiyec Yawe iwarunec hamac.

³ Inéṅ niṅu hénaga ménda tisurac géwésémaṅ. Galenṅa iminéṅ gau niṅac sicgéturuc ménda wammac. ⁴ Israel héṅgalenṅ wammianzac inéṅ sicgéturuc me gau yanda ménda hemac.

* **120:5:** Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac areṅinawac qara. Ménṅ imi Not iguc ménṅ imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13)

⁵ Yawe imi galenğa kecanzac. Yawe imi amiaga, héigaiguc nanağa. ⁶ Imuac kaiweiguc kaiwenéğ méndá mebirí gémmac. Waņu siñiiguc masonéğ acguc ménda mebirí gémmac.*

⁷ Yawenéğ galenğé gémma zérabéra moczoğ yanda imuacnec anğéğ tigéğanzac. Waņu kekec uğaga imi galenğéanzac. ⁸ Yawenéğ kenkeğ hahaga imi deguc muacnec hénima hémbénağa galenğémac.

122

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem niğac wawağa.

¹ (Ocmuğ téréyaiguc eņeğawac legic, Dawidinéğ oyec.) Ic eneğ Yaweac ocmuğiguc* enni zéma nézégic nimma ségiségi waņi. ² O Yerusalem! Hénaninanéğ guac demin qeriaiguc tima nanziğ.

³ O Yerusalem, tanecga imi héiqelima megic amaya amaya toroqema qin héima taczac ésécnec. ⁴ Ama areğ yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwiğ zé Min Kewuac hénariniğ Israel énézégic imuac séciguc enzu. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigésiactatac eeyaguc imi sasala haiyecac tacma kenzac. Imi mia tatac eeyaguc Dawidiac ama imuac buğa qemimia.

⁶ Yerusalemwac luae niğac zéwelecgic. Yerusalem guac siğga niğanzu imi eneğ ewa déğ wamma kecmu. ⁷ Deminğa qeriaiguc luae hema kecmac. Ama areğga demin seliaguc imuac qeriaiguc mériağ hema kecmac. ⁸ Ala sac taséhéçna ionac niğac wamma zémağ; Deminğa qeriaiguc luae hekecmac. ⁹ Anutunina Yaweac ocmuğ niğac wamma Yerusalem gi mériağgaguc wambésémağ niğac wanzua.

123

Zé siac ac goi héihéiya niğac zézéya.

¹ (Ama téréyaiguc eņeğawac legic.) Kurumeniguc tacyac waņanzağ Min Kewu

* **121:6:** Kaiweac geriwa me masoac sanğeğa.

guac mia ni kicna hiwa érezac. ² Ninzağ, welenğ qeğe merac eneğ miğginawac méraiguc kic hianzu ésécnec, waņu welenğ qeğe embac eneğ embac kunenğinawac méraiguc kic hianzu éséc kicnina imi Min Kewu Anutuninawac himanec kecni ewa hia waņ nénéçmimac.

³ Yawe ewa hia waņ nénéçmina. Mematiti humumianéğ kuaya qeğeya séçgé nénéçmizac. ⁴ Yéwéri qahac bénzénec kecanzu ieneğ zédesi nénéçmima mema titi waņ nénéçmigic kekec uğaninaiguc séçgéma hezac.

124

Ewa hia ac Israelac anğéğ titi niğac zézéya.

¹ (Dawidiac ocmuğiguc eņeğawac legic.) Nonac muru kec nénéçmiağec imi Yawe qahac zéma ninzağiguc, Israel imi yomuhuc hia zémac; ² Ic ieneğ hazéc waņ nénéçmima yacgic nalé imuaru Min Kewunéğ nonac muru ménda kecnénéçmiyec iguc, ³ ionac qeri biricginawac bélağanéğ zeyec nalé imuaru nini qeliqeli kerinğec focdac qéçgé nénéçmiwunec. ⁴ Waņu imuaru doku qaoğanéğ qacninaiguc hoturu nénéçmima nénéçésima kerembacnec. Waņu doku dunduğanéğ qeri uğanina hoturu nénéçmiyu hiğgacbiğnec. ⁵ Waņu doku dunduğanéğ tétéc qeamuma hoturu nénéçmiwacnec.

⁶ Zéçginaiguc nini neneginawac buğa ménda hai nénéçmiyec Min Kewu imi mepésiwiğ. ⁷ Neinéğ zuğ meme ic ionac bétac igucnec néğgacanzac ésécnec bétac imi tegiru néğgacdacziğ.

⁸ Méra nénéçmimia imi baec kurumenğ zéyu hicniyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

Anutuac hénariniğ héra imi ménda hirima qin héima kecmu.

125

¹ (Ocmuğiguc eņeğawac legic.) Yaweac héima nağanzu imi eneğ Zion boğanéğ Yerusalem leleçgémima ménda hirima hémbénağa qin héima tacselizac ésécnec

* **122:1:** Sel hali téréya hénac acac katapa téréya heyec imuac zézéya.

wammu. ² Baec boŋa imuac sia yandanéŋ Yerusalem lelecgéma nanzac ésécneŋ Yawenéŋ hénaoriŋ héra deguc muacneŋ hémbénaŋa lelecgé énécmima kecmac. ³ Ic solaŋa ieneŋ képésic wambiŋ zé méragina suluwu niŋac Anutunéŋ imuhuc waŋ énécmianzac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéŋ ic solaŋa ionac buŋa qeénécmimia baec imuaru ménda galeŋgé énécmima kecmac. ⁴ Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solaŋa kecanzu ionac mia hiabia waŋ énécmia.

⁵ Enaŋ héna qariŋ qariŋgiawac liliŋgéma keŋanzu imi onac imi Yawenéŋ waŋ énécmiyu biria meme ic iniguc momacneŋ kemmu, néŋ Israel ionac muru imi luae hema kecmac niŋac wanzua.

126

Ai yawuŋiguc metocgo metocgoac ségiségi.

¹ (Ama téréyaiguc eŋeŋawac legic zéra.) Yawenéŋ hésa ic imi onagicma amagina Zioniguc liliŋgéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec waŋec. ² Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandanéŋ sécgéyec. Ezelaŋnina imi legicnéŋ sécgéyec. Waŋu baera baera ic embac ieneŋ Yawenéŋ ionac niŋac wamma haka kunéŋ yanda meénécmizac zéma zégic. ³ Yawenéŋ nonac niŋ wamma haka kunéŋ yanda waŋec imuac nini ségiségi waŋanzuŋ.

⁴ O Yawe, hésa ichécnina melenéncmina, kia hayu baec waŋgoŋa Saut iguc doku téfaranéŋ luma keŋanzac ésécneŋ focdac hadacmu. ⁵ Iwawai gocmia siacma himicanzu imi eneŋ ségiségi legicya héima imuac héla metocgé wammu. ⁶ Siacma gocmia eeyaguc qesamaŋ zé mema kenzac imi kiléŋ imuac héla déréc dérécgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

127

Anutuac mériaŋ amaiguc hicŋihicŋiya.

¹ (Solomonac legic, ama tétéyaiguc eŋeŋawac legic.) Yawenéŋ ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai

imi eŋomia wammac. Yawenéŋ ama areŋ yanda imuac demia ménda galeŋ gémaciguc imi galeŋ meme ic ionac kicqeli wamma kekec imi eŋomia wammac. ² Siŋunec yanda yacma ai mema kecma gau nalé ogicma hema qenzeŋ manzeŋ qema héla mihicŋima neanzu imi eŋomia wanzac. Héna imuac mia Yawenéŋ ala waŋ énécmimia ionac imi gaugina siŋaguc énécmianzac.

³ Ninzu, naŋhécgina imi Yawenéŋ onac buŋa énécmimia. Héni qeriiguc hicŋima keczac imi bakia hiabia iwarunec hahaya. ⁴ Kucŋinaguc kecma merachécgina mihicŋi énécmigic merachécgina ieneŋ imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa ésécneŋ wammu. ⁵ Ic ménŋ tewi zakonéŋ hénéŋaiguc sécgéma hezac ésécneŋ naŋhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac niŋac hazéchéra iniguc ac gésigési ic ionac* kemma ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

128

Ic hélawac héna géséhéra imi ségiségi ginaguc.

¹ (Ama téréyaiguc eŋeŋawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac héna acwac wamma meanzac inéŋ ségiségiyaguc. ² Méraganéŋ ai mena imuac héla hicŋigéŋu newésémaŋ. Ai ménŋac ménŋ meanzaŋ séc hiarudaru ségiségigaguc wammac. ³ Amaga qeriaiguc iniŋga imi waiŋ ic héla mériaŋaguc ésécneŋ waŋu, nambérac hécgá zaega lelecgéma tacma kenzu imi eneŋ olivaŋ ic séra qeqeya ésécneŋ wammu. ⁴ Ninzu, Yaweac eeya héimianzac imi hélacneŋ imuhuc mériaŋaguc waŋanzac.

⁵ Yawenéŋ Zioniguc kecma mériaŋ haigémmac. Waŋu Yerusalemac mériaŋ imi kic qeli kecbésémaŋ nalé imuac suraiguc séc hémbésémaŋ. ⁶ Esahécgá hicŋigic inicbésémaŋ. Israel héna géségaiguc luae hemac.

Israelac hazéc hécgina ménda naŋseligimu niŋac zéwelecgic.

* 127:5: Hebraio aciguc; saŋgulaŋiguc.

129

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hia zémac; Ieneñ komocna igucnec haisisiric eñeña wañ néñañgic. ² Ieneñ komocna igucnec haisisiric wañ néñañgic wañu kileñ ménda nogicgic. ³ Ieneñ baec aiiguc takareñ éseanzu ésécnec gemacnaiguc wizi horua mihicñi néngic.

⁴ Wañu Yawe imi solaña keczac imuac niñ kaiziliweñ ic ieneñ qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec. ⁵ Zionac mézézé titi wañanzu imi gamu qeçe mihicñi énécmiyu moczoñ yanda andé andé kemma baecginaiguc lilingéma kendacmu. ⁶ Ieneñ imi ama qahaiguc qézézac hicñima ménda yandimanec qasianzac ésécnec wammu. ⁷ Qinziñ imuhucya imi komocdiadac imuac niñac dérécgéanzac iwac tétéyaiguc me qericanzac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac. ⁸ Ic imuhucya ionac imi ic kian kenña wañanzu imi eneñ acguc inictegicma mériañ ac yomuhuc ménda énézéanzu; “Yaweac mériañnéñ onac muru hema kecmac!” “Yaweac qaraiguc mériañ ac wañ énécmiziñ!”

130

Anutuac boñhére ai niñac mambécma kecmu.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc siraiguc gi guruzua. ² Miñ Kewu, ewa hétéñna niñna. Zéwelecna hélacnec imuac gezac haina.

³ Yawe, gi kápésicnina héñsosoli wambañnec mérénéñ hia nañseliwacnec? ⁴ Kápésic waiwai imi guaru hezac, imuac mia nini eega héigéñanziñ.

⁵ Ni, kecec uñananéñ Yaweac mambéc kecanzua. Iwac ackuazéc niñac niñhéhélima kecanzua. ⁶ Siñi galen eneñ gian gianawac mambécanzu imuac séha ogicma kecec uñananéñ Miñ Kewuac mambéc kecanzac. Hélacnec siñi galenénéñ giangianawac mambéc kecanzu imuac séha ogiczac.

⁷ Israel ini Yaweac mambéc wañgic. Iwaru imi gum bénzénzén zéma boñhére

* 131:2: Kecec uñana.

hakanéñ sécgéma hezac. ⁸ Inéñ mia Israel hénagése kápésicgina moczoñ yanda imuacnec metecgé énécmimac.

Waizalañ ménda wamma Anutuac niñkumuyec.

131

¹ (Dawidiac legic zéra, ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni qeri eñeñ ménda kecanzua. Wañu iwawai méñac méñ sécna ogicma hezac imuac kic hihi ménda wañanzua. Ni ai qac buñayaguc me ai tosara nuac séc ogiczac imuac mia nimbupuc ménda wañanzua. ² Hélacnec ni qerina* kuma mama mebélacgéwa kokoc namu nema sécgémiyu neñgocyawac tawéiguc heanzac imuac séc qerinanéñ néñ qema hezac.

³ Israel ini degucmuacnec hémbéñaña Yaweac niñkumu wammu.

132

Anutunéñ Zioniguc hémbéñaña kecmac.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, Dawidiac niñac wamma inéñ yéwéri hénia hénia bisiqatén wañec imi niñqeliwésémañ. ² Inéñ Yawe zépañgé mima Yakoboac wandac wandac miñina zéseli mima yomuhuc zéyec; ³ Ni hélacnec amanaiguc ménda emmañ. Hehe duññaiguc ménda emma hemañ. ⁴ Wañu kicna galengéwa gau niñ ménda wammac, wañu kicna amia ménda waiwa mamac. ⁵ Imuhuc wammanec kecmac ama geric méñ Yawe guac buña mewa tecgémac. Yakoboac wandac wandac miñina, ama méñ guac buña mewa tecgéyuguc mia kicna waiwa gauya hemañ.

⁶ Nini Efarata amaiguc tacma sisipac acgawac katapa imuac zégic niñniñ. Wañu Yarim baec kisiaiguc mihicñiyiñ. ⁷ Hagic iwac tacyac wawañawac amaya imuaru kerenni, keremma hénia titiya imuac wésiaiguc sicgémini.

⁸ O Miñ Kewu gi yacma tacniniñ amagaiguc hama embésémañ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuhaguc imi momacnec. ⁹ Wañénécmiña héfac oo

ichécga ienen haka solanjanéh séwi usugina ésécnec héigic hiŋgacmac. Waŋu ichécga téréya ienen ségiségi wamma qacmu. ¹⁰ Welen qe qe icga Dawidiac niŋmiwésémaŋ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimina keŋu. ¹¹ Yawenéh Dawidiac ac héla yomuhuc zépaŋgémiyec. Inéh imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hicŋimu ionarunec mén tatacga edamuyaguc imuaru opocba tacmac. ¹² Naŋhécga enen zikiziki ac zéma héipuc acna ku énécmimaŋ imi tohoma wammuiguc imi naŋhécgina ienen imuhucyanec tatacga edamuyaguc imuaru tetecgia qahac tacmu.

¹³ Yawenéh Zioniguc* tacyac wammaŋ zé ama imi megésima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Yomi mia nuac tac niniŋ wawaŋawac buŋa hémbénaŋa wanzac. Ni imuac waŋu imuac mia yomuaru tacyac wammaŋ. ¹⁵ Ni imuac nene yaka kindindiŋa mesaima imuac ic embachéra maqegeya gumu énécmiwa sécgé énécmimac. ¹⁶ Waŋu hofac oo ichéra aŋgéh titina imi maleku ésécnec héiéncmimaŋ. Ocmuŋ imuac téré ichéra ienen ségiségi wamma hémbénaŋa legic héima kecmu. ¹⁷ Neŋ zéwa ama imuaru Dawidiac niŋac wamma iliha mén† éréma yandimac. Waŋu ni nenaoc halécnéŋ météré mimia iwac niŋ wamma kifa mézézéŋgéwa héŋtegicmu. ¹⁸ Neŋ iwac hazéchéra ionac imi gamu qe qenéh séwi usugina ésécnec héiéncmiwa hiŋgacmac, néŋ iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asarimac.

133

Ala siŋ waŋamuma kekec imi mériaŋaguc.

¹ (Ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Ninzu, dacmuna momac yanda azoroma ewa momac wamma kekeca imuac hiabiaya zéma inicsoroc sorocya imi yei dimuhucya wanzac! ² Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgégic ewa zucya igucnec mama malekuya horua imi mézécgéma mama zécgériaiguc

* **132:13:** Yerusalem taczac baec boŋa imuac qara. yomuaru imi ic kewu mén hicŋimac niŋ zézéya.

momacnec naecmiyec ésécnec. ³ Waŋu Herimon baec boŋawac tutulucnéŋ* Zion baec boŋaya boŋayaiguc mama mebélac géanzac ésécnec. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenéh mériaŋ ac zéyec. Imi mia kekec hehe seliawac mériaŋ ac.

134

Siŋi qeriaiguc mepé qepési wammimu.

¹ (Ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Siŋiaiguc Yaweac amaiguc welen qema naŋanzu Yaweac welenqe qe ichéra ini moczoŋ Yawe mepésimu. ² Méragina meycgic ocmuŋ téréyaigucgeŋ kendaru Yawe mepésigic.

³ Baec kurumen zéyu hicŋiyec Yawe inéh mia Zion igucnec mériaŋ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya niŋac mepésimigic.

135

¹ Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welen qe qe ichéra ini i mepésigic. ² Yaweac ocmuŋ, Anutuninawac ocmuŋ imuac sombeniguc nanzu ini ³ Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, waŋu qara imi niŋsoroc sorocya, imuac niŋac qara imi mepésigic. ⁴ Yawenéh eŋeya niŋac wamma Yakobo, qara mén Israel i aŋgétiyu iwac buŋa waŋec.

⁵ Ni ninzua, Yawe imi kuneŋ yanda, waŋu nemu momac yanda onogiczac. ⁶ Yawe imi haka niŋu sécgéyu séc waŋanzac. Kurumeniguc zéma baeciguc, waŋu konduniguc zéma zékéh hiŋgac hiŋgara horuaiguc. ⁷ Inéh zéyu baec zécgériaiguc hosusu yaczac. Waŋu kia mihicŋimaŋ zé pilitic mihicŋianzac. Waŋu luhuc ézéyu hofiya igucnec éréma haanzac.

⁸ Inéh mia Izipte baeciguc méréc merachécgina ic zéma yaŋhécgina momacnec unudarec. ⁹ Izipte baec, guaru mia Yawenéh haka sésécyaiguc zéma haka welicwelicgia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayec. ¹⁰ Inéh baera

† **132:17:** Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, waŋu * **133:3:** Kiwi tosaraiguc; séhéréc.

baera sasala unuma ic kewu kucginaguc unuhumuyec. ¹¹ Qacgina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda. ¹² Wañu baecgina imi Israel ic embachéra ionac buña qema énécmiyec.

¹³ Yawe, guac qacga imi hémbénaña hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ¹⁴ Yawenéh eneya ic embachéra zénañgé énécmimac. Wañu welen qeqe ichéra ewa biric niñénécmimac.

¹⁵ Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranéh memeya. ¹⁶ Kua ginagucnéñ ac ménda zéanzu, kicginagucnéñ kic hihigina qahac. ¹⁷ Gezac ginagucnéñ ac ménda niñanzu. Wañu kua ginaigucnéñ wéséségina qahac. ¹⁸ Imuhucya meanzu ini zéma imuaru héima nañanzu ini imi moczoñ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹ Israel héna gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac héna gésé ini Yawe mepésigic. ²⁰ Lewi héna gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianzu ini Yawe mepésigic. ²¹ Yerusalemiguc tacyac wañanzac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

136

Goi héihéiya niñac Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ Yawe imi hiabia, wañu goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac i ewa hia ac ézégic. ² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic. ³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac miñ kewu momac yanda onogicma Miñ Kewu kecanzac i ewa hia ac ézégic.

⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac eneyaocnec kiwi welic welicgia kuneh yanda meanzac i ewa hia ac ézégic. ⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac niñtegic qindegicyanéñ kurumeña kurumeña zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic. ⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac

niñac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic. ⁷ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac asac mararañ kuneh kuneh zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic. ⁸ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kaiwenéh kaiwe séc galeñ nammac niñac zéyu hicñiyec i ewa hia ac ézégic. ⁹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac maso zéma ménni sikilunéh siñi galeñ nammuc niñ zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹¹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Izipte ic ionac sugina igucnec Israel héna gésé onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac méraya kuhagucnéñ suluma nañgé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac konduj pésia qeriru néwéc néwéc nañoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Israel hénaorin goigina héima konduj namuñaguc onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Farao zéma téngin ichéra konduj pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hiñgacgic i ewa hia ac ézégic. ¹⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic embachéra onagicma baec kéra kériasia qer icma keñec i ewa hia ac ézégic. ¹⁷ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic kewu kuneh kuneh unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁸ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic kewu qac buñaginaguc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Amori ic ionac ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²⁰ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²¹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac baecgina onagicma ic embachéra ionac buña qeénécmiyec i ewa hia ac

ézégic. ²² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac welen qe qe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buña qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac maqeqeya kecni niñnécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac hazéchécna ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac séwiginaguc kecanzu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

²⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kurumeñac Anutu ewa hia ac ézégic.

137

Yerusalemiguc kisikiyon hicniyu zésiac wañgic.

¹ Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niñqelima siariñ. ² Imuaru suruñ ic nañu hawaiguc gita kulelenina koroni nañec. ³ Hénia imi yomuhuc; Hésa icac nénépésigic ienen imuaru legic héiwiñ niñac nénézégic imuhuc wañiñ. Amanina kisikiyon qenénécmigic imi eneñ Zionac legic mén héigic nimma ségiségi wanni zégic imuhuc wañiñ.

⁴ Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méréraiguc kecma héiwiñ? ⁵ Yerusalem ni guac eluñ numaciguc imi méra héina imi gita qe qeac héniaiwac eluñ qemac. ⁶ Guac eluñ numaciguc, wañu Yerusalemac nimba ségiségina tosara onogicma eneña ménda wammaciguc imi legic ménda héimañ niñac ezelañnanéñ owuruñnaiguc mékétamac.

⁷ Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mi-hicniyec nalé imuac niñqelima Edomac qelihéra ununa. Hénia imi ienen imi yomuhuc zégic; Héndéñ qéndéngic, ama wotuña momacnec hérédacma kisikiyon qegic.

* **138:1:** Hénia imi efefianec niñasariwiñac séc qahac. Néñ niniñ ic tosara imi yomuhuc héniaya zéanzu; Nemu tosara ménda mepési énécmima guacnec sac mepésigénzua. † **138:2:** Yerusalem ocmuñ imi ménda megic heyec. Imuac niñ yomi imi sel hali hénia acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

⁸ Kisikiyonac buña embac biria, Babilon baec gi, ménéñ mén gen wañ nénécminecac séc imuhucyanec wañgémac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Ménéñ mén kokochécga hociguc qésén énécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

138

Dawidiac ewa hia ac zéma mepé qepési ac.

¹ Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua.* ² Ni ocmuñga téréyawac† sicgégémba hazac. Wañu goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñ guac qac-gawac ewa hia ac gézémañ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meyacna iwawai moczoñ qehoturuma onogicma eneñ imuac mia imuhuc wañgénzua. ³ Ni guruyi nalé imuaru acna melenec, wañu kekec uñanawac kuha meyandi nénénc.

⁴ Baecac ic kewu moczoñ ienen kuaga igucnec acga niñgic imuac niñac ienen Miñ Kewu gi zéhiaru gémmu. ⁵ Yaweac edamuya imi eneña yanda imuac ienen Yaweac hakayawac mepésimimu. ⁶ Yawe imi eneña. néñ mamaya hia inicgaleñ wañ énécmianzac, wañu tétéc qe qe ic imi acguc lakec kecma hia inictegicanzac.

⁷ Ni zéra waiya qeriaiguc kenha wamba gi kekecna héngaleñ wañanzañ. Wañu hazéchécna ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiganéñ metecgé néñanzañ.

⁸ Yawenéñ nuac wamma eneña ewa siñ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiganéñ hehe seli hema kecmac. Ai méraganéñ memeya imi ménda waiwésémañ.

139

Anutuac kiwa igucnec néngacbiñac séc qahac.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindihindi wannémma

nin̄tegic néŋanzaŋ. ² Tacyacna nimma lakec kecma nin̄iŋna nin̄tegicanzaŋ.

³ Héna kekecna zéma hehena héŋgaleŋ wamma wawaŋ memena imi moczoŋ nin̄tegicnecac nin̄tegicanzaŋ. ⁴ Ac méŋ ezelaŋnaiguc ménda hicŋi tegirunec Yawe geŋ bec howiacnec nin̄tegicanzaŋ. ⁵ Gi wésé andu lelecgé némma méraga nuac qacnaiguc hainéŋanzaŋ. ⁶ Nin̄iŋ imuhucya imi eebipiya séc méŋ eŋeŋa waŋu nimmaŋ zéma nimbipizua.

⁷ Ni uŋaga waima dimia méŋ hia kemmaŋ? Kic ségéraga néŋgacmima dimuaru méŋ saŋgiwinec? ⁸ Kurumen̄iguc embinec imi imuaru gi keczaŋ. Humuc amaiguc hiŋgacma hehe tatacna lémbécbinec imi imuaru acguc gi keczaŋ.

⁹ Siŋunec imi asoŋ héiyu qeŋgaŋnaguc putitima kemma konduŋ tetcgiaiguc keremma tachinec ¹⁰ imuaru acguc méraganéŋ nuagicma méra héiganéŋ selianec népésiwésémaŋ. ¹¹ Siŋi panamaŋnéŋ hoturunéŋu asac mararaŋ lelecgé némma hezac imi siŋidéŋgédaru zéwinec, ¹² guaru imi siŋi zéma kaiwe imi héniaŋgira momacguc wanzac imuac niŋac guac kicgaiguc imi siŋinéŋ iwawai méŋ ménda musaŋgémac. Waŋu siŋi imi kaiwe ésécnec asahaguc wammac.

¹³ Geŋ mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac mihicŋidacnec. Neŋgocnawac héri qeriaiguc geŋgaoc mia séwina toro toroya moczoŋ areŋgéma mihicŋi nénnec. ¹⁴ Ni imi hiabianec welic welicŋianec mihicŋi nénnec imuac niŋ ewa hia ac gézézua. Wawaŋ memega imi welic welicŋiaguc imi qeri uŋana acguc héŋtegicanzac.

¹⁵ Sasaŋgiaiguc menémma baec dumuc siraiguc welic welicŋianec menénnec nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucnec ménda saŋgima heyec. ¹⁶ Séwinawac tanera ménda hicŋi tegirunec qérawa imi kicganéŋ bec hénec naléna ménda ducŋiyunec bec séwinawac tasia hicŋima keŋec séc kiwigaiŋguc ona hedaczac.

¹⁷ O Anutu nin̄iŋga imi nimba eebipiyaguc eŋeŋa wanzac. Qétéya imi acguc yei eŋeŋa wanzac. ¹⁸ Némacnanéŋ

olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac. Ni gau igucnec yacmaŋ imuaru acguc giguc kecmaŋ.

¹⁹ O Anutu kaiziliweŋ ic unuwaŋnec, sac nene ieneŋ wainémma kembunec. ²⁰ Ieneŋ guac zébiri qébiri waŋgéŋanzu. Hazéchécga ieneŋ kicgaiguc iwawai eŋomiawac séwi eŋeŋ waŋanzu. ²¹ O Miŋ Kewu guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Waŋu gi zébiri géŋanzu ionac imi ewa lolon waŋ néŋanzac. ²² Ieneŋ hazéchécna wanzu imuac ionac nin̄iŋ biric hélacnec késa kecza.

²³ O Anutu néŋsosolima batucgé némma qerinawac hénia niŋna. Batucgé némma nin̄iŋna nin̄tegicna. ²⁴ Néŋgésina nuaru wawaŋ meme biria méŋ hezaciguc qind̄iŋi némma héna hémbénaŋawac buŋa imuaru nuagicna.

140

Hazéchéra ionac murunec metecgé mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé néna. Kaiziliweŋ ic ionac murunec saiwa menénna. ² Ieneŋ qeriginanéŋ haka biria niŋareŋ mema nalé séc yaré mihicŋianzu. ³ Ieneŋ mokoleŋ ésécnec ezelaŋgina qer-icgic zéraguc waŋanzac. Waŋu ezelaŋgina bawaiguc imi qaté mokoleŋac kua doku zéraguc he énécmizac. (Ohec)

⁴ O Yawe galeŋgé néna. Kaiziliweŋ ic méraginaiguc embi niŋac. Yaré qeŋe ic ionarunec hetecgé néna. Ieneŋ imi néfacgé némbiŋ zé wanzu. ⁵ Séwi eŋeŋ ic ieneŋ mebiri némbiŋ zé bétac hainémma hésanéŋ uŋic mema héna ewiaiguc haima baec séséŋna éségic hezac. (Ohec)

⁶ Ni Yawe yomuhuc zéma gézézua; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina. ⁷ Nuac aŋgéŋ titi Miŋ Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwa menénnec.

⁸ Yawe kaiziliweŋ icac ewa siŋ imi ménda nimmina. Manambatucac nin̄iŋ biria imi muŋguc ménda seligimac. Qahac waŋu séwi eŋeŋ wambu niŋac. (Ohec)

⁹ Leleggé néňanzu imi eneň orucgina meyacgic, zéna eňañ ezelaňginawac zéranéň liliňgéma eňañ hoturu énécmimac. ¹⁰ Geric lokocnéň ionac mama hoturu énécmimac niň wanzua. Gericiguc néfacgé énecmima baec séséň imuaru hiňgacma muňguc ménda érému. ¹¹ Zébiri qébiri ic ieneň baeciguc ménda seligima nammu. Yaré qeqe ic imi birianéň méndacmima kemma inimac.

¹² Ni ninzua Yawenéň zérabéra mi-hicňima keczu ionac acgina goiya héianzac. Waňu maqeqeya ieneň aciguc eňgic zéđiňi énécmianzac. ¹³ Hélécnec ic solañja ieneň guac qacgawac ewa hia ac zému. Ic dindiňja ieneň kicgaiguc tacyac wammu.

141

Kaiziliweň igucnec aňgéňa timac niňac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéňna. Guruwa ewa hétéňnawac gezac haina. ² Zéwelecnawac niňna hofac héméňja hiabia ésécnec wammac. Mérana meyacba iminéň siňiyawac mulu ai ésécnec wammac.

³ Yawe kuanawac galen meme ai ic mén opocna naňu. Kua tasénawac naguya galenagéma kecbésémaň. ⁴ Imuhuc waň néňna qerinanéň haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacnec haka biria ménda wammaň. Waňu ionac nene halécyaguc imi ménda nemaň.

⁵ Waňu ic solañjanéň orucnaiguc nu-mindiňi néňu nimba goi héihéiya ésécnec wammac. Waňu qindiňi néňu nimba orucnawac météré haléc ésécnec waňu orucnanéň imuac héňacya ménda memac. Ionac haka biria imuac niňac kileň ni zéwelec ai memaň. ⁶ Waňu galenhécgina* hocnéň unugic mama unuyu, ic embac ieneň ackuazécna† imi siňaguc wanzac imi niňtegicmu. ⁷ Waňu ieneň ackuazéc yomi niňqelimu; Ai icnéň baec patoma hoc sira giligic hezac ésécnec sicnina imi

kicsuaň kuayaiguc héndéň qéndéňgiawac hezac.*

⁸ Miň Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néňgacma guac hazua. Qeri uňana imi katanec ménda waimina nammac.†

⁹ Ni galenagé némma biria meme ic ieneň népésimaň zé bétac haigic imuacnec zéma ionac baec séséň igucnec metecgé néňna.

¹⁰ Ic biria ieneň wai énécmima eňañ bétacginaiguc momacnec hiňgacgic inimac, néň ni imi técgéma ogicmaň.

142

Zérabéra igucnec metecgé mimac niň zéwelerec.

¹ (Dawidiac Masikil tanera legic. Baňec méňac qeriaiguc saňgima zéwelec ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéwelecmizua. ² Ni ewa gorona wésiaiguc qocgéwa mazac.

Waňu nuac zéra waiya imi zéhicňi mizua. ³ Qerinaiguc qeri uňananéň kic gili gili waňec séc, geň mia hénana bétacya qahac imi niňdacma mihicňi nénnec.

Ni hénagaalen keriiguc ieneň saňgima bétac hainéňgic. ⁴ Nuac héinaiguc hima hénna, méňnéň mén héniana ménda niňnéňu hoczua. Hainezic mén ménda hayu hoczua. Méňnéň mén qeri uňana ménda galenagé néňu hoczua.

⁵ O Yawe ni zésiac waňgémma zézua. Miň Kewu geňgaoc imi hainezicna zéma kicqeli kecec baec yomuaru gi imi nuac buňja wanzaň.

⁶ Zésiacna niňna, ni maqeqeya wamma kecanzua, nunesi waňnéňanzu ionac méra igucnec metecgé néňna, ieneň kucgina eňeňja nuac séc qahac. ⁷ Qeri uňana imi hésa ama igucnec hulac néňna, qacgawac ewa hia ac zémaň. Goi héihéi waň néňna, ic solañja ieneň leleggé némma nammu.

⁸ Zésiacna niňna, ni maqeqeya wamma kecanzua, nunesi waňnéňanzu ionac méra igucnec metecgé néňna, ieneň kucgina eňeňja nuac séc qahac. ⁷ Qeri uňana imi hésa ama igucnec hulac néňna, qacgawac ewa hia ac zémaň. Goi héihéi waň néňna, ic solañja ieneň leleggé némma nammu.

⁶ Zésiacna niňna, ni maqeqeya wamma kecanzua, nunesi waňnéňanzu ionac méra igucnec metecgé néňna, ieneň kucgina eňeňja nuac séc qahac. ⁷ Qeri uňana imi hésa ama igucnec hulac néňna, qacgawac ewa hia ac zémaň. Goi héihéi waň néňna, ic solañja ieneň leleggé némma nammu.

143

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niň zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe gi zéwelecnan niňna. Guru héhélinaawac gezac haina.

* **141:6:** Saulo zéma ichéra. † **141:6:** Anutuac ackuazéc Dawidinéň zéauyec imuac zézéya. ✨ **141:7:** Yes 26:19 ‡ **141:8:** Ac yomuac hénia imi; Ménda wainéňna kec humuwi niňac.

Héniaga héla zéma héniaga solanawac séciguc acna niñna. ² Guac kicgaiguc imi baec ic méjnéj méj kápésic solan ménda keczac. Imuac niñac welen qe qe icga niguc ac ai ménda mena. ³ Hazécnanéj qeri uñanawac zuñ mezac. Kekecna qéziyu baeciguc maqezac. Sinji tunumanj qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc wanzua. ⁴ Imuac qerinaiguc qeri uñananéj kic gili gili wañ néñu wésé bacna imi témanj zé wanzac.

⁵ Ni nalé wahalawac nimba kenzac. Ai menec imi qerinanéj nimma taczua. Wañu iwawai méraganéj wamma menec imi nimma ⁶ mérana guac murugenj suluzua. Baec irec irecgianéj doku niñ humanzac imuac séc kekec uñananéj guac wammizac. (Ohec)

⁷ Yawe gi acna foc niñnéna. Qeri uñana kuha mazac. Kic tanecga ménda musanjé néna. Baec séséñiguc hiñgacanzu ionac séc wambi niñac. ⁸ Niñkinzéhna imi guaru hezac imuac niñ sinunec goi héihéigawac ackuazéc nézéna nimba. Kekec uñana guaru nanjéwa érezac imuac mia héna kecmanj niñ ninzanj imi ku néna.

⁹ Yawe hazéchécna ionac méragina igucnec metecgé néna, ni guac méraga bawaiguc sanjizua. ¹⁰ Gi nuac Anutu keczanj, imuac niñac ku néna guac ewa sinja méndacma wammañ. Uñaga imi hiabia, imuac héna kondonajiguc nuagicma kembésémanj.

¹¹ Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néñna. Solanj dindinagawac séciguc zéra waiya igucnec népésina éréwa. ¹² Wañu goi héihéiga nuac hezac imuac séciguc hazéchécna qeric énécmima qahac wañgic. Neñ guac welen qe qe icga keczua. Imuac niñ qeri uñana yéwéri mihicñi mianzu imi moczonj auénécmima qahac wandacmu.

144

Baec yanda imi anjéna timac niñac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe hainezicac zamanziñna i zézé ségiségi wammimanj.

* **144:6:** *Zakonj imi piliticac séséc ac wanzac.*

Inéj mérana yaréac meefima mérana merawa yaré qe qeac hénia kumiyec. ² Yawe imi goi héihéina, zamanziñna zéma banecna, inéj neuñ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana, ni imi ic embac hécna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiselianzua.

³ Yawe, gi ic imi némac hiaya niñac eeya héianzanj? Miñ Kewu gi baec icac ninna némaria wañu niñmianzanj? ⁴ Ic imi kua wésésé ésécnec hotonjadac kecma qahac wammac, wañu kekec naléyanéj amia timima keñanzac ésécnec focdac hama kemmac.

⁵ Miñ Kewu gi kurumenj misicgéma tima mana. Baec boña séc onosina hofac téma yacmac. ⁶ Hazéchécga pilitic giliénécmima héndéj énécmima. *Zakonja** muima héndéj énécmima keñgic. ⁷ Ounec méraga suluma népésina éréwa. Doku qauñ kuhaguc imuacnec zéma ic mérera ionac méragina igucnec metecgé néna. ⁸ Ieneñ kua taséginanéj ikoc ac zéma méra héiginanéj manam batuc ai meanzu.

⁹ O Anutu ni legic qelia héima gita hésia ¹⁰ imi qema legic héigénzua. ¹⁰ Geñ meseli énécmima ic kewuya ic kewuya yaréginajiguc onogicanzu. Welen qe qe icga Dawidi sou zéra igucnec metecgé néñanzanj guac mia legic héigénzua. ¹¹ Ic enia ionac méragina igucnec ni metecgé néñna. Ieneñ kua taséginanéj ikoc ac zéma méra héiginanéj manam batuc ai meanzu.

¹² Nanj hécnina imi ic hésa komoranéj kecma séha séc yandianzac ésécnec wammu. Wañu bérac hécnina ieneñ ic kewuac ama yanda meanzu imuac hénia méndacma méra kiwi héimimia ama kewuac wotuña hocnéj memeya imuhucya ésécnec wammu. ¹³ Hofi amanajiguc nene mérianj kuaya qeyu rama hécnina ieneñ baec kisiaiguc saigic zanjégina imi tausenja tausenja zéma ¹⁰ tausenja ¹⁰ tausenja wammu. ¹⁴ Burumakao hécnina iwa ieneñ haléginaguc réwéria wammu. Nununesi ménda hicñiyu ama sombeñnina iguc zésiac méj ménda hicñimac.

15 Ic embac arenj imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenénj Anutu kecénécmimia imi zézé ségiségi ginaguc.

145

Anutuac hiaya zéma kewuya.

1 (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi wanjémma qacga nalé tetecgia qahac mepési gémmañ. 2 Ni kaiweya kaiweya zézé ségiségi wanjémmañ. Wanju qacga tetecgia qahac mepési gémmañ. 3 Yawe imi kunenj yanda imuac kunenj yanda mepésimimia wammac. Kunenj yandayawac séha imi qétéya olombinac séc qahac. 4 Hicñisaia hicñisaia emma kemma guac wawanj memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu. 5 Qac buñaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanénj zénimma kecmañ. 6 Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimia wammac. Ni acguc héniaga kunenj yanda imi zéau énécmimañ. 7 Ienenj guac sese kunenj yanda imuac buña zéma guac héniaga solañja imuac legic héimu.

8 Yawe imi ewa hiawac wanj énécmima ewa biric wanj énécmima qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kunenj yanda wanj énécmianzac. 9 Yawe imi kekec momac yanda hiabia wanj énécmima zéyu hicñima keczu séc goi héihéi wanj énécmianzac.

10 Yawe geñ zéna hicñima keczu imi moczonj guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuma kekec ienenj gi mepésigémmu. 11 Ienenj guac héngalenj ama arenja yanda imuac edamuya zéauma guac kucga zéeminiñ wammu. 12 Guac ai kuhaguc imi zéma héngalenj ama arenja yandagawac qac buñayawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu. 13 Guac héngalenj ama arenja yanda imi héngalenj ama arenja yanda hémbénañ. Wanju héngalenj aiga imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac. Minj kewu imi zéyu hicñima keczu imi moczonj goigina héima ménzézé ménzézéya qahac zikiziki acya moczonj méndacanzac. 14 Yawe

imi tendinǵewinǵ zé wanjanzu ionac nanǵé énécmianzac. Wanju mema titi wanj énécmimia imi meyac énécmianzac. 15 Kekec momac yandanénj guaru kic hianzu. Geñ nalé zézéya méndacma nene yaka gumu énécmianzanj. 16 Wanju méraga suluma iwawai kekecginaguc imi moczonj galenǵé énécmima sécgé énécmianzac.

17 Yawe imi wawanj memeya moczonj solanj dindiña wanjanzac. Haka silicya moczonj ewa hiawac wanjanzac. 18 Yawe imi zéwelec wammima hélacnec zéwelecanzu séc hosucgé énécmianzac. 19 Inénj mia eeya héimianzu séc ewa sinǵinawac sécgé énécmianzac. Wanju ionac qac héhéligina imi nimma anǵénǵina tianzac. 20 Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héngalenj wanj énécmianzac, néñ kaiziliwenj ic imi moczonj mebiri énécmianzac.

21 Kuananénj Yaweac qac buñaya zéaumañ. Wanju séwiginaguc momac yanda ienenj qara téréya imi tetecgia qahac mepésimu.

146

Anutunénj méra miyu mepésimiyec.

1 Haleluya, kekec unǵana Yawe mepésina. 2 Ni kecma emma kecmañ séc Yawe mepésimañ. Kecma emma kecmañ séc Anutuna legic héimimañ.

3 Ini ic eñeña ionaru ménda lahenǵému. Baec ic ienenj méra énécmimuac kuc ménda he énécmizac. 4 Ienenj imi unǵagina wai énécmiyu baeciguc lilingéma kemmu. Kenǵic kaiwe imuaru mia ionac ninǵarenj arenǵia imi moczonj qahac wandacmac.

5 Yakoboac Anutunénj méra mimac imi ségi ségiyaguc. Wanju Yawe Anutuyawac ninǵkumuma kecanzac imi zézé ségi ségiyaguc. 6 Yawe imi baec kurumenj zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczonj zéyu hicñidacǵic. Wanju hémbénañ qeri héla késa kecanzac. 7 Inénj hédacǵé énécmimiawac kecanzu imi hena acac séc zédiñi énécmima yaka ninǵ humuanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

Wanju Yawenénj qaté énécmimia imi huc lac énécmianzac. 8 Yawenénj kic hilic

onac kic hihi meénécmianzac. Yawe imi mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. Wañu Yawe imi ic solañ goi héihéi wañ énécmianzac. ⁹ Yawe imi ic kianja héngalen wañ énécmianzac. Wañu qawéc gupañ énépésima nañgé énécmianzac. Wañu kaiziliwenj ic ionac hénagina imi mebiri énécmianzac.

¹⁰ Zion ama arenja yanda, Yawe guac Anutunéj hicñisai lépaya lépaya hémbénaña héngalen wañgémmac. Haleluya!

Anutunéj Yerusalem héngalen wammianzac, mepésimini.

147

¹ Anutunina legic héimimia imi hi-
abia. Wañu imi niñsorocya zéma niñu
sécgémac. Imuac niñac Yawe mepésini,
haleluya! ² Yawenéj Yerusalem me-
yagéanzac. Inéj mia Israel héndéj qéndéj
wañ énécmigic keczu imi qutulan-
gé énécmianzac. ³ Inéj ewa biric wamma
keczu séc mehiaru énécmima wizigina oso
énécmianzac. ⁴ Inéj ménni sikilu qétégina
olonj énécmima qacgina qacénécmianzac.
⁵ Miñ Kewunina imi kunej yanda, kuc
yandayaguc. Wañu niñtegic qñtegicya
séha imi olombiñac séc qahac. ⁶ Yawenéj
memaamuma kecanzu imi énépésima
nañgé énécmianzac. Wañu kaiziliwenj ic
imi giliyu baeciguc maunudacmac.

⁷ Saiwop zémima Yawe legic héimimu.
Gita kulele qema Anutu legic héimigic.
⁸ Inéj hosusu haima kurumenj osoanzac.
Wañu baecac wamma kia imi hofiaiguc
haiyu heanzac. Wañu kia haiyu baec
bonaiguc qézézac éréma yandianzac.
⁹ Inéj haséj yañ zéma koeckoec nei
merawanéj qacma kecgic nenegina mi-
hicñi énécmianzac. ¹⁰ Yawe imi becosicac
kuhawac niñkumuma kenzu ionac siñgina
ménda niñanzac. Wañu ic méj eneya hén
kuhawac niñkumuma keñanzac imuac
ménda héñsorocanzac. ¹¹ Inéj eeya
héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu
ionac mia ewa hia niñanzac.

¹² Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion
gi Anutuga legic héimina. ¹³ Inéj am-
agawac nagu wétéya imi meseligianzac.
Wañu ama imuac qerigaiguc merachéca
mériañ mihicñi énécmianzac. ¹⁴ Inéj baec-
gawac suc séré yanda imuac qeriaiguc
luae qegéñu heanzac. Wañu nene hén
gocmia hiabianéj gumu géñu sécgéanzac.

¹⁵ Inéj zézé seli acya baeciguc méliyu
ackuazéc iminéj foc foc keñanzac. ¹⁶ Inéj
komboc rama zucya imuhucya ésécnec
giliyu maanzac. Wañu komboc boro-
ronja baeciguc hicñi hicñiya imi qesayu
hucgazen ésécnec heanzac. ¹⁷ Inéj saméj
bororónja ésécnec komboc giliyu maanzac.
Méréneñ sanjeña imi ogicma hia ménda
téténgarimac? ¹⁸ Wañu inéj zéyu komboc
imuhucya imi pépélima doku wañanzac.
Inéj luhuc ézéyu qeanzac. Wañu doku
ézéyu keñanzac.

¹⁹ Inéj ackuazécya Yakobo zéhicñi
miyec. Wañu hén acya zéma pakenj
acya imi Israelac zéhicñi miyec. ²⁰ Baec
ménac ic arenj tosia ionaru imi imuhuc
mén ménda wañ énécmiyec. Imuac
ieneñ Anutuac hén ac imi ménda niñzu.
Haleluya!*

*Anutuac edamuya imi baec
kurumenj sécgéma hezac.*

148

¹ Haleluya, kurumenjiguc keczu ini Yawe
mepésigic. Yawe mepésigic, ou eneñaiguc
keczu ini i mepésigic. ² Kua meme
uñahéra ini moczonj i mepésigic. Kawali
arenhéra ini i mepésigic.

³ Maso kaiwe iri i mepésiyic. Sik-
ilu asarianzu ini moczonj i mepésigic.
⁴ Kurumenjac kurumenj ini acguc i
mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini
acguc i mepésigic.

⁵ Momac yanda inéj zéyu hicñima
hezu imi wai énécmigic Yaweac qara
mepésimu. ⁶ Inéj méñnéj méj ménda
logimac niñ qañañ silic hai énécmima
imuhucya imuhucya hémbénaña kumu
énécmiyu nanzu.

* **147:20:** Hebiraio ac yomuac hénia imi; Yawe mepésigic!

⁷ Baec igucnec Yawe mepésigic, kondunac mokolenj yanda zéma kondunj zékéña zékéña ini momacnec.

⁸ Geric zéma komboc zéma komboc boboroña zéma hosusu dépañ zéma luhuc kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

⁹ Baec boña zéma baec qindinj qindiña moczoñ, ic gocmiaguc zéma yéménzéc ic moczoñ imuhucyanec, ¹⁰ haséñ yañ moczoñ yanda zéma ama yañ moczoñ zéma gisic zéma nei qeñgañginaguc moczoñ imuhucyanec.

¹¹ Baera baera ic kewu moczoñ zéma ic embac areña areña moczoñ zéma ic eñeña zéma baecac zétegittegic ic moczoñ imuhucyanec, ¹² ic qapé, embac seraña, ic embac yanda zéma nambérac moczoñ imuhucyanec.

¹³ Iwac qara momacgucnec sac eñeña yanda wanzac. Wañu edamuya imi baec kurumenjiguc keczu imi moczoñ onogicma eñeña wanzac, imuac niñac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

¹⁴ Inéñ mia hēna géséhēra ilicgina meyac énécmiyec imuac niñac i imi qéhéréñgé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac buña wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

149

¹ Haleluya, legic qelianéñ Yawe mepésigic. Météré ichéra* ionac azoazoroiguc legic héimigic. ² Israel imi eñeya mihicñi miyec iwac niñac wamma ségiségi wammac. Zionac nanhéra ieneñ eñañ ic kewu niñac wamma ségiségi wammu. ³ Legic hirima qara mepésigic. Wañgoñ zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Yawenéñ eñeya ic embachéra niñac ségiségi wañanzac. Wañu ic embac memaamuma kecanzu séc añgégina tima kiwi méréra héñsoroc sorocya meénécmianzac. ⁵ Météré énécmimia ieneñ imi edamuya qeriaiguc ségiségi wamma eñañ hehe taticiguc legic héimimu. ⁶ Kuaginaiguc imi Anutuac mepé qepési acnéñ hemac. Wañu

* **149:1:** Hēnaorinj Anutu niñzéñgēanzu momac yanda ionac qacgina.

méraginaiguc sou bawa andia zéraguc imi he énécmimac. ⁷ Wañu iminéñ mia baera baera ic bakia melenj énécmima ic embac areña areña tasé ku énécmimu.

⁸ Wañu ic kewuhécgina imi señ hēsanéñ, ic eñeña hécgina imi aiñ bétacnéñ hēnagina helanzi énécmimu. ⁹ Zétegittegic ac ooyawac hezac imuac séciguc imuhuc wañ énécmimu. Ai eeyaguc imuhucya imi météré énécmimia ionac méraginaiguc hai énécmiyu hezac. Haleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150

¹ Haleluya, ocmuñaguc Anutu legic héimigic. Kuha héima hezac kurumenj imuaru legic héimigic. ² Wawañ memeya kuhaguc imuac niñac legic héimigic. Hēniaya, kunéñ yanda edamuyaguc imuac niñac wamma legic héimigic.

³ Tomuñ qema legic héimigic. Kulele zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Tambarinj qema legic hirima mepésigic. Kuña zéma gitanéñ legic héimigic. ⁵ Aiñ hilaña qara kunéñ yanda imuhucya qema mepésigic. Aiñ hilaña hétéñ ou eñeñawac qema mepésigic. ⁶ Kua wésésé héima kecanzu séc Yawe legic héimigic. Haleluya!

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.*

² Abarahamnén Isaka mihicjiyec. Isakanén Yakop mihicjiyec. Yakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicji énécmiyec.† ³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicji érécmiyec. Feresinén Hesiron mihicjiyec. Hesironnén Aram mihicjiyec. ⁴ Aramnén Aminadap mihicjiyec. Aminadapnén Nason mihicjiyec. Nasonnén Salmon mihicjiyec. ⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicjiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicjiyec. Yobedinén Yesi mihicjiyec. ⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mihicjiyec.

Wañu Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicjiyec. ⁷ Solomonnén Rehoboam mihicjiyec. Rehoboamnén Abia mihicjiyec. Abiyanén Asafe† mihicjiyec. ⁸ Asafenén Yosafat mihicjiyec. Yosafatnén Yoram mihicjiyec. Yoramnén Uzia mihicjiyec. ⁹ Uzianén Yotam mihicjiyec. Yotamnén Ahazi mihicjiyec. Ahazinén Hezekia mihicjiyec. ¹⁰ Hezekianén Manase mihicjiyec. Manasenén Amosi§ mihicjiyec. Amosinén Yosia mihicjiyec. ¹¹ Wañu Babilon baeciguc onagicma kenkeña nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicji énécmiyec.

¹² Wañu Babilon baeciguc onagicma kenjicguc Yekonianén Salatiel mihicjiyec. Salatielnén Zorobabel mihicjiyec. ¹³ Zorobabelnén Abiut mihicjiyec. Abiutnén Eliakim mihicjiyec. Eliakimnén Azori mihicjiyec. ¹⁴ Azorinén Sadok mihicjiyec. Sadoknén

Akim mihicjiyec. Akimnén Eliut mihicjiyec. ¹⁵ Eliutnén Eleazari mihicjiyec. Eleazarinén Matan mihicjiyec. Matannén Yakop mihicjiyec. ¹⁶ Yakopnén Mariawac euya Yosefe mihicjiyec. Wañu Maria iwarunec mia Yesu Kristo** zémimia imi hicjiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkeñawac naléiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkeñawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnén météré mimia Yesuac hicjihicjiya imuac suruc.

¹⁸ Wañu Kristo Yesuac hicjihicjiya imi yomuhuc; Iwac nenjocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zééércmimia wañec, nén ekawu momacnec ménda ker-icnec Uña Téréyanén kiwi meyu hériyaguc wañu héñec. ¹⁹ Wañu iwac eu buña Yosefe imi ic dindiña kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, éléñec waimiyu kemmac zé nimma niñarenjéyec. ²⁰ Imuhuc nimma keru Miñ Kewuac kua meme uña ménén gauiguc hicjimima yomuhuc ézéyec; Dawidiac qeli Yosefe, iniñ buñaga Maria wagicman zé zénénga ménda hiriyu, tomenjaguc taczac imi Uña Téréyawac murunec. ²¹ Inén nanjawac mihicjimac. Mihicjiyu inén kecma eneya ic embachéra kápésicgina igucnec anjéngina timac, imuac niñac qara Yesu zéwéséman. ²² Haka hicjiyec imi Miñ Kewuninanén kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoñ meseliman zé imuhuc hicjiyec;✧ ²³ Ninzu, embac serañanén héri haima nanja meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunén neñanguc keczac). ²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén gau

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, nén kembangan 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi téréya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owiñ zé Zipilalec ac me Nei ac qahac, nén Girik ic me Hebiraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, nén tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac. ‡ **1:7:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Asafeac qara mén imi Asa. § **1:10:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Amosiac qara mén imi Amon. ** **1:16:** Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia. ✧ **1:22:** Yes 7:14

igucnec yacma Miñ Kewuac kua meme uñanén zéyec séc wamma iniñ buñaya wagicma hayec. ²⁵ Wañu inén i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac naña mihicñiyec. Mihicñiyu Yosefenén qara Yesu zéyec.

2

Niniñ ic ienen Yesu hémbiñ zé hagic.

¹ Ic kewu Herodeac héngalen naléiguc Yesunén Yuda baec Betelehem ama areña yandaiguc hicñiyec. Gezac qema niñgic, hicñiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic; ² Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicñiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi mén hémma mepésimiwiñ zé haziñ. ³ Imuhuc zégic ic kewu Herodenén ac imi niñu ewayaiguc niñkéndénaguc wañec. Imi mia inénec qahac, Yerusalem miñina i guc kecgic ienen moczoñ imuhuc wañgic. ⁴ Wañu inén hofac oo ic kiwahécgina zéma hénariñ ionac hénac acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicñima keczac imuac qesiéncmiyec. ⁵ Qesiéncmiyu yomuhuc ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tilin tilin ic méñnéñ yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc niñac imuhuc zégic; ⁶ Betelehem ama areña, guac murunec galen méñnéñ hama nuac hénariñ Israel imi rama galen ésécnec galengé éncmimac. Imuac niñ gi imi Yuda baeciguc ama areña yanda kunen kunen hema kenzac imuac sugcinaiguc komodia ménda wanzañ.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenén niniñ ic élénec unuruyu hagic enacnec tacma widi hicñiyec imuac naléya dindiñanec qesiéncmima niñec. ⁸ Qesiniñu tecgéyu Betelehem ama areña yandaiguc méli éncmima yomuhuc énézéyec; Kemma merac imuac dindiñanec qesinimmu. Wañu mihicñimuiug lilingéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimañ. ⁹ Ic kewunén imuhuc zéyu niñgic tecgéyu, hénagina méngucnec toroqema keñgic. Wañu gezac qema niñgic, widi Is imuaru héngic iminén muñguc hicñi éncmima

walac walac kemma moczoñ merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec. ¹⁰ Wañu ienen widi imi muñguc hémma ségiségi kunen yanda wañgic. ¹¹ Wañu ama imuaru haréma merac imi neñgocya Mariaguc momacnec iricma simiñ héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha héménaguc zéma sacmasi haléc héménaguc imi sécgina séc haimigic. ¹² Wañu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu niñ énézéyec. Énézéyu nimma hénac méñ igucnec ama baecginaiguc lilingéma keñgic.

Yosefe iniñ meracyaguc Izipte baeciguc néngacma keñgic.

¹³ Lilingéma keñgic, niñzu, Anutuac kua meme uñanén gauiguc Yosefe hicñimima yomuhuc ézéyec; Herodenén merac yomi qemañ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte† baeciguc néngacma kemma kecna muñguc gézemañ. ¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén sinjiyaiguc yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte baeciguc keñec. ¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Miñ Kewuninanén eneya kua meme ic méñac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominén héla héimac niñ imuhuc hicñiyec; Izipte baec igucnec naña qac hérémizua.*

Yesu qewiñ zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Wañu Herode imi niniñ ic ienen ikoc wammigic imi niñtegicma qeri biric kunen yanda wañec. Wañu yaré ic méli éncmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda ho-suraiguc tacma keñec imuac qeriaiguc merac kecgic imi niniñ ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina érehéc zéma bawaiguc moczoñ unugic humudacgic. ¹⁷ Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianén yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec; ¹⁸ Ewa hétén mén Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiñac yandanén hicñiyu

* **2:4:** Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéñ météré mimia. † **2:13:** Girik aciguc; Aigiptos. ✨ **2:15:** Hos 11:1

niŋgic. Rahelnéh merachéra ionac niŋ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niŋ mebélac gémuac séc qahac waŋec.

Izipte baec igucnec liliŋgéma hagic.

¹⁹ Waŋu Herode humuyu, niŋzu, Miŋ Kewuac kua meme uŋa méŋnéh Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicŋimima yomuhuc ézéyec; ²⁰ Meracac kekecy a qewiŋ zé hocgic ieneŋ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma neŋgocya oragicma Israel baeciguc liliŋgéma kenna. ²¹ Imuhuc zéyu Yosefenéh yacma merac neŋgocya oragicma Israel baeciguc keŋec. ²² Néh Akelaonéh maŋgocya Herodeac tatac késama Yuda baec galenŋézac imuhuc zégic nimma imuaru kemmaŋ zé zénéŋa hiriyec. Waŋu gauiguc kua meme uŋanéh ézéyu nimma Galilaia baeciguc keŋec. ²³ Kemma tauŋ mén Nazarete zéanŋu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niŋ imuhuc hicŋiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenéh hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ² Kurumeŋac héngalen ama areŋa yandanéh hosucninu hazac, imuac niŋ ewa qerigina melenŋic. ³ Waŋu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic mén baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Miŋninawac hénaya zéréŋ qéréŋ wamma megic, iwac hénaya héimindiŋgic dindiŋa waŋu. ⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanéh memeya imi héima rikunŋa yaŋ séwélanéh memeya imi kembaŋaiguc zikima kerec. Waŋu iwac neneya imi gaoc zéma haséh morombazecac dokuya. ⁵ Waŋu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczoŋ iwac muru kendacgic. ⁶ Kemma késpedesigina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Waŋu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté

mokolenŋac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niŋac méréneh goro ac énézéyec? ⁸ Ewa melenŋ melenŋac séciguc héla mihicŋigic. ⁹ Waŋu enaŋ qeriginanéh Abaraham imi neŋaŋ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niŋgic, Anutunéh hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haianzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiŋgacdacmac. ¹¹ Ni imi qerigina melemmu niŋac dokunéh naec énécmianŋua, néŋ nuac andénaiguc hakeczac inéh kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanéh hén a usuya metecgéma késamaŋac séc qahac. Inéh Uŋa Téréya zéma geric bélaŋanéh naec énécmimac. ¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminéŋ héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, néŋ gorosoŋa imi héiusuŋ wamma geric bélaŋ tectecgia qahac imuaru giliyu zemac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Waŋu nalé imuaru Yesunéh Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenéh doku naecmimac niŋ ézéyec. ¹⁴ Ézéyu Yohanenéh qetalimima yomuhuc zéyec; Geŋ ni doku naec némbésémaŋ niŋac wanŋua, néŋ geŋ nuac muru hazanŋ? ¹⁵ Yesunéh melemma zéyec; Deguc imi acna niŋnéna imuhuc wamma nekanŋ haka solaŋa moczoŋ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec. ¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumeŋ aŋgéyu Anutuac Uŋa Téréya kembo nei ésécnec mama hama iwac orucyaiguc naŋu héŋec. ¹⁷ Waŋu kurumeŋ igucnec ewa mén yomuhuc hicŋiyec; Yomi imi nuac Naŋna. Iwac siŋ kunehŋ yanda niŋanŋua. Iwac niŋ ewa qerinanéh ségiségi yanda waŋanzac.

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Waŋu Yesu Biri a miŋinawac ala batuciguc emmac niŋ Uŋa Téréyanéh wagiru baec kisiaiguc keŋec. ² Kemma siŋi kaiwe 40 imuac séc nene zikima

zéwelecma kecma andiaiguc yaka niñ humuyec. ³ Ara batuc miñinanéñ Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc zéna hoc sasala yominéñ melemma saméñ wammac. ⁴ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnéñ saméñ sac qahac, néñ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoñ nimma kekecyaguc kecmac. ⁵ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téréyaiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu nañec. ⁶ Nañu yomuhuc ézéyec; Inéñ guac wamma kua meme uñahéra énézéyu ienenéñ méruginanéñ gi gépésima osogéñgic hocnéñ hénaga ménda nézégémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naña wanzañiguc yomuacnec luma emu hiñgacna. ⁷ Zéyu Yesunéñ muñguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néñ Miñ Anutuga ménda batucgé miwésémañ. ⁸ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ wagicma baec boña eneña yandaiguc emma héngalenéñ ama areña yanda sasala baec séc hema keñkeña imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹ Héñu yomuhuc ézéyec; Gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac géndacmañ. ¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Biria miñina,* gi néngacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiña héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welenéñ qemiwésémañ. ¹¹ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ Yesu waimima keñec. Keñu kua meme uña eneñ haréma Yesu welenéñ qemigic.

Yesunéñ Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Wañu Yesunéñ Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec. ¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec suciguc zékéñ yanda hezac imuac giñgiñiguc taczac. ¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiliñ ic Yesaiawac kuaya mema ac

yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyec; ¹⁵ Zabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeñ kondunéñ giñgiñawac hénac zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru, ¹⁶ ic embac tunumañiguc taczu eneñ asac mararañ yanda hicñiyu héngic. Wañu humucac tunumañiguc kecgic ionac muru asac mararañ qetagali énécmizac.

¹⁷ Wañu nalé imuaru mia Yesunéñ aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héngalenéñ ama areña yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melenéñgic.

Yesunéñ hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyec.

¹⁸ Wañu Yesunéñ Galilaia kondunéñ giñgiñiguc keñkecma héñu Simon, Petero zémimia imi zéma iwac munaya Anderea ierenéñ kondunéñgic ufiggira gilimanec nañoc. Wañu ierenéñ imi lambéc héréhéré ic keroc. ¹⁹ Wañu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéñgic, neñ ai méñ érécmiwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc. ²⁰ Imuhuc zéyu focnec ufiggira waiyic taru Yesu méndaroc. ²¹ Wañu imuacnec keñkecma héñu dac muna éréhéc Zebedeioac nañ héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane ierenéñ mañgocgira Zebedeguc enawu zéiciguc ufiggina qotoma tacgic mihicñi érécmima ururuyec. ²² Ururuyu focnec zéic zéma mañgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéñ ic embac tunaguc ackuazéc ku énécmiyec.

²³ Wañu Yesunéñ Galilaia baec séc kereñ haré wamma tocgotocgo amaginaguc Anutuac héngalenéñ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sugginaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ²⁴ Imuhuc wañu iwac qac buñaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ienenéñ hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uña biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma

* **4:10:** Girik aciguc; Satana.

héna méragina séléc sélécgia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec. ²⁵ Wañu Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku nêwéc igucnec ic embac tuña tuña hama méndacmigic.

5

Ic zézé ségiségiyaguc.

¹ Wañu Yesunéh ic embac tuña tuña imi inicma baec boñaiguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ieneñ iwac muru hagic. ² Wañu kuaya auma ku énécmima zéyec; ³ Uña qerigina maqeqeya kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ionac buña wanzac. ⁴ Zé siac wamma kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, Anutunéh ewa hia qeénécmimac. ⁵ Gumbénzénzéh kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu. ⁶ Yaka zéma doku niñ humuanzu éséc haka solañawac wañanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, sécgé énécmimia wammac. ⁷ Goi héihéi wañ énécmianzu imi eneñ ségiségi ginaguc, Anutunéh goigina héimac. ⁸ Ewa qerigina qala qala imi eneñ ségiségi ginaguc, ieneñ Anutu hémmu. ⁹ Luae qeqe ic imi eneñ ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu. ¹⁰ Haka solañawac unuhéi wañ énécmigic birizu imi eneñ ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ionac buña wammac. ¹¹ Nuac niñac zéma zébiri qébiri wañ énécmima unuhéi wañ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiségi ginaguc, ¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecgic imi imuhucyanec unuhéi wañ énécmigic. Imuac niñac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumeñiguc heheya imi kuneñ yanda imuac niñac imuhuc zézua.

Sei zéma asac mararañ.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Wañu seinéh siña qahac wammaciguc némacyanéñ iwawai méñ hésiyu siñaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya

wamma iwawai méñ ménda mehiarumac, néñ momacguc wañmimiawac séc imi giligic ic embac eneñ tizizamu. ¹⁴ Wañu ini imi baec ic ionac asac mararañ, ama areña yanda méñ baec boñaiguc imi musañgémacac séc qahac. ¹⁵ Kífa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tatarraiguc haigic taru asahanéh ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac. ¹⁶ Imuac onac asac mararañ ginanéñ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Wañu ieneñ onac wawañ meme hiabia imi héngic hiaruyu Mañgocgina kurumeñiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tiliñtiliñ ic.

¹⁷ Niñgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomañ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomañ zé ménda mayi, néñ meseligimañ niñac mayi. ¹⁸ Ni hélacnec énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me bororoñadac méñ eñ hema ménda qahac wammac, néñ moczoñ hélagucnec wandaruguc mia baec kurumeñ imi hia qahac wammac. ¹⁹ Imuac ic méñnéñ méñ héna ac imuarunec komocdiadac méñ logima tosara imuhucnec wammu niñ ku énécmimac imi, kurumeñac héngalen amaiguc ic mamaya zémimac. Wañu méñnéñ méñ wawañ memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumeñac héngalen amaiguc ic eneña zémimac. ²⁰ Imuac énézéwa niñgic, onac haka solañanéñ héna acac* kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumeñac héngalen amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

²¹ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Ic ménda qehumuwésémañ, wañu méñnéñ ic qehumumac imi acac buña wammacac hezac, ac imi ini niñgicac nindaczu. ²² Néñ neñ yomuhuc énézézua; Méñnéñ méñ hénia qahac alaya qeri biric niñmizac imi acac buña wammac. Méñnéñ méñ imi alayawac niñac, ic qelana†

* 5:20: Moseac héna ac. † 5:22: Girik aciguc; Raka.

zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Méjnénj méj alayawac moroc zémizac imi geric siawac buja wammac. ²³ Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganénj guac niñac hazéc ac méj késa keczac imi niñqelizañiguc ²⁴ sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegénjuguc bec lilingéma hama sesega imi haimiwésémañ. ²⁵ Gi hazécgaguc hénaiiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécganénj gésigési icac muru goporu gésigési ic iminénj téngin ic kunenjinawac mériaiguc waigénju hésa amaiguc gopocmac. ²⁶ Goporu, ni hélacnec gézéwa niñna, alagawac kitic imi moczoñ ménda kudacma imuarunec mawésémañac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Kaisero ai ménda mewésémañ, ac imi niñgicac nindaczu. ²⁸ Néj ni yomuhuc énézéza; Ic méjnénj embac méj hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianénj bec kaisero wanzac. ²⁹ Kicga héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi néfindingéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wañu séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbéémañ iminénj hia wammac. ³⁰ Méraga héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wañu séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbéémañ iminénj hia wammac.

Eu iniñ waiwai haka.

³¹ Zézéya méj imi yomuhuc; Ic méjnénj méj iniña waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac. ³² Néj ni yomuhuc énézéza; Ic méjnénj méj iniña kaiseroac qahac, néj yéwéri tosara niñac waimizac imi, inénj embac imi kaiseroiguc opoczac. Wañu ic méjnénj embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépañ ac.

³³ Wañu muñguc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga enj ménda zéseliwésémañ,

néñ guac zézépañ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbéémañ. ³⁴ Wañu ni yomuhuc énézéza; Anutuac kiwaiguc ac méj méndagucnec zéselimu. Kurumeñ qacma ménda zéselimu. Kurumeñ imi Iwac ic kewu tatak wanzac. ³⁵ Wañu baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac hénatiya wanzac. Wañu Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu enenjawac ama areña yanda wanzac. ³⁶ Wañu orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwésémañ. Imi mia gi oruc zucga meleña méñac méj lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niñac imuhuc zézua. ³⁷ Imuac bénzénj dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria miñinawac murunec hahaya.

Bakia meleñ énécmiawac haka.

³⁸ Ac zézéya méj yomuhuc niñanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécy. ³⁹ Wañu neñ yomuhuc énézéza; Haka biria kéték imuac nuna guwa ménda wammu. Méjnénj hulunga otomac imi, néwécgenja hia meleñ mina qemac. ⁴⁰ Wañu méjnénj genja maleku niñac aciguc guagicma kenju sanjenja malekuga imi momacnec wai miwésémañ. ⁴¹ Méjnénj hénatiya horu guagicma kemmanac zéyu horua méndacmima kembésémañ. ⁴² Méjnénj iwawaiga méj guagicmañ zé me lagulawac késamañ niñac welecgenju enjac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

⁴³ Alaga siñ nimmima hazécga mézétiti wammiwésémañ ac zézéya méj imuhuc niñanzu, ⁴⁴ néñ neñ mia yomuhuc énézéza; hazéc hécgina siñgina niñénécmimu. Wañu ununesi wañ énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. ⁴⁵ Imuhuc wamma kurumeñ Mañgoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumeñ Mañgocginanénj kaiwe zéyu ic hia biria momacnec asari énécmianzac. Wañu kiaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énécmianzac. ⁴⁶ Siñ niñénécmianzu ionacnec sac goigina héiénécmimu imi,

némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda wañanzu me? ⁴⁷ Wañu alahécgina ionacnec sac ac qacguc wañ énécmimu imi, némac iwawai kuney yanda wanzu wammac? Ic enia eney haka imuhucya hia ménda wañanzu me? ⁴⁸ Imuac mia kurumeney Mañgocgina imi solañ keczac séc ini imuhucnec solañ kecmu.

6

Méra énécmimiawac haka.

¹ Técgina nimma kecmu. Haka solañ imi ic ieney hémmu niñac zéma kicginaiguc wambu niñac. Imuhuc wammuiguc kurumeney Mañgoc ginanéñ bakia hiabia ménda meleney énécmimac.

² Kicac weleney qeque imi ieney tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc kemma icnéñ mepési énécmimu niñac témuy hianzu. Néñ hélacnec zéwa niñgic; Ic imi eney baec icnéñ mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi geñga wéségaiguc imuhuc ménda wambésémañ. ³ Néñ mageqeya iwawai méné énécmiwésémañ nalé imuaru méra héiganéñ némac haka wanzac imi méra kanaganéñ ménda nimmac. ⁴ Imuac niñ haleney haihaiga imi sasañgiaiguc wambésémañ. Wañu Mañgocga sasañgiaiguc géñanzac inéñ imuac bakia melenégémmac.

Zéwelec ai.

⁵ Wañu zéwelec wambésémañ imuaru ninzén ninzén ic ikora ieney wañanzu ésécnec ménda wambésémañ. Ieney mia inicmu niñac tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc namma zéwelec wawañ imuac siñ niñanzu. Ni hélacnec énézézua; Ieney imi boñ bec késagic tecgezac. ⁶ Gi zéwelecbésémañ imuaru amagaiguc emma naguga héima mañgocga sasañgiaiguc kecanzac iwac muru zéwelec wambésémañ. Wañu mañgocga sasañgiaiguc hémma niñanzac inéñ bakia imi melenégémmac. ⁷ Ini zéwelecbiñ zé ic enia ésécnec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ieney mia ac sasala zéniguc niñnécmimac imuhuc zéma niñanzu. ⁸ Mañgocgina imi zéwelec ménda wañgicnec iwawai hocanzu imi bec

nindaczac. Imuac ini ionac séc ménda wammu. ⁹ Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumeney Mañgocnina guac qacga mepésini téreya hemac. ¹⁰ Guac héngaleney ama areney yanda mama hamac; Kurumeneyiguc hezac ésécnec baeciguc guac ewa siñga wandac wandara wammac. ¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécmina. ¹² Nini ic ionac késpedescina wai énécmiziñ, imuhucyanec késpedescina wai nénécmina. ¹³ Nini ménda wai nénécmina ala batuciguc kerembiñ niñac. Néñ Biriya miñinawac murunec metecgé nénécmina. ¹⁴ Ini ic ionac késpedes waimuiguc kurumeney Mañgocginanéñ onac késpedes imuhucyanec waimac. ¹⁵ Wañu ini ic onac késpedes ménda waimuiguc mañgoc ginanéñ késpedescina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawañ.

¹⁶ Wañu nene zikima zéwelec wammuiguc ninzén ninzén ic ikora ieney wañanzu ésécnec ewa biric tanec ménda wammu. Némac niñ ieney imi tanecgina wininiyu inictegicmu niñac imuhuc wañanzu. Hélacnec énézézua; Ieney imi bakiagina séha imi bec megic tecgezac. ¹⁷ Geñ mia nene zikima zéwelecbésémañ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbésémañ. ¹⁸ Wañu nene zikima zéwelecma keczañ imi ic ionac muru qahac, néñ Mañgocga sasañgiaiguc kecanzac iwac muru sac wininiyu géñtegicmac. Wañu Mañgocga sasañgiaiguc iwawai hicñiyu héñanzac inéñ bakia melenégémmac.

Iwawai eeyaguc kurumeneyiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureñ zéma hufenanéñ mebiriwac niñac. Wañu imuaru imi kowu nene ieney hézénagéma hiñgacma kowu memu. ²⁰ Néñ hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumeneyiguc qutulagégic emmac. Imuaru imi gureñ zéma hufenanéñ ménda mebirimac. Wañu imuaru kowu nene ieney ménda hézénagéma hiñgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru

mia ewa qeriga acguc hemac imuac niñac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéñ séwiga moczoñ yanda sécgémac. ²³ Néñ kicga birizaciguc imi tunumañnéñ séwiga moczoñ yanda sécgémac. Wañu asac mararañ ewa qerigaiguc hezac iminéñ siñindéñgézaciguc siñi tunumañ dimuhucyanéñ hicñigémmac?

Anutu iwacnec sac welen qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéñ ic kewu éréhéç welen qeérecmimacac séc qahac. Méñac mézétiti wammima méñac siñ nimmimac, me méñac eeya héima méñac niñméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welen qeqe wañ érecmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiñ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéñ nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganéñ malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ieneñ héihimic ménda wañanzu. Wañu nene mequtulañ me hofiiguc haihai ménda wañanzu. Wañu onac kurumeñ Mañgocnéñ gumu énécmianzac. Wañu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me? ²⁷ Wañu onarunec mérénéñ qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora mén hia mehorugimac? ²⁸ Wañu ini némac niñac malekugina niñac qeri réwéri wañanzu? Sombenac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ieneñ malekugina niñac hésadac mén tarañ ménda héianzu. ²⁹ Wañu énézéwa niñgic; Solomonnéñ edamuyaguc mezeric amuma kerec, néñ zuria yomi ionarunec mén ménda ogirec. ³⁰ Anutunéñ baec kisiawac qézézac deguc you heyu orañguc gericiguc giligic hiñgacmacac hezac zariñdac imuhucya

imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzéñ ninzégina komodia ini, Anutunéñ ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiñ me némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia eneñ imuac wañanzu. Wañu kurumeñ Mañgocginanéñ iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac. ³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngaleñ ama areña yanda zéma iwac haka solaña* niñac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczoñ momacnec toroqe énécmidacmac. ³⁴ Imuac ini orañac qeri réwéri ménda wammu. Orañac qeri réwéri imi orañ eneya buña. Ai meme enac enac imi eneya réwéria sécyá hemizac.

7

Niñgési énécmiawac haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ² Imi mia gési énécmianzan imuhucyanec gésigéñgéña wammac. Wañu ac wañ énécmianzan imuhucyanec ac wañgéñgéña wammac, hénia imuac niñac imuhuc zézua. ³ Gi némac niñac alagawac kiwaiguc gocya hémma geñga kicgaiguc ic zékalaña imuac mia ménda niñtegicanzan? ⁴ Geñgac kicgaiguc ic zékalaña heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézéwésémañ? ⁵ Ninzéñ ninzég ic ikora gi, walac ic zékalaña geñga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémañ. ⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Wañu décnañ boña eneñaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéñ tizizama lilingéma enañ kiricqiric wañ énécmiwu niñac.

Zégesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec wañgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Qoñqoñ qegic nagu auénécmimac. ⁸ Mérénéñ mén zéwelec wañanzac séc, énécmiyu meanzac.

* 6:33: Anutunéñ ewa qerigina mañgoc wañ énécmiyu iguc qéhéréñgéma kecmu niñac.

Mérénéñ mén hococ ai meanzac séc, mi-hicñianzac. Wañu mérénéñ mén qonqon qeanzac séc, nagu aumimia wammac. ⁹ Onarunec ménénéñ naja saménñ niñac weleru hoc hia mema mimac me? ¹⁰ Lambéc niñac weleru qaté mokoleñ hia mema mimac me? ¹¹ Ini imi ic birianénñ iwawai hiabia nambérac hécgina énécmiawac hénia nindaczu. Wañu Mañgocgina kurumenñiguc keczac inénñ welecmianzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me? ¹² Némac haka wañgémmu niñ niñanzañ séc ionac muru imuhucyanec wañ énécmia. Ac iminéñ hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczoñ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³ Ini nagu géngéña imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiyonñiguc keñkeña imi kunenñ yanda. Wañu hénaya imi lanñhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileñnéñ kereñanzu. ¹⁴ Nagu zéma hénia kekeciguc nonagicma kenzac imi komora zéma géngéña. Imuac niñac ic embac éréhécdacnéñ imi mi-hicñianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵ Kuameme ic ikora ionac galenñ mema kecmu. Ienenñ imi rama séwi hamu, néñ qerigina imi hasén kazu yaréya. ¹⁶ Héla gocmiagina hémma héniaquina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéñ waiñ gocmia haiyu meanzu me? Wañu qézézacnéñ fik ic gocmia haiyu meanzu me? ¹⁷ Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hi-abianénñ héla hiabia haianzac, néñ ic hésa birianénñ héla biria haianzac. ¹⁸ Ic hésa hi-abianénñ héla biria ménda haianzac. Wañu ic hésa birianénñ héla hiabia ménda haianzac. ¹⁹ Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qer-aiguc gilanzac. ²⁰ Imuac niñ hélagina hémma héniaquina inictegicmu.

Ikoc wañamuma kekec.

²¹ Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéñanzu séc moczoñ kurumenñac héngalenñ ama arenña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Mañgocna kurumenñiguc keczac iwac ewa siñ tohoanzac inénñ sac keremmac. ²² Ic sasalanénñ nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc bianñac ara ménda énézéyiñ me? Guac qacgaiguc tiliñtiliñ biria ménda nesi énécmiyiñ me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyiñ me? ²³ Imuhuc zégic ni yomuhuc zéasarimañ; Ni méndagucnec niñénécmiyi, hénia ac logima ai meanzu ini nuac muru néñgacgic!

Gezacnéñ sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

²⁴ Imuac mérénéñ mén nuac acna yomi nimma tohoma wañanzac imi, niñtegic qinñtegic icnéñ amaya zamanziñ qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁵ Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunziyec, néñ ménda hucgéyec. Ama sérañ qambaña imi zamanziñ qahaiguc ésékumuyec imuac niñac imuhuc wañec. ²⁶ Wañu mérénéñ mén nuac acna yomi nimma ménda tohoma wañanzac imi ic niñtegic qinñtegicya qahac. Inénñ amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁷ Kia mayu doku luyu luhucnéñ qema ama qeyu kunenñ yandanec hézénñ qézéñgéma mayec.

²⁸ (28a) Yesunénñ ac imuhuc zédaru tecgéyu ic embac tuñ yanda imi enenñ niñgic ²⁹ hénia acac kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buñaguc ésécnec ku énécmiyec imuac niñac (28b) ku énécmima zézéya imuac welicgéyc.

8

Yesunénñ lepra wizi selia mehiaruyec.

¹ Yesunénñ baec boña igucnec mayu ic embac tuñ sasala yandanénñ méndacmigic. ² Wañu ic ménñ wizi seliayagucnéñ* hama sicgémima yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna gi mehiaru némmañ zé wanzañiguc imuhuc hia wambésémañac séc. ³ Imuhuc zéyu Yesunénñ méria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni siñna imuac wanzac,

* 8:2: Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutulanñgéma zéañgic.

hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seliaya imi solañaniyec. ⁴ Wañu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ic méñac méñ ménda énézéwésémañ, néñ kemma hofac oo ic ézéna séwiga héñu, Mosenéh énézéyec séc sese haina kicginaiguc héipuc acga éscnec wañu hémma niñtegicmu.

Yesunéh yaré ic 100 ionac orucgina méñac welen qeqe icya mehiaruyec.

⁵ Wañu Yesunéh Kafanaum ama areña yandaiguc kereñu yaré ic 100 ionac orucgina méñnéñ iwac muru hama méra mimac niñac zéwelec wammima yomuhuc zéyec; ⁶ Miñ kewuna, welen qeqena méñ imi séwiya humudaru amaiguc qenzen manzen réwéria qema hezac. ⁷ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Neñ kemma mehiaru mimañ. ⁸ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenjananéh ac yomuhuc melemma zéyec; Miñ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baenjanéh logigémmacac séc qahac, imuac acnec sac zéna, nuac welen qeqena imi hiarumac. ⁹ Ni acguc eñeña hécna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu. Wañu méñac niñ kenna zéwa kenanzac. Wañu méñac niñ hana zéwa haanzac. Wañu welen qeqena méñac yomi wanna zéwa wañanzac. ¹⁰ Yesunéh ac imi nimma welicgéyec. Wañu méndacmima kecgic ionac yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua. Israel ic sugginaiguc ic ninzén ninzén kunen yanda imuhucyaguc méñ ménda mihicñiyi. ¹¹ Ni énézézua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac sasalanéh haréma kurumenac héngalen ama areña yandaiguc Abaram, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec nezéléléh wammu. ¹² Néñ becarunec kurumenac héngalen ama areña yanda imuac buña kecanzu ienen imi sénganjen sinj tunumaniguc giliénécmiyu hiñgacdacmu. Hiñgacma imuaru mia zésiác yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³ Wañu Yesunéh yaré ic galenjana yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzéngezan imuac séc hicñigémmac. Wañu welen qeqe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunéh Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴ Yesunéh Peteroac amaiguc emma héñu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma duñaiguc hekerer. ¹⁵ Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welen qemiyec. ¹⁶ Ama mari wañu uña birianéh énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic uña biria imi acyanéh zéma nesi énécmima hafiginaguc moczon mehiaru énécmiyec. ¹⁷ Imuhuc wañu kua meme ic Yesaianéh ac méñ yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inéh kucmama qeka mekanina nonagirec. Wañu yanñhafinina bisima kenec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸ Yesu imi ic tunagucnéñ lelecgémigic inicma tohotoho ichéra zékén yanda néwécgenaguc kemmu niñac énézéyec. ¹⁹ Wañu héna acac kiwi ic méñnéñ iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémañ imi ni méndac gémmañ. ²⁰ Zéyu Yesunéh ac yomuhuc ézéyec; Hasén kazu imi tenjinaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néñ Icac Naña imi oruha haihaiyawac ama duña méñ ménda hemizac. ²¹ Wañu tohotoho icya méñnéñ yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna, waina walac kemma mañgocna téngémaguc hawa. ²² Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic enaocnec humuc ichécgina téngé énécmimu.

Yesunéh zéyu luhuc yandanéh niñtoho wammiyec.

²³ Imuhuc zéma zéiciguc enu tohotoho ichéra méndacma emma kenjic. ²⁴ Kenjic nalé sosola qahac luhuc yandanéh qeyu temboñ yanda yacma zéic hoturuman zé wañec. Wañu Yesu imi gau hekerer. ²⁵ Wañu tohotoho ichéra enen kemma mindima ézégic; Miñ kewunina, anjénhina tina, nini humuwiñ zé wanzin. ²⁶ Zégic acgina melemma zéyec; Ini ninzén ninzénhina komocdiadac. Némac niñac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboña ac wañ érécmiyu moczon néñ qeyoc. ²⁷ Wañu ic

enen welicgema yomuhuc eminingic; Imi némac ic mén imuhucya? Luhuc zéma kondun aguc ara tohozaoc?

Yesunén ic mén mehiaruma kuwi nesiyu keñec.

²⁸ Yesu zéma tohotoho ichéra ienen zékén qericma nówécgeñ Gadara baeciguc kerengic ic éréhéc uña birianén érec érépésiya imi kicsuan igucnec hama Yesu mihicniyoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira eñeña, imuac niñac ménén imuacnec kemmuac séc qahac wañec. ²⁹ Wañu ieren kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac mén norac muru heyu hazañ? Anutuac naña, nalé ménda ducniyunec zéra waiya nérécmanñ zé hazañ? ³⁰ Wañu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tunjinaguc gumu énécmigic nanñic. ³¹ Imuac uña biria ienen Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimanñac zé méli nénécmina beric ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ. ³² Zégic yomuhuc zéyec; Keñgic! Wañu Yesunén imuhuc énézéyu uña biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiñgacdacgic. Wañu, ninzu, beric imi moczonñ yanda siaiguc gindindingéma kemma zékéniguc hiñgacma humudacgic. ³³ Beric galengé énécmigic imi enen usunñec néngacma tañiguc keremma suruc imi moczonñ zéma ic uña birianén érec érépésia iorac suruc momacnec wañ énécmidacgic. ³⁴ Wañu taññ imuac ic embac moczonñ imi Yesu mihicniwiñ zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niñac welecmigic.

9

Yesunén ic héna méria séléc sélécgia mén mehiaruyec.

¹ Wañu Yesunén zéiciguc emma kondun qericma eñeya tañiguc hayec. ² Haréyu ic mén héna méria humumia sasaniguc haima huama iwac muru hagic. Wañu Yesunén ninzén ninzénigina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, ewa qeriga déñ, Képésicga waigéndac géndara wanzac. ³ Imuhuc zéyu, héna

acac kiwi ic tosia ienen qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac. ⁴ Wañu Yesunén qerigina niñtegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niñac ewa qeriginaiguc niniñ biria imuhucya niñkeczu? ⁵ Ac diminén efefia wanzac? Képésicga waigéndac géndara iminén me Yacma kenna imi? ⁶ Wañu Icac Naña imi baeciguc kápésic waiwaiyawac kuc buña hemizac imi hémma niñtegicmu. Imuhuc zéma ic hénia humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasanña mema amagaiguc kenna. ⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keñec. ⁸ Wañu ic tunjinaguc ienen haka imi hémma welicgégic. Wañu kuc buña imuhucya baec ic énécmiyec imuac niñac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Wañu Yesunén imuacnec kemma héñu ic mén qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec. ¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanén hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.* ¹¹ Imuhuc wañgic Farisaio ic ienen inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? ¹² Imuhuc zégic, Yesunén nimma yomuhuc zéyec; Yañ hafigina qahac ienen mehiahiaru ic ionac niñ ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ienen mia ionac niñ wañanzu. ¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niñarenñgemu; Ni imi mulu meme imuac qahac, néñ goi héihéi imuac wañanzua. Imuac ni ic embac solañña unurumanñ zé ménda mayi, néñ kápésic ic unurumanñ zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicñiyec.

¹⁴ Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ienen Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanzñ. Wañu guac tohotoho ichécga imi enen némac niñac

* **9:10:** Yuda ic hakagina imi marénginanén héima hema nene neañgic.

nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda wañanzu? ¹⁵ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Zamaréñ ic buñawac méñac ic qañ ieneñ dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buña onagicma kenjicguc nene zikima zéwelecmu. ¹⁶ Ic méñnéñ méñ séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépaña ménda nékétama qotomac. Imuhuc wañu nékétatara iminéñ icgéma wahala imi héré muzucgéyu kunenec tegimac. ¹⁷ Waiñ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanéñ itiracgéyu téyu waiñ imi qocgéma madacmac. Wañu gésé acguc biridacmac. Imuac niñ waiñ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiñgacanzac. Imuhuc wañu waiñ zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac seraña zéma embac neñgia méniorac hafigira mehiaruyec.

¹⁸ Yesu ac imi énézémanec nañu qeriawac galeñ méñnéñ iwaru hama héniaiguc sigémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néñ gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc kenjoc. Kenjic tohotoho ichéra imuhucyanec wañgic. ²⁰ Kenkecma kecgic embac mén yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec. ²¹ Imuhuc wamma ewayanéñ yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac. ²² Wañu Yesunéñ lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déñ. Ninzén ninzéngeñ mehiaru génzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec. ²³ Wañu Yesu imi qeriawac galeñ imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tuñginaguc eneñ hésiac wamma hétéñ yanda wamma tacgic. ²⁴ Wañu énézéyec; Ini yacma hiñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néñ eñ gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic. ²⁵ Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec. ²⁶ Wañu imuac

buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷ Wañu Yesu imi baec imi waima kenju ic kic hilic éréhéc iereñ méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc enju kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic qesiérecmiyec; Qesiérecmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzéngezaoc? Zéyu iereñ melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira. ²⁹ Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzéngezaoc séc hicñi érecmiyu. ³⁰ Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wañu Yesunéñ zéseli érecmima zéyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic méñac méñ ménda zéyic nimmu. ³¹ Wañu iereñ kemma kileñ suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ic mén ac zézéya qahac imi mehiaruyec.

³² Wañu ic éréhéc imi sénganegen kenjic duña ic mén uña birianéñ késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac éregic. ³³ Wañu uña biria imi nesiyu néngaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñginaguc hémma nañgic imi eneñ welicgéma zégic; Haka imuhucya mén Israel baeciguc ménda hicñiyu héñiñ. ³⁴ Wañu Farisaio ic ieneñ Yesuac yomuhuc zégic; Imi uña biria ionac kunenjanéñ kuc buña miyu uña biria nesi énécmizac.†

Ai sasala hezac, néñ ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama areña yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotocgo amaginaiguc emma héngaleñ ama areña yanda imuac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yañ hafiginaguc imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ³⁶ Wañu ic embac tuñginaguc imi iniru rama galeñgina qahac kecañu ésécnec kucgina qahac tuima kecgic ewa biric wañ énécmiyec. ³⁷ Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ai yawuñ imuac héla imi sasala, wañu imuac ai ic imi efefiadac.

† 9:34: Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc kemaña 34 yomi ménda hezac.

38 Imuac niñ ai ic méli énécmiyu aiyaguc kemmu niñac metocgo tocgoac ai yawuñ miñina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

¹ Yesu imi tohotoho ichéra 12 eñeya muru unuruyu hagic uña biria nesi énécmima wizikuku zéma yanñafi moczoñ mehiaru énécmimu niñ imuac kuc buña énécmiyec. ² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Peto zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioac naña Yakobo zéma munia Yohane. ³ Wañu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naña Yakobo, wañu Tadaio,* ⁴ Kanaan ic Simon* zéma Yuda Karioto, wañu inéñ mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buñagina qeénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima pakeñ ac yomuhuc énézéyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Wañu Samaria ic ionac tañ imi imuaru me imuaru méñ ménda keremmu. ⁶ Rama roucyra Israel ic ionac sac kemmu. ⁷ Keñkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumeñac héngaleñ ama areña yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸ Wañu yanñafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolañani énécmimu. Wañu tiliñtiliñ biria nesi énécmimu. Wañu boña qahac eñ késazu imuac eñ énécmimu. ⁹ Owo géséginaiguc soukiwa haréña zéma gocmia lalaha me pésia méñ ménda tima kemmu. ¹⁰ Hénawac gésé me maleku saméña me héná usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boña qahac énécmimuac hezac. ¹¹ Ama areña yanda me ama areña hocma keremma ama miñina méñac niñgic sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu. ¹² Wañu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac. ¹³ Anutunéñ ama imuac miñinawac niñu sécgéyu luae qeçe acginawac héla imi ionac muru hama

hemac. Néñ ménda sécgéyu luae qeçe acginawac hélanéñ eñañ muru liliñgémac. ¹⁴ Méñnéñ méñ ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me tañ imi hénaginaiguc seitotoñ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tañ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niñac ununesi wañ énécmimu.

¹⁶ Niñzu, ni ini haséñ kazu sugginaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niñtegic qinñtegicgina mokoleñac séc kecma kembo neiac séc kápésic solañ kecmu. ¹⁷ Ic ionac niñ, galeñgina mema kecmu. Ieneñ mia ac gésigési ic ionac muru onopocgic, tocgotocgo amaiguc kocbiñnéñ unumu. ¹⁸ Wañu nuac niñac wamma ini baec galeñ zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Keñgic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹ Néñ énépésimu imuaru némac ac zéwiñ me dimuhuc zéwiñ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰ Ac zézé ic imi eneñ qahac, néñ Mañgoc ginawac Uñanéñ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹ Wañu dac muna ekaocnec andé qeamuma méñnéñ méñ késama humuciguc opocmac. Wañu mañgoc méñnéñ naña imuhucyanec wammimac. Wañu nambérac eneñ héná ac topec qema neñgoc mañgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²² Nuac niñac ic embac moczoñ yanda ieneñ ini mézétiti wañ énécmimu, néñ mérénéñ méñ deguc muacnec hénima emma nalé tetecgia hamac imuac séc nañseligima kecmac imi késayu kekec hémbénaña kecmac. ²³ Wañu unuhéi wañ énécmigic tañ imuarunec néñgacma baec méñgic kemmu. Ni hélacnec énézézu. Israel ama areña kuneñ kuneñ séc ménda kendacgicnec Icac Naña hamac.

²⁴ Kiwi merac méñnéñ kiwi icya ménda ogiczac. Wañu welen qeçe ic méñnéñ

* **10:3:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia. * **10:4:** Luk 6:15, Méli 1:13

imuhucyanec miñina ménda ogiczac.
²⁵ Kiwi meracnéñ kiwi icya ésécnec wañu sécgémac. Wañu welen qe qe icnéñ miñina séc wañu sécgémac. Amawac galeña imi Beelzebul^{*} zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téngéñ bac yandi yandi wamma kecbiñ?

²⁶ Imuac ionac niñac bacgina ménda yandimac. Iwawai mén musañ musañgia imi auyu winiñu ménda hemacac séc mén ménda hezac.† ²⁷ Tunumañiguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Wañu gezacginaiguc zéwa ninzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. ²⁸ Séwigina qehumumu, néñ qeri uñagina hia ménda qemuac séc wanzu ionac niñac bac yandi yandi ménda wammu. Néñ uña zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niñ mia bac yandi yandi wammu. ²⁹ Sirikic nei dac éréhéc imi soukiwa momacgucnéñ boñ ménda meanzu me? Wañu Mañgocginanéñ ménda niñuguc baeciguc mén ménda mama qemac. ³⁰ Onac imi oruc zucginawac qétéya acguc oloñ nindac nindara wanzac. ³¹ Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiginaguc wanzu.

Luae qahac, néñ sou zéra mihicñimuac hezac.

³² Mén ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunéñu ni acguc kurumen Mañgocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimañ. ³³ Néñ ménéñ mén ic onac kicginaiguc ni qaecgé néñu ni acguc kurumen Mañgocnawac kiwaiguc i qaecgé mimañ. ³⁴ Nuac niñ baeciguc luae qemañ zé mayec gezañ imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néñ sou énécmimañ zé mayi. ³⁵ Ni imi naña mén eñeya mañgocyawac murunec, bérara mén eñeya neñgocyawac murunec, wañu erañiya mén eñeya erañiya wac murunec héric énécmiwa téamumu niñac mayi. ³⁶ Wañu ic ménac sac taséhéranéñ eñeya hazéchéra wammu. ³⁷ Ménéñ mén neñgocyawac me mañgocyawac mia sécna

ogicma ewa siña eñeña niñércmimac imi nuac ai ic buñawac séc qahac. Wañu ménéñ mén nañawac me bérarawac niñ sécna ogicma ewa siña eñeña nimmimac imi acguc nuac ai ic buñawac séc qahac. ³⁸ Wañu ménéñ mén imi eñeya ic héñgeña wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buñawac séc qahac. ³⁹ Ménéñ mén eñeya kekecy añgétiyu kekecy imi sohomac. Wañu ménéñ mén nuac niñac wamma kekecy waimac imi kekecy mihicñimac.

Bakia hiabia.

⁴⁰ Ic ménéñ ini héihéré énécmimac imi ni héihéré néñzac wammac. Wañu ni héihéré némmac imi méli néñec i héihéré mizac wammac. ⁴¹ Ménéñ mén kua meme ic mén kua meme ic keczac imuac niñac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Wañu ménéñ mén ic solaña mén ic solaña keczac imuac niñ héihéré mimac imi ic solañawac séciguc bakia memac. ⁴² Wañu hélacnec énézéwa niñgic. Ménéñ mén ic mamaya youmi ionarunec mén nuac tohotoho ic keczac imuac niñ doku dac sanjeña mén himimac imi boñtegic mén ménda heselimac.

11

¹ Yesunéñ tohotoho ichéra 12 paken ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama areña yanda yandaiguc ackuazéc zéau énécmima ku énécmimañ zé imuacnec waima keñec.

Doku naec haka ic Yohanenéñ ac haiyu hayec.

² Wañu Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunéñ ai meyec imuac buña nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu keñgic. ³ Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac niñac zézéya imi gi mia me ménac mambéc kecbiñ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buña surucya wamma Yohane yomuhuc ézému; ⁵ Kic hilicnéñ kicgina hima hénzu. Héna méragina humumianéñ héna kenzu. Wizi seliginaguc ieneñ séwigina solaña wanzu.

^{*} 10:25: Mat 12:24 † 10:26: Héña imi; moczoñ wininidacmac.

Gezacgina héhéngianéñ ac ninzu. Humuc icnéñ qelima keczu. Wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia énéç énézéya wanzac. ⁶ Ic méñ nuac niñ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc. ⁷ Wañu Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ lilingéma kenjic imuaru Yesunéñ Yohaneac niñ ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiñ zéma kenjic? Uñ téfara luhucnéñ mihilangéyu kenja wamma hezu imuac hémbiñ zéma kenjic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiñ zéma kenjic? Ic méñ séwi usuya hiabia hima nañu imuac hémbiñ zéma kenjic? Séwi usugina hiabia hianzu imi eneñ ama kewuyaiguc tacyac wañanzu. ⁹ Wañu némac iwawai hémbiñ zéma kenjic? Anutuac tilij tilij ic méñac me? Iminéñ mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc méñ wanzac. ¹⁰ Iwac niñac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzañ, ni kua meme icna méñ méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inéñ mia guac hénaga héimindiñi wamma zéréñqéréñ wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicñihicñiya ionarunec méñnéñ méñ doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Néñ kurumenjac héngalen ama areñ yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanéñ i hia ogiczac. ¹² Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc kurumenjac héngalen ama areña yanda imi seliseliiguc kereñanjicac keremmanec nanzu. Wañu seliseli wamma kereñanzu ieneñ imi añgétianzu. ¹³ Anutuac tilij tilij ic moczoñ zéma Moseac héna ac moczoñ yanda bianjac ara zéanjic imi Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴ Wañu ac yomi késawiñ zé qeriginanéñ wanzaciguc zéwa niñjic; Elia hamac niñ zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵ Imuac gezawagucnéñ ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicñisai imi némaciguc séc héiénécmimanñ? Yomi eneñ imi mia nambérac eneñ nénnagémba sombenjiguc tacma alahéçgina unuruanzu ésécnec; ¹⁷ Nini onac kuña hihi wanní ini ménda

hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiac ménda wanzu. ¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohaneñ hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uña biriayaguc zémigic. ¹⁹ Wañu Icac Naña mama nene doku neyu hémma zucnuñguñ zéma miñgoñ ic, wañu takis meme zéma késpedesic ic ionac alagina zémianzu. Wañu nintegic qinjegic ac imi imuac wawañ memeyanéñ* mesolanani mimac.

Ama areñ yanda ewa meleñ ménda wawaña imi saecyaguc.

²⁰ Wañu kiwi méréra sasala ama areñ tosara onogicma meyec ama areña yanda yanda imuac miñina ieneñ ewagina ménda melejic. Imuac Yesunéñ ionac yomuhuc ac wañ énéçmiyec; ²¹ Korasin zéma Betsaida miñina ini imi saecginaguc. Kiwi méréra icnéñ ménda memeya sasala onac muru meénéçmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicñiwacnec, ieneñ becarunec ewa biricac toma héigic qacginu enu siacma ewa biri wamma ewagina melembunec. ²² Énézéwa niñjic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuac séc wammac. ²³ Wañu Kefanaum ama areña geñ meeñ amuma kurumenjiguc embésémañ me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumuñaguc hiñgacbésémañ.

Kiwi méréra guaru hicñiyec iminéñ Sodom ama areñjiguc hicñiwacnec ama areñ imi ménda qahac wamma deguc youmi tacbacnec. ²⁴ Imuac zéwa niñjic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miñina ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuac séc wammac.

Yesunéñ Manjocya ewa hia ac ézélec.

²⁵ Wañu nalé imuaru Yesunéñ yomuhuc zéyec; Baec kurumenñ miñina, gi ackuazéçga imi niñjegic qinjegic ic zéma niniñ ic ionac muru musañgé énéçmianzañ, néñ nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héñanzu. Manjoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶ Oo,

* **11:19:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranéñ.

Maṅgoc, yominéj ewa siṅga heyec imi mia wanzac. ²⁷ Maṅgocnanéj iwawai moczoṅ méranaiguc haidarec. Ic ménj Naṅa ménda niṅmizac, néj Maṅgocyanéj sac niṅmizac. Waṅu méjnéj ménj Maṅgoc ménda niṅmizac, néj Naṅa zéma Naṅanéj énézéyu hémmu imi enéj sac nimmizu. ²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatéj wamma keczu imi moczoṅ nuac muru hadacgic. Neṅ tac ninij mihicṅi énécmimaṅ. ²⁹ Ni imi ewa qerinanéj gum bénzénzéṅa zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hagic. Hama boṅ zurana mema qacginu haima nuac murunec niṅareṅ waṅgic. Kekec uṅaginanéj tacniniṅ mihicṅimac. ³⁰ Nuac boṅ zurana imi haṅ qeqeya waṅu nuac hinana imi efea.

12

Yesu imi Sabata imuac miṅjina.

¹ Nalé imuaru Yesunéj Sabata naléiguc wit ai qericma keṅec. Keṅu toho-toho ichéra ieneṅ yaka niṅ humuma wit héla tosara kuma negic. ² Negic Farisaio ic enéj inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga enéj Sabataiguc haka ménda wawaṅawac wanzu. ³ Zégic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ieneṅ yaka niṅac humuma némac haka waṅgic imi ini ménj ménda oloṅanzu? ⁴ Inéj Anutuac ocmuṅ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saméj téréya imi negic. Haka hofac oo ic ieneṅ sac wawaṅawac séc imi waṅgic. ⁵ Me Sabata séc hofac oo ic ieneṅ ocmuṅ téréyaiguc héna ac logima ai mema kendoṅ qesaulianzu, néj kápésic solaṅ keczu imi ini héna aciguc ménda oloṅanzu? ⁶ Neṅ imuac énézéwa niṅgic, ocmuṅ téréya ogicma eṅeṅa wanzac imi youmi nanzua. ⁷ Ac kiwi ménj yomuhuc hezac; Ni mulumanan qahac, néj wésé ninijac ewa siṅga heanzac. Ini ac imuac héna nimbunec kápésic ginaguc ménda zéénécmiwunec. ⁸ Imi mia Icac Naṅa imi Sabata kendoṅ imuac miṅjina keczac imuac niṅac imuhuc zézua.

Ic méria séléc sélécgia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgotocgo amaginaiguc eṅec. ¹⁰ Waṅu imuaru ic ménj méria séléc sélécgia tarec. Taru ic embac enéj Yesu aciguc opocbiṅ zé héna hocma qesimigic; Sabata kendoṅiguc hafi mehiaru énécmimiawac hezac me? ¹¹ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Onac murunec méjnéj rama momacguc késakeru Sabata kendoṅiguc baec séséṅiguc hiṅgaru ménda késahéreyu érémac me? ¹² Icnéj rama ogicma kuneṅnec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendoṅiguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac. ¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczoṅ kekec tataru wamma néwécyawac séc waṅec. ¹⁴ Imuhuc waṅu Farisaio ic ieneṅ hiṅgacma Yesu dimuhuc qewiṅ zéma sasaṅgiaiguc zéareṅ waṅgic.

Anutuac welenqeqe ic.

¹⁵ Waṅu Yesu imi niṅtegicma ama baec imi waima baec méju keṅec. Keṅu ic embac sasalanéj méndacmigic. Waṅu yaṅ hafiginaguc imi moczoṅ mehiaru énécmidarec. ¹⁶ Mehiaru énécmima eṅeya héna ménda zéaumu niṅac neuṅ héiéénécmiyec. ¹⁷ Imi mia Anutunéj Yesaiawac murunec bianṅac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niṅac imuhuc waṅec; ¹⁸ Youmi imi welen qeqena, neṅ i gésimiyi. Nuac qeri uṅanéj iwac siṅ nimmima ségiségi yanda wanzua. Ni Uṅana iwac muru haimiwa inéj ic enia kekec solaṅa zéau énécmimac. ¹⁹ Waṅu inéj tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méjnéj ménj héna yandaiguc ac ewaya ménda nimmac. ²⁰ Uṅ kétéṅaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecma kekec solaṅa qindiṅjima keṅu ogicogira wandacmac. ²¹ Waṅu ic enia ieneṅ ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Waṅu nalé imuaru ic ménj tilinṅtilin birianéj késayu kic hilic waṅu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keṅgic. Waṅu Yesunéj mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keṅec. ²³ Waṅu ic

embac moczon welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic? ²⁴ Zégic Farisaio ic eneñ ac imi nimma yomuhuc zégic; Uña biria ionac kunenrina Beelzebul iminén kuc ménda miyu uña biria nesimacac séc qahac. ²⁵ Wañu Yesunén niningina niñtegicma yomuhuc énézéma zéyec; Héngalen ama areña yanda ménac ic embachéranén enaocnec héndén amugic héngalen ama areña yanda imi kisi wammac. Wañu ama areña yanda me ama ménac ic embachéranén enaocnec héndén amuma hia ménda nañselimu. ²⁶ Biriá miñinanén Biriá miñina elicgézaciguc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc wañu iwac héngalen ama areña yanda imi dimuhuc nañselimac? ²⁷ Wañu ni Beelzebulnén kuha néñu uña biria elicgé énécmianzuaiguc, nañhécginanén mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec enaoc niñgésigési wammuc hezac. ²⁸ Wañu Anutuac Uñanén kuha néñu uña biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héngalen ama areña yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Méñnén méñ walac ama miñina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic méñ niguc ménda kecanzac imi andianén nuanzac. Ic méñ niguc mequtulan ménda wañanzac imi héndén qéndénanzac. ³¹ Imuac énézéwa niñgic, késpedesic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néñ Uña Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac. ³² Méñ Icac Naña zébiri mimaciguc késpedesicya imi waiwaiyawac séc. Wañu méñ Uña Téréya zésure wammimac imi késpedesicya imi deguc baeciguc me baec bianguc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héra gocmia.

³³ Ini ic hésa ménac hiabia zéma hélaya niñac imuhucyanec hiabia zému. Wañu ic hésa ménac biria zéma hélaya niñac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanén zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qesalecgéma mayu

kuaginanén zéanzu imuac niñac qaté mokolenac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méñ hia zému? ³⁵ Ic hiabianén qeriwac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Wañu ic birianén qeriwac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niñgic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczon zéasaridacmu. ³⁷ Imuac niñac geñga acganénec mesolanani géñgéña wammac. Imuhucyanec geñga acganénec késpedesicgaguc zégéñgéña wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ieneñ ac yomuhuc melenmgic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra méñ hémbiñ zé wanzin. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézézec; Hicñisai biria téngén zéma kaiseroac buña yominén séséc mérérawac hémbiñ zé zéwelec wanzu. Wañu asé kiwiac séséc tosara qahac, néñ kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicñi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siñi kaiwe haréwéc kondun yan tomena qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naña imi siñi kaiwe haréwéc baec omonaiguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic embac ieneñ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenmgic, néñ méñ Yona ogicma eneña wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niñac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ieneñ hicñisai yomi iniguc namma hicñisai yomuac késpedesic ginaguc zéénécmimu. ⁴² Baec wañgoña Saut imuac embac garatanén Solomonac niñtegic qindegic ac nimman zé baec tetecgia igucnec hayec, néñ méñ Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niñac gésigési naléiguc embac garata iminén hicñisai yomi iniguc namma késpedesic ginaguc zéénécmimac.

Uña biria lilingéma hahaya.

⁴³ Uña birianén ic ménac qeria igucnec éréma tachiaruman zé baec kisiaiguc lelegéma kemma hocbipiyec. ⁴⁴ Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeñ lilingéma kemman. Imuhuc zéma lilingéma kemma héñu ama imi

minjina qahac qeusun wamma mezeriru en nanec. ⁴⁵ Imuhuc hémma kemma unja biria 7 eneya ogicma moczon biriqiria wanzu imi onagiru hama ama imuaru hingacma tacyac wanjic. Imuhuc wanjic ic imuac kekecyawac tetecgia imi kekecy walac kerec imi ogicma moczon biridaczac. Haka silic imuhucyanec hicnjisai biria yomi onac muru hicnj énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunéj ac imi ic embac tunjinaguc énézémanec nanu nenjoc munahéra ienen ac ézéwinj zé hama sénganjen nankecgic. ⁴⁷ Imuhuc wankecgic ic ménénéj ézéma zéyec; Ninzanj, nenjoc munahécga ienenj giguc ac zéwinj zé sénganjen nanzu. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Méré méré enej nuac nenjoc munahécna wanzu? ⁴⁹ Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru kenju zéyec; Inicgic, nuac nenjoc dac munahécna imi youmi taczu. ⁵⁰ Ménénéj ménj Kurumenj Manjocna iwac ewa sij tohoma wamma mezac imi mia nuac nenjoc naujna zéma dac muna wanzu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

¹ Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékénj zécgériaiguc kemma tarec. ² Tackeru tocgégic imi enej tunj yanda imuac ninj Yesu eneyaoc imi zéiciguc emma tarec, néj ic embac tunjinaguc imi moczon zékénj ginjina sakasaciguc nanjic. ³ Nankecgic inéj qeqainj aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héhimic ic ménénéj iwawai gocmia qesamanj zé aiguc kenec. ⁴ Qesamanec kenju tosara imi hena ginjinaiguc mayec. Mayu nei enej hama héima qécgédacgic. ⁵ Wanju tosara imi hoc sisic, baera hanjeqeya imuaru mama héiyec. Wanju baec dépanja imi komora wanju qérawia imi focdac nézénjéma éréyec. ⁶ Néj zaligina ménda hingac yacgéyu kaiwenéj éréma qeyu uririma humudarec. ⁷ Wanju tosara imi héférérec qeriaiguc mama héiyu héférérecnéj yandima hédacgéyec ⁸ Wanju

tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura ménénéj 100, ménénéj 60, ménénéj 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹ Ménj gezawagucnéj ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰ Wanju tohotoho ichéra enej hosuraiguc kemma qesimigic; Némac ninjac ac qeqainjiguc haima énézékeczanj? ¹¹ Zégic melemma énézéyec; Kurumenjac hénjalenj amawac ninj saja imi onac muru énécmimia wanec, néj ionac muru imi qahac. ¹² Ic mérénéj hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Wanju ic mérénéj ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³ Ienenj kicgina hibipima hénanzu, néj ménda hénjegicanzu. Wanju gezacginanéj ac ninanzu, néj ménda ninjegicanzu. Hénia imuac ninj qeqainj aciguc énézéanzua. ¹⁴ Yesaianéj bianjac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnéj; Gezacginanéj nimmu, néj méndadac ninjegicmu. Kic hima hémmu, néj méndadac hénjegicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehénjgé énécmimia wanju, gezacginanéj ninjipima kicgina héménjaligic. Imi mia kicginanéj hénjegicma gezacginanéj ninjegicma ewa qeriginanéj ninjasarima lilinjégic mehiaru énécmiwi ninjac imuhuc wanjic. ¹⁶ Enej imi kicginanéj hénjegicma gezacginanéj nintegicanzu imuac kic gezacgina imi mérianaguc. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa ninjic; Kuameme ic zéma ic embac solanja sasalanéj ini hénzu imuac hémbinj zé mambéc kecanjic, néj ménda hénjic. Wanju ini ninzu imuac nimbinj zé mambéc kecanjic, néj ménda ninjic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héhimic icac muru qeqainj ac imuac hénia zéwa ninjasarimu. ¹⁹ Ménénéj ménj hénjalenj ama arenja yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda ninjasariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria minjanéj hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia hena ginjinaiguc mama héianzac ésécnec. ²⁰ Wanju gocmia

hoc siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanéh ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecanzac. ²¹ Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotoñanec nañselimac, néñ ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac. ²² Wañu qesayu héféreréc qeriaiguc héiyec ic imuhucyanéh ackuazéc niñanzac, néñ baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéñ hézicgéyu gorosona wañanzac. ²³ Wañu qesayu baec halécyaguc mayec ic imuhucyanéh ackuazéc nimma hénia niñasariyu méñac héla 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit suginaiguc hicñihicñiya imuac hénia.

²⁴ Wañu Yesunéh qeqaiñ ac méñ yomuhuc énézéyec; Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi ic méñnéñ aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec. ²⁵ Wañu ic embac héra moczon gaugina hedacgic hazéranéh hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néngacma keñec. ²⁶ Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec. ²⁷ Wañu ama miñinawac welen qeqehéra eney imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, néñ qézézac imi dimuacnec? ²⁸ Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méñnéñ imuhuc wañec. Wañu welen qeqehéra ieney qesima zégic; Nini kemma qézima mutlanégewiñ niñac wañgénzac? ²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wañkecma padi imi momacnec hérégic éréwac niñac. ³⁰ Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wañu héla meme naléyaguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wañu neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Wañu qeqaiñ ac méñ yomuhuc énézéma zéyec; Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi ic méñnéñ saiwa gocmia

méñ mema aiyaguc himirec ésécnec. ³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina téngéñ. Wañu yandimac imuaru aiiguc ichésa tosara onogicma kuney yanda wañanzac. Wañu sawawac nei eney hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Wañu qeqaiñ ac méñ muñgucnec énézéma zéyec. Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi yis embac méñnéñ mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma moczon sécgédaru yandianzac ésécnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

³⁴ Yesunéh ackuazéc imi moczon qeqaiñ acguc qemanec ic embac tuñaguc énézédarec. Qeqaiñ ac qahac méñ ménda énézéyec. ³⁵ Imuhuc wañu Anutunéh kua meme icyawac* murunec ac méñ yomuhuc zéyec imi, héla héiyec; Ni kuana auma qeqaiñ ac zémañ. Baec kurumen zéyu hicñiyec imuarunec sasanñaiguc hema éréyec imuac mia zéaumañ.

Yesunéh qézézac imuac hénia zéasariyec.

³⁶ Wañu Yesunéh ic embac tuñaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc eñec. Eñu tohotoho ichéra ieney iwac muru hama zégic; Qézézac aiiguc éréyec qeqaiñ ac imuac hénia zéasarina ninni. ³⁷ Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Naña. ³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumenjac héngalen ama arena yanda imuac nañhéra. Wañu qézézac imi Biria miñinawac nañhéra. ³⁹ Wañu iwawai biria qesayec imi Biria miñina imi mia. Hélawac ai yawuñ imi mia baec yomuac nalé tetcgia. Wañu héla meme ic imi kua meme uña eney. ⁴⁰ Wañu qézézac mutlanégéma gericiguc oanzu ésécnec baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka imuhucya hicñimac. ⁴¹ Icac Nañanéñ kua meme uñahéra méli énécmiyu hama héngalen ama arena yanda igucnec iwawai kápésic mihicñianzu imi zéma ic hénia ac logianzu imi moczon gési énécmidacmu. ⁴² Gési énécmidacma geric yanda qeriaiguc gilic

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

hingacdacmu. Hingacma imuaru zésiac wamma zécgina aric aric kimu. ⁴³ Wañu ic solañanéh Mañgoc ginawac héngalen ama arenja yandaiguc kaiwe ésécnec asarima kecmac. Ic gezawagucnéh, ac yomi nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumeñac héngalen ama arenja yanda imi iwawai eeyaguc ai qeriaiguc sañgima heyu ic méhénéh mihicñima muñguc musañgéma ségiségi wamma kemma iwawai hemimia imi moczoñ haidacma soukiwa mihicñima baec imi boña meyec ésécnec.

⁴⁵ Wañu muñguc mén imi yomuhuc; Kurumeñac héngalen ama arenja yanda imi nénnagémba ic méhénéh hoc welicgiawac hohoc ai meanzac ésécnec.

⁴⁶ Keñkecma mén boña eneña sécyá mihicñiyec imuaru kemma iwawai hemiyec séc moczoñ haidacma soukiwa mihicñima iwawai imi boñ meyec.

⁴⁷ Wañu muñguc mén imi yomuhuc; Kurumeñac héngalen ama arenja yanda imi ufc konduniguc giligic hingacma lambéc hénia hénia énépésiyec ésécnec. ⁴⁸ Wañu ufc imi kuaya qeyu hérégic kondun élélahu enu mama tacma hiabia imi nenjeniguc tigic hingarec, néh biria imi giligic keñec ésécnec. ⁴⁹ Baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka silic imuhucyanéh hicñimac. Kua meme uña ieneñ hama biria meme ic imi ic solaña ionac sugcina igucnec gési énécmimu. ⁵⁰ Gésiénécmima geric yandaiguc giligic hingacma imuaru mia zésiac wamma zécgina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

⁵¹ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczoñ niñasaridaczu? Zéyu zégic; Oo Miñ Kewunina. ⁵² Wañu énézéma zéyec; Imuac bec hénia acac kiwi icya icya kurumeñ amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma keczu imi ama miñina mén iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnec hofi amaya igucnec mema maanzac ésécnec.

Nazarete ama arenja yanda imuac miñina eneñ Yesuac héñacya megic.

⁵³ Yesunéh qeqain ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnec waima keñec. ⁵⁴ Wañu eneya tauniguc hama tocgotocgo amaginaiguc ackuazéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma zégic; Ic imi niñtegic qindegic zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec?

⁵⁵ Wañu ic yomuac hénia hiadac nindaczin. Imi kamundawac naña, nenjocyawac qara Maria, wañu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda. ⁵⁶ Naunhéra imi nenjoguc ménda kecanzin? Wañu ic yomi ninin zéma kuc imuhucya dimuacnec meyec? ⁵⁷ Wañu ninin imuhucyanéh batucgé énécmiyu ninzégé mimuac séc qahac wañec. Wañu Yesunéh yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tilin tilin ic méhénéh eneya ama arenjaiguc zéma taséhéra sugcinaiguc sac imi eebipiyaguc ménda wañanzac. ⁵⁸ Wañu ninzén ninzéggina qahac imuac niñac ama arenja imuaru kiwi méréra kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

14

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

¹ Nalé imuaru baec galen Herodenéh Yesuac buña suruc imi niñec. ² Nimma welen qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inéh mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niñac kuha sasala imuhucyanéh iwac muru ai mezac. ³ Becnec Herodenéh munaya Filipoac iniña qawéra Herodiawac niñac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. ⁴ Hénia imi Yohanenéh, Gi embac qawécga menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianec imuac niñac imuhuc wammiyec. ⁵ Nalé imuaru Herodenéh Yohane qehumuman zé wañec, néh ic embac eneñ iwac niñgic Anutuac kua meme ic wañu ionac niñac niñyéwérima waiyec. ⁶ Wañu Herodeac hicñhicñi naléya hayu nezéléléñ aria mekegcic Herodiawac béraranéh sugcinaiguc legic hiriyu Herodenéh hémma ségiségi wañec. ⁷ Ségiségi wamma némac iwawai niñac qesiyu hia midacmañ zéma zéseliyec. ⁸ Wañu nenjocyanéh zéqindinji wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec

haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima nénna. ⁹ Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric wañec. Wañu ic embac i guc momacnec tacgic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu niñac énézéyec. ¹⁰ Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déméña qericgic. ¹¹ Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac serañ a iwac migic duña neñgocyawac mekeñ miyec. ¹² Wañu Yohaneac tohotoho ichéra eneñ hama qamora mekeñ téngéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹³ Zégic nimma eneyanec zéiciguc emma baec kisiaiguc keñec. Wañu ic embac tuñagucnéñ imuhuc nimma tauñ igucnec séc méndacmima baec hena keñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéñ hama ic embac tuñaguc imi inicma ionac niñ ewa biric wamma yañ hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec. ¹⁵ Ama mari wañu tohotoho ichéra ieneñ hama zégic; Yomi imi baec kisia, wañu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama areniguc kemma enaoc nenegina boñ memu. ¹⁶ Imuhuc zégic énézéyec; Kemmu niñac ménda ninzua. Enaoc énécmigic negic. ¹⁷ Imuhuc énézéyu ézégic; Nini you imi saméñ méra méné zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁸ Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. ¹⁹ Wañu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niñ énézéyec. Wañu saméñ méra méné imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumeñiguc hiyu enu mériañ ac zéyec. Zéyu tecgéyu saméñ imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duña ieneñ mema ic embac énécmigic. ²⁰ Wañu ic embac moczoñ yanda negic sécgé énécmidarec. Wañu Yesuac tohotoho ichéra ieneñ saméñ bororoña waigic heyec imi tocgégic neñgeñ 12 kuagina qedarec. ²¹ Saméñ negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac oloñgic zañgégina 5,000 zézéya séc wañec.

Yesu imi kondun doku qahaiguc tima keñec.

* **14:30:** Girik aciguc; angéña tinal.

²² Imuhuc wañgic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéñ ic embac onopocma nanunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéñ nénéwéc kemmu niñac énézéyec. ²³ Wañu inéñ ic embac onoporu kendacgicguc zéwelec wammañ zé eneyanec baec boñayaiguc enec. Emma keru ama sinjiyu i eneyanec sac imuaru kerec. ²⁴ Wañu zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékéñ namuñaguc keñkeru luhucnéñ wéségina igucnec hayu kondun temboña yaru ai yanda mekecgic. ²⁵ Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéñ qahaiguc tima tima ionac muru hayec. ²⁶ Hayu tohotoho ichéra ieneñ héngic bacgina zañagiya zénéñgina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! ²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéñgina ménda hiriyu. ²⁸ Zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Miñ kewuna geñgaoc wanzañiguc zéna doku zékéñ qahaiguc guac hawa. ²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéñ zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murugeñ keñec. ³⁰ Keñu luhuc yandanéñ hayu hémma bawa yandiyu hénima hiñgacma qarec; Miñ kewuna hama népésina!* ³¹ Zéyu Yesunéñ focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzéñ ninzénnga komocdiadac! Némac niñac ewa éréhéc wanzañ? ³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc enic luhuc imi néñ qeyec. ³³ Wañu zéiciguc tacgic eneñ sicgémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Naña.

Genesarete ama areniguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Wañu zékéñ handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. ³⁵ Magic ama areñ imuac miñina eneñ Yesu héntegicma ac haigic ama areñ lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac eneñ tosara yañ hafiginaguc imi moczoñ onagicma iwac muru hagic. ³⁶ Hama Yesunéñ niñénécmiyu yañhafi ginaguc eneñ iwac malekuya susuriadac

imi enɗac osimu niɗac zéwelec wammigic. Waɗu késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

¹ Waɗu duɗa Yerusalemnec Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic eneɗ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ² Némac niɗac tohotoho ichécga eneɗ yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? ³ Zégic Yesunéɗ melemma énézéyec; Waɗu ini acguc némac niɗac eɗaɗ haka silic niɗac wamma Anutuac héna ac logianzu? ⁴ Anutunéɗ yomuhuc zéyec;* Neɗgoc maɗgocga eegira héiwésémaɗ. Waɗu mérénéɗ méné neɗgoc me maɗgocyawac zébiri mimac imi humucac buɗa wammac. ⁵ Néɗ ini yomuhuc zéanzu; Méɗnéɗ méné neɗgoc me maɗgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec naɗgé gémbacnec, néɗ imi Anutuac buɗa qemimia, imuhuc zémuiguc ⁶ iwawai iminéɗ neɗgoc maɗgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac zéma eɗaɗ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuazéc† imi qizizigégic zécgériaiguc keɗanzac. ⁷ Ini ic ikora! Yesaianéɗ onac biaɗac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; ⁸ Ic embac youmi kua taséginanéɗ sac mepési néɗanzu. Waɗu qeriginanéɗ néɗgac némma lakec hezac. ⁹ Ic eɗaɗ pakeɗ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac eɗ mepési néɗanzu.

Iwawai mebiru hélacnec énécmimia.

¹⁰ Waɗu Yesunéɗ ic embac unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanéɗ nimma niɗasarigic. ¹¹ Iwawai ic ménéɗ kuaya igucnec hiɗgacanzac iminéɗ ménda mezapi qemianzac, néɗ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéɗ mezapi qemianzac. ¹² Waɗu tohotoho ichéra ieneɗ hosuru hama qesimigic; Acganéɗ Farisaio ic qeri yéwéc mihicɗi énécmizac imi nintegiczan? ¹³ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumeɗ Maɗgocnanéɗ ménda himirec imi moczoɗ gété zaliginaguc qézidacmac.

¹⁴ Waigic siɗginawac waɗgic. Ic imuhucya imi galen kicgina hilic hilicgia. Ic méné kiwa hilic hilicgianéɗ kichilic ménéɗ galengéma wagiru kemmaoc imi, ekawu momacnec baec séséɗiguc hiɗgacmaoc. ¹⁵ Waɗu Peteronéɗ ara melemma zéyec; Qeqaiɗ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni. ¹⁶ Zéyu Yesunéɗ yomuhuc zéyec; Ini niɗteɗgic qinɗteɗgicgina qahacnec keczu? ¹⁷ Iwawai ic kua igucnec tomeɗiguc hiɗgacanzac imi moczoɗ muɗguc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héɗteɗgiczu? ¹⁸ Waɗu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Waɗu iminéɗ mia ic imi mezapi qemianzac. ¹⁹ Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Niniɗ biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, seɗkoku, héipuc ac ikora, zébiri qébiri. ²⁰ Iwawai imuhucyanéɗ ic imi mezapi qemianzac. Waɗu méra ménda zuacma nene nenia iminéɗ ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaan embac iwac ninzéh ninzéhja.

²¹ Waɗu Yesunéɗ baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keɗec. ²² Gezac haigic, Kanaanec embac méné baec suc imuaru kecaɗec inéɗ Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miɗ Kewu, Dawidiac naɗa, nuac niɗ ewa biric wanna. Béracna imi uɗa birianéɗ gelec malec qahac lafeɗgé mianzac. ²³ Imuhuc zéyu, Yesunéɗ nimma ac méné ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneɗ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac mélina keɗu. ²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néɗu hayi. ²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc sicgémima zéyec; Miɗ Kewu, méra néna. ²⁶ Waɗu Yesunéɗ ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméɗ mema kazu énécmimia imi hiabia qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéɗ yomuhuc zéyec; Oo, Miɗ Kewu imi hélacnec, néɗ kazu acguc nene bororoɗa miɗhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu. ²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéɗ ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzéh ninzéhja

* 15:4: Me zéseliyec. † 15:6: Kiwi méranéɗ ooya tosaraiɗguc; héna ac.

kunen yanda. Zéwelec wanzan séc hicnigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiņa bérara imi hiaruyec.

Yesunéj ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéj baec imi waima Galilaia zékéj giņgiņanec kemma baec boņaya méņiguc emma tarec. ³⁰ Taru ic embac tuņa tuņanéj zeke puriņa, kic hilic, acgina qahac, héná méragina biria, zéma tosara kilej onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Waņu inéj mehiaru énécmiyec. ³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriņa imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma keņha waņgic. Kic hilic imi kicgina hima héņgic. Waņu ic embac tuņaguc enéj haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéj tohotoho ichéra unuruyu ho-suru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuņ yomi onac ewa biric wanzua. Ienej niguc toroqema kecgic bec ai meme haréwéc waņu iwawai neniawac méj ménda he énécmizac. Imuac yaka niņac humugicguc eņnec méli énécmiwa kemmu niņac ménda wanzua. Keņkecma hénaiğuc qiritic unuwac niņac. ³³ Zéyu tohotoho ichéra ienej ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeņ saméj sasala imuhucya dimuacnec mihicņima ic embac tuņ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiņ? ³⁴ Zégic qesiéncmima zéyec; Onac muru saméj dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméj 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac. ³⁵ Imuhuc zégic ic embac tuņa imi baeciguc mama tacmu niņac énézéyec. ³⁶ Imuhuc énézéma saméj 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duņa ienej mema ic embac énécmigic. ³⁷ Ic embac moczoņ negic sécgé énécmidarec. Waņu nene bororoņa waigic tarec imi tocgégic neņgeņ yanda 7 kuagina qedarec. ³⁸ Ic nene negic ionac zaņgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloņ énécmigic. ³⁹ Yesunéj ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc keņec.

16

Sésécac kiwi méréra méj hémbiņ zé welecmigic.

¹ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ienej hama Yesunéj séséc kurumeņ igucnec hahaya méj meyu hémbiņ zé batucgéma qesimigic. ² Qesigic melemma zéyec; Ama mari waņu kurumeņ pésigiyu hémma kurumeņ pésigizac imuac oraņguc kaiwe qemac zéanzu. ³ Waņu siņunec yacma héņgic kurumeņ pésic pésic wamma ho-susunéj nezicgéyu, kia kimac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héņteğicma hélacnec zétecgéanzu, néj nalé yomuac séséc imi hia ménda niņteğicanzu? ⁴ Hicņisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéj séséc icnéj ménda memeya imuhucyawac hémbiņ zé waņanzu. Waņu ionac séséc imi tosara qahac, néj Anutuac tiliņ tiliņ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima keņec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékéj néwéc keņgic. Waņu tohotoho ichéra ienej eluņ unuyu saméj méj ménda mema keņgic. ⁶ Waņu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niņac técgina nimma galeņ memu. ⁷ Imuhuc zéyu sugginaiguc yomuhuc niņgésima emi-niņgic; Saméj ménda mema haziņ imuac niņ imuhuc zézac. ⁸ Yesunéj hénia niņasarima yomuhuc zéma énézéyec; Niņzéj niņzéjgina komocdiadac, saméj ménda mema hazu imuac némac niņac zé eminiņ waņkeczu? ⁹ Saméj 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene boro-roņa tocgégic neņgeņ dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niņasarizu? Waņu némac niņac méndadac niņqelizu? ¹⁰ Waņu saméj 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc neņgeņ dahec metocgégic? ¹¹ Saméj niņ ménda zézua, néj Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niņac galeņ memu niņac zézua imi némac niņ ménda niņasarizu? ¹² Imuhuc zéyu yis saméjiguc haianzu imuac galeņ memu niņ ménda zéyec, néj Farisaio ic zéma Sadukaio ic

ionac pakenj ac ninjac imuhuc zéyec imi ninjasarigic.

Petero Yesuac héniaya ninzénigéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ienenj Icac Nanawac méré zéanzu? ¹⁴ Qesiéncmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranénj Yeremia me Anutuac tilinj tilinj ic ionarunec ménj zéanzu. ¹⁵ Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Wanu enjaoc, nuac ninjac méré zénéjanzu? ¹⁶ Imuhuc qesiéncmiyu Simon Peteronénj zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naña. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Yohaneac naña* Simon, gi imi mérianjaguc! Zézanj imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, nénj kurumenj Manjocnanénj zéhicnj génzac. ¹⁸ Imuac gézewa ninna, gi imi Petero† wanu zamanzij imuac qahaiguc hénarinjna meyacgémanj. Wanu humumia ionac baec dumunja imuac kuhanénj méndagucnec onogicmac. ¹⁹ Wanu ni kurumenj hénjgalej amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémanj. Némac iwawai baeciguc zikina kurumenjiguc momacnec zikizikia wammac. Wanu némac iwawai baeciguc hulacna kurumenjiguc momacnec hulachulara wammac. ²⁰ Imuhuc zéma enjyaoc Kristo‡ wanzac imi ménjac ménj ménda énézému ninjac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunénj enjya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bianj ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem kenj ic kunenj zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénac acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzenj manzenj sasala mihicnjiyu qegic humuyu ai meme haréwéc wanu humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²² Imuhuc énézéyu Peteronénj wagicma qizizijigéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Minj kewuna, goiga héina, haka imuhucya

méndagucnec hicnjigémmac. ²³ Imuhuc zéyu Yesu imi lilingéma Petero ézéyec; Biri minjina, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaménj, nuac hénana hézicgé nénzanj; Gi imi Anutuac ewa sinj ménda méndacma ic onac ewa sinj méndaczanj. ²⁴ Imuhuc zéma dunja tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic ménjnéj ni méndac némanj zé enjya qaecgé amuma enjya ic hénjgeja wéndaraya huama méndac némmac. ²⁵ Ic ménj kekecy a njanjétiyu sohomac, nénj nuac ninj wamma kekecy waimac imi mihicjimac. ²⁶ Ic ménjnéj baecac iwawai momac yanda anjanjétiyuguc dunja kekecy sohomac imi némacnéj iwac muru hiabia wammac? Me némacnéj kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac? ²⁷ Icac Naña imi Manjocyawac edamuiguc kua meme unjehéra iniguc hama wawanj memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara enenj ménda humugicnec Icac Naña imi Ic Kewu qac bunjaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera ménj wanjec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunénj Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec bonjaiguc enjcnec enjic. ² Wanu kicginaiguc tanera ménj wanjec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararanj yanda ésécnec wanjec. ³ Wanu ninzu, Mose zéma Elia hicnj énécmima Yesuguc ac wanjic. ⁴ Peteronénj haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Minj Kewunina, nenjanj you keczij imi nimba hiabia wanzac. Sinjanénj imuac wanu hali haréwéc meni, ménj guac, ménj Moseac, ménj Eliawac wammac. ⁵ Imuhuc zémanec nanju, ninzu, hosusu asahagucnéj hoturu énécmiyec. Wanu ninzu, ewa ménj hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Nanj sorocna. Iwac ninj ségiséji yanda wanzua. Imuac ara ninjtoho wammu. ⁶ Tohotoho ichéra ienenj imuhuc nimma bacgina

* **16:17:** Girik aciguc; Bayohane. † **16:18:** Nenjanj aciguc zamanzij. ‡ **16:20:** Me Hebraio aciguc; Mesia.

kuney yanda yandiyu baeciguc mama sicgéma kicgina musangéma hegic. ⁷ Wañu Yesunéh hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héngic méné qahac, néñ Yesunéh sac nañu héngic.

⁹ Boña igucnec mawin zé mama Yesunéh zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzu imi ménda énézégicnec kenkecma Icac Naña humuc igucnec yacmac. ¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ienen qesimima zégic; Imuhuc wañu némac niñac hénna acac kiwi ic ienen Elianéh walac hamacac hezac zéanzu? ¹¹ Yesunéh acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczoñ héiqeli wammac. ¹² Wañu énézéwa niñgic Elia imi bec hayec. Wañu ienen ménda héntegicma siñginawac iwawai hénna hénna wammigic. Imuhuyanec Icac Naña imi acguc méraginaiguc emma qenzen manzen nimmac. ¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi niñasarigic.

Yesunéh merac méné uña biriaguc mehiarumiyec.

¹⁴ Wañu ic embac tuñ ionac muru kenjic ic ménéné Yesuac muru hama wésiaiguc simin héimiyec. ¹⁵ Wañu yomuhuc zéyec; Min Kewu, nuac nañnawac niñ ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hiñgacanzac. ¹⁶ Tohotoho ichéca ionac muru wagicma hawa ienen mehiaru mimuac séc qahac wañec. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Oh! hicñisai yomi ninzéh ninzéhina qahac, kaiziliwen ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatéh wañ énécmimañ? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéh uña biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama kenjic. Wañu imuarunec mia

merac imi hiaruyec. ¹⁹ Wañu tohotoho ichéra ienen Yesu eneyacneciguc élénec hicñimima qesimigic; Némac niñac nini uña biria nesimiwiñac séc ménda wañec? ²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhina moczoñ komocdiadac imuac niñac nesimuac séc qahac wañec. Ac hélawac zéwa niñgic, ini ninzéh ninzéhina komocdiadac saiwa gocmia séc kesa kecmu imi baec boña yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méné osiosiya ménda wammac. ²¹ Wañu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac muñguc bian ac zéyec.

²² Wañu Galilaia baeciguc enawu haréma imuaru Yesunéh yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac. ²³ Enu qegic humumac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen ewa biri kuney yanda wañgic.

Yesu zéma ocmuñ téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra enen Kafanaum ama arená yandaiguc harégic ocmuñ téréyawac ai yawuñac takis meme ic ienen Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuñ téréyawac takis* ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronéh haianzac zéma ama qeriaiguc éreyu Yesunéh bec niñtegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzañ? Mérac murunec baecac ic kewu ienen takis meanzu? Nañhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronéh melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéh zéyec; Imuhuc wañu nañhécgina ienen en kecmu. ²⁷ Wañu imuhuc wanni niñgic biriwañc niñac, imuac zékéñiguc kemma

* **17:24:** 2 Dirakima; Ic ménac ai meme momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wañu Yuda ic imi min séc ocmuñac takis yawuñ séc 2 Dirakima haiangic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zañgégina oloñgic nalé imuarunec hénima kekecgina añgéh tiénécmiyec Anutuac muru kekecginañac boña zéma haiangic. † **17:27:** Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinéh memeya. Wañu 4 Dirakimawac séc wañu ic éréhécac ocmuñ takis imuac séha wanzac.

hawic gilina lambéc méné walac kimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc† heyu mema kemma genğa zéma nuac buña haina hiŋgaru.

18

Ic enęęa héla.

¹ Nalé imuaru tohotoho ic enęę Yesuac hosucgéma zégic; Mérénéŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc kunęęgina wanzac? ² Imuhuc zégic merac komoc méné qaru hayu oporu suginaiguc naęec. ³ Naŋu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénéŋ merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminéŋ mia kurumeŋ amaiguc kunęęgina wammac. ⁵ Waŋu mérénéŋ méné nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Waŋu mérénéŋ méné merac komoc komoc ni ninzégé nénzú ionac sugina igucnec méné hinocgémiyu képésic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia démęęaiguc hoc yandanéŋ qatémima kondunęęiguc giligic dumunęęaiguc hiŋgacmac imi bakia efefia wanzac. ⁷ Yei ewa biric yandanéŋ manam batuc ai niŋac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, néŋ męęnéŋ méné manam batuc waŋ énécmimac iwac muru imi saec hemimac. ⁸ Imuac méraganéŋ me hénaganéŋ manam batuc waŋęęu hericma gilina keŋu. Waŋu puriŋnéŋ kekec seliiguc kerembésémaŋ iminéŋ niŋna efefia wammac, néŋ hénna méraga éréhécnec geric hémbénaŋaiguc giligic hiŋgacbésémaŋ iminéŋ niŋna réwéria wammac. ⁹ Imuac kicganéŋ manam batuc waŋęęu képésic waŋanzaŋiguc kicga néfindiŋgéma gilina kemmac. Kicga momacgucnéŋ kekec hémbénaŋaiguc kerembésémaŋ iminéŋ guac hia wammac. Waŋu kicga éréhécnec geric siaiguc giligic

hiŋgacbésémaŋ iminéŋ niŋna réwéria wammac.

Rama rouc wawaŋawac qelumbec ac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niŋgic mamaya wambac niŋac. Zéwa niŋgic, ionac kua meme uŋagina imi kurumeŋiguc nalé séc kurumeŋ Maŋgocnawac kic ségéria hémma kecanzu. ¹¹ Icac Naŋanéŋ rouc wamma kekec képésicgina igucnec metecgé énécmimaŋ zé hayec. ¹² Deic niŋzu? Ic méné ramaya 100 hemizac zéwiŋ. Waŋu suginaiguc męęnéŋ sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu naŋgic baec boŋaiguc kemma rama sohoynec imi ménda mihicŋimaŋ? ¹³ Ni hélacnec énézézua sohoynec imi mihicŋizaciguc imuac niŋ mia 99 ménda sohogic ionac niŋac ségiségi wanzac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴ Imuhucyanec Maŋgocgina kurumeŋiguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec męęnéŋ méné birima qahac wammac niŋac ewa siŋa ménda hemizac.

Ic męęac képésic zégési mimia.

¹⁵ Hénariŋ ionarunec alaga męęnéŋ képésic waŋ gémmaciguc kemma ekacneciguc képésicya imi ézéna hémmac. Waŋu acga ninzaciguc imi alaga biria igucnec munęęuc wagiczanaŋ wanzac. ¹⁶ Waŋu acga ménda ninzaciguc, ic momacguc me éréhéc oragicna eŋawu kemma héipuc ic éréhéc iorac kuagiranéŋ alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac. ¹⁷ Waŋu ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénariŋ énézégic nimmu. Waŋu hénariŋ ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac waŋ énécmiwu ésécnec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumeŋiguc zikizikia wammac. Waŋu némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumeŋiguc hulachulara wammac. ¹⁹ Waŋu munęęuc énézéwa niŋgic, baeciguc onarunec éréhécnéŋ iwawai méné niŋac ewa momac wamma qesimaoc imi Maŋgocna kurumeŋiguc keczac inéŋ niŋu moczoŋ

orac muru wandac wandara wammac.
²⁰ Wañu éréhécnéñ me haréwécnéñ nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sucginaiguc keczaa.

Képésic waiwaiyawac haka.

²¹ Wañu Peteronéñ Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miñna, alananéñ biria wañnéñu hatac dahec kápésicya waimimañ? Keñkecma hatac 7 imuac séc waimimañ? ²² Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézewa niñna, hatac 7 sac qahac, néñ tuñ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémañac zézua. ²³ Imuac kurumeñac héñgaleñ ama areña yanda imi ic kewu mén welen qeqhéra iniguc taségina héimindiñi wammañ zé wañec ésecnec. ²⁴ Ic kewu imi héimindiñi ai imi héniyec. Héniyu ic mén iwac muru taséya 10 tausen Talanti* hemiyec imi wagicma érégic. ²⁵ Wañu ic iwaru soukiwa mén ménda hemiyu kumacac séc qahac wañec. Imuac niñac ic kewunéñ ic imi eñeya zéma iniñ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoñ haigic boñ megic soukiwa iminéñ tasé imi kumac niñ zéyec. ²⁶ Imuhuc zéyu welen qeqe ic imi wésiaiguc mama sigémima welecma zéyec; Bénzéh mambéc wañnéna ni taséna moczoñ kugémmañ. ²⁷ Imuhuc zéyu welen qeqe ic iwac miñinanéñ ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec. ²⁸ Wañu ic iminéñ mama kemma ai ic momacya mén taséya 100 Denarion† hemiyec imi mihicñima déméñaguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna. ²⁹ Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzéh mambéc wañnéna kugémmañ. ³⁰ Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec. ³¹ Wañu ai ic tosara ieneñ haka hicñiyec imi hémma niñgic biri qiria wañu kemma haka hicñiyec imi moczoñ miñgina ézédacgic. ³² Imuhuc zégic miñginanéñ ic imi qaru eñu yomuhuc

ézéyec; Gi welen qeqe biria kétéñ téñgéhñ! Welec néna guac tasé imi moczoñ audari. ³³ Neñ guac wañi ésecnec gi acguc ai momacga goiya héimiwésémañac ménda heyec me? ³⁴ Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kudaru hulacmimu niñac hésa ama galeñ ionac méraginaiguc oporec. ³⁵ Imuac niñac ménéñ mén alaginawac kápésic imi ewa qeriginanéñ ménda waimimuiguc kurumeñ Mañgocnanéñ imuhucyanec mia wañ énécmimac.

19

Eu iniñac hénia dindiña.

¹ Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec su-ciguc keñec. ² Keñu ic embac tuñ yandanéñ méndacmima keñgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec.

³ Wañu Farisaio ic ieneñ hama batucgéma qesigic; Ic ménéñ hénia imuac me imuac iniña hia waimimacac hénia mén hezac me? ⁴ Zégic melemma zéyec; Mihicñi mihicñi miñinanéñ hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloñniñanzu? ⁵ Hénia imuac niñac icnéñ neñgoc mañgocya wai érécmima kemma iniñawac muru qékétayu éréhécnéñ momacguc wammaoc. ⁶ Imuac iereñ imi éréhéc qahac, néñ séwi momacguc, imuac Anutunéñ toroqe érécmiyec imi icnéñ ménda méndéñ érécmimu. ⁷ Imuhuc énézéyu ieneñ yomuhuc zégic; Wañu hénia némac niñac Mosenéñ héric amua-muyawac kiwi omima mélina keñu zéyec? ⁸ Imuhuc zégic, Yesunéñ melemma énézéyec; Mosenéñ ewa qerigina selia imuac niñ wamma wai énécmiyec, néñ hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹ Ni énézézua, mérénéñ mén iniña sanjima haka biria ménda wañeciguc hénia tosara niñac waimima embac mén memac imi kaisero wanzac.* ¹⁰ Imuhuc zéyu

* **18:24:** 1 Talanti imi soukiwa golinéñ memeya, ic ménac ai meme momacgucac ai boña 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc wañec. † **18:28:** 1 Denarion imi ic ménac ai meme momacgucac ai boña imuac séha. * **19:9:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanzac.

tohotoho ichéra ieneŋ yomuhuc ézégic; Ic méhnénj iniŋaguc héna ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminéŋ hia wammac. ¹¹ Zégic Yesunénj melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanénj niŋtohomuac séc qahac, néŋ imuhuc meénécmimia sac imuhuc wammu. ¹² Ic tosia ieneŋ neŋgoc héri igucnec héfiŋ wamma hicŋianzu. Waŋu méŋ imi icnéŋ waŋ énécmigic héfiŋ wamma kecanzu. Waŋu tosia ieneŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama niŋac eŋaoc héfiŋ ic ésécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi eneŋ hia tohomu.

Yesunénj nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

¹³ Waŋu Yesunénj méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niŋ ic embac tosara ieneŋ nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ieneŋ qetali énécmima ac waŋ énécmigic. ¹⁴ Imuhuc waŋgic Yesunénj yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neuŋ ménda héiéncmigic. Kurumeŋac héŋgaleŋ ama imi komoc komoc imuhucya ionac buŋa wanzac. ¹⁵ Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keŋec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

¹⁶ Waŋu ninzu? Ic méhnénj iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaŋa imi memaŋ. ¹⁷ Zéyu Yesunénj yomuhuc zéyec; Némac niŋ haka hiabiawac qesinéŋzaŋ? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac. Waŋu gi kekec hémbénaŋaiguc keremmanj zé wanzaŋiguc imi héna ac tohowésémaŋ. ¹⁸ Imuhuc zéyu zéyec; Némac héna ac niŋac zézaŋ? Zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ic ménda qehumuwésémaŋ. Kaisero ménda wambésémaŋ. Kowu ménda mewésémaŋ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémaŋ. ¹⁹ Neŋgoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ. Waŋu geŋga siŋ niŋamuanzaŋ ésécnec alaga siŋ nimmiwésémaŋ. ²⁰ Zéyu zéyec; Ni imi moczoŋ tohodacma kecanzua, imuac némacnéŋ

méŋ nuac muru ménda sécgézac? ²¹ Imuhuc zéyu Yesunénj ézéma zéyec; Gi solanjanimaŋ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boŋa megic soukiwa iminéŋ maqeqeya énécmiwésémaŋ. Imuhuc wanna kurumeŋiguc iwawai eeyaguc hegémnac. Waŋu geŋga imi hama ni méndac némbésémaŋ. ²² Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niŋ ewaya biriyu keŋec.

²³ Keŋu Yesunénj tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézézua, ic hinac yanda ginaguc ieneŋ kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc kerembiŋ zé osimu. ²⁴ Ni muŋguc énézézua, kamele yaŋnéŋ qodu kifaŋaiguc kereŋkereŋa imi bénezénadac, néŋ ic hinac yanda ginagucnéŋ Anutuac héŋgaleŋ amaiguc kereŋkereŋa imi osiosiya. ²⁵ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ nimma bacgina kuneŋnec yandiyu zégic; Imuhuc waŋu mérénéŋ aŋgéŋ timimiawac séc wammac? ²⁶ Zégic Yesunénj inicma énézézec; Imi ic eneŋ memuac séc qahac, néŋ Anutuguc imi iwawai moczoŋ yanda medac medara. ²⁷ Imuhuc zéyu Peteronénj melemma zéyec; Ninzaŋ, nini méndac gémbiŋ zé iwawai moczoŋ waidariŋ, imuac némac iwawai késawiŋ? ²⁸ Qesiyu Yesunénj énézézec; Hélacnec énézézua, baec yomuac hainetec wawaŋa naléiguc Icac Naŋa imi eŋeya edamuya imuac ic kewu tataraiŋguc tacmac imuaru méndac néŋanzaŋ ini imi momacnec tatak 12 imuaru tacma Israelac kisic 12 imi niŋgésima galenŋé énécmimu. ²⁹ Waŋu mérénéŋ méŋ nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauŋa me neŋgoc maŋgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaŋa imi mératéc memu. ³⁰ Néŋ walac wanzu ionarunec sasalanénj andia wammu. Waŋu andia wanzu ionarunec sasalanénj walac wammu.

20

Waiŋ aiiguc ai meme imuac qeqaiŋ ac.

1 Kurumenjac héngalenj ama arenja yanda imi ai miñina méñnéj wainj aiyaiguc ai memu niñac ai ic énépésimanj zé siñunec yanda yacma kenec ésécnec. 2 Kemma ai meme momacguc imuac boña Denarion* momacguc enac enac énécmimanj zéyu ewa momac wañgic méli énécmiyu wainj aiyaiguc kereñgic. 3 Wañu siñunec 9 kilok séc wañu nénnagémba somberñguc kemma ic tosara iniru en nañgic 4 yomuhuc énézéyec; Ini acguc nuac wainj aiiguc kemma ai megic boña séhaiguc énécmimanj zéyu nimma kereñgic. 5 Wañu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muñguc kemma imuhuyanec wañec. 6 Wañu maria 5 kilok séc wañu kemma iniru ic tosara muñguc ai qahac en nañgic yomuhuc énézéyec; Némac niñac kaiwe herec ai ménda mema en nanzu? 7 Zéyu melemma zégic; Méñnéj méñ ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac wainj aiiguc kereñgic zéma énézéyu kereñdacgic. 8 Ama siñima hayu ai miñinanénj hama galengina ézéma zéyec; Ai ic unuruna tetcgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boña énécmina kenkecma walac hazu ionac énécmina tecgémac. 9 Zéyec séc wañu maria 5 kilok imuaru hagic ieneñ hama Denarion momacguc momacguc késagic. 10 Késagic walac walac hagic ieneñ hama hémma boñgina meemma nénécmiyu késawin zéma niñgic, néñ ini imuhucyanec Denarion momacguc sac enac enac énécmiyu késagic. 11 Imuhuc késama ai miñinawac ñindic ñunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; 12 Anduguc hagic ieneñ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Wañu neneñ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziñ, néñ ionac aigina boña imi nonac séc énécmizan. 13 Imuhuc zégic ai miñinanénj ionarunec méñ yomuhuc ézéyec; Ala Denarion momacguc niñac acnira ménda zikizic me? Ni kápésic méñ ménda wañgénzua. 14 Imuac boñgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina

boña onac séciguc énécmimanj iminénj ewa siñna wanzac. 15 Nena iwawainanéñ ewa siñnawac wammañac hénna ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginanéñ hémma nimbupuc wanzu? 16 Suruc imuac séc andianénj walac wammu, wañu walacnéñ andia wammu.†

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc wañec.

17 Wañu Yesu imi Yerusalem kemmanj zé kemma hénnaiguc tohotoho ichéra 12 enacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; 18 Ninzu, neñañ Yerusalem enziñ. Imuaru Icac Naña imi hofac oo ichécgina zéma hénna acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneñ humucac buñawac zétecgé mimu. 19 Wañu zédesi wammima hihilocnéñ qericma qema ic héñgeña wéndaraiguc qegic humumac niñ ic enia ionac muru meñemigic kemmac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac iniñanéñ nanhérerawac niñac Yesu zéwelecmiyec.

20 Nalé imuaru Zebedeioac iniñanéñ nanhéréra iriguc hama Yesuac muru sicgémima iwawai méñ niñac welecmiyec. 21 Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niñac wanzañ? Zéyu embac iminénj yomuhuc zéyec; Nuac nanhérécna yomi niñérécmina guac héngalenj ama arenj yandaiguc méñnéñ héigaiguc méñnéñ kanagaiguc tacmaoc. 22 Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ini hénna ménda nimma imuhuc qesinéñzu. Ni doku howuraguc nemanj zé wanzua imi iri hia nemaoc?‡ Zéyu zéyoc; Imi sécnira. 23 Zéyic Yesunénj zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemanj imi nemaoc, néñ héinaiguc zéma kananaiguc tatara imi neñ niñéréc mimiawac ménda henénzac. Tatac imi mérac méré mañgocnanénj mézézéngé érécmiyec iorac buña wammac. 24 Imuhuc wañgic tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyec. 25 Wañu

* **20:2:** Romawac soukiwa; ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha. † **20:16:** Kiwi méranénj ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néñ éréhécnénj méñ angé tiénécmiyec. ‡ **20:22:** Kiwi méranénj ooya tosaraiguc; Doku naec haka wañ némmu imi wañ énécmigic hia naecmu?

Yesunéj unuruyu hagic énézéyec; Ic enia ionac galenéhécgina ienenj sinjinawac galengé énécmianzu. Wañu ic kunenj hécgina ienenj ic kewu wañ énécmianzu imi ini hia ninzu. ²⁶ Néj sugginaiguc imi imuhuc qahac, néj onarunec méjnénj ménj kunenjgina wammañ zéma sugginaiguc welenj qeçe kecmac. ²⁷ Wañu mérénenj ménj walac wammañ zé wanzaciguc welenj qeçe icgina wammac. ²⁸ Icac Naña imi welenj qemimu niñac ménda mayec, néj welenj qeénécmimanj zé mayec. Wañu enjeya kekecyä ic embac sasala ionac énécmima doegina memañ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁹ Wañu ienenj Yeriko ama areña yanda waima kenjic imuaru tuñ yanda Yesu méndacmima kenjic. ³⁰ Kenjic, ninzu, kichilic ic éréhécnénj hena ginjinaguc tacma niñic Yesu imi hama orogicma kenju qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima. ³¹ Imuhuc qaric, ic tuñ ienenj ac geriwiguc wañ érécmima qetali érécmima acgira qaimac niñac ac wañéremigic, néj ierenj munjuc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima! ³² Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac wañ érécmimanj niñac wanzaoc? ³³ Qesi érécmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanzic. ³⁴ Imuhuc zéyic Yesunéj ewa biric wañ érécmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem enj hériañ memigic.

¹ Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj Yerusalem hosuraiguc kenjic nalé imuaru, Oliwa bonaguc Betfage ama areña taru imuaru keremma Yesunéj tohotoho ichérrera éréhéc méli érécmima yomuhuc zéyec; ² Iri eri wéségiraiguc ama areña taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donki ménj merawaguc qatégic nanjic iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hamaoc. ³ Wañu méjnénj ara ménj érézémuiguc Miñ Kewunéj imuac niñac wanzac imuhuc zéyic imuarunec donki éréhéc imi méli

érécmimac. ⁴ Wañu imi moczonj kua meme ic méñac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñac imuhuc hicniyec; ⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Hénna! Ic kewuganéj guac hazac. Inéj gum bénezénj wamma donki qahaiguc tacma hazac, donki merawa qahaiguc. ⁶ Wañu tohotoho ic éréhéc ierenj kemma Yesunéj érézéyec séc wañoc. ⁷ Wamma donki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. ⁸ Wañu ic embac tuñ yandanéj malekugina hetecgéma henaiguc lémbécgic kenec. Wañu tosanénj ic hawa harénaguc imi kuma henaiguc témbécgic. ⁹ Wañu ic tuñ yanda walac andu wammima kenjic imi enenj yomuhuc zéma hériañ haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mériañgaguc, Miñ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumenj ouac ouyaguc! ¹⁰ Wañu hama Yerusalem kereñu ama miñina momac yanda ienenj aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi mérénenj? ¹¹ Qesigic ic tuñ yandanéj énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama areña igucnec.

Yesunéj ocmunjiguc haka biria wañjic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunéj ocmunj téréyaiguc emma imuac sombenjiguc iwawai nénnagémba wamma nanjic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatak imi melenju madarec. ¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néj ini imuhuc wañjic kowu nene ionac banec ésécnec wanzac.

¹⁴ Wañu kic hilic zéma ic puriña ienenj ocmunj téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. ¹⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma hena acac kiwi ic ienenj haka welic welicgia Yesunéj wañec imi zéma nambérac ienenj ocmunj téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec. ¹⁶ Wañu qesima zégic; Gi nambérac ienenj némac ac zézu imi hia ninzanj? Imuhuc zégic, Ninzua

zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi ménj ménda oloŋgic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési hai énécminec. ¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areŋa yanda demŋaguc imuacnec mama kemma Betania ama areŋaiguc kemma sinjiya imuaru kerec.

Yesunéj fik ic saec ac wammiyu humuyec.

¹⁸ Sinunec ama areŋa yanda imuaru lilingéma kemmanj zé kemma hénaiguc nene niŋac waŋec. ¹⁹ Imuhuc wamma hénu héna giŋgiŋaiguc fik ic ménj nanu imuaru kemma hocma héla ménj qahac, néj haréŋa sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetecgia qahac guarunec héla ménj ménda hicŋimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. ²⁰ Tohotoho ichéra ienej haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? ²¹ Zégic Yesunéj acgina melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzégému imi haka fik ic imiguc hicŋiyec imuhucya sac qahac, néj baec boŋa yomuac niŋ yacma kemma konduniguc hiŋgacna zégic imi acguc hia hicŋi énécmimac. ²² Ini zéwelec aiiguc iwawai imuac me imuac ninzégéma zéwelecgic imi moczoŋ niŋénécmiyu medacmu.

²³ Waŋu keŋkecma Yesunéj ocmuŋ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galen ienej iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buŋanéj ai imi meanzanj? Mérénéj kuc buŋa imi géŋec? ²⁴ Zégic Yesunéj ac yomuhuc zéma melenj énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neŋ imuhucyanec némac kuc buŋaguc ai yomi meanzua imi énézémanj. ²⁵ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenj igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ienej eŋawu ac yomuhuc eminiŋgic; Kurumenj igunec hayec zéni némac niŋac ménda ninzégé migic zémac. ²⁶ Waŋu ic embac ienej Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzégéanzu imuac niŋ ic igucnec hayec zéwiŋ zéni

ionac niŋac zénéŋnina hirizac. ²⁷ Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziŋ. Imuhuc zégic duŋa Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buŋaguc iwawai yomi waŋanzua imi ménda énézémanj.

Niŋ tohotoho hakawac qeqaiŋ ac zéyec.

²⁸ Ini dimuhuc ninzu? Ic ménjnéj nanjhéréra keric, nanja walac iwac kemma ézéyec; Nanja gi erac kemma waiŋ ai mena. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemmanj. Imuhuc zémaguc duŋa ewaya melemma keŋec. ³⁰ Waŋu maŋgoc imi nanja ménjac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Maŋgocna hia kemmanj. Waŋu inéj imuhuc zémaguc ménda keŋec. ³¹ Sucgiraiguc mérénéj maŋgocac ewa siŋ méndacma waŋec? Zéyu melemma zégic nanja walac. Zégic Yesunéj énézéyec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma héna yanda embac eneŋ ini onogicma walac Anutuac héngalen amaiguc keremmu. ³² Yohaneŋ haka solanawac héna énézémanj zé hayec. Waŋu ini ménda ninzégégic, néj takis meme zéma héna yanda embac eneŋ ninzégégic. Waŋu ini haka imi hémmaguc kilenŋdac ewagina ménda melemma ménda ninzégégic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqaiŋ ac ménj zéwa niŋgic; Ai miŋina ménjnéj baec méniguc waiŋ ai medacma demŋ meyu lelecgéyec. Waŋu waiŋ héla dokuya memeyawac hogoc ménj meyacgéma imuaru galenj meme ama héŋgeŋa lesu herec ménj megic eŋec. Imuhuc wamma boŋ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec ménu keŋec. ³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducŋiyu welenj qeqe ichéra ienej héla memu niŋac boŋa meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keŋgic. ³⁵ Boŋa meme ai ic ienej welenj qeqe ic énépésima ménj humumia qegic, ménj qehumugic, ménjac hocnéj héigic. ³⁶ Imuhuc waŋgic muŋguc welenj qeqe ichéra zanŋégina walac keŋgic imi ogicma méli énécmiyu keŋgic. Waŋu séc imuhucyanec waŋ énécmigic. ³⁷ Waŋu tetecgiaiguc nanja

mélima yomuhuc zéyec; Ienen nan̄na imi eeya héimimu. ³⁸ Wañu boña meme ai ic ienen nan̄a hémma yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neñaoc mewin̄. ³⁹ Imuhuc zéma wain̄ ai igucnec késama héréma séngan̄geñ hiñgacma qehumugic. ⁴⁰ Imuac nalé méñac wain̄ ai miñinanéñ liliñgéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc wañ énécmimac? ⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihicñi énécmima wain̄ ai imi ai ic qacguc ai yawuñ nalé séc héla hi-anec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac. ⁴² Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaiguc ac méñ yomuhuc hezac imi ménda oloñanzu? Mericqe ic eneñ hoc méñ héñara mema gilicic keñkeña iminéñ ama imuac hoc oruha wañec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicñiyu kicninanéñ hénni welic welicgiaguc wanzac. ⁴³ Imuac niñac ni énézézua, Anutuac héngaléñ ama areña yanda imi méragina igucnec on-agicma baera méñac ic embac héla mihicñimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memu. ⁴⁴ Ic méñnéñ méñ hoc imuac qahaiguc mayu zéñgédacmac. Wañu hoc iminéñ ic méñac qahaiguc mayu qéséñu bororoña wammac.*

⁴⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienen qeqain̄ ac imi eñañ niñ imuhuc zéyec imi niñtegicgic. ⁴⁶ Wañu ienen imi héna méñ mihicñima Yesu késawin̄ zé hochoc ai megic. Wañu ic embac ienen Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niñac zénéñgina hiriyec.

22

Zammaréñ memec qeqain̄ ac.

¹ Yesunéñ acgina melemma muñguc qeqain̄ ac wamma yomuhuc énézézec; ² Kurumen̄ac héngalen̄ ama areña yanda imi ic kewu méñnéñ nan̄awac zammaréñ aria wammizac ésécnec. ³ Zammaréñ ariacwac hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welen̄

qeqhéra méli énécmiyu kemma énézégic, néñ ienen hawin̄ zé ménda wañgic. ⁴ Wañu welen̄ qeqe tosara muñguc méli énécmima yomuhuc énézézec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Ninzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yañ haléc yandaguc qe oma iwawai moczoñ zéréñqéréñ wamma haidaczua imuac zammaréñ ariaciguc hagic. ⁵ Zéyu kemma énézégic, néñ gezac qeqe ménda wamma méñnéñ aiyaguc keñu, méñnéñ nénnagémba ai niñac keñec. ⁶ Wañu tosara eneñ ic kewuac welen̄ qeqhéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic. ⁷ Imuhuc wañgic ic kewu iminéñ qeri biric nimma yaré ic tuña méñ méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama areñgina kumugic zedarec. ⁸ Wañu welen̄ qeqhéra énézéma zéyec; Zammaréñ aria imi bec mézézéñgéwa hezac, néñ ic unuruyi imi eneñ eeginaguc ménda wanzu. ⁹ Imuac héna séraiguc kemma ic embac mihicñimu séc unurugic zammaréñ ariacwac hamu. ¹⁰ Imuhuc zéyu welen̄ qeqe ic eneñ hénaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicñi énécmigic séc onagicgic hagic. Hama tacma keñgic zammaréñ aria ama imi kuaya qeyec. ¹¹ Wañu ic kewunéñ ic embac hama tacgic imi inicmañ zé éréma héñu ic méñnéñ owo malekuya séha ménda haima hama tarec. ¹² Taru ézézec; Ala gi némac niñac zammaréñ ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac méñ zémañ zé osiyec. ¹³ Wañu ic kewu iminéñ welen̄ qeqe ic yomuhuc énézézec; Héna méria dérécgéma séngan̄geñ siñi tunuman̄iguc gilicic, imuaru siacma zéra kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, néñ gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunéñ imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienen amaginaiguc kemma azoroma acnéñ simba méñ dimuhuc meni kimac zéma niñareñgégic. ¹⁶ Niñareñ géma eñañ tohotoho ichécgina zéma Herodeac ichéra

* **21:44:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kemaña 44 yomi ménda hezac.

tosara momacnec méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacnec ku nénécmianzan. Gi ic inicman zé séwiginawac ménda héjanzan imuac ic ejeja me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéc ménda wanjanzan. ¹⁷ Imuac efima zéna ninni. Gej niyna Kisawac* takis haianziñ imi hena ac logizac me qahac? ¹⁸ Zégic Yesunéñ ionac qeri biric imi ninjegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niñac acnéñ simba menénzu? ¹⁹ Takis buñawac soukiwa ménéñ zéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰ Wanu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac? ²¹ Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buña imi Sisa mima, Anutuac buña imi Anutu mimu. ²² Imuhuc zéyu ieneñ welicgéma waima kenjic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

²³ Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanžu imi eneñ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ²⁴ Kiwi ic, Mosenéñ yomuhuc nénézéyec; Ic ménéñ nambéracya qahac humumac imi munianéñ qawéra mema darawac buña qeli mihicnimac. ²⁵ Wanu sucninaiguc dac muna 7 kecgic dacginanéñ embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniña muniawac mériaiguc opocma kenjec. ²⁶ Andia zéma andiawac andia imuhucyanec wanjic keñu 7 moczoñ imuhuc wandacgic. ²⁷ Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. ²⁸ Wanu ieneñ momac yanda embac imi megic imuac niñ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniña wammac? ²⁹ Zégic Yesunéñ yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niñasarima dindiñanec ménda niñyacgézu. ³⁰ Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréñac buña qeénécmimia imi ménda hemac, néñ kurumenac Anutuac

kua meme unja ésécnec kecmu. ³¹ Wanu eneñ humuc igucnec yacyarawac Anutunéñ ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloñgic? ³² Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloñ héjanzu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néñ kic qeli ic ionac Anutu keczac. ³³ Ic tun yanda ieneñ Yesunéñ imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéic.

Héna ac ejeja.

³⁴ Yesunéñ acnéñ Sadukaio ic menéñqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac wanec. Wanu imuac surucya imi Farisaio ic ieneñ nimma azorogic. ³⁵ Azoroma ionarunec hena acac kiwi ic ménéñ Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec; ³⁶ Kiwi ic, hena ac sugcinaiguc némac acnéñ ejeja wanzac? ³⁷ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoñnec qeri unjaga moczoñnec zéma niniña moczoñnec Miñ Kewu Anutuga siña nimmiwésémañ. ³⁸ Héna ac iminéñ walac walac wanzac. ³⁹ Séha imuhucyanec ménéñ hezac imi yomuhuc; Gi genjac niñac siñniñ wanamuanzan séc alagawac siñniñ wammiwésémañ. ⁴⁰ Héna ac éréhéc imuaru mia hena ac tosara moczoñ zéma kua meme ic ionac ac moczoñ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac nanja imuac qesiqesi ac.

⁴¹ Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéñ yomuhuc qesi énécmiyec; ⁴² Ini Kristoac† dimuhuc niñanžu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. ⁴³ Zégic Yesunéñ énézéyec; Imuhuc wanu Dawidi i Unanéñ ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec? ⁴⁴ Miñ Kewunéñ‡ nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécga hénagawac duandiaiguc tocgo énécmidacba tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tacobésémañ. ⁴⁵ Dawidinéñ Kristoac Miñ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac? ⁴⁶ Imuhuc zéyu ic ménéñ ara ménéñ ménda melenec. Wanu nalé imuarunec

* **22:17:** Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. † **22:42:** Mesiawac.

‡ **22:44:** Hebiraio aciguc; Yawenéñ.

éréma emma méjnéj méj ac méj efima ménda qesimigic.

23

Yesunéj Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

¹ Wañu Yesunéj ic tuñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéc; ² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tat-aciguc tacanzu. ³ Imuac niñ ac zéanzu imi moczoñ nimma tohodacmu, néj wawañ memegina imi ménda méndacma wammu. Héna imi yomuhuc; Ieneñ ackuazéc imi kuanéñ sac zéma ménda tohoanzu. ⁴ Wañu ieneñ hinac réwéria bisiqatén wawañawac séc qahac imuhucya dércgéma ic onac huaginaiguc haimaguc eñaoc imi iwawai imuhucya meyacbiñ zé méragina merawa méj ménda haianzu. ⁵ Iwawai wañanzu imi moczoñ icnéñ inicsoromu niñac sac wañanzu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac katapaya meyandima zéwelecac niníñ héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianzu. ⁶ Wañu ariaciguc azoroma tatak ou walac taczac imuac siña nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac tatak imuaru tacbiñ zé wañanzu. ⁷ Nénnagémba sombeñiguc méra qeque wañ énécmima kiwi ic zéénécmimu niñac wañanzu. ⁸ Wañu ini imi kiwi ic zéénéc mimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczoñ dacmuna wanzu. ⁹ Wañu baeciguc ic méñac niñ mañgoc ménda zémimu. Onac mañgocgina imi momacguc sac kurumeñiguc keczac. ¹⁰ Wañu galeñ zéénécmimu niñ ménda wammu. Galeñ momacguc sac keczac imi mia Kristo. ¹¹ Onarunec kuneñinanéñ tosara ionac welen qeque ic wammu. ¹² Méjnéj méj eñeya niñac niñu eñu imi memamimac. Méjnéj méj eñeya niñac niñu mamac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumeñac héngaleñ ama areña yandawac

naguya imi hézicgéma namma eñañ ménda keremma ic tosara kerembiñ zé wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereñanzu. ¹⁴ (Ménda hezac.)* ¹⁵ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melen melen ic momacguc mihicñiwíñ zé baec zéma konduñ tiricma keñanzu, néj méjnéj ewaya melenu wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buña wañanzac. ¹⁶ Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichiligia! Ini yomuhuc zéanzu; Ocmuñiguc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néj soukiwa goli ocmuñiguc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminéñ sipacgé énécmimac. ¹⁷ Ic qelaña zéma kic hilic ini! Némac iwawainéñ kuneñ wanzac? Goli me goli météré mianzac ocmuñ imi mia? ¹⁸ Wañu méj yomuhuc zéanzu; Zaki téréyaiguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néj zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminéñ sipacgé mímimac. ¹⁹ Kic hilic ini, némac iwawainéñ kuneñ wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia? ²⁰ Imuac méjnéj zaki téréyaiguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczoñ imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac. ²¹ Wañu méjnéj ocmuñiguc koroma zéseliyec imi ocmuñ zéma méj ocmuñiguc keczac iorac muru koroma zéseliyec wanzac. ²² Wañu méjnéj méj kurumeñiguc koroma zéselimac imi Anutuac tatak zéma imuac qahaiguc tacanzac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac. ²³ Saecginaguc, ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini miñsupe zéma zuazua héna imi méndéñgic méra éréhéc wañu imuacnec momacguc Miñ Kewuac buña haianzu. Wañu néwécgeña héna acac héla yéwéria tosara, kekec solaña zéma goi héihéi zéma ninzéñ ninzéñ imi waidacgic. Wañu méj néwécgeñawac tohoma méj

* **23:14:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welen wawaña ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgéma kic welen wamma zéwelecgina mehorugima zéanzu. Imuac niñac ini saecginaguc! Képésic ginawac bakia kuneñ yanda melen énécmimac.

néwécgeṇawac héṅacya ménda memuac heyec. ²⁴ Ic kiwa, kicgina hilichiligia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima giligic keṅanzu, néṅ kamele yaṅ kuney yanda imuhucya imi eṅaoc hémbaoc wamma qécgé énécmianzu. ²⁵ Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwíac siṅ imi tigic kuaya qeanzac. ²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichiligia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac. ²⁷ Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suaṅ mandéc ooya ésécnec séwéla imi héṅsoroc sorocgia, néṅ qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizonṅ bazonṅa hénia hénianéṅ kuaya qema hezac. ²⁸ Ini imuhucyanec séwiginanéṅ ic kicginaiguc solanṅanima keczu, néṅ qerigina imi ikoc zéma héna ac logilogi imi koya qema hezac. ²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suaṅ meyacgéma ic solanṅa niṅqeli énécmimiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nanṅanzac. ³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda hécnina kecgcic nalé imuaru kecbiṅnec ieneṅ kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwiṅnec. ³¹ Ini haka imuhuc wamma eṅaoc kua meme ic unuaṅgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³² Yanda hécgina képésic waṅgic imuac séciguc waṅgic kuaya qeyu! ³³ Mokoleṅ, qaté mokoleṅ imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buṅa zétecgé énécmimia imuacnec qiziziṅgéma ogicma kemmu? ³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niṅtegic qinṅtegic ic zéma héna acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiṅnéṅ unuma taṅ méṅ igucnec taṅ méṅu ununesi waṅ énécmima kemmu. ³⁵ Imuac niṅac ic solanṅa Abelac sac

igucnec héníma éréma ocmuṅ téréya zéma zaki téréya suggiraiguc qegic humuyec Bakaraiawac nanṅa Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solanṅa madarec imuac kitiwa moczoṅ onac muru liliṅgéma hamac. ³⁶ Ni hélacnec téṅgṅé énézéwa, haka imuac bakia moczoṅ hicṅisai youmi onac muru liliṅgéma hamac. ³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéṅ énérianzanṅ. Kuruc neṅgianéṅ merachéra qeṅgananéṅ tizozo énécmianzac ésécnec neṅ hatac dahec guac qelihécga tocge énécmimanṅ zé waṅi? Waṅu ini imuac ewa siṅsiṅ ménda waṅanṅic. ³⁸ Héṅgic imuac niṅ amagina imi kisia wandaczac. ³⁹ Zéwa niṅgic, ini hocnémma keṅkecma keṅkegcic naléya ducṅiyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miṅninawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmuṅ téréya imi kisi kiyon wandacmac zéyec.

¹ Yesunéṅ ocmuṅ téréya igucnec mama keṅu tohotoho ichéra ieneṅ ocmuṅ téréya ézégic hémmac niṅac iwaru hagic. ² Imuhuc waṅgic inéṅ ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa niṅgic; Ini iwawai imi moczoṅ hia héṅzu? Waṅu kecma imi moczoṅ hézéṅgégic madaru hoc méṅnéṅ hoc méṅac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetecgiawac asé kiwiya.

³ Waṅu Yesunéṅ Oliwa ic baec boṅaiguc emma taru tohotoho ichéra eṅacnec éléṅnec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicṅimac. Waṅu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetecgiawac séséc imi dimuhuc hicṅiyu hémbiṅ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Kecma méṅnéṅ ikoc ménda waṅ énécmimu niṅac galenṅ memu. ⁵ Ic sasalanéṅ nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mianéṅ zéma ic embac sasala ikoc waṅ énécmimu. ⁶ Waṅu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Waṅu auriwu niṅac

* 24:5: Hebiraio aciguc; Mesia imi halécnéṅ météré mimia.

galeŋ mema kecmu. Iwawai imuhucya kilendac hicŋimacac hezac, néŋ imi tetcgia qahacnec. ⁷ Baec méŋac ic embac ieneŋ yacma baec méŋac ic embac hazéc waŋ énécmimu. Héŋgaleŋ ama méŋac ic embac ieneŋ yacma héŋgaleŋ ama méŋac ic embac hazéc waŋ énécmimu. Waŋu baera baeraiguc béti hicŋiyu naŋ memac. ⁸ Waŋu haka imi moczoŋ azi kikiyawac héhéhénia. ⁹ Waŋu nalé imuaru ic embac eneŋ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Waŋu ini nuac qacna niŋac wamma baec séc ic embac eneŋ hazéc waŋ énécmimu. ¹⁰ Waŋu nalé imuaru ic embac sasalanéŋ manam batuciguc mama unumac. Waŋu eŋaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc waŋamumu. ¹¹ Waŋu kua meme ic ikora sasala hicŋima ic embac sasala ikoc waŋ énécmimu. ¹² Waŋu héna ac logilogi haka imi saiŋu ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéŋ saŋgeŋ qedacmac. ¹³ Waŋu méŋnéŋ méŋ naŋseligiŋu tetcgia hayu késayu kekec hémbénaŋa kecmac. ¹⁴ Waŋu kurumeŋac héŋgaleŋ amawac buŋa suruc hiabia iminéŋ baec séc ic embac ionac muru zésaigic kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niŋ ini kua meme ic Danielnéŋ zéyec séc Biriá miŋina iwawai mebirianzac iminéŋ ocmuŋ téréyaiguc naŋu hémma niŋtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niŋ asarimu.) ¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneŋ baec boŋaiguc néŋgacdacmu. ¹⁷ Méŋnéŋ méŋ ama qahaiguc naŋkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaŋ zé ménda mama emmac. ¹⁸ Waŋu méŋnéŋ méŋ aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memaŋ zéma ménda liliŋgémac. ¹⁹ Nalé imuaru imi embac hériginaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicŋi énécmima hemac. ²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicŋiwac niŋac. ²¹ Némac niŋ nalé imuaru réwéri kuneŋ yanda hicŋimac. Réwéri imuhucya imi

baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec imuarunec éréma deguc méŋ ménda hicŋiyec. Waŋu imuac andiaiguc kecmá muŋguc méŋ imuhucya ménda hicŋimac. ²² Waŋu nalé imi ménda mehotoŋiwacnec séwiguc ic moczoŋ humudacmunec. Waŋu gési énécmimia ionac niŋ wamma nalé imi meducŋimac. ²³ Waŋu nalé imuaru méŋnéŋ méŋ énézéma Héŋgic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zégic, ménda ninzéŋgému. ²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicŋima séséc kuneŋ yanda zéma haka méréra memu. Waŋu wammuac séc waŋu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiŋ zé batucgé énécmimu. ²⁵ Ninzu ni haka imi ménda hicŋiyunec walac énézézua. ²⁶ Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicŋima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Waŋu Kristo imi ama méŋac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda ninzéŋgému. ²⁷ Piliticnéŋ néwéc Is iguc hicŋima néwécgeŋ Wes iguc kerezac ésécnec Icac Naŋawac hama hicŋi énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac. ²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei eneŋ tocgému.

Icac Naŋawac hahaya.

²⁹ Qenzeŋ manzeŋ yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe sinjidéŋgéyu maso acguc asaha qahac wammac. Waŋu ménni sikilu kurumeŋ igucnec tecgéma madacgic kurumeŋac kuhanéŋ hirimac. ³⁰ Nalé imuaru Icac Naŋawac sésécnéŋ kurumeŋiguc wininiŋu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac eneŋ siacma qacma namma Icac Naŋanéŋ kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu. ³¹ Inéŋ témuŋ hétéŋ yandaguc kua meme uŋahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumeŋ néwéc néwéc baec waŋgoŋa kemboŋ qahac igucnec moczoŋ tocgé énécmimu.

Fik icac pakeŋ ac.

³² Fik icac séséc imi niŋareŋgému. Hawanéŋ dokuyaguc bébélacgia waŋu haréŋa hicŋiyu nalé geriŋaguc ducŋizac imi niŋasarianziŋ. ³³ Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicŋiyu héndacma

† 24:23: Mesia.

Icac Naŋa hosucginu hama naguiguc nanzac imi niŋtegiomu. ³⁴ Ni hélacnec énézézua. Hicŋisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczoŋ hicŋidacmac. ³⁵ Baec kurumeŋ qahac wammac, néŋ nuac ackuazéc imi ménda qahac wammac.

Técnina nimma kecbiŋac hezac.

³⁶ Waŋu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic ménénéŋ ménda ninzac. Kurumeŋac kua meme uŋa me Naŋa acguc ménda ninzac, néŋ Maŋgoc eŋeyanec sac ninzac. ³⁷ Icac Naŋawac hahaya imi Noawac naléiguc hicŋiyec ésécnec hicŋimac. ³⁸ Ic embac eneŋ nene zéma waiŋ doku nezéléléŋ wamma ic embac meamumanec kecgic doku qaŋŋ hicŋiyu Noanéŋ zéiciguc eŋec. ³⁹ Ic embac eneŋ ménda niŋasarimanec kecgic doku qaŋŋ luma kisaŋénécmima keŋec. Icac Naŋawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicŋimac. ⁴⁰ Nalé imuaru ic éréhéc aiiguc kerac ménéŋ wagicma ménéŋ waiyu tacmac. ⁴¹ Embac éréhéc hoc hilaŋanéŋ héla qésémma taric ménéŋ wagicma ménéŋ waiyu tacmac. ⁴² Miŋ Kewuginanéŋ némac naléiguc† hamac imi ini ménda ninzu imuac ini zenzenéŋ qeli qeli kecmu. ⁴³ Ini hénia yomuhuc niŋanzu; Ama ménéŋac miŋinanéŋ némac naléiguc kowu nene eneŋ hamu imi nimbacnec zenzenéŋ qeli qeli keru ama imi ménda hézénégéwunec. ⁴⁴ Waŋu ini acguc zéréŋ qéréŋ wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Naŋanéŋ hamac.

Welenéŋ qeŋe ic héla zéma ikora.

⁴⁵ Mérénéŋ welenéŋ qeŋe solana zéma niŋtegiomu qinŋtegiomu waŋu gésimiyu miŋinawac murunec amayawac hena géséhéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndéŋ énécmimac? ⁴⁶ Miŋinanéŋ hama welenéŋ qeŋe ic imi haka imuhuc wamma keru hémmaciguc welenéŋ qeŋe iwac muru mériaŋ hemimac. ⁴⁷ Ni hélacnec énézézua, imuhuc waŋu miŋinanéŋ iwawaiya moczoŋ welenéŋ qeŋe iwac mériaiguc haimidacmac. ⁴⁸ Néŋ welenéŋ qeŋe biria kecmu qerianéŋ miŋna

imi focdac ménda hamac zéma, ⁴⁹ ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku seli nema kecmac imi ⁵⁰ nalé ménéŋ ménda nimma kekera imuaru, waŋu kaiwe kiwa ménéŋ ménda niŋtegiomu imuaru welenéŋ qeŋe iwac miŋinanéŋ hamac. ⁵¹ Hama elicgémima§ ikoc ic ionac séciguc bakia melenéŋ miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

25

Embac buŋa qéénécmimia.

¹ Kurumeŋac héngalenéŋ ama imi embac seraŋa méra éréhécnéŋ eu buŋagina mihicŋiwiŋ zé kifagina késama keŋgic ésécnec. ² Waŋu ionac murunec embac seraŋa méra ménéŋ imi qelana, waŋu embac seraŋa méra ménéŋ imi niŋtegiomu qinŋtegiomu ginaguc. ³ Qelana ieneŋ kifagina megic, néŋ dokuya ménda mema keŋgic. ⁴ Waŋu embac niŋtegiomu qinŋtegiomu ginaguc ieneŋ imi kiruŋiguc dokuya tima kifaginaguc momacnec késama keŋgic. ⁵ Waŋu eu buŋagina imi naléya mehorugima éséŋ éséŋ hayu embac eneŋ moczoŋ gaunéŋ qéléléŋgé énécmiyu mama heŋic. ⁶ Heŋic siŋi namuŋaiguc qac ménéŋ yomuhuc hicŋiyec; Héngic, eu buŋagina hazac! Focdac mama hama héihérémic. ⁷ Imuhuc zéŋic embac seraŋa eneŋ moczoŋ qelima yacma zéréŋ qéréŋ wamma kifagina mindiŋigic. ⁸ Waŋu qelana ieneŋ niŋtegiomu qinŋtegiomu ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békémaŋ zé wanzac imuac dokugina kisima méndéŋ nénécmigic. ⁹ Imuhuc zéŋic embac niŋtegiomu qinŋtegiomu ginaguc eneŋ yomuhuc melemma énézégic; Méndémma haini ménda sécgé nénécmiyu neŋaŋ moczoŋ osiwiŋ niŋac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boŋ megic. ¹⁰ Imuhuc zéŋic ieneŋ kifa dokuya boŋ mewin zéma kemma kecgicnec suraiguc eu buŋa imi haréyu embac seraŋa zéréŋ qéréŋ wamma kecgic ieneŋ eu buŋaginaguc momacnec zammaréŋ ariaciguc kerengic naguya héigic. ¹¹ Imuac andiaiguc embac seraŋa

† 24:42: Me nalé kiwaiguc. § 24:51: Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhéc wammac.

tosara hama zégic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunénécmina. ¹² Zégic zéyec; Hélaacnec énézéwa niñgic neñ ini ménda niñénéc Mizua. ¹³ Hénia imuac niñ ini zenzen qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac naña hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninzu.

Ai memec sese Anutunéñ ewa hiawac nénécmiyec.

¹⁴ Imi mia ic méñnéñ baec méñu kemman zé welen qe qe ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec. ¹⁵ Ai memec sécginawac énécmima méñac imi goli soukiwa méra méñ, méñac imi éréhéc, méñac imi momacguc énécmima keñec. ¹⁶ Méra méñ meyec inéñ focdac kemma soukiwa iminéñ iwawai bon mema nénnagémba ai mema méra méñac séc mesaiyec. ¹⁷ Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec. ¹⁸ Wañu momacguc meyec inéñ kemma baec éséma miñinawac soukiwa imi musañgéyu heyec. ¹⁹ Nalé horua tecgéyu welen qe qe ionac miñginanéñ lilingéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniñ wañec. ²⁰ Méra méñ meyec inéñ méra méñac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra méñ nénnec, hénna neñ méra méñ muñguc mesaima mezua. ²¹ Imuhuc zéyu miñinanéñ zéyec; Hiabia wañec, welen qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²² Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénnec, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³ Zéyu miñinanéñ zéyec; Hiabianec wañec welen qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac neñ iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²⁴ Wañu momacguc meyec inéñ hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndéñ énécmima tocgoanzañ imi ni niñasariyi. ²⁵ Imuac zénéñ hiri wamma kemma guac soukiwa

imi baec qeriaiguc musañgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna. ²⁶ Imuhuc zéyu miñinanéñ melemma zéyec; Welen qe qe biria mézézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndéñ énécmima tocgoanzañ tanec wañec? ²⁷ Imuhuc ninneciguc gi nuac soukiwa imi kileñdac hofi amaiguc haiwañec ni lilingéma hama soukiwa neñgocya zéma sisia momacnec mewinec. ²⁸ Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra éréhéc késa keczac iwac mina. ²⁹ Iwawai hemimia inéñ méñac késayu kindindiña wammac. Wañu ménda hemimia inéñ komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac. ³⁰ Welen qe qe enomia yomi séngañen siñi tunumaniguc nesigic hiñgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

³¹ Icac Naña eneya kiwi asahaguc kua meme uña moczoñ iniguc lilingéma hama eneya tatic asahaguc imuaru tacmac. ³² Tacma baera baera ic embac hénia hénia eneya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galeñnéñ rama zéma noniñ gési énécmianzu ésécnec gési énécmiyu enac enac nammu. ³³ Gési énécmima rama imi héiyaiguc noniñ imi kanayaiguc onopocmac. ³⁴ Nalé imuaru ic kewunéñ héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Mañgocnawac mériañ énécmimia ini haréma héngalen ama areña yanda baec kurumen zéyu hichiyec nalé imuaru bec onac niñ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu. ³⁵ Neñ yaka niñ humuwa gumu néngic. Wañu doku niñ humuwa doku hima néngic neyi. Wañu ic kian kecha héihéré néngic. ³⁶ Maleku niñac hocba maleku héinéngic. Hafi niyu néngalen wannéngic. Hésa amaiguc kecha hama néngic. ³⁷ Imuhuc zéyu ic embac solaña eneñ zégic; Miñ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niñ humuna gémma gumugéñiñ? Némac naléiguc gi doku niñ humuna gémma doku hima géñiñ. ³⁸ Némac naléiguc gi ic kian kecna gémma héihéré géñiñ? Némac naléiguc gi maleku niñac hocna gémma

maleku héigénj? ³⁹ Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagénj? ⁴⁰ Imuhuc zégic ic kewunéh melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa niŋgic, ini ninzéh ninzéh dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina méŋac iwawai wammigic imi nuac waŋgic tanec wanzac.

⁴¹ Waŋu inéh kanayaiguc naŋgic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainemma Biria miŋina zéma iwac kua meme uŋahéra ionac niŋac geric hémbénaŋa walac meyu heyecac hezac imuaru hiŋgacgic. ⁴² Ni yaka niŋ humuwa ini yaka méŋ ménda gumu néŋgic. Doku niŋ humuwa ini doku méŋ ménda hima néŋgic. ⁴³ Ic kian kecba ménda héihéré néŋgic. Maleku niŋac hocba maleku méŋ ménda héinéŋgic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néŋgic.

⁴⁴ Waŋu ieneŋ imuhucyanec melemma zému; Miŋ Kewu némac naléiguc génni yaka niŋ humunec me doku niŋ wannec me ic kian wamma hanec me séwi usu niŋac wannec me yaŋ hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géŋj? ⁴⁵ Imuhuc zégic Ic kewunéh yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niŋ ménda waŋgic wanzac. ⁴⁶ Ini zérabéra tetcgia qahaciguc keréŋgic, ic solaŋa yomi eneŋ kekec hémbénaŋaiguc keremmu.

26

Yesu qehumuwiŋ zé sasaŋgiaiguc eminimma niŋarenégic.

¹ Yesunéh ac imi moczoŋ zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Ini ninzu ésécnec ai meme éréhéc hama keŋu nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendonŋ wammac. Waŋu Icac Naŋa ic héŋgeŋa wéndaraiguc qemu niŋac wamma wai énécmimu. ³ Waŋu nalé imuaru hofac oo ic eneŋa zéma ic embac ionac galeŋ hécgina ieneŋ hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. ⁴ Tocgéma ikoc wammima Yesu imi éléŋnec késama qewiŋ zéma sasaŋgiaiguc eminiŋgic. ⁵ Eminimma

yomuhuc zégic; Kendonŋ yandaiguc imuhuc ménda wambiŋ, ic embac ieneŋ geweloŋ qema qetali nénécmiwu niŋac.

Yesu Betania amaiguc halécnéh naecmimia waŋec.

⁶ Waŋu Yesunéh Betania ama arenŋaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. ⁷ Tacma nene neyu embac méŋnéŋ iwac muru kemma haléc héméŋa hiabia, boŋa yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec. ⁸ Imuhuc waŋu tohotoho ichéra ieneŋ héŋgic qerigina biriyu zégic; Némac niŋac imi eŋ audaczac? ⁹ Iminéh boŋa eneŋa mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. ¹⁰ Imuhuc zégic Yesunéh bec niŋtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia waŋ nénzac. ¹¹ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néŋ ni mia nalé séc iniguc ménda kecmáŋ. ¹² Embac imi haléc héméŋa hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téŋgénémmu imuac mia zéréŋ qéréŋ waŋ nénzac. ¹³ Ni hélacnec énézéwua, baecac qahaiguc imuac me imuac buŋa suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominéh wanzac imi acguc énézégic niŋqelimimu.

Yudanéh Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé ewa momac waŋec.

¹⁴ Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec méŋ qara Yuda Kariot inéh hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec; ¹⁵ Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ieneŋ soukiwa siliwa 30 migic. ¹⁶ Waŋu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendonŋiguc momacnec tacgic.

¹⁷ Saméh yisya qahac imuac kendonŋ ducŋiyu tohotoho ichéra eneŋ Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa kendonŋ imuac yaka omézézéh waŋgémbiŋ? ¹⁸ Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama areŋ yandaiguc keremma ic méŋac yomuhuc ézému; Kiwi icninanéh yomuhuc zézac; Naléna

ducñizac imuac niñ tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonj imi guac amaiguc tacmañ. ¹⁹ Wañu tohotoho ichéra enej Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma kenkenjawac kendonj imuac nene imi memézézén wañgic. ²⁰ Ama siñiyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiñ zé tacgic. ²¹ Nene nema tacma yomhuc énézézec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec méñnéñ andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj ewa biric kunenj yanda wamma enac enac qesimima kemma yomuhuc zégic; Miñ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? ²³ Wañu inénj yomuhuc énézézec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tindunégzic inénj mia andé numac. ²⁴ Icac Naña imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néñ Icac Naña andé qemac inénj saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicñiwacnec hia wambacnec. ²⁵ Imuhuc zéyu Yuda kecma Yesu andé qeyec inénj yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Geñgaoc imuhuc zézanj.

Miñ Kewuac saménj zéyu héniyec.

²⁶ Wañu yaka nema tacgic Yesu saménj mema mozoc ac zéma méndémma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna. ²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczonj yomi negic. ²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmimañ zé ic embac sasala onac niñac pocgé énécmimia. ²⁹ Zéwa niñgic, ni deguc muarunec waiñ ic hésawac gocmia yomi muñguc ménda nema kecma nalé imuhucgeñ Mañgocnawac héñgaleñ ama areña yandaiguc iniguc waiñ qeliawac nemañ. ³⁰ Wañu mepé qepési legic méñ héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boñaguc kenjic.

Yesunénj Petero bianjac ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Wañu imuaru kemmanec Yesunénj yomuhuc énézézec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galenjinga imi qewa rama tunja imi qeqelalanj qedacmu. Imuac

niñ deguc siñiya ini moczonj wainémma kendacmu. ³² Wañu humuc igucnec yacmaguc neñ mia kiwa meénémima Galilaia baeciguc walac kemmañ. ³³ Imuhuc zéyu Petoronénj ara melemma zéyec; Tosara enej moczonj waigémbu, néñ ni méndagucnec waigémmañ. ³⁴ Imuhuc zéyu Yesunénj zéyec; Ni hélacnec gézézua, siñi yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ. ³⁵ Imuhuc zéyu Petoronénj zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmañ. Inénj imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczonj imuhuyanec zédacgic.

Yesunénj Gesemane baec boñaguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi méñ qara Gesemane imuaru keremma Yesunénj tohotoho ichéra yomuhuc énézézec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu. ³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nañhéra énépésima kenjec. Kemma niñyéwérima ewa biric wañec. ³⁸ Wañu énézéma zéyec; Ewa qerinanénj humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kunenj yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu. ³⁹ Imuhuc zéma eneyaoc komodia méñ kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Mañgocna, hia wawañawac séc wañu qenzenj manzenj sokoc yomi ni nogicma kemmac. Wañu nuac siñnawac qahac, néñ geñga siñgawac séc wambésémañ. ⁴⁰ Wañu imuacnec lilingéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Petero qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzenj qeli qeli kecmuac séc qahac wañec? ⁴¹ Manambatuciguc maunuwac niñac, kic qeli kecma zéwelec wañgic. Ewa qeriginanénj efizac, néñ séwiginanénj kuha qahac wanzac. ⁴² Imuhuc zémaguc muñguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc wañec; Mañgocna, qenzenj manzenjac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa siñga seligimac. ⁴³ Wañu lilingéma iniru

kicgina yéwéria yanda wañu gaugina hekecgic. ⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma muñguc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc wañec. ⁴⁵ Weleru tecgéyu lilingéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héngic nalé bec ducñiyu Icac Naña imi andé qema kápésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeque icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézémanec nañu, tohotoho ichéra 12 ionarunec mén, Yuda imi hayec. Wañu i guc momacnec ic tuñ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeñ ieneñ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Wañu andé qeque ic iminén séséc areñ mindiñidacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic mén kiric nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Wañu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyec. ⁵⁰ Imuhuc wañu Yesunén yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammañ zé hazañ haka imuac mia wambésémañ. Imuhuc zéyu ic hagic imi eneñ hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc wañgic Yesuguc nañgic ionarunec ménén méramma souya kupenja igucnec héréma hofac oo ic kuneñac welen qequeya ménac gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc wañu Yesunén zéyec; Souga kupenjaiguc haina hiñgaru. Ménén mén sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini niñgic neñ Mañgocna ézéwa degucdacmi kua meme uñahéra tuñ yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Wañu neñ imuhuc wambinec, ackuazéc téréyanén imuhuc hicñimac zézac iminén dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tuñ ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwiñ zé wanzu? Ni kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianji, wañu ini ménda népésigic. ⁵⁶ Wañu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niñac yomuhuc hicñizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ moczoñ Yesu waimima néngacdacgic.

Yesu hofac oo ic eneñaginawac wésiaiguc nañec.

⁵⁷ Yesu késagic ieneñ héréma hofac oo ic kuneñgina Kayafawac ama kewuyaiguc keñgic. Wañu imuaru mia héna acac kiwi ic zéma galeñ eneñ tocgéma tacgic. ⁵⁸ Wañu Peteronén andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kuneñgina iwac demin qeriaiguc kereñec. Keremma demin galeñ ionac sugginaiguc tetecgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmañ zé tarec. ⁵⁹ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczoñ Yesu qehumuwiñ zé ikoc ac tosara qemuac séc mén mihicñiwiñ zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Wañu héipuc ic ikora sasala wéséginaiguc hama nañgic, néñ ara mén ménda mihicñigic. Wañu imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaiguc hama nañoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominén yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmuñ téréya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc muñguc memizicgémanañac séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kuneñ imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia mén ménda zéwésémañ? Hazéc wañgémma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nañu hofac oo ic kuneñginanén ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Naña Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunén melemma zéyec; Geñ mia bec zézan, wañu zéwa niñgic andiaiguc Icac Naña ni imi Kuc buñayaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumeñac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kuneñginanén malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niñac muñguc héipuc ic tosara mihicñiwiñ zé wambiñ? Ninzu, eneyaoc mia Anutu zébiri miyu nindaczu. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc ninzu? Qesiyu ieneñ zégicnéñ; Ic yomi humucac buña. ⁶⁷ Wañu Yesuac kic ségériaiguc sépéccgé héima méragina misicgéma qegic. Wañu tosanenén nekañaguc otoma zégic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzaniguc zéhicñina, méréneñ guzac?

Peteronén Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi demin qeriaiguc tarec. Taru welen qeque embac méhéné iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc kecne. ⁷⁰ Wañu inéj tacgic moczoñ yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézañ imi ni ménda niñacgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma sañgulañaguc keñu embac méhéné hémma ic embac imuaru nañgic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecañec. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronéj muñguc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora méñ nañu tosara imuaru nañgic ieneñ hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac areñ igucnec, némac niñ acgawac taneranéj zéhicñi génzac. ⁷⁴ Imuhuc zégic inéj hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zétecgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunéj ac yomuhuc ézéyec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémañ. Imuhuc niñqelima séngañgenñ hiñgacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wagicma kenjic.

¹ Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galen eneñ ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñ zé tocgéma eminiñgic. ² Wañu zétecgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galen Pilatoac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéj héñu Yesu imi késpedesiraguc zéma zétecgégic niñu ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galen ionac muru mema keñec. ⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boña mema késpedesic wañi. Imuhuc zéyu ieneñ imi nonac ai qahac geñgaoc mindiñina zégic. ⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuñ téréyaiguc enñu kemma eneya ewa sac neyec. ⁶ Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac

boña, sokociguc haiwiñ imi hénac ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminéñ kewuc meme ic méñac baec méñ ic kian ionac kicsuañ buñawac boñ megic. ⁸ Hénia imuac niñac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanžu. ⁹ Haka imuhuc hicñiyu kua meme ic Yeremianéñ zéyec ac yominéñ hélaguc wañec;✧ Israel ic eneñ boñawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema ¹⁰ Miñnanéñ nézéyec ésécnec kewuc meme ic méñac baec boña niñac haimigic.

Pilatonéj Yesu qesimiyec.

¹¹ Wañu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc nañu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Geñgaoc zézañ. ¹² Wañu hofac oo ichécgina zéma galen ieneñ ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenec. ¹³ Wañu Pilatonéñ qesimima zéyec; Gi hazéc wañgémma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzañ? ¹⁴ Zéyu ara méñac méñ, ac bakia méñ ménda zéyec. Imuhuc wañu baec galen imi kilen welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendon séc baec galen iminéñ ic embac ionac ewa siñ tohoma hésa ic méñ hulacmiyu hiñgacañec. ¹⁶ Wañu nalé imuaru hésa ic méñ qara keñkeña kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Wañu ic tocgodacma nañgic Pilatonéñ qesiénécmiyec; Mérac hulac énécmimañ niñac wañzu, Baraba me Yesu Kristo zéanžu imi mia? ¹⁸ Ic imi Yuda ic ieneñ Yesu enñ nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niñtecgicma imuhuc qesiénécmiyec. ¹⁹ Wañu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru iniñanéñ ac haima zéyec; Gi ic solaña iwac mia haka méñ ménda wammiwésémañ, ni deguc siñia gau hémma iwac niñac niñyéwéri kunenñ yanda mihiñizua. ²⁰ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma galen ieneñ Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niñac ic embac tuñaguc zéqafenñ wañ énécmima zégic. ²¹ Wañu baec galenén

✧ 27:9: Yer 18:3, 32:6

munꝓuc qesiéncmima zéyec; Sucgira igucnec mérac mia onac niꝓ wamma hulacmimaꝓ zé wanzu? Zéyu zégic; Baraba! ²² Zégic Pilatonéꝓ énézéyec; Waꝓu Yesu Kristo zémianzu i deic wammimaꝓ? Imuhuc zéyu moczoꝓ zégic; Imi iciguc biriꝓnéꝓ qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galeꝓnéꝓ munꝓuc qesiéncmiyec; Némac késpedes niꝓ? Imuhuc zéyu ieneꝓ munꝓuc yanda qac gigilaꝓgéma zégic; Icguc qegic! ²⁴ Imuhuc waꝓgic Pilatonéꝓ mebélacgé énécmimaꝓ zé osiyec, néꝓ néwécgeꝓa qeweloꝓnéꝓ hénima yacmaꝓ zé waꝓu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi eꝓaoc huamu. ²⁵ Imuhuc zéyu, ic embac moczoꝓ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi meleꝓna neꝓaꝓ zéma qelihécniꝓa qacniꝓaiguc eꝓu. ²⁶ Imuhuc waꝓgic Baraba imi ionac niꝓ wamma hulacmima Yesu likuꝓ zéragucnéꝓ qegic iciguc qemu niꝓac téꝓgiꝓ ic ionac méraginaiguc oporec.

Téꝓgiꝓ ic eneꝓ Yesu zédesi wammigic.

²⁷ Imuhuc waꝓu baec galeꝓac téꝓgiꝓ ichéra ieneꝓ Yesu wagicma baec galeꝓac ama kewuya imuac demin qeriaiguc emma zégic téꝓgiꝓ ic moczoꝓ iwac muru hama lelecgéma naꝓgic. ²⁸ Waꝓu séwi usuya moczoꝓ hetecgéma maleku pésianec mén héimigic hiꝓgarec. ²⁹ Hiꝓgaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hiꝓgarec. Waꝓu uꝓ qaulalea mén miyu méra héiyanéꝓ késama naꝓec. Imuhuc wammima wésiaiguc simiꝓ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! ³⁰ Imuhuc wamma sépécgé héimima uꝓ qaulalea imi wagicma iminéꝓ oruhaiguc qegic. ³¹ Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi hetecgéma eꝓeya séwi usu imi héimima iciguc qewiꝓ zé wagicma keꝓgic.

Yesu ic héꝓgeꝓa wéndaraiguc qegic.

³² Wagicma kemma hénaiꝓuc ic mén mihicꝓigic qara Simon Kirene ama areꝓ igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héꝓgeꝓa wéndara wagicma huayec. ³³ Waꝓu kemma baec mén qara Golgota (Neꝓaꝓ aciguc oruc sic) imuaru keꝓgic. ³⁴ Kemma imuaru waiꝓ doku selia

howuraguc mesohoma Yesu gumuwiꝓ zégic nenimma waiyec. ³⁵ Waꝓu iciguc biriꝓnéꝓ qegic naꝓu malekuya imi sumbic néma méndémma késagic. ³⁶ Waꝓu mama tacma galeꝓ memima kecgic. ³⁷ Waꝓu oruha hanecgeꝓ héniaꝓa yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu. ³⁸ Waꝓu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mén imi ic héꝓgeꝓa wéndara méria héiꝓucgeꝓ, mén imi ic héꝓgeꝓa wéndara méria kanaiguc geꝓ urugic naꝓoc. ³⁹ Waꝓu ic embac hénia imuaru keꝓha waꝓgic imi eneꝓ orucgina gilima zébiri migic. ⁴⁰ Geꝓ mia Anutuac ocmuꝓ téréya héwuratima munꝓuc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémaꝓ zéneꝓ. Gi Anutuac Naꝓa wanzaꝓiguc metecgé amuma ic igucnec mana. ⁴¹ Waꝓu hofac oo ichécgina ieneꝓ acguc hénia acac kiwi ic zéma qeria galeꝓ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴² Ic imi ic tosara aꝓgéꝓgina tiéncmiaꝓec, néꝓ eꝓeya aꝓgéꝓa tiamumacac séc qahac wanzac. Inéꝓ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzégé miwiꝓ. ⁴³ Inéꝓ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Naꝓa zéaꝓec imuac waini inéꝓ iwac ségiségi wanzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴ Waꝓu duꝓa kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriꝓnéꝓ iciguc urugic imi ereꝓ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵ Waꝓu gau komoc waꝓu baec yanda baec siꝓidéꝓgéma keꝓkeꝓma maria haréwéc waꝓec. ⁴⁶ Waꝓu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéꝓ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Hénia imi Anutuna Anutuna némac niꝓ wainénzaꝓ? ⁴⁷ Waꝓu imuaru naꝓgic ionarunec tosanéꝓ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸ Waꝓu ionarunec méꝓnéꝓ nimma usuꝓnec kemma konduꝓ kagali mén mema waiꝓ howuraiguc tinduꝓgéma uꝓ tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹ Gumuyu tosanéꝓ zégic waina Elianéꝓ hama metecgémac me qahac imi hénni. ⁵⁰ Waꝓu Yesu munꝓuc kucnec qaru uꝓaya waimiyec. ⁵¹ Waimiyu ocmuꝓiguc maleku

nezic nezicgia yanda imi ounec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhéc nec wañoc. Wañu nañ meyu baec hiriyu hocnéj téma mayec. ⁵² Wañu kic suañ hema keñec imi kuaya aṅgéyu ic téréya bec nec humugic ionarunec sasalanéj qelima yacgic. ⁵³ Wañu Yesu imi humuc iguc nec yaruguc ienej kicsuañ iguc nec éréma ama areña yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicñi énécmigic. ⁵⁴ Ténjgij ic galenjina zéma ichécgina Yesuac galenñ nañgic ienej imi nañ meyec imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéngina kunej yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélac nec Anutuac naña kerec. ⁵⁵ Wañu embac sasalanéj Galilaianec Yesu welenñ qemima méndacmima hagic imi enej lakecaru hémma nañgic. ⁵⁶ Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria ménj Yakobo Yosefe iorac neñgocgira zéma embac ménj Zebedaioc nañhéréra iorac neñgocgira momac nec kecgc.

Yesu kic suañiguc haigic.

⁵⁷ Ama mari wañu Arimataia ama iguc nec ic ménj Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wañu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe. ⁵⁸ Inéj hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néna zéma qesimiyu Pilatonéj mimuac niñ énézéc. ⁵⁹ Wañu Yosefenéj qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéj osoyec. ⁶⁰ Osoma eñeya kic suaña qelia hociguc kifaña mihicñima mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda ménj qililingéyu kic suañ kuaya nezicgéyu waima keñec. ⁶¹ Wañu Maria Makdalanec zéma Maria ménj iereñ kic suañ imuaru kemma imuac néwécgeñaiguc tacma héñoc.

Kic suañ imi awima nañgic.

⁶² Sabata naléyawac zéréñqéréñ naléya imi siñjima gianjiyu ai meme ménj wañec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keñgic. ⁶³ Kemma zégic; Miñ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niñqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc iguc nec qelima yacmañ. ⁶⁴ Imuac zéna, kic suañ

imuac ai meme haréwéc séc galenñ memu. Tohotoho ichéra ieneñ kemma qamoc imi kowu mema kemma inéñ humuc iguc nec qelima yarec zéma ic embac énézéc muiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminéñ bec nec hicñiyec imi ogicbac niñac. ⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonéj melemma zéyec; Onac muru galenñ meme ic kec zu imuac kemma kucginawac séc galenñ mema nammu. ⁶⁶ Imuhuc zéyu ieneñ eñañ galenñ meme icgina iniguc kemma hoc hilaña asé kiwi haima galenñgic.

28

Yesu imi humuc iguc nec qelima yarec.

¹ Sabata kendoñ tecgéyu Sondaiguc ama gianjimañ zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria ménj iereñ kicsuañ hémbic zéma keñoc. ² Keñic nañ yanda, nañ geriwaguc meyu Miñ Kewuninawac kua meme uñanéñ kurumeñ iguc nec mama kicsuañiguc hoc yanda imi qililingéyu keñu imuac qahaiguc emma tarec. ³ Tanera imi qilitik asaha éséc nec, malekuya imi komboc éséc nec lalac lalac wañec. ⁴ Wañu galenñ meme ic galenñ mema nañgic imi zénéngina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacgic. ⁵ Wañu kua meme uñanéñ embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua. ⁶ I you qahac, énézéc séc bec yaczac. Hama duña heyec imi héñic. ⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc iguc nec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma mihicñi mimu. Gezac qézéñ ac imuac mia érézéwa ninzaoc. ⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéngira hirima heyunec ségiséginéñ sécgé érécmiyu tohotoho ichéra énézéc wic zé usuñ nec keñoc. ⁹ Imuhuc wamma keñkeric Yesu eñeyaoc hicñi érécmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu iereñ iwac muru kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc. ¹⁰ Imuhuc wañic Yesunéñ érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahécna Galilaia baeciguc kemmu niñ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galeŋ meme ic eneŋ suruc waŋ énécmigic.

¹¹ Embac éréhéc imi hénaiŋuc keŋicnec galeŋ meme ic tosanéŋ ama areŋa yandaiguc keremma haka hicŋiyec imi moczoŋ hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacgic. ¹² Héfac oo ic kiwa iereŋ galeŋ iniguc tocgéma eminimma galeŋ meme ic soukiwa eneŋa énécmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Siŋiya gau heni tohotoho ichéra ieneŋ hama i kowu huama keŋgic. ¹⁴ Waŋu ac suruc iminéŋ baec galeŋac muru keŋu nimmaciguc imi neneŋ ewaya meni niŋu sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu. ¹⁵ Imuhuc zégic galeŋ meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiŋi waŋ énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminéŋ Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu niŋac méli énécmiyec.

¹⁶ Waŋu tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boŋa ménŋ Yesunéŋ énézéyec imuaru eŋgic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néŋ tosara imi niŋ éréhéc waŋgic. ¹⁸ Waŋu Yesu hosucgic hama zéyec; Baec kurumeŋ imuac kuc buŋa imi moczoŋ néndac néndara wanzac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Maŋgoc zéma Naŋa zéma Uŋa téréya qacninaiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuazéc énézéyi imi moczoŋ ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Niŋzu, ni iniguc nalé séc kecba nalé tetecgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Naña, Kristo Yesuac buña suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaianéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neñ ac welen qeçena méliwa, walac hama guac héná memac. ³ Ic méñ baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héimindiñigic kondonça wañu. ⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac kápésicgina wai énécmimac niñac ewa qeri melen melenac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec. ⁵ Wañu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuñ yanda kecgic ienen moczon iwaru kemma kápésicgina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec. ⁶ Yohane i maleku kamele yañ zuacnénnec meyacgéçic imi héima rikunça yañ séwéla néñec meyacgéçic imi kembrañaguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecañec. ⁷ Wañu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanéh ni nogiczac. Wañu nidac imuhucyanéh sicgéma iwac héná usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac. ⁸ Ni dokunéh naec énécmizua wañu inéh hama Uña Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac méñ mayec.

⁹ Wañu nalé méñ suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama areña waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰ Wañu doku igucnec éréyu imuarunec kurumen añgéyu Uña imi kembo nei ésécnec wamma iwaru mayu héñec. ¹¹ Wañu kurumen igucnec ac méñ yomuhuc mayec; Gi nuac Naña, guac muru ewana kunen yanda hezac. Guac niñ ewa qerinanéh séçiségi yanda wanzac.

Biria miñinanéh Yesu batucgéyec.

¹² Wañu nalé imuaru Uñanéh Yesu wagu baec kisiaiguc keñec. ¹³ Wañu

baec kisiyaiguc siñi kaiwe 40 keru Biria miñinanéh batucgéyec. Wañu haséh yañ iniguc keru kua meme uña enen galençé migic kerec.

Yesunéh aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Wañu Yohane hésa amaiguc opocçic kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buña suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keñec. ¹⁵ Wañu inéh yomuhuc zéyec; Nalé imi ducniyu Anutuac héngalen ama areña yanda hosucginu hazac imuac ewa qerigina melemma buña suruc hiabia imi niñzénçigic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondun giñgiña wagicma keñec. Keñu Simon zéma iwac munia Anderea ieren ufigiria konduniguc gilima nañic irirec. Ic éréhéc dac muna imi lambéc héréhére ic, imuac niñac ai imi mema keroc. ¹⁷ Wañu Yesunéh yomuhuc érézéma zéyec; Hama ni méndacnéñic ic embac héréhére ai éréçmiwa. ¹⁸ Zéyu imuarunec ieren ufigira waima méndacmiyoc. ¹⁹ Wañu baec imuarunec komora méñ kemma Zebedaioc nañhéçera, Yakobo zéma munia Yohane iriru, ieren zéiciguc ufigira qalicgéma taroc. ²⁰ Taric nalé sosola qahac ururuyu, mañgocçira Zebedaioc zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéh uña biria méñ nesiyec.

²¹ Wañu ienen Kafanaum ama areña yandaiguc keñic. Kemma Yesunéh Sabata nalé téréya bec hayu tocgotocço amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. ²² Kuénécmiyu niñçic tanera imi héná acac kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buña yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niñ ic embac ienen ac zézéyawac niñac welicgéçic. ²³ Wañu nalé imuaru tocgotocço amagina qeriaiguc ic uña biriaguc méñ kerec. Wañu inéh yomuhuc zéma qarec; ²⁴ Yesu Nazarete ama areña igucnec, gi niniguc némac wammañ zé wanzañ? Gi nini mebiri néçnécmiman zé hazañ? Ni niñzua gi méré, gi Anutuac ic téréya imi mia. ²⁵ Imuhuc zéyu Yesunéh ac geriwiguc zémima zéyec;

Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. ²⁶ Imuhuc zéyu uña birianéñ ic hérékeñ héréha wammima qac biricbiric qacma éréma keñec. ²⁷ Éréma keñu ic embac ieneñ welicgéma eminiñ qeminiñ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera mén wanzac. Imi sac qahac, kuha eñeña, ic imi kuc buña yandayaguc. Uña biria ac énézéyu ieneñ kuaya tohoanzu. ²⁸ Wañu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéñ ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

²⁹ Wañu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc eñgic. ³⁰ Wañu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Wañu Yesu amaiguc eñu foc ézégic. ³¹ Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec. ³² Wañu kaiwe kiwa sima hiñgaru ama siñiyec. Siñiyu ic hafiginaguc zéma ic uña biriaginaguc moczoñ onagicma iwaru hagic. ³³ Wañu ama areña yanda imuac hénariniñ moczoñ nagu kuayaiguc tocgédacgic. ³⁴ Wañu inéñ ic sasala hafi hénia héniaiguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uña biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama keñgic. Wañu uña biria ieneñ héniaya niñgic, imuac niñ héniaya ménda zéaumu niñac neñ héiéncmiyec.

Yesunéñ baec kisiaiguc welerec.

³⁵ Siñunec yanda siñi bakia tarunec, Yesu imi yacma hiñgacma baec kisiaiguc kemma welerec. ³⁶ Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgic ieneñ Yesu hocma keñgic. ³⁷ Kemma mihicñima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoñnec guac hocgémma keczu. ³⁸ Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neñañ baec méñu kenni. Kemma tauñ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiñ. Lelecgéma imuaru momacnec neñ ackuazéc zéaumañ. Ni imuac mia mayi. ³⁹ Wañu inéñ Galilaia ama séc

lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéma ic embac tosara uña biriagina nesi énécmiyu mama keñgic.

Ic mén wizi seliaguc mehiaruyec.

⁴⁰ Wañu ic mén wizi seliagucnéñ* iwaru hama simiña héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia wañu, hia mehiaru némbésémañ. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ wésia kileñ wañu méria suluma ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanzua, hiaruna. ⁴² Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia wañec. ⁴³ Wañu imuarunec Yesunéñ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec; ⁴⁴ Ninzañ, gi imuac ac suruc ic mén ménda énézewsémañ. Gi deguc hofac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Wañu Mosenéñ ackuazéc zéyec hezac ésécnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneñ hafiga hiaruyec imi niñtegicmu. ⁴⁵ Wañu ic inéñ kemma efefianec zéauyu suruc imi sécgédacma keñec. Wañu hénia imuac niñ Yesu imi tauñ séc winiñu ménda kemma kecma sénganñeñ baec kisiaiguc kerec. Keru kileñdac ic embac ieneñ néwéc néwécnec iwac muru hagic.

2

Yesunéñ puriñ ic mén mehiaruyec.

¹ Wañu ai meme tosara tecgéyu Yesunéñ muñguc Kafanaum ama areña yandaiguc kemma ama méniguc emma taru surucya saima keñec. ² Wañu sasalanéñ tocgéma ama kuaya qema naguya momacnec hézicgégic titiña qahac wañec. Wañu inéñ ackuazéc énézéyec. ³ Wañu ic kemboñ qahac ieneñ ic hénia méria humumia mén huama iwaru hagic. ⁴ Wañu ic embac sasalanéñ hézicgégic hosuraiguc kemmuac séc qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha igucnec ama bauya augic kifaña hicñiyu, imuacnec hehe duña ic hénia méria humumia heyec imi haigic hiñgarec. ⁵ Hiñgaru Yesunéñ ninzén ninzéngina hémma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, kápésicga waigénzua. ⁶ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic tosara imuaru tacgic ieneñ

* 1:40: Kiwi tosarraiguc; lepra wizi.

qeriginanéj yomuhuc niŋgic; ⁷ Ic imi dimuhuc niŋac ac imuhuc zézac? Miŋ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac waŋu, ic mérénéj mia kápésicnina hia waiwacnec? ⁸ Imuhuc eminimma kecgic Yesunéj qeri uŋayaiguc focdac niŋteggicma zéyec; Némac niŋ qeriginaiguc ac imuhucya zéniŋzu? ⁹ Ic héná méria humumia ézémanj zéma, némac acnéj efefia wammac? Képésicga waigénzua ac iminéj efefia wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéj efefia wammac? ¹⁰ Icac Naŋa i baeciguc kápésicgina waimac niŋac kuc buŋaya yanda hemizac imi héŋteggicmu! Imuhuc zéma ic héná méria humumia yomuhuc ézéyec; ¹¹ Ni gézézua, yacma hehe duŋga mema amagaiguc kenna. ¹² Imuhuc zéyu i imuarunec kicginaiguc yacma hehe duŋga mema keŋu ic ienej welicgéma Anutu mepé qepési wammima zégic; Nini haka imuhucya ménda héŋaŋiŋ.

Yesunéj soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

¹³ Waŋu Yesunéj méŋgucnec konduŋ giŋgiŋanec kemma keŋec. Keŋu ic embac tuŋagucnéj iwaru hagic ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁴ Waŋu inéj imuacnec kemma Alfaioac naŋa Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéna imuhuc zéyu, inéj yacma méndacmima keŋec. ¹⁵ Waŋu Yesunéj Lewiac amaiguc emma tarec. Waŋu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéj Yesu méndacmima keŋgic imuac niŋ ienej Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic. ¹⁶ Waŋu Farisaio ic ionac héná acac kiwi ic tosara ienej Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niŋac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac? ¹⁷ Imuhuc zégic nimma Yesunéj yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ienej mehiahiaru ic niŋac ménda waŋanzu, néj hafiginaguc ienej mia imuac waŋanzu. Ni ic hiabia unurumanj zéma ménda mayi, néj kápésic ic unurumanj zéma mayi.

Yesuguc kecgic ienej nene waima siacma welectmuac séc qahac.

¹⁸ Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ienej nene zikima zéwelectma kecgic. Waŋu ic tosara ienej Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ienej nene zikima Anutuaru welectma keczu. Waŋu héná némac niŋac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda waŋanzu? ¹⁹ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ic qaŋ tosara ic méj embac memaŋ zé waŋzac ic imiguc keczu ienej dimuhuc nene zikima zéwelect wammu? Ienej i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelect wammuc séc qahac. ²⁰ Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ienej nene zikima zéwelect wammu. ²¹ Méŋnéj méj maleku walaha tegicteggiraiguc maleku susuria qelia ménda haianzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéj wahala héréyu tegicma titiŋa yanda hicŋimac. ²² Waŋu méŋnéj méj waiŋ doku qelia yaŋ séwélanéj gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec waiŋnéj gésé imi hézuracgéyu waiŋ zéma gésé momacnec birimaoc. Imuc waiŋ qelia imi gésé qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miŋina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya méŋiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ienej wit ai namuŋaiguc héná komora méj heyu imuacnec méndacma keŋgic. Kemma tohotoho ichéra ienej héla momac momac méraginanéj mericgic. ²⁴ Imuhuc waŋgic Farisaio ic ienej Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niŋ Sabata nalé téréyaiguc héná ac logizu? ²⁵ Imuhuc zégic Yesunéj melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ienej nene niŋ humuma imuaru haka waŋgic imi ini ménda olomma niŋanzu? ²⁶ Inéj hofac oo ic ionac eŋeŋagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméj téréya Anutuac buŋa haihaiya imi mema neyec. Saméj imi hofac oo ic ienej sac nemuc niŋ zéénécmimia. Waŋu inéj ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷ Waŋu muŋguc énézéyec; Sabata nalé

téréya imi ic embac onac niñ wamma zéyu hicñiyec. Wañu Sabata nalé téréya niñac wamma ic embac ménda mihicñi énécmiyec. ²⁸ Imuac niñ Icac Naña imi Sabata imuac Miñina keczac.

3

Yesunéñ Sabata nalé téréyaiguc ic mén mehiaruyec.

¹ Wañu inéñ muñguc tocgotocgo ama qeriaiguc eñec. Eñu imuaru ic méria séléc sélécgia mén tarec. ² Wañu ic tosanéñ Yesu aciguc opocbiñ zé késpedesira hocma kecañgic imuac niñac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma ho-suraiguc galeñ mema kecgic. ³ Kecgic inéñ ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma sugginaiguc nanna. ⁴ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéñ héna ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiñ me iwawai biria wambiñ? Kecec imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ? Imuhuc zéyu acgina qaiyec. ⁵ Acgina qaiyu inéñ qeria biriyu hima iniru qeri seligina niñac ewaya birima goro wañu muñguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Wañu suluyu méria hiaruyec. ⁶ Wañu Fari-saio ic ieneñ sénganğen hiñgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiñ zéma sasañgiaiguc emiñgic.

Ic tuñ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc emiñgic Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc waima konduniguc keñgic. Wañu Galilaia baec igucnec ic tuñ yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Wañu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan néséc igucnec, wañu Tiro zéma Sidon giñgiñgira igucnec ic tuñ yanda ieneñ Yesu kiwi memeyawac buña nimma iwaru harégic. ⁹ Wañu ic tuñ yandanéñ haréma épépéngéma elicgémiwu niñac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc mén hosucnaiguc mambéc tacmac. ¹⁰ Imi mia inéñ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéñ héfacgé amuma méragina suluma osiwiñ zé wañgic imuac niñ imuhuc zéyec. ¹¹ Wañu uña biriaginaguc

ieneñ i héngic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéañgic; Gi Anutuac Naña. ¹² Wañu inéñ héniaya ménda zéaumu niñac qetali énécmianğec.

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Wañu baec boña ménjiguc emma ichéra qerianéñ énépésianğec ionac énézéyu iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zañgégina 12 énépésima ai buña qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niñac énépésiyec. ¹⁵ Wañu kuc buña qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niñac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioac naña Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qacgira Boanege zéyec; Hénia imi parandañ nañ héréra.) ¹⁸ wañu Anderea, Filipino, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naña Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,* ¹⁹ zéma Yuda Karioto, wañu inéñ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

²⁰ Wañu Yesunéñ hama ama ménac qeriaiguc eñu ic tuñ yandanéñ ménjigucnec tocgégic. Imuac niñac Yesu zéma tohotoho ichéra eñacnec nene mén nemuac séc qahac wañec. ²¹ Wañu ic tosara ieneñ Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ieneñ imi nimma késawiñ zéma keñgic. ²² Wañu héna acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieneñ iwac niñ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunegina Beelzebulnéñ iwac qahaiguc eñu iwac kucyanéñ kuwic nesi énécmianzac. ²³ Imuhuc zégic Yesunéñ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézéyec; Biria miñinanéñ dimuhuc Biria miñina nesimimac? ²⁴ Ic kewu ménac héngaleñ ama areña yanda imi, imuac ichéranéñ héndéñ héndéñ wañ amuanzuiguc iwac héngaleñ ama areña yanda imi hia ménda nañselimac. ²⁵ Wañu ama mén imi imuac ic zéma iniñ merahéra ieneñ héndéñ amuanzuiguc ama imi hia ménda nañselimac. ²⁶ Wañu Biria miñinanéñ yacma hazéc wañamuma héndéñ

* **3:18:** Qara mén imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

amuanzuiguc hia ménda nanjselimu, nén bec qahac wammu. ²⁷ Wañu ic méñnéñ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac. ²⁸ Ni hélacnec énézéwa, ic onaru kápésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac. ²⁹ Wañu ic méñnéñ Uña Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Kápésicya imi tetcgiya qahac hemacac hema kecmac. ³⁰ Imi mia Yesuac niñ, Inéñ Qeriaiguc kuwic biria kesa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézéyec.

Yesuac neñgoc munahéra.

³¹ Wañu neñgoc munahéra harédacma ama sombeniguc namma ic méné méligic emma qarec. ³² Qaru ic tuñ yanda leclecgémima tacgic ieneñ yomuhuc ézégic; Ninzañ, guac neñgocga zéma munahécga ieneñ gi gémbiñ zé wanzu. ³³ Imuhuc zégic inéñ melemma yomuhuc énézéyec; Mérénéñ nuac neñgoc munahécna wanzu? ³⁴ Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac neñgoc dac munahécna youmi taczu. ³⁵ Méñnéñ méné Anutuac ackuazéc tohoanzu imi eneñ mia nuac nauñ munana zéma neñgocna wanzu.

4

Anutuac héngalen ama arena yanda imuac qelumbec ac.

¹ Wañu Yesunéñ kondunñ giñgiñgic muñguc ackuazéc ku énécmimañ zé hénima zéyec. Zéyu ic tuñ yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac niñ inéñ zéic méñguc emma kondunñguc tarec. Taru ic tuñ yanda ieneñ moczoñ baeciguc tacgic. ² Wañu inéñ qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wañu ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa niñgic, ai ic méñnéñ iwawai gocmia himicmañ zé aiiguc keñec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosaraneñ henaiguc mama héiyu nei eneñ haréma nedacgic. ⁵ Wañu gocmia tosaraneñ hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac

qema éréyec. Wañu imuaru baec sasala ménda heyec. ⁶ Imuac niñac zalianeñ baec ménda késayacgéyu kaiwenéñ éréma qeyu humuyec. ⁷ Wañu gocmia tosaraneñ ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséñnéñ yandima nezicgéyu héla ménda haiyec. ⁸ Wañu gocmia tosaraneñ baec halécyaguc imuaru héiyu qérawia éréma nézégéma héla haiyu yandiyec. Yandiyu méñac 30, méñac 60, zéma méñac 100 mesaiyec. ⁹ Wañu inéñ toroqema zéyec; Ic méné gezawagucnéñ ac imi niñasarimac.

¹⁰ Wañu ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelecgémima tacgic ieneñ qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéñ énézéyec; Onac imi Anutuac héngalen ama arena yanda imuac ac saña zéasari énécmianzua. Wañu ic embac deminñ séñganñgic keczu ionac imi iwawai moczoñ qelumbec aciguc énézéanzua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu wañu hia ménda héñtegicmu. Nimmu wañu hia ménda niñtegicmu. Qahac wañu ieneñ ewa qerigina melenñgic Anutunéñ kápésicgina wai énécmiwacnec.

¹³ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda niñzuiguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia niñtecgicmu? ¹⁴ Ai icnéñ gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc. ¹⁵ Gocmia tosara henaiguc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc niñgic Biria miñinanéñ foc haréma qerigina igucnec mema néñgacanzac. ¹⁶ Wañu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac kesaanzu. ¹⁷ Wañu qeriginaiguc zalia ménda hiñgac kesa yacgéyu nalé hotoña dac mema kecma ackuazéc imuac niñac manam batuc me hazéc mihicñima focdac bélacgéma waianzu. ¹⁸ Wañu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanéñ ackuazéc niñzu, ¹⁹ néñ baecac niñyéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia heniawac siñginanéñ qeriginaiguc hiñgacma ackuazéc imi héihumuyu héla ménda haianzac. ²⁰ Wañu gocmia baec halécyaguc héiyec imuhucyanéñ

ackuazéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inéj muᅅguc énézéma zéyec; Kifa imi kuzi me tatak duandiaiguc haiwiᅅ zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me? ²² Iwawai sasaᅅgiaiguc hezac imi augic wininimacac musaᅅgéyec. Waᅅu iwawai sasaᅅgiaiguc hezac imi augic hémmuac musaᅅgéyec. ²³ Ic méᅅ gezawagucnéᅅ ac imi niᅅasarimac.

²⁴ Waᅅu inéᅅ ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niᅅanzu imi niᅅgésimu. Eᅅaoc ic embac ac néndéᅅgé énécmima zéanzu imuac bakia sécyá liliᅅgéyu nimmu. Waᅅu imi sac qahac muᅅguc toroqema énécmimac. ²⁵ Méᅅ iwawai hemizac inéᅅ méᅅ muᅅguc memac. Waᅅu méᅅ ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inéᅅ muᅅguc toroqema zéyec; Anutuac héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imi yomuhuc; Ic méᅅnéᅅ baec aiiguc iwawai gocmia qesaanzac. ²⁷ Qesama siᅅi kaiwe heyac waᅅu gocmia imi nézéᅅgéma éréanzac. Waᅅu imuac hénia imi ménda niᅅanzac. ²⁸ Baec i eᅅeyaocnec héla mihicᅅianzac. Waᅅu walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac. ²⁹ Waᅅu kecma héla waᅅiyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducᅅiyu imuhuc waᅅanzac.

³⁰ Waᅅu muᅅguc toroqema zéyec; Anutuac héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasarimaᅅ zé qelumbec ac dimuhucya zémaᅅ? ³¹ Anutuac héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina. ³² Waᅅu baeciguc haini, hicᅅi yandima icya icya hezu imi moczoᅅ onogicma ic yanda wammac. Waᅅu nei sawaiguc keczu ieneᅅ haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunéᅅ hia niᅅasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuazéc énézéyec. ³⁴ Waᅅu inéᅅ ic embac ackuazéc

énézémaᅅ zé qelumbec aciguc sac zéma énézéaᅅec. Waᅅu tohotoho ichéra iniguc sac eᅅacnec kecma qelumbec ac imuac héniaᅅa moczoᅅ zéasari énécmiaᅅec.

Luhuc yandanéᅅ Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Waᅅu kaiwe imuarunec ama mari waᅅu, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neᅅaᅅ konduᅅ néwécgeᅅiguc kerenni. ³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ieneᅅ ic tuᅅ yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma keᅅgic. Keᅅgic zéic tosara momacnec i guc keᅅgic. ³⁷ Keᅅkecgic, luhuc kuneᅅ yanda méᅅnéᅅ haréma qeyu, sirinéᅅ zéic qeriaiguc hiᅅgacma kuaya qemaᅅ zé waᅅec. ³⁸ Waᅅu Yesu eᅅeya imi zéic andiaiguc gau heyec. Waᅅu tohotoho ichéra ieneᅅ mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiᅅ zé wanziᅅ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzaᅅ? ³⁹ Imuhuc zégic inéᅅ yacma luhuc ac zémima konduᅅ yomuhuc ézéyec; Gi néᅅ qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéᅅ tecgéyu sirinéᅅ néᅅ qeyec. ⁴⁰ Waᅅu inéᅅ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niᅅac zénéᅅgina imuhuc hirizac? Ini niᅅzéᅅ niᅅzéᅅgina méᅅ ménda késa keczu? ⁴¹ Waᅅu ieneᅅ zénéᅅgina kilenᅅ hiriyu eminiᅅ qeminiᅅ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic waᅅu luhuc zéma konduᅅ iereᅅ kuaya tohozaoc?

5

Yesunéᅅ ic uᅅa biriayaguc méᅅ mehiaruyec.

¹ Waᅅu ieneᅅ konduᅅ qericma néwécgeᅅ Gerasa* baeciguc kereᅅgic. ² Keremma Yesunéᅅ zéic igucnec mayu, imuaru ic méᅅ uᅅa biriayagucnéᅅ kic suaᅅ namuᅅa igucnec haréyu mihicᅅiyec. ³ Ic iminéᅅ kic suaᅅ namuᅅaiguc heyac wamma kecaᅅec. Waᅅu méᅅnéᅅ méᅅ zikimimacac séc ménda waᅅec. Waᅅu inéᅅ seᅅ hésa momacnec kilenᅅdac metecgéaᅅec. ⁴ Hatac sasala seᅅ hésanéᅅ dérécgéma iwawai yéwéria hena mériaiguc zikigic qeriaᅅec. Waᅅu méᅅnéᅅ hia meselimiyu bénzéᅅ

* 5:1: Qara méᅅ; Gadara (Mat 8:28)

tacmacac séc qahac waṅaṅec. ⁵ Waṅu siṅi kaiwe séc kic suaṅ namuṅaiguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnéṅ héricamuṅaṅec. ⁶ Waṅu ic inéṅ Yesu lakecnec hémma usuṅnec hama wéséyaiguc simiṅ héimiyec. ⁷ Imuhuc wamma inéṅ selianec qacma zéyec; Anutu, Eneṅa yandawac Naṅa Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiru némbésémaṅ. ⁸ Imi mia Yesunéṅ bec, Uṅa biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niṅac imuhuc welerec. ⁹ Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanéṅ kecziṅ imuac niṅac qacna imi yaré ic tuṅa zéanṅua. ¹⁰ Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niṅ zéwelerec.

¹¹ Waṅu tewac tewara maréṅaiguc beric sasala yanda hosuru kecgic. ¹² Waṅu kuwic ieneṅ seli seli wamma Yesu welec migic, Beric ionaru méli nénécmiṅa kembiṅ, wai nénécmiṅa kemmu ionac qeriginaiguc hiṅgacbiṅ. ¹³ Zégic inéṅ hia zéma wai énécmiyu uṅa biria ieneṅ ic iwarunec éréma kemmu beric qeriginaiguc hiṅgacgic. Hiṅgacgic beric ieneṅ usuṅnec kemmu siaiguc hiṅgacma konduṅ qeriaiguc hiṅgacdagic. Beric tuṅaṅuc qétégina 2,000 ieneṅ konduṅ dokunéṅ hoturu énécmiyu wésésé unudarec. ¹⁴ Unudaru beric galeṅ ieneṅ néṅgacma kemmu ic tosara ama areṅa yanda me ama areṅa komoraiguc kecgic ionac suruc waṅ énécmigic ic ieneṅ haka hicṅiyec imi hémbiṅ zéma hagic. ¹⁵ Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tuṅanéṅ késa kerec imi héṅgic hiaruma malekuya héima taru zénéṅgina hiriyec. ¹⁶ Waṅu haka héṅgic ieneṅ ic uṅa biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicṅiyec imuac ac suruc énézéma beriac ac suruc imi momacnec énézégic. ¹⁷ Zégic ic eneṅ Yesu baecgina waima kemmac niṅac hénima welecmigic. ¹⁸ Welecmigic Yesu zéiciguc eṅu ic uṅa biriayaguc kerec inéṅ méndacmima kemmu zé welecmiyec. ¹⁹ Weleru inéṅ qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niṅac wamma amagaiguc kemmu

Anutu Eneṅanéṅ goi héihéi dimuhuc waṅgémma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémaṅ. ²⁰ Imuhuc zéyu ic imi waima kemmu Yesunéṅ dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma keṅu nimma welicgégic.

Embac ménéṅ niṅzénégéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹ Waṅu Yesu imi zéic komoraiguc konduṅ qericma muṅguc néwéciguc kemmu doku giṅgiṅaiguc taru ic sasalanéṅ iwaru tocgégic. ²² Waṅu tocgotocgo ama galeṅ ménṅ qara Yairo inéṅ hama i hémma héniaiguc sicgémiyec. ²³ Sicgémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumaṅ zé wanṅac. Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴ Imuhuc weleru Yesunéṅ i guc keṅic ic sasala yanda ieneṅ méndacma hofac hofac amuma kemmu osigic. ²⁵ Waṅu embac ménṅ sacya mayecac mama keru hafiyaṅac yawuṅa imi 12 waṅec. ²⁶ Waṅu mehiahiaru ic sasalanéṅ mebirigic qenzeṅ manṅeṅ qema kecaṅec. Keru imuac boṅawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoṅ énécmiyu qahac wandarec. Waṅu hafiya ménda efiyec, néṅ muṅguc yéwériyec. ²⁷ Waṅu embac inéṅ Yesuac suruc nimma imuarunec sugginaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸ Osima yomuhuc zéma niṅec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac. ²⁹ Imuhuc waṅu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niṅec. ³⁰ Waṅu Yesunéṅ kuhanéṅ ai meyu ewa qerianéṅ focdac nimma suggina igucnec lilingéma zéyec; Mérénéṅ malekuna osizac? ³¹ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra eneṅ yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda eneṅ lelecgé gémma naṅgic hénzaṅ, waṅu némac niṅac Mérénéṅ nosizac zézaṅ? ³² Waṅu Yesunéṅ ic ménṅ haka imuhuc waṅec i hémmaṅ zé kic hiyu keṅha waṅunec naṅec. ³³ Imuhuc qesimanec naṅu embac imi séwiyaguc haka hicṅiyec imi nimma zénéṅa hiriyu iwaru hama héniaiguc sicgéma ac suruc moczoṅ hélacnec zéauyec. ³⁴ Zéauyu

inén yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzén ninzénngané mehiaru génzac. Ewa bénzén nimma kenna, qenzen manzennga igucnec hulacgénzua.

Yesunén embac komoc mén humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma nanunec togotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri muñguc mikecbésémañ? ³⁶ Zégic Yesunén acgina gezacnec sac eñ nimma togotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hiriyu, eñ ninzénngéna. ³⁷ Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neñ héiénécmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru kenjic. ³⁸ Kemma togotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ieneñ qewelon yanda wamma zésiac wamma kecgic. ³⁹ Siacma kecgic suginaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiac yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁴⁰ Imuhuc zéyu ieneñ desimigic. Wañu énézéyu hiñgadacgic neñgoc mañgocya zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac heyec imuaru kerengic. ⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.) ⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma kenken haha wañec. (Embac merac iwac yawuñña imi 12 wañec.) Wañu ieneñ kilen yanda welicgégic. ⁴³ Welicgégic Yesunén ic ménda énézému niñac neñ héiénécmiyec. Wañu embac merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

¹ Wañu inén baec imi waima eñeya taññaguc kenjec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima kenjic. ² Kemma keru Sabata nalé téréya wañu togotocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu ic sasala ieneñ iwac ackuazéc

nimma welicgéma zégic; Niniñ imi dimuacnec meyec? Niniñ hemizac imi némac niniñ? Wañu mérianén haka méra icnéñ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³ Ic imi mericqe ic, Mariawac naña, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wañu iwac nauñhéra you neññaguc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec. ⁴ Imuhuc zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Anutac tiliñ tiliñ ic mén imi eñeya taññ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianén ménda mepési mianzu. ⁵ Wañu imuaru haka icnéñ ménda memeya mén ménda meyec, néñ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanéñ haima mehiaru énécmiyec. ⁶ Wañu ionac ninzén ninzénngina qahac imuac niñac welicgégic.

Yesunén tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec. ⁷ Yesunén tohotoho ichéra 12 unuruma éréhécdac éréhécdac méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec. ⁸ Wañu Yesunén zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Kenha wambiñ zéma tacgina sac mema kemmu. Héná mauñ me gésé me kononiguc soukiwa imi ménda mema kemmu. ⁹ Wañu héná usugina imi hia haima zikimu. Wañu maleku saméña mén ménda mema kemmu. ¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec méniguc keremma ama geric méniguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kambiñ zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹ Ama mén ala ménda wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héná usugina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wañu ieneñ onac hakagina imi hénma niñasarimu. ¹² Zéyu tecgéyu ieneñ kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic. ¹³ Wañu ieneñ uña biria sasala nesi énécmima ic embac hafiginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

Yesunén kuha yandaguc ai meyu surucya saima kenjec.

14 Yesuac qac buña imi saima kenkecma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wañu ic tosanenêñ yomuhuc zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunêñ humuc igucnec meqelimiyyu yarec imuac niñ i Kuha yandanêñ ai imuhucya meanzac. 15 Ic tosanenêñ zégic; Ic imi Elia. Wañu tosanenêñ yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic becnecc kecgic imuhucya. 16 Wañu Herodenêñ nimma yomuhuc zéyec; Yohane déménja qeriri i humuc igucnec meqelimiyyu yacma keczac. 17 (17a) Becnec Herodenêñ munaya Filipino iwac iniña Herodia wagirec. 18 Wagiru Yohanenêñ Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña menec imi hénac ac logi logiya wanzac. (17b) Imuhuc zéyu Herode enjeyac embac iwac niñac wamma téngiñ ichéra énézéyu Yohane késama dérécgéma hésa amaiguc opocgic. 19 Opocgic Herodianêñ Yohaneac qeri biric nimma qehumuman zéma zéniñec, nêñ osiyec. 20 Imi mia Herodenêñ Yohaneac ic solaña, ic téréya imuhuc zéma zénénja hiriyu galengé mianec. Wañu kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériañec. Wañu iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec. 21 Wañu kecma nalé hia ménj hayec. Herode inêñ enjeya hicñi hicñi naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galenjhéra zéma Galilaia baec igucnec ic enjéña qutulangé énécmidaru welen qeqe ichéra enen nene doku oma gumu énécmigic. 22 Énécmiyyu Herodiawac béracyanêñ ionac muru emma wéséginaiguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma ichéra ienenj hémma ségiségi wañgic. Wañu Herodenêñ embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Singawac iwawai ménj niñac zéma qesina neñ hia gémmañ. 23 Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai ménjac ménj qesina nuac hénjalenj ama arenja yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc. 24 Imuhuc zéyu inêñ kemma neñgocya qesimiyec; Ni némac iwawai niñac qesimimañ? Zéyu neñgocyanêñ ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna.

25 Imuhuc zéyu embac merac inêñ ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima nénna. 26 Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda yéwériyec. Wañu enjeya zézé seliseliawac zéma ichéra i guc momacnec tacgic ionac niñac qahac zémañ zé osiyec. 27 Wañu inêñ focdac yaré ic ménj kenj Yohaneac oruha mehamac niñac ézéna méliyyu inêñ kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac déménja qerirec. 28 Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyyu embac meracnêñ neñgocya miyec. 29 Wañu Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifañaguc haigic.

Yesunêñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

30 Wañu Yesuac Méliméli ic ienenj lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawañ memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. 31 Wañu ic embac sasalanêñ kenja wañgic nene nemuac séc qahac wañec imuac niñ inêñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini enjacnec élénj hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzénj tachiarugic. 32 Wañu enjacnec élénj zéiciguc emma baec kisiaiguc kenjic. 33 Kenjic sasalanêñ inictegicma ama arenja kunenj kunenj séc unuruma baec hénac usunec kemma imuaru walac kereñdacgic. 34 Kereñdacgic Yesunêñ hama ic embac sasala yanda iniru rama galengina qahac tanec kecgic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec. 35 Kuénécmiyyu bec kaiwe kiwa sima hingacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ienenj iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hingacmañ zé wanzac. 36 Imuac méli énécmina ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma enjacnec nenegina mihicñima boña mema nemu. 37 Zégic yomuhuc énézéyec; Enjacnec gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma saménj 200 Denarionac* sécy a boña mema hama

* 6:37: Denarion momacguc imi ic ménjac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécy a wanzac.

gumu énécmiwiñ niñac zézan? ³⁸ Zégic inéñ énézéyec; Saménj dahec késa keczu imuac keñ héngic. Zéyu ienenj keñ hémma ézégic; Saménj méra ménj zéma kondunj yanj éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zégic Yesunéñ luluc ténginj ténginjaiguc tunja tunja tacmu niñac areñgé énécmiyec. ⁴⁰ Areñgé énécmiyu tunj ménj 100, tunj ménj 50 imuhuc imuhuc tacma keñgic. ⁴¹ Wañu saménj méra ménj zéma lambéc éréhéc mema kurumenjiguc hiyu enj Anutuac mériañ niñac welerec. Welecma saménj kuma tohotoho ichéra énécmiyu ienenj méndémma énécmigic. Wañu imuhucyanec kondunj yanj momacnec méndémma énécmigic. ⁴² Énécmigic ienenj moczonj negic sécgé énécmiyec. ⁴³ Wañu saménj bororoña zéma kondunj yanj tasia tac keñec imi mema neñgenj yanda 12iguc tигic kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu saménj negic imi ic ionacnec sac qétégina oloñgic 5,000 wañec.

Yesunéñ kondunj qahaiguc tima tima keñec.

⁴⁵ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra zéiciguc emma néwécgenj Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic enjeya imi ic embac onopocma nanjkerec. ⁴⁶ Nanjkecma onopodaru kendacgic inéñ zéwelecmanj zé baec boñjaiguc enjeyanec enjec. ⁴⁷ Wañu ama hénima sinjiyu zéic imi kondunj doku namunjaiguc kereñju i enjeyanec baeciguc kerec. ⁴⁸ Wañu luhuc yandanéñ qeyu Yesu tohotoho ichéra ienenj zéic puli qema ai yanda mema tacgic niñtegirec. Wañu ama gianjimanj zé wañu Yesunéñ doku qahaiguc tima tima keñkecma ic hosucgé énécmima onogicmanj zé wañec. ⁴⁹ Wañu doku qahaiguc keñju ienenj hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic. ⁵⁰ (Ienenj momac yanda i hémma zénéngina hiriyec imuac niñac imuhuc wañgic.) Qacgic inéñ focdac ac hénima énézéyec; Qerigina bénzénj heyu, yomi neñ mia. Zénéngina ménda hiriyu. ⁵¹ Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru enj luhucnéñ néñ qema qahac wañec. Wañu ienenj kilenj

yanda aurima welicgégic. ⁵² Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niñasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

⁵³ Wañu kondunj qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec. ⁵⁴ Taru zéic igucnec magic ic embac ienenj focdac Yesu héñtegicgic. ⁵⁵ Héñtegicma ama séc usunec kemma ic hafiginaguc taticiguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma keñgic. ⁵⁶ Wañu inéñ ama areña yanda me ama areña yandaiguc kereñdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombenjiguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niñac qesimigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

¹ Wañu Farisaio zéma hénia acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ienenj Yesuaru tocgégic. ² Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ienenj méragina ménda zuacma saménj negic inicgic. ³ (Farisaio ic zéma Yuda ic ienenj moczonj yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. ⁴ Wañu nénnagémba sombenj igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. Wañu yandahécgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacanjic imi yomuhuc; Sokoc, kasonj, kewuc nomun, zéic, zéma hehe tatac me zae zuaczuara.) ⁵ Wañu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ienenj Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niñ tohotoho ichécgá ienenj yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma saménj imi nezu? ⁶ Zégic inéñ yomuhuc énézéyec; Yesaianéñ ikoc ic onac niñ mia ac sécya imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna oriñ yomi kua taséginanéñ sac mepési néñanzu, néñ qeriginanéñ lakec heanzac. ⁷ Wañu ic enjanj hénia acac kua-muma ni imi enj mepési néñanzu. ⁸ Ini Anutuac hénia ac waigic mayu ic enjanj haka silic késakecanzu. ⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Enjanj haka silicgina imi tohoma kecmu niñac Anutuac hénia ac

imi hiabianec andé qeanzu. ¹⁰ Mosenéj ac yomuhuc zéyec; Gi neṅgoc maṅgoc éréhécga eegira héiwésémaṅ. Waṅu ménj i neṅgoc maṅgoc éréhécya zébiri érécmimac imi qegic humumac. ¹¹ Waṅu ini yomuhuc zéanzu; Ic ménj neṅgoc maṅgocya iorac iwawai ménj érécmimaṅ zé osizaciguc Anutuac buṅa zéma érézémac. ¹² Waṅu ac imi meselima neṅgoc maṅgoc haleṅ hai érécmimia imuac neuṅ héiénécmianzu. ¹³ Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanzu. Waṅu ini haka imuhucya sasala waṅanzu.

¹⁴ Imuhuc zéma muṅguc ic embac tuṅginaguc imi unuruma énézéyec; Ini moczoṅ énézéwa niṅgic. Nimma ac yomi niṅtegicmu. ¹⁵ Iwawai ménj negic hiṅgacanzac iminéj ménda mebirí énécmianzac, néj qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéj mebirí énécmianzac. ¹⁶ Ménjnéj ménj gezacginaguc eneṅ ac imi niṅtegicmu. ¹⁷ Waṅu inéj ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama ménjiguc eṅec. Eṅu tohotoho ichéra ieneṅ qelumbec ac imuac qesimigic. ¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niṅasarizu? Iwawai negic tomeṅginaiguc hiṅgacanzac iminéj ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niṅasarizu? ¹⁹ Waṅu iminéj ewa qeriginaiguc ménda hiṅgacanzac, néj tomeṅginaiguc hiṅgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéj nene hénia hénia imi moczoṅ hia newiṅac séc zéma hénia imi zéseliyec. ²⁰ Waṅu ménj yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéj mebirí énécmianzac. ²¹ Ic qerigina igucnec ninij biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeqe, ²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siṅ biria, kic séséc, andé ac, séwi eṅeṅ, kaiṅziliweṅ. ²³ Iwawai biria imi moczoṅ ic qerigina igucnec éréma ic mebirí énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzén ninzéna.

²⁴ Waṅu inéj yacma ama baec imi waima Tiro ama areṅa yandaiguc kemma ama ménjac qeriaiguc eṅec. Emma

imuhucgeṅ taczac imi ic ménjnéj mén ménda nimmacac niṅec, néj sasaṅgia kekerawac séc ménda waṅec. ²⁵ Eṅu imuarunec embac ménj bérara uṅa birianéj késayec iminéj surucya nimma focdac haréma iwac muru simiṅ héimiyec. ²⁶ Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Waṅu bérara uṅa biria nesimimac niṅac welecmiyec. ²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécna ieneṅ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimaṅ iminéj hiabia qahac. ²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miṅ Kewuna, imi hélacnec! Waṅu kazu ieneṅ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneṅ nene negic bororoṅa mayu neanzu. ²⁹ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézan imuac niṅ hia liliṅgéma kenna, uṅa birianéj béracga bec waimizac. ³⁰ Zéyu embac imi liliṅgéma kemma héṅu uṅa birianéj bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzén heyec.

Ic gezac héhéna mén mehiaruyec.

³¹ Waṅu Yesu i Tiro ama areṅa yanda imi waima Sidon ama areṅa yanda namuṅanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduniguc keṅec. ³² Imuaru kereṅu ic tosara ieneṅ ic ménj gezawa héhéṅgia zéma ara hia ménda zéaneṅ imi Yesuac muru wagicma hama mérianéj haimimac niṅac welecmicic. ³³ Welec migic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura méṅu kemma méria merawanéj gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépécgéma ezelaṅa osiyec. ³⁴ Osima kurumeniguc hiyu eṅu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréṅgéna!'. ³⁵ Zéyu gezawa béréṅgéyec, waṅu ezelaṅa hularu ac didiṅanec zéyec. ³⁶ Waṅu Yesunéj suruc imi ménda zéaumu niṅac neuṅ héiénécmiyec. Waṅu muṅguc muṅguc qetali énécmiyec, néj ieneṅ muṅguc muṅguc kilenṅdac zéau énécmigic keṅec. ³⁷ Ieneṅ kilenṅ welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoṅ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéṅ meyu ac niṅanzu, waṅu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunéh ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuaru muṅguc ic tuṅ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgic. Yesunéh tohotoho ichéra unuruma énézéyec; ² Ic embac ieneṅ ai meme haréwéc niguc keczu. Waṅu nene mén ménda he énécmizac. Imuac niṅ ni ic ionac wéséna wanzac. ³ Waṅu tosara ieneṅ lakecnec hagic imuac niṅ yaka niṅ humugicguc eṅ amaginaiguc méli énécmiwa hénaiṅuc kemma qiritic unuwac niṅac. ⁴ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneṅ melemma zégic; Baec kisia yomuaru méréneṅ dimuacnec nene saméṅ sécgina hia mihicṅjima gumu énécmimac? ⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Onaru hén maṅ dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶ Zégic nimma areṅgé énécmiyu baeciguc mama tacgic maṅ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niṅac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneṅ weleṅ qema énécmigic. ⁷ Waṅu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériaṅ niṅac welecmaguc méndémma énécmimu niṅac énézéyec. ⁸ Waṅu ic embac ieneṅ nene imi negic sécgé énécmidarec. Waṅu nene bakia waigic tarec imi mutulaṅgéma neṅgeṅ yanda 7iguc tigic kuagina qedarec. ⁹ Waṅu ic imuaru kecgic ionac qétégina imi 4,000. Waṅu inéṅ méli énécmiyu kendacgic. ¹⁰ Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keṅkecma Dalmanuta baeciguc* kereṅgic.

¹¹ Kereṅgic Farisaio ic ieneṅ Yesuguc éminimbiṅ zé haréma séséc kurumeṅ igucnec mén meyu hémmu niṅac wamma batucgé migic. ¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac niṅ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbiṅ zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa niṅgic; Onaru kiwi mén ménda mewa hémmuac séc. ¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muṅguc zéiciguc emma konduṅ néwécgeṅaiguc kereṅgic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴ Waṅu tohotoho ichéra ieneṅ eluṅ unuyu hén maṅ sécgina ménda mema hagic. Waṅu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec. ¹⁵ Waṅu Yesunéh yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niṅac héngaleṅ qacguc wammu. ¹⁶ Énézéyu eṅaocnec éminiṅ wamma zégic; Imi nini hén maṅ qahac imuac niṅ nénézézac gezaṅ. ¹⁷ Zégic inéṅ niṅasarima énézéyec; Hén maṅ ménda he énécmizac imuac niṅ némac niṅ éminiṅ qeminiṅ waṅkeczu? Ini méndagucnec niṅteṅgiczu me waṅu méndagucnec niṅasarizu? Qeriginanéṅ seligizac me? ¹⁸ Ini kic ginagucnéṅ iwawai imi ménda héṅanzu? Ini gezac ginagucnéṅ kilēṅdac ac ménda niṅzu me? Waṅu ini ménda niṅqelizu me? ¹⁹ Ni maṅ méra mén méndémma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoṅa neṅgeṅ yanda dahecac séc hiṅgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiénécmiyu, neṅgeṅ 12, zégic. ²⁰ Waṅu maṅ 7 imi méndémma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoṅa heyu neṅgeṅ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. ²¹ Zégic énézéyec; Ini kilēṅdac ménda niṅasarizu?

Yesunéh kic hilic mén mehiaruyec.

²² Waṅu keṅkecma Betsaida ama areṅa yandaiguc† kereṅgic ic ieneṅ ic kic hilic mén Yesuaru wagicma hama mérianéṅ haimimac niṅac welecgic. ²³ Welecgic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima séṅgaṅgeṅiguc hiṅgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai mén hézanzu? ²⁴ Qesimiyu kic hilic inéṅ hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma keṅha wanzu. ²⁵ Zéyu inéṅ muṅguc mérianéṅ kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héṅu hiaruyu iwawai moczoṅ dindiṅanec héṅteṅgicdarec. ²⁶ Waṅu Yesunéh amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémaṅ.

* **8:10:** Romawac héngaleṅ baec yanda imuac distrik ménac qara, Aderia konduṅ imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

† **8:22:** Yodan doku imuac Is iguc geṅ taczac.

Peteroac ninzéh ninzéh ac.

²⁷ Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama areña yanda yanda séc kembiñ zéma keñgic. Keñkecma hénaiçuc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneñ nuac niñ méré zéanzu? ²⁸ Qesiyu zégic; Ic embac tosara ieneñ doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanzu, wañu tosara ieneñ Elia, tosara ieneñ mia Anutuac kua meme ic ionarunec mén zéanzu.✱ ²⁹ Zégic muñguc qesiéncmiyec; Wañu eñaoc nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéh yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.† ³⁰ Imuhuc zéyu inéh ic tosara ménda énézému niñac neun héiéncmiyec.

Yesunéh dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

³¹ Wañu inéh yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naña imi kecma qenzer manzer kileñ nimmac. Niñu ic galen zéma hofac oo ic kuneñ éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³² Inéh ac imuhuc zéauyu Peteronéh Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Wañu inéh melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biriá minjina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ. ³⁴ Wañu Yesunéh ic tuñ yanda kecgcic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némman zémaciguc andé qeamuma eñeya ic héñgeña wéndara huama méndac nimmac. ³⁵ Ic méñnéñ mén kekecyá añgé timañ zé wañu kekecyá imi sohomac. Wañu ic méñnéñ mén nuac zéma buña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecyá waiyu kekecyá imi ménda sohomac. ³⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéñ dimuhuc nañgé mimac? ³⁷ Ic méñnéñ némac iwawaiyanéh uñayaguc amuwagic

wañu sécgémac? ³⁸ Ic méñnéñ qeli yackumu kaiseroya zéma késpedes ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminéñ Mañgocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéráguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyec.

¹ Wañu inéh yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa niñgic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyunec Anutuac héngalen ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgyu Yesunéh Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc eñgic. Emma imuaru eñacnec kecgcic. Wañu inéh imuaru kicginaiguc melemma tanera mén wañec. ³ Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic mén iwawai méñnéñ zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia iereñ ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wañgic. ⁵ Imuhuc wañgic Peteronéh Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziñ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmiñ mén guac, mén Moseac, mén Eliawac wammac. ⁶ Merac ieneñ bacgina yandiyec imuac niñac Peteronéh némac ac zéman zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷ Wañu hosusunéh mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac mén yomuhuc mayec; Yomi imi naña, héñsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸ Wañu lilingéma héngic élanzañnec aulanégyic Yesunéh sac nañec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunéh ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai hénzu imuac ac suruc imi mén ménda énézému, kecma bian Icac Naña humuc igucnec yaruguc. ¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ieneñ ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma eñacnec eminiñ qeminiñ

✱ **8:28:** Mrk 6:14,15 † **8:29:** Halécnéh météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiñ zé imuhuc wañgic. Yesu imi neñañ hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

wanjic. ¹¹ Wanju ienen Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niñ héna acac kiwi ic ienen Elia walac hamac imuhuc zéanzu? ¹² Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélañec Elia i walac hama iwawai moczoñ meqeliyuguc. Wanju némac niñ Icac Naña i andé qemigic qenzen manzen kilenj nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³ Wanju énézéwa niñgic; Elia i hélañec hama keru iwawai iwac niñ kiwiiguc ogic hezac imuac sécyá ienenj ewa sinjinawac wammigic.”

Yesunéñ merac ménj uña biriayaguc mehiaruyec.

¹⁴ Wanju merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima nanjic héna acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵ Wanju ic embac ienenj nalé qahacgucnec Yesu hémma kilenj welicgéma usuñnec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶ Zémigic inéñ qesiéncmiyec; Ini némac niñac tualefic emikeczu? ¹⁷ Zéyu sugina igucnec ménñéñ melemma ézézec; Kiwi ic meracna uña birianéñ késayu ara qahac kecanzac imuac niñac wagicba guaru hazic. ¹⁸ Merac imi dimucgeñ dimucgeñ uña birianéñ késama hérékeñ héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoña mayu zéra aric aric kiyu héna méria séréngéanzac. Wanju tohotoho ichéçga ienenj nesimu niñac énézéwa nesimuac séc qahac wanec. ¹⁹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc énézézec; O! Nalé yomuac hicñisaiya ini ninzénj ninzénjgina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecanñ? Nalé dahecac séc ini bisiqaténj wanj énécmimanñ? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰ Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uña biria inéñ Yesu hémma merac hérékeñ héréha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec. ²¹ Wanju Yesunéñ merac manjocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecanzac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecanzac. ²² Inéñ merac imi nalé momac momac mebirimanñ zéma geric

bélañajiguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai ménj wambésémanñac séciguc ewa biric wamma méra nérécmína. ²³ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac yomuhuc melemma ézézec; Héña némac niñac wambésémanñac séciguc imuhuc zézanñ? Ic ménj ninzénj ninzénjagucnéñ iwawai moczoñ hia wandacmac. ²⁴ Zéyu imuarunec mia merac manjocyanéñ ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzénjgézua, geñgaoc ninzénj ninzénjna bébélaçgia imi meseli néña. ²⁵ Wanju ic embac ienenj usuñnec toçgéma hagic inicma uña biriawac yomuhuc ézézec; Ac qahac kekerawac uñaya zéma gezac héhéñac uñaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muñguc ménda hiñgacbésemanñ. ²⁶ Zéyu uña birianéñ qacsilacma selianec héréma qéfaccgé mima éréma keñu merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanéñ hémma, Humuzac, zégic. ²⁷ Wanju Yesunéñ iwac mériaiguc késama héréyu yacma nanec. ²⁸ Wanju Yesu imi ama qeriaiguc enju tohotoho ichéra ienenj sasanjaiguc qesima zégic; Nini némac niñac nesiwinñac séc qahac wanec? ²⁹ Imuhuc zégic melemma énézézec; Imuhucya imi iwawai tosara ménñéñ nesi énécmiwinñac séc qahac, néñ zéweleccginanéñ* sac hia nesi énécmimu.

Yesunéñ humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc wanec.

³⁰ (30a) Wanju ienenj ama imi waima kemma Galilaia baec qericma keñgic. ³¹ (31a) Wanju Yesunéñ tohotoho ichéra ku énécmimanñ zéma (30b) i zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi ménñéñ ménj ménda nimmu niñac wanec. (31b) Wanju yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naña i ic ionac méraiguc enju qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wanju yacmac. ³² Wanju ac imuac héña ménda niñasarima qesimiwinñ zé niñgic yéwériyec.

Yesunéñ ic kiwa kekerawac héna ac énézézec.

³³ Wanju keñkeçma Kafanaum ama areña yandaiguc haréma ama ménj

* 9:29: Kiwi wahala qac buñjaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawanajiguc.

qeriaiguc emma tacma imuaru toho-toho ichéra qesiénécmyec; Hénaiguc némac iwawai niñac tualefic emikeczu? ³⁴ Imuhuc qesiénécmyu ieneñ neñañ murunec mérénéñ kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niñac ara hia ménda melenjic. ³⁵ Wañu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Méñ i kiwagina kecmañ zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecma welen qegegina wammac. ³⁶ Imuhuc zéma merac komora ménéñ wagicma sugcinaiguc haiyu nañu tétécgé mima énézéyec; ³⁷ Méñnéñ merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanzac. Méñnéñ ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néñ méli néñec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic ménéñ neñañ hazéc ménda wanzac imi neñañ alanina.

³⁸ Wañu Yohanenénéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic ménéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neñ héimiyiñ. ³⁹ Zéyu Yesunénéñ yomuhuc énézéyec; Ménda qetali mimu. Méñ i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanénéñ nalé hotoña imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac. ⁴⁰ Némac niñac? Méñ neñañ andé ménda nunuanzac iminénéñ hazécnina qahac. ⁴¹ Ni hélacnec énézéwa; Ic ménéñéñ ini Kristoac ichéra keczu imuac niñ nuac qacnaiguc doku ménéñ hima gumu énécmimac imi iwac boña imi kileñdac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

⁴² Wañu ménéñéñ nambérac komoc komoc ni ninzéngé néñanzu ionarunec ménéñ manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméñaiguc zikimima konduniguc nanjégic hiñgacmac iminénéñ hia wammac. ⁴³ Wañu méraganénéñ biraiguc goporu méraga imi héricbésémañ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetecgia qahaciguc hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaiguc kerembésémañ iminénéñ hia. ⁴⁴ (Ménda hezac.) ⁴⁵ Wañu hénaganénéñ biraiguc goporu héricbésémañ. Héna éréhécgaguc kecma

geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaiguc kerembésémañ iminénéñ hia. ⁴⁶ (Ménda hezac.) ⁴⁷ Wañu kicganénéñ biraiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héngalenéñ ama areña yandaiguc kerembésémañ iminénéñ hia. ⁴⁸ Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélaña imi ménda békémac. ⁴⁹ Mulu memac buña mesolañaniwiñ zé sei hésiianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélañanéñ mezeric énécmimac. ⁵⁰ Sei imi qacguc, néñ siña qahac wañu némacnéñ mindiñigic siñaguc wammac. Sugcinaiguc sei hésiigic luae heyu enawu kecmu.

10

Eu iniñ waiwai imuac ara.

¹ Yesunénéñ imuarunec yacma Yodan néwécgeñ Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanénéñ muñguc iwaru tocgégic. Wañu wañañec imuhucyanec muñguc ackuazéc ku énécmiyec. ² Wañu Farisaio ic ieneñ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic ménéñéñ iniña waimimac imi hénac acac sécyu me qahac? ³ Zégic melemma énézéyec; Mosenénéñ deic zéma énézéyec? ⁴ Énézéyu zégic; Mosenénéñ yomuhuc oaec zénéncmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac. ⁵ Imuhuc zégic Yesunénéñ énézéyec; Mose i ewa seligina niñac wamma hénac ac imi oma énécmiyec. ⁶ Néñ hénihéniaiguc imi Anutunénéñ ic zéma embac meérécmiyec. ⁷ Imuac niñac ic ménéñéñ neñgoc zéma manjocya wai érécmima iniñawac muru héiselimac. ⁸ Héiseliyu éréhécnéñ séwi momacguc wammaoc, wañu bec ierenéñ éréhécc qahac, néñ momacguc. ⁹ Imuac niñac iwawai ménéñ Anutunénéñ déréccgéyec imi ic ménéñéñ ménda méndéñ érécmimac. ¹⁰ Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneñ ac imuac niñac muñguc qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéñ melemma énézéyec; Ic ménéñéñ iniña waima ménéñ memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac. ¹² Wañu embac ménéñéñ euya

waimima ic méj memac imi imuhucyanec kaisero wanžac wammac.

Yesunéj nambérac ionac mérianj ac énézéyec.

¹³ Wañu ic embac ienej Yesunéj mérianéj osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ienej ac zéénécmima zéqeqetali wañ énécmigic. ¹⁴ Wañu Yesunéj héñu qeria biriyu énézéyec; Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi nambérac imuhucya ionac buña. ¹⁵ Hélacnec énézéwa; Méñnéj Anutuac héngaleñ ama areña yanda qeriaiguc emmañ zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inéj imuac qeriaiguc kilendac ménda keremmac. ¹⁶ Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacgi-naiguc haima mérianj ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷ Wañu Yesunéj hénaiñguc kemma keru ic méñnéj usuñnec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaña imi késamañ. ¹⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzañ? Ic méñnéj hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. ¹⁹ Gi hénac ac yomuhuc niñanzañ; Kaisero ménda wambésémañ. Eu qeqe ménda wambésémañ. Kowu ménda newésémañ. Héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ. Ikoc wañ énécmima iwawai méj ménda on-agicbésémañ. Neñgoc mañgoc éréhécgá eegira héiwésémañ. ²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczoñ komocna igucnec tohoma keriac kecžua. ²¹ Wañu Yesunéj hémma iwac siñ nim-mima yomuhuc zéma ézéyec; Haka hiabia momacgucnéj guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boña géngic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumenjiguc héla hegémmac. Wañu hama ic héñgeña wéndara imi huama ni méndac némbésémañ. ²² Wañu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñ, niñ yéwériyu tanera méj wañu waima keñec.

²³ Keñu Yesunéj kiwa hiyu lelecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéj Anutuac héngaleñ ama areña yanda qeriaiguc kerembiñ zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu. ²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgégic. Wañu inéj muñguc toroqema énézéyec; Merachécna, Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc eñeña imi yéwéria yanda. ²⁵ Yañ yanda kamelenéj qodu kifaña komoraiguc keremmac imi efefia, néj soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéj Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc keremmac iminéj yéwéria yanda. ²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej nimma kilen yanda aurima eñaoc eminiñ qeminiñ wañamuma zégic; Imuhuc wañu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac? ²⁷ Yesunéj inicma zéyec; Ic enej imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunéj hia, Anutunéj iwawai moczoñ imi hia memac. ²⁸ Zéyu, Peteronéj hénima ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczoñ waima gi méndac géñanzañ. ²⁹ Zéyu, Yesunéj melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa, méñnéj nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc mañgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi, ³⁰ you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc mañgocchéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec mihicñimac. Wañu bianñguc kurumenj amaiguc kekec seli memac. ³¹ Wañu walac walac ionac murunec sasalanéj andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanéj walac wammu.

Yesunéj humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wañec.

³² Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéj walac walac kemma keru tohotoho ichéra ienej bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ienej zénéngina hiriyec. Wañu Yesunéj tohotoho ichéra 12 qutulañgé énécmima iwawai hicñimac imuac ac énézéma zéyec; ³³ Héngic, neñañ Yerusalem enziñ. Enni imuaru Icac Naña

imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma héná acac kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, késpedesiraguc zéma humucac buña zétecgéma ic enia ionac muru haimu. ³⁴ Haigic ienen zébiri mima sépéccgé mima rikun zérágucnéñ héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéñ humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioac nanhéréra Yakobo zéma Yohane ieren Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qesigémbic imi geñ hia menérc miwésémañ niñac zéma ninzic. ³⁶ Zéyic érézéyec; Néma iwawai meércmimañ niñac wanzaoc? ³⁷ Wañu ieren zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, mén héigaiguc mén kanagaiguc tacbic. ³⁸ Zéyic Yesunéñ érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? ³⁹ Zéyu, ieren zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéñ yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc. ⁴⁰ Wañu nuac hénaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi ménac mén zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. ⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ienen ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niñgic ewagina biriyec. ⁴² Wañu Yesunéñ unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienen ic embac énépésigic, ic embac ienen welen qeénécmianzu. Wañu eñeña ienen mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wañu onaru imi héná imuhuc ménda hezac. Onarunec ménéñ kunéngina wammañ zéma alahéra ionac welen qeçe kecmac. ⁴⁴ Onarunec ménéñ walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecmac. ⁴⁵ Icac Naña i welen qemimu niñac ménda mayec. I eñeyaoc welen qeçe ai mema ic sasala onac niñ mulu memec iwawai ésécnec kekecyá énécmimañ zé mayec.

Yesunéñ kic hilic mén mehiaruyec.

⁴⁶ Wañu ienen hakecma Yeriko tañguc harégic. Wañu inéñ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima kenkecgic, ic kic hilic mén qara Batimaio, Timaiuac naña inéñ héná gñgñgic iwawai niñac welecma tarec. ⁴⁷ Wañu inéñ ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéñ ac waima tacmac niñac zéqeqetali wammigic. Wañu inéñ seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac naña, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁹ Qac keru, Yesunéñ hénáiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ienen kic hilic ézégic; Efima yacma hana! Inéñ héihéré géñzac. ⁵⁰ Wañu kic hilicnéñ malekuya gilima técgéma yacma Yesuac muru hayec. ⁵¹ Wañu, Yesunéñ ac bakia zéma qesimiyec; Némac wañgémmañ niñac wanzañ? Zéyu, kic hilicnéñ ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémmañ niñac wanzua. ⁵² Zéyu, Yesunéñ ézéyec; Gi kenna, ninzén ninzéngeñ mehiaru géñzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréngéyu hima héñec. Wañu hénáiguc Yesu méndac mima keñec.

11

Yesunéñ donki qahaiguc tacma Yerusalem eñec.

¹ Wañu Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec bonaiguc Betfage ama areña yanda zéma Betania ama areña taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéñ tohotoho ichéréra méli érécmiyec. ² Wañu méli érécmima yomuhuc érézéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru keñic, donki merawa mén icnéñ qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nañu focdac mihicñjimaoc. Mihicñjima imi hulacma késama hamaoc. ³ Hularic ic ménéñ, Némac niñ imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémac; Miñ Kewuniranéñ imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamaoc. ⁴ Zéyu tecgéyu, ieren kemma donki merawa ama demñawac sanjulañ séñganen hénáiguc qatégic nañu mihicñjima hularoc.

5 Hularic ic nanjic ionarunec tosaraneŋ yomuhuc érézégic; Iri donki merawa imi némac niŋac hulaczaoc? 6 Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc. 7 Waŋu ieneŋ Yesuaru donki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inéŋ emma tarec. 8 Waŋu ic sasalanéŋ malekugina hénaiguc témbécgic. Waŋu tosaraneŋ ai igucnec ic hawa haréŋa zéma zuriaguc mericma hénaiguc lémbécgic. 9 Waŋu ic tuŋ yanda ieneŋ walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec wahec!* Miŋ Kewuac qac buŋaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc. 10 Ambéc sakoŋnina Dawidiac héngaleŋ ama areŋa yanda imi Miŋ Kewuac qac buŋaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumeŋiguc eŋeŋa keczac. 11 Waŋu Yesunéŋ Yerusalem keremma ocmuŋ téréyaiguc eŋec. Emma iwawai moczoŋ lelecgéma héŋu, bec ama mari mari waŋu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama areŋaiguc keŋgic.

Yesunéŋ fik ic ménj zébiri miyec.

12 Ama gianjiyu ieneŋ Betania ama areŋa waima keŋgic. Keŋkecma Yesu nene niŋac waŋec. 13 Waŋu fik ic ménj haréŋaguc lakec naŋu hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Waŋu fik ic imuac naléya qahac imuac niŋac haréŋanec naŋec. 14 Waŋu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic ménjnéŋ muŋguc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ac imi niŋgic.

Yesunéŋ ocmuŋ téréya mehiaruyec.

15 Waŋu Yerusalem kerengic, Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai néna gémba zéma nanjic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianeŋ soukiwa haréŋa amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boŋa meanzu ionac tatic imi melenj daru hiŋgarec. 16 Waŋu ocmuŋ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa keŋha wammu niŋac qegetali ac

waŋ énécmiyec. 17 Waŋu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niŋac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Waŋu ini imuhuc waŋgic kowu nene ionac baŋec tanec wanzac. 18 Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ niŋgic. Waŋu ic embac sasalanéŋ ackuazécyá niŋac welicgémigic eŋeŋa waŋec. Imuac niŋac zénéŋgina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hogcic. 19 Waŋu ama mari waŋu Yesu zéma ichéra ieneŋ ama areŋa yanda imi waima keŋgic.

Fik ic imi humuyec.

20 Waŋu ama muŋguc gianjiyu ieneŋ muŋguc yacma keŋgic. Keŋkecma fik ic imi héngic hénia igucnec humuma naŋec. 21 Waŋu Peteronéŋ niŋqelima ézéyec; Kiwi ic, hénna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac. 22 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma énézéyec; Anutu ninzérégic. 23 Hélacnec énézéwa, ménj i boŋa youmi bacgéma konduniguc hiŋgacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicŋimac zéma ninzérégéyu imi hicŋimac. 24 Imuac niŋac énézéwa niŋgic, ini iwawai imuac me imuac niŋac welecmu imi bec meziŋ zéma ninzérégému. Imuhuc waŋgic zézu imuac sécyá hicŋi énécmimac. 25 Waŋu yacma welecmu nalé imuaru ic ménjac niniŋ biria ménj késa keczuiguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc waŋgic Maŋgocgina kurumeŋiguc keczac inéŋ imuhucyanec onac késpedesicgina wai énécmimac. 26 (Waŋu ini késpedesicya imi ménda waimimuiguc onac Maŋgocgina kurumeŋiguc keczac inéŋ imuhucyanec onac késpedesicgina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buŋaya dimuacnec meyec?

27 Waŋu ieneŋ muŋguc Yerusalem lilingéma hagic. Hama Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ieneŋ iwac muru hagic. 28 Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma

* 11:9: Ac yomuac hénia imi; Anjéŋnina tina! † 11:26: Kiwi tosaraiguc kembaŋa yomi ménda hezac.

qac buṅagaguc ai imi meanzaṅ? Mérénéṅ gézéyu ai imi meanzaṅ? ²⁹ Imuhuc zégic Yesunéṅ melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac mén yomi qesiéncmiwa melemmu. Melenḡicguc neṅ néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi zéaumaṅ. ³⁰ Imuhuc zéma yomuhuc qesiéncmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumeṅ igucnec me ic onarunec? ³¹ Imuhuc énézéyu eṅaocnec eminiṅ qeminiṅ wamma zégic; Neṅaoc kurumeṅ igucnec zéni, Némac niṅ i ménda ninzéhé migic? Imuhuc zémac. ³² Waṅu ic igucnec zéwiṅ zéma niṅic, ic embac moczoṅ Yohaneac niṅac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niṅac ic embac ionac niṅ bacgina yandiyec. ³³ Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziṅ. Imuhuc zégic Yesunéṅ énézéyec; Imuhucyanec néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémaṅ.

12

Ai ic biria.

¹ Yesunéṅ hénima qelumbec ac mén yomuhuc énézéyec; Ic ménéṅ baec méniguc waiṅ ic himicma lelecgéma imuac demina meyec. Mema waiṅ gocmiawac dokuya gésiwiṅac zéma baec éséma kifaṅa yanda meyec. Mema imuaru galen meme ama lesu herec mén meyu eṅec. Eṅu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méniguc keṅec. ² Kemma keru yawuṅa ducṅiyu héla memac niṅac welen qeṅe ic mén mélimiyec. ³ Mélimiyu, i késama qema nesigic eṅnec liliḡéyec. ⁴ Liliḡéyu mininanéṅ welen qeṅe merac mén muṅguc méliyu keṅec. Keṅu oruha hocnéṅ qésemma gamu qeṅe wammima nesigic keṅec. ⁵ Waṅu mén ménḡucnec mélimiyu keṅu ic imi qegic humuyec. Waṅu imuhucyanec welen qeṅe ic sasala méli énécmiyu ai ic ieneṅ tosara zépé unugic tosara humumia unugic. ⁶ Waṅu momacguc kecmiyec imi eṅeya naṅ sorocya ewayanéṅ aṅgé tima kerec imi. Tetecḡiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac naṅna imi eeya héimu. ⁷ Waṅu ai ic ieneṅ eṅaoc yomuhuc

eminiḡic; Inéṅ mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niṅ neṅaṅ qeni humuyu ai youmi neṅaṅ buṅa wammac. ⁸ Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac demin séḡaṅḡeṅiguc giligic. ⁹ Waṅu ai minina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic mén énécmimac. ¹⁰ Ini kiwi téryaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloṅanzu? Mericqe ic ieneṅ hoc mén héṅara mema giligic keṅkeṅa iminéṅ ama waṅḡoṅaiguc ama imuac hoc oruha waṅec. ¹¹ Iwawai imi Min Kewunéṅ waṅu imuhuc hicṅiyu, kicninanéṅ haka imi hénni, hiabia soroc wanzac.

¹² Imuhuc zéyu ieneṅ qelumbec ac imi ionac niṅ zéyec imi niṅasarima késawiṅac zéma hénaya hocgic. Waṅu ic tuṅ yanda ionac niṅac bacgina yandiyu waimima keṅic.

Takis haimiwiṅ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

¹³ Kemma ieneṅ Yesunéṅ ac zébiriyu hémmu niṅac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénariniṅ héra méli énécmigic hagic. ¹⁴ Ieneṅ Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziṅ séwi tanecginawac ménda héṅanzaṅ, imuac niṅ ic ménac niṅac bacga ménda yandianzac. Waṅu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzaṅ. Waṅu Kaisawac soukiwa mimia imi hénac ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwiṅ me ménda miwiṅ? Zégic Yesunéṅ ikocgina hoturu amuma kecḡic imi niṅasarima yomuhuc énézéyec; Némac niṅ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia mén mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunéṅ zéyu mema hama ézégic héṅec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézéyec; Kaisawac buṅa imi Sisa mimu. Waṅu Anutuac buṅa imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicgéḡic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Waṅu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéaḡic ieneṅ Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi

ic, Mosenéj nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méhénéj embac mema qeli ménda mihicñima humuyu munayanéj qawéra imi mema qeli mihicñiyu darawac qac mema yacma kecmac. ²⁰ Wañu nalé méñu dac muna 7 kecgic, dac walacginanéj embac mema qeli qahac kecma humuyec. ²¹ Humuyu andianéj qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méhénéj imuhucnec wañec. ²² Imuhucnéj imuhuc dac muna 7 ienej embac imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec. ²³ Wañu ic 7 ienej momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac? ²⁴ Zégic Yesunéj melemma énézéc; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanzu. ²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ienej kua meme uña kurumenjiguc kecanzu imuhucya wamma kecmu. ²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéj ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéc. Ini ac imi ménda oloñanzu? ²⁷ Inéj ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kekec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, héna acac kiwi ic onarunec méhénéj hama nimma Yesunéj ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac héna acnéj walac walac wanzac? ²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéj melemma ézéc; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc. ³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñec, qeri uñaga moczoñec, niniña moczoñec,

kucga moczoñec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ. ³¹ Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi genja siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méhénéj ac zézua imi orogicmacac séc qahac. ³² Zéyu héna acac kiwi ic inéj yomuhuc ézéc; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézañ imi hélacnec wanzac. ³³ Ewa qeriga moczoñec, niniña moczoñec zéma kucga moczoñec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémañ imi zéma genja siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminéj hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc. ³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunéj nimma yomuhuc ézéc; Gi Anutuac héngalen ama areña yanda lakeciguc ménda keczañ. Imuhuc zéyu qesiqesi muñguc méñ ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wañu Yesunéj ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ héna acac kiwi ic ienej Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶ Dawidi i eñeyaoc Uña Téréyanéj hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miñ Kewunanéj nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéc; Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécgá hénagawac duandiaiguc qutulagé énécmimañ. ³⁷ Dawidi inéj Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inéj dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ienej siña nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Wañu Yesunéj toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ienej maleku horua héima kenja wambiñ zé wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc inicma mepési énécmimu niñac wañanzu. ³⁹ Wañu tocgotocgo amaiguc me nezéléléñ aria amaiguc ic kuneñ tataciguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁰ Ic imuhucya ienej

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéj Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboc Anutu zéyec. Imuac niñac imi eneñ humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu. † **12:36:** Hebiraio aciguc; Yawenéj Miñ Kewuna yomuhuc ézéc.

embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañanzu. Wañu ieneñ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inéñ soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneñ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ieneñ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec. ⁴² Wañu embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiñgarec. ⁴³ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominéñ soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴ Tosia ieneñ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inéñ qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunéñ nalé tetcgiawac séséc zéasariyec.

¹ Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama kenju tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuney kuney imi dimuhucya! ² Zéyu Yesunéñ melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuney kuney imi hénzan? Hoc imi moczoñ netec qetecgégic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

³ Wañu Yesu ocmuñ téréya néwécgeñ Oliwa boñaiguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ eñawunec qesimigic. ⁴ Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligiman zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéñ hicñimac? ⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac. ⁶ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷ Wañu yaré héla me imuac

luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kileñdac hicñimac. Wañu imi nalé tetcgia qahacnec. ⁸ Baera baera ic embac ieneñ euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosanéñ baec tosara unuwíñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi azi kiki imuac hénihéniya. ⁹ Ini eñacnec héngaleñ wañamuma kecmu. Ieneñ ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma kenjic baec galeñ tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu. ¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Téréya. ¹² Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéñ naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ieneñ neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczoñ yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu méñnéñ selima nañkeru tetcgia wañu Miñ Kewunéñ késama kekec hémbénañaiguc opocmac.

Zébiri qébiri icnéñ hama kisikiyoñ mi-hicñimac.

¹⁴ Kecma Biria miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téréyaiguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ieneñ néngacma baec boñaiguc kemmu. ¹⁵ Wañu ic méñ ama qahaiguc taczac inéñ mama iwawai méñ ama qeri-aiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶ Ic méñ aiiguc keczac inéñ malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac. ¹⁷ Nalé imuaru embac tosara hériginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ieneñ qenzeñ manzeñ yanda mihiñimu! ¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicñimac niñac welecmmu. ¹⁹ Nalé

imuaru qenzen manzen méréra mén hicnimac imuac ninjac imuhuc zézua. Qenzén manzen imuhucya imi Anutunén baec kurumen zéyu hicniyecac hezac imuac suraiguc mén ménda hicniyec. Waņu kecma imuac andiaiguc imuhucya imi munjuc ménda hicnimac. ²⁰ Nalé imi becneq Miņ Kewunén focdac ménda metecgécwacnec imi ic ménén selima nankeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési énécmiyec ionac ninjac wamma nalé imi meducniyu hotoņa waņec. ²¹ Waņu nalé imuaru ménén Kristo you nonac muru hicnizac me Kristo eri ionac muru hicnizac imuhuc zéyu ménda ninzégému. ²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicnima hia wammucac séc waņu gési énécmimia imi ikoc waņ énécmiwiņ zé séséc zéma haka méréra baec ic eneņ memucac séc qahac imuhucya memu imuac ninjac imuhuc zézua. ²³ Ac imi walac walac énézézua imuac héngalenj wamma kecmu.

²⁴ Waņu nalé imuaru, qenzen manzen yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaņa békéma siņidéngeyu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Waņu méni sikiluc imi kurumen igucnec madaru kuc yanda yanda kurumeniguc hezac iminén hirimac. ²⁶ Waņu duņa Icac Naņa hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ienen héndacmu. ²⁷ Waņu nalé imuaru inén kua meme uņahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kembonj qahac igucnec zéma baec kurumen nécwéc nécwéc igucnec qutulanjé énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc niņarenj gému; Imuac hawa bébelacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanzin. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicniyu hémma inén hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc niņtegicmu. ³⁰ Ni hélacnec énézéwa baeciguc hicnišaiya keczu ini ménda qahac waņgicnec ac imuac héra hicnidacmac. ³¹ Baec kurumen imi qahac wammac, néņ nuac acna imi

ménda qahac wammac.

3égésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménén ménda ninzac.

³² Waņu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménén ménda ninzac. Kurumenjac kua meme uņa imi eneņ ménda ninzu. Naņa acguc ménda ninzac. Maņgoc eneyanec téngén ninzac. ³³ Nalé ménda ninzu imuac niņ técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic ménén amaya waima baec horu kemmac ninjac welenj qeqehéra iwawai galengému ninjac énézéma aigina méndén énécmima nagu galenja i kawaliya mema kecmac ninjac ai buņa énécmiyec ésécnec. ³⁵ Ama miņina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me siņi yanda me kuruc qacanzac imuaru me siņunec imi ini ménda ninzu. Imuac niņ ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Waņu gau yanda hekecgic élanzaņnec hama inicbac ninjac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

14

Yesu qewiņ zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma keņgic imuac tac niniņ zéma samén yisya qahac imuac tacniniņ imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénac acac kiwi ic ienen Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu ninjac hochoc ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac niniņ naléyaiguc qahac, ic tosara ienen qewelonj qewu niņjac.

Embac ménén Yesu haléc naecmiyec.

³ Waņu Yesunén Betania ama arenajuc kemma ic ménj qara Simon becneq wizi seliayaguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac ménén nadaac halécya héménja hiabia boņa eneņa imi kiruņaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczonj qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ienen niņgic biriyu enaocnec eminiņ wamma yomuhuc zégic; Némac niņ haléc imi enjac audaczac? ⁵ Iminén kiriru soukiwa ic ménjac yawuņac ai boņa

* **14:3:** Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Wañu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niñ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac. ⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra énéncmiwiñ zéma nalé tosia hia méra énéncmimu. Wañu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmañ. ⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héménagucnén walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buñ suruc hiabia imi zéau énéncmiguic embac yomi niñqeli mima haka wañec imuac surucya imi momacnec zéau énéncmimu.

Yudanéh Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmañ zé ac zikiyec.

¹⁰ Wañu tohotoho ic ionarunec mén, Yuda Karioto, inéh Yesu ic onac méraginaiguc opocmañ zéma hofac oo ic kuaya ionac muru keñec. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiñ zéma zéseligic. Wañu inéh Yesu méraginaiguc opocmañ zéma imuac naléyawac mambéc wañec.

Nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ hayec.

¹² Saméh yisya qahac imuac kendoñ hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ niñac rama unuañgic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ieneñ Yesu qesimima zégic; Siñga dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ niñac rama imi oma haigénni newésémañ? ¹³ Imuhuc zégic merac éréhcéc méli érécmima zéyec; Iri ama areña yandaiguc keñic ic mén kewuciguc doku hima huama keñu mihicñima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama méniguc eñu imuaru emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnén yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ niñac rama imi newiñ? ¹⁵ Imuhuc ézégic ama qeria kuner

yanda mén qacyaiguc hezac imuaru orag-icma keñu duñ tatac iwawai imi lémbécma areñgégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiñimaoc. ¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréhcéc iereñ ama areña yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicñima nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ niñac iwawai mézézéngéyoc. ¹⁷ Wañu maria wañu kaiwe kiwa hiñgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic. ¹⁸ Wañu nene nema tacma Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec mén niguc nene nema taczac iminén andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ ewagina goro wañu eñac eñac qesimima yomuhuc ézégic; Hélacnec, ni qahac! Gi nuac zézañ? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec mén niguc zéic momacguciguc saméh quduñgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Naña i iwac niñ ogic hezac imuhucnec kemmac. Wañu ic mén andé qemimac iminén bakia yéwéria memac! Ic imi neñgoc héri qeri igucnec ménda hicñiwacnec iminén hia wambacnec.

Yesunéh sisipac ac qelia zénénécmiyec.

²² Wañu nene nema tacma Yesunéh saméh mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc zéma waiñ sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczoñ nedacgic. ²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niñ wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni waiñ mén muñguc ménda nema kecma Anutuac héngaleñ ama areña yanda qeriaiguc mén qeliawac nemañ. ²⁶ Wañu ieneñ legic mén héima ama imi waima Oliwa baec boñaiguc eñgic.

Peteronéh Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Wañu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni rama galeñ qehumuwa rama héndémma keñha wammu.

Ac imi ackuazégicug oyec hezac. Imuac niñ deguc siñiya ini momac yanda wainémma néngacdacmu. ²⁸ Wañu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemmañ. ²⁹ Imuhuc zéyu

Peteronéj yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezan. Wañu ni qahac. ³⁰ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc sinija kurucnéj hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ. ³¹ Zéyu Peteronéj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémmañ. Giguc humumañ zé humumañ. Wañu kilenđac ménda qaecgé gémmañ. Imuhuc zéyu tosara moczoñ imuhucnec zédacgic.

Yesunéj Gesemane baec boñauguc zéwelerec.

³² Wañu ieneñ baec ménj qara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunéj tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéwelecbá. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenjic qeria yéwériyu ewaya goro wañec. ³⁴ Wañu énézéma zéyec; Ni humumañac séc ewananéñ ewa biric yanda wanzua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora ménj kemma baeciguc mama sigéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niñ zéwelerec. ³⁶ Wañu yomuhuc zéyec; Aba Mañgocna, gi iwawai moczoñ hia medacanzañ. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, wañu nuac sinja qahac guac sinjanéñ seligimac. ³⁷ Wañu inéñ lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezan? Nalédac hotoña imi zenzenj qeli qeli hia ménda keczañ? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac wañu manam batuciguc mama unuwac niñac. Qeriginanéñ imuac wanzac, néñ séwiginanéñ bébélacgia. ³⁹ Imuhuc énézéma muñguc lilingéma walac zéyec ésécnec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Ménjguc lilingéma hama iniru gaunec hegic. Wañu ieneñ gau igucnec yacgic, néñ kicgina yéwéria wañec. Wañu néma ac zéwiñ zéma osigic. ⁴¹ Wañu muñguc lilingéma hayu hatac haréwéc wañu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducñizac. Héngic Icac Naña andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac. ⁴² Yacgic

kenni. Héngic, andé qeçe icnéñ hosucninu hazac.

Hazéc ieneñ Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézémañec nañu tohotoho ichéra ionarunec ménj, Yudanéñ wininiyec. Wañu inéñ sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma hena acac kiwi ic zéma galen ieneñ ic tuñ ménj méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qeçe ic inéñ bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma arenjéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galenjéma kemmu. ⁴⁵ Wañu inéñ haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec. ⁴⁶ Nemiyu méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréñaiguc nañgic ionac murunec ménjnéñ souya héréma hofac oo ic kiwawac welenj qeçe ic ménjac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwiñ zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuñ téreyaiguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téreyaiguc hezac imuac hela héimac. ⁵⁰ Wañu tohotoho ichéra moczoñ waimima néngacgic.

⁵¹ Wañu sac qeli ménj gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néngarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

⁵³ Wañu ieneñ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc kenjic. Wañu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoñ zéma galenjhécgina zéma hena acac kiwi ic ieneñ tocgégic. ⁵⁴ Wañu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama demin qeriaiguc keremma welenj qeçe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵ (55a) Wañu hofac oo ic kiwa moczoñ zéma kua meme ic ieneñ Yesu opocgic qemu niñac héipuc ac niñac hocgic. ⁵⁶ Wañu ic sasalanéñ ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda wañu (55b) ménj ménda mihicñgic. ⁵⁷ Tosaranéñ namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni

ocmuḡ téréya méranén memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc mén memaḡ. Waḡu imi méranén memeya qahac. ⁵⁹ Waḡu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda waḡec. ⁶⁰ Waḡu hofac oo ic eḡeḡaginanén sugcina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémaḡ? Ic eneḡ héipuc waḡamuma guac ac zézu. Imi némac ac? ⁶¹ Waḡu inéḡ eḡ namma ac mén ménda zéyu hofac oo ic eḡeḡanéḡ muḡguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziḡ iwac Naḡa Kristo me qahac? ⁶² Waḡu Yesunén zéyec; Ni imi mia, waḡu ini Icac Naḡa i Kuc Miḡjina iwac héiyaiguc tackecma kurumeḡac hosusuiguc hayu hémmu. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic eḡeḡaginanén eḡeya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niḡac héipuc ic mén niḡac hoc kecbiḡ? ⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziḡ. Waḡu dimuhuc ninzu? Imuhuc qesiénécmiyu ic eneḡ kua séc zétecgégic humucac buḡa waḡec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ieneḡ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaḡiguc mérénéḡ guzac imi zéna. Waḡu welen qeḡe ieneḡ méra tawé tawénén otogic.

Peteronén Yesu zéqac wammiyec.

⁶⁶ Waḡu Petero i emu sombenḡiguc keru hofac oo ic eḡeḡaginawac welen qeḡe embac ménnéḡ hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazareteneḡ i guc momacnec kecneḡ. ⁶⁸ Zéyu Peteronén qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézaḡ imi ni ménda ninzua. Waḡu imuac hénia imi ménda niḡasarizua. Imuhuc zéma néḡgacma sombenḡ mén ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiḡgarec. ⁶⁹ Waḡu welen qeḡe embac inéḡ imuaru i muḡguc hémma ic embac lelecgéma naḡgic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Waḡu inéḡ muḡguc qaecgéyec. Waḡu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru naḡgic ieneḡ muḡguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eḡeyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niḡ zézu imi ni ménda ninzua.

⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéc waḡec. Waḡu Yesunén Kurucnéḡ hatac éréhéc ménda qaru geḡ haréwéc qaecgé némbésémaḡ imuhuc ézéyec imi Peteronén niḡqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wagicma keḡgic.

¹ Ama gianḡiyu imucgeḡnec hofac oo ic kiwahécgina ieneḡ galeḡ tosara zéma héna acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoḡ iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéareḡ wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocḡic. ² Opocḡic Pilatonén qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inéḡ melemma zéyec; Geḡgaoc zézaḡ. ³ Waḡu hofac oo ic kiwa ieneḡ késpedesira sasala zémigic. ⁴ Pilatonén muḡguc qesimima zéyec; Ninzaḡ? Ieneḡ guac késpedesic sasala zézu. Némac niḡac kitiwa mén ménda zézaḡ? ⁵ Zéyu Yesunén ac mén muḡguc ménda melenḡ Pilatonén welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma keḡgic imuac Kendoḡ séc Yuda ic ieneḡ hésa ama ic ménac qara qacma hulacmimac niḡac Pilato welecmigic inéḡ ionac niḡ wamma mén hulacmiaḡec. ⁷ Waḡu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawaḡ meme imuac suraiguc ic mén qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocḡic kecgic, ionac sugcinaiguc ic mén kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸ Waḡu ic embac tuḡ yanda ieneḡ haréma Pilatonén haka waḡaḡec séciguc muḡguc waḡ énécmimacac niḡac qesimigic. ⁹ Qesimigic Pilatonén melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimaḡ niḡac wanzu? ¹⁰ Inéḡ hofac oo ic kiwa ieneḡ Yesu eḡ nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niḡasaridarec. Imuac imuhuc qesiénécmiyec. ¹¹ Waḡu hofac oo ic kiwa ieneḡ ic embac qeri kumu waḡ énécmigic ieneḡ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu! ¹² Waḡu Pilatonén muḡguc qesiénécmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimaḡ? ¹³ Zéyu ieneḡ muḡguc qacma zégic; Ic imi ic

héngeña wéndaraiguc qena! ¹⁴ Zégic Pilatonén melemma énézéyec; Némac niñac? Némac kápésicac wañec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héngeña wéndaraiguc qena! ¹⁵ Wañu Pilatonén ic embac niñgic sécgémac niñac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnén qema ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ieneñ Yesu zédesi wammigic.

¹⁶ Wañu yaré ic ieneñ Yesu wagicma baec galeñac ama kewuya imuac demin qeriaiguc keremma yaré ic tunj mén énézégic moczon hama qutulanégic. ¹⁷ Wañu yaréac maleku qouc qoucña Yesu héimima hésa waiyagucnén ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimigic. ¹⁸ Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! ¹⁹ Imuhuc zéma uñ qaulaleanén orucyaiguc qema sépécgé mima simin héima tacma sicgémigic. ²⁰ Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucña imi hetecgéma eñeya malekuya héigic hiñgacmiyu ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac wagicma sénganñen mama kenjic.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic.

²¹ Kemma hénraiguc ic mén ama areña mén komora igucnec haréyu mihicñigic. Iwac qara imi Simon, Kirene tañ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac mañgocgira. Wañu yaré ic eneñ ic héngeña wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec. ²² Huayu Yesu wagicma baec mén qara Golgota (Neñañ aciguc; Oruc sic) imuaru kereñgic. ²³ Wañu baec imuaru wain dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelecgéma Yesu migic inén waiyec. ²⁴ Wañu ieneñ i ic héngeña wéndaraiguc qedacma malekuya mérénén méré késamu imi hémma nimbin zéma sumbic néma sécgina méndemma késagic. ²⁵ Wañu kaiwe kiwa 9 kilok wañu qegic. ²⁶ Qema ou iwac oruha hanecgeña iguc ic kitiwa emma nañu imuaru ac wammigic sécya yomuhuc oma qegic nañec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. ²⁷ Wañu kowu nene ic éréchéc momacnec

ic héngeña wéndaraiguc urugic mén héiyaguc mén kanayaiguc nañoc. ²⁸ Wañu kiwi téréyaguc ackuazéc heyu héla héiyec iminén yomuhuc; Biria meme ic qétégina olongic imuaru i momacnec olommigic. ²⁹ Wañu ic embac baec imi ogicma kenha wañgic ieneñ orucgina gilima yomuhuc zébiri mima zégic; Aaha, gi ocmuñ téréya héndemma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekizicgéman zéanzañ imi mia. ³⁰ Deguc geñgacnec ic héngeña wéndara igucnec metecgé amuma mana! ³¹ Wañu hofac oo ic kiwa zéma hénac acac kiwi ic ieneñ imuhucnec zédesi wammima eñawunec eminimma zégic; Ic tosara añgégina tiénécmiyec, néñ eñeya añgéña hia ménda tiamuzac. ³² Kristo Israel ic onac ic kewu inén ic héngeña wéndara igucnec mayu hémmaguc ninzéngeñ. Ic urugic iguc momacnec nañgic ieneñ imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu unñaya waimiyec.

³³ Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wañu sininén baec sécgéma heyu kenkecma maria 3 kilok wañu tecgéyec. ³⁴ Mariya 3 kilok imuaru Yesunén selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niñac wainénzan? ³⁵ Wañu ic hosuru nañgic ionarunec tosanén nimma zégic; Niñgic, Elia héihéré mizac. ³⁶ Wañu ic méñnéñ foc kemma konduñ kagalic mén doku howura winigaiguc qundungéma ic suñ susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc henni, Elianén hama wagicma mamac me qahac. ³⁷ Wañu Yesu i muñguc kucnec qaru unñaya waimiyec. ³⁸ Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma nañañec imi namuñ igucnec ounec zuracgéma emu hénraiguc tecgéyu éréhéç wañec. ³⁹ Wañu yaré ic qété 100 ionac galeñgina mén Yesuac wésiaiguc namma héñu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutua Nañ kerec. ⁴⁰ Embac tosara eneñ momacnec lakec namma hénjic. Wañu ionac suginaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac

* 15:40: Aram ac Migdala; Neñañ aciguc neñ kiropo ama lesu herec eñeña.

nenjogcira Maria zéma Salome i momacnec nanjic. ⁴¹ Ienenj Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welenj qemima kecañjic. Wañu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ienenj momacnec imuaru nanjic.

Yesu hoc kifañajiguc haigic.

⁴² Orañ imi Sabata tac niniñ, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac niñ ama siñimañ zé wañu, ⁴³ ic ménj gara Yosefe Arimataia ama areña yanda igucnec inéñ bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niñac qesiyec. Wañu ic imi kua meme tuñ ionac kiwa eñeña kecma Anutuac héngalenj ama areña yanda imuac mambéc kecañec. ⁴⁴ Wañu Pilatonéñ Hélañec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galenjinga zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galenjinganéñ ézéyu niñasarima Yosefenéñ qamoc imi hia mema kemmac niñac zéyec. ⁴⁶ Wañu Yosefenéñ kemma maleku qara linen imi boña mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéñ osoma mema kemma kic suañ hoc yanda qésémma kifaña yanda meyacgéjic imuaru haima hoc ménj qililingéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac nenjogcya ierenj Yesu qamora dimucgenj haigic heyec imi hima héñoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé téreya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo nenjogcya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niñac haléc héménajug boña medacjic. ² Wañu Sondaiguc ama gianjima kaiwe kiwa éreyu kic suañiguc kereñjic. ³ Wañu kenkecma yomuhuc eminiñjic; Kicsuañ kuaya igucnec mérénéñ hoc imi qililingé nénécmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héñjic hoc imi qililinj gégéyawac heyec, wañu hoc imi kuneñ yanda. ⁵ Wañu kic suañ qeriaiguc keremma héjinaiguc genj ic merac ménj maleku

horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Wañu inéñ énézéyec; Zénénjina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazareteneñ, ic héngena wéndaraiguc qegic i hémbiñac zéma hazu imi ni ninzua. Inéñ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duña haigic yomi héñjic. ⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéñ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ienenj zénénjina hiriyu welicgéma kic suañ qeria igucnec focdac mama néngacma kenjic. Wañu bacgina yandiyu ac imi ic ménj ménda énézéjic.

Yesunéñ hicñi énécmima ai memu niñac meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéñ Sonda gianj gianjacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becneñ uña biria 7 nesi énécmiyec embac imi walac hicñimiyec. ¹⁰ Hicñimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecañjic ienenj siacma kecgic suruc wañ énécmiyec. ¹¹ Wañu ienenj Yesu qelima yacma embac hicñimiyec suruc imi nimma ménda ninzénjégic.

¹² Wañu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama ménjiguc kenjoc. Hénaiguc Yesunéñ kic tanera melemma hicñi érécmiyec. ¹³ Hicñi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhucnec ménda ninzénjégic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacjic hicñi énécmiyec. Wañu Yesu qelima yaru héñjic ienenj imuac ac suruc énézéjic. Wañu qerigina seligiyu ménda ninzénjégic niñu ménda sécgéyu ac wañ énécmiyec. ¹⁵ Wañu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buña suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzénjégma doku naecmac imi Anutunéñ késayu kekec héménaña kecmac. Wañu ménda ninzénjégmu imi késpedesgina niñac zéteccgé énécmimac. ¹⁷ Ninzénjégmu i haka icnéñ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uña biria nesi énécmimu, wañu ac méréra zému. ¹⁸ Mokolenj késama doku kumiñajug negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc

ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéŋ Yesu wagicma eŋec.

¹⁹ Miŋ Kewu Yesunéŋ ac énézédaru Anutunéŋ i wagiru kurumeŋiguc emma Anutuac héiyaiguc tarec. ²⁰ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaugic Miŋ Kewunéŋ iniguc momacnec ai meyu haka icnéŋ ménda memeyanéŋ hicŋi énécmima ackuazéc imi meseliyec. ²¹ (Ménda hezac)* ²² (Ménda hezac)

---

* **16:21:** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetcgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicŋiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéŋ ic embac dimuhuc aŋgéŋ tiénécmimac buŋa suruc téréya zéma hémbénaŋa imi énézému niŋac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec nénéwéc nénéwéc keŋgic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanén Tiofiluac oma miyec.

¹ Neñañ sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi areñgéma owiñ zé sasalanén batucgéma aigina hénigic. ² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanén hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienen nénézégic séc dindiñanec ogic. ³ Ni acguc haka imi moczoñ hénihéniya igucnec dindiñanec niñgésima hicñi hicñima éréyec séc areñgéma oma ic kewu eñeñana Tiofilus guac haiwa hamac iminén hia wammac zéma niñi. ⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵ Herodenén Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic ménj kerec, qara imi Zakaraia. Inén hofac ooic ménj qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiawac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete. ⁶ Ierenj imi Anutuac kiwaiguc solañanec kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hena ac moczoñ kápésic qahac tohoma kecañoc. ⁷ Wañu Elisabete imi héfiñac kecañec imuac niñ ierenj qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc. ⁸ Nalé sura ménju Zakaraianén eñeya ai ic tuña ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galenj wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec. ⁹ Wañu hofac oo ic eñañ hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiawac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméñaguc héimiyec. ¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczoñ yanda ienenj séñganjenjiguc zéwelec welec ai mema nañgic. ¹¹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña ménjnén iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc nañec. ¹² Nañu Zakarianén héñu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinén sécgémiyec. ¹³ Imuhuc wañu kua meme uñanén yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgénjéña wañec. Imuac

iniñga Elisabetenén héri haima merac ménj megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémañ. ¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñimac. Hicñiyu ic embac sasala ienenj iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu. ¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inén Miñ Kewuac kiwaiguc kunenjina wamma kecmac. Wañu inén waiñ zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, nénj neñgocyawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanén ewa qeria sécgémima hemac. ¹⁶ Sécgémiyu Israelac qelihéra sasala melenj énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru liliñgéma hamu. ¹⁷ Qeri uña zéma kuhanén Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama mañgoc ionac qerigina melenju nambérac ionac liliñgémac. Ewa seli ic melenj énécmiyu ic solaña ionac niniñ areñ imuac wamma liliñgému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac henaorinj sécya zémindiñi énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸ Kua meme uñanén imuhuc ézéyu nimma Zakaraianén ac kitiwa yomuhuc melenj; Ni imi ic yanda, wañu iniñna acguc yawuña sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasarimañ? ¹⁹ Zéyu kua meme uñanén yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunén buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli néñu mazua. ²⁰ Niñzanj, acna zéwa ménda niñzénjézanj, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñimac. Naléya ducñiyu acna imuac héla hicñimac.

²¹ Wañu Zakaraianén Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ienenj iwac mambéc kecma welicgégic. ²² Imuhuc wañkecgic inén ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ienenj imi inénj ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec ménj héñec imi niñtecgic. Wañu inénj méranén séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welenj qeqeyawac ai meme sasala imi welenj qeyu tecgédaru amayaiguc liliñgéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara

hama kenju iniña Elisabetenéh hériyaguc wamma maso méra méné sanjima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéh nuac wannémma ic embac sugginaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéjec.

Kua meme uñanéh Maria hicjimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéh kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tauniguc mélimiyec. ²⁷ Mélimiyu embac serañ méné qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic méné qara Yosefe Dawidiac hicñisai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéh giguc keczac. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianéh kuneh yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac? ³⁰ Wañu kua meme uñanéh yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéh ewa hia wañgēju hénzan imuac niñ gi bacga ménda yandiyu. ³¹ Ninzan, gi héri haima nanğa mewésémañ. Wañu qara imi Yesu zéwésémañ. ³² Inéh Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéh iwac sakoña Dawidiac tatak edamuyaguc imi iwac miyu tacmac. ³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héngalen ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetcgia qahac hema emma kecmac. ³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianéh kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec serañ keczua, imuac niñac haka imuhucyanéh dimuhuc hicñi némmac? ³⁵ Zéyu kua meme uñanéh ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanéh guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanéh hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewésémañ imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.* ³⁶ Ninzan, sac kiticga Elisabete héfiña zémimianéh yawuña sasala yanda wammaguc merac méné héri haima keru, bec maso 6 wanzac. ³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya méñnéñ méné ménda hezac. ³⁸ Imuhuc

zéyu, Marianéh yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welen qeçe embac, imuac zézan imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéh waima keñec.

Marianéh Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Kenju sura méné imuaru, Marianéh yacma kemma Yuda baec boña méñu Yuda tauniguc focdac ekeñec. ⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yaizézé ac wammiyec. ⁴¹ Wammiyu Elisabetenéh Mariawac yaizézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminéh qitic qeyec. Wañu Uña téréyanéh Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec. ⁴² Sécgé miyu ewaya meyu eñu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mérian yandagaguc wanzan. Wañu héri qerigawac héra gocmia imi acguc mérian yandayaguc wanzac. ⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanéh nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niñac wamma hicñinézac me? ⁴⁴ Zéwa ninna, yaizééganéh geza-cnaiguc hiñgaru, kokocnanéh qerinaiguc qitic qema ségiségi wanzac. ⁴⁵ Ackuazéc ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niñac ninzéngeyec embac imi mérianaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ (46a) Wañu Marianéh yomuhuc zéyec; (48a) Inéh eñeya welen qeçe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéñec. (46b) Imuac niñ qeri uñananéh Miñ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uñananéh Anutu nuac añgéné titi miñina iwac niñ wamma ségiségi wanzac. ⁴⁸ (48b) Zéwa niñgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicñisaiya moczoñ yanda imi nuac niñ mérianaguc zénémmu. ⁴⁹ Kuc miñinanéh nuaru kiwi yanda mezac, wañu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu sicgémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéh qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inéh méria suluma wawañ meme kuhaguc yanda wañanzac. Inéh ewa niniñginaiguc séwi eñeñ niñanzu ic imuhucya héndéh énécmianzac. ⁵² Inéh ic kewu tatak igucnec ic kuc buñaginaguc imi

* **1:35:** Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

memaénéc mianzac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac. ⁵³ Ic yaka niñ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécnianzac, nén iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu en keñanzu. ^{54 (54a)} Inén eneya wésé niniña niñqelima ^{55 (55a)} yanda hécnina zikiziki ac énézéyec ^{54b} welen qeqe ichéra Israel imi méra énécmiyec. ^(55b) Wañu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac wañ énécmianzac.

⁵⁶ Wañu Maria imi Elisabeteguc keríc, maso haréwéc tecgéyu, lilingéma amayaiguc keñec.

Yohane hicñiyec.

⁵⁷ Wañu bec Elisabetenén naléya hayu naña meyec. ⁵⁸ Wañu ama momachéra zéma eneya sac kitichéra ienen Miñ Kewunén goiya kunen yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi wañgic. ⁵⁹ Ai meme 8 wañu meracac séwi taséya hericbiñ zé hama mañgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiñ zé wañgic. ⁶⁰ Wañu neñgocyanén qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiñ. ⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sugginaiguc qac imuhuc zémimia mén ménda keczac. ⁶² Zégic ménda sécgéyu mañgocyanén méré zémimia wammac zé ninzac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiñ zé, méranén séséc wammigic. ⁶³ Imuhuc wañgic inén hilanen zéma zékalana niñac wañec. Wañu keñ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégic. ⁶⁴ Wañu duña kuaya zéma eze-lana momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Wañu ic ama lelec lelec kecgic imi enen ac imi nimma zénéngina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kecgic. ⁶⁶ Wañu Miñ Kewuac mérianén iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc kesa kecma yomuhuc zéañgic; Merac imuhucyanén yandima ic dimuhucya wammac me?

† **1:69:** Hénia imi kucya.

Zakarianén bianjac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

⁶⁷ Wañu mañgocya Zakarianén Uña téréyanén qeria sécgéyu bianjac ara yomuhuc zéyec; ⁶⁸ Anutu i mama hama ic embachéra neñañ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañ Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. ⁶⁹ Wañu nonac niñ wamma welen qeqeya Dawidi iwac ama arenhéra neñañ muru añgén titiac ilicya† meyac kumu nénécmiyec. ⁷⁰ Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eneya ichéra téréya Anutuac tilin tilin ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc ⁷¹ hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima añgénhina tiyec. ⁷² Inén yanda hécnina goi héihéi wañ énécmimañ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec. ⁷³ Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyec imi mia. ⁷⁴ Bac yandi ménda wamma eneya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, ⁷⁵ Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma képésic solan kecma kekecnina séc welen qemiwiñ niñac zéseliyec. ⁷⁶ Merac gi Eñeña yandawac kua meme ic zégéngéña wammac. Miñ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac héna mézézén géwésémañ. ⁷⁷ Imuhuc wamma añgén titiac niniña képésic waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéna niñasarimu. ⁷⁸ Anutuninawac wésé niniñ imi bénzéña, imuac niñac ou kurumen igucnec kaiwe ésécnec neñañ muru éréma ha nénécmimac. ⁷⁹ Mama hama siñi zéma humucac tunumaniguc tatara neñañ measari nénécmima hénanina luaeac hénaiguc qindiñi nénécmimac. (Zakarianén imuhuc zéyu tecgéyec.)

⁸⁰ Wañu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia wañec. Wañu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onacmuru wininiyec.

2

Yesuac hicjihicjiya.

¹ Nalé imuaru Roma ic* enejagina Kaisa Augusitonéj ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niñac zézé seli ac oma haiyu eneya héngalenj baera séc kendarec. ² Wañu ic kewu Kirinionéj méra bawu kecma Siria baec yanda imi galeñgéyec. Wañu nalé imuac suraiguc ic embac qac areñgina megic hatac momacguc wañec. ³ Wañu ic embac ieneñ moczoñ qacgina zégic oéncmimu niñac enañ taungina séc liliñgéma kendacgic. ⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niñ, i acguc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete tañ imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areña yanda qara Betelehem imuaru ⁵ eneya qara zéyu omimu niñac iniñ buña qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeñoc. ⁶ Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi wañec. ⁷ Wañu embac iminéñ naña méréc merac meyec. Wañu ic kianj amaiguc iorac ama duñ méñ ménda he érécmiyu, merac imi malekunéñ osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galeñhéra zéma Anutuac kua meme uñahéra.

⁸ Wañu nalé imuhucgeñ baec imuhucgeñ rama galeñ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma siñi imuaru ramahécgina héngalenj wamma kecgic. ⁹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ wininima hosucginu nañu Miñ Kewuac edamuyanéñ asac mararañ ésécnec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kunenj yanda wañgic. ¹⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buña suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Wañu ac yomi baec séc ic embac moczoñ enañ buña wammac. ¹¹ Erac Dawidiac ama areña yandaiguc añgéñ titi miñina hicñi énécmizac. Imi mia Miñ Kewu Kristo. ¹² Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac méñ malekunéñ oso osoya hezac imi mihicjimu. Wañu haka iminéñ ac imuac

asé kiwiya wañ énécmimac. ¹³ Imuhuc zéyu imuaru kurumeñ miñina kua meme uña tuñ yandanéñ kua meme uña iwac muru élanzañnec wininima Miñ Kewu mepésima yomuhuc zégic; ¹⁴ Ou kurumeñiguc Miñ Kewuac muru mepé qepési hezac. Wañu you baeciguc, ic embac Anutunéñ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

¹⁵ Imuhuc zémaguc kua meme uña ieneñ wai énécmima kurumeñiguc enjic. Wañu nalé imuaru rama galeñ ieneñ enaoc yomuhuc eminiñgic; Betelehem ama areñaiguc haka méñ hicñiyu Miñ Kewunéñ zéau nénécmizac, kemma hénni. ¹⁶ Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicñi énécmigic. ¹⁷ Wañu inicma ackuazéc merac iwac niñac zéyu niñgic imi zésaigic keñu nindacgic. ¹⁸ Wañu ic embac suruc imi niñgic séc haka rama galeñnéñ énézégic imuac nimma welicgéigic. ¹⁹ Wañu Maria eneyaoc imi haka imi moczoñ qerianéñ dongé nimma kerec. ²⁰ Rama galeñ ieneñ ac zéyu niñgic imuac séc hicñi énécmiyu héla hémma niñgic imuac niñac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima liliñgéma keñgic.

Yesu wagicma ocmuñ téréyaiguc enoc.

²¹ Wañu séwi tasé hericheric memeac naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Wañu qac imi merac imuac hériyaguc ménda wañunec kua meme uñanéñ zémiyec imi mia.

²² Wañu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kecgic naléya sécgéyu, iereñ merac imi wagicma Miñ Kewuac buña qemiwic zéma Yerusalem ekeñoc. ²³ Imi mia Miñ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc wañoc; Embac méñnéñ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miñ Kewuac buña téréya qemimu.* ²⁴ Wañu Miñ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc* mulu manañ omiwiwc zéma ekeñoc.

* **2:1:** Girik aciguc; Kaisa.   ✧ **2:23:** Mmh 13:2, 12   ✧ **2:24:** Lew 12:8

²⁵ Wañu Yerusalem imuhucgeñ ic mén kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solañ wañu Anutuac ewa siñsiñ wammanec kecañec. Wañu Israel ionac héibélaç qéibélaç niñac mambéc keru, Uña Téréyanéñ i guc kecañec. ²⁶ Wañu Uña téréyanéñ i ménda humuyunec Miñ Kewuac Kristo hicñiyu hémmac zéma zéauyu niñec. ²⁷ Wañu ic imi Uñanéñ tilingémiyu ocmuñ téréyaiguc eñec. Eñu imuaru mia merac Yesu iwac neñgoc mañgocya ieren merac imuac niñac wamma hénna acac haka tohoma éreyoc. ²⁸ Éreyic Simeonnéñ merac imi wagicma tétéçgéma namma yomuhuc zéma Miñ Kewuac mepésiyeç; ²⁹ (29a) Miñ Kewuna, gi deguc welen qeçe icga ni ackuazéçga nézénec séçiguc ³⁰ nena kic éréhécnanéñ añgéñ titiga hénzua, (29b) imuac niñac, deguc hia waina luaeiguc guac hamañ. ³¹ Añgéñ titiga imi baec séc ic embac neñañ kicninaiguc nénézéna hénziñ. ³² Merac yominéñ ic enia ionac muru héniağa zéau énécmimiawac asacmararaña wanzac. Wañu guac Israel nonac edamunina wanzac. ³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma neñgocya ieren merac iwac niñac zézéya wañec ac imuac mia welicgéyoc. ³⁴ Wañu Simeonnéñ mozoc ac zéénécmima neñgocya yomuhuc ézéyeç; Hénna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanéñ yacmu me mama unumac niñac Anutunéñ kumuyu asé kiwi ésécneç nañu, hazéc ac wammimuac niñu hezac. ³⁵ (Imuhuc wañgic sounéñ geñga ewa qeriga nézénégmac tanec wammac.) Wañu inéñ ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniñgina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Wañu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méñnéñ embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéñ Banuelac bérara, wañu Aseriac areñ igucneç. Inéñ icya mema yawuñ 7 imuac séc euyaguc keroc. ³⁷ Wañu euya humuyu malé wamma keru yawuña 84 wañec.† Inéñ nalé séc ocmuñ téréya ménda waima siñi kaiwe séc

nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecañec. ³⁸ Wañu nalé imuaru embac iminéñ éréma Anutuac ewa hia ac ézéyeç. Ézéma ic embac tosara Anutunéñ Yerusalem ic embac doegina memac niñac mambécma keçgic imi onac muru merac iwac hénia zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama areñaiguc lilingéma keñgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria ieren Miñ Kewuac hénna ac tohoma ai imi moczoñ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc lilingéma mekemma ekañ tañgina Nazarete keñoc. ⁴⁰ Wañu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia wañu niñtegic qinçtegicyanéñ séçgémiyeç. Wañu Anutuac goi héihéianéñ iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuñ qeriaiguc eñec.

⁴¹ Wañu Yesuac neñgoc mañgocya ieren imi yawuñ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoña ducñiyu, Yerusalem ekeñañoc. ⁴² Wañu keñkeçma Yesuac yawuña 12 wañec nalé imuaru imuhucyanec kendoñ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeñgic. ⁴³ Ekemma ai meme séçya keçgic tecgédaru lilingéma ama areña yandagiraiguc mekeñoc. Wañu merac Yesu inéñ Yerusalemiguc waima kerec. Wañu Yosefe zéma neñgocya ieren imi ménda niñtegiroc. ⁴⁴ Imuac niñ ic kiana sugçinaiguc kençac zéma nimma hénna imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécçira zéma alahécçira ionac sugçinaiguc horoc. ⁴⁵ Wañu ménda mihicñima mihicñiwi zé hocmanec Yerusalem ekeñoc. ⁴⁶ Imuhuc hocma keric ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuñ téréyaiguc emma imuaru mia mihicñiyoc. Mihicñima héñic hénna acac kiwi ic ionac sugçinaiguc tacma acgina nimma qe-siénécmima tareç. ⁴⁷ Wañu iwac ara niñgic séc niñ asac asaria niñac zéma zéqesiçesi ginawac héla énézéyu nimma welicgéçic. ⁴⁸ Wañu neñgoc mañgocya ieren imi hémma auriyoc. Wañu neñgocyanéñ yomuhuc ézéyeç; Nañna, gi némac niñac haka imuhucya wañ nérécmizañ? Niricna, mañgocga zéma ni nekawu

† 2:37: Kiwi tosaraiguc; yawuñ 84 imuac séc malé wamma kerec.

kunen yanda niñyéwérima hocgemma keczi. ⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéh ac bakia yomuhuc melenj érécmiyec; Iri némac niñac ni hoc nénzaoc? Ni Mangocnawac amaiguc kecmanjac hezac hénia imi ménda niñtegiroc? ⁵⁰ Imuhuc zéyec, néj ierenj ac érézéyec imuac hénia imi ménda niñasariyoc. ⁵¹ Wañu Yesunéh yacma iriguc mekemma Nazarete ama arenjaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wañu nenjocyanéh Yesuac ara imi moczoñ qerianéh eeya héima késakerec. ⁵² Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienenj hémma hénsorocgic.

3

Yesuac héna meme ic Yohane.

¹ Ic kewu enenagina Kaisa Tiberionéh Roma galeñgéma keru yawuñ 15 wañec. Wañu nalé imuaru Pontio Pilatonéh Yuda baec galeñ keru, Herodenéh Galilaia baec galeñ kerec. Wañu munia Filiponéh Iturea zéma Trakoniti baec galeñ kerec. Wañu Lisanianéh Abilene baec galeñ kerec. ² Wañu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ierenj hofac oo ic kiwa keroc. Wañu nalé imuaru Anutuac ackuazéc méñnéj baec zéléñaiguc Zakariawac nana Yohane iwac muru mayec. ³ Mayu Yohanenéh Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama képésicgina qahac wammacac niñ ewa qeri melenj melenjac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec. ⁴ Anutuac tilinj tilinj ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléñaiguc ic méñnéj qaru ac ewaya yomuhuc hiñizac; Minj Kewuac héna héimindiñi wañgicguc. Iwac niñ wamma hénaya mindinijic didiña wañu. ⁵ Baec wéñwéñgia séc tilogi éredaru. Baec boña zéma baec héñgenj héñgenja imi moczoñ madaru. Wañu héna kukenj kuha imi didiña wandaru, wañu héna enenj mamaya imi solaña wandaru. ⁶ Wañu baec ic embac momac yanda Anutuac anjéñ titi imi hémmu.*

⁷ Yohanenéh ic embac tuñ yandanéh doku naec énécmimac niñac harégic, inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenj

ionac qelihécgina Anutuac qeri geric ha-haya imuacnec néngacmu niñac mérénenj goro ac wañ énécmiyec? ⁸ Néngacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanéh Abaraham imi nenjanj yandanina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niñgic, Anutunéh hoc yomuac zéyu melenj dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic méñac méñ héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélanjiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuñ enenj qesima zégic; Imuhuc zéna duña nenenj dimuhuc wañniguc sécgémac? ¹¹ Zégic yomuhuc melemma énézéyec; Ic méñ malekuya éréhéc késama keczac inénj méndémma ic méñ malekuya qahac keczac iwac méñ mimac. Wañu neneyagucnéñ imuhucyanec wañ énécmimac. ¹² Takis meme enenj acguc doku naec énécmimac niñac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambinj? ¹³ Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴ Téñginj ic enenj imuhucyanec haréma zégic; Wañu nini dimuhuc wambinj? Zégic yomuhuc énézéyec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai boñgina imuac niñgic sécgémac.

¹⁵ Wañu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéh Yohaneac nimma ic imi Kristo* gezanj zéma niñgumbi niñgunj wañanjinj. ¹⁶ Wañu Yohanenéh acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunéh naec énécmianzua, néñ ic méñ ni nogicma kuc yanda kesa keczac iminéh hamac. Nidac imuhucyanéh iwac héna usuyawac hésiya imi hulacmanjac séc qahac. Inénj mia Uña Téréya zéma geric bélanjanéh képésicgina zuac énécmimac. ¹⁷ Inénj mériaiguc sarac yanda késama keczac. Wañu sombenja imi moczoñ usuñ héréracgéma héla gocmia imi qutulangéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inénj gorosonja imi geric bélanja méwécgéwiñac séc qahac imuaru giliyu zemac. ¹⁸ Inénj toroqema ac sasala

* 3:6: Yes 40:3-5 * 3:15: Me Mesia.

imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buña suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹ Wañu nalé imuaru baec galeñ Herodenéñ muniawac iniña Herodia meyec. Wañu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec wañec. Imuac niñac, Yohanenéñ ac geriwaguc zémiyu niñec. ²⁰ Nimma toroqema haka biria méñ wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohanenéñ Yesu doku naec haka wammiyec.

²¹ Hésa amaiguc ménda kerecne Yohanenéñ ic embac moczoñ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma nañu imuarunec kurumeñ naguya angéyec. ²² Angéyu Uña Téréyanéñ kembo nei ésécne héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumeñ igucnec ewa méñ yomuhuc mayec; Gi nena nañ sorocna ni guac niñ ségiségi wañanzua.

²³ Wañu Yesunéñ yawuña 30 imuac séc wañu aiya hénima meyec. Wañu ic embac ieneñ iwac niñgic Yosefeac naña wañec. Wañu Yosefeac mañgocya imi Eli. ²⁴ Eliac mañgocya Matata, Matataac mañgocya Lewi, Lewiac mañgocya Melki, Melkiac mañgocya Yannai, Yannaic mañgocya Yosefe, ²⁵ Yosefeac mañgocya Matadia, Matatiawac mañgocya Amosi, Amosiac mañgocya Nahum, Nahumac mañgocya Esili, Esiliac mañgocya Nangai, ²⁶ Nangaiac mañgocya Maati, Maatiac mañgocya Matadia, Matatiawac mañgocya Semein, Semeinac mañgocya Yosek, Yosekac mañgocya Yoda, ²⁷ Yodawac mañgocya Yoanan, Yoananac mañgocya Resa, Resawac mañgocya Zorobabel, Zorobabelac mañgocya Salatiel, Salatielac mañgocya Neri, ²⁸ Neriac mañgocya Melki, Melkiac mañgocya Adi, Adiac mañgocya Kosam, Kosamac mañgocya Elmadam, Elmadamac mañgocya Eri, ²⁹ Eriac mañgocya Yesua,† Yesuawac mañgocya Eliezere, Eliezereac mañgocya Yorim, Yorimac mañgocya

Matata, Matatawac mañgocya Lewi. ³⁰ Lewiac mañgocya Simeon, Simeonac mañgocya Yuda, Yudawac mañgocya Yosefe, Yosefeac mañgocya Yonam, Yonamac mañgocya Eliakim, ³¹ Eliakimac mañgocya Melea, Meleawac mañgocya Menna, Mennawac mañgocya Matata, Matadawac mañgocya Natan, Natanac mañgocya Dawidi, ³² Dawidiac mañgocya Yesi, Yesaiac mañgocya Obedi, Obedac mañgocya Boasi, Boasiac mañgocya Salmon, Salmonac mañgocya Nason, ³³ Nasonac mañgocya Aminadap, Aminadapac mañgocya Adimin, Adiminac mañgocya Arini, Ariniac mañgocya Hesiron, Hesironac mañgocya Feresi, Feresiac mañgocya Yuda, ³⁴ Yudawac mañgocya Yakobo, Yakopac mañgocya Isaka, Isakawac mañgocya Abaraham, Abarahamac mañgocya Tara, Tarawac mañgocya Nahori, ³⁵ Nahoriac mañgocya Serugu, Serukac mañgocya Ragau, Ragauac mañgocya Pelek, Pelek iwac mañgocya Eberi, Eberiac mañgocya Sala, ³⁶ Selawac mañgocya Kainan, Kainanwac mañgocya Arafaksat, Arafaksatac mañgocya Sem, Semwac mañgocya Noa, Noawac mañgocya Lamek, ³⁷ Lamekac mañgocya Metusela, Metuselalac mañgocya Enoko, Enokoac mañgocya Yaret, Yaretac mañgocya Mahalale, Mahalaleac mañgocya Kainan, ³⁸ Kainamac mañgocya Enosi, Enosiac mañgocya Set, Setac mañgocya Adam, Adamwac mañgocya Anutu,

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wañu Uña Téréyanéñ Yesu sécgémiyu, Yodan doku igucnec lilingéma hama baec kisiaiguc siñi kaiwe 40 keru, Uña Téréyanéñ wagiru kenha wañoc. ² Wañu ai meme 40 imuac séc Biria miñinanéñ ala batuc wammiyec. Wañu iwawai méñ ménda nema keru nalé imi moczoñ tecgéyu yaka niñ humuyec. ³ Yaka niñac humuma keru, Biria miñinanéñ hama ézéyec; Gi Anutuac Naña wanzañguc

† **3:29:** Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qelraiguc Yesu imi Hebiraio ac zéma Girik aciguc momacguc, néñ Nei ac me Sipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wanzac.

zéna hoc yominéj melemma nene wañu.

⁴ Zéyu melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Ic ménénj séwíac nene sac nema ménda keczac.*

⁵ Imuhuc melenj Biriá miñinanéj Yesu wagicma ou emma héngalenj ama arenja yanda baec séc hema kenzac imi moczoñ focnec ézéyu héndarec.

⁶ Wañu ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai moczoñ yanda imuac kuc buña yanda zéma edamuya imi neñ guac waigémmañ zé wanzua. Imi mia nuac méranaiguc haihaiya imuac neñ méñac ménj mimañ zé hia mimañac séc. ⁷ Imuac gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac buña wandacmac.

⁸ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miñ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac welenj qemiwésémañ.*

⁹ Imuhuc zéyu Biriá miñinanéj i muñguc wagicma Yerusalem keñoc. Kemma ama téréya imuac witiyaiguc ou oporu nañu yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc yomuarunec luma emu hiñgacbéémañ.

¹⁰ Zéyu zéyec; Ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéj guac wamma galeñgé gémmu niñac kua meme uñahéra énézémac.

¹¹ Wañu kua meme uña enej gi ménda mama gumac niñac méraginanéj lolongéma gépésigic hénaga hocnéj ménda héimac.*

¹² Imuhuc zéyu Yesunéj muñguc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwésémañ.*

¹³ Imuhuc zéyu Biriá miñinanéj manam batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé méñac mambéc kerec.

Yesunéj Galiláia baeciguc welenj qéénécmima ai hénima meyec.

¹⁴ Wañu Yesunéj Uña Téréyawac kuciguc Galiláia baeciguc liliñgéma keñu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keñec séc saima kendarec. ¹⁵ Wañu Yesu enjeyaoç tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ieneñ mepésimigic.

¹⁶ Wañu Yesunéj Nazarete ama arenjaiguc kereñec. Inéj ama arenja yanda imuaru mia yandiyec. Wañu Sabata nalé méñu haka wañañec ésécnec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommañ zé nañec.

¹⁷ Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi limbi limbiña miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mi-hicñiyec; ¹⁸ Ic maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézémañ niñac Anutuac Uña téréyanéj ni halécnéj naecnémma météré néñec. Wañu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihi meénécmima welenj qeçe ic ionac yéwérigina metecgé énécmimañ niñac inéj ni méli néñec.

¹⁹ Wañu Miñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuña hazac zéma zéau énécmimañ niñac méli néñec.*

²⁰ Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeña mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ieneñ héñsosoligic.

²¹ Wañu Yesunéj hénima ac yomuhuc énézéyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginanéj niñgic imi hélaguc wanzac.

²² Ieneñ moczoñ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naña ménda wanzac?

²³ Wañu Yesunéj énézéyec; Niñtegic qinjegic ac ménj yomuhuc hezac; Mehiahiaru ic gi geñgac séwiqa mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému;

Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niñiñ. Wañu haka imuhucya you geñga taunjaiguc mena hénni.

²⁴ Imuhuc zéma toroqema yomuhuc zéyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Anutuac tiliñ tiliñ ic méñac ménj enjeya taunjaiguc imi zézé ségiségi wammimia ménj ménda hezac.

²⁵ Hélacnec énézéwa niñgic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumeñ zikiyu, baec séc béti yanda hicñiyec. Wañu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic.

²⁶ Wañu Anutunéj Elia imi méñac ménj ménda mélimiyec, néj Sidon baec Sarepta ama arenja yandaiguc embac malé ménj

* 4:4: Hén 8:3   * 4:8: Hén 6:13   * 4:11: Leg 91:1, 12   * 4:12: Hén 6:16   * 4:19: Yes 61:1-2

kerec iwac sac mélimiyu keñec. ²⁷ Wañu Anutuac tilin tilin ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, nêñ sugginaiguc méñac méñ ménda mehiaruyec, nêñ Siria ic Naman sac mehiaruyec. ²⁸ Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tuñaguc tacgic eneñ ac imi niñgic qeri biricnêñ sécgé énécmiyec. ²⁹ Wañu ieneñ yacma tauñ heyec baec imuac tetcgiaiguc sia yanda nañec imuaru Yesu nañgégic hiñgacmac niñ nesimima tauñ imuac séñganñegiguc héréma keñgic. ³⁰ Wañu inêñ sugginaiguc qeric énécmima keñec.

Yesunêñ Kuwic méñ nesiyu éréma keñec.

³¹ Wañu Yesunêñ Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec. ³² Wañu niñgic ara imi qac buñayaguc wañu welicgégic. ³³ Wañu tocgotocgo ama imuaru ic méñ kuwic zapi qeqeyaguc* méñnêñ tacma qac genñgelanñéma qarec. ³⁴ Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebiru nénécmimanêñ zé hazanêñ? Ni ninzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵ Imuhuc zéyu Yesunêñ qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminêñ ic imi ic tuñ imuac sugginaiguc hérékeñ héréha wammima éréyu ic iminêñ mama qeyec, nêñ séwiya méñ ménda biriyec. ³⁶ Wañu haka imi hémma ic embac moczon welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buña zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma érezac! ³⁷ Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunêñ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

³⁸ Wañu Yesunêñ yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc eñec. Eñu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanêñ késayu heyu, ic embac eneñ iwac niñ wamma Yesu

welcemic. ³⁹ Welecgic Yesunêñ ho-suraiguc namma séwi geric imi qetalim-ima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminêñ nalé sosola qahac yacma welen qeénécmiyec. ⁴⁰ Kaiwe hiñgacmanêñ zé wañu ic embac ieneñ ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onag-icma harégic. Wañu harégic séc Yesunêñ méria hai énécmima mehiaru énécmiyec. ⁴¹ Wañu uña birianêñ momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ieneñ Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunêñ qetali énécmima ac ménda zému niñac neuñ héiénécmiyec.

⁴² Wañu ama gianñiyu Yesunêñ séñganñeguc mama baec kisia méñ hétéña qahac imuaru kemma tackeru, ic tuñ eneñ hocma mihicñima ménda wai énécmima kemmac niñac zéqetali wammigic. ⁴³ Imuhuc wañgic Yesunêñ yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héngalenêñ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi énézemanêñac hezac. Ni imi ai imuac mia méli nêñu mayi. ⁴⁴ Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc† tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

5

Yesunêñ hénima ai ichéra énépésiyec.

¹ Yesunêñ Genesarete zékên yanda* giñgiñaguc nañkeru tuñ yandanêñ Anutuac ackuazéc nimbiñ zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic. ² Wañu Yesunêñ héñu zékên giñgiña imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneñ imuacnec mama ufcgina zuacma kecgic. ³ Wañu Yesunêñ zéic méñgiguc eñec. Wañu zéic imi ic méñ qara Simon iwac zéic. Yesunêñ Simon ézéyu zéic imi nañgéyu élélahunec† komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuñ yanda imi ku énécmiyec. ⁴ Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi

* **4:33:** Girik ic ionac niniñginaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebiru énécmianec. Kembaña 36 imuaru acguc ac imi hezac. † **4:44:** Yuda ic ionac baec; kiwi méranêñ ooya tosaraiguc Galilaia. * **5:1:** Imi mia, Galilaia kondun. † **5:3:** Baec igucnec.

doku hingat hingatiguc kemma ufiga haima lambéc héréna. ⁵ Zéyu Simonnéj melemma zéyec; Kiwi ic nini sinjiaiguc ai yanda meni ama gianizac, néj méj ménda mihicizij. Wañu zézanj imuac wamma ufiga moczonj muñguc haiwa hingatdacmu. ⁶ Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufigina hénima tegirec. ⁷ Wañu alahécgina zéic méjiguc kecgic enej hama méra énécmimu niñac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Wañu ienej hama zéic éréhcne tigid kuagira qeyu zéic éréhc imi doku qeriaiguc hingatci zé wañoc. ⁸ Wañu Simon Peteronéj haka imi hémma Yesuac simiña igucgeñ sigéma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu ni imi késpedesic ic, imuac wainémma kembésémañ. ⁹ Imi mia eneya zéma ic tosara i guc kecgic enej moczonj lambéc hérégic imi hémma welicgégic hénia imuac niñ imuhuc zéyec. ¹⁰ Wañu Zebedaioac nañhéréra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgégoc.

Wañu Yesunéj Simon yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémañ. ¹¹ Wañu ienej zéic héréma élélahu† haima iwawai moczonj imuaru waidacma Yesu méndacma keñgic.

Yesunéj ic méj wizi selia warihaguc mehiaruyec.

¹² Yesunéj ama areña yanda méjiguc kerec. Keru ic méj wizi seli séwiyas sécgémiyu kerec inéj Yesu hémma sigéma welecma zéyec; Miñ Kewu, nuac ewa siñga hegénu ni hia mesolani némbésémañac séc. ¹³ Zéyu Yesunéj méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanzua, solañja wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec qahac wañec. ¹⁴ Wañu Yesunéj ic imi neuj héimima yomuhuc ézéyec; Ic méñac méj ménda zéwésémañ, néj kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solañja wanzanj imi héñu Mosenéj zéyec séc Anutuac buña haina ogénu haka iminéj héipuc wañ énécmiyu ninzégému. ¹⁵ Wañu Yesuac qac buñanéj muñguc yanda saima keñu ackuazécyá nimma

hafigina mehiaru énécmimac niñ ic embac tunaguc sasala tocgéma hamane hacig. ¹⁶ Wañu Yesunéj elingé amuma eneyanec baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéj ic puriñ méj mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe méñu Yesunéj ic embac ac ku énécmimanec nañu Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemne Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic enej hama momacnec tacgic, Anutuac hafi mehiahiaruac kuhanéj iwaru hemiyec. ¹⁸ Wañu ic tosanéñ ic puriñ méj sasaniguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiñ zé wagicma embiñ zé wañgic. ¹⁹ Néj tun yanda tacma hénaya hézicgégic titiña qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaña hicñiyu ic puriña imi sasanaguc ic embac suginaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hingatc. ²⁰ Yesunéj ionac ninzégé ninzégéna imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac késpedesicga waiwaiya wanzac. ²¹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma Farisaio ic enej qeriginanéñ yomuhuc niñgic; Ic yomi mérénéñ Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méñnéj méj neñanj késpedesicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéñ sac wammacac séc. ²² Imuhuc eminiñgic Yesunéj imi niñtegicma melemma zéyec; Ini qeriginaguc némac ac emininzu? ²³ Ic hénia méria humumia ézémañ zéma ac diminéñ efefia wammac? Késpedesicga waizua iminéñ efefia me yacma hehega mema kembésémañ imi? ²⁴ Icac Naña ni imi baeciguc késpedesicgina wai énéc mimiawac kuc buñana henénzac imi héñtegicmu. Imuhuc zéma ic hénia méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézia, yacma sasanja mema amagaiguc kembésémañ. ²⁵ Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eneya amaiguc lilingéma keñec. ²⁶ Keñu ic embac moczonj kilen yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wañu zénéngina hiriyu zégic; Deguc nini haka méréra hénziñ.

† 5:11: Girik aciguc; baeciguc. § 5:12: Girik aciguc séwi wizi hénia hénia imuac lepra zéañgic.

Yesunéh Lewi qarú méndacmiyec.

²⁷ Imuac andiaiguc Yeusunéh hinggacma kemma hénu takis meme ic ménj qara Lewi** inéh ai amayaiguc taru hama ni méndac nénna zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéh yacma iwawai moczonj andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéh Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wanju takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newin zé tacgic. ³⁰ Wanju Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic enej Yesuac tohotoho ichéra njidic njuduc ac wanj énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma késpedesic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹ Zégic Yesunéh melemma zéyec; Ic hafigina qahac ienenj dokta njac ménda wananzu, néj hafiginaguc ienenj mia imuac wananzu. ³² Ni mia ic solanja unurumanj zéma ménda mayi, néj biria meme ic ewa qerigina melemmu njac unurumanj zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

³³ Imuhuc zéyu ienenj Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ienenj hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Wanju Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wananzu. Wanju guac tohotoho ichécgia imi enej nalé séc nene doku neanzu. ³⁴ Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ic qanj tosara ic ménj embac memanj zé wanzac i guc kecziuguc nene zikima zéwelec ai memu njac hia énézémuac séc me? ³⁵ Imi qahac, néj kecma nalé imi ducnyu euya imi wagicma kenjic qahac wanuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

³⁶ Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Ménjnéh ménj maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebiri-mac, néj susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷ Wanju ménjnéh ménj wainj doku qelia yanj séwélanéh gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc wainj qelianéh melemma wainj selia

wammanj zé wéséséya mihicnyima gésé imi épépéngéyu tegiru wainj imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac. ³⁸ Imuac wainj doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac. ³⁹ Wainj imi nalé horua heheyawac wainj qacguc zéanzac imuac njac ménjnéh wainj wahala kuhaguc imi nemaguc wainj qelia kuha qahac ménj njac ménda wananzac.

6

Sabata nalé minjina Yesu.

¹ Sabata nalé ménju Yesunéh padi ai namunjina igucnec qericma kenjic. Kenju tohotoho ichéra ienenj méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanéh asasanjéma negic. ² Imuhuc wanjic Farisaio ic tosara enej yomuhuc zégic; Némac njing haka Sabata naléyaguc ménda wawanja imuhucya wanzu? ³ Zégic Yesunéh acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ienenj yaka njing humugic nalé imuaru, néma haka wanjic imi ménda oloj njinganzu? ⁴ Inéh Anutuac ama qeriaiguc emma saméh haimimia, tosara qahac, néj hofac oo ic ienenj sac nemuac hena aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgcic imi acguc énécmiyu nedacgic. ⁵ Yesunéh imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Nanja imi Sabata naléyawac minjina wanzac.

⁶ Wanju Sabata nalé ménju Yesunéh tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wanju imuaru ic ménj tarec. Wanju iwac méra héiya imi séléc sélécgia. ⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienenj Yesu aciguc opochinj zé késpedesira ménj mihicnyiwinj zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgcic. ⁸ Wanju Yesunéh ewa qerigina njingtegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéh yacma nanjic. ⁹ Nanju Yesunéh yomuhuc énézéyec; Qesiénécmizua. Diminéh héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambinj me haka biria wambinj? Kekec imi mehiaruwinj me

** 5:27: Mataio zémimia. * 6:2: Njingic ai tanec wanju imuhuc zégic.

gehumuwiñ? ¹⁰ Imuhuc zéma hénaorin lelecgéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc wañu ieneñ qerigina geric bélañanén sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiñ zéma eminiñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Wañu nalé imuaru Yesunén zéwelec wammañ zéma baec boñaiguc keremma sinji herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Wañu ama gianiyu tohotoho ichéra unuruma sugginaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, hénia imi zamanziñ.) zéma iwac munia Anderea, wañu Yakobo, Yohane, Filipo, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara mén Lewi), zéma Toma, Alfaioac naña Yakobo, Simon Zelote zémimia, ¹⁶ Wañu Yakoboac naña Yuda, zéma Yuda Karioto, wañu ic yominén mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Wañu Yesunén tohotoho ichéra iniguc baec boña igucnec mama baec kon-donjaiguc nañec. Nañu tohotoho ic tosara tuñaguc zéma ic tuñ kuney yandanén Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékén yanda giñgiña igucnec ¹⁸ ackuazéc nimbiñ zé me hafigina mehiaru énécmimac niñac hagic. Wañu Yesunén ic tosara uña zapi qeqeyanén mebiru énécmiyu qenzen manzen qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec. ¹⁹ Wañu Yesuarunec kuc yandanén éréma icya icya moczon mehiaru énécmidarec. Wañu imuac niñ ic embac moczon méraginanén Yesu osiwiñ zé wañgic.

²⁰ Yesunén kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda imi ic maqeqeya onac buña, imuac niñ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc. ²¹ Sécgé énécmimac, imuac niñ deguc yaka niñ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niñ deguc siacma kezcu ini imi ségiségi ginaguc. ²² Icac Naña iwac niñac ic embac ieneñ hazéc wañ énécmima elicgé

énécmima zébiri énécmima onac qac buña imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héngic! Kurumeñ amaiguc onaru bakia hiabia imi kuney yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac acguc imuhuc wañ énécmianñgic hénia imuac niñac ini imuhuc wammuc hezac. ²⁴ Saecginaguc, iwawai saméña heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgézac. ²⁵ Saecginaguc, deguc tomengina qeancac ini. Ini imi Kecma yaka niñ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda wañanzu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu. ²⁶ Ic embac moczon ieneñ onac zézé ségiségi wañ énécmianñzuc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ieneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora ionac mia imuhuc wañ énécmianñgic.

Hazéchécgina goigina héimu.

²⁷ Wañu gezacgina haima ninzu onac zézua; Hazécgina ala wañ énécmigic. Wañu ic tosara nimbiri énécmianñzuc ionac haka hiabia wañ énécmimu. ²⁸ Saecgé énécmianñzuc imi onac mia mozocgé énécmimu. Wañu gamu qeqe ac wañ énécmianñzuc ionac niñac wamma zéwelec wammu. ²⁹ Ménénéñ nekaña qeyu nekaña néwécgeña imi imuhucnec melenña qemac. Ménénéñ guac sañgeña malekuga guagiru maleku qeriaiguc héihéiya imi acguc waimina. ³⁰ Ménénéñ mén iwawai mén niñac welec géñu hia miwésémañ. Ménénéñ guac iwawaiga mema keñu melenñ néna ménda zéwésémañ. ³¹ Wañu haka hiabia ménac mén alahécginanén wañ énécmimuc wanzuiguc haka imuhucya imi enaoc walac wañ énécmimu. ³² Ini ic tosara ala wañ énécmianñzuc ionac sac ala wañ énécmianñzuc iguc imi némac hiabianén he énécmiwacnec? Képésic ic ieneñ acguc ic tosara ala siñ wañ énécmianñzuc ionac ala siñ wañ énécmianñzuc. ³³ Ic ménénéñ mén haka hiabia wañ énécmianñzuc ionac mia haka hiabia

wanj énécmianzu iguc imi némac hiabianéj he énécmiwacnec? Képésic ic enej acguc imuhuc wanjanzu. ³⁴ Ini bakia mewij zé iwawai méj alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéj he énécmiwacnec? Képésic ic ienej acguc bakia séha mewij zé nijkumuma kápésic ic méjác méj méra énécmianzu. ³⁵ Imuac ini hazéc hécgina ala wanj énécmima goi héihéi wanj énécmiwij zé bakia nijác ménda wamma enjác méra énécmimu. Imuhuc wanjanzuiguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eneja minjawac nambérac héra wammu. Inéj mia ewa hiawac énécmimia imi ménda nijtegicanzu ionac zéma kaiziliwenj ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi wanj énécmianzac. ³⁶ Onac kurumenj Manjocnéj wéséséya nijénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina nijénécmimu.

Nij gésigésiac haka.

³⁷ Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, kápésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Wanj alahécgina ionac kápésicgina wai énécmigic, enaj kápésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac. ³⁸ Enj énécmigic, enj énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hingacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéju kenja wanj hingaru, munjuc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Enej géségina tima énécmigic imuac sécyaguc tima melenj énécmiyu memu. ³⁹ Wanj inéj munjuc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéj kic hilic méj hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséjiguc ménda hingacmaoc me? ⁴⁰ Tohotoho icnéj kiwi icya ménda ogicma keczac, néj méjác méj kiwi icyanéj ninija moczonj didjanec kumiyu nijarenj gédacmaciguc, inéj mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac. ⁴¹ Némac nijác alagawa kiwaiguc goc héntegicma genjác kicgaiguc ic kembraja hezac imi ménda nijtegicanzanj me? ⁴² Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kembraja hezac imi ménda héntegicma dimuhuc guac alagawac zéma

Alana wainénna nejj guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memanj zéwésémanj me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kembraja hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémanj.

⁴³ Némac nij? Ic hésa hiabia méjnénj héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wanj ic hésa biria méjnénj héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézua. ⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héntegicanzj. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihicnjanzj. Wanj sanjanjiguc wanj gocmia ménda mihicnjanzj. ⁴⁵ Ic embac enej iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéj ac zéanzu, imuac nijác ic hiabianéj ewa qeriaiguc ninijj hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicnjanzac. Wanj ic birianéj ninijj biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicnjanzac.

⁴⁶ Ini imi nuac nij Minj Kewu, Minj Kewu zénémmanc dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wanjanzu? ⁴⁷ Méjnénj méj nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ienej ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu. ⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memanj zé baec hingac hingarawac éséma banja mihicnima imuac qahaiguc simenj haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néj hiabianec seligima nanec imuac nij ménda mehiriyec. ⁴⁹ Wanj nimma ménda tohoanzac inéj baec bébélacgia banja qahac imuaru amaya meyec ésécnec. Doku yandanéj luma qeyu ama imi focdac zéngéma kunenj yanda biriyec.

7

Ténginj ic galenj méjác ninzénj ninzénja.

¹ Yesunéj ackuazéc imuhuc moczonj énézéyu gezacginanéj nijgic tecgéyu, Kafanaum ama areja yandaiguc kerejéc. ² Imuaru ténginj ic 100 ionac galengina méjác welenj qeje ic héj soroc wammimia méjnénj hafi kiyu humumanj

zé wañec. ³ Wañu galeñ iminén Yesuac suruc nimma Yesunén hama welen qe qe icya imi mehiaru mimac niñ qesimimu niñac Yuda ic ionac galeñ tosara méli énécmiyec. ⁴ Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanén moczoñ yomuhuc welecmigic; Galeñ imi ara niñmiwésémañac séc ic héla kecanzac. ⁵ Inén Yuda ic nonac ala siñ wañ nénécmima tocgotocgo amanina menénécmiyec. ⁶ Imuhuc zégic Yesunén iniguc momacnec keñec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keñkeru, téñgiñ ic 100 ionac galeñginanén alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyec; Miñ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémañ. Ni dac imuhucya nuac ama baenánéñ logi gémmacac séc qahac. ⁷ Ni nena niñ nimba ménda sécgéyu guaru hamañ zé osizua. Imuac niñ gi imuaru kecma eñ zéna welen qe qe icna imi hiarumac. ⁸ Ni ic eñeñana ionac méra bacginaiguc kecanzua. Wañu nuac bacnaiguc imuhucyanec téñgiñ ic hécna kecanzu. Wañu neñ méñac kenna zéwa keñu, méñac hana zéwa haanzac. Wañu welen qe qe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹ Ara imuhuc zégic nimma Yesunén welicgéma ic tuñ méndacmigic ionac muru liliñgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niñgic, Israel ic onarunec ninzén ninzén séha imuhucya méñ ménda mihicñiyi. ¹⁰ Wañu méli énécmiyu hagic ieneñ liliñgéma amaiguc kemma héñgic welen qe qe ic inén hiaruma séwiya hia kerec.

Yesunén embac malé méñac naña humuc igucnec meqelimiyc.

¹¹ Kecma Yesunén tañ méñ qara Nain imuaru keñu tohotoho ichéra zéma ic tuñ yandanén méndacmima keñgic. ¹² Wañu tañ imuac sañgulaña hosuraiguc kereñu qamoc méñ huama magic. Wañu humuyec imi embac malé méñac naña. Naña imi momacguc sac kerec. Wañu tañ imuac ic embac sasalanén embac malé i guc momacnec magic. ¹³ Wañu Miñ Kewunén embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keñkecgic ieneñ béñzén zikima nañgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua,

yacna. ¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminén yacma acac hénima zéyec. Wañu Yesunén i neñgocya miyec. ¹⁶ Wañu ic eneñ moczoñ imi hémma zénéñgina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tiliñ tiliñ ic kuneñ yanda méñnéñ sucninaiguc hicñiyecac keczac. Tosara eneñ zégic; Anutunén ichéra niñnéncmima hazac. ¹⁷ Wañu Yesuac surucya iminén Yuda baec séc zéma baec néwéc néwéc saima kendarec.

Yesunén Yohaneac hénia zéyec.

¹⁸ Yohanenén hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra eneñ haka hicñiyec imi moczoñ ézédacgic. Wañu ac imi nimma tohotoho ic éréhéc héihéré érécmima ¹⁹ Miñ Kewu yomuhuc zéma qesimimaoc niñ méli érécmiyec; Ha nénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²⁰ Wañu ieneñ Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²¹ Wañu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uña biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihi meénécmiyec. ²² Wañu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma niñanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéñ kicgina hima héñanzu, puriñ eneñ hénac kenzu, wizi seliginaguc imi solañanima keczu, gezacgina héhéñgia ieneñ gezacginanén ninzu, humuc ic eneñ qelima yaczu, wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézézac. ²³ Wañu méñnéñ méñ nuac niñ niñ éréhécguc ménda qonzoñ tongezac imi ségiségiyaguc. ²⁴ Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichérra ieneñ liliñgéma keñoc. Keñic Yesunén Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Uñ méñ luhucnéñ qeyu hirima nañu hémmu niñac keñgic? ²⁵ Imi qahac wañu némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Ic méñ malekuya hiabia héima keczac imuac hémbiñ zé keñgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa kecanzu imi eneñ

ama kewuyaiguc kecanzu. ²⁶ Waņu imi qahac waņu, némac iwawai hémbiņ zé keņgic? Anutuac tilij tilij ic méņac me? O, imi hélacnec! Énézéwa niņgic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méņ wanzac. ²⁷ Iwac mia ac kiwi méņ yomuhuc oyec hezac; Héņgic, ni kua meme icna méņ méliwa walac kemma hénaga mindiņimac. ²⁸ Énézéwa niņgic; Embac igucnec hicņihicņiya tosara yanda ionarunec méņnéņ méņ Yohane ménda ogiczac, néņ Anutuac héņgaleņ ama areņa yanda qeriaiguc mamayagina méņnéņ Yohane i hia ogiczac. ²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ieneņ Yohaneac doku naecgic imuac niņac ackuazéc imi nimma Anutu imi solaņa zéma zéaugic. ³⁰ Waņu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ieneņ sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siņ eņaņ niņac heyec imuac héņara megic.

³¹ Yesunéņ toroqema zéyec; Nalé yomuac hicņisai imi iwawai némaciguc séc héimaņ? Ieneņ dimuhucya ésécnec zémaņ? ³² Imi nambérac tosara nénnagémba sombeņiguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ieneņ sombeņ imuaru tacma ac yomuhuc zékeņ zéha waņanzu. Nini onac niņac kuņa héiéńcmini ini legic ménda hirizu, nini soņgoņac legic héini ini ménda zésiac wanzu! ³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohaneac hama nene ménda nema zéwelecma waiņ doku ménda neyu, eneņ hémma uņa birianeņ késazac zégic. ³⁴ Waņu Icac Naņaneņ hama nene nema waiņ doku neyu, eneņ yomuhuc zéanzu; Héņgic inéņ hémbaoc wamma nene nema doku selia siņa nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac. ³⁵ Waņu niņteģic qiņteģic imi imuac nambérac héra ieneņ méndacma wamma hénia solaņa mewinianzu.

Embac méņnéņ siacma Yesuac héniya halécnéņ naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méņnéņ eņeyaguc nene nemac niņac Yesu héihéré miyu Yesunéņ iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areņa yanda imuaru biria

meme embac méņ kerec inéņ Yesunéņ Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruņ halécyaguc imi mema hama éreyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréņaiguc hénaya haiyec imuhucgeņ namma siarec. Siacma tacma eņeya kic masinéņ hénaya naecmima oruc zucyanéņ kereņ meyu zicgéyu kuayanéņ hénaya kiricne mima haléc héméņa hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéņ hémma qerianeņ yomuhuc niņec; Ic yominéņ Anutuac tilij tilij ic kecbacnec eņeya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niņ embac imi méréneņ me dimuhucya imi niņ tegicbacnec. ⁴⁰ Imuhuc niņu, Yesunéņ imi niņteģicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neņ ac méņ zémaņac niņzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunéņ yomuhuc zéyec; Ic éréhécneņ soukiwa ic méņac murunec soukiwa meyc méņac muru tasia yawuņ momacguc zéma maso éréhéc imuac ai boņa séc hemiyu, méņac muru tasia maso éréhéc imuac ai boņa séc hemiyec. ⁴² Waņu ic éréhéc ekaoc taségira melen mimaocac séc qahac waņu soukiwa ic iminéņ tasé iorac muru hezac imi moczoņ auérecmiyec. Waņu sugiraiguc méréneņ iwac siņ kuneņnec ogicma nimmimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Simonneņ melemma yomuhuc zéyec; Neņ nimba taséya kuneņnec aumimia waņec inéņ mia siņ kuneņnec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindiņanec niņgésizaņ. ⁴⁴ Imuhuc zéma embacac muru liliņgéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzaņ? Neņ amaiguc éréwa geņ hénana zuacmaņac doku méņ ménda nénzana. Néņ embac yominéņ eņeya kic masinéņ hénana naecněmma oruc zucyanéņ kereņ menénzac. ⁴⁵ Geņ ménda kiricne menénzaņ, néņ embac yominéņ éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac. ⁴⁶ Geņ orucnaiguc oliwa halécdac méņ ménda naecnénzaņ, néņ embac yominéņ haléc héméņaiguc alabasanéņ hénanaiguc naecnénzac. ⁴⁷ Hénia imuac niņ neņ gézéwa ninna; Embac yominéņ siņ kuneņ yanda hem-

izac imuac niñ kápésicya kuney yanda aumimia wanzac, néñ kápésic komodia dac aumimia wanzac inéñ siñ komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, kápésicga waigéngéña wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic eney qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Yomi némac icnéñ kápésicya waizac? ⁵⁰ Wañu Yesunéñ embac yomuhuc ézéyec; Ninzén ninzén guac muru hezac iminéñ gi aṅgénga tigénzac imuac luaeiguc kembésémañ.

8

Gocmiawac séséc ac.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéñ ama areñ yanda yanda zéma ama areña areña lelecgéma Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra ¹² ieneñ momacnec keñgic. ² (2a) Wañu embac tosara Yesunéñ uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec ³ (3a) imi eney iniguc momacnec kemma eñañ iwawaigina mema welen qeénécmigic. (2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéñ becneñ iwac murunec uña biria ⁷ nesi énécmiyec imi zéma (3b) Herodeac soukiwa galeñ ic Kuza iwac iniña Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴ Ama areña yanda igucnec séc ic embac eney tocgéma Yesuac muru hagic tuñ yanda wañu, Yesunéñ séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁵ Ai ic méñnéñ iwawai gocmia qesamañ zé keñec. Kemma qesayu gocmia tosara imi héra zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ieneñ tigid biriyec. Tosara nei ieneñ hama nedacgic ⁶ Tosaranéñ baña qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éréyec, néñ dokuya qahac wañu sélécgédarec. ⁷ Wañu gocmia tosanéñ héra waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu héra waiyagucnéñ momacnec yandima hézicgégic. ⁸ Wañu gocmia tosanéñ baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunéñ ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezacginaguc ieneñ nimmu.

✧ 8:10: Yes 6:9

⁹ Tohotoho ichéra eney sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qesimigic. ¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héngalen ama areña yandawac hénia sasaṅgia imi hia niñsanimuac hezac. Wañu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néñ hia ménda héñtegicmu. Wañu nimmu, néñ hia ménda niñtegicmuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzua.✧

Yesunéñ séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. ¹² Gocmia héra zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc niñgic Biria miñinanéñ hama ic imi eney niñzéngegic aṅgéñ tiénécmiwac niñac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyá. ¹³ Gocmia tosara baña qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Wañu zalia ménda hiñgac késayacgéyu nalé dahecac séc niñzéngegéma kecgic manam batuciguc onoporu waima keñanzu imuac sécyá. ¹⁴ Gocmia tosara héra waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanéñ ackuazéc niñzu wañu baecac niñyéwéria me hinac yanda me séwiac siñanéñ hézicgéyu niñzén ninzéngina séha ménda yandianzac imuac sécyá. ¹⁵ Wañu gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héra zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héra haianzu imuac sécyá.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

¹⁶ Méñnéñ méñ lambe otorima kewucnéñ ménda hoturumac me duñ tatac bawu ménda haimac, néñ ic embac ama qeriaiguc érému eney asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. ¹⁷ Iwawai saña imi moczoñ auyu hémmacac séc wañu iwawai sasaṅgiaiguc hezac imi moczoñ meyu wininimacac séc. ¹⁸ Imuac ini gezacginanéñ dimuhuc niñanzu haka imuac héngésimu. Méñnéñ méñ ackuazéc késakeczac imi torogemimia wammac. Wañu méñnéñ méñ

ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma ninzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héla.

¹⁹ Yesuac neᅅgoc munahéra ienen hagic. Waᅅu ic embac tuᅅ yanda niᅅac hosuraiguc kembiᅅac séc qahac waᅅec. ²⁰ Waᅅu ic mérnén Yesu yomuhuc ézéyec; Guac neᅅgoc munahécga ienen gémbiᅅ zé hama séᅅgaᅅᅅ nanzu. ²¹ Zéyu Yesunén melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi eneᅅ mia nuac neᅅgoc muna hécna wanzu.

Yesunén luhuc yanda ézéyu nén qeyec.

²² Kaiwe méᅅu Yesunén tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékén néwécgeᅅac kenni. Zéyu ienen eᅅawu zéic nesima hénima keᅅgic. ²³ Kemma kecgic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanén konduᅅ imuaru mama qeyu doku temboᅅnén éréma zéic qeriaiguc hiᅅgaru zéicnén konduᅅiguc hiᅅgacmaᅅ zé waᅅec. ²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanén Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galeᅅnina, galeᅅnina, nini humuqai wambiᅅ niᅅac.

Zéigc Yesunén gau igucnec yacma luhuc zéma konduᅅ temboᅅ zéqetali ércmiyu nén qema heyoc. ²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Ninzén ninzénigina dimia?

Imuhuc zéyu zénénigina hiriyu welicgéma eᅅaocnec eminimma zéigc; Ic yomi méré waᅅu, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozaoc?

Yesunén uᅅa biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hiᅅgacdacgic.

²⁶ Ienen nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgeᅅaciguc Gerasa baeciguc kereᅅgic. ²⁷ Keremma Yesunén imuacnec mama élélahu* eᅅu ama areᅅa yanda imuac miᅅina ic kuwiraguc mérnén hama Yesu mihicᅅiyec. Waᅅu ic iminén nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suaᅅ sugcnaiguc heaᅅec. ²⁸ Inén Yesu hémma

qacma iwac wésiaiguc mama sicgéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eᅅeᅅa miᅅina Anutuac Naᅅa Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda menémbésémaᅅ. ²⁹ Ac imi mia Yesunén i hémma uᅅa birianén iwarunec éréma kemmac niᅅac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uᅅa zapi qeᅅeyanén hatac sasala késayu seᅅ hésanén hénia qatémima galeᅅgéigc, nén qericma uᅅa birianén hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéaᅅec. ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunén qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuᅅ yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uᅅa biria sasalanén hiᅅgacma kecgic imuac niᅅ imuhuc zéyec. ³¹ Imuhuc zéma Yesunén uᅅa biria ionac baec dumuᅅaiguc ménda nesi énécmiyu hiᅅgacmu niᅅac welecmigic.

³² Waᅅu baec boᅅa imuaru beric sasalanén gété kulumma kecgic uᅅa biria eneᅅ wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hiᅅgacmu niᅅac welecmigic niᅅénécmiyec. ³³ Niᅅénécmiyu uᅅa biria ienen ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiᅅgacgic beric tuᅅ yanda ienen usuᅅnec kemma sia yanda igucnec hiᅅgacma dokuiguc hiᅅgacgic dokunén hoturu énécmiyec. ³⁴ Ic tosara beric galeᅅgéma kecgic ienen haka hicᅅiyec imi hémma focdac néᅅgacma ama areᅅa yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic. ³⁵ Zéigc nimma ic embac ienen haka hicᅅiyec imi hémbiᅅ zéma Yesuac muru hagic. Hama héᅅgic ic uᅅa biria ienen éréma kendacgic ic iminén Yesuac héniaiguc malekuya héima solanéac wamma bénzén tackeru zénénigina hiriyec. ³⁶ Ic uᅅa biriaguc kerec iminén dimuhuc hiaruyec imi héᅅgic imi eneᅅ tosara suruc énézégic niᅅgic. ³⁷ Énézégic nimma Gerasa baec imuac miᅅina ienen zénénigina kuneᅅ yanda hiriyu wai énécmima kemmac niᅅac Yesu welecmigic. Inén zéiciguc emma baec imi waima keᅅec. ³⁸ Waᅅu ic uᅅa biria waima keᅅec inén Yesuguc kecmaᅅ zé welecmiyec, nén Yesu imi yomuhuc ézéma

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

méli miyec; ³⁹ Gi amagaiguc lilingéma kemma Anutunéh guac muru haka kuneh yanda dimuhucya wanğenzac imuac suruc imi énezéwésémañ. Imuhuc zéyu ic iminéh waima kemma Yesunéh némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areña yanda séc lelecgéma énezédarec.

Yesunéh embac seraña ménj humuc iguc-nec meqeliyec.

⁴⁰ Wañu Yesunéh doku néwéc lilingéma hayu ic embac tuñ yandanéh Yesuac mambéc kecgic imuac niñac zézé ségiségi wammima hérémigic. ⁴¹ (41a) Wañu héngic, ic ménj qara Yairo zémimia inéh hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama ménjac galenj kerec. ⁴² (42a) Wañu iwac muru bérara embac seraña momacguc sac kerec. Embac imi yawuñ 12 wañec. Wañu inéh hafi kiyu humumañ zé wañec. (41b) Imuac niñac ic iminéh hama Yesuac héniaiguc sicgémima eneya amaiguc hamañ niñac welecmiyec. (42b) Weleru Yesunéh amayaiguc keñu ic embac tuñ yandanéh lelecgémima momacnec keñgic.

Hafi embac ménjnéñ ninzénğéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

⁴³ Keñkecgic suginaiguc embac ménj kerec inéh yawuñ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inéh soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoñ séwi galenj ic énécmima audarec, néñ ménjnéñ ménj mehiaru mimacac séc qahac wañec. ⁴⁴ Wañu inéh Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgéyec. ⁴⁵ Wañu Yesunéh qesima mérénéh nosizac zéma zéyec. Wañu moczoñ qaecgégic, Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, tuñ yandanéh lelecgéma qéfacgé génzu. ⁴⁶ Zégic Yesunéh melemma zéyec; Ménjnéñ nosiyu kucnanéh éréma ai meyu ninzua. ⁴⁷ Imuhuc zéyu embacnéh qaecgémacac séc qahac wañec imi niñasarima bac yandi yandi wamma hama mama sicgéma hénia némac niñ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec teggéyec imi ic embac moczoñ kicginaiguc ézédarec. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh ézéyec; Béracna, geñga

ninzénj ninzénğanéñ mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzénj kembésémañ.

⁴⁹ Imuhuc zémanec nañu tocgotocgo amawac galenj iwac amaya igucnec ic ménjnéñ hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh nimma yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hirimac. Wañu ninzénğéna béracga imi hiarumac. ⁵¹ Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac seraña iwac neñgoc mañgocya sac onagiru enjic. ⁵² Enjic ic embac ieneñ embac merac iwac niñ wamma zésiác yanda wamma qewelonj wañgic Yesunéh énezéyec; Ménda siacgic embac merac yomi ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁵³ Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñtegicgic imuac niñ zédesi wammigic. ⁵⁴ Wañu Yesunéh embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna. ⁵⁵ Imuhuc zéyu uñayanéh lilingéyu imuarunec yacma nañec. Nañu nene mimu niñac énezéyec. ⁵⁶ Wañu neñgoc mañgocyanéh hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunéh haka hicniyec imi ménjac ménj ménda zému niñac neñ héiérecmiyec.

9

Yesunéh tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

¹ Yesunéh tohotoho ichéra 12 unuruma uña biria moczoñ nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. ² Anutuac héngalenj ama areña yanda imuac énezéma hafi zepa wanzu imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. ³ Wañu méli énécmima yomuhuc énezéyec; Ini keñha wambiñ zéma iwawai yomuhucya ménj ménda mema enjac kemmu, tac me gésé me hénia mañ me soukiwa me maleku saméña imuhucya. ⁴ Kemma ama geric ménjiguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembinj zémaguc ama geric imi waimu. ⁵ Ic embac eneh ménda

héihéré énécmimuguc tauṅ imi waima kemmu. Waṅu waima kembiṅ zé imuaru héná usuginaiguc seitotoṅ tacmac imi qegic mamac. Waṅu ieneṅ hakagina imi hémma imuac hénia imi niṅsarimu. ⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneṅ kemma ama areṅ yanda yanda lelecgéma ama areṅ séc buṅa suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéṅ Yesuac hénia niṅsarimaṅ zé waṅec.

⁷ Waṅu haka méréra imi hémma ic embac tosananéṅ Yohanenéṅ humuc igucnec qelima yarec, imuac niṅ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niṅ Perea baec galeṅ Herodenéṅ iwawai imi moczoṅ nimma nimbipiyec. ⁸ Waṅu tosara imi Elianéṅ muṅguc wininima keczac zégic, néṅ tosara imi Anutuac tiliṅ tiliṅ ic walaha ionarunec méṅnéṅ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. ⁹ Herodenéṅ zéyec; Yohane imi becnec neṅ déméṅa qeriri. Waṅu suruc imuhucya imuhucya imi mérac niṅac zéma imuhuc zéanžu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmaṅ zé waṅec.

Yesunéṅ ic zaṅgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰ Waṅu Yesuac Méliméli ic ieneṅ liliṅgéma hama ai megic imuac suruc moczoṅ Yesu ézégic. Yesunéṅ suruc imi nimma onagicma eṅawu baec imi waima Betsaida ama areṅa yandaiguc keṅgic. ¹¹ Waṅu ic embac ieneṅ niṅtegitma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéṅ unuruma Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandawac ackuazéc énézéyec. Waṅu hafigina qahac wammac niṅac waṅgic mehiaru énécmiyec. ¹² Kaiwe kiwa hiṅgacmaṅ zé waṅu Yesuac Méliméli ic 12 ieneṅ Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc keczṅ imuac niṅ ic embac méli énécmima ama areṅa me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duṅ tatacgina mihicṅimu. ¹³ Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Eṅaoc nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boṅ

ménda mewiṅiguc nonaru imi saméṅ méra méṅ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁴ Imi mia sugginaiguc ic ionacnec zaṅgégina oloṅgic 5,000 imuac séc waṅec imuac niṅ imuhuc zégic. Waṅu Yesunéṅ 50 imuac séc tuṅa tuṅa nene newiṅ zé tacmu niṅac tohotoho ichéra énézéyec. ¹⁵ Énézéyu zéyec séc waṅgic ic embac moczoṅ nene newiṅ zé tacdacgic. ¹⁶ Waṅu Yesunéṅ saméṅ méra méṅ zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu eṅu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niṅac tohotoho ichéra énécmiyec. ¹⁷ Waṅu hai énécmigic moczoṅ negic sécgé énécmiyec. Waṅu tohotoho ic ieneṅ bororoṅa waigic heyec imi tocgégic neṅgeṅ yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéṅ Yesu niṅac Kristo zéma ninzéṅ ninzéṅa zéauyec.

¹⁸ Nalé méṅiguc Yesunéṅ sasaṅgiaiguc kecma zéwelec waṅu tohotoho ichéra i guc momacnec kecgic. Waṅu inéṅ yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ieneṅ nuac niṅ méré zéanžu? ¹⁹ Zéyu melemma zégic; Tosaranéṅ doku naec haka ic Yohane zéanžu, waṅu tosananéṅ Elia zéanžu, waṅu tosananéṅ Anutuac tiliṅ tiliṅ ic wahala becnec kecgic suggina igucnec méṅnéṅ liliṅgéma hicṅizac imuhuc zéanžu. ²⁰ Zégic zéyec; Waṅu eṅaoc imi nuac niṅ méré zéanžu? Zéyu Peteronéṅ ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéṅ humuma yacmac imuac ara zéyec.

²¹ Imuhuc zéyu ac imi ic méṅac méṅ ménda énézému niṅac neuṅ héiéncmiyec. ²² Waṅu toroqema zéyec; Icac Naṅanéṅ qenzeṅ manzeṅ sasala nimma qeriawac galeṅ zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma héná acac kiwi ic ieneṅ waimigic qegic humumac. Waṅu ai meme haréwéc waṅu tinduc qelima yacmacac hezac. ²³ Imuhuc zémaṅguc Yesunéṅ ic embac moczoṅ ionac yomuhuc énézéyec; Ic méṅnéṅ ni méndac némmaṅ zémaciguc eṅeya memaamuma naléya naléya eṅeya ic héṅgeṅa wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴ Ic méṅnéṅ

* 9:20: Me Mesia.

mén kekecya angé timañ zé wañu kekecya imi sohomac. Wañu ic méñnéñ mén nuac niñ wamma kekecya waimaciguc kekecya angé timac. ²⁵ Ic méñnéñ baec imi moczoñ angé timaguc eñeya kekecya sohomac me wagiru qahac wañu, iwawai iminéñ dimuhuc nanjémimac? ²⁶ Méñnéñ mén ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Naña imi Mañgoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eñeya edamuyaiguc lilingéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyu Anutuac héngalen ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéñ melemma tanera mén wañec.

²⁸ Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wañu Yesunéñ Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmañ zé baec boñaguc eñec. ²⁹ Inéñ zéwelecma kerunec séwiyanéñ melemma tanera mén wañu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec. ³⁰ Imuaru mia ic éréhécnéñ Yesuguc ac eminimma nanjic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹ Asac mararañguc hicñiyic eñawu kecma Yesunéñ Yerusalemiguc humumac imuac ara emiñgic. ³² Wañu Petero zéma i guc momacnec kecgic ieneñ gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgicac moczoñnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéñ i guc nanjic imi inicgic. ³³ Wañu ic éréhécnéñ waima kenjic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meéncmini, mén Miñ Kewu guac, mén Moseac, mén Eliawac wammac. Wañu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ac imi zémanec nañu hosusunéñ mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéngina hiriyec. ³⁵ Wañu hosusu qeriaiguc ewa mén hicñima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena naña imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu eñeyanec nañec.

Wañu tohotoho ic ieneñ iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc méñac mén ménda énézégic.

Yesunéñ uña biria nesima merac mén mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéñ baec boña imuarunec mama hayu ic embac tuñ yandanéñ mihicñi migic. ³⁸ Tuñ imuac suginaiguc ic méñnéñ qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac nañnawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacguc téngéñ. ³⁹ Wañu uña birianéñ élanzañnec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoña mayu séwiya mebiri qebiri wammima waimañ zé waibipianzac. ⁴⁰ Wañu nesigic kemmac niñ tohotoho ichécga welec énécmiwa ieneñ batucgégic ménda sécgéyec. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yai hicñisai ninzéñ ninzéngina qahac qariñ qariñgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatéñ wañ énécmimañ? Guac naña you wagicma hana. ⁴² Wañu merac imi wagicma hamanec nañu imuarunec uña birianéñ mema baeciguc giliyu hiñgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéñ uña zapi qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma mañgocya miyec. ⁴³ Wañu ic embac moczoñ Anutuac kuha niñac welicgégic.

Ieneñ moczoñ iwawai Yesunéñ mema wañec imuac welicgéma nanjic Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴ Ac yomi zémañ imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Naña imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵ Wañu ieneñ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niñtegicgic. Imi mia hénia ménda niñtegicmu niñac musañgé énécmiyec imuac niñ hénia ménda niñasarigic. Wañu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunéñ ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

⁴⁶ Wañu tohotoho ic ionac suginaiguc mérénéñ kunéngina wanzac me zéma tualefic hénima emigic. ⁴⁷ Emigic Yesunéñ qerianéñ niniñgina niñtegicma merac komoc mén wagicma qéhéréñaguc haiyu

nañec. ⁴⁸ Nañu yomuhuc énézéyec; Ménñéñ méñ qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré néñzac wanzac. Ménñéñ méñ ni héihéré néñzac imi méli néñec i héihéré mizac wanzac. Sucginaiguc mamayagina keczac iminéñ mia eñeñagina wammac.

Ménñéñ méñ hazéc ménda wañ énécmizac iminéñ alagina wanzac.

⁴⁹ Wañu Yohanenéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic ménñéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neuj héimiyiñ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ménda qetal-imimu ménñéñ méñ hazéc ménda wañ nénécmizac inéñ nonac wamma keczac.

Samaria ic ieneñ qequetali wammigic.

⁵¹ Yesunéñ eñeyaoc kurumenjiguc emmac imuac naléya hosuru ducñiyu Yerusalem emmañ zé niñselyec.

⁵² Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu keñgic. Kemma iwawai mézézéñ géwiñ zé Samaria ic ionac ama areñ komora méñguc kereñgic. ⁵³ Néñ Yesunéñ Yerusalem kemmañ zé wañec hénia imuac niñ ama miñina eneñ ménda héihéré énécmigic. ⁵⁴ Imuhuc wañgic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane iereñ haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miñ Kewu nini geric bélaña kurumenj igucnec mama onomac niñ zéwelecbiñ niñac wanzañ me qahac?† ⁵⁵ Imuhuc zéyic Yesunéñ liliñgéma iricma ac geriwaguc wañ érécmiyec. ⁵⁶ ‡ Wañu ieneñ ama areñ méñguc keñgic.

Yesunéñ tohotoho ic ionac pakeñ ac énézéyec.

⁵⁷ Héna keñkecgic ic ménñéñ Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémañ imi ni kileñ méndac gémma kemmañ. ⁵⁸ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Haséñ kazu ieneñ teñginaguc. Sawa nei ieneñ haecginaguc,

néñ Icac Naña imi oruc qeheheac ama duña méñ ménda hemizac. ⁵⁹ Wañu Yesunéñ ic méñac yomuhuc zéyec; Gi hama méndac néna. Wañu inéñ ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma mañgocna téñgémaguc. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Waina humumia ieneñ qamocgina imi téñgéjic, néñ geñ imi kemma Anutuac héngaleñ ama areña yandawac énézézésémañ. ⁶¹ Wañu ic ménñéñ muñguc ézéyec; Miñ Kewu, neñ gi méndac gémma kemmañ, néñ waina walac liliñgéma kemma sac kitichécna ewa gezacgina énézézé qemaguc hawa. ⁶² Imuhuc zéyu Yesunéñ énézéyec; Ménñéñ méñ baec méséñ méséñac kionoñ§ mériaiguc késama kemma liliñgéma andiaiguc héñzac imuhucyanéñ Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ai méñ memacac séc qahac.

10

*Yesunéñ tohotoho ic 70 buña suruc hi-
abia énézému niñac méli énécmiyec.*

¹ Imuac andiaiguc Miñ Kewunéñ tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama areña kuneñ kuneñ séc eñeyaoc kemmañac niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec. ² Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, néñ ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunéñ ai ic méli énécmimac niñac zéwelec wammimu. ³ Zéwa niñgic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc haséñ kazu sucginaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma keñgic. ⁴ Ini soukiwa konoñ me gésé me héna usu imi ménda mema kemmu. Kemma hénaiguc ic embac mihicñi énécmimiguc yaizézé ac ménda wamma kemmu. ⁵ Kemma ama méñguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic méñ keczaciguc luae qeénécmizu imi

† 9:54: Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Elia wañec ésécnec. ‡ 9:56: Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc, inéñ zéyec; Icac Naña imi ic onac kekecgina mebirimañ zé qahac, néñ mehiaru énécmimañ zé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñtegcizu. § 9:62: Yuda ic eneñ kionoñ imi burumakaoiguc qatégic héréyu méraginanéñ késa nesima baec patoangic. * 10:1: Kiwi tosaraiguc; 72.

iwac muru hemac. Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac. ⁷ Wañu ama imuaru tacyac wañgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéñ ai boña memuac hezac. Wañu ama areñ méñac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama areña yanda méñguc kereñgic héihéré énécmimiguc wéséginaguc nene haigic hemac imi efima nemu. ⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yanda hosucginu hazac imuhuc énézému. ¹⁰ Ama areña yanda méñguc kereñgic ménda héihéré énécmimiguc imuac héna yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tauñguc sei totoñ nonac hénaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu. ¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetcgiaiguc ama areña imi bakia yéwéria yanda Sodom tauñ meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéñ ménda memeya measariyi imi moczoñ Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc wambinec imuac ama miñina ieneñ bec-nec songoñac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melem-bunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanéñ onogicma késpedes ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama areña yanda miñina ini eñañac niñgic emma kurumeñ késamañ zé wanzac me? Anutunéñ memaénéc miyu humumia ionac baec dumuñaguc emu hiñgacmu. ¹⁶ Tohotoho ichécna zéwa niñgic; Méñnéñ méñ onac ackuazéc ninzac imi nuac ackuazéc ninzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ieneñ lilingéma hagic.

† 10:17: 10:1 Imuac héngic.

¹⁷ Tohotoho ic 70† ieneñ ségiségi wamma lilingéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria eneñ acnina tohogic. ¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanéñ kurumeñ igucnec pilitic ésécnec baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokoleñ zéma girisonañ tima hazéc ionac kucgina moczoñ onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méñnéñ méñ hia ménda mebiri énécmimac. ²⁰ Néñ uña biria ieneñ acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumeñguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunéñ ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunéñ Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumeñac miñina, iwawai imi musañgéna niniñ zéma niñtegic qindegicac kuha ginaguc eneñ ménda hénzu, néñ nambérac ionac auénécmima héñanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Mañgoc, guac ewa siñganéñ imuac mia heyec. ²² Mañgocna geñgaoc mia iwawai moczoñ nuac nénnec. Wañu gi qahac wañu, méñnéñ méñ méréñéñ Nañga wanzac imi ménda ninzac. Wañu méñnéñ méñ qahac, néñ Nañganéñ eñeya ewa siñguc auénécmiyu hénzu ieneñ sac Mañgoc gi méré imi ninzu. ²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru lilingéma inicma ionacnec sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézézec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanéñ mériañaguc wanzac. ²⁴ Énézéwa niñgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ieneñ iwawai ini hénzu imi hémbiñ zé wañgic, néñ ménda héngic. Wañu iwawai ini ninzu imi nimbiñ zé wañgic, néñ ménda niñgic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

²⁵ Héna acac kiwi ic méñnéñ yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénaña imi mihicñimañ? ²⁶ Zéyu

Yesunéh ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloñ niñanzañ? ²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczoñnec, kekecga moczoñnec, kucga moczoñnec zéma ewa siñga moczoñnec Miñ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémañ. Wañu gi geñga siñ niñamuanzañ ésécnec alagawac siñ nimmiwésémañ.* ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh ara melemma zéyec; Ac bakia melenzañ imi dindiña. Imuhuc tohoma kekec hémbénaña mewésémañ. ²⁹ Imuhuc zéyu ic imi Yesunéh iwac niñ niñu hiarumac niñac yomuhuc qesimiyec; Wañu, mérénéh nuac alana wanzac? ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh séséc ac méñ yomuhuc zéyec; Ic méñ Yerusalemnec yacma Yeriko kemmañ zé hiñgarec. Hiñgacma hénaiguc kowu nene ic mihicñi énécmiyu kowu nene ic ieneñ malekuya hetecgéma humumianec qema waima keñgic. ³¹ Nalé imuhucgeñ hofac oo ic méñéh héna imuacnec hiñgacma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizih géma keñec. ³² Wañu Lewi ic méñéh imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizih géma ogicma keñec. ³³ Wañu Samaria ic méñéh ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniñ wammiyec. ³⁴ Wañu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méñiguc wagicma kemma galeñgé miyec. ³⁵ Ama gianjiyu Romawac soukiwa Denarion† éréhéc ic kian ama imuac miñina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galeñgé miwésémañ. Imuac me imuac wammimañ zé soukiwa imi ogicma kiriwésémañ imi liliñgéma hamañ imuaru taséga meleñ gémmañ. ³⁶ Imuhuc suruc wandacma Yesunéh yomuhuc qesimiyec; Geñ ninna ic haréwéc ionac sugcinaiguc mérénéh mia kowu nene méraginaiguc eñec iwac ala wanzac me? ³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambésémañ.

Yesunéh Mata zéma Maria iorac amaiguc keñec.

³⁸ Héna keñkecma Yesunéh ama areñ komora méñiguc kereñec. Kereñu embac méñ qara Matanéñ héihéré miyu iwac amaiguc eñec. ³⁹ Wañu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inéh Yesuac hénaiguc tacma iwac ackuazéc niñec. ⁴⁰ Wañu Mata imi ai yanda meyu ai yandanéh ewaya mesohoyec. Wañu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu nuac munananéh wainéñu ni nenacnec ai mema nanzua. Wañu gi imuac ewa biric ménda wañ nénzañ? Ézéna hama méra némmac. ⁴¹ Zéyu Miñ Kewunéh ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai héna héna niñac niñyéwéri wanna ewaga goro wanzac. ⁴² Néñ éréhéc dac sac mewésémañ, qahac wañu momacdac imi sécgémac. Marianéh héna hiabia gésima añgétizac imuac imi iwarunec wagicmañac séc qahac wanzac.

11

Yesunéh zéwelec welecac héna ku énécmiyec.

¹ Yesunéh baec méñiguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méñéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu doku naec ic Yohanenéh tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac héna ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac héna ku nénécmiña. ² Zéyu zéyec; Ini zéwelecbiñ zéma yomuhuc zéwelecmu; Mañgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héngaleñ ama areña yanda imi mama hamac. ³ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémañ. ⁴ Nini ic tosara biria wañ nénécmigic séc késpedescina wai énécmiziñ, imuac gi imuhucyanec késpedescina wai nénécmiña. Wañu manam batuciguc ménda nonopobésémañ.

⁵ Imuhuc zéma inéh yomuhuc toroqema zéyec; Sugcina igucnec méñéh alayaguc wañu alaya iminéh siñi yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmimac; Alana, saméh haréwéc néna bianjuc

* 10:27: Hén 6:5, Lew 19:18 † 10:35: 1 Denarion imi ic méñac ai meme méñac ai boña.

melemmaj. ⁶ Ic kian alana méhénéj nuaru hazac. Wañu nene mén gumu mimaj zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanénj ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzaj, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niñac wamma heziñ imuac niñ yacma yaka gémmañac séc qahac. ⁸ Wañu zéwa niñgic, ama miñinanénj ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néj ic imi seliseli wamma welecma nañu imuac niñac mia yacma iwawai mén niñac wawaña imuac sécyá mimac.

⁹⁻¹⁰ Méhénéj mén weleru miyu meanzac. Wañu méhénéj mén hochoc ai mema mihicñianzac. Wañu méhénéj mén nagu qeyu aumimia wañanzac. Imuac niñac zéwa niñgic; Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Naguya qegic auénécmimac. ¹¹ Guac nañganénj lambéc niñac qesigéñu mañgoc onac sugcina igucnec mérénénj lambécac tasia qaté mokoleñ mimac? ¹² Wañu kuruc gocmia niñac welecgéñu mérénénj tasia girisonañ mimac? ¹³ Ini ic biria, néj kileñ iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kuruménj Mañgocginanénj welecmianzu onac Uña Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Wañu Yesunénj uña biria ara qahac imi nesimiyu éréma keñu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñ ieneñ imi hémma welicgéjic. ¹⁵ Wañu sugcinaiguc tosanénj yomuhuc zégic; Inénj kuwic ionac ic kewugina Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzac. ¹⁶ Wañu ic tosanénj Yesu batucgémima séséc baec icnéñ ménda memeya kuruménj igucnec mamaya méñac meyu hémbiñ niñac welecmigic. ¹⁷ Welecmigic Yesunénj ionac niniñgina niñtegicma yomuhuc zéyec; Héngaleñ ama yandawac miñinanénj eñaocnec euhéndénj wañamuzu séc kisi wañanzac. Wañu ama méñac miñinanénj eñaocnec euhési wañamuanzu imi mama birianzac. ¹⁸ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzua

imuhuc zénénzu, néj Biria miñinanénj eñaocnec héndénj amuanzuiguc ionac héngaleñ ama areña yandanénj dimuhuc nañselimac? ¹⁹ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzu? Imuac nañhécgina eñaoc mia zégési énécmimu. ²⁰ Néj neñ Anutuac méria merawanénj uña biria nesi énécmianzuiguc Anutuac héngaleñ ama areña yandanénj bec onacmuru mama hazac. ²¹ Ic kawalinénj tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galeñgéyu ama imi luaeiguc hia heanzac. ²² Wañu ic kawali kuha eñeña méhénéj hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niñkumuma mekezcac imi moczoñ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndemma énécmianzac. ²³ Méhénéj mén niguc ménda kezcac inénj andé nuzac. Wañu iwawaina niguc ménda tocgézac inénj iwawaina héndénzac.

²⁴ Uña biria méhénéj ic méñac murunec éréma kemma baec kisiaiguc keñha wamma tachiarumanj zé wañu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inénj yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru liliñgémanj. ²⁵ Imuhuc zéma liliñgéma hama héñu ama imi usuñma mindiñyecac hiabia hezac. ²⁶ Heyu kemma uña biria kawalihéra 7 onagiru hama hiñgacma kecgic walac birima kerec imi muñguc yanda ogicqogic wamma kunenec birima kezcac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec nañu tuñ yanda imuac sugcina igucnec embac méhénéj qacma zéyec; Gi héri haima megémma namu gumugéñec neñgoc iminénj ségiségiyaguc! ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ic ménj Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminénj mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

²⁹ Ic tuñ muñguc yanda toroqe énécmima nañgic Yesunénj hénima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicñisai imi hicñisai biria, séséc mérérawac hémbiñ zé wañanzu, néj séséc ménj qahac, néj Yonawac muru haka hicñiyec imi

sac hicñi énécmimac. ³⁰ Yonanéh Niniwe ama areña yanda imuac miñhéra ionac muru séséc wañec ésécnec, Icac Naña imuhucyanec nalé yomuac hicñisai onac muru imuhuc wammac. ³¹ Héngaleñ ama yanda méñ baec wañgoña Saut iguc hezac imuac embac garata méñnéñ Solomonac niñtegic qñtegicac kuha nimmañ zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ nalé yomuac hicñisai eneñ Solomonac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu. Imuac zégésigési naléya ducñiyu embac garata iminéñ ini zégési énécmimac. ³² Niniwe ic eneñ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melençic, néñ nalé yomuac hicñisai eneñ Yonawac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu imuac niñ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ieneñ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Méñnéñ méñ lambegina otorima sasañgiaiguc me kewuc bawaguc ménda haianzu, néñ qémbéñ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému eneñ asaha hémmu niñac imuhuc wañanzu. ³⁴ Wañu néwécgeñac zéwa niñçic; Guac kicganéh séwigawac lambe wanzac. Kicganéh hia keczaciguc séwiga moczoñ asahanéh sécgémimia wanzac. Wañu kicganéh birizaciguc séwiga moczoñ siñinéñ sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararañ hezac imi ménda siñidéñgézac me qahac imi niñgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi méñ ménda hegéñu lambeac asahanéh asarigéñanzac ésécnec kekecga moczoñ asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunéh ac imuhuc zémanec nañu Farisaio ic méñnéñ eñeyaguc momacnec tacma nene nemac niñac Yesu welecmiyu emma tarec. ³⁸ Néñ nene nemañ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wañec. ³⁹ Wañu Yesunéh yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacançu, néñ ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiçiliweñ hakanéh kuaya qema hezac. ⁴⁰ Niniñgina qahac ini,

séwéla mihicñiyec inéñ qeria momacnec mihicñiyec imi ménda niñtegicçu? ⁴¹ Wañu qerigaiguc hegénzac séciguc haleñ énécmina iwawai moczoñ solaña wañgémmac. ⁴² Néñ saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua hémeña hiabia tosara imi méndéñçic méra éréhéc wañu momacguc mema Anutuac buña haianzu. Néñ haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi gilicgic qahac wanzac. Méñ ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéñ hia wammac. ⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatak ou eñeña hezac imuaru tacbiñ niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombeñiguc zézé ségiségi wañ énécmimu niñac wañanzu. ⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuañ suaña qahac kondoña heheya ésécnec wañu, ic embac ieneñ imuac qahaiguc tima namma héniagina ménda niñtecçicançu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu hena acac kiwi ic méñnéñ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulañgéma zébiri nénécmizañ. ⁴⁶ Saecginaguc hena acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécçina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisiançu, néñ ini eñaoc imi méragina merawa méñ ménda suluma osiançu. ⁴⁷ Saecginaguc ini, eneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic becneç yanda héçgina ieneñ unugic ionac kicsuañ imi meyacgéanzu, néñ ackuazéc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸ Yandahéçgina Ieneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic Farisaio ic eneñ imi kua meme ic ionac kicsuañ meyacgéçu. Imuhuc wamma ini yanda héççinawac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauçu. ⁴⁹ Imuac niñ Anutunéh niñtegic qñtegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neñ ionac muru walac zézé ichéçna zéma méliméli ic méli énécmimañ, wañu ionarunec tosara unuhumumu, wañu tosara ununesi wañ énécmimu. ⁵⁰ Baec kurumeñ zéyu hicñiyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczoñ nalé yomuac hicñisai

ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombeniguc nanec imi zéma ama téréya imuac géngénaiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczon nalé yomuac hicnjsai enej mia bisidacmu. ⁵² Saecginaguc hena acac kiwi ic ini, ini imi nininac nagu wétéya késa kecma enaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nanjic ic embac embin zé wanzu imi enej momacnec emmuac séc qahac wanzac. ⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemman zé mayu Farisaio ic zéma hena acac kiwi ic ienen hénima hazéc geriwaguc wammima acgina melemmac ninac selianec hinocgémima zéqesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴ Imuhuc wamma ac késpedesira mén zéyu késawin zéma galej megic.

12

Yesunéj qeqain ac zéma meme seli ac énézéyec.

¹ Suraiguc ic embac tun yanda tausenja tausenja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunéj walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galej memu. ² Iwawai méjnén mén, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasangaiguc hezac imi ménda ninmimiawac séc qahac. ³ Imuac nin iwawai sinjiguc zégic imi moczon kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wanu iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczon ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahécna onac énézézua, séwigina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai mén torogema wan énécmimuac séc qahac ionac nin zénéngina ménda hirimac. ⁵ Mérac kilej zénéngina hirimac imi zéasariwa ninjic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc bunaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia

zénéngina hirimac. ⁶ Sirikic méra ménac bona soukiwa Toya* éréhécdac ménda hianzu? Wanu Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec ménac nin elun ménda qeanzac. ⁷ Ini imi Anutunéj oruc zucgina zanjéya acguc moczon oloj nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Enac enac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma enenja wanzac.

⁸ Wanu ni énézéwa ninjic; Méjnén mén ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzénge némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme unja kicginaiguc zéauma i ninzénge miman. ⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni Anutuac kua meme unjéhéra kicginaiguc qaecgémiman. ¹⁰ Méjnén mén Icac Nanja zébiri mizaciguc késpedes imi waimimacac hezac, néj Unja Téréyawac zébiri wammizaciguc késpedes imi ménda waimimac. ¹¹ Ic embac tosanénéj ini togotoggo amaiguc me galej zéma ic kewu tosara qac bunaginaguc ionac muru onagicma kenjic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwin zéma ewa goro ménda wammu. ¹² Nalé imuaru mia Unja Téréyanén némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Wanu tun imuarunec ic méjnén yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna manjoc niranén iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic. ¹⁴ Zéyu Yesunéj ézéyec; Ic mérénenéj ni iwawaigira méndénj érécmiman ninac zégésigési ai icgirawac kumunéj? ¹⁵ Imuhuc zémaguc inéj ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai ménac mén hémbaoc ménda wamma ninin biria imuac galej memu. Ic ménac kekecyia imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac. ¹⁶ Imuhuc zéma inéj qelumbec ac mén yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic mén kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindinja hicnjimiyec. ¹⁷ Hicnjimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc ninjic; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titinja mén ménda hezac. Imuac dimuhuc wamma? ¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wamma, nuac hofi ama komora imi hericma kunej yanda qelia

* 12:6: Girik aciguc; Asarion.

ménj meyacgéma nuac ai yawuñac héla zéma iwawai hiabia imi moczonj imuaru haiwa hemac. ¹⁹ Imuhuc wamma nuac unjanawac yomuhuc zémanj; Nuac qeri unjana, iwawai ai yawuñ sasalawac sécyá qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénzénj tacnimma nene kulunj nema ségiségi wamma kecbésémanj. ²⁰ Néj Anutunénj yomuhuc ézémac; Ic, gi imi ninjegic qinjegicga qahac, deguc sinjiya guac qeri unjaga guagicba iwawai qutulanjéma haina hezac imi moczonj mérac wammac me? ²¹ Ic imuhucya imi eneyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néj Anutuac muru imi saménj bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémanj.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgenjac yomuhuc énézéwa ninjic; Kekecgina ninjac némac iwawai nemu, séwigina ninjac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³ Kekec imi nene ogiczac. Wañu séwigina imi malekugina ogiczac. ²⁴ Koeckoec nei imuac ninjic, iwawai ménj ménda héihimic wamma meanzu. Wañu ama saméña me hofi amaya ménj ménda he énécmizac, néj kilenj Anutunénj gumu énécmianzac. Ini imi nei kunenj yanda ogicma eeginaguc wanzu. ²⁵ Sucginaiguc mérénenj ewa goro wamma kekecyat komodia ménj mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia ménj imuhucya hia mindinjiwésémanjac séc qahac wañu dimuhuc ménjac ménj ewa goro wambésémanj? ²⁷ Baorac zariñac ninjic, imi dimuhuc yandianzu? Ienenj ai ménda meanzu wañu hésa ménj ménda meyacgéanzu wañu énézéwa ninjic, Ic kewu Solomonnénj maleku héiyec imuac edamuya moczonj imi zariñ ménjac asaha ogicmacac séc qahac wañec. ²⁸ Deguc keru oranjuc qema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunénj imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, ninzénj ninzénjgina

imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai newinj zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu. ³⁰ Baecac ic enia ienenj mia iwawai moczonj imuhucya ninjac wamma welecanzu. Onac Manjocginanénj ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec ninjacazac. ³¹ Ini mia iwac héngalenj ama arenja yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañjic iwawai tosara imi toroqema énécmimac. ³² Ic tunj komora ini zénéngina ménda hiriyu, Manjocnéj héngalenj ama arenja yanda imi énécmimanj zé ewa hia ninzac. ³³ Iwawaigina haima soukiwa mihicnima maqeqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumenjac buña mihicnima imuaru mia iwawai boña eñenja imi tigid hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru kenkenjawac séc qahac, wañu gisic zinanjoc nemuac séc qahac. ³⁴ Iwawaigina boña eñenja hezac imuaru onac ewa sinjina heanzac imuac ninjac imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembanj ginaiguc rikunjina zikima kifagina otorigic zeyunec nankecmu. ³⁶ Ini imi ic tosara minjginanénj zammarénj meme ariac igucnec lilingéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwinj zé mambéc kecanzu ésécnec wamma kecmu. ³⁷ Minjginanénj hama kic hihi kecgic inicmaciguc welenj qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélacnec énézéwa ninjic, minjginanénj rikunja zikima namma énézéyu tacgic hosucginu hama welenj qeéncmimac. ³⁸ Inénj sinjiyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu. ³⁹ Ini ninzu ésécnec ama minjginanénj némac naléiguc kowu nene hamu imi ninjaneciguc awima taru amaya imi ménda hésemma embunec. ⁴⁰ Imuac ninj ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru Icac Nanja imi hamac. ⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronénj yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac ninj sac zézanj me nini moczonj ninjac zézanj? ⁴² Zéyu Minj Kewunénj melemma zéyec;

† 12:25: Séwiga witiya.

Waṅu mérénéj ai ic ninjkumu mimia zéma ninjegic qinjegicyaguc wamma miñinawac welenqege ichéra galengé énécmima naléya ducnyu séc nene yak-aginawac buṅa méndéj énécmiammac?
⁴³ Waṅu miñinanéj hama héṅu imuhuc wamma keru, welen qege imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. ⁴⁴ Ni hélacnec énézéwa ninjic; Miñinanéj ic imuhucya imi iwawaiya moczoṅ galengémac niṅac opocmac. ⁴⁵ Waṅu welen qege icnéj imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eṅeya miñinanéj bénzénj bénzénj hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema ninṅoṅ wamma welen qege ichéra zéma embachéra hénima unumac imi ⁴⁶ nalé ménj kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, waṅu kaiwe kiwa ménj ménda nimma kecmac imuaru mia miñinanéj hama bakia réwéria melen mima ic ninzénj ninzénjina qahac iniguc momacnec onopocmac. ⁴⁷ Miñinawac ewa siṅ imi dimuhuc hezac imi ninjegicmaguc kilej técyá ménda nimma iwac ewa siṅa tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac. ⁴⁸ Ménda ninjegicma haka biria wanzac imi efefia qemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memaṅ zé hocmac. Waṅu ai buṅa sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicṅimaṅ zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc gilimaṅ zé mayi. Waṅu bec zezaciguc némac iwawai ménj niṅac wammaṅ? ⁵⁰ Ni météré naec ai† ménj waṅ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanéj kilanzi némma keñkeruguc yéwéri imi moczoṅ tecgénémac! ⁵¹ Ini ninjic ni baeciguc luae qeénécmimaṅ zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa ninjic; Imi qahac, méndéj énécmimaṅ zé hayi. ⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra ménj kecma haréwécnéj éréhéc hazéc waṅ érécmigic éréhécnéj haréwéc hazéc waṅ énécmiyic méndéj amuma kecmu. ⁵³ Maṅgocnéj naṅaguc, naṅanéj maṅgocyaguc, neṅgocnéj béraraguc,

béraranéj neṅgocyaguc, erañiyanéj erañiyaguc héndéj amuma aṅaṅ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunéj konduṅ igucnec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc waṅanzac. ⁵⁵ Waṅu Saut baec kisia igucnec luhucnéj éréyu hémma geriwaguc wammac zégic imuhuc waṅanzac. ⁵⁶ Ic ikocginaguc ini baec kurumenṅac tanera imi héntegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda ninjegicanzu?

⁵⁷ Waṅu némac niṅac némac hakanéj solaṅa wanzac imi moacnec ménda ninjésianzu? ⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmac imuaru henaiguc ara mindiṅimaṅ zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inéj gésigési ic iwac muru hérégemma keṅu gésigési icnéj téṅgiṅ ic ionac méraginaiguc goporu téṅgiṅ ic ienen hésa amaiguc giligemma gopocbu niṅac. ⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma ToyaŠ tetecgiawac ménj acguc moczoṅ ménda melenṅa tecgéyu hia ménda mama hawaṅ niṅac.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

¹ Nalé imuaru tosanéj Yesuac muru hama Pilatonéj Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginanéj mama ionac zucmanaṅ ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma keñec.* ² Zégic Yesunéj acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ienen haka imuhucya mihicṅigic inicma ninjic ienen Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda waṅgic ésécnec wanzac me? ³ Ni énézéwa ninjic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczoṅ yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. ⁴ Waṅu ic embac 18 Siloam ama areñaiguc awiawi ama héṅgeṅa horua herec imi mama qeyu imuac bawaiguc humugic. Waṅu eneṅ ionac ninjic kápésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac

† **12:50:** Météré naec ai; Ic héṅgeṅa wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanzac. § **12:59:** Girik aciguc; Lepton. * **13:1:** Galilaia ic ienen mulu ai mema naṅgic Pilatoac téṅgiṅ ichéra ienen hama unuhumugic ic zéma mulu yaṅac sacginanéj momacnec sicsaoc wamma keñec.

ésécnec wanzac me? ⁵ Ni énézéwa niŋgic, imi qahac, moczoŋ yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenjic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

⁶ Imuhuc zéma séséc ac ménj yomuhuc zéyec; Ic ménjnéj waiŋ aiiguc fik ic ménj himiru heyu hama imuac gocmia niŋac horec, néj ménj ménda mihiçniyec. ⁷ Waŋu inéj imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuŋ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niŋac hocma héla ménda mihiçnianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niŋac baec imi ençdac késama nammac? ⁸ Zéyu zéyec; Miŋ kewuna waina ai yawuŋ momacguc ménj naŋu neŋ giŋgiŋaiguc baec imi éséma guwec haima héwiŋa héimaŋ. ⁹ Héiwa kecma biançguc héla haimac niŋac, kilençdac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgeŋ zéna héiwa qahac wammac.

¹⁰ Waŋu Yesunéj Sabata naléiguc tocgotocgo ama ménjiguc emma ackuazéc ku énécmima naŋec. ¹¹ Waŋu ninzu, embac ménj yawuŋ 18 imuac séc hafi uŋanéj késayu gemara momacnec licgémiyecac dindiŋanec nammacac séc qahac kecaŋec. ¹² Waŋu Yesunéj hémma zéyu hama kicginaiguc naŋu ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé géngéŋa wanzac. ¹³ Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminéj imuarunec gemara mindiŋima dindiŋanec namma Anutu mepésiyec. ¹⁴ Tocgotocgo amawac galeŋnéj Yesunéj Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuŋ yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niŋ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néj Sabataiguc imi qahac. ¹⁵ Imuhuc zéyu Miŋ Kewunéj melemma zéyec; Ic onac kiciguc welen qeçe ic ini sugina igucnec ménjnéj ménj Sabata naléiguc eneya burumakao me doŋki héréma kemma doku ménda gumuanzac me? ¹⁶ Abarahamac bérara embac yomi Biria miŋinanéj késayu yawuŋ 18 ziki sipacyaguc kecaŋec. Waŋu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? ¹⁷ Yesunéj imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic

imi eneŋ moczoŋ niŋgic gamuginaguc waŋec, néj ic tuŋ yanda tosanenéj haka moczoŋ kuc buŋayaguc imi meyu hémma ségiségi waŋgic.

Héngalenj ama yandawac séséc ac.

¹⁸ Anutuac héngalenj ama areŋa yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neŋ dimuhuciguc séc héima zémaŋ? ¹⁹ Imi mia, ic hésa ménj qara zunzuaŋ imuac gocmia ésécnec, ic ménjnéj gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma naŋu nei sawaiguc kecanzu imi eneŋ imuaru haecgina haigic.

²⁰ Inéj muŋguc toroçema zéyec; Ni Anutuac héngalenj ama areŋa yanda imi némac iwawaiiguc séc héimaŋ? ²¹ Imi mia embac ménjnéj saméj omanj zéma fulawa uha sasala† imuac qeriaiguc yis haiyu moczoŋ sécgémiyec ésécnec.

²² Waŋu Yesunéj Yerusalem kemmanj zé kemma hénaiguc ama areŋa areŋa, ama areŋa kuneŋ kuneŋ séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keŋec. ²³ Waŋu ic ménjnéj yomuhuc qesimiyec; Miŋ Kewu, ic embac efefia dac humucac buŋa igucnec aŋgéj tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴ Énézéwa niŋgic, embiŋ zé waŋgic ionac murunec sasalanéj meselimuac séc qahac wammac, imuac niŋac nagu komoraiguc embiŋ zé seliseli wammu. ²⁵ Ama miŋinanéj yacma nagu héiyuguc ini séngançgeŋ namma nagu imi qema Miŋ Kewu nagu aunénécmina zégic, inéj melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niŋénécmizua. ²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kulunç neyiŋ. Waŋu gi nonac ama areŋ imuac héna yandaiguc ackuazéc ku nénécminec. ²⁷ Zégic inéj yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niŋénécmizua. Biria meme ic ini moczoŋ néngacgic. ²⁸ Yesunéj toroçema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic moczoŋ Anutuac héngalenj ama areŋa yanda imuaru kecgic inicmu, inicma

† 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya.

duña lilingéma héngic ini enaoc imi nesi énécmimia wañu sénganjen hingacma imuaru zésiac yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu. ²⁹ Wañu ic embac enej baec wañgoña kemboñ qahac imuacnec hama Anutuac héngalen ama areña yandaiguc tacma nene nemu. ³⁰ Ninzu, andu tosanenėj walac wammu, wañu walac tosanenėj andu wammu.

³¹ Wañu nalé imuaru Farisaio ic tosanenėj hama Yesu ézégic; Hingacma ama areñ yomi waima kembésémañ. Herodenėj gi gumañac zé wanzac. ³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma hasén kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma orañ uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc† imi aina moczoñ metecgémañ. ³³ Nėj Anutuac tiliñ tiliñ icnéñ Yerusalem imuac sénganjeniguc humumacac séc qahac. Imuac ni deguc, orañ zéma weru imi hénana zénéñec imi kilenđac tima kemmanñac hezac. ³⁴ Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tiliñ tiliñ ic unuma onac muru méli énécmimia hocnéñ unuanzan. Kuruc nenjocyanenėj qeñgaña bawaignuc eneya merachéra tizozo énécmianzac ésécnec ni guac nambérac hécgca tocgé énécmiman zé aina mewa hatac dahec wanzac? Nėj ini imuac ménda wañanğic. ³⁵ Héngic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kecgicnec nalé mēj hayu ini yomuhuc zéma legic héinémmu; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi mériañaguc.☆

14

Yesunėj Farisaio ic méñac amaiguc emma tarec.

¹ Yesunėj Sabata méñiguc Farisaio ic galenğina méñac amayaiguc nene nemañ zéma enec. Enu tosanenėj Yesuac awima nañgic. ² Wañu ninzu, imuaru iwac wésiaiguc ic mēj nénémeriñ hicñimimia mēj tarec. ³ Yesunėj Farisaio ic qesiéncmima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc zéyu ienenėj acgina

qaiyu tackecgic, Yesunėj ic imi késa osimima mehiaruma méliyu kenec. ⁵ Keñu Yesunėj ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc méñnéñ Sabataiguc naña me burumakaoyanén baec séséniguc hingaczaciguc ménda héréyu érémac me? ⁶ Imuhuc qesiyu ienenėj ac bakia melemmuac séc qahac wañec.

⁷ Héihéré énécmimia enej tatak eneña késa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁸ Méñnéñ zammarénac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatak eneñaiguc ménda tacmu. Ic kuneñ gi gogiczac mēj héihéré miyu hawac niñac. ⁹ Hamaçiguc miñina gi zéma i héihéré érécmiyec iminén hama taccga imi ic yomuac wai miwésémañ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatak tetcgia hezac imuaru kemma tacbañ niñac. ¹⁰ Imuac héihéré géñu kemma tatak tetcgiaiguc hezac imuaru tacbésémañ. Imuhuc wanna ic héihéré géñec iminén hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambésémañ. ¹¹ Méñnéñ mēj eneyaoc mepési amuyu memamimac. Wañu méñnéñ mēj eneyaoc memaamuyu meemmimac. ¹² Wañu miñina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézéyec; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmiman zé alahécgca, dac munahécgca, sac kitichécgca, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémañ. Imuhuc wambañnec ienenėj imuhucyanec héihéré géngic bakia guac lilingéyu késawañ niñac. ¹³ Imuac ségiségi hai énécmiman zé maqeqeya, hena méria séléc sélécgia, puriñ zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémañ. ¹⁴ Imuhuc wambésémañiguc ienenėj bakia melenğemmuac séc qahac wammac. Imuac niñ gi zézé ségiségigaguc wambésémañ. Wañu kecma ic solaña ionac yacyac naléiguc bakia melenğenju mewésémañ.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

¹⁵ Imuhuc zéyu momacnec tacgic suggina igucnec méñnéñ ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalen ama

† 13:32: Ac yomuac hénia mēj imi nalé ménda horugiyu. ☆ 13:35: Leg 118:26

areña yandaiguc nene nemu imi eney ségiségi mihicji énécmimia wammac. ¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic méjnénj nene yanda gumu énécmimanj zé ic embac sasala héihéré énécmiyec. ¹⁷ Wañu imuac naléya ducjiyu héihéré énécmimia ionac muru welenj qeje icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczonj mézézénj gédacziñ. ¹⁸ Wañu ic embac moczonj yomuhucyanec hénima héikenjzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéj yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec ménj boj mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémmañj zé wanzua. ¹⁹ Wañu méjnénj yomuhuc zéyec; Ni imi ai memeac burumakao iwa 10 boj mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmimanj zé wanzua. Imuac bénzénj dac niñnéna. ²⁰ Wañu ic méjnénj yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamañac séc qahac wanzac. ²¹ Imuhuc zégic welenj qeje icnéj lilingéma hama miñgina ézéma hicjiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welenj qeje icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauñ imuac héná yanda zéma héná komora séc kemma ic maqeqeya zéma héná méragina séléc sélécgia zéma kichilic zéma purinj keczu séc onagicma hamu. ²² Wañu welenj qeje ic inéj zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miñna zézanj éséc wandaczua wañu tatac imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézéyec; Héná séra tosara zéma deminj giñgiña séc kemma ic embac qeriganéj moczonj héihéré énécmima amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, bec nec héihéré énécmiyi ionarunec méjnénj ménj nuac ohaihaina imi ménj ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

²⁵ Ic tuñ yandanéj Yesu méndacmima kenjic Yesunéj ionac lilingéma yomuhuc énézéyec; ²⁶ Méjnénj ménj nuac muru hama imi eneya neñgoc mañgocya, iniñ merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma eneya kekec imi momacnec hazéc ménda wañ énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁷ Méjnénj ménj eneya ic héñgenja wéndara imi ménda

huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁸ Onarunec méjnénj galenj meme ama héñgenja horua ménj memañac zé ninzaciguc inéj iwawai késakeczac iminénj ai imi moczonj metecgémacac sécyá wanzac me qahac imi niñgésimanj zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me? ²⁹ Imuhuc niñgési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wañu ic embac eney hémma yomuhuc zédesi wammiwu niñac; ³⁰ Ic yomi amaya meyacgémanj zé aiya héniyec, néj metecgémacac séc qahac wañec. ³¹ Wañu ic kewu méjnénj ic kewu ménj qemanj zé yaréiguc kemmanj zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausenj iminénj hazécya yaré ichéra 20 tausenjaguc hazac imi hia qemanjac séc me qahac zéma ménda niñgésimac me? ³² Wañu niñu ménda sécgéyu hazécya lakec hamanec nañu kua meme ic mélimima luae qemaoc niñac welecmmimac. ³³ Imuhucyanec onarunec méjnénj iwawaiya moczonj ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, néj siña qahac wañu némacnéj mindinjigic siñaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac wañu gilicgic kendacmac. Gezacginaguc ienenj ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepainj acya.

¹ Takis meme ic zéma biria meme ic eney moczonj ackuazéc nimbinj zéma hosucgémigic. ² Wañu Farisaio ic zéma héná acac kiwi ic eney andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunéj qepainj ac yomuhuc énézéyec; ⁴ Onarunec mérénénj rama 100 késa keru sugcina igucnec méjnénj sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicjimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Wañu mihicjimaciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Wañu amaiguc hama alahéra zéma ama arenj momachéra

héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana méñ sohoyu mihicñizua. Imuac niguc ségiségi wanní. ⁷ Énézéwa niñgic, imuhucyanec biria meme ic méñnéñ ewaya melenju kurumenjiguc ségiségi kunenñ yanda hicñimac. Wañu ségiségi iminéñ ic solañ 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niñ ségiségi wañanzu imi ogicmac.

⁸ Embac méñac muru soukiwa ^{10*} hemiyu sugina igucnec méñ sohozaciguc mihicñimañac zéma kifa otorima ama usuñma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma keñkecmá mihicñimaguc hochoc ai imi waimac. ⁹ Mihicñizaciguc alahéra zéma ama areñ momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wanní, ni siliwa soukiwa momacguc sohoyu hocma mihicñizua, zéma énézémac. ¹⁰ Énézéwa niñgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méñnéñ ewaya melenju Anutuac kua meme uña ionaru ségiségi yanda hicñi énécmimac.

¹¹ Imuhuc zéma Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ic méñaru nañhéréra keroc. ¹² Keríc munianéñ mañgocya yomuhuc ézéyec; Mañgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buña hezac imi néña. Imuhuc zéyu mañgocyanéñ iwawai imi méndémma érécmiyec. ¹³ Wañu ai meme sasala ménda keñu munayanéñ iwawai moczoñ haima soukiwaya mema baec méñjiguc lakec kemma imuaru kaiziliwenñ wamma iwawaiya imi moczoñ enñac sicsaoc gilidarec. ¹⁴ Gilidaru qahac wañu baec imuaru béti yanda hicñiyec. Hicñiyu inéñ maqeqeya wamma iwawai niñac wamma horec. ¹⁵ Hocma ama areña yanda imuac miñina ionarunec méñac muru qékétama keru inéñ ic imi beric galenñgé énécmimac niñac baec kisiaiguc mélimiyu keñec. ¹⁶ Kemma nene beric enenñ neañgic† imi neyu tomenña hélaguc wammac niñac niñec. Wañu méñnéñ méñ iwawai méñ ménda miyec. ¹⁷ Imuac ewaya melemma

yomuhuc niñec; Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecmá nene negic sécgé énécmiyu saménaguc heanzac, wañu ni you béti wamma humumañ zé wanzua. ¹⁸ Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézémañ; Mañgoc ni kurumenñ‡ zéma guac kicgaiguc haka biria wañi. ¹⁹ Degucmuacnec hénima guac nañga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wammañ. ²⁰ Imuhuc zéma nimma inéñ yacma mañgocyawac muru lilingéma keñec. Kemma lakec hama nañunec mañgocyanéñ i héñtegiema wéséniniñ wamma usuñnec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. ²¹ Kiric nemiyu nañanéñ yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumenñ zéma mañgocna guac muru kápésic mihicñiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nañga zénémbésémañac séc ménda wanzac. ²² Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanéñ welenñ qeqe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc bineñ haimima héná usuya héimigic. ²³ Wañu kemma burumakao merawa halécyaguc méñ héréma hama qegic oma nema ségiségi wanní. ²⁴ Nañna yomi humuyec, néñ qelizac, wañu sohoyec, néñ hicñinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wañgic.

²⁵ Wañu méréc merac nañanéñ aiiguc kecmá lilingéma hama ama hosuraiguc hama legic hirigic imuac hétéña niñec. ²⁶ Nimma welenñ qeqe ic méñac qaru hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ? ²⁷ Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéñ yañ hafi qahac, néñ hia lilingéma hayu mañgocganéñ burumakao merawa halécyaguc méñ qezac. ²⁸ Imuhuc zéyu inéñ qeri biric wamma ménda emmañ zé wañu mañgocyanéñ mama zéwelecmiyec. ²⁹ Wañu inéñ melemma mañgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuñ sasala welenñ qegémma guac kuaga tohoma kecanzua, néñ nuac imi ala hécna iniguc

* **15:8:** Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méñac ai meme méñac ai boñawac séha, néñ ic méñnéñ embacya memañac zé 10 Dirakima hésaiguc qererema miñgic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa enomia qahac.

† **15:16:** Zipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec. ‡ **15:18:** Anutu kurumenjiguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

aria mewiñ niñac noniñ merawa mén méndadac nénec. ³⁰ Wañu nanğa yomi guac iwawaiga mema kemma héna yanda embac iniguc nedacma lilingéyu iwac niñ wamma burumakao merawa halécyaguc mén qezañ. ³¹ Imuhuc zéyu mañgocyanén yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzań imuac nuac iwawai imi moczoñ guac wanzac. ³² Wañu guac munaga yominén humuyec, nén qelizac. Sohoyec, nén hicñi nénzac. Imuac neñañ zézé ségiségi wamma ariac wambiñac hezac.

16

Ama galeñ biriawac qepain acya.

¹ Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc ménac ama galeña mén kerec. Wañu ai ic iminén miñinawac iwawaiya eñ auanzac zégic miñinanén niñec. ² Nimma miñinanén ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeñ ai imi muñguc ménda mewésémañ, imuac ai dimuhuc galeñ menec imuac hénia imi oma néna. ³ Imuhuc zéyu ama galeña imi qerianén yomuhuc niñec; Miñnanén ama galeñ ai imi nuagiru dimuhuc wammañ? Usuñna qahac imuac baec ésémañac séc qahac. Wañu iwawai niñac welecmañ zé gamuna ninzua. ⁴ Owec! Némacac wammañ imi niñasarizua. Imuhuc wamba aina nuagicmac imuac andiaiguc ieneñ eñañ amaginaiguc ni héihéré némmu. ⁵ Inén imuhuc zéma ic embac miñinawac taséya he énécmizac séc unuruyu ic mén walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miñnawac taséya dahec hegénzac me? ⁶ Qesiyu zéyec; Oliwa hénéñ baña yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu. ⁷ Zéyu tecgéyu ic ménac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. ⁸ Miñinanén ama galeñ biria iminén ai imi imuhuc niñtegitic qinñtegiticyaguc

meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra eneñ baec yomuac asac mararañac nambérac héra onogicma eñañ hicñisai sugginaiguc niñtegitic qinñtegitic ginaguc ai meanzu. ⁹ Imuac yomuhuc zéwa niñgic; Baecac soukiwa iminén alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kekec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu. ¹⁰ Mériñén mén ai komodiawac hélanc meanzac iminén ai kunen yandawac imuhucyanec hélanc memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminén ai kunen yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. ¹¹ Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanc ménda galeñ géanzuiguc mérénén iwawai héla méraginaiguc hai énécmimac? ¹² Ini ic tosara ionac iwawai hélanc ménda galeñ géanzuiguc mérénén eñañ buña énécmimac. ¹³ Welenqe qeérécmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc ménac hazéc wammima ménac eeya héimimac. Wañu ménac niñu eñeña wañu ménac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmimuac séc qahac.

¹⁴ Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ieneñ imi moczoñ nindacma desimigic. ¹⁵ Desimigic Yesunén yomuhuc énézéyec; Ini eñaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunén ewa qerigina ninzac. Wañu ic embac sugginaiguc mepési énécmiyu eñeña wanzu, nén Anutuac kiwaiguc imi ewa loloñaguc wammac. ¹⁶ Héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac naléya imi érema Yohane hicñiyu tecgéyec. Imuac andiaiguc érema deguc Anutuac héngaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu. ¹⁷ Baec kurumeñ imi hia aulangémac, nén héna ac imi kiwi kiticya mén ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. ¹⁸ Mérénén iniña waima embac mén mezac imi kaisero wanzac. Mérénén embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

* **16:6:** 800 galon (3,000 lita) imuac séc.

¹⁹ Baec méñu soukiwa ic ménj kerec. Inénj maleku qouc qoucgia zéma maleku qara lineñ hiabia imi héima naléya naléya kekec qaçula kecañec. ²⁰ Wañu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic ménj kerec. Qara imi Lazaro. Wañu inénj wizi selianénj kima hoturumiyu imuaru heañec. ²¹ hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporoña mayu nemañ zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu enen acguc hama wiziya bézəñgic. ²² Wañu kenkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uña enen wagicma emma Abarahamac qéhéréñgic opocgic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téñgic. ²³ Inénj humumia ionac baec dumuñgic qenzen manzenj nimma kiwa hima héñu ou lakec nec Abaraham taru iwac qéhéréñgic Lazaro taru irirec. ²⁴ Iricma yomuhuc zéyec; Mañgocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianénj dokuiguc tin- duñgéma hama ezelañgic héiyu sanjen qeyu. Ni you geric bélanj qeriaiguc qenzen manzenj yanda qezua. ²⁵ Imuhuc zéyu Abarahamnénj ézəyec; Merac, gi imi baeciguc kec nec imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronénj qenzen manzenj qeriaiguc kerec imi niñyacgéwésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzen manzenj qema keczañ. ²⁶ Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacnec imuaru kembiñ zé wanzu enen kemmuac séc qahac. Wañu imuacnec you hawin zé wanzu ienen acguc hamuac séc qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wañu mañgoc welecgémba niñnémma, Lazaro mélimina nena mañgocnawac amaiguc kemmac. ²⁸ Ni dacmuna hécna méra ménj keczu imi énézəmac. Qahac wañu kecma qenzen manzenjac geric sia yomuaru ienen acguc hawu niñac. ²⁹ Imuhuc zéyu Abarahamnénj zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tilin tilin ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac oloñgic nimmu. ³⁰ Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, mañgoc Abaraham, humuc ic ionarunec ménénj

lilingéma kemma énézəmaciguc kilenjac nimma ewagina melemmu. ³¹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec ménénj qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzəñgému.

17

Haka birianénj ainina mebirianzac.

¹ Imuhuc zémaguc Yesunénj tohotoho ichéra yomuhuc énézəyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu ménénj ménj manam batuc mihicñi énécmianzac imi saecyaguc. ² Nambérac komoc komoc yomuhucya sugcina igucnec ménj manam batuc wammima mebir- imacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déménjac zikimima nanñémigic konduñgic hiñgacmac im- inénj séc ménj efefia wammac. ³ Imuac enaoc galen meamumu. Guac ninzén ninzén dac munahécga ionarunec ménénj kápésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc kápésicya imi waiwésémañ. ⁴ Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 muñguc muñguc hama ewa qerina melenzua zéyu kilenjac kápésicya imi waidacbésémañ.

⁵ Wañu Yesunénj imuhuc zéyu, Yesuac Méliméli ic ienen Minj Kewu yomuhuc ézəgic; Ninzén ninzénrina meyandi nénécmiwésémañ. ⁶ Imuhuc zégic melemma zéyec; Ninzén ninzénrina imi delañ gocmiawac sécy komodia he énécmiyu, sanjan ic yomuac héréma kemma konduñgic hiñgacma nanja zéna iminénj guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷ Welenj qeqe icga ménj kinonénj baec ai éséanzac me rama galenjanzac imuhucya késa keczuiguc onarunec mérénénj ic imi ai igucnec lilingéma hayu hama hosucnu tacma nene newésémañ zéma ézəmac me? ⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma néwécgenjac yomuhuc ézəmac; Rikuñga zikima nenena ohaima welenj qenénna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newésémañ. ⁹ Wañu welenj qeqe icnénj zézac séc tohoma wañu, minjanénj

ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmimia imi moczon wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welen qe qe enomia. Nonac ai bunja mewinjac zézéya hezac imi mia mezinj.

¹¹ Yesunéj Yerusalem kemmanj zé Galilaia zéma Samaria baec sugiraiguc kejec. ¹² Kenkecma ama arenj komora méngiguc kereñu wizi selia warihaguc ic méra éréhécnéj Yesu mihicñima lakec nanjic. ¹³ Namma ewagina megic enj yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niñ wéséga wañu! ¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwigina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaguc solañja wandacgic. ¹⁵ Wañu ionarunec méñnéj hiaruyec imi hémma lilingéma ewaya kunéj yandanec meyacma Anutu mepé qepési wañ mimanec hayec. ¹⁶ Hama Yesuac hénayaiguc mama sigéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Wañu ic imi Samaria ic. ¹⁷ Wañu Yesunéj qesimima zéyec; Ic 10 moczon hiaruzu, néj ic 9 imi dimia? ¹⁸ Ic enia yomi qahac wañu Anutu mepésimanj zé méñnéj méñ ménda hayu hénzua. ¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzén ninzén ganéj anjénnga tizac.

²⁰ Farisaio ic tosanénéj Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi némac naléiguc hamac niñac Yesu qesimigic, inéj yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi héhéjac séc ménda hamac. ²¹ Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwinjac séc qahac. Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi suginaiguc* taczac. ²² Imuhuc zéma toroqema tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé méñ hayu ini Icac Nañja iwac naléya momacgucdac hémbinj zé ewa ewa wammu, wañu ménda hémmu. ²³ Nalé imuaru ic embac enéj, Héngic you taczac. Héngic, eri taczac zému, néj ini ménda keñ inicmu me ménda méndac énécmimu. ²⁴ Piliticnéj asariyu kurumenjac bawaiguc néwécne

néwéc moczon asarianjac ésécne Icac Nañjanéj naléyaiguc† imuhucyanec hayu héndacmu. ²⁵ Wañu inéj walac walac qenzen manzen sasala hicñimiyu niñu nalé yomuac hicñisainéj andé qemimu. ²⁶ Icac Nañja iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicñiyec imuhucyanéj hicñimac. ²⁷ Ic embac ienej nene zéma doku selia siñja nimma nema icnéj embac meyu embacnéj ic mema kecgic Noanéj zéic yanda qeriaiguc enec. Enj doku luma unuma hoturu énécmidarec. ²⁸ Wañu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécne wammac. Lot kerec imuaru ic embac enéj nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic. ²⁹ Imuhuc memanec nanjic, Lot inéj Sodom ama arenja imi waima kejec kaiwe imuaru, kurumenj igucnec geric zéma salfanéj kia yanda ésécne mama unuyu qahac wandacgic. ³⁰ Icac Nañja hicñimac nalé imuaru haka imuhucya hicñimac. ³¹ Nalé imuaru ic méñnéj ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memanj zé ménda mama emmac. Ic méñ aiiguc nanzac imi acguc iwawai méñ niñac ménda lilingéma kemmac. ³² Ini haka Lot iniñawac muru hicñiyec imi niñyacgému. ³³ Méñnéj méñ eneya kekecy a ngé timanj zé wañu kekecy a imi sohomac, néj méñnéj kekecy a waimac iminéj kekecy a ngé timac. ³⁴ Énézéwa niñgic, siñja imuaru ic éréhé ec kawu gau heyic méñ késama méñ waimac. ³⁵ Embac éréhécnéj hoc hilañanéj wit gocmia hézézama taric méñ késama méñ waimac. ³⁶ Ic éréhécnéj baec aiiguc ker ic méñ késama méñ waimac. ³⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wañu Yesunéj melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgenj mia kunta tocgému.

18

Zéwelecac qepainj ac.

¹ Nalé séc zéwelecma kucmama ménda wammu niñac Yesunéj qepainj ac yomuhuc zéma énézéyec; ² Ama arenja

* 17:21: Me; qeriginaiguc. † 17:24: Kiwi méranéj ooya tosaraiguc; naléyaiguc imi ménda hezac.

yanda méhiguc zégésigési ic méh kerec. Inéj Anutu ehéihéi ménda wammianec. Wañu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianec. ³ Wañu ama areña yanda imuaru embac malé méh kerec. Inéj hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmianec; Héna aciguc zésolañima nuac hazécna kitiwa wammiwésémañ. ⁴ Imuhuc weleru suraiguc inéj ara nimmimañ niñ ménda wañec, néj imuac tetecgiaiguc i eñeyaoc yomuhuc zéma niñec; Hélaacnec, ni Anutuac niñac zénéñna ménda hirianzac. Wañu ic embac ionac ehéihéi ménda wañ énécmianzua. ⁵ Néj embac malé yomi zézé meme wañ néñanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muñguc ménda hama pipinémmac. ⁶ Séséc ac imuhuc zéma Miñ Kewunéñ énézéyec; Gésigési ic birianéñ ac zézac imuac gezac qema niñgic. ⁷ Wañu Anutunina hiabianéñ eñeya gési énécmimia ener sinjiya sinjiya kaiweya kaiweya qacma welecmigic ménda niñénécmimac me? Inéj seli seli wamma hia qegetali wañ énécmimac me? ⁸ Énézéwa niñgic, inéj acgina focdac niñénécmimac. Wañu Icac Naña hamac imuaru inéj baeciguc ninzén ninzén komodia méh he énécmiyu hia inicmac me?

⁹ Wañu ic embac eñañ haka niñac nimma dindiña zéma ninzénagéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac niñ Yesunéñ séséc ac yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic éréhécnéñ zéwelecbic zé ocmuñ téréyaiguc eñoc. Iorarunec méñnéñ Farisaio ic, wañu méñnéñ takis meme ic. ¹¹ Farisaio ic iminéñ namma eñeyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wañ énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac niñ guac ewa hia ac gézézua. ¹² Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Wañu imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 wañu suginaiguc momacguc imi guac buña zéma haigénanzua. ¹³ Wañu takis meme ic iminéñ lakecnec namma kiwa

hima Anutu hémman zé osima eñeya tétécya qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséniniñ wañ néñna ni imi késpedes ic. ¹⁴ Zéwa niñgic, méh eñeyawac mema eñu Anutunéñ memamimac. Wañu méh eñeyawac mema mayu Anutunéñ meem-mimac. Héna imuac niñ Farisaio ic qahac, néñ takis meme ic iwac mia Anutunéñ wésia nimmima solaña zéyu nimma lilingéma keñec.

¹⁵ Ic embac eneñ Yesunéñ mérianéñ osiénécmimac niñac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra eneñ zéqetali wañ énécmigic. ¹⁶ Wañu Yesunéñ merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi imuhucya ionac buña wanzac. ¹⁷ Ni hélaacnec énézéwa niñgic, méñnéñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

¹⁸ Imuhuc zéyu galeñ méñnéñ yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaña imi mératéc késamañ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niñ hiabia zénéñzan? Tosara qahac, néñ Anutu momacgucnéñ sac hiabia wanzac. ²⁰ Gi héna ac imi ninzan, kaisero ménda wambésémañ, ic kekecy ménda qehumuwésémañ, kowu ménda mewésémañ, héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ, neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ.* Imuhuc hezac. ²¹ Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua. ²² Imuhuc zéyu nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéñ guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczon haina boña géngic mema ic maqeqeya méndén énécmima. Imuhuc wanna kurumeñ amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna. ²³ Wañu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric eñeña wañec.

* 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

²⁴ Imuhuc wañu Yesunéh hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc enej Anutuac héngalen ama areña yandaiguc kerembiñ zé niñyéwérima osimu. ²⁵ Yañ yanda kamelenéh qodu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzēja wanzac. Wañu ic soukiwa yandayagucnéñ Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc mén ogicma yéwéria wanzac. ²⁶ Wañu ac imi niñgic enej yomuhuc melemma zégic; Imuhuc wañu mérac késayu añgéh titi hia mihicñimac? ²⁷ Zégic zéyec; Haihaka ic enej wamma memuac séc qahac imi Anutunéh hia wamma memacac séc. ²⁸ Imuhuc zéyu Peteronéh yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczoñ waima Miñ Kewu gi méndac géñanzin. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niñgic; Anutuac héngalen ama areña yanda niñac ama geric, me iniña, me dac muna, me neñgoc mañgocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi ³⁰ Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Wañu kecma ama baec hémbénaña hahaya imuaru kecec hémbénaña imi késamac.

³¹ Yesunéh tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembiñ. Kenni iwawai Anutuac tilin tilin ic enej Icac Naña niñac ogic hezac imi moczoñ hélaguc wandacmac. ³² Icac Naña ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeque wammima zébirimima sépécgémimu. ³³ Imuhuc wamma hihilocnéñ qemaguc qehumugic ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³⁴ Imuhuc zéyu niñgic, néñ tohotoho ichéra enej ac imuac hénia imi komodia mén ménda niñasarigic. Imi mia musañgé énécmimia wañu ac zéyec imi ménda niñasarigic.

³⁵ Yesunéh Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic ménéh héniaiguc iwawai niñac welecma tarec. ³⁶ Inéh ic tuñ mén ogicma keñgic hétéh nimma hénia qesiéncmiyec. ³⁷ Qesiyu Nazarete Yesunéh hama kenzac imuhuc zégic niñec. ³⁸ Imuhuc zégic kic hilicnéñ qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna. ³⁹ Imuhuc

wañu, ic tosara walac walac keñgic enej ic imi qetalimima ac waima tacmac niñac ézégic. Wañu inéh muñguc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec. ⁴⁰ Qaru Yesunéh namma wagicma hamu niñac énézéyec. Wañu inéh hosuraiguc hayu qesimiyec. ⁴¹ Némac iwawai wañgémmanñ niñac wanzañ? Zéyu zéyec; Miñ Kewu ni kicna hima hémmanñ zé wanzua. ⁴² Zéyu Yesunéh ézéyec; Hénna, guac ninzéh ninzéhganéh gi mehiaru géñzac. ⁴³ Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héñec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczoñ haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

¹ Yesunéh Yeriko ama areña keremma ogicma keñec. ² Wañu imuaru ic mén kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Wañu ic imi hinac yandayaguc. ³ Inéh Yesu imi méré zéma kic tanera hémmanñ zé wañec. Wañu ic imi ic hotoñadac, imuac niñac ic embac sasala nañgic hémmacac séc qahac wañec. ⁴ Wañu inéh hémmanñ zéma usunec kemma hénia Yesu hama kemmac imuaru sañsañ ic mén nañu imuac qahaiguc eñec. ⁵ Eñu Yesunéh imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac ama-gaiguc giguc tachic. ⁶ Imuhuc zéyu inéh focdac mama hama ségiségi wamma wagiru keñoc. ⁷ Ic embac tosanéh iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéh biria meme ic iwac amaiguc tachiarmañ zé enzac. ⁸ Wañu Zakaionéh namma Miñ Kewu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu ninzañ, nuac iwawaina imi sura igucnec hésémma bakia imi ic maqeqeya énécmimanñ. Ni ménac muru iwawai mén ikoc wañ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécya kemboñ qahac mesaima melenñ mimañ. ⁹ Zéyu nimma Yesunéh yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wanzac imuac niñ deguc añgéh tiéncmimia imi ama yomuaru hicñizac. ¹⁰ Icac Naña imi ic

soho sohoya hocma mihicjima mehiaru-
mañ zé hayi.

11 Ic embac ienen ac imi nimma yomuhuc zéma niñgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héngalen ama areña yanda deguc mihicji nénécmimac. Wañu imuhuc niñgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; 12 Ic eneña ménéné ic kewuac qac buña mema hamañ zéma buña memeac baec lakec heyec imuaru keñec. 13 Nalé imuaru welen qeçe ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomuhuc zéyec; Soukiwa yominéné nénagéma ai galengéma memanec kecgic ni lilingéma hamañ. 14 Wañu ic embachéra ienen hazéc wammima kua meme ic méné mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini imi ic yominéné ic kewu wañ nénécmimac niñac ménda wanzin. 15 Wañu tinduc ic eneña imi ic kewu kumumigic kuc buña mema lilingéma hama siliwa énécmiyu késagic imi eneñ mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmañ zéma unuruyec. 16 Héihéré énécmiyu ic méné walac hayec iminéné yomuhuc zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacguc iminéné mesaiwa 10 wanzac. 17 Zéyu miñinanéné zéyec; Hia wannec! Welen qeçe hiabia, geñ ai komodia imi ewaga hélanéné menec imuac ai memeac qac buñaga gémba ama areña yanda 10 galengéwésémañ. 18 Zéyu tecgéyu andunéné hama zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacgucnéné mesaiwa 5 wanzac. 19 Imuhuc zéyu miñinanéné iwac imuhucyanec, Ama areña yanda 5 galengéna zéma ézéyec. 20 Wañu ic ménéné hama yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéné osowa heyec. 21 Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénénna hiriyu imuhuc wañi. Gi imi ménda hainecac meanzañ. Wañu ménda himicnecac metocgo wañanzañ. 22 Imuhuc zéyu miñinanéné zéyec; Welen qeçe biria ni geñga acga iminéné ac wañgemmañ. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanzua me? 23 Imuhuc ninnecguc némac niñac

nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambañec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec. 24 Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréñaiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac. 25 Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac. 26 Ni énézéwa niñgic, iwawai késa keczac iwac imi muñguc yanda miyu késamac. Wañu iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac wammac. 27 Imuhuc zéma énézéyec; Wañu hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wañgic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunéné donkiiguc Yerusalem ekeñec.

28 Yesunéné ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanac zé walac mema ekeñec. 29 Yesunéné baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sugginaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec; 30 Ama areñ wéségiraiguc taczac imuaru keñic. Kemma kereñic donki merawa ic ménéné qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nañu hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. 31 Ic ménéné némac niñ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunéné imuac wanzac. 32 Wañu méli érécmimia ierené kemma zéyec séc mihicniyoc. 33 Mihicjima donki merawa imi hularic imuac miñhéra ienené zégic; Némac niñ donki merawa imi hulaczaoc? 34 Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunéné imuac niñ wanzac. 35 Imuhuc zéma donki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézégic emma tarec. 36 Tacma keñu tohotoho ichéra eneñ walac andu kemma malekugina hetecgéma hena yandaiguc lémbécgic keñec.

37 Oliwa boñaiguc haréma hena hiñgac hiñgara imuac hosuraiguc keñu tohotoho ichéra ienené moczoñ kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héngic imuac

ninjac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. ³⁸ Mepésima yomuhuc zégic; Miñ Kewuac qac buña mema hazac,* ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumenjiguc luae hezac, ou eñejaiguc edamuya hezac. ³⁹ Imuhuc zégic tuñ ionarunec Farisaio ic tosanenñ Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécga qetali énécmima. ⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enenñ acgina qaiyu kecgc, hoc sasala yominenñ imuhuc qacmu.

⁴¹ Wañu Yesunenñ Yerusalem hosuru hama ama areña yanda imi hémma siarec. ⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai hén tegicbañec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé géngénawac hezac. ⁴³ Nalé ducñiyu guac hazéchécga ienenñ hama deminñ mema lelecgé géngic imuac me imuac séc kembinñ zé osimu. ⁴⁴ Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda ninñtegiczanñ, imuac gi zéma guac nambérac hécgga deminñga qeriaiguc keczu imi giligic mama unuyu hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunenñ ocmuñ téréyawac hénia zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunenñ ocmuñ téréyaiguc emma nénnagémba ic imi moczonñ nesi énécmiyec. ⁴⁶ Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac ménñ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéweleccac amaya wammac.*

⁴⁷ Yesunenñ kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienenñ zéma héna acac kiwi ic ienenñ zéma ic embac ionac galeñ hécgina ienenñ Yesu imi qehumuwiñ zé héna ninjac hohoc ai megic. ⁴⁸ Wañu ic embac moczonñ lelecgémima gezacgina haima ninñgic imuac ninñ héna ménñ ménda mihicñjima osigic.

20

Yesuac qac buñaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

¹ Kaiwe ménñgic Yesunenñ ocmuñ téréyaiguc ic embac buña suruc hiabia

imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma héna acac kiwi ic ienenñ qeriawac galeñ iniguc hosuru hagic. ² Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buñaiguc meanzanñ? Mérénenñ qac buña imi géñec? ³ Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi ménñ qesiwa ini walac melenñ néñgicguc. ⁴ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenñ igucnec me baec ic ionarunec? ⁵ Zéyu ienenñ eñacnec eminimma zégic; Kurumenñ igucnec zéwiñgic yomuhuc zémac; Imuhuc wañu némac ninñ ic imi ménda ninñzénge migic? ⁶ Ic embac moczonñ Yohaneac ninñ Anutuac kua meme ic zéma ninñzéngezu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwiñgic ienenñ hocnéñ nénérimu. ⁷ Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninñzinñ. ⁸ Imuhuc zégic Yesunenñ yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaiguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézémanñ.

Ai miñjina zéma soukiwa ai ic.

⁹ Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic ménñnéñ wainñ ai mema ai ic tosara soukiwa ai memu ninjac ac zikima ai buña qeénécmima baec ménñgic kemma nalé horua kerec. ¹⁰ Nalé ducñiyu wainñ ai imuac héla bakia migic memac ninjac welenñ qeque icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wañu ai ic enenñ welenñ qeque ic imi yéwéria qema enñ mélimigic lilingéyec. ¹¹ Lilingéyu muñguc welenñ qeque ménñ mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qeque wammima enñ mélimigic lilingéyec. ¹² Lilingéyu muñguc welenñ qeque ménñ mélimiyu hatac haréwéc wañec. Wañu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima sénñganñenñ nesigic keñec. ¹³ Imuhuc wañgic wainñ ai miñinanenñ yomuhuc zéma ninñec; Dimuhuc wammanñ? Nuac nañ sorocna yomi mélimanñ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezanñ. ¹⁴ Wañu ai ic ienenñ ic imi hémma eñacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominenñ mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac

* 19:46: Yes 56:7 * 19:46: Yer 7:11 Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

qehumuni iwac mératécya imi neŋaŋ mératécna wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma nesimigic waiŋ ai imuac sénganŋeniguc keŋu imuaru qegic humuyec. Waŋu waiŋ ai imuac miŋinanéŋ dimuhuc waŋ énécmimac me? ¹⁶ Inéŋ hama ai ic imi moczoŋ unuhumuma waiŋ ai imi ai ic méŋ énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ieneŋ nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicŋiyu. ¹⁷ Yesunéŋ ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc waŋu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ieneŋ hoc méŋ héŋara mema gilicic keŋkeŋa iminéŋ ama waŋgoŋaiguc ama imuac hoc oruha waŋec.✱ ¹⁸ Méŋnéŋ méŋ hoc imuac qahaiguc maqeyu zéŋédacmac. Waŋu hoc iminéŋ ic méŋac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma ésécnec wandacmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa eneŋ ac imi eŋaŋ niŋac zéyec imi niŋasarima focdac késawiŋ zé waŋgic, néŋ ic embac ionac niŋac zénéŋgina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

²⁰ Imuac ieneŋ hosuraiguc galeŋ mema baec galeŋnéŋ galeŋgémac niŋac iwac méra bawaiguc Yesu opochiŋ zéma kic galeŋ meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesiraguc méŋ zéyu mihicŋiwij zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galeŋ megic. ²¹ Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héŋanzaŋ, waŋu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzaŋ. ²² Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawaŋawac séc me qahac? ²³ Imuhuc zégic Yesunéŋ diwi qiwiliŋgina imi niŋtegiacma yomuhuc zéyec; ²⁴ Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buŋa imi Kaisawac mimu. Anutuac buŋa imi Anutuac haimimu. ²⁶ Imuhuc zéyu ieneŋ ic embac kicginaiguc iwac késpedesira méŋ mihicŋimuac séc qahac waŋec. Waŋu iwac ac bakia niŋac acgina qaiyu welicgéic.

Humuc igucnec qelima yacbiŋ.

²⁷ Sadukaio ic ieneŋ humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzéŋ géaŋgic. Waŋu ionarunec tosraneŋ Yesuaru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenéŋ kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic méŋac daranéŋ embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminéŋ* iwac qawéra† imi mema merac ic méŋ mihicŋiyu darawac buŋa wammac. ²⁹ Waŋu ama areŋa méŋiguc dac muna 7 kecic. Kecma walacginanéŋ embac méŋ mema qeli qahac kecma humuyec. ³⁰ Humuyu iwac andia zéma ³¹ andiawac andianéŋ embac imi meyec. Waŋu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczoŋ qeligina qahac kecma humudacgic. ³² Waŋu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec. ³³ Imuac 7 imi moczoŋ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi sugcina igucnec mérac iniŋa wammac? ³⁴ Imuhuc zégic Yesunéŋ zéyec; Baecac hicŋisai eneŋ ic embac meamuanzu. ³⁵ Waŋu ic embac ama baec hémbénaŋa hahayawac buŋahéra zéma humumia sugcina igucnec yacyawac buŋa qeénécmimia ieneŋ imi ic embac ménda meamumu. ³⁶ Ieneŋ imi yacyarawac buŋa wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uŋa ésécnec kecmu imuac muŋguc humumuac séc qahac. ³⁷ Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miŋ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.✱ ³⁸ Hénia imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoŋ kekecginaguc. Imuac niŋ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néŋ ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac. ³⁹ Héna acac kiwi ic ionarunec tosraneŋ yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézaŋ imi hélacnec! ⁴⁰ Waŋu ieneŋ iwawai méŋac méŋ muŋguc qesimiwiŋ zé niŋyéwérigic.

⁴¹ Waŋu Yesunéŋ ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac eneŋ Kristoac niŋac Dawidiac qeli zéanzu?

✱ 20:17: Leg 118:22 * 20:28: Munianéŋ. † 20:28: Embac malé. ✱ 20:37: Mmh 3:6

⁴² Legiciguc Dawidi eneyaoc yomuhuc zéyec; Miñ Kewunéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; ⁴³ Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulanjé énécmiwa guac hénatitiya wammu. ⁴⁴ Dawidinéñ Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczoñ nimma kecgic kicginaiguc Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁶ Héna acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima kenha wammu niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombeniguc yaizézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanzu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatic eneñaiguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁷ Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina hoturu amuma zéwelecma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara zéyec.

¹ Yesunéñ kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese soko-ciguc sesegina haigic hiñgarec. ² Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hiñgaru héñec. ³ Hémma yomuhuc énézéyec; Hélañec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéñ ic tosara onogicma kunéñ yanda haizac. ⁴ Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominéñ mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

⁵ Ic tosanéñ ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kunéñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶ Wañu Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya hénzu imi

moczoñ netec qetecgéñic hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézan duña némac naléiguc haka imuhucya hicñimac? Wañu haka imuhucya hicñimanéñ zé néma séséc walac hicñiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸ Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéñ nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu. ⁹ Yaré me qeweloñ yanda hicñizac zéma suruc zégic nimma zénéñgina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hicñimacac hezac, néñ nalé tetecgia imi focdac ménda hamac. ¹⁰ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéñ héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwiñ zéma yacmu. ¹¹ Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñimac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kurumeniguc hicñimac. ¹² Iwawai imi moczoñ ménda hicñiyunec nuac qacna niñac méraginanéñ énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu. ¹³ Wañu haka imi mia niñzéñ niñzéñgina zéau énécmimu niñac hicñi énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéñ nezicgé amuwiñ zéma ewa qeriginanéñ walac ménda niñarenjému. ¹⁵ Héña imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qinñtegic mihicñi énécmiwa onac hazécgina moczoñ ac meleñ énécmima iniguc tualefic wammucac séc qahac wammac. ¹⁶ Wañu neñgoc mañgocgina zéma dac munahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ieneñ ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Wañu ic embac moczoñ ieneñ nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu. ¹⁸ Wañu

✧ **20:43:** Leg 110:1 * **21:18:** Héña imi; Ewa goro ménda wammu.

onac oruc zucgina méñ ménda birimac.*
 19 Wañu nanşelimanec kecma kekec uñagina memu.

Yerusalem kisi wawañawac ara.

20 Wañu yaré ic ieneñ Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areña yanda kisikiyoñ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niñtegicmu. 21 Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi eneñ baec boñaiguc néñgacdacmu. Ic embac ama areña yandaiguc kecanzu imi eneñ waima kemmu. Ama areñ komoraiguc kecanzu imi eneñ ama imuaru ménda keremmu. 22 Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niñ ogic hezac imi moczoñ nalé imuaru hélaguc wandacmac. 23 Nalé imuaru baeciguc qenzen manzeñ yanda hicñimac. Wañu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicñi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kuney yanda hicñi énécmimac. 24 Imi sou zéranéñ unugic humumu. Wañu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welen qeéncmimu. Wañu Yerusalem imi ic enia ieneñ tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi wañuguc tecgédacmac.

Icac Naña hamac.

25 Wañu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicñimac. Wañu baeciguc imi ic enia ieneñ kondunac eneñ mamaya zéma imuac temboñanéñ qaru aurima sicsaoc wammu. 26 Kurumenjac kuhanéñ hirimac,† imuac niñ ic ieneñ iwawai baeciguc hicñimac imi walac niñtegicgic qiritic unumac. 27 Nalé imuaru mia Icac Nañanéñ kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémmu. 28 Haka imuhucyanéñ hénima hicñiyu onac añgéñ tiéncmimiawac nalé imi bec hosuru ducñizac imuac niñ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

29 Imuhuc zéma Yesunéñ séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma

ic hésa tosara hémmu. 30 Imuac hawa bébélacgia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducñizac imi niñtegicanzu. 31 Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicñima keñu hémmuiguc Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hosuru hazac imi niñtegicmu. 32 Ni hélacnec énézéwa niñgic; Nalé yomuac hicñisai imi ménda qahac wañgicnec iwawai imi moczoñ hélaguc wandacmac. 33 Baec kurumeñ imi aulanéma qahac wammac. Wañu nuac ackuazécna imi ménda qahac wammac.

34 Ini eñaoc técgina nimma kecmu. Qahac wañu iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronéñ hélanzi énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzañnec haéncmimac. 35 Nalé imi mia baec séc ic embac moczoñ yanda ionac muru bétac ésécnec ménda niñgicnec ha énépésimac. 36 Imuac ini imi haka focdac hicñi énécmimac moczoñ yanda imuarunec efefianec qizizingéma kemma Icac Naña iwac kiwaiguc nammuac séc nalé séc zéwelecma zenzeñ qeli qeli kecmu.

37 Wañu Yesunéñ kaiwe séc ocmuñ téreyaguc emma ackuazéc ku énécmima siñiya séc Oliwa baec boñaiguc emma kecañec. 38 Imuhuc wañu ic embac moczoñ yanda ackuazécya nimbiñ zé siñunec focdac ocmuñ téreyaguc emma iwac muru haréañgic.

22

Yudanéñ Yesu qehumuwiñ zé ac saña zéyec.

1 Saméñ yisya qahac imuac kendor, qara méñ nagu sacyaguc ogicogira imuac kendor zéanzu imi hosuru hayec. 2 Hofac oo ic kiwa éréhécgina* zéma hena acac kiwi ic ieneñ ic embac ionac zénéngina hiriyec imuac hena dimuhuciguc Yesu qewiñ zéma eminiñgic. 3 Wañu Biriá miñinanéñ tohotoho ic 12 ionarunec méñ qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hiñgarec. 4 Hiñgaru Yudanéñ hofac oo ic

† 21:26: Becnec ic embac eneñ ménisikilu imi uñaginaguc zéma ninzéngegic. * 22:2: Méñ imi Roma ic kewunéñ zéyu nañu, méñ imi hofac oo ic eneñ hakagina méndacma sumbic néma kumugic nañec.

kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmañ zéma emiñgic. ⁵ Wañu ieneñ ségiségi wamma soukiwa mimu niñac acgina zikigic. ⁶ Zikigic Yudanéñ ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmañ zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷ Wañu saméñ yisya qahac imuac kendoñ hayec. Hayu kendoñ imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ niñac rama qemuac heyec. ⁸ Yesunéñ Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéyec; Kemma neñañ niñ nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wañic newiñ. ⁹ Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzañ? ¹⁰ Qesiyic zéyec; Ninzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méñnéñ kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. ¹¹ Emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiñ? ¹² Imuhuc zéyic inéñ ama qeria kunéñ yanda méñ qacyaiguc tatara imi lémbécma areñgégic hezac imi érézéyu hémma imuaru ohaihai wammaoc. ¹³ Imuhuc zéyu iereñ waima kemma zéyec séc mihicñima nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wañoc.

Miñ Kewuac saméñ téréya.

¹⁴ Nalé wañu Yesu imi imuaru emma nene newiñ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ i guc momacnec tacgic. ¹⁵ Tacgic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni qenzeñ manzeñ imi ménda mihicñimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendoñ yomuac nene iniguc momacnec nemañ zé imuac ewa ewa wamma keru. ¹⁶ Zéwa niñgic; Ni nene yomi muñguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ imi ou Anutuac héngalen ama areña yandaiguc hélaguc wammac. ¹⁷ Imuhuc zéma sokoc

mema ewa hia ac zéma énézéyec; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. ¹⁸ Ni énézéwa niñgic; Degucmuacnec ni iwawai waiñ ic imuarunec hicñihicñiya imi muñguc ménda nemanec kecba Anutuac héngalen ama areña yanda imi hamac. ¹⁹ Imuhuc zéma muñguc saméñ mema ewa hia ac zéma méndemma énécmima yomuhuc énézéyec; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁰ Saméñ imi nemaguc imuac andiaiguc inéñ sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéñ memeya, onac qocgé énécmimia. ²¹ Wañu héngic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. ²² Icac Naña imi hena zétecgéyec séc kemmac, néñ ni andé numac ic imi saecyaguc. ²³ Imuhuc zéyu ieneñ eñaocnec qesiamugic; Mérenéñ haka imuhucya wammac?

Séwi eñeñac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zéma suggina igucnec mérenéñ kunéngina keczac zéma tualefic emigic. ²⁵ Imuhuc wañgic Yesunéñ zéyec; Ic enia ionac ic kewu ieneñ ic embac hécgina énépésima kewu wañ énécmianzu. Wañu ic tosara ai memeac qac buña ginagucnéñ siñginawac galenagé énécmima eñañ méra énécmimiawac ic zéamuanzu. ²⁶ Wañu ini imi imuhuc qahac. Kunéñ ginanéñ ai merac ésécnec kecmu. Galenjanéñ welen qe qe ic ésécnec wamma kecmu. ²⁷ Mérenéñ kunéñ wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welen qeénécmizac imi? Tacma nezac iminéñ kunéñ wanzac. Néñ ni you sugginaiguc nammanec welen qeénécmizua. ²⁸ Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainemma niguc kecanzu. ²⁹ Nuac Manqocnanéñ héngalen ama areña yanda imi nuac muru wainéñec ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac héngalen ama areña yandaiguc kecma nuac zaeiguc lelecgéma tacma nene nema tatic edamuyaguc imuaru tacma Israelac

kisic arenhéra 12 imi héngalen wañ énécmimu niñac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ienen manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biria miñinanénj padi gorosonja éséc nec ini hitacgé énécmimanj zé qesinéznac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac ninzénj ninzénnga imi ménda sélécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémanj nalé imuaru guac ninzénj ninzénj dac munahécga imi meseli énécmiwésémanj. ³³ Imuhuc zéyu inénj yomuhuc melemma zéyec; Miñ Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momacnec kemmanj zé efizua. ³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnéznaj imi hatac haréwéc qaecgéwésémanj.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézéyec; Ni bec nec ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma hena usu qahac méli énécmiwa kenjanjic. Wañu nalé imuaru iwawai ménj niñac hocma météqététanj wanjic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi enenj malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.† ³⁷ Ni énézéwa niñjic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac ménj yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biria meme ic qétégina oloñjic imuaru i momacnec olommigic. ³⁸ Imuhuc zéyu ienenj yomuhuc zégic; Miñ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunénj, Imi hia, sécgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunénj hingacma wañanec éséc nec oliwa ic boñajic kenju tohotoho ichéra enenj acguc méndacmigic. ⁴⁰ Imuaru kereñdacma inénj yomuhuc énézéyec;

Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zéwelecmu. ⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma simiñ héima zéwelerec. ⁴² Zéwelecmu yomuhuc zéyec; Manjoc, guac ewa siñ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac.‡ Wañu nuac siñna qahac, néñ guac siñga selimac. ⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanénj kurumenj igucnec iwac muru wininima meselimiyecc. ⁴⁴ Yesunénj qeri yéwéc kunenj yanda mihicñima ewaya moczonj nec zéweleru néngécya imi sacnéñ baeciguc téngac téngac mazac tanec wanec.§ ⁴⁵ Wañu inénj zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ienenj imi ewa biricgina niñac gaugina hegic. ⁴⁶ Wañu Yesunénj énézéyec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéwelecmu.

Yesu késa dérécgéma wagicma kenjic.

⁴⁷ Imuhuc zémanec nanju ic tuñ ménj hagic. Wañu 12 ionac suggina igucnec ménj qara Yuda inénj wéséginaiguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wañu Yudanénj Yesu kiric nemimanj zé hosuru hayec. ⁴⁸ Hayu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Yuda, gi kiric nenémma andé nuzanj? ⁴⁹ Wañu tosara Yesuac maréñajic néwéc néwéc nanjic imi enenj néma haka hicñimac imi héñtegicma Yesu qesimigic; Miñ Kewunina nini sounénj unuwiñ? ⁵⁰ Imuhuc zéma suggina igucnec ménjénj hofac oo ic kiwa ménj welenj qeqe ic ménj sounénj qema gezawa héiyaiguc imi qeriru mayec. ⁵¹ Mayu Yesunénj énézéyec; Waigic, haka imi munjuc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianénj osima mehiarumiyec. ⁵² Imuhuc wamma Yesunénj hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téreyawac awiawi ic ionac galenjinga zéma galenj tosara eneya késawiñ zé hagic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kaižiliwenj ic ménjac késaanju éséc nec sou qarucginaguc

† 22:36: Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicñiwu niñac késama kenja wañanjanjic. Yesunénj yéwéri hahayawac técgina nimma kenja wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyecc. ‡ 22:42: Sokoc yomi qenzej manzejac sokoc. § 22:44: Kembanja 43,44 imi kiwi méranénj ooya tosaraiguc ménda hezac.

hazu? ⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuñ téréyaiguc keri nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Wañu deguc imi sinji tunumañac miñina zéma onac nalé wanzac.

Peteronéñ ménda ninzua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Wañu ieneñ Yesu késama wagicma hofac oo ic eñeñawac amaiguc kereñgic. Wañu Peteronéñ lakecñec méndac énécmima keñec. ⁵⁵ Wañu ic embac eneñ sombeñ deminaguc imuac namuñaguc geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec suginaiguc tarec. ⁵⁶ Taru welen qeçe embac serañ méñnéñ Peteronéñ geric bélaña hémma taru héñsosolima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacñec kecañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronéñ qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua. ⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méñnéñ ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tuñ imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Ic ala, ni qahac! ⁵⁹ Wañu kaiwe kiwa momacguc éséc keñu, ic méñnéñ ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niñ yominéñ hélacñec i guc kecañec. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézan? Ni imi acga ménda niñacgézua. Imuhuc zémanec nañu nalé imuaru kuruc qarec. ⁶¹ Qaru Yesunéñ lilingéma héñu Petero imi Miñ Kewunéñ, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémañ, zéma zéyec Miñ Kewuac ara imi niñqeliyec. ⁶² Wañu inéñ séñganñegñiguc hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galeñ mema kecgic ieneñ Yesu zédesimima qegic. ⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tilin tilin ic keczañiguc mérénéñ guzac imi zéhicñina. ⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriawac galeñ ieneñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianjyu ic embac ionac qeriawac galeñ, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma hena acac kiwi ic ieneñ azoroma énézégic

Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opocgic nañec. ⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzañiguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa ménda ninzégému. ⁶⁸ Wañu neñ qesiénécmiwa ini kileñ ménda melemma zému. ⁶⁹ Wañu degucmuacñec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héyaiguc tacmac. ⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu. ⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac méñ niñac hochoc ai mewin? Nini neñaoc kuaya igucñec nindacziñ.

23

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimman zé zéqesi wammiiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic. ² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwin niñac qetali nénécmima eñeya niñac ic kewu Kristo zéanzac. ³ Imuhuc zégic Pilatonéñ Yesu yomuhuc qesimiiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzañ? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geñgaoc zézan. ⁴ Pilatonéñ Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuñ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzac. ⁵ Imuhuc zéyu tuñ ieneñ muñguc yanda seliseli wamma zégic; Inéñ Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keñgic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéñ Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec. ⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héngaleñ baec igucñec imi niñasarima Herodeac* muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenéñ Yerusalem hama tarec. ⁸ Herodenéñ iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéñ ménda memeya méñ meyu hémmañ zé ic imi

* 23:7: Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

mihicniman zé wañañec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wañec. ⁹ Wañu qesiqesi sasala wammiyec. Nén Yesunéñ ac mén ménda melenmiyec. ¹⁰ Wañu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma hénac acac kiwi ic ieneñ namma ac geriwiguc zéma acnéñ qatémigic. ¹¹ Herodenéñ eñeya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keñec. ¹² Herode zéma Pilato iereñ becñec hazéc wañamuma ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nañgé amuma mema ala wañoc.

Yesu zétecgégic humucac buña wañec.

¹³ Wañu Pilatonéñ ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galeñ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. ¹⁴ Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niñgésima kápésic mén ara imuac sécya ménda mihicñizua. ¹⁵ Qahac téngéñ, Herode imuhucyanec ara nimma muñguc mélimiyu wagicma hagic. Niñzu haka inéñ wañec imi humucac sécya qahac. ¹⁶ Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ¹⁷ (Kendonéñ séc hésa ic mén hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) ¹⁸ Imuhuc zéyu tuñ eneñ momacñec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Wañu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. ¹⁹ Baraba imi becñec ama areña yanda imuaru gawamañ hazéc wammima yaré yanda mihicñigic imuac suraiguc ic mén humuyec imuac niñac késama hésa amaiguc haigic tarec. ²⁰ Wañu Pilatonéñ Yesu hulacmimañ zé ac muñguc énézéyec. ²¹ Wañu ieneñ qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! ²² Wañu Pilatonéñ muñguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc wañec; Ic yomi néma kápésic wañec? Ni imi kápésic humucac sécya mén ménda mihicñizua. Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ²³ Imuhuc zéyu ieneñ muñguc yanda

kucñec qacma ic héñgeña wéndaraiguc qemu niñac hinocgéma selianec welecma zéseligic. ²⁴ Imuhuc wañgic Pilatonéñ zéqaaqacfeñ acgina imi niñénécmimu niñac zétecgéyec. ²⁵ Wañu ic embac ieneñ ic mén becñec ic embac hinocgé énécmima ac qegetali wamma ic mén qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niñ Pilatonéñ ewa siñgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc biriñnéñ qegic.

²⁶ Wañu Roma ic ieneñ Yesu wagicma keñgic. Kemma hénaciguc ic mén qara Simon Kirene† imi ama areñ ménunec haréyu mihicñima késama ic héñgeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keñec. ²⁷ Wañu ic embac tuñ yanda méndacma keñgic. Wañu sugginaiguc embac sasala ieneñ Yesuac niñac zésiac wamma méndacma keñgic. ²⁸ Wañu Yesunéñ ionac muru lilingéma énézéyec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niñ qahac, néñ eñañ niñac zéma eñañ nambérac hécgina ionac niñac wamma siacmu. ²⁹ Héñgic, nalé biria hayu ic embac ieneñ yomuhuc zému; Embac héfiña zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ieneñ efima ségiségi wammu. ³⁰ Wañu nalé imuaru ic embac ieneñ baec boña hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Wañu baec héñgeñ héñgeña hémma mama nini hoturu nénécmima zému. ³¹ Ic hésa téngiñ téngiña nuac haka imuhucya wañ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicñimac?

³² Wañu nalé imuaru biria meme ic éréhéc humucac buña zétecgé érécmigic Yesuguc momacñec onagicma keñgic. ³³ Wañu baec qara mén Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héñgeña wéndaraiguc biriñnéñ qema biria meme ic éréhéc imuhucyanec biriñnéñ urugic mén Yesuac héiyaiguc mén kanayaiguc nañoc. ³⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma zéwelerec; Mañgoc, ieneñ imi eñaoc néma haka wanzu imi ménda niñtegcizu

† 23:26: Kirene ic Simon.

imuac kápésicgina waina. Wañu téngiñ ic ieneñ sumbíc néma Yesuac malekuya imi méndemma késagic. ³⁵ Wañu ic embac ieneñ hémma nañgic. Wañu Yuda ic galengina ieneñ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara añgéh tiénécmiyec, wañu ic imi Anutuac buña qemimia Kristo wanzaciguc eñeyaoc añgéh tiamuma mawacnec. ³⁶ Wañu yaré ic ieneñ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiñ howuraguc migic; ³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu keczañgic gi kekecgá añgéh tima mana. ³⁸ Wañu iwac orucya hanecgeña iguc ou kiwi méñ yomuhuc oma qegic nañec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Wañu biria meme ic urugic nañoc iorarunec méñnéñ yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geñga zéma norac kekecnina imi añgéh tinéncmina. ⁴⁰ Wañu biria meme méñnéñ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buña bakia séc momacguc imuhucya zétecgé gégic. Wañu Anutuac zénéñga ménda hirizac? ⁴¹ Wañu niri imi haka wañic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néñ ic yominéñ haka biria méñ ménda wañec. ⁴² Inéñ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héngaleñ ama areña yandaiguc kemma nidac imuhucya niñnémbésémañ. ⁴³ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴ Wañu kaiwe kiwa imi gau komoc wañec, néñ kaiwe imi siñi déngéyec. Wañu baec séc siñinéñ hoturumanec keru maria 3 kilok wañu tecgéyec. ⁴⁵ Wañu ocmuñ téreya qeriaiguc maleku horua nañec imi namuña igucnec zuracgéyec. ⁴⁶ Yesunéñ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Mañgoc nuac uñana guac méragaiñguc haizua. Wañu imuhuc zéyu uñaya waimiyec. ⁴⁷ Wañu yaré ic 100 ionac galengina iminéñ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaña kerec. ⁴⁸ Ic em-

bac héipuc wamma hémbiñ zé hagic ieneñ imuhucyanec haka imuhuc hicñiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema lilingéma keñgic. ⁴⁹ Ic tosara Yesuac niñénécmimia zéma embac tosara Galilainec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuañgic haigic.

⁵⁰ Wañu luae ic solaña méñ qara Yosefe† kerec. Inéñ Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹ (Wañu ic iminéñ Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéñ mia Yuda baec Arimataia ama areñ yanda imuac miñina. Wañu Anutuac héngaleñ ama areña yandawac mambéc kecañec. ⁵² Wañu inéñ Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec. ⁵³ Wañu kemma qamora metecgéma maleku qara lineñ iminéñ osoma mema kemma baña kifaña ésé oraragic qamoc méñ ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴ Wañu nalé imi Neñgoc, Sabatawac zéréñqéréñ naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec. § ⁵⁵ Wañu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneñ méndacma kemma kifaña imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héngic. ⁵⁶ Hémma lilingéma kemma haléc héméña hiabia zéma iwawai héméña hiabia imi mehahai wandacmaguc hena ac tohoma Sabatawac tac niñgic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé tecgéyu ama siñima gianñiyu Sonda wañec. Wañu embac eneñ gianñiaña igucgeñ séwi haléc héméñaguc hiabia bec mutulañgégic heyec imi mema kic suañgic keñgic. ² Kemma héngic hoc yanda imi kifaña igucnec qiliqililñ géyawac heyec. ³ Heyu emma héngic Miñ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic. ⁴ Hocma ewa goro wammanec nañgic. Wañu ninzu, ic éréhécnéñ maleku lalaclalac edamuyaguc héima

† 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec. § 23:54: Sabata imi Neñgociguc kaiwe hiñgacmañ zé wañu hénima Sondagie maria wañu tecgéanzac.

géhérénginaiguc élanzañnec nañic iricgic. ⁵ Iricma embac eneñ zénéngina hiriyu sicgé érécmima musugina baeciguc mema magic. Wañu ic éréhéc iereñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugginaiguc mihicñiwiñ zé wanzu? ⁶ Ineñ you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiyu yaczac. Ineñ Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷ Ineñ mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héngena wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kilen muñguc yacmacac hezac. ⁸ Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic. ⁹ Niñqelima kicsuañ imi waima liliñgéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic ¹¹ zéma ic embac tosara énézédacgic. ¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac nençocya Maria zéma embac tosara. ¹¹ Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda niñzéngégic. ¹² Wañu Peteroneñ yacma kicsuañiguc usuñnec kemma lolocgéma kifañaguc kiwa hima héñu lineñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianeñ niñgumbi niñguñ wamma liliñgéma keñec.

¹³ Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécneñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc. ¹⁴ Wañu iereñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma keñoc. ¹⁵ Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesuneñ hosucgiraiguc keñu momacnec keñgic. ¹⁶ Wañu kicgira imi ménda béréngéyu ménda héñtegiroc. ¹⁷ Wañu Yesuneñ yomuhuc qesiérecmiyec; Iri hena kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu iereñ ewa biric kicic wamma nañoc. ¹⁸ Namma iorarunec mén qara Keleopa ineñ melemma yomuhuc zéyec; Yerusalem kecma suraiguc haka hicñiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda ninzañ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Imi némac haka?

Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, ineñ Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Wañu zézéya zéma wawaña imi kuha yandaguc wañec. ²⁰ Neñañ hofac oo ic kiwa éréhécneñ zéma galen hécnina ieneñ humucac buña opocgic ic héngena wéndaraiguc qegic humuyec. ²¹ Nini imi ic imineñ Israel doenina menéncmimac niñac mambéc kerin. Imi sac qahac, haka imi hicñiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac. ²² Wañu sucninaiguc embac tosara ieneñ meauri nénécmigic. Ieneñ siñunec yanda kicsuañiguc keñgic. ²³ Kemma iwac qamora imi ménda mihicñima hocma hama zégicneñ; Kua meme uñaneñ hicñi énécmiyic iricgic. ²⁴ Imi sac qahac alahécneñ tosaraneñ kicsuañiguc kemma embac eneñ zégic ésécnec heyu héngic, néñ Yesu ménda mihicñigic. ²⁵ Imuhuc zéyic nimma Yesuneñ yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wañu iri Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac zézéya imi niñzéngéwic zé ewa qerigiranéñ éséñ éséñ wanzac. ²⁶ Kristoneñ eneya edamuyaiguc keremmac niñ qenzeñ manzeñ imuhucya mihicñimacac hezac imi iri ménda ninzaoc? ²⁷ Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi moczoñ mema eneya niñac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoñ zéasari érécmiyec.

²⁸ Wañu ama areña imuac wamma keñoc imuaru kendaric Yesuneñ ama areña imi ogicma kemman zé wañec. ²⁹ Wañu iereñ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiñgaru ama bec siñimañ zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbiñ. Imuhuc zéyic momacnec tacbiñ zé iriguc enec. ³⁰ Wañu ic iriguc momacnec nene nemañ zé tacma saméñ mén mema ewa hia ac zéma mésemma érecmiyec. ³¹ Érecmiyu kicgira béréngéyu Yesu imi héñtegiroc. Héñtegiema hényic aulanégyec. ³² Aulanégyc iereñ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinira zeyec. ³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muñguc Yerusalem liliñgéma keñoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli

ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic. ³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miñ Kewuninanéñ qelima yacma Simon mihicñi miyec. ³⁵ Imuhuc zégic ic éréhéc ierenéñ hénaiuguc iwawai hicñi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméñ qésémma érécmiyu dimuhuc héñtegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ienenéñ ac imi zémanec tacgic Yesu eñeyaoc sugcinaiguc hicñima namma zéyec; Onac muru luae hemac. ³⁷ Imuhuc zéyu ienenéñ aurigic zénéñgina hiriyu uña méñ hénziñ zéma niñgic. ³⁸ Wañu Yesunéñ énézéyec; Némac niñ zénéñgina hiriyu, ewa qeriginanéñ ewa éréhéc wanzu? ³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néñtegirogic. Méraginanéñ ni nosinimma néñgic, uña imi séwi busu zéma sira qahac, néñ ni iminaguc. ⁴⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic. ⁴¹ Hémma ségiségi kilenéñ yanda wañgic. Wañu ségiséginéñ sécgé énécmiyu méñgucnec ewa éréhéc wañgic. Imuhuc wañgic Yesunéñ nene tosara taczac me qahac zéma qesiéncmiyec. ⁴² Imuhuc zéyu lambéc kembraña méñ zezeya momacguc migic. ⁴³ Wañu mima hémma nañgicnec kicginaiguc mema neyec.

⁴⁴ Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéñ mia ni iniguc keru nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niñ ogic hezac imi moczoñ héla wammacac hezac. ⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niñsarigic. ⁴⁶ Wañu inéñ toroqema zéyec; Méñ imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéñ qenzenéñ manzenéñ nimma ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmacac hezac. ⁴⁷ Wañu Yesuac qaraiguc ewa qerigina melenegic kápésicgina zuac énécmimac imuac buña suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoñ ogic hezac. ⁴⁸ Wañu ini imi haka moczoñ yanda imuac héipuc ic wanzu. ⁴⁹ Héñgic, ni Mañgocnanéñ ac ziki énécmiyec imi* onac mélimañ. Imuac ini kuc yanda ounec

mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama arená yanda yomuaru kecgcic.

⁵⁰ Yesunéñ énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eñu mozoc ac énézéyec. ⁵¹ Mozoc ac zémanec nañu sugcina igucnec wagicma kurumeneguc eñec. ⁵² Wañu ienenéñ i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem lilingéma kenegic. ⁵³ Kemma nalé séc ocmuñ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

* **24:49:** Uña téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanéh séwi busuguc hicñiyec.

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminéh kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutu. ² Inéh nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec. ³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczoñ i qahaciguc méñ ménda hicñiyec. ⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminéh ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵ Wañu asac mararañ imi siñi qeriaiguc asarianzac. Wañu siñinéh ménda héñtegirec.

⁶ Ic méñ Anutunéh méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷ Inéh eñeya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzéhégemu niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec. ⁸ I eñeya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec. ¹⁰ Wañu inéh baec kurumeñ yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumeñ imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ieneñ i ménda héñtegicgic. ¹¹ Inéh eñeyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ieneñ i ménda héihéré wammigic. ¹² Néñ héihéré wammima ninzéhégic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac siñ igucnec qahac, wañu ic méñac ewa siñ igucnec qahac, néñ Anutu arunec hicñigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña téñgéh momacguc kurumeñ Mañgocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanéh iwac muru kuaya gema heyec. ¹⁵ Yohaneñéh iwac héipucya wamma yomuac qacma zéauyec; Ic

yomuac zéma yomuac zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inéh ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, néñ ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸ Anutu imi ic méñnéñ méñ ménda héñañec, néñ Anutu hicñi hicñiya momacguc Mañgocyawac qéhéréñaiguc kecanzac iminéh i nénézéyu héñiñ.

¹⁹ Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesimimu niñ Yuda ic Yerusalem igucnec ieneñ hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inéh héipuc ac yomuac énézéyec; ²⁰ Ni Kristo qahac. Inéh imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec. ²¹ Zéyu ieneñ qesimigic; Wañu gi némac ic, gi Elia mé? Wañu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muñguc zégic; Gi Anutuac tilin tilin ic hamac zéyec* imi mia mé? Zégic zéyec, Qahac. ²² Imuhuc zéyu muñguc qesimigic; Wañu gi méré? Méli nénécmigic hazin, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwiñ? Gi genja niñ dimuhuc zéañzañ? ²³ Zégic Yohaneñéh yomuac zéyec; Ni imi Anutuac tilin tilin ic Yesaianéh zéyec ésécnecc ic méñ baec kisiaiguc qacma Miñ Kewuac héna mindinigic dindina wañu zézac ewa hétéh imi mia. ²⁴ Wañu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic. ²⁵ Wañu ieneñ qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tilin tilin ic imi qahac, wañu némac niñ ic doku naec énécmianzañ? ²⁶ Zégic Yohaneñéh yomuac énézéyec; Ni dokunéh naec énécmianzua. Wañu sugcinaiguc ic méñ nañu ini ménda héñtegiczu. ²⁷ Inéh andénaiguc hama* keczac. Wañu ni mamaya imuhucyanéh iwac héna usu hésaya lolacmañac séc qahac. ²⁸ Wañu haka imi Yodan doku néwéc Yohaneñéh doku naec énécmima kerec, Betania ama areña imuaru hicñiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

²⁹ Ama siñima gianjiyu Yohaneñéh héñu Yesu iwac murugeñ hayu yomuac zéyec;

☆ **1:21:** Hén 18:15 * **1:27:** Héna imi hicñima keczac. Kembaña 30 imuac héñgic.

Héngic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac kápécigina metecgéma keñkeña imi erimi. ³⁰ Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec imuac niñ inéñ ni nogiczac. ³¹ Ni nenaoc i ménda niñyacgé miyi, wañu Israel ic ionac winiñginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niñ hama doku naec énécmianzua. ³² Wañu Yohanenénéñ yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uña Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumenéñ igucnec mama iwac orucya hanecgeña iguc putitima nañu héñi. ³³ Ni ménda niñyacgé miyi, néñ ni doku naec énécmimanéñ niñac méli néñec iminéñ yomuhuc nézézec; Ic méñ orucya qahaiguc Uñanéñ mama nammac, ic iminéñ Uña Téréyanéñ naec énécmimac. ³⁴ Ni imuac mia héñi, hémma Ic yomi Anutuac Naña zéma héipuc wammii.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

³⁵ Ama siñima gianjiyu, Yohanenénéñ ai ic éréhéra iriguc muñguc baec imuarunec nañgic. ³⁶ Wañu Yesu imuaru hama keñu, hémma yomuhuc zéyec; Héngic, Anutuac rama erimi. ³⁷ Zéyu merac éréhéra ierenéñ ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma keñoc. ³⁸ Keñic Yesunénéñ lilingéma iriru méndacma hayic qesiérecmiyec; Iri némac niñ wanzaoc? Wañu ierenéñ zéyoc; Rabi, (Neñañ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecanzanéñ? ³⁹ Zéyic, Hama héñic zéma érézézec. Zéyu ierenéñ méndacma kemma ama kecanec imi hémma kaiwe imuaru momacnec tacgic maria 4 kilok wañec. ⁴⁰ Ic éréhécc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méñac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya. ⁴¹ Inéñ walac dara Simon hocmima yomuhuc ézézec; Niri Mesia mihicñizic. (Mesia imi Hebiraio ac, Girik aciguc Kristo†) ⁴² Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keñoc. Wañu Yesunénéñ hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naña, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)‡

⁴³ Ama siñima gianjiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmanéñ zé wamma Filipino

mihicñima ézézec; Hama méndac némma. ⁴⁴ Filipino imi Anderea zéma Petero iorac ama arenéñ yanda Betsaida imuacnec. ⁴⁵ Wañu Filipino Natanael mihicñima yomuhuc ézézec; Mosenéñ ic méñac hénac aciguc oyec, wañu kua meme ic ienenéñ momacnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicñizic. Imi Yesu, Yosefeac naña, Nazarete tañu igucnec. ⁴⁶ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc qesimiyec; Nazarete tañu igucnec iwawai hiabia méñ hia hicñimacac séc qahac. Zéyu Filipino yomuhuc zéyec; Hama hénna. ⁴⁷ Wañu Yesunénéñ héñu Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézézec; Héngic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc méñ ménda hezac. ⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inéñ qesimima zéyec; Dimuhuc niñnéñzanéñ? Wañu Yesunénéñ zéyec, Filipino ménda héihéré gēñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua. ⁴⁹ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc ézézec; Kiwi ic, gi Anutuac Naña Israel ic nonac Ic kewu. ⁵⁰ Zéyu, Yesunénéñ zéyec; Fik ic héniaiguc tacna géñzua, imuhuc gézéwa niñzégé néñzanéñ? Kecma haka méréra ogicqogira kunéñ kunéñ hémbésémanéñ. ⁵¹ Imuhuc zéma énézézec; Ni ac héla gézéwa niñgic; Ini kurumenéñ añgéyu Anutuac kua meme uñahéra ienenéñ Icac Nañawac muru ou kurumenéñ igucnec eñéñ mama wañgic inicmu.

2

Yesunénéñ zéyu dokunéñ wainéñ wañec.

¹ Ai meme haréwéc wañu Galilaia baec Kana ama arenéñac zammarenéñ ai meérécmiwinéñ zéma azorogic. Wañu Yesuac neñgocya imuaru momacnec kerec. ² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic. ³ Wañu wainéñ qahac wañu neñgocyanéñ Yesu ézéma zéyec; Wainéñ qahac wanzac. ⁴ Zéyu Yesunénéñ yomuhuc ézézec; Neñgoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec. ⁵ Wañu Yesuac neñgocyanéñ ai merac yomuhuc énézézec; Ac méñac méñ énézéyu tohoma wandacmu. ⁶ Wañu ama imuaru doku nomuñ hocnéñ memeya 6

† 1:41: Wañu neñañ neñañ aciguc Halécnéñ météré mimia. ‡ 1:42: Neñañ aciguc melemma zéni Zamanziñ.

tarec. Imi Yuda ic ieneñ haka silicgina tohoma méragina zuacmu niñac haigic tarec. Wañu doku nomuñ imi hénén baña 90 sécyá wañec.* 7 Wañu Yesunén ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuñ séc doku qocgégic kuagina qemac zéyu ieneñ nomuñ séc doku qocgégic kuaya qedarec. 8 Wañu Yesunén Degucguc doku kitiwa hima aria galeñaru mema keñgic zéma énézéyu mema keñgic. 9 Wañu aria galeñnéñ dokunén waiñ wañec imi nema siña nimma waiñ imi dimuacnec hazac imi ménda niñasariyec. Wañu ai merac doku mema hagic ieneñ sac niñgic. Wañu aria galeñnéñ ic embac meyec i héihéré miyec. 10 Héihéremima inén yomuhuc ézéyec; Ic embac tosanén walac waiñ hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc wañu andiaiguc waiñ biria gumu énécmianzu. Wañu guaru imi waiñ hiabia soroc imi añgén tina heyu deguc gumu nénécmizan. 11 Yesu i Galilaia baec Kana ama areñaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ieneñ hémma ninzénégimigic.

Yesunén ocmuñ téréya mesolanjyec.

12 Imuac andiaiguc Yesunén neñgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama areña yandaiguc hiñgacma imuaru ai meme éréhécdac kecgic.

13 Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendon hosuru ducniyu Yesunén Yerusalem ekeñec. 14 Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya demin qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénnagémba wañgic. Wañu soukiwa meamu ic eneñ tataciguc tackecgic. 15 Imuhuc wañgic Yesunén lewakan miziyu zikaya wañu iminén rama zéma burumakao moczon nesi énécmiyu hiñgacdacgic. Wañu soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndén qéndemma zaegina melenjgic. 16 Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru néngacgic. Mañgocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac

niñac. 17 Wañu tohotoho ichéra i eneñ kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanén zericnéñzac. 18 Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzañ imuac némac asé kiwi méréra mén séha mena hémbiñ? 19 Zégic Yesunén melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. 20 Zéyu Yuda ic eneñ yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma miñzicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? 21 Wañu Yesunén ocmuñ téréya zéyec imi eñeya séwiya niñ zéyec. 22 Kecma humuc igucnec meqelimiya yaru, tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzénégic.

23 Yesu i nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoniguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanén hémma iwac qara ninzénégic. 24 Wañu Yesunén ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. 25 Inén ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac hénia ya nimman zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

3

Yesunén Nikodemo ac kumiyec.

1 Farisaio ic sugcinaiguc ic mén kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galeñgina mén. 2 Inén sinjiaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic mén Anutu arunec manec imi nini ninziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzan imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéñ imuhuc memacac séc qahac. 3 Yesunén melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niñna, mén ménda qelima hicñimaciguc imi Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hia ménda hémmac. 4 Zéyu Nikodemonén ézéyec; Ic méñnéñ ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñimac? Dimuhuciguc neñgocyawac héri qeriaiguc muñguc hiñgaru memac? 5 Zéyu Yesunén melemma zéyec; Ni

* 2:6: 100 lita zézéya.

hélacnec ténggéh gézéwa, méné i doku zéma Uñaiguc qelia ménda hicñima Anutuac héngalen ama areña yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶ Séwiiguc hicñizac imi séwi, Uñaiguc hicñizac imi uña. ⁷ Ini kilendac qelima hicñimu zézua imuac ménda auriwésémañ. ⁸ Luhucnéñ eñeya siñawac keñha wañanzac. Urumeñac niñanzañ wañu dimuacnec hama dimuaru keñanzac imi ménda niñanzañ. Uña igucnec hicñizac imi imuhucyanec. ⁹ Zéyu Nikodemonéñ ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicñimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéñ ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéñ iwawai imi ménda niñasarizañ? ¹¹ Ni hélacnec ténggéh gézéwa, nini iwawai niñanzin imuac énézéma iwawai héñanzin imuac héipucya wañanzin, néñ ini héipuc acnina imi kilen ménda késaanzu. ¹² Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzéh géanzuiguc kurumeñac iwawai énézémaniguc dimuhuc ninzéhégému? ¹³ Icac Naña kurumeñac igucnec mayec i qahac wañu ic méñnéñ méñ kurumeñiguc ménda eñecac enzac. ¹⁴ Mosenéñ baec kisiaiguc mokolen sésécya iciguc hesañgéma meyaru nañec imuhucyanec Icac Naña meyacgic nammac. ¹⁵ Imi mia ninzéhégému ieneñ kekec hémbénaña memuac nin imuhuc hicñimac.

¹⁶ Anutu i baec ic embac neñañ séha imuhuc goinina héima Naña momacguc ténggéh nénécmiyec. Imi mia méné i ninzéhégézac inéñ ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁷ Anutunéñ Naña ic neñañ képésicnina zétecgé nénécmimac niñac ménda méliyu mayec, néñ baec ic embac neñañ képésicnina igucnec añgéhñina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸ Méné Naña ninzéhégéanzac i képésicyaguc ménda zémimac. Wañu méné i naña ménda ninzéhégéanzac iwac imi inéñ Anutu naña momacguc ténggéh iwac qara ménda ninzéhégéanzac hénia imuac niñac képésicyaguc bec zémizac. ¹⁹ Asac mararañnéñ baec ic embac sucginaiguc hazac, néñ wawañ memegina biria imuac

niñac asac mararañ imuac mézétiti wamma siñiac wamma kecgic haka iminéñ mia képésicyaguc zézéya imuac hénia wanzac. ²⁰ Méné i haka biria wañanzac imi asac mararañ imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñiasariwac niñac asac mararañ imuac ménda haanzac. ²¹ Méné i ac héla tohoanzac inéñ wawañ memeya Anutuac qaraiguc wañanzac imi asariyu hémmu niñac asac mararañ imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéñ Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéñ iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec. ²³ Salim hosuru Aion baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ieneñ toroqema hagic doku naec énécmiyec. ²⁴ Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicñiyec. ²⁵ Wañu Yuda ic méñnéñ Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminiñ wañgic. ²⁶ Wañu merac ieneñ Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan néwécgeñaciguc kecna ic méné giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzanz, inéñ mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczon iwac muru kemmanec kenzu. ²⁷ Zégic Yohanenéñ yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumeñ igucnec ménda miyu ic méñnéñ memacac séc qahac. ²⁸ Ni Kristo qahac, néñ méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini eñaocnec héipuc wammu. ²⁹ Embac buña qeénécmimia imi eu buñayawac wanzac. Alaya méné méra mizac inéñ iwac nin mambéc wamma gezac qeñe wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. ³⁰ Iwac buñanéñ yandi saima kemmac, néñ nuac buñanéñ héréma mamac. ³¹ Ounec mazac inéñ iwawai moczon onogicma eñeña keczac. Méné i baecarunec hicñizac inéñ baecac buña ésécnec zéanzac. Wañu kurumeñ

igucnec mazac inéj iwawai moczoj onogicma eņeņja keczac.

³² Inéj iwawai hémma niņañec imuac héipucya wamma zéanzac. Waņu ic ieneņ iwac héipuc ac ménda aņgéj tianzu. ³³⁻³⁴ Anutunéj méliyec inéj Anutunéj Uņa imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Mérénéj mēj iwac héipuc ac aņgéj tizac iminéj Anutu imi héla wanzac imuac oaec zémizac. ³⁵ Maņgoc imi Naņawac niņ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. ³⁶ Mēj i Naņa ninzégézac i kekec hémbénaņa mezac. Waņu mēj i Naņa andé qezac imi kekec imi ménda mihicņimac. Waņu Anutuac qeri gericnéj iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéj Samaria embac méņac héniaya zéauyec.

¹ Tohotoho ichéra Yesunéj énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zanégina onogiczac zégic Farisaio ic ieneņ niņgic imi Yesunéj niņasariyec. ² Héla téngéj imi Yesu eņeyaoc doku ménda naec énécmiyec, néj iwac tohotoho ichéra ieneņ naec énécmigic. ³ Waņu Inéj imuhuc niņasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muņguc lilingéma keņec. ⁴ Waņu Samaria baec héna tima huaņgeņ imuaru kemmaņ zé niņec. ⁵ Kemma Samariawac ama areņa yanda mēj qara Sika imuaru kereņec. Ama imi Yakopnéj eņeya naņa Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec. ⁶ Waņu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéj héna hakerec imuac niņ kucya qahac waņu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti éscnec waņec.

⁷⁻⁸ Waņu tohotoho ichéra ieneņ nene boņa mewiņ zéma ama areņa yandaiguc kemma ménda hagicnec Samaria embac méņnéj doku himaņ zé hayu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémaņ? ⁹ Waņu Yuda ic zéma Samaria icnéj ménda ala waņamuma eņac eņac kecaņgic imuac niņ embac

inéj yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéj dimuhuc Samaria embac nuaru doku niņ qesinézsaņ? ¹⁰ Waņu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niņac gézézac iwac hénia momacnec niņtegicbaņnec welec mina kekec hémbénaņawac doku gémbacnec. ¹¹ Zéyu embacnéj yomuhuc ézéyec; Miņ Kewu, gi doku hihiga qahac waņu doku hogocya imi hiņgac hiņgara imuac niņ kekec hémbénaņawac doku imi dimuacnec hiwésémaņ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczaņ? Inéj doku hogocya yomi nénécmiyec. I eņeyaoc zéma naņhéra zéma ama yaņhéra momacnec imuarunec hima nema kecaņgic. ¹³ Zéyu Yesunéj ara melemma yomuhuc zéyec; Mējnéj doku yomi nemaciguc muņguc doku niņac wammac. ¹⁴ Waņu méjnéj doku mēj neņ miwa nemaciguc tetecgia qahac doku niņ ménda wammac. Waņu doku iminéj iwac qeriaiguc nalé tetecgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnéj ézéyec; Doku imuhucya néna nema doku niņac muņguc ménda wammaņ. Waņu doku himaņ zé yomuaru muņguc ménda hamaņ.

¹⁶ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Waņu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézaņ imi hélacnec. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidacnec. Waņu ic mēj degucmi mema keczaņ imi guac euga qahac, imuac niņ ac zézaņ imi hélacnec. ¹⁹ Zéyu embac iminéj zéyec; Miņ Kewu, gi imi Anutuac tiliņ tiliņ ic mēj imi ni niņasarizua. ²⁰ Yanda hécnina ieneņ boņa yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Waņu Yuda ic ieneņ yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac. ²¹ Zéyu Yesunéj ézéyec, Embac zéwa ninzégéna. Nalé mēj hayu baec boņa youmi me Yerusalem qahac, néj baec tosaraiguc Maņgocac mepé qepési wammu. ²² Ini iwawai ménda niņzu imuac mepésianzu. Waņu késpedes igucnec aņgéj titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niņ nini iwawai niņasariziņ imuac mepésianziņ. ²³ Nalé

mén hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienen Uña Téréya zéma ac hélanéñec Mañgoc mepésimu. Mañgocnéñ imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hihi wañanzac imuac mia imuhuc zézua. ²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ienen uña zéma ac hélanéñec mepésimu. ²⁵ Zéyu embacnéñ ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéñ hamac imi ni ninzua. Inéñ hama iwawai moczon zéasari nénécmimac. ²⁶ Wañu Yesunéñ ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienen ama areña igucnec lilingéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienen lilingéma hagic. Hama Yesunéñ embac ménguc ac wañu hémma welicgéñic. Wañu némac iwawai niñ wanzañ me némac hénia niñac i guc ac zézañ zéma méñnéñ hia ménda qesimiyec. ²⁸ Wañu embac iminéñ yacma doku nomuñ waima ama areña yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec. ²⁹ Hagic! Hama ic méñ haka ni meani imi moczon zédaczac imi héñgic. Iminéñ Kristo wanzac me deic? ³⁰ Zéyu ienen ama areña yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra eney yomuhuc zéma welecmigic; Kiwi ic, nene nena. ³² Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Nene méñ ini ménda ninzu imi henéñzac. ³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen eñaocnec zégic; Ic méñnéñ nene méñ mehama mizac me? ³⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Mélinéñec iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgéman iminéñ nenena wanzac. ³⁵ Eñaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicñimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héñgic bec qaoc qaoc wañu memeyawac séc wanzac. ³⁶ Metocgotocgo miñinanéñ ai héla metocgoanzac imi boñaya bec késama ai héla imi mutulañgéma kecec hémbénañaguc onopoczac. Imuhuc wañu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiséñi wammu. ³⁷ Imuac niñ, Méñnéñ himiru méñnéñ mema tocgezac, zéanzu ac iminéñ héla wanzac. ³⁸ Neñ eñaoc ai yanda ménda megic imuac ai

héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini méñnéñ ai mema qenzen manzen niñgic imuaru toroqema héla mema tocgezu.

Samaria ic sasala Yesu ninzénégic.

³⁹ Wañu embac iminéñ ic imi haka ni wañañi imi moczon zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areña yanda igucnec ic sasala ienen Yesu ninzénégic. ⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ienen Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welecmigic inéñ kaiwe éréhéc i iniguc kerec. ⁴¹ Wañu iwac ackuazéc niñac ic embac sasalanéñ ninzén ninzén ic wañgic. ⁴² Wañu ienen embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néñ neñaoc ackuazéc kuaya igucnec nimma ninzénégizñ. Hélacnec! Inéñ Kristo, baec séc ic neñañ añgéñ titi ic wanzac.

Yesunéñ baec galeñ eñejawac naña mén mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéñ Galilaia baeciguc keñec. ⁴⁴ Kemma Yesu eñeyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ eñeya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. ⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi eney becñec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñiguc Yerusalem momacnec kemma Yesunéñ ai meyec imi moczon héñgic imuac niñac inéñ Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéñ muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru becñec doku melenju wain wañec. Wañu ama imuaru baec galeñ eñeña méñ kerec. Wañu iwac naña méñ hafi kiyu Kafanaum ama areña yandaiguc hekerec. ⁴⁷ Merac imi humumañ zé wañec imuac niñ ic imi Yesu lilingéma Yuda baec igucnec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmiyec. ⁴⁸ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kilendac ménda ninzénégimu. ⁴⁹ Wañu baec galeñ eñeñanéñ zéyec. Miñ Kewu nañna ménda humuyunec focdac mama hawéséna. ⁵⁰ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Kenna, nañga imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéñ zéyec imi ninzénégima

waima kenec. ⁵¹ Mekemma keru welen qeqehéra hama hénaiçuc mihicnima yomuhuc ézéma zégic; Naña imi hiaruma keczac. ⁵² Waņu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Oraņ kaiwe kiwa momacguc waņu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. ⁵³ Waņu maņgoc imi nalé imuaru Yesunéj mélimima, Naña imi hiaruzac zéyec imi niņasarima eņeya zéma taséhéra momacnec Yesu ninzéngegic. ⁵⁴ Yesunéj Yudanec Galilaia liliņgéma hama kiwi méréra imi meyu hatac éréhéc waņec.

5

Betsaida zékéņiguc Yesunéj ic mēj mehiaruyec.

¹ Andiaiguc Yuda ic onac kendoj mēj ducņiyu Yesunéj Yerusalem ekeņec. ² Waņu Yerusalemiguc nagu mēj naņec, qara imi Rama nagu, waņu imuac ho-suraiguc zékéņ mēj heyu Hebiraiio aciguc Bezada zéaņgic. Waņu zékéņ imuac giņgiņaiguc hali méra mēj lelecgéma tacgic. ³ Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic hēna méragina biria zéma ic puriņa eneņ heaņgic. ⁴ (Ménda hezac.) ⁵ Waņu ic mēj suginaiguc heyec imi puriņ keru yawuņ 38 waņec. ⁶ Waņu Yesunéj ic hekerec imi hémma nalé horua heaņec imi niņyacgéma qesimiyec; Gi hiarumaņac zé wanzaņ? ⁷ Zéyu hafi ic iminéj melemma zéyec; Kuneņ, doku temboņa yaru nalé imuaru ic mēj ménda naņgé nénzac. Imuac niņac nenaoc hiņgacmaņ zéwa mēņnéj nogicma walac hiņgacanzaç. ⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. ⁹ Zéyu hafiya nalé imuarunec hiaruyu inéj heheya mema keņec.

Waņu nalé imi mia Sabata. ¹⁰ Imuac niņ Yuda ic eneņ ic hiaruyec iwac yomuhuc ézégic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzaņ imi hēna ac logilogiya. ¹¹ Waņu inéj yomuhuc melemma énézéyec; Mehiaru nénzac inéj hehega mema kenna imuhuc nézézac. ¹² Zéyu qesimigic; Mérénéj hehega mema kenna zéma gézézac? ¹³ Waņu ic sasala kecgic sugi-naiguc Yesu bec waima keņu ic hiaruyec

inéj hocma mérénéj imi mia zéma nimma nimbipiyec. ¹⁴ Imuac andiaiguc Yesunéj ocmuņ téréyaiguc ic imi mihicnima ézéyec, Ninzaņ, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogicqogira mēņnéj hicņigémbac niņac. ¹⁵ Waņu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru nénzac iwac qara imi Yesu. ¹⁶ Yesunéj Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meaņec imuac niņ Yuda ic ieneņ hazéc wammigic. ¹⁷ Waņu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Maņgocna imi nalé séc ai meyu érékeçma deguc. Waņu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. ¹⁸ Yesunéj Sabata hēna ac logima Anutuac niņ Maņgocna zéma iwac séciguc waņec, imuac niņ Yuda ic ieneņ muņguc mēņgucnec qehumuwiņ zé waņgic.

¹⁹ Imuhuc waņgic Yesunéj ac bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézézua, némac iwawai Maņgocnéj meanzac imuac séc Naņanéj imuhucyanec meanzac. Imuac niņ Naña imi eņeyaoc ai mēj ménda meanzac. Maņgocnéj meyu hémma imi sac meanzac. ²⁰ Maņgoc imi Naña héņsorocanzaç. Imuac niņ aiya meanzac imi moczoņ ézéyu héņaņzac. Anutunéj kiwi méréra sasala mema Naña ézéyu hémmac, waņu kiwi iminéj iwawai héņaņzu imi ogicdaru ini hémma aurimu. ²¹ Maņgoc imi ic humumia meqeli énécmima kekec énécmianzaç. Imuhucyanec Naña imi ic mēņac ewa hia nimma kekec imi mimañ zé hia mimac. ²² Maņgoc imi ic mēj ménda gésianzaç. Waņu imuac ai imi moczoņ Naña midarec. ²³ Imi mia ic embac moczoņ Maņgoc ehéihéi wammianzaç imuhucyanec Naña imi ehéihéi wammimu niņac imuhuc wammiyec. Mēņnéj Naña ehéihéi ménda wammianzaç iminéj Maņgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzaç. ²⁴ Ni hélacnec téņgēj énézézua, mēņnéj acna nimma méli néņec i ninzéngezac iminéj bec kekec hémbénaņa mezac. Waņu kępésiraguc ménda zémimac. Inéj bec humuc igucnec qericma kekeçiguc kerezac. ²⁵ Hélacnec téņgēj énézézua,

nalé méné hamanez hazac wañu imi mia deguc. Imuaru humumia ieneñ Anutuac Nañawac ewaya nimmu. Wañu nimma tohomu imi eneñ moczoñ qelima kecmu. ²⁶ Mañgoc eñeya muru kecec hezac, wañu inéñ Naña kecec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷ Wañu inéñ Icac Naña keczac, imuac niñ ic gési énécmiawac qac buña miyec. ²⁸ Ac yomuac ménda aurimu. Nalé méné ducñiyu kicsuañiguc heanzu ieneñ moczoñ iwac ewaya nimmu. ²⁹ Nimma haka hiabia wañañgic ieneñ kekecyaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria wañañgic ieneñ zégési énécmiawac yacma érému.

³⁰ Ni nenanec iwawai méné hia ménda memañ. Gezacnanéñ niñanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siñ niñac qahac, néñ méli néñec iwac ewa siñ méndacma wañanzua. Imuac niñ nuac gésigési ac imi solañja wañanzac.

Yesuac héniaya.

³¹ Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wamma. ³² Héicpuc ic méné keczac imi mia nuac niñ wamma héipuc acna zézac. Wañu iwac héipuc ac imi héla wanzac imi niñanzua. ³³ Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keñgic inéñ ac hélawac héipuc wamma énézéyec. ³⁴ Wañu ic méñarunec nuac héipuc ac memañac zéma ménda zézua. Wañu ini kecec hémbénaña memu niñac imuhuc énézézua. ³⁵ Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoña iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic. ³⁶ Wañu nuaru héipuc ac méné Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Mañgocnanéñ néñu metecgéman zéma ai meanzua iminéñ Mañgocnéñ méli néñec imi héipuc wañ nénzac. ³⁷ Wañu méli néñec Mañgoc i eñeyaoc mia nuac héipuc wañ nénzac. Wañu ini ewaya zéma tanera komoradac méné ménda hémma niñgic. ³⁸ Ini méliyu hayec i ménda niñzégézu imuac niñac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac. ³⁹ Ini kiwi téréya igucnec kecec hémbénaña meanziñ imuhuc nimma kiwi téréya imi

oloñ nimma kuamuanzu. Wañu kiwi iminéñ mia nuac héipucna wañ nénzac.

⁴⁰ Wañu kecec hémbénaña késamu niñ nuac muru hawiñ niñac ménda wanzu. ⁴¹ Ni ic ieneñ mepési némmu niñ ménda wañanzua. ⁴² Wañu qeriginaiguc Anutuac siña ménda heanzac imi niñanzua. ⁴³ Ni Mañgocnawac qaraiguc hazua wañu ini ménda héihéré néngic. Wañu ic méñnéñ eñeya qaraiguc hamaciguc imi ini kilendac héihéré mimu. ⁴⁴ Ini eñeocnec mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ hiabia zéénécmiyu nimmu niñac ménda wañanzu. Imuac niñ dimuhuc niñzégé némmu? ⁴⁵ Wañu nuac niñ inéñ Mañgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéñ mia aciguc ini onopocanzac. ⁴⁶ Wañu Mosenéñ kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niñ ini Mose niñzégé miwunec imi niñzégé némbunec. ⁴⁷ Wañu ac kiwi inéñ oyec imi ménda niñzégézu imuac niñ acna zézua imi dimuhuc niñzégému?

6

Yesunéñ ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuac andiaiguc Yesunéñ Galilaia kondun, qara méné Tiberia kondun imi qericma néwécgeñ kereñec. ² Wañu hafi ic mehiaru énécmima kiwi mérera hénia hénia meyu héñañgic imuac niñ ic embac sasalanéñ méndac migic. ³ Wañu Yesunéñ baec boñaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic. ⁴ Wañu nalé imuaru Yuda ic onac kendor méné nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendornéñ hosuru hayec. ⁵ Wañu Yesunéñ kiwa hima héñu ic embac sasala iwac muru éréma kecgic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boña mema ic tuñ yanda imi gumu énécmi niñ nemu? ⁶ Wañu Yesunéñ eñeyaoc némac haka memac imi niñasarima i batucgéman zé imuhuc qesimiyec. ⁷ Zéyu Filiponéñ melemma zéyec; Ai ic méñac maso ⁸ imuac ai boñawac* sécyá saméñ boña mewihñec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. ⁸ Zéyu tohotoho ichéra

* **6:7:** Girik aciguc 200 Denarion.

sucgina igucnec méné Simon Peteroac munaya Andereané yomuhuc zéyec; ⁹ Merac komoc méné youmi imi neneyaguc iwaru bali saméné méra méné zéma lambéc éréhéc hemizac, Wañu imuhucyanéné tuñ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéné zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zañgégina 5,000 imuhuc éséc wañec. ¹¹ Wañu Yesunéné saméné imi mema ewa hia ac ézémaguc méndemma ic tacgic sécgina énécmiyec. Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec. ¹² Negic sécgé énécmiyu inéné tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczoñ tocgému, komora méné ménda waimu. ¹³ Zéyu bali saméné méra méné imi negic bororoña taru tocgégic sasac 12 kuaya qeqeya wandarec. ¹⁴ Wañu ic embac ienené asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Héla nec ic yomi Anutuac tilin tilin ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Wañu Yesunéné ic ienené hama wagicma seliseli wamma eñañ ic kewugina kumuwiné zé wañgic inictegicma wai énécmima eñeyanec boña méniguc muñguc eñec.

Yesunéné kondun qahaiguc tima keñec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondun ginjinaguc hingacgic. ¹⁷ Hingacma imuacnec kondun néwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembin zéma zéiciguc eñgic ama siniyec. Wañu Yesunéné ionac muru ménda hayunec eñacnec keñgic. ¹⁸ Wañu luhuc yandanéné qeyu kondun temboña yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunéné doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéngina hiriyec. ²⁰ Wañu Inéné énézéyec; Ni mia, zénéngina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ienené ewa hia nimma zéiciguc wagicbin zégic, zéicnéñ baec kembin zé wañgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianjiyu ic embac sasala néwécgeñ kondun ginjinaguc nañgic ienené yomuhuc niñsarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunéné tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eñunec eñacnec emma keñgic.

²³ (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma saméné gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ienené ménda tacgic imi niñsarima Yesu hocbin zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic. ²⁵ Wañu ienené kondun néwéciguc Yesu mihicñima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ? ²⁶ Zégic Yesunéné yomuhuc énézéyec; Héla nec téngéné énézézua, ini nuac niñ wañanzu imi asé kiwi méréra wamba héngic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu. ²⁷ Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñ sécgéyu Icac Naña iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac. ²⁸ Imuhuc zéyu ienené qesimigic, Anutuac aiya mewin zéma némac ai mewin? ²⁹ Zégic zéyec; Anutunéné méli miyu hayec iwac ninzéngeñu iminéné Anutuac ai wanzac. ³⁰ Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra méné mena hémma gi ninzéngeñ gémbinac hezac me? Gi némac ai meanzañ? ³¹ Mosenéné† kurumén igucnec saméné gumu énécmiyu negic* imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñañ Yanda hécninanéné baec kisiaiguc saméné qara mana imi negic. ³² Zégic Yesunéné énézéyec; Héla nec téngéné zézua, kurumén igucnec saméné gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumén igucnec saméné héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia. ³³ Imi mia ic kurumén igucnec hama baec séc ic embac kekec énécmianzac inéné mia Anutuac saméné wanzac imuac niñac imuhuc zézua. ³⁴ Zéyu ienené zégic, Miné Kewu, saméné imi nalé séc gumu nénécmiwa. ³⁵ Zégic zéyec; Ni kekecac saméné. Méné nuaru hamac inéné saméné niñ ménda humumac. Wañu méné ni ninzéngeñ nenzac inéné doku niñ ménda humumac. ³⁶ Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanzu wañu ménda

† 6:31: Girik aciguc; Inéné. * 6:31: Mmh 16:4, Neh 9:15, Leg 78:24, 25

ninzéngé néñanzu. ³⁷ Wañu ic embac Mañgocnéñ néñec ieneñ moczoñ nuaru hadacmu. Wañu méñnéñ méñ nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac. ³⁸ Imi mia Kurumeñ igucnec mayi imi nena siña méndacmañ niñ qahac, méli néñec iwac siña méndacmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézua. ³⁹ Iwac siña imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néñec suginaiguc méñac méñ ménda méwétécgémañ. Nalé tetcgiya ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu. ⁴⁰ Imi mia Mañgocnawac siña imi méñnéñ méñ Naña hémma ninzéngémac imi kekec hémbénaña memacac niñ heyu nalé tetcgia ducñiyu neñ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézua.

⁴¹ Wañu, Ni saméñ kurumeñ igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ieneñ ac diric doroc zégic. ⁴² Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naña Yesu. Wañu neñgoc mañgocya nini niñérécmiziñ. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumeñ igucnec mayi zézac? ⁴³ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini ñindic ñunduc ac imi waigic! ⁴⁴ Mañgoc méli néñec inéñ ménda hérémíyu, méñnéñ nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic méñ nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. ⁴⁵ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoñ Anutunéñ ku énécmíyu nimmu.* Méñnéñ méñ Mañgoc arunec ara nimma niñareñgé amumac imi nuaru hamac. ⁴⁶ Ic méñnéñ Mañgoc ménda héñec, néñ Anutu arunec mayec inéñ sac héñec. ⁴⁷ Ac héla énézézua; Méñnéñ méñ ninzéngézac inéñ kekec hémbénaña késa keczac. ⁴⁸ Ni imi kekecac saméñ imi mia. ⁴⁹ Yanda héccginanéñ baec kisiaiguc mana negic, wañu nema humudacgic. ⁵⁰ Wañu ni imi saméñ méñ kurumeñ igucnec mama hahaya imi mia, méñnéñ nemac imi ménda humumac. ⁵¹ Ni imi saméñ kekecyaguc kurumeñ igucnec mama hahaya. Méñnéñ saméñ imi nemaciguc inéñ nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu saméñ imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic

embac kekec hémbénaña énécmimañ zé wai énécmimañ imi mia.

⁵² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ suginaiguc eñawunec tualefic geriwiguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc néñécmíyu newiñ? ⁵³ Yesunéñ énézéyec; Ac héla énézézua, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu. ⁵⁴ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. ⁵⁵ Nuac séwi busuna iminéñ nene héla. Wañu nuac sacna iminéñ doku héla wanzac. ⁵⁶ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac iminéñ nuac qerinaiguc keru neñ iwac qeriaiguc kecanzua. ⁵⁷ Kekec miñina Mañgocnéñ méli néñu ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec méñnéñ séwi busuna neanzac iminéñ nuac kucnaiguc kecmac. ⁵⁸ Saméñ imi kurumeñ igucnec mayec imi mia. Yanda héccginanéñ mana negic, wañu humudacgic. Néñ méñnéñ saméñ nuarunec imi neanzac iminéñ tetcgia qahac kecmac. ⁵⁹ Ac imi mia Yesunéñ Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéñ Yesu andé qema keñgic.

⁶⁰ Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéñ yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, méréñéñ hia añgétimac? ⁶¹ Yesunéñ tohotoho ichéra ieneñ diric doroc ac zégic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Ac iminéñ meyéwéri énécmizac? ⁶² Icac Naña imi liliñgéma bec kerec imuaru eñu hémmuiguc dimuhuc zému? ⁶³ Uña téréya iminéñ kekec énécmimac, wañu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc énézéanzua iminéñ Uña zéma kekec wanzac. ⁶⁴ Wañu Yesunéñ méréñéñ ménda ninzéngégic imi zéma méréñéñ andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczoñ nindarec imuac niñ yomuhuc énézéyec; Sugina igucnec tosara ini ménda ninzéngézu. ⁶⁵ Wañu toroqema zéyec; Ni imuac niñ, méñac

* 6:45: Yes 54:13

ménj Manjocnéj ménda ninjiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézua.

⁶⁶ Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanéj andé qema kemma Yesu muŋguc ménda méndacgic. ⁶⁷ Keŋgic Yesunéj tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiénécmiyec. Ini momacnec wainémma kembiŋ zé wanzu? ⁶⁸ Zéyu Simon Peteronéj melemma zéyec; Miŋ Kewu guaru kekec hémbénaŋawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiŋnec? ⁶⁹ Nini yomuhuc niŋasarima ninzéhégéziŋ; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc. ⁷⁰ Waŋu Yesunéj zéyec; Neŋ ini 12 ménda énépésiŋ me? Waŋu sugginaiguc momacguc imi ic biria wanzac. ⁷¹ (Ac imi Simon Karioto iwac naŋa Yudawac niŋ imuhuc zéyec. Inéj 12 suggina igucnec, waŋu kecma Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunéj Hali kendorj niŋac Yerusalem ekeŋec.

¹ Imuac andiaiguc, Yuda ic ienej Yesu qehumuwiŋ zé waŋgic, imuac niŋac Yesunéj Yuda baeciguc ménda keŋha wammaŋ zéma nimma Galilaia baeciguc lelecgéyec. ² Waŋu Yuda ic ionac kendorj ménj qara Sel hali kendorj* imi hosuru hayec. ³ Hayu Yesuac munahéra ienej yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichéca ienej kiwi méréra meanzaŋ imi hémmu. ⁴ Ménjnéj hicji tegicmaŋ zéma sasangaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzaŋ, imuac niŋac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu. ⁵ Munahéra imi momacnec i ménda ninzéhégéj imuac niŋac imuhuc ézégic. ⁶ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, waŋu onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷ Baec ic ienej onac hazéc waŋ énécmimuc séc qahac. Waŋu ni imi wawaŋ memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niŋ hazéc waŋ nénzu. ⁸ Ini kendorj imuac ekeŋgic, nuac naléna dindija imi ménda ducŋizac

imuac niŋ ni ménda ekemmaŋ. ⁹ Imuhuc zéma inéj Galilaia baeciguc waima tarec.

¹⁰ Waŋu munahéra kendorjac kendacgic andéginaiguc i acguc momacnec ekeŋec, waŋu winiŋu qahac eŋeyacnec saŋgima ekeŋec. ¹¹ Waŋu kendorjiguc Yuda ic ienej iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹² Waŋu ic tuŋ yanda sugginaiguc iwac ac saŋec sasala zégic. Waŋu tosanéj ic imi ic hiabia zégic, waŋu tosanéj zéqetali wamma zégic; Qahac, ic iminéj ic embac ikoc waŋ énécmianzac. ¹³ Waŋu Yuda ic ionac niŋac bacgina yandiyu ménjnéj ménj winiŋu iwac ac ménj ménda zéauyec.

Yesunéj kendorjiguc ackuazéc ku énécmiyec.

¹⁴ Waŋu kendorj imi namuŋa éséc keŋu degucguc Yesunéj ocmuŋ téréyaiguc emma ku énécmiyec. ¹⁵ Kuénécmiyu Yuda ic ienej welicgéma yomuhuc zégic; Inéj kiwi amaiguc ménda kerec, néj niniŋ imi dimuhuc késa keczac? ¹⁶ Yesunéj melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néj méli néjec iwarunec. ¹⁷ Ménjnéj Anutuac ewa siŋawac wammaŋ zé wanzac iminéj ackuazécna zézua imi Anutu arunec me nuarunec imi niŋasarimac. ¹⁸ Ménj eŋeya niniŋ tohoma zéanzac imi eŋeya séwiya mepésimimu niŋac imuhuc waŋanzac. Waŋu ménj mélimiyec imi mepésimimaŋ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira ménj ménda hezac. ¹⁹ Mosenéj hénac ac imi ménda énécmiyec me? Waŋu kilen sugginaiguc ménjnéj ménj hénac ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niŋ nuwiŋ zé wanzu? ²⁰ Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uŋa biria ménj késakeczan, mérénéj gumaŋ zé wanzac? ²¹ Yesunéj énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczoŋ aurizu. ²² Mosenéj séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic ménj séwiya hericanzu. Waŋu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. ²³ Moseac hénac ac ménda logimuc Sabataiguc séwi heric haka imi waŋanzu. Imuhuc wamma némac niŋ Sabataiguc

* **7:2:** Baec kéra kérésiaiguc sel haliginaiguc kecgic Anutunéj galenjë énécmima gumu énécmiyec imi niŋqelima tacniniŋ kecaŋgic.

ic méñac séwiya moczoñ mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu? ²⁴ Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgictegc ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

²⁵ Wañu Yerusalem miñina tosanenñ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me? ²⁶ Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wañu ienenñ ara ménda zézu. Galenñ hécnina ienenñ ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me? ²⁷ Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méñnéñ ménda nimmac. Wañu ic yomi dimuacnec imi nini ninziñ. ²⁸ Yesunenñ ocmuñ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néñ ni nena siñ niñac ménda mayi. Méñ méli néñec iminénñ héla. Wañu ini ménda nimmizu. ²⁹ Wañu ni imi inénñ méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua. ³⁰ Imuhuc zéyu ienenñ késawinñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu méñnéñ méñ méraginanénñ méñ ménda osigic. ³¹ Wañu suggina igucnec sasalanénñ i ninzénngéma yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominénñ kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ienenñ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galenñ meme ai ic tosara méli énécmigic. ³³ Wañu Yesunenñ zéyec; Ni nalé hotonñadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemmanñ. ³⁴ Ini hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmanñ imuhucgenñ ini hamuac séc qahac. ³⁵ Zéyu Yuda ic ienenñ yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi dimuaru kenñu hocbiñ? Alahécnina Girik ic sugginaiguc héndémma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimanñ zé imuhuc zézac me? ³⁶ Hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmanñ imuhucgenñ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonñ kunuha, nalé yandaiguc Yesunenñ namma selianec zéauyec; Méñnéñ méñ doku niñac humuzaciguc nuaru hama nemac. ³⁸ Kiwi téréyaiguc^{*} yomuhuc ogic hezac; Méñ ni ninzénngé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminénñ éréma luma kemmac. ³⁹ Imuhuc zéyec imi méñnéñ méñ i ninzénngémac imi kecma Uña késamac, imuac niñac Uñawac niñ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgenñ Yesunenñ kurumenñiguc ménda emma edamuyaguc ménda wañec imuac niñ Uña ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ienenñ yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tiliñ tiliñ ic imi mia. ⁴¹ Tosaranénñ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Wañu tosanenñ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonénñ Galilaia baec ama méñ igucnec hia hicñimacac séc? Imi qahacgucnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama arenña yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac suggina igucnec hicñimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ienenñ Yesuac niñ méndénñ amugic. ⁴⁴ Ic tosanenñ késawinñ zé wañgic wañu méñnéñ mérianénñ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galenñhécgina tosara Yesu ménda ninzénngégic.

⁴⁵ Ai merac ienenñ liliñgéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiéncmigic; Némac niñac Yesu ménda késama eñ hazu? ⁴⁶ Zégic ocmuñac galenñ meme ai ic ienenñ melemma zégic; Ac imuhucya méñnéñ méñ ménda zéauyu niñanñ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ienenñ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc wañ énécmizac? ⁴⁸ Galenñ zéma Farisaio ic nonarunec méñnéñ i ninzénngé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic eñomia hénia ac ménda niñacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Wañu sugginaiguc méñ becñec Yesuaru kenñec qara Nikodemo inénñ yomuhuc qesiéncmiyec; ⁵¹ Hénia acninanénñ ic méñac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedesiraguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloñ hénna.

^{*} 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tilij tilij ic méj ménda hicñimac imi niñ asariwésémañ.

⁵³ Imuhuc zégic tecgéyu eñac eñac am-aginaiguc kendacgic.

8

Héna yanda embac méj Yesuaru wag-icma hagic.

¹ Yesunéh Oliwa boñaiguc eñec. ² Wañu ama gianiyu inéh ocmuñ téréyaiguc muñguc eñec. Eñu ic embac moczoñ iwac muru hagic tacma ku énécmiyec. ³ Wañu héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneñ embac méj kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sugcinaiguc haigic nañec. ⁴ Nañu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeñ késagic. ⁵ Mosenéh héna aciguc embac imuhucya imi hocnéñ héihumuwiñ niñac zéseli nénécmiyec. Wañu geñ mia dimuhuc zéwésémañ? ⁶ Wañu ac imi batucgéma kápésira mi-hicñima aciguc opocbiñ zéma imuhuc qes-imigic. Wañu Yesunéh siggéma baeciguc mérianéh kiwi oma tarec. ⁷ Imuhuc taru ieneñ qesima qesi wañgic inéh dindiñanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méñnéñ kápésic qahac kecanzaciguc inéh walac hénima hocnéñ héiyuguc. ⁸ Imuhuc zéma muñguc siggéma baeciguc kiwi oyec. ⁹ Oyu ieneñ ac imi nimma ic yanda méj hénima keñu, gi méj ni méj wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac sugcinaiguc nañec iereñ ekacnec nañoc. ¹⁰ Yesunéh dindiñanec namma héñu kendacgic embac imi momacguc eñeyanec nañu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoñ imi dimia? Kápésicgaguc zégénzac méj ménda nanzac me? ¹¹ Zéyu zéyec; Qahac, Miñ Kewu. Zéyu Yesunéh ézéyec; Ni acguc kápésicgaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec kápésic muñguc ménda wambésémañ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹² Yesunéh muñguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac mararañ. Méj ni méndac némmac imi siñi qeriaiguc muñguc ménda

keremmac. Wañu kekecac asaha késakecmac. ¹³ Imuhuc zéyu Farisaio ic ieneñ yomuhuc ézégic; Geñgaocnec guac héipuc wañamuanzañ imuac niñ guac héipuc ac imi héla qahac. ¹⁴ Zégic Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemman imi ni ninzua, imuac niñac ni nenaoc nuac héipuc acna wañamuma zézua, néñ imi hélacnec wanzac. Wañu ini imi ni dimuacnec hama dimuaru kemman imi ménda ninzu. ¹⁵ Eneñ ic onac ninñ igucnec niñgésianzu. Wañu neñ imi ic méñac ménda niñgési mianzua. ¹⁶ Ni nenacnec qahac, Mañgoc méli néñec i guc momacnec niñgésianzic, imuac niñ ni niñgésimañ iguc, nuac niñgésigésina imi hélacnec wammac. ¹⁷ Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéh héipuc ac zéyic imi héla wammac. ¹⁸ Méj imi ni nenawac héipuc wañamuanzua, wañu héipuc icna méj imi Mañgoc méli néñec imi mia. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic; Guac mañgocga imi dimia? Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ini ni me Mañgocna ménda niñnércmizu. Ni niñnémbunec imi Mañgoc imuhucnec nimmiwunec. ²⁰ Ac imi ocmuñ téréyaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Wañu naléya ménda ducñiyec imuac niñac méñnéñ méj i ménda késayec.

²¹ Wañu inéh muñguc énézéma zéyec; Ni kemma ini hocnémma kápésic ginaguc humumu. Wañu kemma kecmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ²² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ eminiñ wañgic; Ni kemman imuhucgeñ ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Hénia imi némac? Eñeyaoc euma humumac me? ²³ Zégic inéh énézéyec; Ini younec, wañu ni imi ou kurumeñ igucnec. Ini baec igucnec, wañu ni imi imuarunec qahac. ²⁴ Imuac niñac ini kápésicgina qeriaiguc humumu imuhuc zézua. Ni imi i wanzua imi ménda ninzéh gézuiguc kápésic ginawac qeriaiguc humumu. ²⁵ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wañu Yesunéh énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanza. ²⁶ Ni onac ac sasala

zéma zégésigési ac sasala késakeczua, nérj méli néhéc imi héla miñina, imuac niñac inérj nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inérj Mañgocyawac imuhuc zéma énézéyec. Wañu ienenj imi ménda niñtegicgic. ²⁸ Imuac niñ Yesunérj yomuhuc zéyec; Ini Icac Naña imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i* zéma niñasarimu. Wañu ni nena ewa siñnawac iwawai mérj ménda meanzua, nérj Mañgocnéj iwawai ku néhéc imi sac énézéanzua imi niñtegicmu. ²⁹ Mélinérj imi niñguc keczac. Ni nalé séc ai tosara Anutunérj héñu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inérj nenacnec ménda wainéñanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanérj ninzérjgémigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Wañu Yuda ic ninzérjgézú ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qeriaiguc hémbénaña kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichécna wammu. ³² Wañu ini ac héla niñacgégic ac héla iminérj ziki sipacgina hulac énécmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc melenjic; Nini Abarahamac qeli, mérjnéj ziki sipac ménda wañ nénécmigic. Wañu némac niñ ziki sipacgina hulac énécmimac zézanj? ³⁴ Yesunérj melemma énézéyec; Hélacnec téñgérj énézézua, mérjnéj mérj kápésic wañanzac imi imuac welenj qeçe ic wanzac. ³⁵ Wañu welenj qeçe icnéj miñinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, nérj nañanéj tetecgia qahac kecmac. ³⁶ Imuac niñ Nañanéj hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Wañu qeriginaiguc nuac ackuazécnawac tatacya mérj ménda he énécmizac. Imuac niñ nuhumuwiñ zé wanzu. ³⁸ Ni Mañgocnawac wésiaiguc héñj imuac énézéanzua. Wañu ini mia mañgocgina iwarunec niñgic imuac wañanzu.

³⁹ Zéyu zégic, Nonac mañgoc imi Abaraham. Wañu Yesunérj melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham wañec imuhucya wambunec. ⁴⁰ Ni

Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiñ zé wanzu. Wañu Abaraham inérj haka imuhucya ménda wañec. ⁴¹ Ini enañ mañgocgina iwac haka imi wañanzu, imuhuc zéyu ienenj melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicñiyiñ. Nonac mañgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu. ⁴² Yesunérj yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicñima mayi. Ni mayi imi nena ewana niñ qahac, inérj méli néñu mayi, imuac niñ Anutu imi onac mañgoc wambacnec imi ala wañ némbunec. ⁴³ Dimuhuciguc nuac ackuazéc imi ménda niñasarizu? Imi mia acna gezacginanéj nimmuac séc qahac imuac niñac ménda niñasarizu. ⁴⁴ Ini mañgocgina Biria miñina iwarunec hicñigic, imuac niñ iwac ewa siña tohowiñ zé wanzu. Inérj nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Wañu iwac qeriaiguc ac héla mérj ménda hemiyu ac hélaiiguc ménda nañanzac. Inérj mia ic ikora wañu ikoc acwac mañgocya keczac, imuac niñ ikoc ac zémanj zé eneya niniñ késama zéanzac. ⁴⁵ Wañu ni ac héla zéanzua imuac niñ ini ménda ninzérjgé nénzu. ⁴⁶ Onarunec mérjnéj nuac kápésicna mérj hia mi-hicñimac? Ac héla énézézuaiguc némac niñ ménda ninzérjgé nénzu? ⁴⁷ Mérj Anutuac buña keczac imi Anutuac ac ninzac. Wañu ini Anutuac buña ménda keczu, hénia imuac niñ ini ménda niñtohoanzu.

Yesunérj eneya héipuc ac zéyec.

⁴⁸ Zéyu Yuda ic ienenj yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niñanzin; Gi Samaria ic dac, uña biria késa keczan. Zézin imi hélacnec me qahac? ⁴⁹ Wañu Yesunérj melemma zéyec; Ni uña biria mérj ménda késakeczua. Wañu ni Mañgocna eeya héianzua wañu ini ni mematiti wañ nénzu. ⁵⁰ Ni nenaoc nuac eena héinémmuac niñ ménda wañanzua, nérj mérjnéj imuac niñ wamma gésima keczac. ⁵¹ Hélacnec téñgérj énézézua, Mérjnéj mérj nuac ackuazéc tohoma kecmaciguc inérj ménda humumac. ⁵² Imuhuc zéyu bec Yuda ic ienenj zégic; Gi uña biria késakeczan

* **8:28:** Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

imi deguc niňasariziň. Abaraham zéma Anutuac tilij tilij ic ienenj moczoň humudacgic, néň geň mia méňnéň méň guac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéň kilenđac ménda humumac zékeczan me? ⁵³ Gi maňgocnina Abaraham humuyec i ogiczan me? Anutuac tilij tilij ic ienenj acguc humudacgic. Waňu gi geňga niň niňna méré wanzac me? ⁵⁴ Yesunéň melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neňan Anutu zéanzu Maňgocna iminéň eena héianzac. ⁵⁵ Ini i ménda nimmizu, waňu neň i nimmizua. I ménda nimmizua zéwinec imi ini ésécnec ic ikora wambinec. Waňu ni i nimmima iwac ackuazéc tohoanzua. ⁵⁶ Onac maňgoc Abaraham inéň naléna hémmaň zé ewa hia nimma kecma hémmaguc ségiségi waňec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Yuda ic ienenj zégic; Gi yawuňga 50 ménda késazan. Waňu Abaraham bec héňnec? ⁵⁸ Zégic zéyec; Héla nec téngéň énézézua, Abaraham ménda hicňiyec nalé imuarunec keriac keczua. ⁵⁹ Imuhuc zéyu ienenj qewiň zéma hoc megic. Waňu Yesunéň sanjima ocmuň téréya imi waima hiňgacma keňec.

9

Ic ménj kic hilicyaguc hicňiyec imi mehiaruyec.

¹ Yesunéň hénaiguc kemma ic ménj kic hilicyaguc hicňima kerec imi héňec. ² Waňu tohotoho ichéra ienenj qesima zégic; Kiwi ic, ic méréneň kápésic waňu inéň kic hilicyaguc hicňiyec? I eňeyaoc me neňgoc maňgocya ierenj? ³ Zégic Yesunéň yomuhuc énézéyec; Eňeyaoc me neňgoc maňgocyanéň kápésic ménda waňic. Waňu Anutuac ai ménj imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niňac imi hicňimiyec. ⁴ Mélinéneň iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiň. Waňu sinjiya hayu méňnéň méň ai memacac séc qahac. ⁵ Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararaň wanzua. ⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnéň gizonj meycagéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷ Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékéňiguc kemma zuacna. (Siloam imuac héna

imi; Mélimiyec.) Zéyu inéň kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliňgéma keňec. ⁸ Waňu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héňanđic ienenj yomuhuc qesigic; Ic yomi hénaiguc tacma iwawai niňac qesinénecmianđec iminéň me qahac? ⁹ Tosaranéň inéň mia zégic. Waňu tosanéň qahac, i ésécnec zégic. Waňu i eňeyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰ Zéyu ienenj qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹ Zégic zéyec; Ic ménj Yesu zémianzu inéň gizonj meycagéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékéňiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héňanzua. ¹² Zéyu ézégic; Ic imi dimuaru keczac? Waňu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ienenj kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

¹³ Waňu ic becne c kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru keňgic. ¹⁴ Waňu Yesunéň gizonj meycagéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niň Farisaio ic ienenj imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Waňu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéň gizonj nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héňanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosanéň zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niň Anutu arunec qahac. Waňu tosanéň kápésic ic méňnéň dimuhuc kiwi méréra imuhucya mewacnec imuhuc zéma méndéň amugic. ¹⁷ Waňu kic hilic imi muňguc qesimigic; Ic iminéň kicga mewérenjgézac, geň iwac niň némac ac zéwésémaň? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tilij tilij ic.

¹⁸ Waňu Yuda ic ienenj ic imi kic hilic kerec igucnec hiaruyec imi ménda ninzénge ma iwac neňgoc maňgocya héihéré érécmigic. ¹⁹ Érécmima yomuhuc zéma qesiércmigic; Ic yomi orac meracgira me? Waňu ic yomuac kic hili-cyaguc hicňiyec zézaoc? Waňu deguc imi dimuhuc héňanzac? ²⁰ Zégic neňgoc maňgocya ierenj yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac naňnira imi zéma kic hilicyaguc hicňiyec imi niri ninzic. ²¹ Waňu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi

zéma mérénéh iwac kiwa méwéréngéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñja sasala imuac niñ qesimigic eñeyaoc eñeya surucya énézémac. ²² Yuda ic ieneñ méñnéñ Yesu imi Kristo zéma ninzéngémac imi Anutuac hénaoriñ sucnina igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wañgic imuac niñ iereñ ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc. ²³ Imuac niñac iwac neñgoc mañgocyanéh; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

²⁴ Wañu muñguc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninziñ. ²⁵ Zégic inéh melemma zéyec; Ic imi késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic keru, néñ deguc imi héñanzua. ²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc wañgéñec? Inéh dimuhuc kicga méwéréngéyec? ²⁷ Inéh melemma énézéyec; Ni bec zédaczua, néñ gezacginanéñ ménda nimma némac niñac muñguc nimbiñ zé wanzu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiñ zé wanzu? ²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wañu nini imi Moseac tohotoho ichéra. ²⁹ Anutunéh Mose ac ézéyec imi nini ninziñ. Wañu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ. ³⁰ Zégic ic iminéñ yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wañu dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. ³¹ Nini yomuhuc niñanzñ; Anutunéh késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, néñ ic solaña Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. ³² Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébéréngéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éreyec imuac suraiguc méñ ménda zégic niññ. ³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya méñ hia ménda mewacnec. ³⁴ Zéyu zégic; Gi késpedesic qeriaiguc téngéñ hicñinec, néñ ac ku nénécmizañ? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninzéñ ninzéngina qahac imi kic hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgégic mayec imi Yesunéh niñec. Nimma ic imi mihicñima qesi miyec; Gi Icac Naña imi ninzéngézan? ³⁶ Wañu ic iminéñ zéyec; Miñ Kewu, ic zézan imi méré? Nézéna ic imi ninzéngéwa. ³⁷ Yesunéh zéyec; Geñ deguc hémma nanzan. Giguc ac zézac iminéñ ic imi mia. ³⁸ Wañu ic iminéñ Miñ Kewu ni ninzéngézua zéma mepési miyec. ³⁹ Wañu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmimañ zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnéñ hémmu, néñ kicginagucnéñ kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kecgic ieneñ imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me? ⁴¹ Wañu Yesunéh énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi késpedesicgina ménda he énécmiwacnec. Wañu deguc héñanzñ zézu, imuac niñ késpedesicgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeñ.

¹ Ni hélacnec téngéñ zézua, méñ rama onac demin qeriaiguc emmañ zéma nagu igucnec ménda emma héna méñunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliweñ ic. ² Méñ nagu igucnec emmac iminéñ ramawac galeña. ³ Awiawi icnéñ iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama ieneñ ara hia niñyacgégic inéh ramahéra qacgina unuruma onagiru sénganñen mamu. ⁴ Rama ieneñ ara hia niñyacgézua imuac niñ onagiru madacgic eñeya walac keñu méndacmima keñanzu. ⁵ Wañu ic enia méñac ara imi ieneñ ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñqacgéma kemmu. ⁶ Yesunéh séséc ac imi énézéyu niñgic, néñ ac hénia imi ménda niñasarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunéh muñguc énézéyec; Hélacnec téngéñ énézézua; Ni rama ionac nagu. ⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi eneñ moczon kowu nene zéma kaiziliweñ ic. Imuac niñac rama ieneñ acgina ménda niñgic. ⁹ Ni nagu mianéh, méñnéñ nuac muru keremmac imi añgéña tiwa, nagu imuacnec eñeñ mama wamma nene mihicñimac. ¹⁰ Kowu nene imi eñ ménda hamac, néñ rama sasanñaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac

sac haanzac. Ni mia rama ieneñ kecec imi sécgina mema kuaya qeçe memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianéñ rama ionac niñ kekecyia hia wai énécmianzac. ¹² Wañu galeñ soukiwa niñac ai meanzac iminéñ galeñ héla qahac. Wañu rama imi eneya qahac, imuac niñ haséñ kazu hayu hémma rama wai énécmima néñgaru haséñ kazunéñ inima néndéñ énécmianzac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néñgacanzac. Wañu inéñ rama niñac ewa éréhéc ménda wañanzac. ¹⁴ Ni rama galeñ hiabia. Ramahécna niñénécmiwa niñnéñzu. ¹⁵ Imi mia Mañgocnéñ ni niñnéñu neñ Mañgoc nimmianzua imuhuc éséc nec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kececna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahécna méñ keczu imi demin yomuac nec qahac. Wañu ini momac nec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgic galeñ momacguc kecénécmimac. ¹⁷ Kececna muñguc memañ zéma waizua imuac niñ Mañgocnéñ nuac goina héianzac. ¹⁸ Kececna imi méñnéñ ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kececna gilimañ me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henénzac. Zézé seli imi Mañgocna iwac murunec hayu késayi.

¹⁹ Ac imuac niñ Yuda ic ieneñ muñguc héndéñ amugic. ²⁰ Wañu sugcinaiguc sasalanéñ yomuhuc zégic; Inéñ uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niñ ara ninzu? ²¹ Wañu tosanéñ yomuhuc zégic; Ac imi ic méñ uña biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uña birianéñ ic kic hilic méñac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ieneñ Yesu ménda ninzénégemigic.

²² Yerusalemiguc ocmuñ téréyawac naguya augic imuac yawuñ* imi sanjeña naléyaguc ducñiyec. ²³ Yesunéñ ocmuñ téréya demin qeriaiguc luhuc ama yanda méñ qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nañec. ²⁴ Wañu Yuda ic ieneñ lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wañgémbiñ? Gi Kristo keczanjiguc zéasarima nénézéna. ²⁵ Zégic Yesunéñ

yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néñ ménda ninzénégéan zu. Kiwi méréra nuac Mañgocnawac qaraiguc meanzua iminéñ nuac héipuc ac zéénécmizac. ²⁶ Wañu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niñ acna ménda ninzénégézu. ²⁷ Ramahécna imi ewana niñanzu. Wañu ni ionac niñénécmiwa ieneñ méndac néñanzu. ²⁸ Neñ kecec hémbénaña imi énécmiwa méndaguc nec humumu. Méñnéñ méñ nuac mérana iguc nec ramahécna nuagicmacac séc qahac. ²⁹ Nuac hainéñec Mañgocna inéñ momac yanda onogicdacma kunéñgina keczac, imuac niñ méñnéñ Mañgocnawac méria iguc nec iwawai méñ paktak wagicmacac séc qahac. ³⁰ Ni zéma Mañgoc niri momacguc.

³¹ Imuhuc zéyu muñguc Yuda ic ieneñ héiwiñ zéma hoc megic. ³² Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéñ ménda memeya imi hénia hénia Mañgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Wañu imuac sugcinaiguc némac iwawai méñ niñac hocnéñ nuwiñ zé wanzu? ³³ Zéyu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niñ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzan ac haka imuac mia hocnéñ guwiñ zé wanzin. ³⁴ Yesunéñ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neñ ini anutu zéénécmizua* imuhuc ménda ogic hezac me? ³⁵ Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéñ ic tosara ara zéhicñi énécmianjec ionac niñ anutu zéénécmiyec. ³⁶ Méñ Mañgocnéñ kekecyia méteré wammima baeciguc mélimiyec iminéñ Ni Anutuac Naña zéyu, némac niñ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? ³⁷ Mañgocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda ninzénégé némmu. ³⁸ Néñ aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néñ kiwi méréra imi miadac kileñ ninzénégému. Imuhuc wammuiguc Mañgocnéñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niñasarimu. ³⁹ Ieneñ muñguc késawiñ zé wañgic, wañu inéñ méragina iguc nec néñgacma keñec.

⁴⁰ Wañu Yesunéñ Yodan doku néwécgen

* **10:22:** Kendoñ imuac, Hanukah zéan zu. ☆ **10:34:** Leg 82:6

becnec Yohanenéh doku naec énécmiyc imuaru kemma kerec. ⁴¹ Wañu ic embac sasalanéh imuaru hama zégic; Yohanenéh bec kiwi méréra méñ ménda meyec, néñ ic yomuac ac sasala zéyec iminéh moczon héla wanzac. ⁴² Wañu baec imuaru sasalanéh Yesu ninzéhégic.

11

Yesunéh Lazaro humuc igucnec meqelimiyc.

¹ Ic méñ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéh Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama arenja Betania igucnec. ² Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eñeya oruc zucyanéh hénaya naecmiyc imi mia. Wañu Lazaro hafi heyec iminéh mia Maria iwac nauñ dara. ³ Wañu nauñhéréra ieren Yesuaru ac yomuhuc haiyic keñec; Miñ Kewu, ic siña niñmianzan imi hafi kiyu hezac. ⁴ Wañu Yesunéh suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetcgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicñi mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu. ⁵ Yesunéh Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñañec. ⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc keñec. ⁷ Keñu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñañ liliñgéma Yuda baeciguc kembiñ. ⁸ Zéyu ienen zégic; Kiwi ic, Yuda ic ienen hocnéñ guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ? ⁹ Yesunéh melemma zéyec; Kaiwe éréma hiñgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méñnéñ kaiweiguc keñha wammaciguc baec kurumenac asac mararañguc hémma ménda qonzonton gémac. ¹⁰ Méñnéñ siñiguc keñha wañu iwac qeriaiguc asac mararañ qahac wañu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñañ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ienen zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéh iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néñ iwac

tohotoho ichéra ienen gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéh zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda keru iminéh hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzéhégimu. Neñañ iwac muru kenni. ¹⁶ Wañu ic méñ Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéh tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miñina.

¹⁷ Yesunéh ama imuaru hayu Lazaro imi téñgégic kicsuañ qeriaiguc heyu ai meme kembon qahac wanzac zégic niñec. ¹⁸ Betania ama arenja imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec. ¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéh nauñgirawac soñgon iricma soñgon ac wañ érécmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanéh i hémmañ zé keñec. Wañu Marianéh amaiguc tarec. ²¹ Miñ Kewu! Matanéh ézéyec; Gi you kechañnec nauñ dacrira imi ménda humuwacnec. ²² Wañu ninzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mina Anutunéh hia niñgémmac. ²³ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi muñguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéh melemma zéyec; Nalé tetcgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni ninzua. ²⁵ Zéyu Yesunéh ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miñina, méñnéñ méñ ni ninzéhégé néñzac imi kekecyaguc kecmac. Wañu humumaciguc kilendac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Wañu méñ qeliqeli kecmac ni ninzéhégé néñzac imi kilendac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzéhégézan me qahac? ²⁷ Zéyu embacnéñ zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzéhégézac. Gi Kristo, Anutuac Naña baeciguc hahaya.

²⁸ Imuhuc zémaguc liliñgéma kemma embac munaya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianéh nimma focdac yacma iwac muru keñec. ³⁰ Wañu

Yesu imi ama areña yanda qeriaiguc ménda hayec, néñ Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nañecnec. ³¹ Wañu Marianéñ geriwiguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic ieneñ hémma siacmañ zé kic suañiguc kenzac gezañ imuhuc zéma i méndacmigic. ³² Wañu Marianéñ Yesu nañec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sicgéma ézéyec; Miñ Kewu, gi you tacbañnec nauñ dacnira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéñ iniru qeri unaya yéwériyu wésia témañ zé wañec. ³⁴ Wañu, Dimucgeñ haigic zéma qesiyu, Miñ Kewu, hama hénna zégic. ³⁵ Wañu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Wañu Yuda ic ieneñ hémma zégic; Héngic, Lazaro iwac siña dimuhuc nimmiañec! ³⁷ Ic tosanéñ yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehیارuyec. Wañu ic yomi ménda humumac niñ méra mimacac séc qahac wañec me?

Yesunéñ Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Wañu Yesunéñ wésia muñguc yanda wamma kicsuañiguc keñec. Wañu kicsuañ imi hoc kifaña, kuaya imi hocnéñ hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunéñ zéyec; Hoc imi qililingégic keñu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauña Matanéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, ai meme kemboñ qahac wanzac, imi bec héméñaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunéñ ézéyec; Gi ninzénégéma Anutuac edamuya hémbésemañ imuhuc ménda gézézua me? ⁴¹ Wañu hoc qililingégic keñu Yesunéñ kiwa hima hémma zéyec; Mañgoc gi acna ninzañ imuac niñac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niñanzañ imi niñi. Wañu zézua imi ic you nanzu ieneñ geñ ni méli nénécc imi ninzénégému niñac ionac niñ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunéñ kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminéñ mama hayec. Wañu hénna méria imi lineñ malekunéñ osogic heyu musuya imi kereñnéñ osogic heyec.

Yesunéñ ézéyec; Hulacmigic keñha wañu.

Farisaio ic eneñ Yesu qewiñ zéma ac sañec wañgic.

⁴⁵ Imuac niñac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneñ ai Yesunéñ meyec imi hémma ninzénégic. ⁴⁶ Wañu tosanéñ Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc wañ énécmigic. ⁴⁷ Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ kaunsol tocco énécmima yomuhuc énézégic; Neñañ dimuhuc wañkeczin? Ic imi kiwi méréra hénia hénia yanda wañanzañ. ⁴⁸ Neñañ i imuhuc waimini, ic embac moczoñ ninzénégé mimu. Ninzénégé migic Roma ic ieneñ hama baec yandana zéma ic embac hécnina imi nonagicmu. ⁴⁹ Zégic suggina igucnec hofac oo ic méñ qara Kayafa yawuñ imuaru eneñagina kerec iminéñ yomuhuc énézéyec; Ini ninñgina qahac téngén! ⁵⁰ Ic méñnéñ ic embachéra moczoñ ionac niñ wamma humuyu ic embachéranéñ ménda humumu iminéñ onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu? ⁵¹ Ac imi eneñyawac ewaya niñac ménda zéyec. Inéñ yawuñ imuac eneñagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niñ andiawac ara imuhuc zéyec. ⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tuñ momacguc wammac niñac imuhuc zéyec. ⁵³ Wañu nalé imuarunec Yesu qemu niñac ac sañec wañgic.

⁵⁴ Imuac niñac Yesunéñ Yuda ic sugginaiguc winiñu muñguc ménda lelecgéyec. Wañu zéléñ baec hosuraiguc tauñ méñ qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeñ kemma kecgc.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ hosuru hayu ic embac sasalanéñ kendoñ imi ménda hayunec imuac météré haka wambiñ niñac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeñgic. ⁵⁶ Wañu ieneñ ocmuñ téreya sombeniguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoñ niñac ic imi hélacnec ménda hamac me? ⁵⁷ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ bec yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Méñnéñ Yesu dimuaru keru ninzaciguc kilendac nénézéyu késawiñ.

12

Marianéj Yesu haléc naecmiyec.

¹ Ai meme 6 tegéyu nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonj imi hamac. Yesu Betania ama areña becnec Lazaro meqelimiya humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec. ² Imuaru Matanéj Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosaranej lelecgéma tacgic Lazaro inéj sugginaiguc Yesuguc momacnec tarec. ³ Tacgic Marianéj haléc soroc héménaguc boña eñeña yanda gara nada imi hénéj baña 5 séc mema hama Yesuac héna qahaiguc qocgéma oruc zucyanéj kereñ memiyec. Wañu haléc imuac héménanéj ama qeriaiguc sécgédarec. ⁴ Wañu tohotoho ichéra sugginaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonéj yomuhuc zéyec; ⁵ Haléc héménaguc imi maso haréwécac ai boña haiyu boñ megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminéj hia wambacnec, némac niñ imuhuc ménda wañec? ⁶ Wañu inéj ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic éléj meanec imuac niñac imuhuc zéyec. ⁷ Wañu Yesunéj zéyec; Waina taru. Inéj téngénémmu imuac nalé niñac wamma haléc héménaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeqeya ieneñ iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmañ.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéj Yesu imuaru taczac imi niñtegicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, néj Lazaro inéj meqeliyu yarec imi acguc hémbiñ zé hagic. ¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanéj Yesuaru kemma ninzéhégic imuac niñ hofac oo ic kiwahécgina ieneñ Lazaro imi momacnec qehumuwiñ zé imuac ac sañec zégic.

Yesunéj donjki qahaiguc Yerusalem ekeñec.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendonj hagic ieneñ Yesu Yerusalem hamañ zé henaiguc hazacnec zégic nimma ¹³ ewañ ic haréña mema i hémbiñ zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia!

Minj Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neñañ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi donjki merawa ménj mihicñima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héna, guac Ic Kewuga hazac. Donjki merawa qahaiguc taczac. ¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ieneñ haka imuac héna imi ménda niñasarigic. Wañu kecma Yesunéj edamuyaiguc eñuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ieneñ haka imuhuc wammigic imi niñqeligic. ¹⁷ Ic tunj Yesuguc kecma Lazaro kicsuañ igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héngic imi eneñ ac suruc muñguc muñguc zésaigic keñec. ¹⁸ Wañu ic embac sasalanéj asé kiwi icnéj ménda memeya imi meyec imuac surucya nin-dacgic imuac niñ tunj yandanéj i hémbiñ zé mama kenjic. ¹⁹ Wañu Farisaio ic ieneñ eñaocnec yomuhuc eminiñgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczoñ iwaru méndacmima kendaczu.

Girik ic ieneñ Yesuac qac buña nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñ zé kendonj niñac érégic imi onac sugginaiguc Girik ic tosara kecgic. ²¹ Ieneñ ic ménj Galilaiawac ama areña yanda ménj Betsaidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kunéj, nini Yesu hémbiñ zé wanziñ. ²² Zégic Filiponéj hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino iereñ hama Yesu ézéyoc. ²³ Ézéyic Yesunéj nimma yomuhuc zéyec; Icac Naña mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec téngéñ énézéwa, iwawai gocmia ménéñ baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Wañu humumaciguc imi héla sasala haimac. ²⁵ Ménj kekecyawac añgéñ timaciguc kekecyu imi sohomac. Ménj baec yomuac qeriaiguc kekecyawac waizalañ wañ mimaciguc kekec hémbénaña imi kesa kecma. ²⁶ Ménéñ ménj welenj qenéñanzaciguc ni kilenj méndac némmac. Wañu ni

keczua imuhucgen nuac welen qeque ic imi momacnec kecmac. Wañu Mañgocnéñ méñnéñ méñ welen qenéñanzac iwac eeya héimimac.

²⁷ Degucmi qerina* yéwérizac. Wañu imuac dimuhuc zéman? Mañgoc gi nalé yomi nogicmac niñac aṅgéhna tina zéman me? Qahac, ni imuac niñ nalé yomuac hayi. ²⁸ Mañgoc guac qac buṅaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumeñ igucnec ewa méñ yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicñiyi, wañu muṅguc edamuya mihicñiman. ²⁹ Ic tuñ momacnec namma niñgic ionarunec tosananéñ, Parandan héizac, zégic. Wañu tosananéñ, Kua meme uñanéñ ac ézézac zégic. ³⁰ Yesunéñ énézéyec; Imi nuac niñac qahac, onac méra énécmiman zé hicñizac. ³¹ Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miñina imi nesimiyu kemmac. ³² Ni baeciguc meyac néngic emma baec séc ic embac moczoñ nuaru héihéré énécmiman. ³³ Ac imi mia inéñ dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niñac imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ic tuñ yandanéñ yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niñanzin; Kristo imi tetcgia qahac kecmac. Wañu gi dimuhuc Icac Naña meyacgic emmac zézan? Icac Naña imi méré? ³⁵ Wañu Yesunéñ zéyec; Asac mararañ imi iniguc nalé hotoñadac sac he énécmimac. Siñinéñ ménda hoturu énécmiyunec, asac mararañ he énécmiyunec keñha wañgic. Ic méñnéñ siñi qeriaiguc keñha wanzac imi dimuaru kenzac imi ménda niñzac. ³⁶ Asac mararañ he énécmiyunec asac mararañ imi kileñ niñzégégic. Niñzégéma asac mararañac nambérac héra wammu. Yesunéñ imuhuc zémaguc wai énécmima sañgiyec. ³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meanec. Wañu ieneñ i méndagucnec niñzégégic. ³⁸ Imuhuc wañgic Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac ac youminéñ héla wañec; Miñ Kewu, ackuazécnina imi mérénéñ nimma niñzégézac? Miñ Kewuac méra imi méréac muru winiñu hicñi mizac? ³⁹ Hénia imuac niñac niñzégémuac

séc qahac wañec. Imi mia Yesaianéñ ac méñ yomuhuc zéyu imuhuc zézua; ⁴⁰ Kicginanéñ héñtegicbu niñac, qeriginanéñ niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéñ ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéñ Yesuac kiwi asaha hémma iwac niñac imuhuc zéyec. ⁴² Wañu Galeñ yanda suggina igucnec sasalanéñ i niñzégégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hénaorin suggina igucnec nesi énécmiwu niñac niñzéñ niñzéggina imi ménda zéaugic. ⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñeña wañu, Anutuac mepé qepési imi mamaya wañañec imuac niñ imuhuc wañgic.

⁴⁴ Wañu Yesunéñ kucnec zéauyec; Ic méñ ni niñzégé néñzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec niñzégé mizac wanzac. ⁴⁵ Mérénéñ méñ ni néñzac imi méli néñec i hénzac. ⁴⁶ Ni baeciguc asac mararañ wamma mayi imuac niñac méñac méñ ni niñzégé néñzac imi siñi qeriaiguc ménda kecanzac. ⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmiman zé ménda mayi, néñ aṅgéhgina timañ zé mayi. Imuac niñac méñnéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimañ. ⁴⁸ Ic méñ ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéñ niñgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc késpedesiraguc zémimac. ⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siñnawac ménda zézua. Mañgoc méli néñec inéñ némac ac dimuhuc zéman imi nézéyec. ⁵⁰ Iwac héna ac imi kekec hémbénañawac buña wanzac imi ni niñzua. Imuac niñac ac méñac méñ zéanzua imi Mañgocnéñ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

13

Yesunéñ tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

¹ Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ imi hamac. Yesunéñ baec yomi waima Mañgocarú keñkeñawac naléya hosucgéma hayu niñtegicma hénaorin héra

* 12:27: Kekec uñana.

baeciguc keczu ionac goigina héimanec keru eneya nalé tetecgia hayec. ² Ama mari waŋu nene gumu énécmigic Biria miŋinanén bec Simon Kariotoac naŋa Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niŋac niniŋ biria haiyec. ³ Waŋu Yesu imi Maŋgocnéŋ iwawai moczoŋ iwac kucya bawaguc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec liliŋgéma Anutuaru kemmac imi niŋec. ⁴ Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya méné metecgéma kereŋnéŋ eneya kembraŋaiguc zikiyec. ⁵ Zikimaguc doku zéiciguc qeyu hiŋgaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kereŋ zikiyu heyec iminén hénagina kereŋ meénécmiyec. ⁶ Zuacma keŋkecma Simon Petero iwaru kereŋu Peteronén yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu geŋ nuac hénana zuacbésemaŋ? ⁷ Zéyu Yesunén zéyec; Haka wanzua imuac hénia imi gi deguc ménda niŋasarizaŋ, waŋu bianŋuc niŋ asariwésémaŋ. ⁸ Zéyu Peteronén ézéyec; Gi nuac hénana méndagucnec zuacbésemaŋ. ⁹ Zéyu Yesunén yomuhuc ézéyec; Neŋ hénaga ménda zuacmaŋiguc gi amunec qamunec ménda wambésémaŋ. ¹⁰ Zéyu Simon Peteronén zéyec; Miŋ Kewu hénana sac qahac, néŋ orucna zéma mérana momacnec zuacnéna. ¹¹ Zéyu Yesunén melemma zéyec; Méŋnéŋ doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczoŋnec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néŋ ini moczoŋ niŋac imuhuc ménda zézua. ¹² Yesunén ic mérénén andé qemimac imi bec niŋasariyec imuac niŋac eŋaŋ moczoŋ qala qala wanzu ménda zémaŋ zéyec.

¹² Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc liliŋgéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka waŋ énécmizua imi hia niŋasarizu? ¹³ Ini nuac niŋac Miŋ Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc keczua. ¹⁴ Ni onac kiwi ic zéma Miŋ Kewunén mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kileŋ zuacamumu. ¹⁵ Ini momacnec haka onac waŋ énécmizua imuhucyanec wammu niŋac neŋ onaru séséc wamba hénzu. ¹⁶ Ni hélacnec téŋgéŋ énézéwa, welenŋ qeŋe ic méŋnéŋ méné

kewuya ménda ogiczac. Méŋ mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac. ¹⁷ Imi niŋasarima sécginaiguc wammuiguc ségiségi ginaguc wammu. ¹⁸ Ni qutulaŋgé énécmima ménda zézua. Ic énépésiŋi imi moczoŋ niŋteŋic énécmizua. Waŋu imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niŋac zéyec; Ic méŋ nuarunec nene mema nezac iminén hénaya meyacma nuyec. ¹⁹ Kecma imi hicŋiyu imuaru ni imi i nalé tetecgia qahac kecanzac imi mia zéma niŋzéggé némmu niŋac haka imi ménda hicŋiyunec walac énézéwa. ²⁰ Ni hélacnec téŋgéŋ énézéwa, méŋac méŋ mélimiwa hayu héihérémezac imi ni héihéré nénzac wanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ ni héihéré nénzac imi méli néŋec i héihéré mizac wanzac.

²¹ Yesunén ac imi zéyu qeri uŋaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téŋgéŋ zéwa niŋgic, onac sugcina igucnec méŋnéŋ ni andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ aŋamma mérac niŋ zéyec imi hia ménda niŋyaccgic. ²³ Tohotoho ichéra sugcina igucnec méŋ Yesunén siŋa nimmiaŋec iminén iwac tétéyaiguc héima tarec. ²⁴ Taru Simon Petero orucyanén séséc wamma ézéyec; Mérac niŋac zézac imuac qesimina. ²⁵ Waŋu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miŋ Kewu, mérénén imi mia? ²⁶ Waŋu Yesunén yomuhuc zéyec; Samén yomi tinduŋgéma mimanŋ, ic imi mia. Imuhuc zéma samén mema zéiciguc tinduŋgéma Simon Kariotoac naŋa Yuda Karioto miyec. ²⁷ Miyu samén Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miŋinanén qeriaiguc hiŋgarec. Waŋu Yesunén ézéma zéyec; Ai memanŋ zé wanzanŋ imi focdac mewésémaŋ. ²⁸ Zéyu lelecgéma tacgic ieneŋ moczoŋ hénia némac niŋ Yesu ac imi zéyec imi ménda niŋteŋicgic. ²⁹ Yudanén soukiwa galeŋ kerec imuac niŋ tosanén kendoŋ yanda niŋac me maŋeŋeŋa énécmimanŋ zé iwawai méŋ boŋ memac niŋac ézézac imuhuc zéma niŋgic. ³⁰ Yudanén samén bakia imi mema focdac waima keŋec. Waŋu ama bec siŋiyec.

Yesunéh Petero dimuhuc wammac imi niņasarima zéyec.

³¹ Keņu Yesunéh zéyec; Degucmi Icac Naņa imi edamuyaguc wanzac. Waņu Anutu imuhucyanec Naņawac hia niņac edamuyaguc wanzac. ³² Anutunéh iwac muru edamuya mihicņizaciguc inéh eņeya muru Naņa edamuya mihicņi mimac. Waņu degucdacmi edamuya mihicņi mimac. ³³ Nambérac héčna ni iniguc nalé hotoņadac kecmaņ. Yuda ic énézéyi éséc nec deguc énézéwa niņgic, ini nuac wammu, waņu ni kemmaņ imuhucgeņ ini hamuac séc qahac. ³⁴ Youmi héna ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neņ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵ Ini eņaoc nec goigina héiamugic ic embac moczoņ inicma ini nuac tohotoho ichécna wanzu imi niņasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéh qesiyec; Miņ Kewu, gi dimucgeņ kembésémaņ? Yesunéh melemma zéyec; Gi ni kemmaņ imuhucgeņ deguc ménda méndac némbésémaņ, néņ bianğuc méndac némbésémaņ. ³⁷ Zéyu Peteronéh yomuhuc qesiyec; Miņ Kewu némac niņac gi hia méndac gémmaņ ac séc qahac wanzac? Ni guac niņac kekecna waizua. ³⁸ Yesunéh melemma ézéyec; Gi hélac nec nuac niņac kekecga waiwésémaņ? Hélac nec téngéņ gézéwa niņna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niņ ménda nimmizua zéwésémaņ.

14

Yesunéh tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzéngéma ni momac nec ninzéngé némmu. ² Nuac Maņgocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambac nec bec énézewinec. Ni amagina mindiņimaņ zé kemmaņ. ³ Kemma onac ama duņgina mézézéngéma liliņgéma hama onagicba kemma ni kecanzua imuhucgeņ niguc kecbiņ. ⁴ Ini héna ni kenzua imi hia ninzu. ⁵ Imuhuc zéyu Tomanéh qesimiyec; Miņ Kewu, gi dimuaru kembésémaņ imi ménda ninziņ

imuac dimuhuciguc héna imi nimbiņ? ⁶ Yesunéh melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méņnéņ méņ Maņgocnawac hia ménda hamac. ⁷ Ni niņnéņanżuiguc imi nuac Maņgocna momac nec nimmimu. Degucmuac nec ini nimmima héndaczu. ⁸ Waņu Filiponéh zéyec; Miņ Kewu, Maņgoc nénézéna hénni iminéņ sécgé nénécmimac. ⁹ Yesunéh melemma zéyec; Filipino, ni sugginaiguc nalé horua sécyā kecanzua, waņu ni ménda niņnéņzan? Méņ ni néņeciguc Maņgocna momac nec héņec. Waņu dimuhuciguc Maņgoc nénézéna hénni zézan? ¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéngézan? Ac énézéanzua imi nuac ewa siņna iguc nec qahac imi Maņgoc nuac qerinaiguc kecma eņeya aiya meanzac iwarunec. ¹¹ Ni Maņgocac qeriaiguc kecba Maņgocnéņ nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéngé néņgic. Niņgic ménda sécgéyu, aina niņac kileņ ninzéngé néņgic. ¹² Hélac nec téngéņ énézéwa niņgic, ni Maņgocnawac kemmaņ imuac niņ méņnéņ méņ ni ninzéngé nénzac imi acguc ai meanzua imuhucya hia memac. Waņu inéh iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niņac qesigic wamma meénécmimaņ. Imuhuc wamba Naņawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niņac ni qesinéņgic wamma meénécmimaņ.

¹⁵ Ini nuac goina héinéņżuiguc nuac héna ac imi méndacmu. ¹⁶ Ni Maņgoc qesimiwa onac Héipuc ic méņ méli énécmiyu hama iniguc tetecgia qahac kecmac. ¹⁷ Imi mia ac hélawac Uņa, baecnéh i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niņ baec icnéņ i ménda késamacac séc. Waņu i iniguc kecamma qeriginaiguc kecanzac imuac niņ ini i nimmizu. ¹⁸ Ni ini gupaņ merac éséc nec ménda wai énécmimaņ. Ni onaru hamaņ. ¹⁹ Waņu nalé hotoņadac tecgéyu baec icnéņ ni méndaguc nec némmu. Waņu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaguc kecmu imuac niņac ini ni némmu. ²⁰ Nalé imuhucgeņ eneņ ni Maņgocnawac qeriaiguc kecba

ini nuac qerinaiguc kecgic neñ onac qeriginaiguc keczua imi niñasarimu. ²¹ Ménéñ méné nuac héna ac aṅgéné tima tohozac iminéñ nuac goina héizac. Wañu ménéñ méné goina héinéñzac imi Maṅgocnanéñ iwac goiya héimimac. Wañu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac. ²² Yudanéñ (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miñ Kewu némac niñac baec ic ionac qahac, néñ nonacnec sac nénézéna hémmbiñ? ²³ Yesunéñ melemma ézéyec; Ménéñ méné nuac goina héizaciguc imi inéñ nuac ac tohoyu Maṅgocnanéñ iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiñ. ²⁴ Ménéñ méné nuac goina ménda héizac iminéñ nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Wañu nuac ackuazéc ini niñanzu imi nena qahac, néñ méli néñec Maṅgocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézua. ²⁶ Wañu Maṅgocnéñ nuac qaciguc Héipuc icgina, Uña Téréya méliyu mamac. Inéñ hama iwawai moczoñ ku énécmima ac énézézua imi moczoñ héiqeli énécmimac. ²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéñ énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niñac ewa qeriginanéñ ménda yéwérimac. Wañu zénéñgina ménda hirimac. ²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru liliñgéma hamañ. Nuac Maṅgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niñac ini goina héinéñzuiguc ni Maṅgocnawac muru kemmañ imuac ségiségi wambunec. ²⁹ Kecma andiaiguc hicñiyu ninzégé némmu niñac deguc haka imi ménda hicñiyunec énézézua. ³⁰ Baecac kuc miñinanéñ hazac imuac niñ ni iniguc nalé horua ac ménda zéman. Wañu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac. ³¹ Wañu baec icnéñ ni Maṅgocna goiya héimianzua imi niñtegicmu niñac ni Maṅgocnanéñ nézéyec séciguc iwawai wañanzua. Hagic waima kenni.

15

Waiñ ic zéma hawa.

¹ Ni waiñ ic héla, wañu nuac Maṅgocna imi ai ic wanzac. ² Inéñ hawana ménéñ méné héla ménda haianzac imi moczoñ qericanzac, wañu hawana ménéñ méné héla haianzac imi séc méné sasala haimacac niñ tañhéréréñ memianzac. ³ Ini imi ackuazéc énézézua iminéñ bec tañhéréréñ meénécmizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmañ. Hawa ménéñ waiñ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eñeyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi waiñ ic ura ini imi hawahéna. Ménéñ méné nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecba imi héla sasala haimac. Wañu ini ni qahaciguc iwawai méné wammucac séc qahac. ⁶ Ménéñ méné nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Wañu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zemac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qeriginaiguc hezaciguc imi iwawai méné niñac wamma zéwelecgic imi niñénécmiwa memu. ⁸ Ini héla sasala haimu iminéñ nuac Maṅgocna edamuya mihicñi mimac. Wañu ini nuac tohotoho ichéna wammu. ⁹ Maṅgocnéñ nuac goina héinéñanzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neñ Maṅgocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecanzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qeriginaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niñac ac imi énézézua. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini eñacnec goigina héiamumu. ¹³ Ic ménéñ alahéra méra énécmimañ zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eñeña yanda. Goi héihéi ménéñ imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézézua imi tohoma wammuiguc ini nuac alahéna téngéñ wammu. ¹⁵ Welen qeñenéñ iwac miñina némac ai meanzac imi ménda zéyu niñanzac imuac niñ ni

onac niñac welen qeçe hécna ménda zéma imuhuc ménda unurumañ. Ni iwawai Mañgocnawac murunec niñi imi moczoñ énézéwa nindacgic imuac niñac onac niñ alahécna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneñ ni ménda népésigic, néñ neñ ini énépési. Imi mia ini héla hémbénaña heheya haima nuac qaciguc Mañgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu niñac kumu énécmiyi. ¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Eñacnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc wañ énécmimu.

¹⁸ Baec icnéñ hazéc wañ énécmimuguc walac ni hazéc wañ néngic imi niñtegicmu. ¹⁹ Ini baecac buña wambunec imi baec icnéñ ionac buña wañgic goigina héi énécmiwunec, wañu ini ionac buña qahac. Wañu ini baecarunec gési énécmiyi imuac niñac baec icnéñ hazéc wañ énécmianzu. ²⁰ Ac zézua yomi nimma nimma kecmu; Welen qeçe ic méñnéñ miñina ménda ogicmac. Ni hazéc wañ néngiciguc ini imuhucyanec wañ énécmimu. Wañu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu. ²¹ Mérénéñ méli néñec imi ménda niñzu imuac niñac ieneñ nuac qacna niñac iwawai imi moczoñ wañ énécmimu. ²² Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneñ képésicgina qahac kecwunec. Wañu deguc képésicgina niñac acgina zésolanimuac séc qahac. ²³ Méñnéñ méñ ni hazéc wañ néñzac imi Mañgocna momacnec hazéc wammizac wammac. ²⁴ Ni suginaiguc iwawai ic tosaraneñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneñ képésicgina qahac kecwunec. Wañu ieneñ Mañgocna zéma ni momacnec niricma hazéc wañ nércmizu. ²⁵ Ieneñ hénia qahaciguc ni eñ hazéc wañ néñzu, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic méñ Mañgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac iminéñ héipucna wañ némmac. ²⁷ Ini hénihénia igucnec niguc kecgicac keczu imuac niñ ini acguc nuac héipucna wañ némmu.

16

Baec icnéñ hazéc wañ énécmimu.

¹ Ini ménda qonzon tongému niñac imuhuc énézéyac énézézua. ² Ieneñ Anutuac héniorin sugina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méñ hayu imuaru ieneñ ini unuma Anutuac welen qeçe ai mezin imuhuc zéma nimmu. ³ Ni me Mañgoc ménda niñnércmizu imuac niñac haka silic imuhucya wañ énécmimu. ⁴ Naléya hayu, O Miñ Kewunéñ youmi nénezéyu niñin zéma niñyacgému niñac ac imi énézézua. Iniguc keri imuac niñac hénihéniaiguc ac yomi ménda énézéyi. ⁵ Degucmi ni méli néñec iwac muru lilingéma kemman zéwa onarunec méñnéñ méñ; Dimucgeñ kembésémañ, zéma ni ménda qesinéñzu. ⁶ Wañu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaguc ewa biricnéñ sécgézac. ⁷ Wañu ac héla zéwa niñgic; Ni ménda kembinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Wañu ni kemmaniguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niñac ni wai énécmima kemman imi onac hiagina niñac. ⁸ Inéñ hamac nalé imuaru képésic zéma haka solaña zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiñi ac wañ énécmimac. ⁹ Képésicgina niñac zéma ni ménda niñzéñgé néñzu imuac ara zéénécmimac. ¹⁰ Haka dindiña niñac zéma ni Mañgocnawac emba ini muñguc ménda némmu imuac énézémac. ¹¹ Wañu gésigési niñac zéma baec yomuac kuc miñina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henéñzac, wañu deguc énézédacba hia bisiqatéñ wammucac séc qahac wammac. ¹³ Ac hélawac Uña téréyanéñ hamac nalé imuaru inéñ ac hélaiaguc ini héihéré énécmimac. Inéñ eñeya ewa siñiguc ménda zémac, néñ ac niñanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac. ¹⁴ Inéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niñ inéñ edamuna miñicñi némmac. ¹⁵ Iwawai Mañgocar u hezac imi moczoñ nuac, imuac niñ Uña Téréyanéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézua.

16 Ini nalé hotoñadac tacma ni ménda némmu duña nalé herec ménda kenju muñguc ni némmu. 17 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ienen eñaocnec qesiamugic; Ni Mañgocnawac kemman imuac ni nalé hotoñadac tacma ménda némmu, nér duña nalé herec ménda kenju muñguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc? 18 Imuac ienen zégic; Nalé hotoñadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niñasarizij. 19 Yesunér ienen qesimi-wij zé wanzu imi nimma énézézec; Ini nalé hotoñadac ménda némmu, nér duña nalé herec ménda kenju muñguc némmu zéwa ac imuac mia eñaocnec qesiamuma keczu? 20 Hélaacnec téngér énézéwa niñgic; Ini siacma ewa biric wammu, nér baec séc ic embac ienen ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, nér ewa biricgina nér melenju ségiségigina wammac. 21 Merac memeyawac naléya ducjiyu embacnér qenzen manzen qemac, nér merac imi hicjiyu merac qelia mér baeciguc hicjizac imuac ségiségi niñac qenzen manzen imi eluj qemac. 22 Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, nér muñguc inicba ewagina ségiségi waju ségiségi imi mérnér mér onagicmacac séc qahac wammac. 23 Nalé imuaru ini iwawai mér niñac ménda qesinémmu. Hélaacnec téngér énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Mañgocnér énécmimac. 24 Éréma kecma nuac qaciguc iwawai mér niñac ménda welecanzu. Nér welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

25 Séséc aciguc ac youmi énézézua, nér nalé mér hamac imuaru Mañgocac zéman zé séséc ac ménda zéma bénzéranez zéasari énécmiman. 26 Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Mañgocarur welecmar imuhuc ménda énézézua. 27 Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi niñzérégic imuac niñ Mañgoc eñeyaoc onac goigina héiéncmimac. 28 Ni Mañgocarunec mama baec yomuhucgen hayiac muñguc baec yomi waima Mañgocarur kemman. 29 Zéyu tohotoho

ichéra ienen zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénzéranez zéasarizan. 30 Gi iwawai moczon niñasarizian imuac niñ mérnér mér ménda qesigéjunec ac bakia zéanzan imi deguc niñtecigicma gi Anutu arunec hanec imi niñzérégé génziñ. 31 Ini degucdacmi niñzérégé nénzu imuhuc zéma Yesunér melemma zéyec. 32 Waju naléya hayu ini wainemma tuima kendacgic ni momacguc kecman. Waju nalé imi bec hazac. Waju nenacnec qahac, Mañgocnér niguc kecmac. 33 Nuac qerinaiguc ini ewa bénzérinaguc kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Waju baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Waju ewa bénzér kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

17

Yesunér eñeya niñac welerec.

1 Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumeniguc hima yomuhuc welerec; Mañgoc, nalé imi bec hazac. Nanja edamuya mihicji mina, Nanjanér gi edamuga mihicjigémmac. 2 Ic embac genjaoc minec imi moczon yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczon galenér énécmimawac qac buña imi minec. 3 Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñéréc mimia iminér kekec hémbénaña wanzac. 4 Ni ai memañac zé nénec imi bec metecgedacma baeciguc gi edamuga mihicjigénzua. 5 Mañgoc, baec kurumen ménda hicjiyecnec gíguc edamuna késa keru imi degucmi kicgaiguc némma edamuna mihicji néna.

Yesunér tohotoho ichéra ionac niñ welerec.

6 Baecarunec ic embac nénec ionaru ni qac buñaga zéau énécmizua. Ienen imi guac buña, waju ni nénec. Waju ienen guac ackuazécga imi tohoanzu. 7 Waju ienen iwawai moczon gi ni nénec imi guac murunec hayec imi deguc niñzu. 8 Ackuazéc nénec imi énécmidacba késadaczua. Imuac ni guarunec hayi imi hélaacnec niñasarima gen mér nénec imi niñzérégézu. 9 Ni ionac niñ weleczua, waju baec séc ic ionac niñac qahac, nér

ic embac nénéec ionac niñac welecua. Imi mia yomuac niñ, ini imi guac buña. ¹⁰ Ic embac nuaru hezac imi moczoñ guac. Wañu ic embac guaru hezac imi moczoñ nuac. Wañu ionarunec edamuna hanéñu mezua. ¹¹ Ni baeciguc nalé komodia méri ménda kecmañ. Wañu ieneñ imuarunec kecgic ni guaru hamañ. Mañgoc Téréya, Nekañ momacguc kezcic ésécneec ieneñ momacguc wammu niñac qacga nénéec iminéñ aṅgéri tiénécmiwésémañ. ¹² Ni iniguc kecma guac qacga nénéec iminéñ aṅgéri tiénécmiyi. Wañu sugcina igucneec méñnéñ méri kisikiyoñ ménda mihicñjigic, néñ héna ac héla wammacac niñ méri kisikiyoñac buña wañec inéñneec sac kisikiyoñ mihicñjyec. ¹³ Wañu degucmi ni guac hazua. Nuac ségiségina iminéñ ionac qeriginaiguc sécgémac niñac ac youmi baec yomuhucgeñ gézézua. ¹⁴ Ni guac ackuazéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toroqe énécmima kecanua ésécneec ieneñ acguc ionaru ménda toroqe énécmima kecgic baec séc ic eneñ hazéc wañ énécmizu. ¹⁵ Baec yomuhuc geñneec énépésiwésémañac niñ ménda welecgéñzua, néñ biria igucneec aṅgéri tiénécmiwésémañ niñac gézézua. ¹⁶ Ni baec yomuac buña qahac ésécneec ieneñ baec yomuac buña qahac. ¹⁷ Guac ackuazécga iminéñ ac héla wanzac. Ac héla iminéñ météré énécmima. ¹⁸ Geñ ni baec ic sugcinaiguc méli nénéec ésécneec neñ i baec ic sugcinaiguc méli énécmizua. ¹⁹ Ac hélanéñ météré énécmimacac niñ ionac niñ wamma ni nena météré amuzua.

Yesunéñ ninzéri ninzéri ic ionac niñac welerec.

²⁰ Ni ionac niñac sac ménda welecua, néñ ackuazéc énézégic nimma ninzéri némmu ionac niñac momacneec welecgéñzua. ²¹ Mañgoc gi nuac qerinaiguc keca ni guac qerigaiguc kecuca imuhucyanec ieneñ momacguc wamma nekañ qerini-raiguc kecgic baec séc ic ieneñ gi ni méli nénéec imi ninzérigému. ²² Niri momac kezcic imuhucyanec ini momacguc wammu niñac ni edamuna nénéec imi ionac énécmizua. ²³ Ieneñ momacguc

téñgéri wamma kecmu niñac neñ ionac qeriginaiguc keca geñ nuac qerinaiguc keca. Imuhuc wanzic baec séc ic embac ieneñ geñ ni méli néna hayi imi zéma nuac goina héinéñanzañ ésécneec ionac goigina héi énécmianzañ imi héñtecgicmu. ²⁴ Mañgoc, ic embac geñ nénéec ieneñ ni dimucgeñ kecmañ imuhucgeñ niguc momacneec kecmuac niñ wanzua. Imuhucgeñ baec kurumeñ ménda heyunec nuac siñ niñanzañ imuac niñ edamuna mihicñi nénéec imi momacneec hémmu. ²⁵ Mañgoc, nuac solaña miñina, baec séc ic embac ieneñ ménda niñgénzu. Wañu neñ gi niñgémba tohotoho ichéca ieneñ geñ ni méli nénéec imi ninzu. ²⁶ Neñ guac qac buñaqaga measari énécmiwa niñgériñzu. Ai imi memañac toroqema mewa guac siña nuac muru hezac iminéñ ionac muru hemac. Wañu ni acguc ionac qeriginaiguc momacneec kecmañ.

18

Oliwa aiiguc Yesu kézagic.

¹ Zéweleru tegéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma keñgic. Néwécgeña imuaru oliwa ai heyu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñgic. ² Yesunéñ ai imuhucgeñ tohotoho ichéra iniguc tocgéañgic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéñ ai imi niñec. ³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéñ ai ichéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac héna meénécmiyu ieneñ kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic. ⁴ Yesunéñ iwawai hicñjimimac imi bec moczoñ nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵ Ieneñ melemma zégic; Yesu Nazareteneec iwac. Yesunéñ melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeque ic Yuda Iskarioto i acguc iniguc momacneec nañgic. ⁶ Wañu Yesunéñ, Ni imi mia, zéyu ieneñ andé andé kemma baeciguc mama unuyec. ⁷ Yesunéñ muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneec iwac. ⁸ Yesunéñ melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua.

Imuac ini ni hocnénzuiguc ic tosara youmi waigic kemmu. ⁹ Imi mia, Gi nénnec imuacnec méné ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec. ¹⁰ Simon Petero souyagucnéñ sou imi héréma hofac oo ic eñeñawac ai merac méné qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹ Yesunéñ Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéñ nérjec imi ni ménda nemanjac zé ninzañ?

Yesu wagicma Anasi iwac kenjic.

¹² Yaré ic tuñ onac taséhécgina zéma ionac galengina zéma Yuda ic ionac ai ic ieneñ Yesu késama dérécgégic. ¹³ Dérécgéma wagicma walac Hanasi iwaru kenjic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgeñ hofac oo ic eñeñagina kerec iwac yéféya. ¹⁴ Kayafa iminéñ mia becneç yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñi énécmiyec; Ic momacgucnéñ ic embac sasala onac niñ humumac iminéñ hia wambacnec.

Peteronéñ Yesu qaecgé miyec.

¹⁵ Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya méné Yesu méndaroc. Tohotoho ic méné imi hofac oo ic eñeñanéñ nimmianjec imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac sombenjiguc eñoc. ¹⁶ Wañu Peteronéñ demin sénganñeñ nagu kuayaiguc nañec. Nañu duña ai merac méné hofac oo ic eñeñanéñ nimmiyec inéñ kemma awiawi embac méné naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demin qeriaiguc éréyoc. ¹⁷ Awiawi embac naguiguc nañec iminéñ Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya méné me qahac? Zéyu Peteronéñ zéyec; Ni qahac. ¹⁸ Ama sanñeñ qeyu welen qeçe ic tosara zéma ai ic ieneñ geric higic zeyu lelecgéma zonemma nañgic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eñeñanéñ hénia nimmanj zé Yesu qesimiyec.

¹⁹ Hofac oo ic eñeñanéñ iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰ Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañi. Ni nalé séc azoazoro

amaiguc me ocmuñ téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczoñ haañgic. Ni sasanjiaiguc ac méné ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niñac qesinéñzañ? Ic embac gezac qema niñañgic imi onac muru acna qesiéncmina. Némac ac zéañi imi ieneñ ninzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic méné hosuraiguc nañec iminéñ méra tawéyanéñ otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eñeña ara melemma zézañ? ²³ Wañu Yesunéñ zéyec; Ac méné kápésiraguc zézuaiguc kápésira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzañ? ²⁴ Imuac Hanasinéñ Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeña Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéñ muñguc muñguc Yesu qaecgé miyec.

²⁵ Simon Peteronéñ gericiguc zonemma nañu tosananéñ qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic méné me qahac? Wañu Peteronéñ Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Wañu hofac oo ic eñeñawac ai merac méné, Petero gezawa herirec iwac sac tasia ménéñ Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiiguc i guc keric ni ménda iriczua me? ²⁷ Wañu Petero muñguc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nañec.

²⁸ Ama gianñanñac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac demin qeriaiguc kereñgic. Wañu Yuda ic ieneñ ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ nene téréya imi efima newiñ zéma baec galenac ai amaiguc ménda eñgic. ²⁹ Imuhuc wañgic Pilatonéñ yacma sénganñeñ ic embac ionac muru hiñgacma qesiéncmiyec; Ic youmi némac hénia niñac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawiñnec. ³¹ Zégic Pilatonéñ énézéyec; Eñhoc wagicma kemma eñañ héna aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Nini ic méné qehumuwiñac kuc buña ménda kesa kecziñ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéñ eñeyaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hicñiyec.

³³ Pilatonénj munğuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qarur enu qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Wañu Yesunénj duña qesimiyec; Qesiqesi imi geñgacarunec me méñnéñ nuac niñac gézézú? ³⁵ Zéyu Pilatonénj melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi geñga hénaoriñ hécgá zéma hofac oo ic kiwahécga imi eneñ. Gi némac haka wañnec? ³⁶ Wañu Yesunénj yomuhuc zéyec; Nuac héngaleñ ama areña yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héngaleñ ama areña yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac weleñ qeque hécnanéñ añgéñ tinémma yaré qegic Yuda ic ieneñ ménda népésiwunec. Wañu deguc nuac héngaleñ ama areña yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc wañu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonénj qesimiyu Yesunénj zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézanj imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hicñiyi. Ac hélawac héipuc wammanj zéma mayi. Imuac ic méñ ac hélawac buña kezcaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonénj qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc munğuc séñganğenj Yuda ic ionac muru hiñgacma yomuhuc énézézec; Iwaru késpedesic méñ ménda mihicñizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ séc hésa ic momacguc hulac énécmianj imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niñac wanzu me qahac? ⁴⁰ Zéyu munğuc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanzin! Wañu Baraba imi mia kaiziliweñ ic zéma kowu nene.

19

Pilatonénj Yesu iciguc qemuac zétecgéyec.

¹ Wañu Pilatonénj Yesu wagicma hihilocnéñ qeyec. ² Wañu yaré ic ieneñ hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc méñ mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucğia héimigic. ³ Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéñ otogic. ⁴ Wañu Pilatonénj méñgucnec séñganğenj hiñgacma zéyec;

Ninzu, ni késpedesira méñ ménda mihicñizua imi nimmu niñac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵ Yesu maleku qouc qoucğia zéma opoc waiyaguc mama nañu Pilatonénj énézézec; Héngic, ic youmi. ⁶ Zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma ai ic ieneñ i hémma qacma, Ic héngenja wéndaraiguc qena! Ic héngenja wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonénj zéyec; Ni késpedesicya méñ ménda mihicñizua imuac enaoc wagicma kemma ic héngenja wéndaraiguc qegic. ⁷ Wañu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Nonac muru héna ac he nénécmizac. Inéñ, Ni Anutuac Naña zéyec imuac niñ héna acnina tohoma wammini i humucac buña wanzac.

⁸ Pilatonénj ac imi nimma zénéña munğuc yanda hiriyec. ⁹ Pilatonénj munğuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézézec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa méñ ménda zéyec. ¹⁰ Wañu Pilatonénj munğuc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémañ? Ni hulacgémmanj zé hia hulacgémmanj wañu Ic héngenja wéndaraiguc gumañ zé hia gumañac séc kuc buñana imi henéñzac imi gi ménda niñasarizan? ¹¹ Zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ounec ménda géñuiguc kuc buñaganéñ ménda nogicmac. Imuac niñ ic méñ népésima guac muru haiyec iwac késpedesicya imi guac késpedesicga ogicma kunéñ yanda wanzac. ¹² Ac imi zéyu nimma Pilatonénj Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma qacmanec nañgic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Méñnéñ méñ eneya niñac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécya wammac.

¹³ Pilatonénj ac imi nimma Yesu wagicma sombeñ hocnéñ haigic hoturuyec imuhucgeñ hiñgacma gésigési taticiguc tarec. Séñgagenj sombeñ imuac qara imi Hebiraió aciguc Gabata. ¹⁴ Orañ imi nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ wammac, deguc imi imuac zéréñqéréñ naléya, wañu kaiwe kiwa bec gumpiti wañu Pilatonénj Yuda ic yomuhuc énézézec; Héngic, onac ic kewu. ¹⁵ Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna.

Ic héngeña wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonén qesiéncmiyec; Ni ic kewugina ic héngeña wéndaraiguc qemañ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ieneñ zégic; Ic kewunina imi Kaisa, mén ménda keczac. ¹⁶ Tetcgiaiguc Pilatonén ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac oporec.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic eneñ Yesu wagicgic. ¹⁷ Yesunén eneyaoc ic héngeña wéndara huama baec boña mén qara Orucsic (Hebiraio aciguc Golgota.) imuhucgeñ keñec. ¹⁸ Imuhucgeñ Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic. Wañu i guc ic éréhéc momacnec uruma néwéc néwéc hai érécmigic nañic Yesu imi sugiraiguc nañec. ¹⁹ Pilatonén kiwi mén oma ic héngeña wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wañu yomuhuc ooyawac heyu oloñgic; Yesu Nazareteneñ, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰ Baec Yesu qegic nañec imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac niñ Yuda ic sasalanén kiwi imi oloñgic. Wañu kiwi imi Hebiraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec. ²¹ Wañu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgina ieneñ hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéñ; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²² Zégic Pilatonén melemma zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³ Yaré ic eneñ Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic nañu malekuya mema méndéngic kembon qahac wañu sécgina momac momac késagic. Maleku qeria mén heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hiñgacma tecgéyu usuya momacguc wañec. ²⁴ Imuac niñ ieneñ enaoc yomuhuc eminiñgic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac niñ hicñiyec; Ieneñ malekuna suginaiguc méndemma késagic. Wañu nuac malekuna késawin zéma sumbic négic. Yaré ic ieneñ wañgic imi, imi mia. ²⁵ Wañu Yesuac ic héngeña wéndara hosuraiguc neñgocya zéma neñgoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makdala Maria eneñ nañgic. ²⁶ Yesunén

neñgocya zéma tohotoho icya mén sin nimmianeñc imi hosuraiguc nañic iricma eneya neñgocya ézéyec; Embac hénna guac nañga imi. ²⁷ Wañu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac neñgocga imi. (Nalé imuhuc geñec tohotoho icya iminén Yesuac neñgocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸ Imuhuc zéma Yesunén iwawai moczon sécgédarec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi héla wammac niñac, Owuruña qañgararañ qezac, zéyec. ²⁹ Wañu imuaru kiruñ mén wain howuragucnéñ kuaya qeyu tarec. Taru ieneñ kondun kagalic qundungéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc nañgégic enec. ³⁰ Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya sicgéma mayu unaya waimiyec.

³¹ Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, wañu orañ imi Sabata kendon yandayaguc, imuac niñac qamoc imi ic héngeña wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niñac Yuda ic ieneñ Pilato yomuhuc qesimigic; Hénagina sira kuma qamocgina metecgégic mamu. ³² Wañu yaré ic ieneñ hama ic éréhéc Yesuguc momacnec urugic nañoc walac ménac hénaya sira kumaguc andiaiguc ménac imuhucyanec kugic. ³³ Yesuac hama hénigic inéñ bec humuyu hénaya sira ménda kugic. ³⁴ Wañu yaré ic ménéñ luacyanéñ iwac maréña nézéngeyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec. ³⁵ Mén kiwanén imi héñec inéñ héipucya wamma zézac. Wañu iwac ac imi hélacnec. Wañu ac héla zézac imi eneyaoc niñzac. Imi mia ini momacnec niñzéngeñmu niñac héipucya wanzac. ³⁶ Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac niñac hicñiyec; Sira mén ménda kugic zéngeñmac. ³⁷ Wañu kiwi téréya mén imi yomuhuc ogic hezac; Ieneñ i nézéngeñgic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téngégic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic mén Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi

Yuda ic ionac bawa yandiyu sanjima ninzéngeyec. Inén Yesuac qamora memac niñac Pilato qesiyu Pilatonén oaec zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec. ³⁹ Wañu becnec sinjiaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acguc haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulangéma lelecgéma mema hayec. ⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ieneñ qamoc téngéangic imuac haka méndacma haléc héméñaguc imi héima héima malekunén osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi mén heyec. Wañu imuac qeriaiguc banec mén qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgeñ qamoc mén ménda haigicnec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqérén naléya imuac niñ banec hosuru heyec imuhucgeñ Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucnec yarec.

¹ Sonda sinjunc ama ewiawac Maria Makdala inén kic suañ baneciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililingégic angéma nanec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya mén Yesunén siñ nimmianec iorac muru usujñec hama yomuhuc érézeyer; Miñ Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninziñ. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic mén ekaocnec yacma kic suañ baneciguc keñoc. ⁴ Wañu ekawu usujñec keñic tohotoho ic mén imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ baneciguc kendarec. ⁵ Kemma sigéma qeria héñu lineñ maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec. ⁶ Simon Peteronén méndacma hama banec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara lineñ imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic mén kic suañiguc walac hayec iminén degucguc keremma hémma ara ninzéngeyec. ⁹ (Wañu kiwi téryaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.)

¹⁰ Wañu muñguc lilingéma amagiraiguc keñoc.

Maria Makdala inén Yesu mihicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ banec kuayaiguc siacmanec nanec. Namma siacma kiwa hiyu ou banec qeriaiguc eñec. ¹² Hima héñu kua meme uña éréhéc malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru ménñéñ héniaiguc ménñéñ orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyoc; Embac némac niñac siaczan? Qesiyic zeyer; Ieneñ Miñ Kewuna mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgeñ nanec. Wañu embac inén i imi Yesu imi ménda héñtegirec. ¹⁵ Wañu Yesunén yomuhuc qesimiyec; Embac némac niñac siaczan? Gi mérac hoc keczan? Wañu embac inén niñu ai miñina ésécnec wañu qesimiyec; Ic kunen* geñ iwac qamora mema kenzaniguc i dimucgeñ haizan imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunén zeyer; Maria. Zéyu nimma muñguc lilingéma Hebraio aciguc Raboni! zeyer. (Neñan aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunén zeyer; Ménda nosina ni Mañgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emmañ. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inén ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu hénzua Miñ Kewunén yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyec.

Yesunén tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyec.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hiñgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcinaiguc namma zeyer; Luaenén iniguc heyu. ²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréña imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ieneñ Miñ Kewugina héñtegicma ségiségi yanda wañgic. ²¹ Wañu Yesu muñguc énézéma zeyer; Luaenén iniguc heyu. Mañgocnén

* **20:15:** Girik aciguc; Miñ kewu.

ni méli nénzac éséc nec neŋ ini méli énécmizua. ²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéyec; Uŋa Téréya megic. ²³ Ini ménac méné képésicgina wai énécmizuiguc képésicgina imi qahac wanzac. Ini képésicgina ménda wai énécmizuiguc képésicgina imi hezac.

Yesunéŋ Tomawac muru hicŋimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec mén qara Toma (Didimo† zémiaŋgic) iminéŋ Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵ Tohotoho ichéra tosanénéŋ, Nini Miŋ Kewu hénziŋ, zéma ézégic Tomanéŋ yomuhuc zéyec; Mériaiguc biriŋ lépécya imi ménda hémma mérana merawanéŋ biriŋ hiŋgarec imi ménda osima mérananéŋ iwac maréŋaiguc ménda osinimmaŋiguc imi ni ménda ninzéngeŋmaŋ. ²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muŋguc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgeŋ Tomanéŋ i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, waŋu Yesunéŋ haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéŋ iniguc heyu. ²⁷ Imuhuc zéma Tomawac niŋ zéyec; Méragawac merawanéŋ yomuhucgeŋ suluma mérana osima hémma maréŋaiguc méraga haina hiŋgaru osima niŋna. Waŋu ewa éréhéc ménda wamma ninzéngeŋa. ²⁸ Tomanéŋ melemma zéyec; Nuac Miŋ Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹ Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Gi kicganéŋ némmaŋiguc ninzéngeŋ nénzaŋ? Waŋu ménéŋ mén ménda némmaŋec ninzéngeŋ némmu imi eneŋ ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunéŋ tohotoho ichéra ionac kicgicnaiguc asé kiwi icnéŋ ménda memeya sasala mén acguc meyec, néŋ imi moczoŋ kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacba hezac. ³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naŋa keczac imi ninzéngeŋa iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niŋ kiwi youmi ozua.

21

Tohotoho ichéra ieneŋ Yesuac ara tohoma kondunŋ lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéŋ muŋguc Tiberia kondunŋiguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicŋiyec; ² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémiaŋgic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaio naŋhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc mén ieneŋ momacnec kecgic. ³ Waŋu Simon Peteronéŋ énézéyec; Ni kondunŋ lambéc késamaŋ zé kondunŋiguc kemmaŋ. Zéyu ieneŋ Nini imuhucyanec giguc kembiŋ zégic. Waŋu hiŋgacma kemma zéiciguc emma keŋgic. Waŋu siŋi imuaru iwawai mén ménda késagic. ⁴ Kaiwe kiwa deniŋ deniŋ éréyu Yesu doku giŋgiŋa sakasaciguc naŋec. Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ Yesu naŋec imi ménda héntegicgic. ⁵ Waŋu Yesunéŋ énézéyec; Merachécna, kondunŋ lambéc mén késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶ Waŋu énézéma zéyec; Uficgina héiginaigucgeŋ gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc waŋgic kondunŋ lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niŋac hérémuac séc qahac waŋec. ⁷ Waŋu tohotoho ic mén Yesunéŋ siŋ nimmiaŋec iminéŋ Petero ézéyec; Imi Miŋ Kewu! Waŋu Simon Peteronéŋ, Imi Miŋ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niŋac malekuya focdac kembraŋaiguc zikima kondunŋiguc luma hiŋgarec. ⁸ Kondunŋ giŋgiŋa igucnec kemma naŋgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda waŋec. Imuac niŋac tohotoho ichéra tosara ieneŋ zéiciguc ufc kondunŋ lambéc kuaya qeqeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma héngic geric zema naŋu imuac qahaiguc kondunŋ lambéc tosara zéma saméŋ tosara tarec. ¹⁰ Waŋu Yesunéŋ énézéyec; Kondunŋ lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronéŋ zéic qahaiguc emma ufc héréma séŋgaŋgeŋiguc haiyec. Waŋu kondunŋ yaŋ kuneŋ kuneŋ kuaya qégic qétéya 153 imuac séc waŋec. Kondunŋ yaŋ sasala imuhucyanec, néŋ ufc imi ménda tegirec. ¹² Waŋu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waŋu ieneŋ ic

† 20:24: Didimo imi; Neŋaŋ aciguc Héi séwi séwi.

* 21:2: Didimo imi; Neŋaŋ aciguc Héi séwi séwi.

imi Miñ Kewugina imi nindacgic imuac niñ méñnéñ méñ, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Wañu Yesu hama saméñ mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunéñ humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc wañec.

Yesunéñ Petero ai buña qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunéñ Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naña, gi iwawai youmi onogicma nuac siñna niñanzañ? Zéyu Simon Peteronéñ melemma zéyec; O, Miñ Kewu, neñ guac siñga niñanzua imi gi ninzañ. Zéyu Yesunéñ zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémañ. ¹⁶ Wañu Yesunéñ muñguc ézéyec; Simon Yohaneac naña, gi nuac siñna niñanzañ? Zéyu inéñ melemma zéyec; O, Miñ Kewu ni guac siñga niñanzua imi gi ninzañ. Zéyu Yesunéñ ézéyec; Nuac rama imi galeñgé énécmiwésémañ. ¹⁷ Wañu hatac haréwéc muñguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naña, gi nuac siñna niñanzañ? Wañu, Gi nuac siñna niñanzañ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronéñ niñ yéwérima zéyec; Miñ Kewu gi iwawai moczoñ nindaczañ ni guac siñga niñanzua imi gi ninzañ. Zéyu Yesunéñ zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémañ. ¹⁸ Ni hélacnec téñgég gézéwa, gi sac qeli kecneçiguc geñgacnec rikunğa zikima siñga tohoma keñha wañañec. Wañu ic yanda wambésémañ imuaru imi gi méraga suluna ic méñnéñ rikunğanéñ kembangaguc zikima baec méñac ménda kemman zé ninzañ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronéñ dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Wañu Peteronéñ liliñgéma andiaiguc héñu merac méñ Yesunéñ siñ nimmiañec iminéñ méndac érécmima hayec. Inéñ siñiya méñiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapiñgéma héima tacma, Miñ Kewu méréñéñ andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronéñ ic imi hémma Yesu qesiyec; Miñ Kewu, ic yominéñ dimuhuc wammac? ²² Yesunéñ ézéyec; Liliñgéma hamañ nalé sura imuac

séc kecmac niñ wambinec imi guac ai wammac me? Geñ imi, méndac néna! ²³ Wañu suruc iminéñ dac muna hécnina ionac gezacginaiguc hiñgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Wañu Yesunéñ Inéñ ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néñ liliñgéma hamañ nalé sura imuac séc kecmac niñ wambinec imi guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéñ mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Wañu héipucya wamma zéyec imi hélacnec wanzac imi nini ninziñ.

²⁵ Wañu Yesu haka tosara méñ sasala yanda wañec. Imi moczoñ owacnec baec kurumeniguc kiwi imi moczoñ hia ménda haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima keñkecma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczon odari. ³ Qenzen manzen qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngalen ama arenja yandawac énézéyec. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda keñunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ieneñ tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngalen ama arenja yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eney nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetecgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémanec nañgic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰ Imuhuc eñu ieneñ kurumenjiguc kicgina hima héñ sosolimanec nañgic ic éréhéc malekugira lalacnec iereñ hosucginu wininima

nañoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumenjiguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumenjiguc enzac. I kurumenjiguc eñu hénzu imuhucyanec lilingéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ieneñ baec boña mén Oliwa zéangic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc keñkeñawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru hama ama qeria mén qacyaiguc heyu tacyac wañangic imuhucgen eñgic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipo zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naña Yakobo zéma Simon Zelote,† wañu Yakoboac naña Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi eney ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kecgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac neñgocya Maria zéma Yesuac munahéra ieneñ acguc momacnec toroqema kecgic.

¹⁵ (Ic embac tocgégic ionac zañgégina imi 120 imuac séc wañec.) Nalé imuhucgen Peteronéh sugcinaiguc yacma yomuhuc zéyec; ¹⁶ Dac munahécna, becneç Uña Téréyanéh Dawidiac kuaya mema Yudawac niñ zéyec ac iminéh héla wammacac niñ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyec ic imi mia. ¹⁷ Wañu ic imi 12 sucninaiguc kecmu Miñ Kewuac ai yomuac bakia meanec. ¹⁸ (Wañu ic iminéh hakaya biriawac boñanéh baec mén boñ meyec, imuac andiaiguc orucyanéh melemma hiñgacma qeyu tomeña qésérju kera tomeña madaru humuyec. ¹⁹ Wañu haka imi zésaigic keñu ic embac Yerusalem kecgic ieneñ moczon nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Wañu ac imuac hénia imi Sac baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi wañu ménén mén imuhucgen ménda

* **1:12:** Yuda ic ieneñ Sabataiguc héna horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda keñha wañangic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tuñ ménac qara, ieneñ Roma gawamañ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac wañangic.

kecmac. Wañu ic méñnéñ iwac ai buña imi késamac. ²¹ Imuac niñ Yohanenénéñ Yesu doku naecmiyec imuhuc geñnec érékecma Anutunénéñ Yesu sucninaiguc wagicma eñec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunénéñ sucninaiguc tacyac wañañec imuac séc ²² niniguc kecgic ionarunec méñ kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiñ. ²³ Imuhuc zéyu ic éréhéc mihicñi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Wañu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiançgic. ²⁴ (24a) Wañu ienenéñ yomuhuc zéma zéwelecgic; Miñ Kewunina, gi ic embac neñañ qeri héhéñnina keczañ. ²⁵ (25a) Yudanénéñ ai buñaya imi waima eñeya hénayaiguc keñec. (24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema welenéñ qeçe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma héñgic Matia iwac muru héiyu inénéñ Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendoñaiguc Uña Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoña* ducñiyu ienenéñ moczoñ ama méñu momacnec tocgégic. ² Wañu kurumenéñ igucnec héténéñ yanda méñ élanzañnec luhuc selia qeazac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Wañu iwawai méñ tanera geric bélaña ésécnec imuhucyanénéñ tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Wañu ic embac ienenéñ moczoñ Uña Téréyanénéñ qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumenéñ bawaiguc baera baera heyec imuhucgeñ Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ienenéñ Yerusalem hama tacyac wañgic. ⁶ Héténéñ imi hicñiyu tuñ yanda imuaru tocgéma niñgic acgina séc zégic imuac niñac niniñgina sicsaoc wañu témpin wañgic. ⁷ Wañu ienenéñ kilenéñ yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu

yomi Galilaia baec miñina zéma ninziñ. ⁸ Wañu dimuhuciguc ienenéñ zégic neñañ acninaiguc séc ninziñ? ⁹ Neñañ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miñina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,† ¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kianéñ tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzénéñ ninzénéñ ginaiguc toroqegic imi mia.) ¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neñañ imuhucyanénéñ kiwi hénia hénia Anutunénéñ meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziñ. ¹² Ienenéñ moczoñ welicgéçic ewagina sicsaoc wañec. Wañu eñaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³ Wañu ic tosara enenéñ zézerec wañ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siñaguc imuac kuhanénéñ qerigina sécgézac.

Peteronénéñ kiwi baec icnéñ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronénéñ Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecañzu ini moczoñ, neñ hénia zéasari énécmima ac zémañ imuac gezacgina haima niñgic. ¹⁵ Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinénéñ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siñunec 9 kiloc sac wanzac. ¹⁶ Qahac, iwawai imi Anutuac tiliñ tiliñ ic Yoelnénéñ zéyec ésécnec hicñizac. ¹⁷ Miñ Kewunénéñ yomuhuc zézac; Kecma nalé tetcgiaiguc ni Uñana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac héçgina ienenéñ iwawai kecma hicñimac imuac ara zéaumu. Wañu sac qeli enenéñ Anutuac tiliñ tiliñgic séséc hicñi énécmiyu hémmu. Wañu ic embac yanda ienenéñ gau hémmu. ¹⁸ Wañu nalé imuaru ni Uñana imi welenéñ qeçe ic me embachécna pocgé énécmiwa ienenéñ iwawai kecma andiaiguc hicñimac imuac ara zému. ¹⁹ Wañu énézéwa ou kurumenéñguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoñ méñ; Nagu sacyaguc ogicma kekeña imuac kendoña tecgéyuguc éréma ai meme 50 wañu Yuda ic ienenéñ kendoñ tacañgic, wañu nalé imuaru mia Uña téréya mayec. † **2:9:** Asia komora zéañziñ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

haka hénia hénia hémmu. Imi mia sac zéma geric bélan zéma hofac kondun wéséséya. ²⁰ Kaiwe kiwanén melemma sinji wañu maso kiwa imi sac sac wañuguc Miñ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. ²¹ Wañu ménén mén Miñ Kewuac qara qacanzuiguc késpedes igucnec añgégina tiénémiman.

²² Israel ic embac, ac youmi niñgic; Ini ninzu ésécnec, Anutunén suginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka hénia hénia imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretene i héipucya wammiyec. ²³ Ic imi mia, Anutunén haka imi ménda hicñiyecnec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu enej ic Moseac hena ac ménda niñgic ionac méraginaiguc haigic birinén qegic humuyec. ²⁴ Wañu humucnén i késamacac séc qahac wañu Anutunén humucac zera igucnec hulacmima meqeli miyec. ²⁵ Dawidinén iwac niñac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miñ Kewunén nalé séc wésénaiguc kecanzac. Wañu inén nuac héinaiguc nañu ni qeka meka ménda wammañ. ²⁶ Imuac niñ ewana ségiségi wañu ezelanén mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac. ²⁷ Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuñaguc ménda waina hemañ. Wañu guac Icga Téréya ménda waimina houmac. ²⁸ Geñ nézéna, keckecac hénaya héni. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

²⁹ Dac munahéna ni ac yomi efima hia énézémañac séc; Yandanina Dawidinén humuyu téngégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezacnec. ³⁰ Wañu i imi Anutuac tiliñ tiliñ ic kerec imuac niñ Anutunén iwac qelihéra sucnina igucnec mén kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niñac ac selianec zikima ézéyu niñec. ³¹ Iwawai hicñimac imi héntegicma Kristoac yacyacwac niñac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuñaguc ménda waimiyu

heyec. Iwac séwianén ménda houyec. ³² Anutunén Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczoñ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziñ. ³³ Anutunén meyacmiyu inén iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴ Dawidi inén kurumeniguc ménda enec. Wañu inén yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanén† nuac Miñ Kewuna§ yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵ Tacnanec neñ guac hazéchécga onopocba guac hénagawac hena titiga wammu. ³⁶ Imuac niñ Israel ama séc ic embac moczoñ yomuhuc niñ yacgému; Ini Yesu ic héngena wéndaraiguc qegic Anutunén i Miñ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ienen ac imi niñgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahéncina, nini dimuhuc wambiñ? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronén melemma zéyec; Ini moczoñ yanda, ewa qerigina melengic késpedesgina wai énécmimacac niñ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmi ewa hiawac Uña Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miñ Kewu Anutunén héihéré énécmimac ionac buña wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inén ac sasala mén toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Enej hicñisai biria yomi onarunec añgégina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgen zangégina 3,000 imuhuc ésécnec tunginaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala wañamuma samén kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgic.

⁴³ Wañu ic embac moczoñ zénéngina hiriyec. Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicñiyec. ⁴⁴ Wañu ninzén ninzén ic ienen mo-

† 2:34: Hebraio aciguc; Yawe. § 2:34: Hebraio aciguc; Adonai.

macnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecaᅅgic. ⁴⁵ Kecma méᅅnéᅅ méᅅ iwawai méᅅ niᅅac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiaᅅgic. ⁴⁶ Waᅅu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuᅅ téréyaiguc tocgéaᅅgic. Waᅅu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméᅅ kuma amunec qamunec wamma neaᅅgic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ieneᅅ eegina héiénécmigic kecaᅅgic aᅅgéᅅ tiénécmimia ionac zaᅅgégina imi Miᅅ Kewunéᅅ toroᅅ énécmiyu eᅅec.

3

Peteronéᅅ ic puriᅅ méᅅ mehiaruyec.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeᅅ Petero zéma Yohane iereᅅ ocmuᅅ téréyaiguc eᅅoc. ² Waᅅu ic méᅅ neᅅgocyawac qeria igucnec puriᅅ hiᅅᅅima kekera imi ic tosaraneᅅ duᅅaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuᅅ téréyaiguc eᅅeᅅ mama waᅅgic iwawai méᅅ niᅅac qesiénécmimac niᅅ kaiweya kaiweya nagu méᅅ Naguc soroc zéaᅅgic imuaru haigic tacaeᅅ. ³ Ic iminéᅅ Petero zéma Yohane iereᅅ ocmuᅅ téréyaiguc embiᅅ zé waᅅic iricma iwawai niᅅac welec érécmiyec. ⁴ Weleru Peteronéᅅ Yohaneguc héᅅsolima yomuhuc ézéyec; Niri niricna. ⁵ Zéyu inéᅅ iorarunec iwawai méᅅ memaᅅ zé mambécma iricsosoliyec. ⁶ Iriᅅu Peteronéᅅ yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczua, waᅅu iwawai késa keczua imi gémmaᅅ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geᅅnec hena tawéya zéma hénayawac giniᅅa imi kuhaguc waᅅec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyu técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuᅅ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyc. ⁹ Waᅅu inéᅅ tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoᅅ yanda ieneᅅ i héᅅgic. ¹⁰ Hémma ic iminéᅅ Nagu sorociguc tacma iwawai niᅅac welec énécmiaᅅec ic imi mia zéma héᅅtegcima haka hiᅅᅅimiyec imuac muᅅᅅguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronéᅅ welicgéma tocgéic imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminéᅅ Petero zéma Yohane érépésima keᅅu ic embac ieneᅅ aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuᅅnec hama ionac muru tocgéic. ¹² Waᅅu Peteronéᅅ inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niᅅac haka imuac aurizu? Ini niᅅgic nereᅅ norac kucnira zéma hakanira hia bianéᅅ ic yomi mehiaruzic esécnec waᅅu niriᅅ sosolima nanzu? ¹³ Imi nereᅅ qahac, néᅅ Yesu eneᅅ Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéᅅ hulacmimaᅅ zéma ewaya zikiyec. Waᅅu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémgic. Waᅅu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéᅅ eᅅeya welenᅅ qeᅅe ic Yesuac qac buᅅa meyaᅅec; ¹⁴ Eneᅅ ic solaᅅa zéma téréya ménda nimmima sac naec ic méᅅ hulacmimac niᅅac zéwelec migic. ¹⁵ Eneᅅ kekec miᅅina qehumugic. Waᅅu Anutunéᅅ ic humumia sugina igucnec i meᅅeli miyec. Waᅅu neᅅaᅅ imuac héipuc ic waᅅziᅅ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéᅅ Yesuac qara ninzéᅅgéyu ninzéᅅ ninzéᅅa iminéᅅ séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzéᅅ ninzéᅅ iwac murunec hiᅅᅅimizac iminéᅅ ic youmi ini moczoᅅ yanda kicginaiguc séwiya solaᅅa mihiᅅᅅi mizac. ¹⁷ Waᅅu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niᅅasarima imuhuc waᅅgic. Waᅅu galeᅅhécgina ieneᅅ imuhucyanec. ¹⁸ Waᅅu Anutunéᅅ eᅅeya kua meme ic ionac kuagina mema eᅅeya Kristonéᅅ qenzeᅅ manzeᅅ nimmac imi ménda hiᅅᅅiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac képésicgina zuac énécmiyu. ²⁰ Imuhuc waᅅgic Miᅅ Kewuac murunec tac hiahiaᅅuac naléya hamac. Hayu inéᅅ Yesu Kristo becneᅅ kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunéᅅ baec yomuac naléya hama keᅅec imuac suraiguc eᅅeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeᅅnéᅅ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoᅅ meᅅelimac. ²² Mosenéᅅ yomuhuc zéyec; Miᅅ Kewu Anutuginanéᅅ onac niᅅac

dac munahécgina ionac sugcina igucnec kua meme ic méñ ni ésécnec kumuyu nammac. Wañu inéñ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ niñtohodacmu. ²³ Méñnéñ méñ Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac sugcina igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tilin tilin ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac arenjiguc namma zégic imi eneñ moczoñ nalé sura yomuac niñac walacnec zégic. ²⁵ Eneñ imi Anutuac tilin tilin ic ionac qelihécgina zéma Anutunéñ yanda hécginauc ac zikiyec zikizki ac imuac qelihéra. Anutunéñ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuña tuña moczoñ guac qeliga iwac murunec mériañ memu. ²⁶ Eñac eñac kápésicgina igucnec melen énécmima mériañ qeénécmimañ zéma Anutu eñeya welen qeçe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ieren ic embac ac énézéma nañic hofac oo ic zéma ocmuñ téréyawac demin galeñ kunéngina zéma Sadukaio ic ieneñ iorac muru hagic. ² Ieren ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyu érépésigic ama bec sinjyec imuac niñ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianjyec. ⁴ Wañu acgira niñgic ionac sugcina igucnec sasalanéñ ninzéhégic ic embac zañgégina 5,000 éséc wañec.

⁵ Ai meme imuhucgeñ séwiac galeñ zéma qeriac galeñ zéma hena acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kunéngina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunéngina iwac sac kitichéra ieneñ momacnec kecgic. ⁷ Ieneñ Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocgic nanyic yomuhuc qesiércmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Uña Téréyanéñ qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaorin neñañ

séwiac galeñ zéma Israel neñañ qeriac galeñ hécnina, ⁹ Ic puriña imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoñ yomuhuc niñasarimu; Ini Yesu Kristo Nazareteneñ i ic héñgeña wéndaraiguc qehumugic Anutunéñ humuc igucnec meqelimiyec. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi meriqe ic eñaoc hoc méñ héñara mema giligic keñkeña iminéñ mia ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹² Képésic igucnec añgénéñ titi imi méñaru méñ ménda hezac. Kurumeñ bawaiguc ic neñañ muru añgénéñ tinéncmimacac qac méñ ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane ieren imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma niñgic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu becneñ Yesuguc keroc imi irictecgic. ¹⁴ Wañu ic hiaruyec iminéñ iriguc momacnec nañu hémma zéqetali wañ érécmiwiñ zéma osigic. ¹⁵ Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc eminimma zégic; ¹⁶ Neñañ ic éréhéc imi dimuhuc wañ érécmiwiñ? Kiwi méréra eñeña wañic ic embac Yerusalem keczu ieneñ moczoñ buña imi nindacgic. Wañu neñañ imuac qaecgéwiñac séc qahac wanzac. ¹⁷ Ic embac ionac sugcinaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac méñ, ac méñ muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé érécmima zéseli érécmiwiñ. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli érécmigic. ¹⁹ Zégic Petero zéma Yohane ieren yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéñ hia me qahac imi eñaoc niñgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niñic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²² Mehiahiaruac asé kiwiya hicñimiyec ic iwac yawuña imi 40 ogirec imuac niñac ic embac moczoñ haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiñ zé osima

muṅguc zétericgé erécmima wai érécmigic keṅoc.

Ninzén ninzén ic ienen zéwelec waṅgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ieren ekan ic embac ionac muru lilingéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriwac galen ienen ac érézégic imi moczoṅ énézédaroc. ²⁴ Zéyic ienen nimma

momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miṅ Kewu yanda, Anutu! Geṅ baec kurumen zéma konduṅ zéma iwawai moczoṅ yanda imuac qerigaiguc hezac imi zéna hicṅiyec.

²⁵ Geṅ Uṅaga Téréya mélimima welen qeqega Dawidi, neṅaṅ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zénec; Némac niṅac baera baera i hazéc wammizu? Waṅu imuac ic embac ienen aigina héla qahac imuhucya mewin zé sasaṅgiaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnén

métére mimia iorac hazéc waṅ érécmiwin zéma baecac ic kewuhéra ienen yacma nanzu, waṅu séwiac galen enen momacnec tocgézu. ²⁷ Hélécnec, imuac

séciguc ama areṅa yanda yomuhucgeṅ Herode zéma Pilato ieren baec ménunec ménunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welen qeqe icga téréya Yesu halécnén météréminec i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi enen geṅgaoc iwawai mén

hicṅimacac zéma guac ewa siṅga zéma méraga kuhanén becneṅ niṅareṅgéneṅ imuac mia wambin zéma tocgégic. ²⁹ Miṅ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welen qeqehécga naṅgé nénécmima zénéṅnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwin. ³⁰ Waṅu méraga suluma hafi

mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welen qeqe icga téréya Yesuac qaraiguc hicṅimac. ³¹ Imuhuc zéma welecgic tecgéyu ama tocgéma tacgic iminén hiriyu ienen moczoṅ Uṅa Téréyanén qerigina kuaya qeyu zénéṅgina ménda hiriyu Anutuac

ackuazéc zéaugic.

Ninzén ninzén ic ienen ewa momac wamma kecgic.

³² Ic tuṅ ninzénégic ienen ewa qeri momacguc wamma ménén mén iwawaigina

mén niṅac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecaṅgic.

³³ Waṅu Mélíméli ic ienen kucgina seliaiguc Miṅ Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianén qacginu heyec. ³⁴ (34a) Heyu

naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ienen iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haṅgic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndemma ic tosara iwawai mén niṅac

osigic séc énécmigic, (34b) sugcinaiguc ménén mén iwawai mén niṅac ménda osigic. ³⁶ Waṅu Rewi ic mén qara Yosefe, Kipuro baec zékéṅa igucnec keru Mélíméli ic ienen iwac Banaba zémiaṅgic. (Imuac

hénia imi ewa qeri meme seli waṅ énécmimawac naṅa.) ³⁷ Inén ai mén késa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniṅa Safira.

¹ Waṅu ic mén qara Anania inén iniṅa Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Waṅu inén boṅa bakia musaṅgéyu heyu, iniṅanén momacnec niṅec. Waṅu bakianec mema hama

Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

³ Haiyu Peteronén zéyec; Anania, némac niṅac Biria miṅinanén qeriga sécgéyu Uṅa Téréya ikoc wammima baecgawac boṅa bakia musaṅgézan? ⁴ Iwawai

hegénéṅ imi geṅga buṅa ménda heyec me? Waṅu haima soukiwa menec imi geṅga buṅa ménda heyec me? Imi moczoṅ geṅga, néṅ némac niṅac haka imuhucya guac qerigaiguc niṅareṅgéma

kecneṅ? Ic ionac qahac, néṅ gi Anutu ikoc wammizan. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianén nimma humuma mama qeyec. Waṅu haka hicṅiyec imi niṅgic séc zénéṅgina kunen yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac enen hama qamocya osoma huama kemma téngégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keṅu iwac iniṅanén haka hicṅiyec imi ménda niṅtegicma

hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronéj qes-imiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boŋa meyoc imuac sécyá wanzac me? Zéyu inéj zéyec; Oo imi sécyá wanzac. ⁹ Zéyu Peteronéj ézéyec; Dimuhuc Miŋ Kewuac Uŋa Téréya batucgéwic zéma ewa momac waŋoc? Inicna, ic tosara euga téngéma liliŋéma hama naguiguc nanzu. Waŋu ienej gi momacnec huagémma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geŋnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Waŋu sac qeli merac ienej éréma héngic qamoc ménj hicŋima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréŋaiguc téngégic. ¹¹ Hénaoriŋ zéma ic embac haka imuac surucya niŋgic séc zénéŋgina kuney yanda hiriyec.

Mélíméli ic enej ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ienej méragina suluma ic embac suginaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hicŋiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéaŋgic. ¹³ Waŋu tosanénéj ionac muru ménda efima toroqegic. Waŋu ic embac ienej Mélíméli ic ionac niŋgic eŋeŋa waŋec. ¹⁴ Waŋu ic zéma embac momacnec tuŋa tuŋa muŋguc yanda ninzégéma Miŋ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac niŋ Peteronéj hama keŋu irecyanéj osiéénécmimacac niŋ ic embac hafiginaguc onagicma hama héna yandaiguc hehe duŋgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. ¹⁶ Waŋu ic embac sasala ama areŋa kuney kuney séc Yerusalem lelec lelec tacma keŋec imuacnec ienej imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uŋa birianéj waŋu qenzenj manzenj qeaŋgic imi onagicma hagic. Waŋu hagic séc moczoŋ hiarudacgic.

Kua meme uŋanéj Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma tosachéra Sadukaio tuŋaguc kecgic imi enej qeri biric nimma yacgic. ¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac

kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic. ¹⁹ Waŋu siŋiyaiguc Miŋ Kewuac kua meme uŋanéj hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰ Kemma ocmuŋ téréyaiguc namma kekecac ackuazéc imi moczoŋ ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gianj gianjaiguc ocmuŋ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriawac galeŋ moczoŋ énézégic tocgégic. Waŋu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niŋac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic. ²² Waŋu ocmuŋ téréyawac galeŋ meme ic ienej kemma hésa amaiguc ménda mi-hicŋi énécmima liliŋéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Waŋu awiawi ic ienej nagu séc naŋgic. Waŋu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic ménj ménda mihicŋiziŋ. ²⁴ Ama ocmuŋ téréyawac demin galeŋ kunéŋgina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ienej acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niŋgic sicsaoc waŋec. ²⁵ Waŋu ic méŋnéj hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi enej ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galeŋ iminéj ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Waŋu ic embac ienej hocnéj nunuwu niŋac zéma bacgina yandiyu bénzéhŋnec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc naŋgic hofac oo ic eŋeŋaganénéj qesiéénécmima zéyec; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niŋac selianec zéseli énécmiyiŋ. Waŋu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Waŋu ic iwac sacya niŋac Anutunéj imuac bakia melenj nénécmiyu neŋaoc bisiwiŋ niŋ wanzu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ienej yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiŋ zé Anutuac ackuazéc waiwiŋac séc qahac. ³⁰ Enej Yesu ic héŋeŋa wéndaraiguc qehumugic. Waŋu imi mia yanda hécnina ionac Anu-

tunéj meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenjic kápésicgina wai énécmimacac niñ Anutunéj méra héiyanéj i wagicma emma ic kewu zéma anjéj titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanziñ. Wañu Anutunéj méñnéj méñ ara tohogic ionac Uña téréya énécmiyu Uña Téréya iminéj imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niñgic qerigina kilenj yanda biriyu unuhumuwiñ zé wanjic. ³⁴ Imuhuc wanjic méñnéj sugina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, wanju ic embac moczoñ yanda eeya héianjic. Inéj Yesuac Mélíméli ic onagicma komora méñ séñganjic kemma nammu niñac énézéc.

³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéc; Israel ic, ic imi onac iwawai méñac méñ wanjic énécmiwiñ zé haka imuac hiabianec niñgésimu. ³⁶ Héna zéwa niñgic, becnec Teuda hicñima eneya niñ méñac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zanjégina 400 imuac séc toroqegic. Wañu qegic humuyu ic méndacmicic séc héndéj amuma kendacmicic, héla qahac wanjic.

³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanéj hicñima ic tunj yanda héihéré énécmiyu méndacmicic. Wañu i imuhucyanec humuyu méndacmicic ienenj héndéj amuma kendacmicic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézécua, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Niniñ areñgia zéma aigina iminéj ic ionac murunec hicñizaciguc birima maqemac.

³⁹ Wañu Anutuac murunec hazaciguc enej mebirimuac séc qahac wammac, néj Anutuguc eumu tanec wambac niñac. ⁴⁰ Imuhuc énézécua ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic éréjic kémbiñnéj unuma Yesuac qaraiguc ac méñ ménda zému niñac zéselima wai énécmigic keñgic.

⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic enej Sanderin kaunsol wai énécmima kemma Anutunéj niñu nini Yesuac qara niñac mema titi wanjic nénécmiwu éséc wanzac zéma nimma ségiségi wanjic. ⁴² Wañu ienenj méndagucnec waigic, néj kaiweya kaiweya ocmuñ téréya me amagina

séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buña suruc hiabia ku énécmianjic.

6

Yesuac Mélíméli ic ienenj ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Wañu nalé imuhucgic Yesuac tohotoho ichéra zanjégina toroqema enec. Enju Yuda ic tosara Hebiraio ac zéanjic ienenj naléya naléya maqeqeya galenjé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéanjic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéanjic ienenj enacnec ewa héténjina memama haka imuac Hebiraio ic zébiri énécmigic.

² Imuhuc wanjic Mélíméli ic ienenj tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndéj énécmimanec kecbiñ imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécna suginaiguc ic 7 Uña Téréya zéma niñtegic qinjegic sécgé énécmiyu eegina héiénécmianzu imi mihicñi énécmigic nenenj ai imuac kumu énécmiwiñ. ⁴ Wañu nenenj imi zéwelec ai zéma ac téréyawac ai sac toroqema mema kecbiñ. ⁵ Zégic ac iminéj hénarinj moczoñ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ienenj ic youmi mihicñi énécmigic; Ninzénj ninzénj zéma Uña téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wanju Nikolao inéj becaru melemma Yuda hénaguc toroqema kekera. ⁶ Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nanjic walac zéwelec maguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnéj saima keñu Yesuac tohotoho ichéra ionac zanjéginanéj Yerusalemiguc kunenj yanda toroqema enec. Wañu hofac oo ic sasalanéj ninzénj ninzénj imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inéj ic embac suginaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéj ménda memeya imi sasala meyec. ⁹ Wañu tocgotocgo ama méñac hénarinj

qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ienen momacnec yacma Stefanoguc zéen zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Wañu Stefanonéñ Uña Téréyaguc ac hiabianec niñaren wamma zéyu ienen ara melemmuac séc qahac wañec. ¹¹ Wañu ienen ic tosara zénañgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonéñ Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriawac galen zéma héna acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma kenjic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuñ téréya zéma héna ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini imi inéñ Yesu Nazareteneñ iminéñ ama youmi hézénégéma haka silic Mosenéñ mema mama nénécmiyec imi melenju qelia wammac imuhuc zéyu niñanzin. ¹⁵ Zégic kaunsol moczon yanda imuaru tacgic imi enej Stefanoac hémma héñ wañgic iwac kic tanera imi kua meme uña ionac kic tanec ésécnec wañec.

7

Stefanonéñ Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Wañu mulu memec icya ionac eñeñaginanéñ qesimima zéyec; Ac imi hélacnec me? ² Zéyu Stefanonéñ yomuhuc zéyec; Dac munahécna zéma mañgoc hécnna acna zéwa niñgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéñ hicñimiyec. ³ Hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma arenhécga wai énécmina neñ baec méñ gézéwa hémbésémañ imuaru kembésémañ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéñ Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutunéñ enej deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéñ baec yomuaru iwawai méñ ménda waimima baec titiña méñ ménda miyec. Wañu Anutunéñ Abaraham meracya méñ qahac kerunec

eñeya zéma andiaiguc qelihéra ienen baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶ Wañu ac Anutunéñ ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ienen ic méréra ionac baeciguc ic kian kemma kecmu. Kecgic baec miñina ienen welen qeénécmimuac niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Wañu welen qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niñgési énécmima bakia melen énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ienen baec imi waima hama baec yomuaru ni welen qenémmu. ⁸ Wañu Inéñ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéñ Yakop mihicñiyec. Wañu Yakobonéñ yanda hécnina 12 mihicñi énécmiyec.

⁹ Wañu yanda hécnina ienen Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niñac waimigic késama Izipte baeciguc kenjic Anutunéñ i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczon imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niñtegic qñtegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéñ héñu hiaruyu Izipte héngalen ama arenja yanda zéma eñeya ama séc héngalen wammac niñac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicñiyu qenzej manzej he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgc. ¹² Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu kenjic. ¹³ Wañu muñguc kenjic Yosefenéñ eñeya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ienen héniaya niñgic. Wañu Farao ézéyu inéñ Yosefeac arenhéra héniaquina wininiyu inicma niñec. ¹⁴ Wañu Yosefenéñ dac munahéra tosara méli énécmiyu mañgocya Yakop zéma sac kitichéra moczon ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶ Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec méñ Abarahamnéñ becneñ Sekem baeciguc

* 6:9: Yuda ic tuñ méñ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuanjac bunja soukiwa énécmima meyec imuaru téngé énécmigic.

¹⁷ Wañu Anutunéh Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducñiyu Izipte baeciguc arenhécnina ionac zañgégina imi muñguc yanda saima eñec. ¹⁸ Wañu kecma ic kewu méréra mén Yosefeac hénia ménda nininánéh Izipte baecac galeñ wañec. ¹⁹ Wañu ic kewu inéh mia arenhécnina tiwiqiwiliñ wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niñac demin sénganjeniguc wai énécmianjic. ²⁰ Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunéh héñu sécgéyec. Sécgéyu mañgocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wañec. ²¹ Wañu kecma winiñu waigic Faraó béracyanéh wagicma galeñgéyu iwac naña wañec. ²² Wañu Mose imi Izipte ic ionac nininjingina imi moczon kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

²³ Kecma yawuñ 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahécna inicmañ zéma qerianéh niñec. ²⁴ Kemma Izipte ic méñnéñ Israel ic mén eñ qeyu iricma ic mén yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melejñmima qehumuyec. ²⁵ Wañu inéh dac munahécna ieneñ Anutunéh mérananéh yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ieneñ imi ménda niñtegcigic. ²⁶ Wañu ama siñjima gianjiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima iereñ ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érezéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiri amuzaoc? ²⁷ Zéyu ic alaya eñ qeyec iminéh Mose qéfaccgé mima yomuhuc zéyec; Mérénéh gi nonac galeñ zéma gésigési ic kumugéñec? ²⁸ Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanzañ? ²⁹ Zéyu ac imuac niñac Mosenéh néñgacma Midian baeciguc ic kian wamma kecma baec imuhucgen nañhéréráguc wañec.

³⁰ Wañu yawuñ 40 imuac tetcgia wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Miñ Kewuac kua meme

uñ méñnéñ ic hésa waiyaguc imuac geric bélaña qeriaiguc iwac muru wininiyec. ³¹ Wininiyu Mosenéh hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héñ sosolimañ zéma hosuraiguc keñu Miñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécgá ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéh bac yandi yandi wamma zénéña hiriyu efima hémmacac séc qahac wañec. ³³ Wañu Miñ Kewunéh yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzañ imi baec téréya imuac héná usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. ³⁴ Ic embachécna Izipte baeciguc kegcic mematiti wañ énécmigic hémma héñanzua. Wañu ionac zésiacginanéh nuruyu nimma hulac énécmimañ zéma mazua. Deguc hana neñ gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ieneñ Moseac mérénéh gi galeñ zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néñ Anutunéh ic imi mia ionac galeñ zéma añgéh titi icgina wammac niñac kua meme uñ méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminéh kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu héngic onagicma hayec. ³⁷ Wañu Mosenéh mia Israelac qelihéra yomuhuc énezéyec; Anutugina Miñ Kewu iminéh dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic mén ni éséc imuhucya meyacmimac. ³⁸ Mose inéh baec kéra kérésiaiguc azorogic sugcnaiguc yanda hécnina zéma kua meme uñ mén Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inéh mia ac kekecyaguc imi nénécmimañ zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ieneñ acya ménda tohoma qéfaccgéma sugcna igucnec elicgéyc ewa qeriginanéh Izipte baeciguc liliñgéyec. ⁴⁰ Wañu Aron yomuhuc ézégic; Gi anutuac irecya mén mena iminéh walac walac keñu méndacbiñ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicñiyec imi nini ménda ninziñ. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgen burumakao merawa

imuac baniaraya mema iwac muru yaŋ qema héfac héimigic. Waŋu méraginanéŋ megic iwawai imuac ségiségi waŋgic. ⁴² Imuhuc waŋgic Anutunéŋ andé unuma wai énécmiyu ieneŋ kurumeŋac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miŋina eneŋ yawuŋ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yaŋ méŋ qema lémbaŋ méŋ onéŋgic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac[☆] ocmuŋ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niŋac mesorocgéma megic imi mepési énécmiaŋgic, imuac ni Babilon baec emaŋgeŋ ini nesi énécmimaŋ.

⁴⁴ Yandahécina ieneŋ baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecaŋgic. Hali imi Anutunéŋ imuac tanera Mose ézéyec séc megic. ⁴⁵ Waŋu hali imi mia yanda hécninanéŋ bisima keŋkecma kecgic. Waŋu Anutunéŋ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeŋ yanda hécnina Yesua méra bawaiguc kecgic imi eneŋ iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galeŋgé énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Waŋu Dawidi inéŋ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niŋ wamma Anutuac amaya memac niŋ welerec. ⁴⁷ Waŋu i qahac, néŋ Solomonéŋ iwac ocmuŋ téréya meyec. ⁴⁸ Waŋu Eŋeŋa yanda iminéŋ amaya amaya ic méranéŋ megic imuaru ménda kecaŋzac. Imuac mia kua meme icnéŋ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumeŋ imi nuac ic kewu tatacna, waŋu baec imi nuac hena titina. Imuac niŋac ini ama dimuhucya hia menémmu? Waŋu baec dimuhucyanéŋ nuac tac niniŋac sécy a hia wammac me? ⁵⁰ Waŋu iwawai momac yanda imi mérananéŋ ménda mihicŋiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréŋgéyec. Eneŋ yanda hécgina waŋaŋgic ésécnec nalé séc Uŋa Téréya andé qeŋe wammianzu. ⁵² Némac kua meme ic méŋac onac yanda eneŋ ménda qehéi waŋgic kerec? Ic solaŋa méŋ

hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaŋa imi mia andé qema qehumugic. ⁵³ Waŋu kua meme uŋa eŋeyaoc hama hena ac imi énécmiyec, néŋ kiléŋdac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niŋgic qerigina yaru iwac niŋ zécgina kizéŋgéigic. ⁵⁵ Stefano imi Uŋa téréyanéŋ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeŋiguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc naŋu hémma ⁵⁶ yomuhuc zéyec; Ninzu, ni kurumeŋ aŋgéyu Icac Naŋa Anutu méra héiyaiguc naŋu hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qewelonŋ yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuŋnec kemma qéfacgéma ⁵⁸ ama areŋ yanda deminŋ seliaguc imuac séŋgaŋgeŋiguc wagicma kemma hocnéŋ héigic héipuc ic tosananéŋ malekugina hetecgéma sac qeli méŋ qara Saulo iwac héniaiguc haigic. ⁵⁹ Waŋu hocnéŋ héima kecgic Stefanonéŋ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Miŋ Kewu Yesu, gi qeri uŋana késana. ⁶⁰ Imuhuc zémaguc siminŋ héima kucnec yanda qacma zéyec; Miŋ Kewu gi kápésicgina ionac qacginu ménda haina eŋu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac henaoriŋ hazéc mihicŋima néŋgacma keŋha waŋgic.

¹ Stefano humuyu Saulonéŋ qehumugic imuac ewa momac waŋec. Waŋu nalé imuaru Yesuac henaoriŋ Yerusalem kecgic ieneŋ hazéc yanda mihicŋima Yuda zéma Samaria baec séc néŋgacma kendacgic. Keŋgic Yesuac Mélíméli ic eŋacnec ménda néŋgacma Yerusalemiguc kecgic. ² Waŋu Anutu ee héihéi wammianzu ieneŋ Stefano héisiac yanda wammima téŋgéigic. ³ Saulo inéŋ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré waŋ énécmima henaoriŋ mebiré énécmima hésa amaiguc onoporec.

* 7:42: Kembaŋa 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ☆ 7:43: 2Ki 23:10

Filiponéh Samaria ama arenja arenja séc ackuazéc énézéc.

⁴ Héndénj énécmimia imi enej baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc wanjic Filiponéh Samaria ama arenja yandaiguc hingacma Kristoac héniaja zéau énécmiyec. ⁶ Wanju Filiponéh kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tunj yanda ienej ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéj zéyu kuwic biria sasalanéj ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qewelonj yanda qema éréjic. Wanju purinj zéma hénia méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Wanju ama arenja yanda imuaru ségiségi kunéj yanda hicnjyec.

Séwi galej ic Simonnéj Uja Téréya bonj memanj zé wanjec.

⁹ Wanju ama arenja yanda imuaru séwi galej méj kerec. Iwac qara imi Simon. Inéj kuwi kuhanéj ai ikora meyu Samaria ic embac ienej hémma welicgéjic eneya ninjac ic kunéj zéamuma kecanec. ¹⁰ Wanju enenja mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kunéj yanda késakeczac zéanjic. ¹¹ Wanju nalé horua yanda gété manira ai iminéj ewagina mesoho énécmiyu méndac miangic. ¹² Wanju Filiponéh Anutuac hénjgalej ama arenja yanda zéma Yesu Kristoac qac bunja zéau énécmiyu ninzénjégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc wanju Simon imuhucnec ackuazéc ninzénjéyu doku naecmiyu Filipino méndacmiyu Filiponéh séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgéjic.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ienej imi Samaria ic tunj ienej Anutuac ackuazéc késaninj wanjic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic kenoc. ¹⁵⁻¹⁶ (Wanju imuaru hénarinj imi hakecma méjic méj Uja téréyanéj ménda mayecnec, ienej Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac ninj ienej mekemma Uja téréyaguc wammu ninjac zéweleroc. ¹⁷ Wanju Yesuac mélíméli ic éréhéc ienej méragira orucginaiguc

haiyic Uja Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac mélíméli ic ienej méragira orucginaiguc haiyic Uja Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéc; Kuc bunja imuhucya ni momacnec néjic ic embac méjic méj orucginaiguc mérana haiwa Uja téréyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc ézéc; Gi Anutuac sese imi soukiwanéj bonja hia memanjac zéma ninzanj, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindinj qahac. Imuac hénia ac yominéj guac iwawai me ai bunjaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma Minj Kewu welec mina qerigaiguc nininj imuhucya késakeczanj imuac kápésicga waigémmac gezanj. ²³ Gémba biriawac houhouyanéj qeriga sécgéyu kápésicganéj pipigemma hezac. ²⁴ Zéyu Simonnéj melemma zéyec; Iri ekaoc nuac ninj wamma Minj Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru méj ménda hicnj némmac.

²⁵ Wanju Yesuac Mélíméli ic ienej Minj Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc bunja suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma kenoc.

Filiponéh Ediopia ic méj Yesuac hénia ac ézéc.

²⁶ Minj Kewuac kua meme unjanéj Filipino yomuhuc ézéc; Gi yacma emanjenenj baec wanjonja Saut iguc hingacma hénia méj Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hingaczac imuaru kembésémanj. Wanju hénia imi baec kéra kérésiaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc zéyu Filiponéh yacma kenju Etiopia hénjgalej ama arenja yandawac Embac garata Kandake iwac welenj qeje icnéj Yerusalemiguc Anutu mepésimanj zé enec igucnec mayec. Wanju ic imi hénjgalej ama arenja yanda imuac soukiwa moczonj galejémac ninjac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Wanju inéj lilingéma eneya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tilinj tilinj ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Wanju Uja téréyanéj

Filipo yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponéh usunec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloŋu nimma qesimiyec; Ac olonzaŋ imuac hénia ninzaŋ? ³¹ Waŋu inéh zéyec; Méŋnéh hénia ménda meyu nimma dimuhuc niŋasarimaŋ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niŋ Filipino héihéré miyec. ³² Embac kewuac welen qeŋe iminéh ac kiwi oloŋec imi yomuhuc; Rama merawa méŋ qehéric wammu niŋ héréma keŋanzu ésécnec hérémigic keŋec. Waŋu rama méŋ zucya héric héric ic méŋac wésiaiguc hétéh qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya méŋ ménda aŋgéyec. ³³ Waŋu mamaya waŋu didiŋanec ménda zétecgé migic. Waŋu baec igucnec kekecyac wagicgic qahac waŋec imuac mérénéh iwac qelihéraguc wammac hia zéwacnec?

³⁴ Waŋu garatawac welen qeŋe icnéh melemma Filipino ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tilin tilin icnéh mérac niŋ imuhuc zézac, eŋeya niŋac me ic méŋ niŋac? ³⁵ Qesiyu Filiponéh kuaya aŋgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. ³⁶ Waŋu hénia keŋkecma doku méŋiguc kereŋic garatawac welen qeŋe icnéh zéyec; Doku you hezac imuac némacnéŋ ziki néŋu doku ménda naec némbésémaŋ? ³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic naŋu Filipino zéma garatawac welen qeŋe ic ieren ekawu dokuiguc mekeŋic Filiponéh doku naecmiyec. ³⁹ Waŋu doku igucnec éréyc Miŋ Kewuac Uŋanéŋ Filipino wagicma keŋu welen qeŋe ic iminéh i muŋguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keŋec. ⁴⁰ Waŋu Filipino inéh Azoto* tauniguc wininima lelecgéma ama areŋa kuneŋ kuneŋ séc séc buŋa suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Miŋ Kewunéh Sauloac hicŋimiyec.

¹ Saulo imi Miŋ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi waŋ énécmimacac niŋ qeria geriwiguc waŋu wéséséya héiyu

éremanec naŋu hofac oo ic eŋeŋa iwac muru keŋec. ² Kemma méŋnéh méŋ hénia qelia imi méndacma kecziuguc mihicŋi énécmima ic me embac moczoŋ méragina dérécgéma Yerusalem éremaŋ zé Damasiko ama areŋa yanda imuac tocgotocgo ama séc keŋkeŋawac oaec kiwi niŋac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu mema keŋkecma Damasiko ama areŋa yanda hosuraiguc keŋec. Nalé imuhucgeŋ kurumeŋ igucnec asac mararaŋ méŋnéh élanzaŋnec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiŋgéma maqeyu hema ac ewa méŋ yomuhuc zéyu niŋec; Saulo, Saulo, gi némac niŋac nunesi wannémma kecanzaŋ? ⁵ Zéyu Saulonéh qesimima zéyec; Miŋ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geŋ qenesi wammima kecanzaŋ imi mia. ⁶ Gi yacma ama areŋa yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kilen mewésémaŋ imuac ara gézéyu nimbésémaŋ. ⁷ Zéyu ic i guc keŋgic ieneŋ hétéh imi niŋgic, néŋ ic méŋ ménda héngic imuac niŋ acgina qahac naŋgic. ⁸ Waŋu Saulonéh baec igucnec yacma kiwa himanec naŋec, néŋ iwawai méŋ hémmacac séc qahac waŋu ichéra ieneŋ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama areŋa yandaiguc kereŋgic. ⁹ Waŋu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méŋ ménda neyec.

Ananianéh Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama areŋa yandaiguc Yesuac ai ic méŋ kerec. Qara imi Anania. Waŋu Miŋ Kewunéh tilin tiliniguc hicŋimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miŋ Kewu. ¹¹ Zéyu Miŋ Kewunéh ézéyec; Ninzaŋ, ic méŋnéh welecmac taczac, imuac niŋ gi yacma hénia qara Hénia Dindiŋa imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méŋ qara Saulo, Taso ama areŋa yanda igucnec iwac hocma mihicŋiwésémaŋ. ¹² Inéh irec méŋ tilin tiliniguc hicŋimiyu ic méŋ qara Ananianéh eŋeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muŋguc kic hihiyaguc waŋec imi hénzac. ¹³ Zéyu Ananianéh

* **8:40:** Qara méŋ; Asidot. † **8:40:** Ama areŋa yanda méŋ zéic alayaguc.

melemma zéyec; Miñ Kewu, ic embac sasalanéñ iwac niñ zéma Yerusalemiguc guac hénaorin hécga haka biria hatac dahec wañ énécmiyec imuac suruc zégic niñanzua. ¹⁴ Wañu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanzin nini moczon méránina dérécgé nénécmimac niñac hofac oo eñejagina iwac murunec kuc buña imi mema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néñ Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buñana wagicma kemmacac niñ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶ Qac buñanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicñimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Wañu Ananianéñ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muñguc kic hihi wamma Uña Téréya sécgégéñu kecbésémañ niñac Miñ Kewu Yesu hénaiguc hicñigéñec inéñ mia méli néñu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéñ taima mayu kicya muñguc hima hémma yacma nañu doku naecmiyec. ¹⁹ Wañu nene nema kuhaguc wañec. Inéñ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areña yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéñ hénima buña suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naña keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu niñgic imi eneñ moczon welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacançgic ini mebiri énécmianec imi qahac me? Wañu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemman zé hayec. ²² Wañu Saulo inéñ muñguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téngéñ wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areña yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niñgic sicsaoc wañec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keñu Yuda ic eneñ Saulo qewiñ zéma zéeminiñ wañgic. ²⁴ Wañu ac saña hazéra imi Saulo gezawanéñ niñec.

Wañu ieneñ Saulo qehumuwiñ zé siñi kaiwe séc nagu yanda séc awima nañgic. ²⁵ Imuhuc wañgic iwac tohotoho ichéra ieneñ siñiyaiguc neñgeñiguc Saulo tima hésanéñ neñgeñ qatéma demin yanda andia luhuc memeac kifañaiguc nañgégic hiñgacma néngarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niñ batucgé énécmiyec, néñ ieneñ moczon Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzégégic imuac iwac zénéngina hiriyec. ²⁷ Wañu Banabanéñ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéñ hénaiguc Miñ Kewu dimuhuc héñu Miñ Kewunéñ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areña yandaiguc inéñ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc wañ énécmiyec. ²⁸ Wañu inéñ iniguc momacnec kecma Yerusalem eñeñ mama wamma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. ²⁹ Wañu Yuda ic tosara Girik ac zéañgic iniguc ac wañgic acginanéñ eñeñ mama wañec. Wañu ic ieneñ Paulo qewiñ zé wañgic. ³⁰ Wañu ai momachéra ieneñ nimma Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiñgacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc keñec.

³¹ Imuac niñ Yesuac hénaorin Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanañ seli mihicñi énécmimia wañu Miñ Kewuac ehéihéi wammima Uña Téréyanéñ ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zañgégina saima keñec.

Peteronéñ ic mén mehiaruyec.

³² Peteronéñ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaorin Lida ama areña yandaiguc kecgic ionac muru keñec.

³³ Wañu imuaru ic mén mihicñiyec, qara imi Ainea, inéñ puriñ wamma hehe tataciguc hema keru yawuñ 8 wañec. ³⁴ Wañu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéñ mehiaru génzac imuac niñ yacma hehe tatacga imi geñgaoc mindinina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéñ i hémma ewagina melemma Miñ Kewuac hagic.

Peteronéj Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶ Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac ménj kerec, qara imi Tabita, neñañ aciguc Noniñ, wañu inéj ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmianec. ³⁷ Wañu nalé imuhucgeñ Tabita i hafi hicñimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria ménj qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Wañu Yesuac ai ic embac ieneñ Peteronéj imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic iereñ kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niñ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronéj yacma iriguc momacnec kenjic. Kemma kendacgic iereñ ama qeria ménj qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eñgic. Eñgic embac malé sasala ieneñ ic iwac maréñaguc namma siacma zari maleku Tabitanéj iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héñec. ⁴⁰ Wañu Peteronéj énézéyu hiñgacdacgic simiñ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronéj mériaiguc késama héréyu yacma nañec. Nañu Yesuac hénáoriñ zéma embac malé unuruyu eñgic Tabita qelizac imi énézéyu héñgic. ⁴² Wañu Yope ama areña yanda imuac miñina ieneñ haka imi zésaigic nimma sasala ieneñ Miñ Kewu ninzénégic. ⁴³ Wañu Peteronéj Yopeiguc ic ménj qara Simon yañ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uña méñnéj Konelio hicñimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc ic ménj kerec, qara Konelio. Inéj yaré ic 100 ionac galeñ kerec. Wañu inéj tuñ ménj Italia yaré ic tuña zéañgic imuacnec. ² Wañu inéj eñeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usuñgina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric wañ énécmima haleñ

sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecañgic. ³ Kaiwe ménj maria 3 kilok imuaru inéj héñu Anutuac kua meme uña méñnéj tiliñ tiliñguc hicñimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Wañu inéj héñsosolima zénéña hiriyu zéyec; Miñ Kewu, hénia némac niñ? Zéyu zéyec; Haleña ic embac maqeqeya ionac haianzañ imi zéma zéwelecga iminéñ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama areña yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic ménj qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi yañ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac wañanzac. Wañu ama imi konduñ giñgiñaguc taczac. ⁷ Kua meme uñanéñ ac imuhuc ézéma keñu welenj qeçe ic éréhéc zéma yaré ic sugina igucnec ménj Konelio eñeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi wañ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu kenjic.

Miñ Kewunéj Petero tiliñ tiliñguc ézéyu héñec.

⁹ Ama siñima gianjiyu kaiweya ménj kenkecma gau komoc wañu ieneñ kenkecma ama imuac hosuraiguc kereñgic. Wañu nalé imuaru Peteronéj zéwelec wammañ zé ama qacyaiguc eñec. ¹⁰ Wañu inéj yaka niñ humuma nene nemañ zé wamma énézéyu otocgo wammanec kecgic Uñanéñ qéléléngé miyec. ¹¹ Miyu héñu kurumeñ anjéyu gésé ménj maleku ésécnec wañgoña kembon qahac imi zikima nanjégic baec qahaiguc mayu héñec. ¹² Héñu qeriaiguc yañ hénagina kembon qahac hénia hénia zéma gisic zinangoc, zini mokolenj, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Wañu ac ménj yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Wañu Peteronéj zéyec; Miñ Kewu, qahac téñgén! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac ménj yomuhuc hicñiyu hatac éréhéc wañec; Iwawai Anutunéj zézuaczac imuac geñ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi muñguc hicñiyu hatac

haréwéc wañu imuacnec gésé imi hérégic kuruménjiguc eñec.

¹⁷ Wañu Petero iwawai héñec imuac hénia imi dimuhuc zéma eñeya ewayanén nimma niñ éréhéc wañec. Wañu ic tosara Konelionén méli énécmiyec ieneñ naguyaiguc namma Simonac ama niñac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Wañu Petero i iwawai héñec imuac hénia niñ areñgémanc keru Uña téréyanén yomuhuc ézéyec; Ninzañ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neñ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiñgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. ²¹ Zéyu Peteronén ionac muru hiñgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niñ you hazu? ²² Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galengina Konelionén ic solañ kecma Anutu ee héihéi wammianju Yuda ic ieneñ ee héihéi wammianzu. Kua meme uña téréya méñnéñ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niñ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu Peteronén on-agiru ama tacyac wañañec imuaru emma hegic ama gianiyu yacma iniguc keñgic. Wañu Yope amaiguc ninzén ninzén dacmuna tosara ieneñ acguc i guc momacnec keñgic.

Peteronén ic enia Konelioac amaiguc keñec.

²⁴ Ieneñ héniaiguc sinji méñ hema keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kerengic. Wañu Konelionén sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. ²⁵ Peteronén amaiguc eñu Konelionén iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sicgéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronén mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic keczua. ²⁷ Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. ²⁸ Wañu inén ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méñnéñ ic enia méñ ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wañu Anutunén ic méñac méñ qakola

me zapi qeçeya ménda zémañac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niñ héihéré néngic acna waima hazua. Wañu qesiénécmiwa, ini hénia némac niñ héihéré néñzu? ³⁰ Zéyu Konelionén yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicñiyuguc bec ai meme kembon qahac tecgézac. Maria yomuhucgeñ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecbá ic méñ malekuya lalacnéñ kic ségéranaiguc wininima nañec. ³¹ Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma haleña ic embac maqeqeya ionac haianzañ iminén Anutuaru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ³² Wañu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmiwa kemma ic méñ qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yañ séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac wañanzac. Wañu ama imi konduñ giñgiñaguc taczac. ³³ Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazañ imi hiabia! Nini moczon youmi Miñ Kewunén ac gézéyec imi moczon nimbiñ niñac Anutuac ki-waiguc tocgéma tacziñ.

Peteronén Konelioac hénia géséhéra ackuazéc énézéyec.

³⁴ Zéyu Peteronén kuaya auma énézéyec; Deguc ni héla méñ niñasarizua. Anutunén ic neñañ séwinina igucgeñ ménda ninicma nénépésianzac. ³⁵ Ic embac baera baera keczu suggina igucnec méñnéñ méñ Anutu ee héihéi wammima haihaka solañ wañanzu imi hia énépésimacac séha wanzu. ³⁶ Anutunén luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Wañu Yesu iminén iwawai momac yandawac Miñ Kewu wanzac. ³⁷ Yohanenén doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicñiyec imi ini ninzu. ³⁸ Anutunén Yesu Nazarete ama areña igucnec i Uña Téréya zéma kuc buña imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niñ inén lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uña birianén helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹ Nini imi inén Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka wañec imi moczon

kicninanénj hémma héipuc wanzin. I imi ic héngenja wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰ Wañu ai meme haréwéc wañu Anutunénj meqeliyu wininiyu héñin. ⁴¹ Wañu ic embac moczonj yanda ionaru qahac, néñ humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambin zé Anutunénj becneć gési nénéćmiyu i guc nene doku neyin nonac muru sac wininiyec. ⁴² Anutunénj ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zétećgé nénéćmimacac nin ic ménj kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énéćmiwin ninac Yesunénj nénézýec. ⁴³ Wañu Anutuac tilin tilin ic ieneñ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzégému moczonj iwac qara ninac képésicgina zuac énéćmimac.

Uña Téréyanénj ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronénj ac imuhuc zémanec nañu Uña Téréyanénj ic embac moczonj ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ (45a) Mayu ninzénj ninzénj ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc keñgic ieneñ Anutunénj ic enia ionac Uña Téréya qocgé énéćmiyu ⁴⁶ enañ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kilen yanda aurigic. ⁴⁷ Wañu Peteronénj zýec; Neñañ meyin ésécneć ic youmi ieneñ Uña Téréya mezu imuac mérénenj doku ménda naec énéćmiwin ninac neunj héinenéc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronénj Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énéćmimu ninac énézýec. Wañu ic embac ieneñ ai meme tosara ménj iniguc tacyac wammu ninac Petero welećmigic.

11

Peteronénj ai meyec imuac surucya zéasari énéćmima Yuda ic énézýec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzénj ninzénj dacmuna Yuda baec séc kećgic ieneñ ic enia ieneñ Anutuac ackuazéc añgénj tific imuac suruc ninjic. ² Imuac Peteronénj Yerusalem lilingéma enu séwi tasé hericheric ginaguc ieneñ Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac ninac ic enia

ionac amaiguc emma iniguc momacneć nene nenec? ⁴ Zégic Peteronénj areñgéma yomuhuc zéasari énéćmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelećma kećba Anutunénj tilin tilin iguc nézýu yomuhuc héñi; Gésé ménj maleku yanda ésécneć kitiwa kembonj qahac imuaru zikima kurumeñ igucnec nañgégic ségéranaiguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc héñ sosoliwa baec yañ hénagina kembonj qahacginaguc hénia hénia zéma hasénj yañ zéma gisic zinañgoc, zini mokoleñ zéma sawawac nei hećic iniri. ⁷ Inicma ewa ménj nimba yomuhuc nézýec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu neñ zéyi, Minj Kewu, qahac téngénj! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya ménj kuanaiguc méndagucnec haiwa hiñgareć. ⁹ Imuhuc zéwa kurumeñ igucnec ewa ménj yomuhuc melenju hatać éréhéćneć mayec; Iwawai Anutunénj zézuaczac imuac geñ iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hićniyu hatać haréwéc wañuguc imuacneć iwawai imi moczonj hérećic kurumeñiguc eñec. ¹¹ Wañu nalé sosola qahac ic haréwéćnéñ ama hema kećañj imuaru hama naguyaiguc nañgic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areña yanda imuarunec nuac muru méli énéćmiyu hagic. ¹² Hagic Uña Téréyanénj yomuhuc nézýec; Gi ewa éréhéć ménda wamma iniguc kembésémañ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neñawu kemma méli énéćmiyec iwac amaiguc enin. ¹³ Enni inénj haka dimuhuc hićnimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézýec; Kua meme uña méñnéñ nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézýu ninj; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énéćmina kemma ic ménj qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inénj hama ackuazéc énézýu ackuazéc iminénj gi zéma hena géséhéćga moczonj képésicgina igucnec añgénjgina timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uña Téréya neñañ muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Minj Kewunénj ac yomuhuc zýec imi ninj qeliyi; Yohanenénj dokunénj naec énéćmiyec, néñ ini mia Uña Téréyanénj naec énéćmimac. ¹⁷ Anutunénj neñañ

Minj Kewu Yesu Kristo ninzénngéyiñ nalé imuaru sese nénécmiyec. Wañu inéñ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéñ némaciguc Anutu neuñ héimiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ieneñ ac imi nimma ac héténgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri melenj melenjac buña énécmiyec.

Antiokia ama areña yandaiguc Yesuac hénarorij hicñiyec.

¹⁹ Stefano niñac ununesi hicñiyu ic embac tosara ieneñ héndéñ héndéñ amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néñ Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. ²⁰ Wañu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéñ Antiokia ama areña yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Minj Kewu Yesuac buña suruc hiabia énézégic. ²¹ Wañu Minj Kewuac mérayanéñ iniguc heyu ic embac sasalanéñ ninzénngéma Minj Kewuac muru lilingéma hagic. ²² Wañu Yerusalemiguc hénarorij kecgic ieneñ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areña yanda imuaru keñec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi wañec. Wañu ewa siñgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niñac ic embac moczoñ acnéñ meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, wañu Uña Téréya zéma ninzén ninzén yanda sécgémima heyec. Imuac niñac ic embac tuñ yandanéñ Minj Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Wañu Banabanéñ Saulo mihicñimañ zé Taso ama areña yandaiguc keñec. ²⁶ Kemma mihicñima wagiru Antiokia ama areña yandaiguc hayoc. Hama yawuñ momacguc ekawu kecmu Yesuac hénarorij mihicñi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyic Antiokia ama areña yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénarorij ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénarorij Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keñec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tiliñ tiliñ ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areña yandaiguc hagic. ²⁸ Wañu ionarunec

ménj qara Agabonéñ Uña Téréyanéñ tilingémiyu baec séc béti yanda hicñimac niñ andiawac ara énézéyec. Wañu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicñiyec. ²⁹ Hicñiyu Yesuac hénarorij ieneñ kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulangéma Yuda baeciguc ninzén ninzénjac dacmuna hécgina kecgic ionaru haleñgina haigic kemmac niñ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec haleñ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzén ninzénjac dacmuna hécgina ionac muru haigic keñec.

12

Herodenéñ Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéñ hénarorij tosara ununesi énécmimañ zé méra meyacma énézéyec. ² Inéñ Yohaneac dara Yakobo késama sounéñ héiyu humuyec. ³ Imuhuc wañu Yuda ic ieneñ haka imuac ségiségi wañgic inictegicma Petero acguc késamañ zé wañec. (Wañu haka imi saméñ yisya qahac imuac kendoñiguc hicñiyec.) ⁴ Wañu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ tecgéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nañu ara zétecgémamacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tuñhéra 4 méndéñ amuma galeñgému niñac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galeñgégic heyu hénarorij ieneñ iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéñ Anutu welecmigic.

Kua meme uña méñnéñ Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéñ i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianjiyu ducñimac. Wañu ménda gianjiyunec siñi imuaru Petero señ hésa éréhécnéñ qatégic téñgiñ ic éréhéc iorac suggiraiguc gauya hekerec. Keru galeñ meme ic tosara nagu sénganjeniguc galeñ mema nañgic. ⁷ Wañu héngic Minj Kewuac kua meme uña méñnéñ wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararañ méñnéñ asariyec. Wañu kua meme uñanéñ

Petero maréñaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec seŋ hésanéŋ loloma madarec. ⁸ Waŋu kua meme uŋanéŋ ézéyec; Rikuŋga zikima héna usuga héina hiŋgaru. Imuhuc zéyu inéŋ imuhuc waŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ muŋguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiŋgaruguc méndac némma hana. ⁹ Zéyu Peteronéŋ méndacmima keŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ iwawai hélacnec wammiyec, néŋ ménda niŋasarima gau hénzua imuhuc zéma niŋec. ¹⁰ Waŋu ierenŋ galenŋ meme ic nagu séŋgaŋgeniguc naŋoc imi walac nanaŋa zéma andu nanaŋa orogicma keremma deminŋ yandawac ainŋ naguya ama areŋa yanda wésiaiguc nanaŋa imuaru hayoc. Hayic nagu imi eŋeyaocnec aŋgé érécmiyu mama héna yandaiguc keŋoc. Keŋic kua meme uŋa iminéŋ élanzaŋnec waimima eŋec. ¹¹ Eŋu Peteronéŋ niniŋa béréŋgéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téŋgéŋ. Miŋ Kewunéŋ kua meme uŋaya mélima Herodeac méria zéma ai areŋ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac. ¹² Imuhuc niŋtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neŋgocya Mariawac amaiguc keŋec. Waŋu imuaru ic embac sasalanéŋ tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronéŋ naguguc qeyu welenŋ qeŋe embac méŋ qara Rodenéŋ ewaya nimmaŋ zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niŋasariyec. Waŋu ségiségi yandanéŋ ewa soho wammiyu nagu ménda auma eŋ usuŋnec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienenŋ nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Waŋu inéŋ imuhuc seli qema zémanec naŋu ienenŋ zégic; Imi iwac kua meme uŋaya gezaŋ. ¹⁶ Waŋu Peteronéŋ nagu imi qemanec naŋu ienenŋ nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Waŋu acgina qaimac niŋ méranéŋ séséc waŋ énécmima Miŋ Kewunéŋ hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc waŋ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzéŋ ninzéŋac dac munahéra énézémuac niŋ énézéma ama imi waima

baec méŋiguc keŋec.

Miŋ Kewunéŋ Herode bakia melenŋ miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianiyu yaré ic ienenŋ Petero hocma iwawai dimuhuc hicŋimizac imi ménda niŋasarima qewelonŋ yanda waŋgic. ¹⁹ Waŋu Herodenéŋ hocma ménda mihicŋima awiawi ichéra zéqesi waŋ énécmimaguc humuciguc onopocmu niŋac énézéyec. Waŋu Herodenéŋ Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiŋgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéŋ Tiro zéma Sidon ama miŋina hazéc yanda waŋ énécmiyec. Waŋu ama imuac miŋina ienenŋ nene yaka ic kewu iwac murunec hicŋianzac imi mema kecaŋgic imuac niŋ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiŋima welenŋ qemianec i mebélacgé mima luae niŋac welec migic.

²¹ Waŋu Herodenéŋ nalé meyec imi ducŋiyu ic kewuac maleku héima tatak edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec. ²² Ic momac yanda ienenŋ hérianŋ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néŋ Anutuac ewaya. ²³ Waŋu Herodenéŋ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melenŋu eŋec, imuac niŋ Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ qeyu nanecnéŋ kigic nalé sosola qahac humuma qahac waŋec.

²⁴ Waŋu Anutuac ackuazécnéŋ muŋguc yanda yandi saima keŋec. ²⁵ Waŋu Banaba zéma Saulo ierenŋ Yerusalemiguc haleŋ énécmimiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusalemm waima liliŋgéma keŋgic.

13

Buŋa zéauau ai niŋac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénaoriŋ sugginaiguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma qerawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara méŋ Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Waŋu kaiwe méŋiguc nene zikima zéwelec wamma Miŋ Kewu mepésima

kecgic Uña Téréyanéñ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaac niñ ururuyi imuac niñ iri ai imuac gésiéércmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uña Téréyanéñ méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keñoc. ⁵ Kemma Salami ama areña yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézéyoc. Wañu Yohanenéñ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶ Konduñ baec komoc komoc suginaiguc qericma kemma Pafó amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeñ Bayesu mihicñigic. Wañu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Wañu inéñ Baec galeñ méñ Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéñ ninñaguc. Wañu inéñ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimmañ zé wañec. ⁸ Wañu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeñ.) inéñ hazéc wañ énécmima baec galeñ imi ninzén ninzén andé qema kemmac niñ seliseli wamma ézéyec. ⁹ Wañu Saulo qara méñ Paulo inéñ Uña Téréyanéñ qeria sécgémiyu Elima imi héñ sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uña biriawac merac, iwawai dindiña moczoñ yanda imuac hazécya. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miñ Kewuac hénia dindiña imi meqariñ géanzañ. Haka biria imi ménda waiwésémañ me? ¹¹ Imuac degucguc Miñ Kewuac mérianéñ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeñ gi kaiwe ménda hémbésémañ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma sinji yandanéñ hoturumiyu mérayanéñ mezañ qezañ wamma keñha wamma méraya mema méra mimuac niñ wañec. ¹² Wañu baec galeñ néñ iwawai hicñiyec imi hémma ninzénégéyec. Wañu Miñ Kewunéñ imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonéñ Pisidia Antiokia ama areña yandaiguc Yuda ic buña suruc hiabia énézéyec.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keñha wañgic ieneñ Pafó ama

areña waima zéiciguc emma Pamflia baec Perege amaiguc kereñgic. Wañu baec imuaru Yohanenéñ wai énécmima Yerusalem amaiguc lilingéma keñec. ¹⁴ Keñu ieneñ Perege ama igucnec keñkecma Pisidia baec Antiokia ama areña yandaiguc kemma kecgic Sabata ducñiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Wañu ieneñ Moseac hénia ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téreya imi olongic ama imuac galeñhéra ieneñ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc méñ nimma keczuiguc zéigic niñni. ¹⁶ Wañu Paulonéñ yacma méranéñ séséc wamma yomuhuc énézéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niñgic. ¹⁷ Israel ic neñañ Anutunéñ esañambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneñ Izipte baeciguc ic kian kecgic, néñ Anutunéñ eegina héima kuha yandanéñ onagicma hayec. ¹⁸ Zéléñ baeciguc yawuñ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéñ wañ énécmima kecañec. ¹⁹ Wañu Kanaan baeciguc kisic areñ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczoñ toroqema zéwa yawuñ 450 séc ic kian kecgic.) Imi tecgéyu zémindiñ mindiñi ic énécmiyu keñ kecma Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Wañu ic kewu niñac welecgic Anutunéñ Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naña Saulo énécmiyu inéñ yawuñ 40 imuac séc galeñgé énécmiyec. ²² Wañu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naña Dawidi mihicñiwa ewana kunéñ yanda hemizac. Inéñ mia ewa sinña tohoma iwawai moczoñ meselimac. ²³ Wañu Anutunéñ ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neñañaru angéñ titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Wañu Yesunéñ sucninaiguc hicñi asarimacac niñ walac Yohanenéñ ewa melenac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i hénia zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac,

nén andénaiguc hama keczac iminéj imi mia wanzac. Nidac imuhucyanénj héná usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niñgic; Anjénj titiac gezac qézénj ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galeñj hécgina enej Yesu zéma Anutuac tilinñj ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloñj niñanzu imuac hénia imi ménda niñasarigic. Hénia imuac niñac Yesuac zéma késpedesiraguc zétécgégic Anutuac tilinñj ic ionac ackuazéc imi hélaguc wañec. ²⁸ Ienenj késpedesira humucac sécyá ménda mi-hicñigic, néñj tinduc qehumumac niñac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niñj ogic hezac imi moczoñj wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifañaguc haigic. ³⁰ Wañu Anutunénj humumia sugcina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inénj ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keñgic ionac muru ai meme sasala hicñi énécmiyec. Hicñi énécmiyu ienenj ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Nini acguc zikiziki ac esañambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmizijn. ³³ Imi mia Anutunénj Yesu meyarú sisipac ac iminéñj qelihécgina neñañaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Nañna. Neñj degucmi mihicñigénj. ³⁴ Wañu Anutunénj Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muñguc ménda houcacac niñj imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimanñ. ³⁵ Imuac Legic lépaya ménjiguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houcac. ³⁶ Wañu Dawidinénj naléyaiguc Anutuac ewa siñj tohoma ai metecgéma gau seli heyu esañambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Wañu ménj Anutunénj meqeliyec iminéñj ménda houyec. ³⁸ Imuac niñac iwac murunec késpedesic waiwaiac buñj suruc hiabia imi zéauénécmiyu niñzu imi niñasarimu. ³⁹ Moseac héná acnéñj késpedesic momac yanda imuarunec

ménda mesolañj énécmiyec. Wañu Yesuac niñj wamma niñzénjégic séc yéwéria moczoñj yanda igucnec metecgé énécmima késpedesigina qahac zéénécmimac. ⁴⁰ Imuac niñj Anutuac tilinñj ic ionac ackuazéc zéráguc yomuhucyanénj onaru hélaguc ménda wammacac niñj galeñj memu. ⁴¹ Ni onac naléginaguc iwawai ménj memañ. Wañu iwawai imi hémma énézégic niñzénjégumuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini héñqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamaneñc nañu ic enej Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Wañu hénáorinñj imi héndénj amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénáiguc toroqegic ienenj sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niñj meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Wañu Sabata muñguc ducñiyu ama imuac miñjina moczoñj yanda Anutuac ackuazéc imi nimbinñj zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagic Yuda ic ienenj inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc wañgic Paulo zéma Banaba ierenj kicginaiguc zénéñgira ménda hiriyu yomuhuc énézényoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézényawac hezac, néñj enjaoc niñgic ini kekec hémbénañja imuac buñja wammucac séc qahac wañu waizu. Imuac niñj wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miñj Kewunénj yomuhuc zénércmiyec; Neñj baec teteçgia séc ic embac ionac anjénj titi niñac iri ic enia ionac asacmararañj kumu érécmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ienenj moczoñj ac imi nimma ségiségi wamma Miñj Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Wañu kekec teteçgia qahac imuac buñja wammu niñj gési énécmiyec séc niñzénjégic. ⁴⁹ Wañu Miñj Kewuac ackuazécnéñj baec imuhucgeñj saima keñec. ⁵⁰ Wañu Yuda ic ienenj Paulo zéma Banaba urunesi wañj érécmimu niñac embac enejagina tosara Anutu ee héihéi wammianñgic ini zéma ama imuac ic kunenñj

ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keñoc. ⁵¹ Kemma ic ierenj hémma hénia niñ asarimu niñ sésécya wamma hénia titigiraiguc seitotoña qeyic mayuguc Ikonion ama arenja yandaiguc keñoc. ⁵² Keñic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicñigic ienenj ewa hia zéma Uña Téréyanénj sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama arenja yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Wañu Ikonion ama arenja yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanénj Yesu ninzéngegic. ² Wañu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ienenj ic enia tosara néndénj énécmigic ninzénj ninzénjac dacmuna nimbiri énécmigic. ³ Imuac niñ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miñ Kewuaru héima ackuazéc zénéngira ménda hiriyu zéauyoc. ³éauic Miñ Kewunénj séséc baec icnéj ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranénj memaoc niñ nanjé érécmima ackuazéc eneya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec. ⁴ Wañu ama yanda imuac ic embac ienenj méndénj amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵ Wañu ic enia zéma Yuda ic ienenj galenj hécginaiguc zébbiri érécmima hocnéj uruwiñ zé usuñec harégic. ⁶ Harégic niñtecgicma néngacma Likaonia baec Listera ama arenja yanda yanda zéma Debe ama arenja yanda zéma ama arenja tosara lelecgéma heyec imuaru keñoc. ⁷ Kemma imuaru buña suruc hiabia énézécoc.

Listera ama arenja yandaiguc Paulo zéma Banaba iorac niñ Anutu zéérécmigic.

⁸ Wañu Listera ama arenja yandaiguc ic méj neñgocac héri qeria igucnec hénia éréhécyá séléc sélécgia hicñima hénia keñhaya qahac tacañec. ⁹ Wañu Paulonénj ackuazéc zéyu nimma taru héñsosomalima iwaru ninzénj ninzénja hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niñtegiyec.

¹⁰ Niñtecgicma ac kucnec zéma yomuhuc ézécoc; Gi hénaganénj tima héñgeñec yacma nanna. Imuhuc zéyu inénj técgéma yacma keñha wañec. ¹¹ Wañu ic tuñ yanda ienenj Paulonénj ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu ierenj ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc. ¹² Wañu ienenj Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galenj kerec imuac niñ Hereme zémigic. ¹³ Wañu ama yanda imuac séñganjeniguc anutu Zeusioc ocmuñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéj burumakao zéma iwawai zuria mema ama arenj yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owiñ zé wañgic. ¹⁴ Wañu Yesuac Mélíméli ic éréhécc Banaba zéma Paulo ierenj nimma malekugira muzurac gémaguc tuñ yanda sugcinaiguc usuñec kemma qacma yomuhuc énézécoc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ haka imuhucya wanzu? Niri imi ini éséc icnec. Nerenj imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumenj zéma iwawai moczoñ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicñiyec i imi hénihénia yá zéma tetecgiaya qahac kecanzac iwac muru liliñgéma hamuac niñ ackuazéc imi énézécic. ¹⁶ Anutunénj becnecc baec séc ic embac wai énécmiyu enañ hénagina méndacma keñha wañangic. ¹⁷ Wañu eneya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Hélacnec zéasari énécmiyec. Inénj kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énézcéyu héñangic. Wañu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Ierenj ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéj héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma kericc Antiokia ama arenja yanda zéma Ikonion ama arenja yanda imuacnec Yuda ic ienenj haréma ic embac énépésima Paulo hocnéj héigic. Héima niñgic humuyec ésécnec wañu ama yanda séñganjeniguc héréma kemma giligic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ienenj keremma lelecgéma nanjic imuarunec

inéñ yacma muṅguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianṅiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keṅoc.

²¹ Ama yanda imuaru buṅa suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéñ Yesuac tohotoho ic waṅgic. Waṅu imuarunec muṅguc liliṅgéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areṅa yandaiguc keṅoc. ²² Yesuac hénaroiñ ninzén ninzén niṅselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héngalen ama areṅa yandaiguc kerembiñ zé neṅaṅ zéra béra kilen yanda mihiçniwiñ. ²³ Zéyu tecgéyu hénaroiñ tuṅa tuṅa séc galenhéçgina mihiçni énécmima nene zikima zéwelecma ninzén ninzén miṅjina Miṅ Kewuac muru onoporoc. ²⁴ Waṅu Pisidia baec qericma keṅkecma Pamfilia baeciguc kereṅoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buṅa suruc énézéma Atalia amaiguc hiṅgaroc. ²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keṅkecma Antiokia ama areṅa yandaiguc kereṅoc. Ama imuaru mia bec-nec doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic. ²⁷ Keremma hénaroiñ toçgo énécmima Anutunéñ naṅgé érécmiyu ai meyic ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoñ waṅ énécmiyoc. ²⁸ Waṅu imuaru Yesuac hénaroiñ iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba iereñ ac eminimbiñ zé Yerusalem eṅoc.

¹ Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areṅa yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc aṅgéṅgina ménda timac. ² Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba iereñ iniguc zééñ zéma wamma qeçetali yanda waṅgic. Waṅkecma yomuhuc acgina zikima zégic; Paulo zéma Banaba iereñ ic tosara ionarunec iniguc eṅawu Yesuac Mélíméli ic zéma galen tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma hénaroiñ ieneñ méli énécmigic keṅgic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéñ ewa

qerigina melençgic imuac suruc ninzén ninzén dacmuna énézégic. Zégic niṅgic ionaru ewa hia kunen yanda hiçniyec. ⁴ Waṅu keṅkecma Yerusalem kereṅgic hénaroiñ héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galenhéra ieneñ zézé ségiségi waṅ énécmigic. Waṅu Anutunéñ iniguc ai meyec imuac ac suruc moczoñ waṅ énécmigic. ⁵ Waṅu ninzén ninzén dac muna tosara Farisaio tuṅ ionarunecnéñ yomuhuc ninzénçgéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héra ac tohomuac niñ ku énécmiwiñac hezac.

Peteronéñ ac énézéyec.

⁶ Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galen ieneñ imuac ara zéwiñ zéma eṅacnec toçgéçic. ⁷ Toçgéçma ac sasala zézé qesiqesi waṅkeçgicguc Peteronéñ yacma yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunéñ ic enia ieneñ nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzénçgému niṅac becarunec sucnina igucnec ni gésinéñec. ⁸ Waṅu qeri héhéñ Anutunéñ Yuda neṅaṅ niñ waṅ nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uṅa Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec. ⁹ Inéñ ninzén ninzénçginanéñ qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neṅac neṅac qahac wançac. ¹⁰ Imuac ini némac niṅac iwawai réwéria esaṅambéc hécnina zéma neṅaoc huabipianziñ imi Yesuac hénaroiñ ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiñ zé wançu? ¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Miṅ Kewu Yesuac ewa hiawac aṅgéṅnina tiyu kecziñ imi ni ninzénçézua.

¹² Waṅu toçgéçic ieneñ acgina qaima eṅ tacma Banaba zéma Paulo iereñ Anutunéñ naṅgé érécmima ic enia ionac sugçinaiguc séséc ai zéma iwawai welic welic-gia meyec imuac suruc waṅ énécmiyic nindacgic. ¹³ Énézéyic tecgéyu Yakobonéñ ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa niṅgic, ¹⁴ Walac Anutunéñ ic enia eṅeya buṅahéra wammu niṅac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéñ nénézéyec. ¹⁵ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazécnéñ ai imi yomuhuc zéma naṅçézac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduṅa tosara, ic

enia nuac qac buñanaguc zéénécmimia imi moczoñ Miñ Kewu qac hoc wammimuac niñ neñ biançguc liliñgéma hama Dawidiac ama zénzénçia, ama sauha muñguc meycgéma héi qelimañ. ¹⁸ Miñ Kewu iwawai imuhucya moczoñ nénézéyu baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc baec ic neñañ héngicac héñanziñ inéñ mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac niñ ni yomuhuc niñgésima zézua; Ic enia Anutuac muru liliñgéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiñ. ²⁰⁻²¹ Moseac hena ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic niñançu. Wañu Sabata séc toçgotocgo amaya amayaiguc oloñgic niñançu imuac niñ ieneñ nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yañ déméña miçicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiñ iminéñ hia wammac.

*Yerusalemnec kiwi haigic
baec séc keñec.*

²² Wañu Yesuac Mélíméli ic zéma galen zéma henaoriñ momac yanda ieneñ sugcina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areña yandaiguc méli énécmigic kemmu niñ acgina zikima ninzén ninzén dacmuna ionac galen Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiércmigic. ²³ Wañu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziñ Yesuac Mélíméli ic zéma galen tosara nini ninzén ninzén dacmuna hécnina baec méñ Antiokia ama areña yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec méñunec dacmuna ini zézé ségiségi wañ énécmima kiwi yomi hai énécmiziñ. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosanéñ acnina ménda mema eñ onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic niñiñ. ²⁵ (25a) Wañu nini ic éréhéc imi gési ércmima ala téngén éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac niñ wamma kekecgira waiyoc (25b) iriguc momacnec méli énécmiwiñ zé ewa momac wanziñ. ²⁷ Hénia imuac niñ nini Yuda zéma Sila méli ércmini hama kuagiranéñ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uña Téréya zéma nini iwawai tosara

qahac, néñ iwawai kilençac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiñ niñac ewa momac wanziñ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yañ déméña miçicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzénçéziñ. Yaizézé wañ énécmima imdacmi sac oénécmiziñ.

³⁰ Haigic ieneñ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areña yandaiguc keremma henaoriñ toçgo énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloñ niñ wamma ségiségi wañgic. ³² Wañu Yuda zéma Sila iereñ acguc Anutuac tiliñ tiliñ ic keroc imuac niñ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Wañu iereñ nalé tosara iniguc keriguc ninzén ninzén dac muna ieneñ luae ac érézéma oropocgic keñoc. Kemma méli ércmigic ionaru liliñgéma keñoc. ³⁴ (Ménda hezac.)

*Paulo zéma Banaba iereñ
méndéñ amuyoc.*

³⁵ Paulo zéma Banaba iereñ Antiokia ama areña yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keñu Paulonéñ Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becnec Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñguc liliñgéma kemma ninzén ninzén dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbiñ. ³⁷ Zéyu Banabanéñ Yohane Mareko zémimia i wagiric eñawu momacnec kemmu niñ wañec. ³⁸ Wañu Marekonéñ becnec Pamfilia baeciguc wai ércmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niñ Paulonéñ wagicma kemmac niñ niñu ménda sécgéyec. ³⁹ Wañu Banabaguc zéqeqetali yanda wañkecma méndéñ amuyoc. Méndemma Banabanéñ Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc. ⁴⁰ Wañu Paulonéñ Sila megésiyu ninzén ninzén dacmuna ieneñ mériañ ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac henaoriñ meseli énécmiyec.

16

Timoteonéj Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonéj kenkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic ménj kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néj ninzénj ninzénj embac wañec. Wañu mañgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzénj ninzénj dac muna ieneñ Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ieneñ iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonéj i wag-icma kemmanj zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama areña kunenj kunenj séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ eneñ Yerusalemiguc ac zikima hena ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyc henaorij ieneñ ninzénj ninzénjgina seligiya kucgina mema kaiweya kaiweya zañgégina toroqema keñec.

Paulonéj Makedonia ic méñnéj tilij tilijiguc wininiyu héñec.

⁶ Wañu Uña Téréyanéj Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuac niñ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic. ⁷ Kenkecma Misia baec giñgiñaguc keremma Bitinia baeciguc kerembinj zégic Yesuac Uñanéj imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ieneñ Misia baec giñgiñanec kenkecma Troa amaiguc mekeñgic. ⁹ Sinjiyaiguc Paulonéj tilij tilijiguc héñu Makedonia ic méñnéj iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma konduj néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ. ¹⁰ Paulonéj tilijtilijiguc séséc hémma zéyu, Anutunéj ionac buña suruc hiabia énézewiñ niñ nénézézac zéma ninzénjgéma nalé sosola qahac konduj qericma Makedonia kembinj niñac zéréñ qéréñ wañij.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didiñanec

kemna Samotera konduj baec komociguc kereñij. Ama gianjiyu imuacnec kenkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñij. ¹² Imuaru zéic igucnec mama kenkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñij. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kunenjgina wawaña. Roma ic eneñ ama areña yanda imi anjénj tima galeñgéma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerij. ¹³ Sabata ducñiyu ama areñ imuac nagu yanda séñganjeniguc doku ménj heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc ménj hezac me qahac imi hémbinj zéma keñij. Kemna imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéij. ¹⁴ Wañu niñgic ionac sugcina igucnec embac ménj qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucña meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inéj Anutu ehéihéi wammianec. Wañu Miñ Kewunéj qeria mebéreñgéyu ackuazéc Paulonéj zéyec imuac wamma niñec. ¹⁵ Wañu eñeya zéma hena géséhéra moczoñ doku naec énécmiñ nalé imuaru inéj amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneñ mia nuac niñgic ninzénj ninzénj embac wamma Miñ Kewuac qeriaiguc keczuaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocgic.

¹⁶ Nalé méñu zéwelec welecac kawéiguc kembinj zé kenkecni welenj qeñe embac ménj kuwicyagucnéñ mihicñi nénécmiyec. Embac imi bianñac ac zéénécmima miñhéra ionac soukiwa sasala mihicñi énécmianec. ¹⁷ Wañu inéj mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéj Anutu eñeña yanda iwac welenj qeñehéra kecma anjénj titiac hena zéau énécmianzu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala teggéyec. Paulonéj niñu aiya kilenj yanda héricmiyu lilingéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kристоac qaraiguc gézézu, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keñec. ¹⁹ Wañu welenj qeñe embac iwac miñhéra ieneñ soukiwa hia mihicñimuac séc qahac wañec imi héñtegcima Paulo

zéma Sila érépésima galeñ mihicñi énécmiwiñ zé nénagémba sombenjiguc héré érécmima keñgic. ²⁰ Galeñ ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Iereñ Yuda icnéñ amaninaiguc hama mebiru nénécmiyic qewelon yanda mihicñizij. ²¹ Wañu haka méréra Roma ic neñañ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²² Wañu ic tuñ yanda nañgic ieneñ nañgé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmigic galeñ ieneñ séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéñ urumu niñac énézégic. ²³ Zégic ieneñ hihilocnéñ kilen yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niñ galeñ meme ic ézégic. ²⁴ Ézégic nimma hésa ama qeria mén suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kemaña dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galeñ meme ic doku naec miyec.

²⁵ Siñiya namuñaguc Paulo zéma Sila iereñ Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanéñ imi niñgic. ²⁶ Wañu élanzañnec nañ yanda geriwañgucnéñ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczon añgédarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec. ²⁷ Wañu galeñ meme icnéñ gau igucnec niñqelima héñu nagu añgéma nandaru hésa ic néñgacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumañ zé wañec. ²⁸ Imuhuc wammañ zéyu Paulonéñ qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczon you tacziñ. ²⁹ Wañu galeñ meme icnéñ kifa niñac qacma emma zénéña hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc siggé érécmiyec. ³⁰ Wañu oragicma éréma qesiérécmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunéñ añgégna timac? ³¹ Zéyu iereñ yomuhuc ézégic; Miñ Kewu Yesu ninzégéna gi zéma hénia géséhécga añgéggina timac. ³² Wañu iereñ i zéma hénia géséhéra Miñ Kewuac ackuazéc énézégic. ³³ Énézégic galeñ meme icnéñ siñi imuaru nalé sosola

qahac oragicma wizigira hicñiyec imi zuac érécmiyec. Wañu nalé sosola qahac eneya zéma hénia géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Wañu i eneyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Wañu i zéma hénagéséhéra moczon hama Anutu ninzégégic imuac niñ ségiségi yanda wañec.

³⁵ Ama gianjiyu galeñ ieneñ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmima. ³⁶ Zégic galeñ meme icnéñ nimma Paulo yomuhuc ézégic; Galeñ éréhécna ieneñ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmima zéyu imuac iri ewa bénzén nimma kemmaoc. ³⁷ Zéyu Paulonéñ yomuhuc ézégic; Niri Roma ic kecziñ wañu késpedesnina ménda zétecgéma ic tuñ yanda kicginaiguc en nuruma hésa amaiguc noropocgic. Wañu deguc élén méli nérécmiwiñ zé wanzu? Imuhuc qahac, enaoc hama noragicgic keminñ. ³⁸ Wañu ai ic ieneñ lilingéma kemma galeñ énézégic. Énézégic ieneñ ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niñasarima aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiñ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areña yanda imi waima kemmaoc niñ érézégic. ⁴⁰ Wañu iereñ hésa ama igucnec éréma duña Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzén ninzén dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keñoc.

17

Paulo zéma Sila iereñ Tesalonika ama areña yandaiguc keñoc.

¹ Wañu Paulo zéma Sila iereñ Amfipoli zéma Apolonia ama areña yanda orogicma Tesalonika ama areña yandaiguc kereñoc. Wañu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama mén tarec. ² Wañu Paulonéñ hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiñgic. ³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzeñ manzeñ qema humuma humuc igucnec yacmac niñac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Wañu ni énézéanzua Yesu iminéñ Kristo

wanzac. ⁴ Zéyu sugginaiguc tosara zéma Girik ic tuñ yanda Anutu ehéihéi wammianjic imi enej zéma embac eneja éréhécdac qahac, néj sasala momacnec ninzégéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵ Wañu Yuda ic enej nimbupuc niñ érécmima nénnagémba sombenjiguc kemma kaiziliweñ ic tosara onagicma tuñginaguc wamma hénima ama areña yanda qeriaiguc qewelon yanda wañgic. Wañu Paulo zéma Sila mihicñi érécmima ic embac sugginaiguc héréma kemma oropocbiñ zé Yasonac amaiguc usuñnec keñgic. ⁶ Wañu ménda mihicñi érécmigic. Imuac niñ Yason zéma ninzén ninzén dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeñ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi eren mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéñ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ienen Roma ic kewuac ac logima Ic kewu mér keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galeñ ienen ac imi nimma qewelon yanda wañgic. ⁹ Wañu galeñ enej Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keñoc.

Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Wañu sinjiyaiguc ninzén ninzén dac muna ienen Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea tañiguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc enoc. ¹¹ Wañu Berea ama areña yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzénja wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama añgén tigid. Añgén tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niñgésigic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanén ninzégégic. Wañu Girik embac eneja zéma Girik ic embac efefia qahac, néj sasala ninzégégic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ienen Paulonén Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi

nimma Berea ama areñ yandaiguc hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaon qeéncmima yéwéri mihicñi énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic ninzén ninzén dac muna ienen Paulo konduj heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo ieren imuaru* waima keroc. ¹⁵ Wañu ic tosara ienen Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonén Sila zéma Timoteo eneya muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qézén ac imi mema liliñgéma keñgic.

Paulonén Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecmama ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombenjiguc kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸ Wañu Epikue niniñ ic zéma Stoike niniñ ic ienen acguc i guc ac emiñgic. Wañu Paulonén Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosanen Pauloc niñ kua doku ic yominén néma ac zéman zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosanen ic yomi mia baec méñac nemu mérerawac suruc zézac gezan imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézan imi nini hia niñaren géwiñac séc wanzac me? ²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninziñ imuac heniaya nimbiñ zé wanzin. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru kecgic ienen ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Minj Kewu mérerawac hénia énézéyec.

²² Wañu Paulo imi Areopago kaunsol somben yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé

* **17:14:** Berea ama areña yandaiguc.

qepési ic keczu. Iwawai moczoŋ yanda mepési énécmianzu. ²³ Ni ama areŋa yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méŋiguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziŋ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niŋtecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumeŋ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicŋidarec inéŋ mia baec kurumeŋ imuac miŋina keczac imuac niŋ inéŋ ocmuŋ téréya méraninanéŋ memeya imuac qeriaiguc ménda kecanzac. ²⁵ Waŋu I eŋeyaoc ic embac moczoŋ yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai moczoŋ yanda nénécmianzac imuac niŋ iwawai méŋ niŋac waŋu méraninanéŋ haimiwiŋac séc qahac. ²⁶ Inéŋ ic momacguc mihicŋima iwarunec ic tuŋa tuŋa hicŋima kemma baec séc kecmuac niŋ ézéyec. Waŋu nalénina zéma kekecac qaŋaŋ sililicnina zénéncmiyec. ²⁷ Imi mia ic neŋaŋ iwac niŋ wamma qerininanéŋ mété qététaŋ wamma kemma Anutu eŋeya mihicŋiwiŋ niŋac nimma imuhuc waŋec. Waŋu inéŋ ic momac momac neŋaŋ murunec lakec ménda kecanzac.

²⁸ Neŋaoc iwac kuhaiguc kekec wamma keŋha waŋanziŋ. Onac legic zéra meme ic tosaraneŋ yomuhuc zégic; Neŋaŋ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziŋ imuac niŋ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéŋ niniŋnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanziŋ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéŋ ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam waŋec. Waŋu deguc mia baec séc ic momac yanda qerinina melebiŋ niŋac nénézézac. ³¹ Anutunéŋ baec ic embac solananeŋ gési nénécmiŋaŋ zé naléya meyecac heyu ic méŋ ai imi mia memac niŋac kumuyec. Waŋu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoŋ ninzéŋgémuac sécyá nénécmiŋec.

³² Paulonéŋ imuhuc zéyu ic tosaraneŋ humuc igucnec yacyac imuac zédesi

waŋgic. Waŋu tosaraneŋ nalé méŋac ac suruc imuac muŋguc zéna nimbiŋ imuhuc zégic. ³³ Imuhuc waŋgic Paulonéŋ wai énécmima keŋec. ³⁴ Ic sasala qahac, néŋ tosara Paulo ala wammima ninzéŋgéic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, waŋu tosara méŋ kecgic.

18

Paulo inéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ackuazéc ai meyec.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéŋ Aten ama areŋa yanda waima Korinti ama areŋa yandaiguc keŋec. ² Imuaru Yuda ic méŋ mihicŋiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicŋiyec. Ic kewu Klaudionéŋ Yuda ic imi Roma ama areŋa yanda waima kemmu niŋac énézéyec. Imuac niŋ inéŋ iniŋa Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areŋa yandaiguc qelia hayoc. Waŋu Paulonéŋ iricmaŋ zé keŋec. ³ Iereŋ imi aigira momacguc imuac niŋ momacnec kecma ai meyec. Waŋu iereŋ yaŋ séwélanéŋ sel meyacgéyu boŋ meanoc. ⁴ Waŋu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac waŋ énécmiaŋec.

⁵ Waŋu Sila zéma Timoteo iereŋ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéŋ Paulo késayu ewa moczoŋnec Yesu imi Kristo téŋgéŋ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiŋec. ⁶ Waŋu Yuda ic ieneŋ hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiŋzaliyu seitotoŋa mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéŋ onac orucginaiguc liliŋéma hamac, néŋ ni aina mema solananiwa késpedesna qahac wanzac.* Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmaŋ. ⁷ Waŋu tocgotocgo ama imi waima ic méŋ Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac waŋec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréŋaiguc tarec. ⁸ Waŋu tocgotocgo amawac galeŋ qara Krispo zéma hena géséhéra ieneŋ ackuazéc nimma

* 18:2: Me Priska. ✧ 18:6: Ezk 3:18

Miñ Kewu ninzégégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanéñ acguc Pauloac ara nimma ninzéngéma doku naecgic. ⁹ Wañu siñi méñguc Miñ Kewunéñ Paulo tilin tiliníguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénénga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ. ¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac niñ ic méñnéñ méñ gumbiri ménda wañgémac. Ama areña kuneñ yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonéñ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Wañu Galionéñ Akaia baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé imuaru Yuda ic ieneñ zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi hena acnina logima hena méreraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niñac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Wañu Paulonéñ ac zémañ zé wañu Galionéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliwenñ me haka biria niñac zézuiguc neñ acgina niñénécmimañac hezac. ¹⁵ Néñ eñañ ackuazéc me qac méñ me hena ac imuhucyawac ara wanzuiguc eñaoc zémindiñimu. Ni iwawai imuhucyawac niñgésimañ zé wammañac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wañu ieneñ momac yanda tocgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionéñ inicma ewa éréhéc ménda wañec.

Paulonéñ Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Paulonéñ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala méñ kecmaguc ninzéñ ninzéñ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila iereñ i guc momacnec keñgic. Wañu zézé selia niñac zéiciguc embiñ zéma Korinti ama areña yanda Keñkereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Wañu Efeso ama areña yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keñgic ini imuaru wai énécmimañ zé eñyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc

emma iniguc ackuazéc eminiñ wañgic. ²⁰ Wañu ic sasalanéñ eñañguc nalé horua méñ kecmac niñac welecgic, néñ ménda niñénécmiyec. ²¹ Wañu Anutuac ewa siñ imuac heyu onaru muñguc lilingémañ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areña yanda imi waima keñec. ²² Keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñec. Imuaru élélaiguc ekemma Yesuac henaorin héra yaizéyé ac wañ énécmima Antiokia ama areña yandaiguc keñec.

²³ Imuaru komora kecmaguc muñguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keñec.

Apolonéñ Efeso ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

²⁴ Wañu Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic méñ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areña yandaiguc hicniyec. Ic imi niniñ yandayaguc, kiwi téréya hia niñareñ gédaec. ²⁵ Inéñ Miñ Kewuac hena ac zégic niñareñgéma ewa moczoñnec Yesuac ac suruc dindiñanec ku énécmiañec. Néñ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niñec. ²⁶ Inéñ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéña ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila iereñ zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac hena muñguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ (27a) Wañu Apolonéñ Akaia baeciguc kemmañ zé wañu ninzéñ ninzéñ dac muna ieneñ meme seli ac wammima ninzéñ ninzéñ dacmuna imuaru keczu ieneñ Apolo hérémimuac niñac énézéwiñ zé ionac muru kiwi oma migic késama keñec. ²⁸ Kemma Korinti ama areña yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niñ ic embac Anutuac ewa hia niñac ninzéñgégic ionac méñguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéj Efeso ama arena yandaiguc Yohane mihicjiyec.

¹ Apolonéj i Korinti ama arena yandaiguc kerunec Paulonéj huanen baec wanjonja Saut iguc kenkecma Efeso ama arena yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicji énécmiyec.

² Wanju inéj yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzégégic nalé imuaru Uña Téréyaguc wanjic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uña Téréya keczac imuac buña mén méndagucnec niñij. ³ Imuhuc zégic munjuc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku.

⁴ Zégic Paulonéj yomuhuc énézéyec; Yohane néj ewa melenj melenjac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzégému. Wanju ac imi Yesuac niñ mia imuhuc zéyec. ⁵ Ic enen ac imi nimma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶ Wanju Paulonéj orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uña Téréyanéj ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Wanju ic zanjégina imi 12 éséc nec wanjec.

⁸ Wanju Paulonéj Yuda ic ionac tocgo-tocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéja ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héngalen ama arena yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Wanju ic tosara enen ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Wanju Paulonéj wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawunj éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ienenj moczonj Miñ Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Wanju Anutunéj Paulo nanjémima iwarunec kiwi baec icnéj ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Wanju ic enen séwi kerej tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaiguc osima mema kemma

hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wanju kuwic acguc wai énécmima néngacgic. ¹³ Wanju Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanjic ienenj batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma kenjic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa ménj qara Sikewa iwac nanjéra 7 ienenj imuhuc mia wanjic. ¹⁵ Wanju kuwicnéj ac yomuhuc melenj énécmiyec; Yesu ninzua, wanju Paulo i ninzua, wanju ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéj merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wanj érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néngacgic. ¹⁷ Wanju haka imuac buña Efeso ama arena yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ienenj nindacma zénéngina hiriyu Miñ Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wanju ninzégégic ienenj sasala haréma wawanj memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wanju ic tosara méra kiwi meanjic ienenj imuac kiwi papia mutulangéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wanju kiwi imuac bonja toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wanjic Miñ Kewuac ackuazécnéj kuhaguc yacma saiyec.

Paulonéj Yerusalem kemmac niñac zéréngqéréj wanjec.

²¹ Héla imuhuc hicnidaruguc Paulonéj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanj zé ewayanéj niñselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama arena yanda acguc hémmañ zé wanzua. ²² Wanju ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito ierenj Makedonia baeciguc kemmac niñac méli érécmiyec. Wanju i eneya Asia baeciguc nalé komodia ménj toroqema kerec.

Efeso ama arena yandaiguc qewelonj yanda hicjiyec.

* 19:19: Siliwa gocmia momacguc imi ai ic ménjac ai meme momacgucac ai bonja wanzac.

²³ Waŋu nalé imuaru Efeso ama areŋa yandaiguc héna ac imuac niŋ hétéŋ efea qahac, néŋ hétéŋ yanda hicŋiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic mén siliwanéŋ iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inéŋ nemu Atemiac† ocmuŋ imi siliwanéŋ meyacgéma soukiwa efea qahac, néŋ kuneŋ yanda ai momachéra mihicŋi énécmianec. ²⁵ Waŋu inéŋ ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéŋ mia soukiwa yanda mihicŋi nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Waŋu Paulonéŋ Efeso ama areŋa yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénaŋgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéŋ memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc waŋkeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niŋac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuŋ imi mamaya waŋu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéhéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niŋac.

²⁸ Demetirionéŋ ac imuhuc énézéyu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neŋaŋ Atemi i eŋeŋa yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac waŋu ama areŋa yanda séc hétéŋ yanda imi sécgéma kendarec. Waŋu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec keŋha waŋaŋgic i iri imi érépésima héré érécmima moczoŋ yanda séséc memeac azoazoro ama kuneŋ yandaiguc usuŋnec keŋgic. ³⁰ Waŋu Paulonéŋ nimma sugginaiguc kemman zéyu tohotoho ic ieneŋ neŋ héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eŋeŋa tosara Pauloac alahéra kecgic ieneŋ azoazoroiguc ménda kemmac niŋac kiwi oma haigic iwaru keŋec. ³² Waŋu azoazoroiguc ic eneŋ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelon yanda waŋgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niŋ tocgéŋic hénia imi ménda niŋasarigic. ³³ Waŋu Yuda ic ieneŋ

alagina mén qara Aleksande naŋgémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néŋ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindiŋimanŋ zé acgina qaimac niŋac méranéŋ séséc waŋ énécmiyec.‡ ³⁴ Waŋu ic ieneŋ ic imi Yuda ic wanzac imi héŋteŋgicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma naŋgic; Efeso ic neŋaŋ Atemi i eŋeŋa yanda! ³⁵ Imuhuc waŋkecgic taŋu imuac kiwi oo ic inéŋ ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areŋa yanda miŋinanéŋ Atemi yanda ninawac ocmuŋ zéma baniara kurumeŋ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziŋ imi baec séc ic embac moczoŋ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niŋ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya mén ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eneŋ embac nemuninawac ocmuŋ igucnec iwawai mén kowu ménda megic. Waŋu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Waŋu Demetirio zéma ai ichéra ieneŋ ic ménac ara késa keczuiguc képésic zézé naléya zéma baec galengina he énécmizaoc imuac niŋ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Waŋu ac tosara mén hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda hénia qahac yomuac niŋac yéwéri mihicŋiziŋ. Ic kewu yandanéŋ nimma hétéŋ yanda niŋac ac zé nénécmiwac niŋac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro héna ac logilogiya yomuac ac bakia mén owiŋac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu tecgéyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc keŋec.

¹ Ac hétéŋ yanda imi qahac waŋu Paulonéŋ tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc keŋec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli

† 19:24: Anutu embara Daianawac qara. ‡ 19:33: Yuda ic eneŋ Paulo zéma Kristoac héniaorin niŋac hazéc mihicŋiwiŋ niŋac zénéŋgina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiŋ zé imuhuc batucgéŋic.

énécmima keñkecma Girik baeciguc kereñec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemman zé wañu Yuda ic ieneñ Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc liliñgéma kemman zé niñseliyec. ⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keñgic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naña Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieneñ walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic. ⁶ Nini saméñ yisya qahac imuac kendoñ tecgéyu Filipi ama areña yanda waima zéiciguc kaiwe méra mén keñkecma Troa ama areña yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerij.

Paulo i Troa ama areña yandaiguc merac mén mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc saméñ newiñ zéma tocgéiñ. Wañu Paulonéñ ama gianiyu kemman zéma ackuazéc zémanec nañu siñi namuña wañec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nañec. ⁹ Wañu merac mén qara Yutiko inéñ luhuc memec kifañ igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonéñ ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanéñ qéléléñgéyu tendiñgéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéñgic humuyec. ¹⁰ Wañu Paulonéñ hiñgacma eneyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéngina ménda hirimac, kekecya hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméñ nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianiyec. Ama gianiyu wai énécmima keñec. ¹² Ic ieneñ merac qeliyu amayaiguc wagicma keñgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wañgic.

Paulonéñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

¹³ Paulonéñ eneyanec baec hena kemman zé ai areña zénéncmiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc keñij.

¹⁴ Wañu Paulonéñ Aso amaiguc mihicñi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Imuacnec keñkecma Zintaiguc Kio konduj baec komociguc kereñij. Imuacnec keñkecma Mitiwoiguc Samo konduj baec komociguc kereñij. Wañu imuacnec keñkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁶ Paulonéñ ai meme 50 imuac kendoñguc Yerusalem kemman zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

Efeso ama areña yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéñ Yesuac henaoriñ héra ionac galen hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc keñgic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéñ ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc wamma kecañi imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic eneñ menéngic zéra béra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepési. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia ménéñ mén henéñu henaoriñ kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwéri ma moczoñ énézéma ku énécmiyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru kápésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo niñzénégemu niñac énézéyi. ²² Wañu niñzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenzua. Wañu ou kemma haka dimuhucya mén mihicñimañ imi ni ménda niñzua. ²³ Momacgucdac niñzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecma imuaru Uña Téréyanéñ hésa ama zéma zérabéranéñ mambéc néñzac imi nézézac. ²⁴ Hena menéñec imi usuñec kemma Anutunéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézéman niñac ai buña qenéñec imi metecgéman zéma neñ

nená kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanzac. opocgic.

²⁵ Ninzu, ni sugginaiguc kenha wamma héngalenj ama arenja yandawac buña énézédaczua. Wañu ini moczonj kic ségérana munjuc ménda hémmu imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñj moczonj énézédari. Imuac niñj, zésolanjwa niñgic, sugginaiguc méñnéñj méñ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eñaoac galenjë amuma rama tunhécgina imuhucyanec galenjë énécmimu. Uñja Téréyanéñj ini ionac galenjë gési énécmiyec imuac niñj Miñ Kewuac hénaorinj héra, eñeya sawanéñj bonhére énécmiyec ionac inicgalenjë wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kemba haséñj kazu zérágucnéñj onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Wañu eñanj sugginaiguc ic tosara hicñjima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñjac ac qarinj qarinjia zému. ³¹ Imuac galenjingina mema kecmu! Wañu yawuñj haréwéc séc siñj kaiwe ménda waima kic masinaguc eñac eñac énézéañj imi niñqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéñj mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sugginaiguc ai buña mihicñjimu. ³³ Ni ic méñjac goli me siliwa me séwi usuya niñjac hémbaoc ménda wañj. ³⁴ Ini ninzu ésécnec, ni méra éréhécnanéñj ai mema ni zéma ichécna nonac iwawainina mihicñjanzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiéncmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kunenjë mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunéñj ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Halenjë énécmimia ionac ségiségigina imi halenjë késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzác.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczonj yanda iniguc siminj héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ienenjë moczonj zésiac yanda wamma Pauloac ewayaiguc giligic hiñgaru kiricne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana munjuc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kunenjë yanda wamma wagicma zéiciguc kemma

21

Paulonéñj Yerusalem kemmanj zé zéiciguc eñec.

¹ Wañu nini wai énécmima kenkecma kondunjë baec komoc Ko baec komociguc kereninj. Ama gianjyu kenkecma Rodo kondunjë baec komociguc keremma kenkecma Patara ama arenja yandaiguc kereninj. ² Imuaru zéic méñj Foinike kondunjë baec komoraiguc kemmanj zé wañu mihicñjima imuaru emma keninj. ³ Kenkecma Kipuro kondunjë baec komoc kanaigucgenjë taru hémma ogicma Siria baecigucgenjë kenkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñj hinaya haihulac wammanj zé wañu élélahaguc eñinj. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicñj énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerinj. Wañu Uñjanéñj hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñjac welec migic. ⁵ Nalé imi tegéyu ic embac waima kenni ienenjë iniñj merachécgina moczonj yanda iniguc nonagicgic ama arenja yanda imuac élélahaguc hiñgacma sakasaciguc siminj héima Miñ Kewunina zéwelec miyinj. ⁶ Zéwelecni tegéyu waiamuma zéiciguc enni ienenjë amaiguc lilingégic.

Anutuac tilinj tilinj ic Agabonéñj Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama arenja yanda igucnec kenkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama arenja yandaiguc keremma imuaru ninzénj ninzénj dacmuna yaizézé ac wañj énécmima ai meme momacguc iniguc kerinj. ⁸ Ama gianjyu waima kenkecma Kaisarea zéic alawac ama arenja yandaiguc keremma Filipino mihicñjiyinj. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac suggina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerinj. ⁹ Iwaru bérachéra imi kembonjë qahac kecgic. Wañu ienenjë moczonjë embac seranja. Wañu andiawac ara zéanjic. ¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tilinj tilinj ic méñj qara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹ Haréma Pauloac rikunja mema iminéñj eñeya héna méria zikima

yomuhuc zéyec; Uña Téréyanéh yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ienej rikuj yomuac miñina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. ¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyiñ. ¹³ Wañu Paulonéh yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humumañ niñac efidaczua. ¹⁴ Wañu ac ézéni ménda niñu waima yomuhuc zéyiñ; Miñ Kewuac ewa siñnéñ selimac.

Paulo Yerusalem keñec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zéréñ qéréñ wandacma Yerusalem eñiñ. ¹⁶ Wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ieneñ niniguc momacnec kemma Kipuru ic méñ qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiñ zé ic imi wagicma keñiñ.

¹⁷ Wañu keñkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzéh ninzéh dacmuna ieneñ goihéihéi wañ nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Wañu ama gianjiyu Paulonéh Yakoboac amaiguc nonagicma eñu inicni galeñ moczoñ imuaru hama kecgic. ¹⁹ Wañu Paulonéh yaizézé ac wañénéc midacmaguc inéh welen qemiyu Anutunéh ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzéh bénzéh énézédarec.

²⁰ Énézéyu ieneñ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzañ, Yuda ic sucni-naiguc ninzéh ninzéh ic tausenja tausenja hicñigic. Wañu ieneñ moczoñ Moseac héna ac seliseli wamma nangéanzu. ²¹ Wañu ieneñ imi geñ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ieneñ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzañ imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambiñ?

²³ Imuac nini ac méñ gézéni imuac séc wambésémañ. Nonaruiguc ic kemboñ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotoñadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu.

²⁴ Wañu geñ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbañ boña meénécmina oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niñgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzañ imi héñtegicmu. ²⁵ Wañu ic enia Yesu ninzéhégma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niñtohomu, néñ baniarawac ireha zéma imuac olémbañ zéma sac zéma yañ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac eliñgé amuma lakec kecmu niñac zétecgéma oma hai énécmiyiñ. ²⁶ Wañu ama siñjima gianjiyu Paulonéh ic kemboñ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma eñañ météré meme naléya tecgéyu eñac eñac lémbañ oo naléya wañec imi énézéwiñ niñac ama téréyaiguc eñec.

Paulo ocmuñiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbañ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémanñ zé wañu Paulonéh ocmuñ téréyaiguc nankeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ieneñ i hémma ic momac yanda qerigina acginanéñ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neñañ hazéc wañ nénécmima héna acnina zéma ocmuñ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuñ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezapi qezac. ²⁹ (Imi mia ic méñ Efeso ama areña yanda igucnec qara Tirofimo inéh Pauloguc ama areña yanda imuaru keñkeñ haha wañu hémma inéh ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezañ imuhuc zéma niñgic.) ³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuñec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeñginanéñ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic eneñ Paulo qehumuwiñ zé wañgic Yerusalem imi hétéh yandayaguc wañec imuac surucya yaré ic 1,000 galeñgina iwaru hayu niñec. ³² Ac imuhuc nimma

imuarunec yaré ic tunhéra zéma yaré ic 100 imuac galeñhéra énépésima usunec mekenjic. Wañu héténj meme ieneñ yaré ic 1,000 imuac galeñ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema nanjic imi waima eñ nanjic. ³³ Wañu yaré ic 1,000 ionac galeñgina iminéñ kemma Paulo wagicma señ hésanéñ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai wañec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tunj sugina igucnec méñnéñ méñac, méñnéñ méñac qacma zégic qewelónj niñac hénia niñtegicmacac séc qahac wañu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niñac énézéyec. ³⁵ Wañu Paulonéñ déc héniaiguc emmanj zé wañu ic eneñ kaiziliweñ yanda wammigic yaré ic ieneñ Paulo eliñgémima hua nanjémima enjic. ³⁶ Imi mia ic tunj yanda ieneñ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niñ imuhuc wañjic.

Paulonéñ saiwa ac wañamuyec.

³⁷ Wañu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiñ zé wañjic Paulonéñ yaré ic 1,000 imuac galeñ ézéyec; Ninna ni ac méñ hia gézemañac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzañ? ³⁸ Imuhuc wañu gi becnec yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérésiaiguc kenec Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonéñ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areña yanda imuacnec. Kilikia imi ama areña yanda enomia qahac. Gi niñnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Wañu inéñ nimmiyu Paulo i déc hénia imuac boñaiguc namma ic méranéñ séséc wañ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéñ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Manjoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niñjic. ² Paulonéñ Hebraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niñac némbéñ yanda qema nanjic. ³ Wañu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hicñjiyi. Wañu

ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac hénia ac selianec ku néñu niñareñ gédari. Wañu ini moczoñ yanda deguc wañanzu ésécnec Anutuac niñ wamma geriwaguc ai meanji. ⁴ Wañu hénia qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc wañ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocañi. ⁵ Héfac oo ic eneña zéma galeñ ieneñ imi haka imuac héipuc ic wanzu. Wañu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areña yandaiguc kecañjic ionac kiwi mema ama imuac ninzénj ninzénj ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niñ kenji.

⁶ Kenkecma Damasiko ama areña yandaiguc hosuru kemba gau komoc ésécnec wañec. Wañu imuaru kuruñeñ igucnec asac mararañ yandanéñ élanzañnec mama hoturunéñec. ⁷ Hoturunéñu ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa méñ yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ némma keczañ? ⁸ Zéyu zéyi; Miñ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu Nazarete ama areña igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ieneñ asac mararañ sac héñgic, néñ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niñjic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miñ Kewu ni némac wammañ niñac wanzañ? Zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areña yandaiguc kenna ic méñnéñ guac ai buña qegéñzua imi moczoñ gézémac. ¹¹ Wañu ni imi asac mararaña niñac kicnanéñ hémmañac séc qahac wañec imuac niñ ic tosara niguc kecgic ieneñ méranaiguc népésima hérénéñgic Damasiko ama areña yandaiguc kenji.

¹² Ama areña kunéñ yanda imuac ic méñ qara Anania inéñ hénia ac séciguc keru Yuda ic ama areña yanda imuaru kecgic imi eneñ momac yanda iwac ehéihéi wammianjic. ¹³ Ic iminéñ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzénj ninzénj ic munana Saulo, kicga muñguc hima hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héji. ¹⁴ Wañu ac

yomuhuc nézéyec; Yandahécnina ionac Anutunéh eneya ewa siñ imuac gézéyu niñasarima Solaña miñina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémañ niñac gésigéyec. ¹⁵ Imuac gi iwac niñ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niñnec imuac héipuc wamma énézézésémañ. ¹⁶ Wañu némac niñ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesga zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Wañu Yerusalem liliñgéma hama ocmuñ téréyaiguc emma zéwelecma tiliñ tiliñiguc Yesu héñi. ¹⁸ Hémba Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ienen ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi focdac ama areña yanda yomi waima kembésémañ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzénge géngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgo-tocgo amaya amaya kenji imi ic youmi enej nindaczu. ²⁰ Wañu buña zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc wañ énécmima i qegic ionac malekugina galeñgéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Keñna, neñ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénzéh nimmanec kecgic, néñ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéh baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitoton héigic enec. ²⁴ Wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic enej némac niñac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niñac qesimima hihilocnéh qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Wañu hésa yañ séwélanéh nec meyacgégic iminéh qatégic Paulonéh yaré ic 100 ionac galeñ méné hosuraiguc wañu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéh hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéh nimma 1,000 ionac galeñ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac

wammañ zé wanzañ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Wañu Paulonéh zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buña meyi. Wañu Paulonéh zéyec; Ni imi hicñi hicñihicñina igucnec éréma deguc Roma ic kecanzua. ²⁹ Wañu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiñ zégic imi enej waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galeñginanéh acguc Paulo i Roma ic imi niñ asarima hésanéh qatémeyec késpedesic imuac niñac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Yuda ic enej Paulo némac niñac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niñac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuñ eneña Sanhederin tocge énécmima Paulo wagicma hiñgacma wéséginaiguc oporu nañec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéh gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécnna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solañanec Anutuac kiwaiguc kecanzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic eneña Ananienéh Pauloac hosuraiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonéh yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demin lalac Anutunéh gumac. Gi hénna aciguc niñgési némmañ zé tacma hénna ac imi logima ni numu niñac énézézañ? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nañgic ienen yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eneña efima zébirimizan? ⁵ Zégic Paulonéh yomuhuc zéyec; Dacmuna hécnna, inéh hofac oo ic eneñagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac hénnaorin hécga ionac galeñgina ménda zébiri miwésémañ.

⁶ Wañu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, wañu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéh niñasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécnna ni

imi Farisaio ic, esaŋ ambéhcna ieneŋ Farisaio ic kecgic. Imuac ni niŋkumuma humuc igucnec yacyac imuac naŋgéma zéwa aciguc nopoczú. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneŋ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uŋa zéma qeri uŋa iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzéhégic, néŋ Farisaio ic eneŋ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoŋ keczu zéma ninzéhégic. Imuac niŋ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic suginaiguc hazéc ac hicŋiyu méndéŋ amugic. ⁹ Waŋu imuaru tohalic yanda hicŋiyec. Waŋu Farisaio ic ionarunec héna acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niŋni képésira qahac wanzac. Uŋa méŋ me Kua meme uŋa méŋnéŋ ézéciguc dimuhuc zéwiŋ? ¹⁰ Waŋu hazéc ac imi kuneŋ yanda waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ Paulo késahérégic séwéla tegicbac niŋ zénéŋa hiriyu, yaré ic ieneŋ haréma ic sugina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niŋ énézéc.

¹¹ Waŋu Miŋ Kewunéŋ siŋi imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézéc; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézəŋ imuhucyanec Roma ama areŋa yandaiguc acguc héipuc ac waŋ némbésəŋ.

Yuda ic tosia eneŋ Paulo qewiŋac zéma ara zégic.

¹² Ama gianaŋiyu Yuda ic ieneŋ tunŋinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiŋiguc yakanina ménda newiŋ zéma zéseligic. ¹³ Ic eneŋ qeriginanéŋ zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zaŋgégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic eneŋ mia hofa oo eŋeŋa zéma galeŋ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiŋiguc yaka ménda newiŋ. ¹⁵ Imuac eneŋ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muŋguc nimma didiŋanec zétecgéwiŋ. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénaiguc qehumuwiŋ zé ninziŋ.

Paulo ac saŋec imi niŋec.

¹⁶ Waŋu Paulo deuyanéŋ ac saŋec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oŋa Paulo ézéc. ¹⁷ Ézéyu Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋgina méŋ uruma yomuhuc ézéc; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru wagicma kenna ac méŋ késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru kemma yomuhuc ézéc; Merac yominéŋ ac méŋ késakeczac imuac niŋ hésa ic Paulonéŋ nuruma merac yomi wagicma guaru hamaŋ niŋac qesinéŋzac. ¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ merac mériaiguc késama sasəŋgiaiguc wagicma kemma éléŋ qesimiyec; Némac ac nézémaŋ zé wanzəŋ? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ieneŋ Pauloac ara muŋguc didiŋanec nimbiŋ zéma hénaoriŋ hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niŋac qesigémbiŋ zé ewa momac wamma ac saŋec zézu. ²¹ Waŋu gi acgina ménda niŋ énécmiwésəŋ. Ic zaŋgégina 40 ogicogiranéŋ Paulo qehumuwiŋ zéma saŋgima mambéc taczu. Ieneŋ imi i ménda qewiŋiguc nene ménda newiŋ zéma acgina zikigic. Waŋu ieneŋ zéréŋ qéréŋ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niŋac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galeŋgina inéŋ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéc; Gi ac nézézaŋ imi ic méŋ ménda ézécwésəŋ.

Kawali ieneŋ Paulo Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc késama keŋgic.

²³ Waŋu yaré ic 100 galeŋgina éréhéc ururuma ac yomuhuc ézéc; Baec héna keŋkeŋ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac kesa kesa yaré ic 200 énézécic zéréŋ qéréŋ wamma kecgic siŋiya 9 kilok waŋu Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc keremmu. ²⁴ Waŋu Paulo bənzéŋ baec galeŋ Feliki iwaru wagicma kemmuac niŋ becosic méŋ héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Waŋu inéŋ kiwi méŋ yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neŋ kewuna baec galeŋ Feliki guac yaizézé ac waŋgəŋzua. ²⁷ Yuda ic ieneŋ ic imi qehumuwiŋ zé waŋgic.

Waņu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Waņu aciguc opocgic imuac hénia nimmañ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma kenji. ²⁹ Ara zégic imi moczon hénia acgina imuac ara wañec, néñ iwawai wañec méñnéñ mén qehumumu me hésanéñ ziki mimiawac séc ménda wañec imi mihicñiyi. ³⁰ Waņu ic tosanéñ ic yomi qewiñ zéma ac sañec zégic ic méñnéñ nimma nézéyu duña guac muru méliwa hazac. Waņu ara zézu ic imi eneñ imuhucnec guaru kemma ara gézému niñac énézézua.

³¹ Waņu baec hénia yaré ic ieneñ énézéyec séc Paulo siñiyaiguc wagicma kenkecma Antipatri ama areña yandaiguc kereñgic. ³² Imuaru ama gianjiyu becotic yaré ic ieneñ Paulo wagicma kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kemmuac niñ ionac muru opocma baec hénia kenkeñ yaré ic ieneñ yaré ic ionac amaiguc lilingéma hagic. ³³ Becotic yaré ic ieneñ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma baec galeñ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galeñnéñ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niñasariyec. ³⁵ Waņu inéñ Aciguc gopoczū ic imi eneñ hama harégic guac ac nimmañ imuhuc zéma yaré ic eneñ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeñgégic tacmac niñ énézéyec.

24

Paulonéñ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nañec.

¹ Kaiwe ai meme méra mén tecgéyu hofac oo ic eneña Ananianéñ qeriawac galeñ tosara zéma hénia acac zézé ic mén qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hiñgacma Paulo aciguc opocbiñ zé baec galeñac kiwaiguc nañgic. ² Waņu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéñ baec galeñ ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geñ hia galeñgé nénécmína lu-aeiguc kecanziñ. Waņu bian héhéñawac ninñ yandaga niñac baec yomuaru hai

netec ai sasala hicñianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicñiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niñgéñanziñ. ⁴ Waņu yéwéri ménda gémbiñ zé ac hotonadac gézéni gi ewa bénezéñgaiguc niñnéncmína. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec wañanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugginaiguc qewelon yanda mihicñi énécmianzac. Inéñ mia hénia ikorawac miñina Nazareteneñ iwac tohotoho ichéra ionac galeñgina. ⁶ Waņu inéñ ocmuñ téréyanina mezapi qemañ zéyu késayiñ. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geñgaoc zéqesi wammima acnéñ qatémiziñ imuac hénia imi moczon niñ asariwésémañ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéñ baec galeñac kiwaiguc ac bakia méleñec.

¹⁰ Waņu baec galeñ yandanéñ Paulo orucnéñ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuñ sasala gésigési ic eneña kecanzañ imi nimma saiwa acna efima gézémañ. ¹¹ Niñtegiñzañ ésécnec, ni Yerusalemiñguc Anutu mepésimañ zé emma kecba ai meme ¹² ménda ogirec. ¹² Waņu ieneñ ni ocmuñ téréya qeriaiguc ic méñguc ac mén ménda zéwa néñgic. Waņu tocgotocgo amaiguc me ama areña yanda imuac héniaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé mén ménda wañ énécmiwa néñgic. ¹³ Ic yomi eneñ aciguc nopocma gézézū imuac héipuc ac mén gézémuac séc qahac. ¹⁴ Waņu ac yomi mia héla wanzac, Ni hénia qelia mén ieneñ hénia ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Waņu ni Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ ogic hezac imi moczon zéma iwawai hénia ac séciguc hezac imi moczon niñzéñgéanzua. ¹⁵ Waņu ic yomi eneñ iwawai méñac Anutu niñzéñgéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, waņu imi mia yomuhuc; Ic solaña zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niñac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaña kecmañ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua.

17 Waṅu yawuṅ sasala baec lakeciguc kecaṅi, waṅu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicṅizu ionac énécmiwiṅ zéma haleṅ zéma Anutuac buṅa haihaiya mema hayi. 18 Waṅu Anutuac buṅa imi haimaṅ zé météré amuma ocmuṅ téréyaiguc eṅi. Waṅu tocgotocgo me hétéṅ mén ménda wamma eṅdac kecba mihicṅi néṅgi. 19 Waṅu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ieneṅ mia nuac kápésic mén héṅgiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. 20 Imi qahac waṅu ic yomi eneṅ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc naṅi imuaru nuac kápésic mén mihicṅigiciguc gézému. 21 Ionac sugcinaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac naṅgéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac mén zémuac séc qahac.

22 Felikinéṅ héná imuac buṅa niṅhumuyec imuac niṅ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeṅ Lisia mayuguc acgina zétecgémaṅ. 23 Waṅu yaré ic 100 ionac galeṅgina ménac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic eṅ keru galeṅgému. Alahéra ménéṅ mén haréma goi héihéi wammiwiṅ zéṅic ménda qetalimu.

Paulo yawuṅ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeṅnéṅ waima keṅec.

24 Ai meme tosara kecma Felikinéṅ iniṅa Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac ninzéh ninzéh imuac hénia imi érézéyu niṅoc. 25 Waṅu haka dindiṅa zéma séwi siṅac sigi kecec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéṅ aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura ménu titiṅa hicṅiyu muṅguc héihéré gémmaṅ. 26 Waṅu inéṅ ara sac nimmac niṅac ménda waṅec, Paulonéṅ soukiwa mimac niṅac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac waṅoc.

27 Waṅu yawuṅ éréhéc tecgéyu baec galeṅ qara Porikio Fesito inéṅ Felikiac tatac késayec. Waṅu Felikinéṅ Yuda ic

ewa hia waṅ énécmimaṅ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ieneṅ Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zéṅic.

1 Fesitonéṅ baec galeṅ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areṅa yanda igucnec Yerusalem eṅec. 2 Eṅu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeṅhécgina ieneṅ iwaru keremma Paulo acnéṅ qatéma ézégic. 3 Waṅu ieneṅ hénáiguc saṅgima Paulo qéhumuwiṅ zéma acgina nimma Fesitonéṅ niṅénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamac niṅac welecmigic. 4 Zéṅic Fesitonéṅ yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Waṅu ni imuaru muṅguc liliṅgéma hiṅgacmaṅ. 5 Pauloac kápésic mén hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hiṅgacma zému.

6 Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama areṅa yandaiguc mekeṅec. Ama siṅima gianiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niṅac énézéyec. 7 Inéṅ haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ieneṅ lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zéṅic. Waṅu acgina héipuc wammucac séc qahac waṅec. 8 Zéṅic Paulonéṅ kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neṅaṅ héná ac me ocmuṅ téréya me Roma ic kewu Kaisawac kápésic mén ménda waṅi. 9 Waṅu Fesitonéṅ Yuda ic eneṅ niṅgic hiarumac niṅac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémaṅac wanzaṅ? 10 Qesimiyu Paulonéṅ yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc naṅkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geṅgaoc ninzaṅ ésécnec ni Yuda ic. Waṅu iwawai biria mén ménda waṅ énécmiyi. 11 Ni héná ac logima kápésic mén mewa nuwiṅ zézuiguc humumaṅ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoṅ héla qahac wanzaciguc ménéṅ mén ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéṅ acna

zétécgémac niṅac wanzua. ¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiṅ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizanṅ imuac Kaisawac muru kembésémaṅ.

*Ic kewu Agripanéṅ Fesito
hicṅimima Pauloac niṅac ézéyec.*

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauṅa Beanike ierenṅ Kaisarea zéic alawac ama areṅa yandaiguc hiṅgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Waṅu ierenṅ ai meme sasala imuaru tacyac waṅic Fesitonéṅ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéṅ hésa ama ic ménṅ waima keṅu tacma keczac. ¹⁵ Waṅu ni Yerusalem eṅi nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeṅ ienenṅ iwac hazéc ac zéma késpedesiraguc zéma zétécgémaṅ niṅac welecnéṅgic. ¹⁶ Waṅu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic ménṅ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda aṅamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niṅgicnec waimiwiṅ imi Roma ic nonac haka silicnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ienenṅ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Waṅu ac wammigic ienenṅ ac zégic, néṅ késpedesira ménṅ nimmaṅ zé mambéc keru imi ménda mihicṅiyi. ¹⁹ Waṅu eṅaṅ hénagina zéma ic ménṅ qara Yesu iwac niṅ Paulonéṅ humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niṅ zéenṅ zéma waṅgic. ²⁰ Waṅu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiṅimaṅ zéma hocma Paulonéṅ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémaṅac wanzanṅ? zéma imuhuc qesimiyi. ²¹ Waṅu Paulonéṅ Roma ic kewunéṅ acya zétécgémac niṅ galeṅgé mimanṅac welecnéṅec. Waṅu keṅkeṅ naléya ducṅiyu méliwa Kaisa† iwacmuru kemmac niṅ ézéwa hésa amaiguc taczac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanéṅ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmaṅ zé wanzua. Zéyu Fesitonéṅ zéyec; Hia oraṅguc nimbésémaṅ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc naṅec.

²³ Ama gianjiyu Agripa zéma Beanike ierenṅ ehéihéi waṅ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeṅ tosara zéma ama yanda imuac ic kunéṅ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéṅ énézéyu Paulo késama eṅgic. ²⁴ Eṅgic Fesitonéṅ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niṅgic. Ic nanzac yomi iwac niṅ Yuda ic ienenṅ kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéṅgic. ²⁵ Waṅu ni niṅgésiwa haka humucac séc ménṅ ménda waṅec. Waṅu i eṅeyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niṅ iwaru mélimimaṅ zé wanzua. ²⁶ Waṅu ic kewu eṅeṅawac ac héla ménṅ omanṅac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla ménṅ mihicṅiwiṅ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic ménṅ késpedesicyawac ara ménṅ ménda oma Roma ama areṅa yandaiguc eṅ méliwa kemmacac séc qahac.

26

*Paulonéṅ Agripa zéma Fesito
iorac kicgiraiguc ac zéyec.*

¹ Waṅu Agripanéṅ Paulo yomuhuc ézéyec; Geṅgaoc ac zéna guac niṅgenni. Zéyu Paulonéṅ méranéṅ séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic enéṅ ac waṅ nénzū imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémaṅ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczanṅ imuac niṅ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénezṅgaiguc acna zéwa niṅnémbésémaṅ. ⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ienenṅ moczoṅ nindaczu. ⁵ Ienenṅ becarunec nalé horua néṅgicac néṅanzu imuac niṅ héipuc waṅ némmuac siṅgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuṅ ménṅ hénia ac dindiṅanec méndacanzu

* 25:12: Romawac ic kewu yanda niṅac Kaisa zéaṅgic.

† 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. ⁶ Wañu ni Anutunéh yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc kecanzua. Wañu hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua. ⁷ Wañu zikiziki ac imuac héla imi késawiñ zéma Israelac qelihéra kisic arenhéra 12 neñañ sinji kaiwe séc Anutu mepési mianziñ. Ic kewuna, buña imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneñ aciguc nopoczuz. ⁸ Anutunéh humumia meqeli énécmianzac, héla imi ini némac niñ niñgic ménda wawañac ésécnec wañanzac? ⁹ Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama areña igucnec iwac qac buña mesoho wammimañ zé iwawai moczoñ tinduc wammañ imuhuc zéma niñi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buña mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma ker. Wañu unuhumuwiñ zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimañ zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qerina geriwiguc wañu mebir énécmimañ zé ama areña yanda yanda Yuda baec séñgañgeñ hezac imuarugeñ acguc kenji.

¹² Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areña yandaiguc kemmañ zéma kenji. ¹³ O, ic kewuna, kenkecba gau komoc wañu, kurumenunec asac mararañ kaiwe kiwa asac mararaña ogicogira imuhucyanéh mama ni zéma ichéna hoturu nénécmima getagali nénécmiyec. ¹⁴ Wañu nini moczoñ baeciguc tendiñgé nunuyu hema ewa mén Hebraio aciguc yomuhuc niñi; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zéraiguc hénaganéh qena guyu sinja hia nimbésémañ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganéh tima nanna, ni imi gi iwawai hénzañ imi zéma kecma gézéwa hémbésémañ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qeqe icna wambésémañac

gésigémmañ zé hicñigénzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geñ kicgina méwéréngé énécmiwa sinji igucnec asac mararañ igucgeñ, Biri mininawac kuc igucnec Anutuac murugeñ lilingéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzénge némma météré ic sugginaiguc ai buña késamu niñac neñ geña ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac suggina igucnec gésigémma muñguc ionac muru méligémmañ.

Buña suruc énézéyec imi muñguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niñ ni iwawai kurumenunec nézéyu hénji imi ménda getalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areña yanda miñina, wañu kenkecma Yerusalem miñina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru lilingéma hama haka hiabia, qeri melen melenac séha wammu niñ ackuazéc énézéma ker. ²¹ Wañu imuac niñ Yuda ic eneñ ocmuñ téryaiguc népésima nuwiñ zé wañgic. ²² Wañu Anutunéh nanjénéñu érékecma deguc ic eñeña mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéañiac énézéanzua. Wañu zéanzua imi ac mérera qahac. Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma Mosenéh iwawai kilen hicñimac zégic imi sac énézéanzua. ²³ Kristonéh qenzeñ manzeñ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararañac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neñ zéñangéanzua.

²⁴ Paulonéh zédiñima ac imuhuc énézéyu Fesitonéh ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niniñ yandaganéh qeriga mesoho géñzac. ²⁵ Zéyu Paulonéh ac yomuhuc melen miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néñ ac héla niñareñgéma zézu. ²⁶ Ic kewu, geñaoc iwawai hicñiyec imi moczoñ nindaczañ imuac niñ ni efima gézézua. Iwawai imi baec wañgoñaguc ménda hicñiyec. Imuac haka méñac méñ guac kicga igucnec musañ gégéyawac méñ ménda hezac imi ni ninzéngezua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzéngeanzañ? Gi ninzéngeanzañ imi

ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanén Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotoṅadac zéma Kristoac ic wammaṅ niṅ meseli nénzaṅ me? ²⁹ Waṅu Paulonén zéyec; Ac hotoṅa me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néṅ tosara deguc acna ninzu ini moczoṅ seṅ hésana yomuac sac ménda mihicṅjima nena éséc nec téṅgéṅ wammu niṅac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galen zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneṅ moczoṅ yacma keṅgic. ³¹ Kemma eminiṅ wamma eṅawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka ménṅ humumia me hésa amawac buṅa wawaṅa séc ménṅ ménda waṅec. ³² Waṅu Agripanén Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanén* acya zétecgémac niṅ ménda welec miwac nec geṅ hia hulac miwaṅec.

27

Paulo Romaiguc wagicma kemmu niṅac zéiciguc opogic.

¹ Italia baeciguc zéiciguc kembiṅac niṅ baec galenṅnéṅ zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galenṅgina ménṅ qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ² Zéic ménṅ Adramiten ama arenaṅ yanda igucnecnéṅ Asia baeciguc ama arenaṅ yanda tosara kondunṅ giṅgiṅaiguc tacma keṅec imuaru kemmanṅ zé taru eṅiṅ. Waṅu Makedonia ic ménṅ qara Aristako, Tesalonika ama arenaṅ yanda iguc nec imi momac nec keṅiṅ. ³ Ama gianjiyu zéicnéṅ Sidon ama arenaṅ yandaiguc kereṅ héiyu Yulionén Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niṅ ézéyec. ⁴ Ama imuarunec muṅguc hénima kenni Luhuc kembiṅ zé waṅiṅ imuhuc geṅ nec hayec imuac niṅ Kipuro baec komoc imuac héiya iguc nec luhuc qiziziṅgéma keṅiṅ. ⁵ Waṅu Kilikia kondunṅ zéma Pamfilia kondunṅ qericma keṅkecma Likia baec Mira ama arenaṅ yandaiguc kereṅiṅ. ⁶ Imuaru zéic Aleksandria ama arenaṅ yanda iguc nec ménṅnéṅ Italia baeciguc kemmanṅ zéyu yaré ic 100 galenṅginanéṅ

nonagiru imuaru eṅiṅ. ⁷ Waṅu zéic iminénṅ bénzénṅ bénzénṅ keṅkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondunṅ baec komoc wésiaiguc kereṅiṅ. Waṅu luhucnéṅ ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete kondunṅ baec komoc kanaya iguc nec keṅiṅ. ⁸ Baec komora imuac giṅgiṅaiguc méndacma qenzeṅ manzeṅ qema kemma Lasea ama arenaṅ yanda hosuraiguc zéic ala ménṅ qara Zéic Asia Soroc imuaru kereṅiṅ.

Pauloac ac ménda nimma héná méṅu kemma yéwéri mihicṅjigic.

⁹ Kondunṅiguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaṅa imuac kendoṅ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunṅnéṅ biriyu keṅkeṅawac séc ménda waṅec. Imuac Paulonén gorogina zéma yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba héná yominénṅ hina zéma zéic sac nec qahac, néṅ ic neṅaṅ kekecnina acguc nonagicmacac séc wanzac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenṅginanéṅ Pauloac ac niṅbipima zéic galenṅ zéma zéic miṅjina iorac ac nimma tohoyec. ¹² Waṅu kondunṅ imi zéicnéṅ saṅgeṅa naléyaiguc hia tatarawac séc ménda waṅec. Imuac sasalanénṅ kondunṅ imi kilenṅ waima Krete baec komoc imuac ama ménṅ Foiniksi imuaru keremma tacni saṅgeṅa naléya tecgémac niṅ zégic. Ama baec imuac sunṅguruṅa bakianénṅ Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. waṅu baec bakia ménṅnéṅ Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Kondunṅiguc hiṅgacbiṅ zé waṅiṅ.

¹³ Waṅu luhucnéṅ Is imuac héiya iguc nec bénzénṅ éréyu nanṅgé nénécmizac imuhuc zéma nimma aṅga hérégic éréyu Krete kondunṅ baec komoc giṅgiṅa méndacma keṅgic. ¹⁴ Keṅgic nalé ménda horugiyu kondunṅ baec komoc imuac qaha iguc nec qeuqewaṅ luhuc ménṅ qara Is iguc nec iminénṅ mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeṅ kemmacac séc qahac waṅu mebiṅpima waigic luhucnéṅ zéic wagicma héná méṅu keṅec. ¹⁶ Keṅkecma baec komoc

* 26:32: Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunénṅ

ménj qara Kauda imuac giŋgiŋa igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keŋiŋ imi galeŋgéwiŋac séc qahac waŋec. ¹⁷ Waŋu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Waŋu zéic téwac niŋac rewakaŋnéŋ bawa igucnec wagic emma zikiyiŋ. Waŋu sakasac éré éréya ménj qara Siriti imuaru emmac niŋac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéŋ nanjé nénécmiyu keŋiŋ. ¹⁸ Waŋu luhuc niŋac qenzen manzen nimma kerin. Imuac niŋ ama giŋiyu hina tosara konduniguc giligic hiŋgarec. ¹⁹ Waŋu ama muŋguc siŋjima giŋiyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hiŋgarec. ²⁰ Waŋu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu ménj ménda hicŋiyu héŋiŋ. Waŋu luhuc yanda qemanec naŋu ewa qerininaiguc kekecac niŋkumu ménj ménda he nénécmiyec.

²¹ Waŋu ic sasalanéŋ nalé horua nene newiŋac séc qahac waŋu eŋ kecgicguc Paulonéŋ kemma sugcinaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete kondun baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihicŋjima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac waŋ énécmiwa niŋgic. Zéic imi qahac wammac, néŋ ic méŋnéŋ ménj ménda humumac, imuac ewagina déŋ waŋu. ²³ Deguc siŋjiaiguc miŋna Anutunéŋ eŋeya buŋa kecanzua nuac muru kua meme uŋaya ménj méliyu mama hama maréŋnaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémaŋ. Waŋu Anutunéŋ ic giguc zéiciguc keczu imi moczoŋ ewa hiawac géŋu guac buŋa wandacmu. ²⁵ Imuac alahécna ini ewagina déŋ waŋu, ni Anutu ninzéŋgézua. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéŋ kondun baec komora méŋiguc eŋu nini imuaru osiwiŋ.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 waŋec. Waŋu Adria konduniguc lelecgémanec kerin. Siŋi namuŋa igucgeŋ zéicac ai ic ieneŋ niŋgic baec hosuru hazin éséc waŋec. ²⁸ Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hiŋgaru 37 mita waŋec. Komora ménj kemma hésa qétéyaguc

muŋguc haigic hiŋgaru 28 mita waŋec. ²⁹ Waŋu haroŋaŋiguc emma qewin niŋac bacgina yandiyu zéic andiaiguc aŋga 4 haigic hiŋgaru ama giŋimac niŋ welecma tacgic. ³⁰ Waŋu zéic ai ic eneŋ zéic waima néŋgacbiŋ zé nimma gomba haigic hiŋgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic sunŋuruŋaiguc aŋga ménj haini hiŋgacmac. ³¹ Imuhuc waŋgic Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ zéma ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic ic ieneŋ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaiguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneŋ gombawac hésaya hericgic konduniguc hiŋgarec.

³³ Waŋu ama giŋjimaŋ zé waŋu Paulonéŋ ic momac yanda nene nemu niŋ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina héŋgeŋ héŋgeŋ wammanec kecma nene ménda nema eŋ mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niŋac welec énécmizua. Ménda humuwiŋ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina ménj ménda mama saŋgimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméŋ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc kerin zaŋgénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomeŋgina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi konduniguc giligic hiŋgacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéŋ kondun baec komora sunŋuruŋaiguc emma zéŋgéyec.

³⁹ Ama giŋjidaŋ baec imi héŋtecgicbiŋ zé hibipigic. Waŋu kondun bakiaiguc sakasac séŋgaŋgeŋ heyu zéicnéŋ imuaru keremma emmac niŋac zéma niŋgic. ⁴⁰ Ic tosara eneŋ aŋga hésaya qericma konduniguc giligic keŋu tosanéŋ maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéŋ eŋu zéic imi luhuc mema sakasac igucgeŋ keŋec. ⁴¹ Keŋu doku néwéc néwécnec hahayanéŋ euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eŋec. Waŋu zéic sunŋuruŋa kiselima tacma seli qeyu temboŋ yandanéŋ zéic andia kuyu zéic andia imi zéŋgéyec. ⁴² Waŋu hésa ama ic eneŋ fifia mema kemma

néngacbu niñac yaré ic eneñ unuhumuwiñ zé ac zégic. ⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac kekecy a angéña timañ zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac konduniguc luma hiñgacma fifia mema baeciguc eñgic. ⁴⁴ Wañu tosara eneñ palañ me zéic bakia qahaiguc emma keñgic. Imuhucnéñ imuhuc wamma moczoñ élélahaiguc endacma ménñ ménda humugic.

28

Ic ieneñ susunec Melite kondun baec komociguc endacgic.

¹ Élélahaiguc bénzérñec emmaguc baec komoc qara Melite imi zégic niññ. ² Wañu baec komoc imuac miñina ieneñ ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sañgeñ qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic. ³ Wañu Paulonéñ geric tosara mutulañgéma haiyu hiñgarec wañu imuac qeria igucnec mokoleñ ménñéñ séwéla geric wañu éréma iwac mériaiguc pipima nañec. ⁴ Wañu baec miñina ieneñ mériaiguc mokoleñ nañu hémma eminiñ wamma zégic; Ic yomi ic tosara unuyec gezañ. Konduniguc ménda humuyec, néñ solañ miñinanéñ ménda waimiyu kecmac. ⁵ Wañu Paulonéñ mokoleñ qetecgéyu gericiguc hiñgaru yéwéri ménda mihicñiyec. ⁶ Imuhuc wamma nañu ieneñ sisiwiñ hicñimimac me élanzañnec tendiñgéma humumac zéma mambéc nañgic. Wañu nalé horua haka méréra ménñ ménda hicñimiyu hémma zégic; Ic yomi anutu.

Paulonéñ hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerin imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi wañ nénécmiyec. ⁸ Wañu Popilio mañgocya hafi hicñimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéñ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc

wañu ama areñ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ieneñ harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Wañu ic ieneñ eenina kuneñ yanda héigic. Wañu kembiñ zé enni hénaiguc hocbiñac hezac héna mauñ iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

Paulonéñ zéic ménñiguc keñkecma Roma ama areña yandaiguc kereñec.

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tecgéyu zéic ménñ Aleksandria imuaru sañgeña naléya ogiru kemmac niñ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Wañu imuaru emma waima keññ. ¹² Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerin. ¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéñ baec wañgoña Saut igucnec hayu kenni ama muñguc siñima gianñyu Puteoli ama areña yandaiguc kereññ. ¹⁴ Kenni ama areña yanda imuac ninzén ninzén dac muna ieneñ héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areña yandaiguc kereññ. ¹⁵ Wañu ama areña yanda imuac ninzén ninzén dac muna hécnina ieneñ nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeñaiguc mihicñi nénécmigic. Tosianéñ ama baec qara ménñ Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicñi nénécmigic. Wañu Paulonéñ inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéyec.

¹⁶ Roma ama areña yandaiguc kerenni baec galeñnéñ zéyu Paulonéñ yaré ic ménñéñ galeñgé miyu ama saméña ménñiguc tacyac wañec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc wañu Yuda ic ionac suggina igucnec ic kuneñ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac ménñ ménda zéyi, néñ Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopogic. ¹⁸ Wañu

* 28:11: Neñañ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

Roma ic ieneṅ qesinémma kápésicna mén humucac sécyá ménda mihicṅima hulac némmu niṅac zégic. ¹⁹ Waṅu Yuda ic ieneṅ selianec qetaligic, héná mén qahac waṅu, Kaisanéṅ acna zétecgémac niṅ waṅi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimaṅ zéma you ménda hayi. ²⁰ Waṅu ni hénia imuac niṅ mia inicma iniguc zéeminiṅ wambiṅ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neṅaṅ ninzéhégéma mambécanziṅ imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niṅ kiwi mén ménda haigic hayu héniṅ. Waṅu dac munahécnina ionaru ménéṅ hama guac kápésicga me hazéc ac mén ménda zéyu niṅiṅ. ²² Baec séc ic embac ieneṅ héná qelia imuac hazéc ac wamma zéanžu imi nini ninziṅ. Imuac gi dimuhuc ninzéhégézaṅ imi geṅgaoc zéna nimbiṅac wanziṅ.

²³ Ieneṅ imuhuc zéma nalé megic. Waṅu nalé imi ducṅiyu Yuda ic sasalanéṅ Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Waṅu Paulonéṅ Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandawac ac suruc imi suṅgeṅec hénima énézéma keru ama siṅiyec. Waṅu Moseac héná ac zéma kua meme ic ieneṅ kiwi ogic hezac iminéṅ meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimaṅ zé waṅec. ²⁴ Waṅu ic tosananéṅ ac zéyec imi ninzéhégic. Waṅu ic tosananéṅ ménda ninzéhégic. ²⁵ Waṅu acgina zéma zéqeqetali waṅamugic. Imuhuc wamma waima kembin zé waṅgic. Waṅu Paulonéṅ ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uṅa Téréyanéṅ Anutuac tiliṅ tiliṅ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéṅ héra wanzac; ²⁶ Gi kemma ic tuṅ yomuhuc énézéna; Ninzu waṅu ménda niṅasarizu hénzú waṅu ménda héṅtegitzu. ²⁷ Ic tuṅ yomi ieneṅ qerigina seli qeyu ieneṅ gezacginanéṅ nimma niṅyéwérigic. Niṅyéwérima kicgina héméṅzalgic. Imuhuc qahac waṅu kicginanéṅ héṅtegitma gezacginanéṅ nimma qeriginanéṅ niṅtegitma liliṅgéma hagic neṅ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niṅ

asarimu; Anutunéṅ aṅgéh titi buṅa imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneṅ imi kiléṅ niṅtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Waṅu Paulonéṅ yawuṅ éréhéc téṅgéh ama geric mén lagulawac boṅ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmima Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandawac surucya zésai énécmima Miṅ Kewu Yesu Kristoac héná ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru ménéṅ ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizézé ac.

¹ Kristo Yesuac welen qeque icya,* ni Paulo imi, Anutuac buña suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéñec. ² Buña suruc hiabia imi, Anutunéñ kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyecñec kiwi téréyaiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac. ³ Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec. ⁴ Wañu téré Uñayaiguc† imi humuc ic sugcina igucñec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéñ énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzénégé migic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵ Iwac murunec neñañ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buña mema iwac qac buña niñac ic enia ionac sugcinaiguc ai meni ninzénégéma niñtoho wañanzu. ⁶ Ini acguc ionac sugcina igucñec Yesuac buñawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéñ he énécmimac.

Paulonéñ Roma ama areña yandaiguc kemmanac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzén ninzén ginawac surucyanéñ baec séc saima kenzac imuac buña nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua. ⁹ Nañawac buña suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéñ welen qemianzua Anutu inéñ mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misimanec onac qacgina olomma zéanzua. ¹⁰ Wañu deguc tetecgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac héna imi méñac méñ méwéréñgé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua. ¹¹ Inicmañ niñ wañanzua imuac héna imi qeri

uñawac sese téréya méñ ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzua. ¹² Imuhuc wamma sugcinaiguc kecma neñañ ninzén ninzén ninanéñ meseli amuwíñ niñac. ¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamañ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac sugcinaiguc hicñianzac ésécñec onac sugcinaiguc imuhucyanec héla mihicñimañ niñac wañanzua héna imuac mia. Wañu suraiguc héna méñ ménda béréñgé néñanzac. ¹⁴ Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniñginaguc zéma niniñgina qahac momac yanda, buña suruc hiabia énézémanañ taséna henénzac. ¹⁵ Héna imuac niñac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buña suruc hiabia zéau énécmimañ niñac siña kunéñ yanda henénzac.

Buña suruc hiabia imi Miñ Kewuac kuha.

¹⁶ Buña suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzén ninzén ic angéñ tiénécmimiawac buña. Walac imi Yuda ic ionac, duña imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niñ ni imuac gamuna ménda niñanzua, ¹⁷ Ic solaña imi ninzén ninzénanéñ kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,* buña suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solañanéñ winiñu hicñima hezac. Héna méñ igucñec qahac néñ ninzén ninzén igucñec héniama kemma ninzén ninzéniguc kenkecni solaña zénénécmimac.

Ic embac ienenéñ Anutugina andé qema siñi yanda qeriaiguc kereñgic.

¹⁸ Haka birianéñ ackuazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac héna héna zéma haka biria héna héna niñac Anutuac qeri gericnéñ kurumenéñ igucñec wininanzac. ¹⁹ Anutunéñ eñeya héna mewinini énécmiyec imuac niñac Anutuac héniaya hia nimmuac séc wanzac imi winiñu hezac. ²⁰ Baec kurumenéñ hicñiyecñec Anutuac kuha hémbénaña zéma iwac héna saña iminéñ iwawai

* **1:1:** Girik aciguc; dulos, ic imi miñinanéñ boña meyu eñeya kuc buña méñ ménda késa kecma miñinawac ara sac tohoma kecañec. † **1:4:** Uña Téréya. ✧ **1:17:** Hab 2:4

zéyu hicñiyec imuaru solañanec wininiyu hémma niñasariwiñac séc, imuac niñac ic embac imi eneñ héikenjé héihazé wammucac séc qahac. ²¹ Anutuac hénia niñtegicmaguc kilen eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeña niniñinanénj nimma nimbipigic héla qahac wañu, siñi tunumañnéñ ewa qerigina sécgé énécmiyec. ²² Wañu eñaocnec niñtegic qinñtegic ninaguc zégic, néñ ewa soho ic wañgic. ²³ Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginanénj megic, ic me, yañ qesi me, nei me, mokoleñ houhouya ionac irecgina tanec wañec.

Ic ieneñ Anutu andé qema haka ménda wawaña imi wañgic.

²⁴ Imuac niñac Anutunénj kaiseroac siñ biria zéma kaiseroac siñsiñiguc wai énécmiyu eñaocnec séwigina mebiri amudacgic. ²⁵ Imi mia ieneñ Anutuac ackuazéc héla imi melenjic ikora wandaru, kekec Miñina imi andé qemima iwawai zéyu hicñigic imuac mia sícgé énécmima mepési énécmigic. Néñ kekec miñina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacnec! ²⁶ Hénia imuac niñac Anutunénj wai énécmiyu ewa siñsiñ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ieneñ acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaiguc kereñdacgic. ²⁷ Ichécgina imuhucyanec ewa siñsiñ birianénj geric bélaña ésécnec onoyu embac héccinawac hénia imi waima ic eñaocnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécya melenj énécmiyu séwiginaiguc medacgic. ²⁸ Wañu ieneñ niniñginaiguc Anutu añgénj tiwiñ niñac ménda wañgic. Imuac niñac Anutunénj ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaña imi wañgic. ²⁹ Imi mia kápésic wawañ biriqiria yomuhucya; kaiziliwenj, hémbaoc, ewa siñ biria, nimbupuc, unuhumuc, zéénj zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria, ³⁰ andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeqe, séwi eneñ, haka biria niñareñ wawaña, neñgoc mañgocac ac qeqe, ³¹ niñ sohosochoya, ménjzé

ménjzéya, wésé niniñ qahac, goi héihéigina qahac. ³² Anutunénj wawañ meme imuhucya wanzu imi humucac buña qeénécmiyec imi niñtegicmaguc kilen eneñ sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia areñ imuhucya wañgic inicma imi hia zéma héipuc wañ énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solañ dindiña.

¹ Gi acguc haka imuhucya wañanzan imuac niñac ic ménac niñgési mima zézanj gésigési acga iminénj mia geñgac kápésicga zéteccgézac. Hénia imuac niñac zégési niñgési ic gi imi geñga kápésicga musañgémanj zé héikenjé héihazé wambésémañac séc qahac. ² Haka imuhucya wañanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuazéc héla méndacma wañ énécmianzac imi neñañ ninziñ. ³ Ic embac tosara haka imuhucya wañanzu imi zégési énécmimaguc geñga acguc haka imuhucya wañanzan. O, baec ic gi, geñ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qiziziñgéma kembésémañac tanec wanzac me? ⁴ Imi qahac wanzaciguc, Miñ Kewunénj gi ewa qeriga melembésémañ niñac goi héihéi kuaya qeçeya wañgémma qindiñi géñanzac imi ménda niñtegicma goi héihéiya zéma gum bénzénzéña zéma mambéc kekecya iminénj sécgégéñu hémma zédesi wammizanj gezanj? ⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melenj melenj imi méndacma Anutuac gésigési ai solañ zéma qeri gericya wininimac nalé imuaru qeri gericya imi mihicñimanj zé geñgaocnec metocgona eñanzac me? ⁶ Anutunénj wawañ meme wañanzac imuac séciguc icya icya tasia melenj énécmimac. ⁷ Nañselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihicñiwiñ zé wanzu ionac imi kekec hehe selia énécmimac. ⁸ Néwécgeña eneñ ewa siñ niñac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ieneñ imi qeri biric zéma niniñ biric mihicñimu. ⁹ Icyá icyá haka biria wammu séc qeri uñagina imi

zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹⁰ Wañu néwécgeña icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma luaenéh he énécmimac. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹¹ Anutuac gésigési imi solañ imuac séwíac wamma kenkésa hakésaya qahac. ¹² ic enia kecma kápésic wanzu ienéh hénac ac qahac humucac buña wandacmu. Wañu hénac acginaguc kápésic wanzu ienéh hénac ac imi méndacma zétecgé énécmimac. ¹³ Anutuac kiwaiguc imi hénac ac gezacginanéh sac niñanzu imi onac qahac, néh hénac ac tohoma wañanzu imi onac sac solañ dindiña zé énécmimia wammac. ¹⁴ Ic enia ienéh Anutuac hénac ac ménda nimma enañ ewa qeriginanéh qindiñi énécmiyu hénac acac séc wanzuiguc imi hénac acgina qahac kileñ eneyacnec enañ hénac ac ésécnec wamma keczu. ¹⁵ Ic imuhucya ienéh enañ ewa qeriginaiguc baecac hénac ac ooyawac hezac imi tohoma wañgic kekecginaiguc wininiazac. Wañu enañ ewa qeriginanéh aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolañani amuanzu. ¹⁶ Imi mia, buña suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéh Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc niníñ saña imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicñimac.

Yuda ic zéma hénac ac.

¹⁷ Gi qacga Yuda ic zéamuma hénac ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi enéh wamma ¹⁸ hénac acnéh paken ac ku énécmiyu Anutuac ewa siñ niñtegicma imuac niñgic, séc mén enéh wañanzac. ¹⁹ Wañu imuhuc wamma genğa niñac yomuhuc efima zéanzañ; Ni kic hilic onac galengina, siñiiguc keczu ionac kifagina, ²⁰ ewa soho ic ionac mindi qindiñi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Niníñ zéma ackuazéc héla hénac aciguc hezac imi tanecgira hénac hénac nuaru hedaczac. ²¹ Imuhuc zéma tosara ku énécmima kileñ genğa imi ménda kuamuanzañ me? Kowu

nene ménda wammu zéma zéau énécmima genğaoc kowu neanzañ me? ²² Kaisero ménda wammu zéma genğa kaisero wañanzañ me? Nemu irecya surema imuac ocmuñiguc iwawai haigic heyu kowu meanzañ me? ²³ Hénac acac séwi enéh wamma genğaoc mia hénac ac imi logima Anutu gamu qeque wammianzañ me? ²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niñac Anutuac qara imi ic enia ionac sugginaiguc zébiri qébiriyaguc wañanzac. ²⁵ Gi hénac ac tohoanzañiguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néh hénac ac imi logianzañiguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi enomia wanzac. ²⁶ Hénac imuac niñac imuhucyanec ic mén séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wañec inéh hénac ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néh iwac niñgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac ménéh hénac ac imi solañanec tohomaciguc inéh hénac ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma hénac ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸ Hénac imuac niñac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wañu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac. ²⁹ Imuac niñac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéh mia Yuda ic héla wanzac. Wañu séwi tasé hericheric imi qeri uñaiguc heheya, néh kiwi kicninanéh hémbiñac séc imuaru ménda heheya. Wañu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néh Anutu arunec. Imuac niñac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

Anutuac haka imi ménzé ménzéya qahac.

¹ Hénac imi imuhuc wañu, némac nananjiguc Yuda ic wamma kekera iminéh héla wanzac? Wañu némac nananjiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéh eeyaguc wanzac? ² Hénac hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc

imi niŋkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Waŋu ic toŋianéŋ ménda ninzéŋ gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéŋ Anutuac haka ménzé ménzéya qahac imi mesohomac me?

⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néŋ Anutu momacguc sac hélaguc wanzac. Imuac mia ac zézéya ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéŋgéŋa wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémaŋac hezac.

⁵ Waŋu wawaŋ memenina birianéŋ Anutuac solanŋ dindiŋa mewininimaciguc dimuhuc zéwiŋ? Baec ic hakanina méndacma zéwa niŋgic; Anutunéŋ qeri biric waŋ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niŋ Anutu imi solanŋ dindiŋa qahac imuhuc zéwiŋac séc wammac me? ⁶ Imuhuc qahac téŋgéŋ! Imuhuc wammaciguc Anutunéŋ baec ic embac dimuhuc géŋi nénécmimac? ⁷ Waŋu ic ménŋnéŋ acna melemmaŋ zé qeriyanéŋ yomuhuc sumbuŋ yanda niŋkeczac gezaŋ; Ac ikocna niŋac Anutuac solanŋ kekecyawac niŋgic ou emma edamu yandayaguc waŋu némac niŋac ni kápésic ic ésécnec zégéŋi némmac? ⁸ Imuhuc waŋu iwawai hiabia mihiŋiwiŋ zé haka biria wambiŋ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ieneŋ ac ikoc wamma zégic neneŋ ac imuhucya zéyiŋ tanec wanzac. Ac imuhuya zéanŋu imi eneŋ imuac kitiwa mihiŋimuac séc wanzac.

Ic solanŋ ménŋ ménda keczac.

⁹ Imuhuc waŋu dimuhuc zéwiŋ? Yuda ic neŋaŋ imi toŋia onogicma hiabianec kecanŋiŋ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziŋ; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczoŋ biriawac méra bawu kápésic ic keczŋi. ¹⁰ Ac kiwi ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ic solanŋ dindiŋa ménŋ ménda keczac. ¹¹ Ic niŋtegitic qinŋtegiticiguc imi ménŋ ménda keczac. Waŋu Anutuac hochoc ai wammimia ménŋ ménda keczac. ¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec eŋomia wandacgic haka hiabia wawaŋa ménŋ ménda keczac,

ménŋ méndagucnec keczac. ¹³ Déméŋgina imi kicsuaŋ suaŋa qahac ésécnec, waŋu ezelaŋ ginanéŋ ac ikoc mihiŋiŋima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecanŋu. ¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéŋ sécgéma hezac. ¹⁵ Waŋu hénaginanéŋ sac naec énécmiwiŋ zé efefianec waŋanzac. ¹⁶ Waŋu dimia me dimia keŋanŋu séc kisikiyoŋ qema saohanec waigic heanzac. ¹⁷ Waŋu ieneŋ luaeac hena imi ménda niŋtegiticzu. ¹⁸ Kicginaiguc haka ménŋ wambiŋ zé Anutuac niŋ bac yandi yandi ménda waŋanzu. ¹⁹ Neŋaŋ yomuhuc niŋanŋiŋ; Hena acnéŋ ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanzac. Imi mia baec ic eneŋ kuagina moczoŋ zikima acgina qaiyu Anutuac géŋigéŋi ai imuac bawuiguc nammu niŋac. ²⁰ Imuac niŋac baec ic ménŋac ménŋ hena ac niŋtoho tohoiguc ic solanŋa zémimia ménŋ ménda keczac. Hena aciguc imi kápésicninawac niŋtegiticanŋiŋ imuac mia.

Yesu ninzéŋgéŋi solanŋ dindiŋa zénénécmimac.

²¹ Waŋu deguc imi Anutuac solanŋ dindiŋa ménŋ mihiŋiŋi nénécmiyecac heyu ninŋiŋ. Waŋu imi mia hena ac igucnec qahac, néŋ hena ac zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic eneŋ héipuc wammimia imuacnec hahaya. ²² Imi mia Anutuac solanŋ dindiŋa, ic embac Kristo Yesu ninzéŋgéŋic séc ionac mia, ninzéŋ ninzéŋ imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. ²³ Ic embac moczoŋ yanda imi kápésic wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereŋ kereŋawac séc qahac wanzac. ²⁴ Waŋu Kristo Yesunéŋ kápésic igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hia niŋac boŋtegitic mesolanŋi nénécmimia wanzac. ²⁵ Anutunéŋ eŋeya solanŋ dindiŋa imi mewininimaŋ zé nalé horua qeri bézéŋiguc kerec. Kecma becneŋ kápésic wawaŋa imi moczoŋ hémma ogirec. Ogicma sacya ninzéŋgéŋi mimia ionac Yesu imi mulumanaŋ buŋawac kumuyec.† ²⁶ Imi mia gum bézéŋzéŋiguc nalé yomuac eŋeya solanŋ dindiŋa mewininima eŋeyaoc

* **3:9:** Me Girik ic. † **3:25:** Kápésicnina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénécmimac niŋ kumuyec.

solañ dindiña wamma, imuhucyanec Yesu ninzénge mimia ménac mén solaña zémimañ zé imuhuc wañec.

²⁷ Imuac némac hianina niñac séwi eñej wambiñ? Imi osiosiya! Wañu héna dimia, wawañ meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzén ninzénac hénaiguc sac tima kembinañ hezac. ²⁸ Imuac mia ic méñnéñ héna acac aiiguc qahac, néñ ninzén ninzénaiiguc solaña zémimia wammacac hezac imi niñtegicziñ. ²⁹ Anutu imi Yuda ic ionac nec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. ³⁰ Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzén ninzén igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzén ninzén igucnec, solaña zénénécmimac imi mén qahac, néñ Anutu momacguc. ³¹ Wañu imuhuc zéma ninzén ninzéniguc kecma héna ac imi hia auwiñ me? Imi qahac téngén, néñ héna ac imi meseliwiñac hezac.

4

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzénge miyic képésicgira waiyec.

¹ Wañu duña séwiiguc ambéc sakoñnina Abaraham imi némac iwawai mihiñiyec zéwiñ? ² Abarahamnén wawañ meme igucnec solaña zémimia wañeciguc séwi eñej wammacac séc, néñ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. ³ Kiwinén dimuhuc zézac? Abarahamnén Anutu ninzénge miyu imuac niñac wamma solaña zémiyec. ⁴ Ic méñnéñ ai mema ai boña késayu niñni boña imi ewa hiawac buña éséc ménda wanzac, néñ tasé kuku éséc wanzac. ⁵ Ic mén wawañ memeya qahac iminén képésic ic solaña zémianzac i ninzénge maciguc ninzén ninzén imuac niñac mia solaña zémimac. ⁶ Dawidi imuhucyanec ic mén wawañ memeya séha ménda hemizac, néñ Anutunén nimmima solaña zémiyu ic imi zézé ségiségiyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec; ⁷ Héna ac logigic képésicgina wai énécmima képésicgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc. ⁸ Miñ Kewuninanén ic ménac képésicya ménda olommac imi

ségiségiyaguc wammac. ⁹ Imuac ségiségi iminén séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neñañ imi yomuhuc zéanziñ; Abaraham imi ninzén ninzén niñac wamma solaña zémiyec. ¹⁰ Némac nanañiguc nañu solaña zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niñgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néñ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaña zémiyec. ¹¹ Inén séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzéngeyu solaña zémiyecac solañ dindiña imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eñeyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzén ninzén ic moczoñ yanda ionac ambéc sakoñgina wañu qelihéra héna imuhucyanec solaña zéénécmimac niñac imuhuc wañec. ¹² Wañu inén imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakoñnina wañec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néñ Abarahamnén séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzén ninzén késa kerec imuac héna tima méndacmiziñ neñañ momacnec ambéc sakoñnina wammac niñac imuhuc wañec.

¹³ Abaraham zéma qelihéra ieneñ baec moczoñ yanda mératéc memu niñac sisipac ac megic. Wañu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néñ ninzén ninzénac solañ dindiña imuarunec. ¹⁴ Ic embac héna ac igucnecnéñ mératéc meme ic wambunec ninzén ninzén imi héla qahac wañu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec. ¹⁵ Héna ac niñac wamma qeri gericyanéñ aiyaguc wanzac. Wañu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶ Imuac niñac mératéc meme ic wawaña imi ewa hiawac buña wammac niñac ninzén ninzén méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzac. Wañu imi mia ic embac héna ac igucnec sac qahac, néñ Abarahamac ninzén ninzéniguc toro qeqeya imi onac momacnec. Wañu Abaraham imi Anutuac

kiwaiguc baec ic momac yanda neñañ ambéc sakonñina wanzac. ¹⁷ Ac kiwi ménñ imi yomuhuc hezac; Neñ gi ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wambésémañ niñac kumugénzua. Wañu Anutu Abarahamnénñ ninzénñgé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicñianzac. ¹⁸ Abarahamnénñ héñu mambécma kecmacac séc qahac wañec, néñ kileñ mambécma ninzénñgéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wammac niñac imuhuc hicñiyec. ¹⁹ Yawuñ 100 wañu eñeya séwiya imi humuc tanec wañec. Wañu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wañec imi niñtegirec. Wañu ninzénñ ninzénñawac kuhanénñ ménda mayec. ²⁰ Wañu ninzénñ ninzénñanéñ ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niñ éréhéc ménda wañec, néñ ninzénñ ninzénñiguc nañselima Anutu eeya héiyec. ²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzénñgéyec. ²² Imuac niñac ninzénñ ninzénñ imuac mia solañ zémiyec. ²³ Solañ zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niñacnec sac qahac, ²⁴ Imi mia solañ zé énécmimacac buñ neñañ zéma Miñ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i ninzénñgé mimuac heyec neñañ niñac momacnec imuhuc ooyawac hezac. ²⁵ Yesu imi késpedesicnina niñac humuciguc opocopora wañec. Wañu imuhucyanec solañ zénénécmimac niñac meqeli miyu yarec.

5

Yesunénñ luae mihicñi nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambñ.

¹ Imuac bec, nini imi ninzénñ ninzénñ niñac solañ zénénécmiyec, imuac niñac Miñ Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luae mihicñiyiñac kecziñ. ² Imuacnec iwacmuru héima ninzénñ ninzénñ ninanénñ Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé

ségiségi wamma kecanziñ. ³ Imi sac qahac, neñañ imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi wañanzñ. Imuac hénia imi zérabéranénñ bisiqaténñ wamma kecec, ⁴ bisiqaténñ wamma kekecnénñ haka eeyaguc, wañu haka eeyagucnéñ niñkumuma kecec imi mihicñianzac imi nini nindacziñ imuac mia imuhuc wañanzñ. ⁵ Wañu Uñ Téréya neñañ buñawac nénécmiyec inénñ Anutuac goi héihéi neñañ ewa qerinaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac. Imuac niñac niñkumu ninanénñ gamu ménda mihicñi nénécmimac. ⁶ Imi mia neñañ kuc mama météqététañ kerñ nalé imuaru Kristonénñ naléya wañu késpedesic ic neñañ niñac wamma humuyec. ⁷ Ic solañ méñac niñac wamma humu humumia imi osiosiya. Wañu ic hiabia méñac niñac méñnéñ hia eñima humumac me qahac niñ éréhéc wanzua. ⁸ Néñ neñañ késpedesic ic kerñ imuaru Kristonénñ neñañ niñac wamma humuyec. Wañu haka iminéñnec mia Anutunénñ eñeya goi héihéiya neñañ muru mewinini nénécmiyec. ⁹ Wañu neñañ deguc iwac sacyanénñ mesolañi nénécmimia wanzac. Wañu iminéñnec sac qahac, inénñ kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac. ¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma kerñ nalé imuaru nañawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. Imuac niñac iwac kecec héménañaguc imi, séc ménñ ogicma mehiaru nénécmimac. ¹¹ Iminéñnec sac qahac, ala kecec deguc mihicñi nénécmiyec neñañ Miñ Kewunina Kristo Yesu iwac niñac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi wañanzñ.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niñac késpedesicnéñ baeciguc haréyec. Haréyu késpedesic imuac niñac mia humucnéñ haréyec. Wañu ic embac moczonñ yandanénñ imuhucyanec késpedesic wandacgic humucnéñ ionac muru hadarec. ¹³ Késpedesic imi hena ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néñ hena ac ménda hezac imuaru imi késpedesic imi ménda olombiñac séc. ¹⁴ Wañu Adam imi

mén hamacac heyec iwac asé wanzac. Imuac niñac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéñ kápésic wañec kápésic imuhucya ménda wañgic ionacmuru imuhucyanec humucnéñ ic kewu wañ énécmiyec.

¹⁵ Néñ ic momacgucac kápésic niñac ic embac sasala humugic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niñac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niñac sese imi kápésic imuac sécyá qahac. ¹⁶ Wañu ic momacguc kápésic wañec idacminéñ sese imuac séc qahac. Ic momacgucac kápésic niñac kápésicac zégésigésinéñ haréyec. Wañu Anutunéñ ewa hia niñac kápésic sasala imi ménda olomma solañ dindiña zénéncmiyec. ¹⁷ Ic momacgucac acqege niñac humucnéñ ic momacguc inéñnec ic kewu wañ énécmiyec. Wañu ewa hia zéma solañ dindiñawac buña kuaya qequeya mezu ieneñ imi momacguc Kristo Yesunéñnec kekec hélawac qeriaiguc enaocnec ic kewu wamma kecmu. ¹⁸ Imuac ic momacgucac acqege niñac ic embac moczoñ kápésic ginaguc zéénécmimia wañec. Wañu imuhucyanec haka solaña momacguc niñac ic embac moczoñ solaña zéénécmimia wañu kekec hélaiguc kereñdacgic. ¹⁹ Ic momacgucac acqege niñac ic embac sasalanéñ kápésic ic wañgic ésécnec ic momacgucac niñtohotoho niñac ic embac sasalanéñ ic solaña wammucac hezac. ²⁰ Kápésic meyandimañ zé hena acnéñ haréyec. Wañu kápésic toroqeqeya imuaru ewa hianéñ muñguc yanda sécgé énécmizac. ²¹ Imi mia kápésicnéñ humuc qeriaiguc ic kewu wañec ésécnec ewa hia imi acguc solañ dindiña niñac ic kewu wanzac. Wañu ewa hia iminéñ Miñ Kewunina Kristo Yesu inéñnec kekec hémbénaña igucgeñ nonagicma keremmacac hezac.

6

*Kápésicac muru humuma
Kristoac muru kecbiñ.*

¹ Imuac némac ac dimuhuc zéwiñ? Ewa hiaya toroqeqeya mihicñiwiñ zé biria wammanec kecbiñ? ² Imuhuc wambiñac séc qahac! Neñañ biriawac muru humudariñ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muñguc yanda nammanec kecbiñ? ³ Yesu Kristoac muru toroqema doku naeriñ imi iwac humuciguc momacnec toroqema naeriñ wanzac. Wañu hénia imi ménda niñasarizu? ⁴ Mañgocnéñ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyc ésécnec neñañ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kambiñ niñac humucac qeriaiguc kereñ kereñawac doku naec haka wanni i guc momacnec téngé nénécmimia wañec. ⁵ Neñañ imi iwac humucya méndacma toroqeqeya wamma kecbiñguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeqeya wambiñac hezac. ⁶ Wañu kápésicac buña séwinina imi humuyec. Imuac niñac muñguc biriawac welen qeque ménda wammiwiñ niñac neñañ hakanina wahala imi i guc momacnec ic héñgeña wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zéma ninziñ. ⁷ Imi mia méñnéñ ménñ humuyec imi kápésic igucnec hulacmima solaña zémimia wanzac hénia imuac mia. ⁸ Kristoguc humuyiñguc imi i guc momacnec kecbiñac hezac imi ninzéngeziñ. ⁹ Imi mia Kristonéñ humuc ic ionac suggina igucnec yarec imuac niñac muñguc ménda humumac. Wañu humucnéñ galeñ muñguc ménda wammimac imi niñasariziñ imuac mia. ¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hatac momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac. ¹¹ Imuhucyanec, ini acguc enañ niñac niñgic biriawac muru humugic, néñ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc keczíñ tanec wammac.

¹² Imuac niñac, kápésicac qegetali wammigic, kápésic eneyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Wañu séwíac siñ ménda niñtohomu. ¹³ Wañu onac séwi taségina méñac ménñ tewi zakonñ ac qeque wawaña ésécnec biriawac buña ménda qemimu. Wañu enañac niñgic humuc igucnec

qelima yacyawac buṅa waṅu Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczoṅ solañ dindiṅawac tewi zakonj ésécnec haiamumu. ¹⁴ Ini imi héna acac méra bawaiguc ménda keczu, néj ewa hiawac méra bawu keczu imuac niṅac késpedesicnéj maṅgoc ménda waṅ énécmimacac hezac.

Haka solañ dindiṅawac welen qeqe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambiṅ? Nini héna acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu kecziṅ zéma késpedesic wambiṅ? Imuhuc ménda hicṅimac! ¹⁶ Ini mérac ménj welenj qemima niṅtohoanzuiguc, niṅtoho wammianzu iwac welenj qeqehéra wanzu imi ini ménda ninzu? Tosara imi késpedesicac welenj qeqehéra wamma humuciguc kereṅanzu. Waṅu tosara imi niṅ tohotohowac welenj qeqehéra wamma solañ dindiṅaiguc kereṅanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini héni hénia igucnec késpedesicac welenj qeqehéra kecgic, néj pakeṅ ac énézégic imuac nanaṅa imi ewa qeriginanéj niṅtohogic. ¹⁸ Késpedesic igucnec hulac énécmimia wamma solañ dindiṅawac welenj qeqehéra waṅgic hénia imuac mia. ¹⁹ Ini séwigina mété qététanjiguc kecanzu imuac niṅ ni ic neṅaṅ murugeṅ séc héima zéwa niṅgic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma héna ac logilogi imuac haimima héna ac logilogi imuaru kereṅgic. Waṅu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solañ dindiṅawac welenj qeqe buṅa qema kecec téréyaiguc keremmu. ²⁰ Ini késpedesicac welenj qeqehéra kecgic nalé imuaru solañ dindiṅa igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecaṅgic. ²¹ Waṅu nalé imuaru ini imi kekecac héla gocmia dimuhucya mihicṅiaṅgic? Waṅu deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma niṅasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Waṅu deguc ini késpedesicgina igucnec hulac énécmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac welenj qeqehéra wamma kecec téréya imuaru kereṅ kereṅawac héla gocmia mihicṅianzu. Waṅu imuac

tetcgiaiguc imi kecec hémbénaṅanéj mambéc keczac. ²³ Késpedesicac tasia imi humuc. Waṅu Anutuac ewa hiawac ai buṅa imi kecec hémbénaṅa. Kecec seli imi mia Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

7

Uṅa téréyawac héna qeliaiguc kekerá.

¹ Alahécna, héna ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi héna acnéj kekecginaguc keczu ionac sac maṅgoc waṅ énécmianzac imi ménda ninzu? ² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecanzac nalé imuac sura igucnec sac héna acnéj dérécgé mianzac. Waṅu euya humuyu eu iniṅac héna ac igucnec hulacmimia waṅanzac. ³ Imuac bec, euya kerunec ic ménj memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Néj euya humumaciguc imi imuac héna ac igucnec hulacmimia wammac. Waṅu ic ménj memac imi embac kaiseroya ménda wammac. ⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc toroqema héna acac muru unuhumumia wanzu. Imi mia ménj humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neṅaṅ Anutuac niṅac wamma héla gocmia mihicṅiwiṅ niṅac imuhuc waṅ nénécmiyec. ⁵ Neṅaṅ séwininaiguc kerṅ imuaru imi késpedesicac siṅ héna acnéj héiqeli nénécmianzac iminéj séwininawac tasiaiguc ai meyu neṅaṅ imi héla gocmia humucac buṅa mihicṅianṅ. ⁶ Deguc neṅaṅ imi qaténénécmiyec imuac humudariṅ imuac niṅac héna ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac niṅac neṅaṅ héna ac ooyawac haka wahalanéṅnec qahac, néj uṅawac haka qelianéṅnec welenj qewiṅ.

Késpedesicac kuhanéj méramma nénépésianzac.

⁷ Imuac dimuhuc zéwiṅ? Héna ac iminéj késpedesic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi késpedesic imi ménda niṅacgéwinec. Héna acnéj hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac hénia ménda nimbinec. ⁸ Waṅu késpedesicnéj naléya mihicṅima héna acnéj nec ewa qerinaiguc hémbaoc

hénia hénia mihicji néjec. Hénia imi yomuhuc; Ic enia waŋu kápésic acguc humu humumia wanzac. ⁹ Becnec hénia ac ménda niŋtegi ni nalé imuaru imi neŋ kekecnaguc keru. Waŋu hénia acnéŋ haréyu kápésicnanéŋ qelima yaru ni humuyi. ¹⁰⁻¹¹ Kápésicnéŋ naléya mihicjima hénia acnéŋnec ni manam batuc waŋu némma hénia ac iminéŋ mia ni nuhumuyec imuac niŋac. Hénia ac imi kekecac buŋa, néŋ neŋ hémba melemma humucac buŋa tanec waŋec. ¹² Imuac hénia ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépaŋ ac imi acguc téréya, solaŋ dindiŋa, zéma hiabia.

¹³ Imuhuc waŋu iwawai hiabianéŋ melemma nuacmuru humucac buŋa waŋec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia kápésicna hémba kápésic tanec wammac niŋac iwawai hiabia iminéŋ ni nuhumuyec. Imi mia kápésicac nimba kápésic réwéria tanec wammac niŋac hénia acnéŋ ai meanzac. ¹⁴ Hénia ac imi téréya imi nini nindaczin. Waŋu ni imi séwiac siŋ niŋac wamma kecba kápésicnéŋ boŋna meyu imuac welen qemianzua. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Qeri uŋananéŋ waŋu nénczac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia waŋanzua imuac niŋac haka waŋanzua imuac hénia imi nenaoc ménda niŋasarizua. ¹⁶ Ni ménda wammaŋ zé waŋu nénczac imuac wammaŋiguc ewa siŋ iminéŋ hénia ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷ Waŋu deguc haka wawaŋa imi ni nenaoc qahac, néŋ kápésic ewa qerinaiguc heanzac iminéŋ mia waŋanzac. ¹⁸ Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méŋ ménda henénzac imi ni niŋzua. Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac, néŋ wawaŋ memenaiguc imi ménda waŋanzua. ¹⁹ Haka hiabia wammaŋac qerinanéŋ waŋu nénczac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammaŋac niŋzua imuac mia waŋanzua. ²⁰ Haka méŋac méŋ neŋ ménda wammaŋ zé niŋanzua imi wammaŋiguc, imi mia nenaoc qahac, néŋ biria qerinaiguc nanzac iminéŋ mia waŋanzac. ²¹ Imuac ni

kekecac hénia méŋ yomuhuc niŋtegiŋzua; Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac ni imuhucya qerinaiguc birianéŋ momacnec henénzac. ²² Nuac qeri uŋananéŋ Anutuac hénia ac imuac ségiségi wanzua. ²³ Nuac séwi taséna qeriaiguc siŋ méŋnéŋ henémma nuac ewa qerinawac hénia ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc siŋ hezac imuac hésa ic nopocanzac. ²⁴ Oo yéwérinaguc, séwina humucac buŋa imuacnec mérénéŋ metecgé némmac? ²⁵ Ni Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimaŋ.

Imuac mia ni ewa qerinanéŋ Anutuac hénia ac welen qema séwinanéŋ biriawac hénia ac welen qeanzua.

8

Séwiac siŋnéŋ humuciguc, Uŋawac siŋnéŋ kekec hémbénaŋaiguc onagicma kenzac.

¹ Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécmmia imi ménda hezac. ² Hénia imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uŋa imuac hénia ac keczac iminéŋ mia humucac kápésic imuac hénia ac igucnec ni hulac néŋec,* ³ imuacnec Kucnina mamaya waŋu iwawai hénia acnéŋ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunéŋ waŋec. Inéŋ mia kápésicnina niŋac eneya Naŋa méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hicŋiyec. Hicŋiyu zétecgéyu kápésicnina imi séwiyaguc enec. ⁴ Imi mia séwiac siŋ qahac néŋ Uŋawac siŋ méndacma kecanzin neŋaŋ muru hénia ac imi mesolaŋanimaŋ zé imuhuc waŋu nénccmiyec. ⁵ Séwiac siŋ méndacanzu ieneŋ séwiac ai niŋac niŋkumanzu, néŋ Uŋawac siŋ méndacanzu imi eneŋ Uŋawac ai niŋac niŋkumuanzu. ⁶ Waŋu séwiac niŋkumuma kekec imi humuc, waŋu uŋawac niŋ kumuma kekec imi kekec zéma luae. ⁷ Némac niŋ, séwiac niŋkumu imi Anutuac hazéc waŋanzac. Imi mia Anutuac hénia ac imiguc ewa

* **7:18:** Séwinawac siŋiguc. * **8:2:** Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéŋec.

momac ménda wananzaoc, wañu imuhuc wammaocac séc qahac. ⁸ Séwias sinjiguc kecanzu imi enej Anutu ségiségi mihicñi mimuac séc qahac. ⁹ Néñ ewa qeriginaiguc Anutuac Uñanéñ kezcaciguc ienenéñ séwias sinjiguc ménda kecma uñawac sinjiguc kecanzu. Méñnéñ méñ Kristoac Uñaguc ménda kezcaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰ Wañu Kristonéñ ewa qeriginaiguc kezcaciguc kápésic niñac séwiginanéñ humumia wanzac, néñ uñaginanéñ solañ dindiña niñac kekecyaguc wanzac. ¹¹ Yesu humuc ic ionac sugcina igucnec meqeliyec iwac Uñanéñ ewa qeriginaiguc kezcaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyc inéñ mia Uña Téréya ewa qeriginaiguc kezcac iminéñ nec humucac buña séwiginá imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niñac dacmuna hécna neñañ imi taséñinaguc, wañu taséñina imi séwigucac zéma séwias sinjiguc méndacma kecbiñac ménda hezac. ¹³ Ini séwias sinjiguc méndacma kecmuiguc, kiléñ humumu, néñ Uñaguc séwias wawañ meme imi qe-humumuiguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴ Anutuac Uñanéñ qindiñi énécmiyu kecanzu imi enej Anutuac nañhéra wanzu. ¹⁵ Ini imi welen qe qe qeac uña zénéñ hirihiri wawaña imi ménda késa keczu, néñ naña éséc kekerawac uña énécmiyu keczu. Imuac niñac iwac mia Aba† mañgoc zéma qacanzu. ¹⁶ Uña Téréya eñeyaoc, qeri uñaninaguc, nini Anutuac nambérac keczin imuac héipuc wañ nénécmianzac. ¹⁷ Nambérac héra keczin iguc imi mératéc meme ic wanzin. Imi mia méñac qahac, néñ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiñac hezac. Imuac niñac i guc momacnec edamuninaguc wambiñac zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicñiwiñac hezac.

Kecma edamuninaguc wambiñac hezac.

¹⁸ Zérabéra deguc mihicñianzin imuac nimba efefia wanzac. Wañu iminéñ kecma edamu hicñi nénécmimac imuac

sécya ménda wanzac. ¹⁹ Anutunéñ zéyu hicñidacgic moczon yanda iminéñ Anutuac nambérac héra hicñimu niñac ewa ewa wamma mambéc keczu. ²⁰ Héñia imi yomuhuc; zéyu hicñidacgic momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welen qema keczu. Wañu imi mia eñañ sinjina qahac, néñ Mañgoc wañénéñ énécmia iwac ewa sinjiguc méndacma imuhuc hicñi énécmizac; ²¹ zéyu hicñima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welen qema kekec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. ²² Iwawai zéyu hicñima keczu imi moczon yanda momacnec yaiwisin wamma merac memeiguc qenzen qeanzu ésécnec wamma érékecma deguc, imi neñañ nindaczin. ²³ Imi sac qahac, Uña téréyawac héla gocmia walac walac hicñihicñiya† anjéñ tima keczin neñañ imuhucyanec ewa qerininanéñ yaiwisin wamma nañawac séc nénépésima séwinina boñ hére menénécmimac niñ mambéc keczin. ²⁴ Neñañ imi qerininanéñ mambéc wamma kecma anjéñ titi mihicñiyin. Wañu kicninanéñ hémbiñac séc imuac ménda mambéc kecanzin. Mérenéñ kiwaiguc hemizac imuac mambéc wammac? ²⁵ Wañu neñañ iwawai ménda hénzin imuac mambéc wanzin iguc qeri bénzéniguc mambéc wambiñ.

²⁶ Imuhuyanec Uña imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neñañ némac acnéñ dimuhuc zéwelec wanní sécgémac imi ménda ninzin, néñ Uña eñeyaoc neñañ niñac wamma acnéñ zéwin zé osiosiya imuac séciguc yaiwisin wamma zéwelecanzac. ²⁷ Wañu Uñanéñ Anutuac ewa sinjiguc hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niñ qeri héhéñ miñina Anutunéñ Uñawac ninin imi bec nindaczac. ²⁸ Neñañ ninzin ésécnec, Anutunéñ ewa sinjiguc heyec séc unuruyec. Wañu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczon yandanéñ qeñagé amuma iwawai hiabia mihicñi énécmianzac. ²⁹ Anutunéñ eñeya Naña imi

† 8:15: Aram aciguc Mañgoc. † 8:23: Héñia imi Kristo Yesu.

dacmuna sasala suginaiguc walacgina wammac niñac, becarunec niñénecmiyec imi enej eneya Naña éséc nec kecmu niñac walac gési énécmiyec. ³⁰ Wañu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Wañu unuruyec imi onac solañ dindiña zéénecmiyec. Wañu solañ dindiña zéénecmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc wañgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicñitegirec.

³¹ Wañu neñañ haka imuac dimuhuc zéwiñ? Anutunéñ nonac wamma kezcaciguc mérénéñ hia hazéc wañ nénécmimac? ³² Eneya Naña imi ménda añgéñ tima momac yanda neñañ niñac wamma wai nénécmiyec inéñ dimuhuc iwawai tosara moczoñ yanda imi i guc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me? ³³ Solañ dindiña zéyec imi Anutu mia, wañu mérénéñ Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Mérénéñ kápésicninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéñ mia nonac niñ humuyec. Wañu humuyec sac qahac néñ muñguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecma nonac niñ héipuc wamma zéwelec wañanzac. ³⁵ Mérénéñ Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzen manzen me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kecec me, zérabéra me, sou? ³⁶ Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niñ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanzu. Wañu nonac niñgic rama unuheric wawañawac buña tanec wañec. ³⁷ Wañu neñañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecma goi héihéi wañ nénécmianzaciguc séc mén ogicqogic wañanzin. ³⁸ Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanzac; Humucnéñ me, kekecnéñ me, kua meme uña enej me, héngalen miñina enejš me, iwawai imuhucya deguc heheyanéñ me, bian hicñi hicñiyanéñ me, kucginaguc ménéñ mén me, ³⁹ Iwawai ounec mamayanéñ me emunec éré éréyanéñ me, tosara ménéñ mén moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi

hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siñ téréya.

¹ Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néñ ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanéñ Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac; ² Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzen manzen ménda misi misiyanéñ hezac. ³ Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichéna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴ Ieneñ mia Israel ic. Wañu Anutuac nañhérawac buña zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énécmimia zéma mepé qepési ai buña zéma sisipac acginaguc. ⁵ Yanda hécnina imi acguc ionac buña, wañu baecac séwiiguc imi Kristonéñ ionac murunec hicñiyec. Wañu Kristo imi mia iwawai moczoñ yanda imi onogicma ou kezcac. Wañu Kristo imi nalé tetcgia qahac mepé qepési wammiwiñac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Wañu Anutuac ackuazéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicñihicñiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷ Wañu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néñ Isakawac murunec hicñihicñiya sac qelihéca zé énécmimia wammac zéyec. ⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéñ Anutuac nambérac héra qahac, néñ zikiziki acac nambérac héranéñ héla gocmia zéma niñénecmiyec. ⁹ Wañu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuñ oumuac nalé imuhucyanec muñguc hamañ, wañu Saranéñ nañaguc wammac. ¹⁰ Wañu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc wañec. ¹¹ (Wañu Anutuac ewa siñ iminéñ wawañ meme igucnec qahac, néñ ic ménac mén niñgésima ururumac ionac muru sac seligimac niñac hezac. Wañu hénia imi zéaumañ zé ¹² nañ héréra ménda mihicñi érécmiyu haka hia me

biria méné ménda wañocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneñ néñ komora welen gemimac. ¹³ Imi mia kiwi méné yomuhuc ooyawac hezac séc hicñiyec; Yakop siñ nimmima Esau héñara mezua.

¹⁴ Imuac neñañ dimuhuc zéwiñ? Anutuaru késpedesic hezac me? Qahac téngén!

¹⁵ Inéñ Mose yomuhuc ézéyec; Méñac méné ewa biric nimman iwac mia ewa biric wammiman. Wañu méñac méné wéséna wanzac iwac mia wéséna nimmiman.

¹⁶ Imuac niñac imi mia ic méñac ewa siñ igucnec qahac, wañu ic méñac seliseli igucnec qahac, ewa biric miñina Anutuac murunec haanzac.

¹⁷ Ac méné Faraoc zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmiman niñac gi meyacgénzua.

¹⁸ Imuac Anutunéñ ewa siña méndacma méñac imi ewa biric wammima méñac imi ewa seli mihicñi mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹ Wañu ac bakia yomuhuc nézéwéséman gezan; Imuhuc wañu Anutunéñ némac niñac késpedesicninawac hochoc ai mekeczac me? Méréneñ iwac ewa siñ qetalimacac séc? ²⁰ O baec ic, gi méréneñ Anutuac ac bakia melenzañ? Iwawai méñnéñ miñina mihicñi miyec iwac zéma Némac niñac ni yomuhuc mihicñi nénec? imuhuc hia zémac me? ²¹ Miñ Kewuc nomuñ memenéñ qakéñ dac momacguc iminéñnec kewuc éréhéc memañ zéma, méné ai eeyagucac buña wañu méné ai biriawac buña wammac zéma eñeya siña méndacma hia ménda memac me?

²² Anutunéñ qeri biric wañ énécmima eñeya kuha mewinini énécmiyu héñtegicmu niñac kewuc qeri biricac buña, mebiri énécmimiawac zéréñ qéréñ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzén wañ énécmimac iguc dimuhuc zéwiñ?

²³ Wañu kewuc méné walac memézézén wandac wandara imi wagicma wéséniniñ wammima ai eeyaguc méñac buña gemima kekec edamuyaguc kuaya qe-qeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc wañeciguc dimuhuc zéwiñ? ²⁴ Neñañ imi Yuda ic me ic enia ionac sugina

igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia. ²⁵ Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachéna zéénécmiman. Wañu ic embac ménda siñniñ énécmiyi imi onac ic embac sorochéna zéénécmiman. ²⁶ Wañu ic embac tosara nuac ic embac hécna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéñ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicñi nénécmizac. ²⁷ Wañu Yesaianéñ Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneñ kondun giñgiñawac sakasac ésécnec sasala wammu, néñ bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaña mihicñi énécmimac. ²⁸ Héña imi yomuhuc; Miñ Kewunéñ baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac. ²⁹ Yesaianéñ walac yomuhuc zéyec éséc; Wañu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha méné ménda wai nénécmiawacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiñnec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma ménda ninzégégic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kekec solañawac ménda nesima keñgic ieneñ mia kekec solaña mihicñigic. Imi mia solañ dindiña ninzén ninzén igucnec. ³¹ Wañu kekec solañawac héna ac nesima keñgic Israel ic ieneñ imi héna ac imuaru keñ bipigic. ³² Imi némac niñ? Imi mia ieneñ ninzén ninzéniguc ménda héima namma wawañ memeiguc héima nañgic. Wañu imuac niñac mia ieneñ qonzonton gégéyawac hociguc qonzon tonégégic. ³³ Kiwi méné yomuhuc ooyawac hezac; Héngic neñ qonzon tonégégéyawac hoc zéma maunu unuyawac baña méné Zion amaiguc haiwa hemac. Wañu méñnéñ méné i ninzégégé mimaciguc gamu mamasuñ ménda wammac.

10

¹ Dacmuna hécna, ewa siña zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma añgén tiénécmimac niñac Anutuac muru haianza. ² (2a) Ni yomuhuc

héipuc ac wanzua; ³ Ieneḡ imi Anutuac solanḡ dindiḡa imi ménda niḡasarima enḡ solanḡ dindiḡa imi meyacḡéwiḡ zé ai yanda mema Anutuac solanḡ dindiḡa imuac méra bawu ménda kecḡic. (2b) Imuac niḡac, ieneḡ imi Anutuac wamma seliseli wanḡic, néḡ niniḡ solanḡaiguc ménda héima nanḡic. ⁴ Kristo imi ninzéh ninzéh ic moczoḡ yanda solanḡ dindiḡa mihicḡi énécmimanḡ zé héna acwac tetcḡgia wanzac.

⁵ Mosenéh yomuhuc oyecac hezac; Haka solanḡa héna ac igucnec hahaya wanḡanzu imi eneḡ solanḡ dindiḡa imuacnec héima kecmu. ⁶ Wanḡ solanḡ dindiḡa ninzéh ninzéh igucnec hahayanéh yomuhuc zézac; Geḡḡa ewa qerigaiguc méréneh kurumenḡiguc emmac imuhuc ménda zéwésémaḡ. Imuhuc zéna niḡni méréneh kurunenḡ igucnec Kristo hia wagicma mamac zézanḡ tanec wammac. ⁷ Me méréneh humumia ionac baec dumunḡaiguc hia hiḡḡacmac ménda zéwésémaḡ. Imuhuc zéna niḡni méréneh Kristo humuc ic sugcina igucnec hia wagicma érémac zézanḡ tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, néḡ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucḡu hezac zézac. Imi mia ninzéh ninzéhac ackuazéc zéauanzihḡ imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganéh Yesu imi Miḡ Kewu keczac zéma zéauma Anutunéh i humuc ic ionac sugcina igucnec meḡelimiyec imi ewa qeriganéh ninzéh géwésémaḡ iguc gi imi anḡéh tigéhḡeḡa wammac. ¹⁰ Ic méḡ imi, ewa qerianéh ninzéhḡéma solanḡ dindiḡaiguc kereḡanzac. Wanḡ kuayanéh zéauma anḡéh titiiguc kereḡanzac. ¹¹ Kiwi téréyanéh yomuhuc zézac éséc; I ninzéhḡé mimac ionarunec méḡac méḡ gamu qe-qeiguc méndagucnec opocopora wammac. ¹² Miḡ Kewu momacḡucnéḡ ic embac momac yanda kewu wanḡ énécmima i héihéré migic séc sécḡé énécmianzac, imuac niḡac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac. ¹³ Imuac niḡac méḡnehḡ méḡ Miḡ Kewuac qara qacmac imi anḡeḡa timimac.

¹⁴ Wanḡ dimuhuc méḡac méḡ ménda ninzéhḡé mianzu iwac mia hia qac

hérému? Dimuhuc méḡac méḡ surucya ménda nimma ninzéhḡé mimu? Wanḡ méḡnehḡ ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu? ¹⁵ Ménda méli énécmimia wanḡ dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Buḡa suruc hiabia kisamma hazu ionac héna tawéḡina imi hiabia soroc! ¹⁶ Wanḡ Isiraél ic imi buḡa suruc hiabia ménda niḡtohodacḡic. Imuac mia Yesaianéh yomuhuc zéyec; Miḡ Kewuna mérénehḡ ackuazécnina imi ninzéhḡéḡic? ¹⁷ Hénia imuac niḡac ninzéh ninzéh imi ackuazéc niḡanzihḡ imuacnec haanzac. Wanḡ ackuazéc imi Yesuac buḡa suruc hiabia imuacnec haanzac. ¹⁸ Wanḡ zéwa niḡic; Ieneḡ imi ackuazéc méḡ ménda niḡic me? Imi qahacḡucnec! Kiwi méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Ewa hétéhḡina imi baec séc kereḡdarec. Wanḡ ackuazécḡina imi baec tetcḡgiaiguc kereḡdarec. ¹⁹ Wanḡ neḡ yomuhuc qesi énécmizua; Isiraél ic ieneḡ ménda niḡasarizu me? Mosenéh yomuhuc zéyec; Ni hénaoriḡ hécna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihicḡi énécmimanḡ. Wanḡ ic embac tosara niḡtegic qihḡtegicḡina qahac imi énépésima qeri biricḡina mihicḡi énécmimanḡ. ²⁰ Wanḡ Yesaianéh porihḡa qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niḡ hohoc ai ménda meanḡic ieneḡ imi ni mihicḡi néḡic. Wanḡ zéqesi ménda wanḡ néḡanḡic ionac muru hicḡi énécmiyi. ²¹ Wanḡ Isiraél ionac niḡac yomuhuc zéyec; acna ménda niḡtohoma acqeḡe wanḡanzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzua.

11

Isiraél ic sasalanéh ewa seli wanḡic.

¹ Imuac neḡ munḡuc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc wanḡ Anutunéh ic embachéra nesi nénécmiyu moczoḡ séḡḡanḡenḡ kendaczihḡ me? Qahacḡucnec! Ni acḡuc Isiraél ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicḡisai igucnec. ² Anutunéh ic embachéra walac niḡnénécmiyec imi héḡacnina ménda meyec. Kiwi téréyaiguc Eliawac niḡ yomuhuc zézac imi ini ménda

ninzu me? Elianéh Israel ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec; ³ Mij Kewu, ienej guac kua meme ichécga unuhumudacgic. Wañu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madarec. Wañu ni sac wainéjgic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwij zé hochoc ai mema keczu. ⁴ Imuhuc zéyu Anutunéh ara dimuhuc melenj miyec? Neñ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru simij ménda héimianzu 7,000 nena buña wai énécmiwa keczu. ⁵ Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéh ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buña keczunec. ⁶ Ewa hia niñac imuhuc hicñi nénécmizaciguc, wawañj memenina niñac imuhuc hicñi nénécmizac zéwiñac séc qahac. Imuhuc zéwiñac séc wambacnec ewa hia iminéj ewa hia héla ménda wambacnec. ⁷ Wañu dimuhuc niñac? Iwawai Israel ienej hochoc ai megic imi ménda mihicñigic, néj gési énécmimia ienej sac imi mihicñigic. Wañu tosara wai énécmimia ienej imi ewa seli wandacgic. ⁸ Imi mia Anutunéh ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéj mihicñi énécmiyecac érékecma deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicñizac. ⁹ Wañu Dawidinéh yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéh leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tonjé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa melenj énécmimac. ¹⁰ Wañu kicgina sinji déngéyu ménda hima hémmuac séc wañu, gemacgina imi hémbénañ milicgédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséh oliwawac hawa lagula mema toroqeqeya wañec.

¹¹ Zéwa niñgic, ac imuhuc heyu bec, Ienej mama unumac niñac qonzon tonjégic me? Imi qahac! Anjéh titiac buñanéh ic enia ionac muru kereñdaruguc Israel ic embac ienej nimbupuc nimmu niñac wai énécmiyu kápésic wañgic. ¹² Kápésic wawañj ginanéh melemma baera baera ic embac ionac mériañ wañu, maqeqe ginanéh ic enia mériañ imuhuc mihicñi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéh mériañ dimuhucya mihicñi énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niñ zézu. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc wañanzac. ¹⁴ Imi mia ai imi mema sac taséhécna nimbupuc mihicñi énécmima suggina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimanj zé wanzua. ¹⁵ Nesi énécmiyu kenkenja iminéj baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihicñi énécmizaciguc, muñguc énéc énépésianéh iwawai tosara qahac, néj humuc igucnec kekec imi mihicñi énécmimac? ¹⁶ Gocmia walac waziyu megic iminéj téréya wañu saméh iminéjnec ooya imi acguc téréya wanzac. Wañu zalia imi téréya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczonj téréya wanzu.

¹⁷ Wañu imuac hawa tosara hézéh hézéhgia wañu gi haséñac oliwa néj ionac sugginaiguc toroqe gégéñja wañecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzañ. ¹⁸ Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi enej ménda wambésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, hénia yomuhuc niñyaccgévésémañ; Geñ oliwa zalia ménda méra mima nanzañ, néj oliwa zalianéh gi méra gémma nanzac. ¹⁹ Duña yomuhuc zéwañ niñac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac niñac hawa tosia imi hézéh hézéhgia wañec. ²⁰ Imi hélacnec. Ienej imi ménda ninzéhégic hézéhgé énécmiyec. Wañu geñ imi ninzéhégima namma kecanzañ. Imuac niñac séwi enej ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémañ. ²¹ Anutunéh oliwa eneya hawahéra téngéh ménda wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigéñu kecbésémañac hezac. ²² Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héñ tegicbésémañ. Mama unuyec ionac imi gericya mihicñi énécmiyec, néj guac muru imi goi héihéi wañgéhac. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémañ. Qahac wañu, gi acguc qericgémmac. ²³ Ienej acguc ninzéh ninzéh qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niñac muñguc toroqe énécmimac. ²⁴ Gi haséñac

oliwa ura igucnec qericgégénja wañec. Wañu ama oliwa héwiña titiya imuac uraiguc toroqe géngénja wañec. Wañu oliwa hawa téngén imi ieneñ, eñañ oliwa ic neñgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kereñdacmu.

²⁵ Ala hécna, ini séwi eñeñ ménda wammu niñac ac saña youmi ini ménda nimmu niñac ménda wanzua. Ac saña imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niñu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac suggina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecma. ²⁶ Wañu imuhuc mia Israel ic embac moczoñ añgégina tiénécmimia wammac. Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Añgén titi icnéñ Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac. ²⁷ Neñ ionac kápésicgina auénécmimañ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaguc wammac. ²⁸ Buña suruc hiabiaiguc imi ieneñ onac niñac wamma Anutuac hazéchéra wañgic, néñ gési énécmimia imuac aiiguc imi ionac yanda hécgina niñac wamma ionac goigina héiéncmiyec. ²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa éréhéc mén ménda hemizac. ³⁰ Ini becnec imi Anutuac muru acqege wamma kecgic. Wañu deguc imi Israel ionac acqege niñac wamma goi héihéi wañ énécmiyu keczu. ³¹ Imuac ieneñ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécnec goi héihéi wañ énécmimac niñac deguc ac qequeiguc keczu. ³² Imi mia Anutunéñ ic moczoñ yanda wésé niniñ wañ énécmimañ zé ac qequetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niñtegic qindegic zéma niniña imi qeyu hiñgac hiñgara. Iwac niñgésigési ai imi niñtegicbiñac séc qahac! Wañu héna tianzac imi méndacmiwiñac séc qahac. ³⁴ Mérénéñ Miñ Kewuac ewa qeria imi niñzac? Mérénéñ iwac zémindiñi icya keczac? ³⁵ Mérénéñ walac Anutu

iwawai mén miyecac kitiwa hia melen mimiwac séc? Imi osiosiya. ³⁶ Imi mia iwawai moczoñ imi miñ kewu iwac murunec zéma inéñnec hicñima iwac muru lilingéma keñanzac imuac mia. Qac buñayanéñ iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélacnec!

12

Séwininanéñ Anutuac ocmuñ téréya wammac.

¹ Imuac bec, dacmuna hécna, Anutuac wésé niniñiguc zéseli énécmizua; Eñañ séwigina imi mulumanañ téréya kekecyaguc wañu Anutunéñ hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminéñ mia qeri uñaginawac mepé qepési héla wammac. ² Ini imi baec yomuac nanañ imuhucya ménda méndacmu, néñ waigic Anutunéñ ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siñ hiabia, eeyaguc, zéma solaña imi niñtegicmu.

³ Anutunéñ sese néñec imuac séciguc sugginaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac héna imi ogicma niniñ tosara ménda dongéma zénimmu, néñ Anutunéñ icya icya niñzén niñzén méndéñ énécmiyec imuac séciguc niñtegic qindegic wamma zénimmu. ⁴ Neñañ imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama kecziñ. Wañu séwi taséhéra imi moczoñ ai buña séc momacgucnec ménda késakecзу. ⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñañ sasala, néñ séwi momacgucac taséhéranec wamma kecanziñ. ⁶ Wañu ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buña nénécmiyec imi eñac eñac. Imuac niñac biançac ara zézé imuac ai késazaciguc imi niñzén niñzénawac séhaiguc, ⁷ Wañu welen qeque ai késazac imi welen qeque aiiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiiguc, ⁸ meme seli ai késazac imi meme seli aiiguc, haleñ haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galeñ ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, wañu wésé niniñ wañ énécmianzu imi eneñ ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu. ¹⁰ Ala sinjiguc solañanec sinjina niñamuma walac eegina héiamumu. ¹¹ Mézétiti qahac seliseli wamma qeri uñagina ewa sinjinaguc Miñ Kewu welen qemimu. ¹² Mambéc keckeciguc ségiségi wammu. Wañu zéra béraiguc imi nañselima kecmu. Wañu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu. ¹³ Ic embac téréya ieneñ iwawai ménac mén hocgic amunec qamunec wañamuma heheñgana qegic yandima kemma ic enia ionac acguc ken sécgé énécmimac. ¹⁴ Unu nesi wañ énécmigic mozogé énécmima ménda saecgé énécmimu. ¹⁵ Ségiségi wanzu iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wanzu iniguc ewa biric wammu. ¹⁶ Eñawu ewa momac wamma nanañ eñeñaguc ewa qerigina ménda niñkumumu, néñ nanañ mamayaiguc kecmu.* Wañu eñacnec niñtegic qindegic ic ésécnec ménda meen amumu. ¹⁷ Ménac mén haka biria wañ énécmigic haka birianéñ tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu. ¹⁸ Ini niñgic eñac wammuc séc wañu, ic embac moczoñ yanda iniguc luae qema kecmu. ¹⁹ Ala sorochéna ini eñac hazécgina tasé kuku ménda wañ énécmimu, néñ Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi mén yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézua; Hazéc ionac kitiwa meñ meñ ai imi nuaru hezac imuac nenaoc meñ énécmimañ, Miñ Kewunéñ zézac. ²⁰ Wañu néwécgeñaguc guac hazécganéñ yaka niñ humuyu nene gumuwésémañ. Wañu doku niñ humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélañaguc tocgéna emmac. ²¹ Birianéñ ménda gogicmac, néñ haka hiabia wamma haka biria imi tidagéna mamac.

13

Baec galeñ ionac ac niñtoho wammu.

* **12:16:** Welen qequeac ai hia memañ zé niñkumuma.

¹ Icy a icya imi galeñ hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galeñ ai buña méñnéñ mén Anutunéñ ménda niñunec mén ménda hicñima hezac. Wañu galeñ moczoñ yanda imi Anutunéñ kumu énécmiyecac keczu. ² Imuac niñac galeñ buña ionac acgina qeque imi Anutuac zézé seliawac ac qeque wanzac. Wañu imuhuc acgina logianzu imi eñacnec kápésic imuac tasia mihicñimu. ³ Galeñ ic imi haka hiabia wambiñ zéni bac yandi yandi ménda wañ nénécmianzu, néñ haka biria wambiñ zéni imuhuc wañ nénécmianzu. Imuac gi imi ic mén kuhaguc iwac niñ bac yandi yandi ménda wammañ zé niñzanjiguc haka hiabia wamma kecbésémañ. Imuhuc wanna mepési géñgéña wammac. ⁴ Ic galeñ mén imi Anutuac welen qequeya kecma guac muru kekec hiabia mihicñi gémmañ zé keczac. Wañu gi haka biria wañanjanjiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémañ. Inéñ sou qaruc imi eñdac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welen qeque icya kecma méñnéñ haka biria wañu Anutuac qeri gericyawac welen qema kápésicyawac kitiwa meñ mianzac. ⁵ Hénia imuac niñac méra bacginu kecmuc hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac niñac sac qahac, néñ ewa qerigina solaña imuac niñac momacnec imuhuc wammuc hezac. ⁶ Ieneñ imi Anutuac welen qeque ichéra kecma nalé séc ai mema welen qeénécmianzu. Hénia imuac niñac ini takis acguc haimuc hezac. ⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuc hezac imi moczoñ énécmimu. Takis niñac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wañ énécmimuc hezac ionac imi bac yandi yandi wañ énécmimu. Eegina héi énécmimuc hezac ionac imi eegina héiénécmimu.

Ala wañamuma qerinéñ goihéihéi wañamumu.

⁸ Ic ménac mén taséginaguc ménda wammu, néñ siñ niñamuma kekec imuac sac niñgic taségina wammac. Méñnéñ ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénia ac moczoñ méndacdaczac. ⁹ Kaisero

ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wañu héna ac tosara hezac, néñ héna ac moczoñ imi geñga goiga héiamuanzañ imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémañ ac imuac qeriguc hedaczac. ¹⁰ Goi héihéinéñ alayawac haka biria ménda wammac. Héniá imuac niñac goi héihéi momacgucnéñ héna ac moczoñ wandac wandara wanzac.

Haka dimuhuc wañamuma kecbiñ?

¹¹ Wañu nalé yomuac tanera bec niñtegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yacbésemañ imuac naléya imi bec hazac. Némac niñ, walac ninzéñgéma mambéc wañiñ éséc qahac, néñ imi ogicma deguc añgérñ titinina imi hosucgé nénécmizac. ¹² Siñi imi keñ keru bec ama gianjimañ zé wanzac. Imuac niñac neñañ siñi tunumañac wawañ meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiñgacmac. ¹³ Kaiweac séciguc wawañ meme ee héihéiyaguc qindiñi amuma kecbiñ. Kaiziliweñ zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac siñiguc qahac, wañu euqeçe zéma nimbupuciguc qahac, ¹⁴ néñ maleku éséc Miñ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Wañu séwiginawac siñ niñac wamma séwiac ai* imi ménda niñarengeñmu.

14

Ninzéñ ninzéñ selia zéma ninzéñ ninzéñ bébélacgia.

¹ Méréneñ mén ninzéñ ninzéña kuha mamaya kecma niñ éréhéc wañu zésure ménda wammimu. ² Mén imi iwaiwai moczoñ efima nemacac séc ninzéñ ninzéñ selia késa keczac, néñ mén imi ninzéñ ninzéña bébélacgia imuac zuazua sac neanzac. ³ Nene imuac me imuac efima neanzac inéñ nene tosara ménda neanzac iwac niñu mamaya ménda wammac. Wañu nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesiyaguc ménda zémimac.

⁴ Gi méréneñ ic ménjac welen qeçeya niñgésima keczañ? Nanañ selia me maqeqeya imi moczoñ eñeya miñinanéñ niñu hezac. Miñ Kewuninanéñ hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunéñ nañgéyu hia nañselimac. ⁵ Ic ménéñ ai meme ménjac niñu tosara onogicma téréya wañanzac. Wañu ic ménéñ niñu ai meme moczoñ sécgina momacguc wañanzac. Imuac waigic ic eñac eñac niniñginaiguc niñselima zému. ⁶ Ai meme ménjac niñu téréya wanzac imi mia Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc eeya héimianzac. Wañu iwawai ménjac mén efima neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wañanzac. Wañu iwawai ménjac mén niñgésima ménda neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. ⁷ Neñañ murunec ménéñ mén eñeya niñac ménda keczac. Wañu ménéñ mén eñeya niñac ménda humuanzac. ⁸ Kecbiñiguc Miñ Kewuninawac niñac kecbiñ. Wañu humuwiñiguc imuhucyanec Miñ Kewuninawac niñac humuwiñ. Imuac Kecbiñiguc me humuwiñiguc séc nini Miñ Kewuac buña wanzañ. ⁹ Héniá imuac mia Kristonéñ humumia zéma kekecginaguc momacnec Miñ Kewu wañ énécmimañ zéma humumaguc muñguc qelima yarec. ¹⁰ Wañu neñañ moczoñ Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambiñac hezac. Imuac gi némac niñac dacga me munaga gésimianzañ? Wañu némac niñac dacga me munaga mematiti wammianzañ? ¹¹ Imuac mia kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu zézacnéñ; Ni hélacnec keczua, imuac simiñgina séc simiñ héinéndacmu. Wañu ezelañgina séc Anutuac muru zéhicñima mepésimimu. ¹² Imuac neñañ murunec icya icya Anutuac muru eñeya aiya meyec séc zéhicñi mimacac hezac. ¹³ Imuac bec neñaocnec ménda zégési wañamuwiñ. Néñ dacga me munagawac muru qonzonton gégéyawac baña me manam batucac iwawai mén ménda haimiwésémañ. ¹⁴ Ni Miñ Kewu Yesuac qeriaiguc niñasarima ninzéñgéanzua imi mia yomuhuc; Iwawai

* **13:14:** Késpedes ac siñiñ. * **14:14:** Nene héniá héniá.

ménénén mén* zapi qeqeyaguc ménda wanzac, néh iwawai ménac niñu zapi qeanzac iwacnec sac iminéñ zapi qeqeyaguc wanzac. ¹⁵ Nene gi neanzañ imuac niñac dacga me munaganéñ niñ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanzañ wanzac. Kristonéñ alagawac niñac wamma humuyec, imuac gi nene niñac wamma ménda mebiri miwésémañ. ¹⁶ Imuac ini galeñ megic haka hiabiagina imuac niñac wamma qeqetali ac zéénécmiwu niñac. ¹⁷ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi nene doku nezéléléñiguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac qeriaiguc solañ dindiña zéma luae zéma ségiségi wamma kecec iminéñ mia hezac. ¹⁸ Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo welen qemizac imi Anutunéñ angéñ timimacac séc wanzac. Wañu baec ic ieneñ acguc imuac niñgic sécgémac. ¹⁹ Imuac bec neñañ luaeac buña zéma meme seli ai imuac mia nesima kembiñ. ²⁰ Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézén géwésémañ. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Wañu ic ménénén nene mén alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac. ²¹ Wañu yañ beric, waiñ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontongé mimia mén ménda wambésémañ iminéñ haka hiabia soroc wanzac. ²² Imuac ninzén ninzénnga imi Anutuac kiwaiguc geñga muru késa kecbésémañ. Ic ménénén haka mén wammañ zé hiabia zéma ninzénngéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac. ²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzén ninzén igucnec qahac imuac niñac képésicyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzén ninzén igucnec ménda hahaya imi moczoñ képésicyaguc wanzac.

15

Yesuac séciguc wamma neñañ ewanec ménda kecbiñ.

¹ Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatéñ wañ énécmima kecbiñ,

néñ neñacnec ségiségi ménda mihicñi amuwiñ. ² Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécnina meyac énécmiwiñ zé ségiségi mihicñi énécmiwiñ. ³ Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgégic ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ⁴ Ac kuazéc bec nec ogic imi neñañ pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñañ gum bénzénzéniguc bisi qatéñ wamma kecni kiwi téréya iminéñ nañgé nénécmiyu kic hihi wamma kecbiñ niñac imuhuc ogic. ⁵ Deguc gum bénzénzén zéma qeri efiefi miñina Anutunéñ wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mañgocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buña suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñañ buña.

⁷ Imuac niñac Kristonéñ neñañ nénépésima Anutu mepésimiyec éséc nec ini acguc épésiamumu. ⁸ Énézéwa niñgic; Kristonéñ Anutuac ac héla niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welen qeqe ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac wañ énécmiyec imi meselimañ zé imuhuc wañec. ⁹ Imi mia ic enia ieneñ wésé niniña niñac wamma Anutu mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya mén yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugginaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmañ. ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹ Wañu muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoñ Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹² Wañu Yesaianéñ yomuhuc zézac; Yesiac zali ménénén baera baera ic embac galeñgé énécmimañ zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ieneñ iwac muru kic hihi wammu. ¹³ Niñkumunina Anutunéñ ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzén

ninzénginaiguc kuaya qeçeyya tiénécmyu Uña téréyawac kuhanéñ ninikumugina meséçgé énécmiyu qesaleçgémac niñ wanzua.

Pauloac ai buña.

¹⁴ Ala héçna, ini haka hiabia zéma niniñginanéñ séçgé énécmiyu meseli amuma kecañzu imi ni ninzéngé énécmizua. ¹⁵ Wañu ini imuac muñguc niñqelimu niñac Anutunéñ sese néñec imuaru héhélima porin qahac ac yomi oénécmyu. ¹⁶ Wañu neñ baera baera ic embac ionac niñac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buña suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécñec onopocba Uña Téréya qeriaiguc météré énécmimia wañu Anutunéñ énépésimac niñac ewa hiawac ai buña imi qenéñec. ¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸ Ni iwawai tosara niñac ménda zéman, néñ ac yomuac sac porin qahac zéwa niñgic; Yesu Kristonéñ baera baera ic embac welen qeénécmyu niñtoho wammu niñac ni népésiyu acna zéma wawañ memena zéma ¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uña téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemñec Ilurikon ama areña yanda séc buña suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰ Wañu ai ic méñac ai qambañaguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buña suruc ménda zéau énécmiman zéma niñseliyi. ²¹ Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miñ Kewuninawac buña suruc ménda énézégic niñgic imi eneñ hémmu. Wañu ménda niñgic imi eneñ niñasarimu.

²² Héña imuac niñac mia onac muru hamañ zé wañanzua. Wañu hatac sasala hézicgé néñeña wañec.

Paulonéñ Roma ama areña yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemman zé keñec.

²³ Wañu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec méñ ménda hezac. Wañu yawuñ sasala érékeçma deguc ini inicman zé siñna henéñecac henéñzac.

²⁴ Spein baeciguc kemman zé kemma onac baec ogicma kemman nalé imuaru inicba niguc tacgic séçgénéñu duña eneñ mia méra némma baec imuaru méli némmu niñac wañanzua. ²⁵ Wañu deguc imi Anutuac ic embac téréya welen qeénécmyu zé Yerusalem kenzua. ²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneñ ic embac téréya Yerusalem keczu ionac sugina igucñec ic maqeyya ionac niñac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keñ énécmiman niñac kenzua. ²⁷ Ieneñ imi ségiségi wamma imuhuc wañgic néñ taségina imuhuc melen énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéñ énécmiyu késa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welen qeénécmyu iminéñ haka dindiña wanzac. ²⁸ Imuac mia neñ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc hépuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duña imuacñec Spein baec yandaiguc kemman. ²⁹ Neñ onac muru hamañ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeçeyya mema hamañ imi ni ninzua.

Eñeya méra mima Anutu zéwelec wammimu niñ énézégic.

³⁰ Ala héçna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma Uña téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacñec seliseli wamma zéweleçginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmimu; ³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucñec metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc welen qeénécmyu ic embac téréya eneñ niñgic hia wammac. ³² Wañu Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacñec tachiaruman niñac zéwelecmu. ³³ Luae miñina Anutunéñ momac yanda iniguc keçmac. Hélaçñec!

16

Pauloac yaizézé ac.

¹ Ni Keñkerea hénaorin ionac ai embac kecañzac embac nauñina Foibe iwac mia hépuc wammima énézézua. ² Embac

yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wañ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai méñ niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaizézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhécna Priska* zéma Akila iorac érézému. ⁴ Iereñ imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, néñ hénarorin baera baera keczu imi eneñ imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézézú. ⁵ Wañu yaizézé acna imi hénarorin iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héra gocmia mérérawac hicñiyecac keczac. ⁶ Onac niñac wamma ai kuneñ yanda meyec Maria iwac acguc yaizézé acna ézému. ⁷ Nuac sac tasé éréhécna, hésa ic momac éréhécna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizézé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ieneñ acguc qac buñagira ninzu. Wañu iereñ imi ni Yesu ménda nimmiwanec walac ninzéngeña Kristoac qeriaiguc kecanzaoc. ⁸ Wañu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé acna ézému. ⁹ Wañu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érézému. ¹⁰ Wañu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nañseliyu ninzénge mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriawac areñhéra ionac mia yai zézéna énézému. ¹¹ Wañu sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Wañu Narikiso ama qeriawac areñhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému. ¹² Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuneñ meyoc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érézému. Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuneñ yanda meyec Peasi iwac mia yaizézé acna ézému. ¹³ Miñ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia wañec Rufu zéma iwac neñgocyaguc yaizézé acna érézému. Iwac neñgocyanéñ ni momacnec neñgoc

wañ néñec. ¹⁴ Asinjkrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna eñawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému. ¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauña zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému. ¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc kiricne amuma yaizézé ac wañamumu. Kristoac hénarorin moczon yandanéñ yaizézé ac énézézú.

Tiliñtiliñ ic ikora ionac bianac ara zéyec.

¹⁷ Dacmuna hécna ni selianec zénañgé énécmizua. Pakeñ ac niñareñgéic imi héñara mema héndéñ héndéñac yaré mi-hicñianzu imi onac galeñ mema héñacgina memu. ¹⁸ Ic embac imuhuya imi Miñnina Kristo ménda welen qemianzu, néñ eñañ kerac tomeñgina welen qeamuma ac haléc zéma ac ikoranéñ ic embac ewa éréhéc ménda wamma kecanzu imi ikoc wañ énécmianzu. ¹⁹ Onac niñtohotoho hakaginawac suruc buña imi zégic niñanzin. Imuac ni onac niñ wamma ségiségi wañanzua. Wañu eneñ haka hia biaiguc imi niñtegic qindegic ginaguc wammu, néñ haka biriaiguc imi késpedes qahac kecmu niñac wanzua. ²⁰ Luae miñina Anutunéñ Biria miñina imi hénagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ iniguc hemac.

Pakeñ ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhécna Lukio zéma Yason zéma Sospata ieneñ imi onac yaizézé ac énézézú. ²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézé ac énézézua. ²³ Wañu ni zéma hénarorin moczon ninicgaleñ wamma keczac ama miñina Gaio i acguc onac yaizézé ac énézézac. Wañu ama areña yanda yomuac soukiwa galeñ Erasito zéma ic muna Kuato iereñ acguc yaizézé ac énézézac. ²⁴ (Miñnina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac muru hemac. Hélacnec!)†

* **16:3:** Me Priskila. † **16:24:** Kiwi tosaraiguc; Kembraña yomi ménda hezac.

25 (25a) Buᅇa suruc zéma Yesu Kristo zéauau imuac ai buᅇana imi nalé hénihénia igucnec saᅇgima heyec. ²⁶ Heyu deguc imi usuya aunénécmiyec. Waᅇu Anutu heheseli miᅇina iwac zézé selia imi niᅇtohoma kua meme ic ieneᅇ kiwi onénécmiyec. Waᅇu kiwi iminéᅇᅇnec baera baera ic embac ieneᅇ ninzéᅇgéma niᅇtohomu niᅇac ac saᅇa mewinini nénécmiyec. Waᅇu ac saᅇa imuac séciguc hicᅇiyec buᅇa suruc hiabia iminéᅇ ^(25b) ini efefianec meseli énécmimacac séc wanzac. ²⁷ Nindac qindac Anutu iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qac buᅇanéᅇ heheseli hema emma hemac. Hélacnec!

1 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina Sositene nerenj imi ² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénarinj, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélima kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶ Kristoac héipuc wamma zéyinj ackuazéc iminénj kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memeac buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczonj yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéanzua. ⁷ Hénia imuac niñac ini qeri uñawac sese méñac méñ météqététañ ménda wamma késa kecmac Miñ Kewunina Kristo Yesunénj winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu. ⁸ Anutunénj Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc késpedes qahac solañ nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetecgia hamac. ⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inénj mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaorinj enej héndéñamuma kecgic Paulonénj ac wañ énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec

énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugcinaiguc héndénj qéndénj qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu. ¹¹ Dacmuna hécna, sugcinaiguc ac zéénj zémaya hicñiyec hezac imi Koloac hénia géséhéra ienenj zégic niñi. ¹² Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini enac enac yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³ Ini niñgic, Kristonénj téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?† ¹⁴ Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézia. ¹⁵ Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc niñzua. ¹⁶ (Muñguc nimba Sitefana iwac hénia géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda niñzua.) ¹⁷ Kristonénj méli néñec imi ic doku naec énécmimañ niñac qahac, néñ buña suruc hiabia énézémanj niñac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi enomia wambac niñac zéma, nena niñtegitic qinñtegitic acnanénj ménda énézéanzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma niñtegitic qinñtegitic acya wanzac.

¹⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc wañanzua; Ic héñgeña wéndarawac buña suruc imi humucac hénia tianzu ionac muru imi ac qelañ wanzac, néñ kekec hénia nénécmiyu añgénj tima kecanziñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac. ¹⁹ Imuac mia ac kiwi méñ ooyawac hezac imuaru Anutunénj yomuhuc zézac; Ni ic niñtegitic qinñtegitic ginaguc ionac niñtegitic qinñtegitic ac imi qewa qahac wandacmac, wañu niniñ asac asariginaguc ionac niniñ asac asarigina imi qewa madacmac.* ²⁰ Niñtegitic qinñtegitic ic imi dimia? Kiwi

* **1:12:** Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniaqira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya. † **1:13:** Me kembraña 15 imuaru imuhucyanec. ✨ **1:19:** Yes 29:14

ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunéh baec yomuac niñtegic qĩñtegic ac imi qeyu qelaja ménda wandaczac me? ²¹ Anutuac niñtegic qĩñtegic ac imi mia baec ic enañ niñtegic qĩñtegicginanéh niñasarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunéh buña suruc zéauauya imi héná qelajaiguc haima ninzéh ninzéh ic kekec héla mihicñi énécmimanñ zé nimma ségiségi wañec. ²² Yuda ic eneñ sésécac kiwi mérera niñac zéwelec wañgic. Girik ic ieneñ niñtegic qĩñtegic ac hénia hénia imuac niñkewu wañanzu. ²³ Néñ nini imi ic héngena wéndaraiguc biriñnéñ qegic humuyec Kristo i zéau énécmianziñ. Wañu héná imuac Yuda ic ieneñ niñgic hoc ésécnec hégwétécgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, héná qelaja ésécnec wañanzac. ²⁴ Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonéh Anutuac kuc zéma Anutuac niñtegic qĩñtegicya wañanzac. ²⁵ Imi mia hénia yomuac niñac; Anutuac qelajanéh baec ic ionac niñtegic qĩñtegic imi ogicma eñeña wañanzac. Wañu Anutuac bébélacgianéh baec ic ionac kucgina ogicma selia wañanzac.

²⁶ Dacmuna hécna, imuac mia nanangina dimuhucyanec unuruyec imi hémma niñtegicgic. Séwiac hénáiguc namma zéni, sugginaiguc niñtegic qĩñtegic ic sasala qahac. Wañu kucginaguc acguc sasala qahac. Wañu ic eñeña tuñ yanda igucnec hicñihicñiya sasala qahac. ²⁷ Wañu Anutunéh baecac qelaja énépésima niñtegic qĩñtegic ic gamu qeque mihicñi énécmianzac. Wañu baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeque mihicñi énécmianzac. ²⁸ Anutunéh baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmianzac. ²⁹ Imi mia baec ic méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc séwi eñeñ wambac niñac imuhuc wañanzac. ³⁰ Ini imi niñtegic qĩñtegicnina zéma haka solanjanina zéma

météreac buñanina zéma bonñ héréhéréac miñina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicñjima kecanzu. ³¹ Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méñnéñ mepé qepési ac méñ zémanñ zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému niñac imuhuc wañ nénécmiyec. †

2

Kristo ic héngena wéndaraiguc humuyec imuac buña zéauauya.

¹ Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuazéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena niñtegic qĩñtegicna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi. ² Imi mia ni sugginaiguc kecma iwawai tosara qahac, néñ Yesu Kristo zéma biriñnéñ qegic ic héngena wéndaraiguc humuyec imuacnec sac niñareñgémañ zé niñseliyiac imuhuc wañi. ³ Wañu sugginaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénéñ hiri hiri wamma keru. ⁴ Wañu ac zézéna zéma ackuazéc zéauauiiguc imi nalé yomuac niñtegic qĩñtegic ac méra qemimiawac séhanéh ménda nanngéma zéyi, néñ Uña Teréyawac winiwininiya zéma iwac kuhaguc énézéyi. ⁵ Imi mia onac ninzéh ninzéhginanéh ic onac niñtegic qĩñtegic aciguc qahac, néñ Anutuac kuciguc sac héiseligima hemac niñ imuhuc wañi.

Niñtegic qĩñtegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶ Wañu nini imi yandima ninzéh ninzéh ic héla wamma keczu ionac sugginaiguc imi niñtegic qĩñtegic acwac zéanzñ. Wañu imi mia baec yomuac niñtegic qĩñtegic zéma baec yomuac galenñ ionac niñtegic qĩñtegicgina qahac, néñ ⁷ Anutuac niñtegic qĩñtegic sasangia imuac zéanzñ. Imi mia musangéyu heyec, néñ Anutunéh neñañ edamu niñac wamma baec kurumeñ ménda hicñiyocnec nalé hama keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia. ⁸ Niñtegic qĩñtegic imi mia baecac galenñ sugginaiguc méñnéñ méñ ménda niñtegiyec. Niñtegicbunec

† **1:31:** Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara niñac mepé qepési ménda wambiñ, néñ Miñ Kewu nimmizñ imuac meyacma zéwiñac hezac. * **2:1:** Kiwi méráginanéh ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac saña zéau énécmiyi.

imi Miñ Kewunina edamuyaguc imi ic héngena wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹ Imi mia ac kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac ésécne; Anutunéh siñ nimmianzu ionac niñac wamma némaria mén walac mezerirecac hezac imi kicnéñ ménda héhéña, gezacnéñ ménda niniña, wañu baec ic ménac ewa qeri ménénéñ ménda niñtegic qñtegira wanzac. ¹⁰ Wañu imuhucya imi Anutunéh ionac qahac, néñ nonac muru Uña Téréyanéhneñ mewinini nénécmiyec. Uña Téréya imi mia iwawai moczoñ niñtegicma Anutuac niniñ qeyu hiñgac hiñgarawac séc niñtegicanzac. ¹¹ Ic ménac héña imi tosara qahac, néñ uñaya qeriaiguc kezcac imi sac ninzac. Héña imuhucyanec Anutuac héña imi acguc tosara qahac, néñ Anutuac Uñanéh sac ninzac. ¹² Nini imi baecac uña imi ménda meyiñ, néñ nini sese Anutunéh ewa hiawac nénécmiyec imi niñtegicbiñ niñac Uña Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziñ. ¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac niñtegic qñtegicnéñ ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanzñ, néñ Uña téréyanéh ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzñ. Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya imi Uña téréyawac sesenéh méra nénécmiyu niñtegicanziñ. ¹⁴ Séwiac siñiguc kecanzac imuhucyanéh iwawai Anutuac Uña téréyawac sese imuac niñu qelaña tanec wañu, ménda añgétianzac. Iwawai imuhucya imi Uñaguc niñgésimacac séc, imuac niñac ic imuhucyanéh méndagucnec niñtegicanzac. ¹⁵ Ic Uña téréyagucnéñ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczoñ hia niñgésima añgétianzac, néñ eñeya imi gésigési aciguc ménda opocgic eñanzac. ¹⁶ Mérénéh Miñ Kewuac ewa siñ niñtegicma hia kumimac me?✧ Wañu neñañ imi Kristoac ewa siñ imi añgétima kecziñ.

3

Korinti hénaorñ imi héndénamuma kegcic.

¹ Dacmuna hécna ni ic embac Uña téréyaginaguc énézéanzua ésécnec onac

énézémanj zé osizua. Imuac séwiguc kecec zéma Kristoac kokochéra énézéanzua ésécnec énézézua. ² Ini nene selia nemuac séc qahac kecanjic imuac niñac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmianji. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecanzu. ³ Sucginaiguc nimbupuc wañamuma méndéh amuma euqac wamma kecanzu imuac niñ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac siñiguc kecanzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niñtohoanziñ hia zéwunec? Imi osiosiya. ⁴ Ic ménénéñ ni Pauloac ic, duña ic ménénéñ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic eñomia ménda keczu me? ⁵ Imuhuc wañkeczuiguc qesiénécmiwa acna meñgic. Apolo imi méré, néñ Paulo ni imi méré? Niri imi Miñ Kewuninanéh sécnira ai buña qenérécmiyu welen qeçe sac kecma méra énécmizic ini Miñ Kewu niñzéngeña keczu. ⁶ Ni héhimic wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec.* Wañu Anutunéh meyandi énécmiyec. ⁷ Imuac héhimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi eñomia zézéya, néñ meyandiyec Anutu iwac sac niñgic eñeña wammac. ⁸ Héhimic wawaña zéma weric héwiñ wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña érécmiyu memaocac hezac. ⁹ Niri imi Anutuac méráhéréra wamma i guc momacnec ai meanziñ, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰ Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qñtegicyaguc ésécnec neñ ama baecya mindiñiwa tecgéyu, tosránéh imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Wañu ama memu imi eneñ dimuhuc mewiñ imuac dindiñanec niñgésimu. ¹¹ Baec qambaña neñ hémindñiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac ménénéñ mén imi waima ménac hémindñi wammuac séc qahac. ¹² Wañu baec qambaña imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréña me tomocnéñ memuiguc, ¹³ kecma imuac héña imi nalé yan-

✧ 2:16: Yes 40:13 * 3:6: Girik aciguc; doku haimiyec.

danéj hama mewininiyu hicñitegicmac. Nalé imuaru imi geric bélan yandanéj onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac. ¹⁴ Méñac méj gericnéj zebipiyu solañanec heyu bakia hia memu, néj ¹⁵ méñac méj gericnéj zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eñeya imi goiya héima anjéj timimac, néj geric igucnec metec metecgia tanec wammac. ¹⁶ Ini Anutuac ocmuñ téréya keczu imi zéma Anutuac Uña téréyanéj qeriginaiguc tacyac wañanzac imi ini ménda niñyacgézu me? ¹⁷ Anutuac ama imi téréya, imuac mia méñnéj méj Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéj ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

¹⁸ Ini ikoc ménda wañamumu. Onarunec méñnéj eñeya niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegic qinñtegic ic wanzaciguc, memaamuma qelaña wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegic qinñtegic ic héla wammacac hezac. ¹⁹ Baecac niñtegic qinñtegic imi Anutuac muru qelaña tanec wanzac. Ac méj yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézua;✧ Inéj niñtegic qinñtegic ic imi eñañ haka diwi qiwiliña iminéj bétac ésécnec haima énépésianzac. ²⁰ Méj imi yomuhuc, Miñ Kewunéj niñtegic qinñtegic ic ionac niniñ imuac niñu haréña tanec wañanzac.✧ ²¹ Iwawai moczoñ yanda imi onac buña kecénémizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²² Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumeñ me kekec me humuc me deguc kekerá me bian hahaya imi moczoñ onac buña. ²³ Wañu ini imi Kristoac buña, Kristo inéj Anutuac buña wanzac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welen qe qe ai.

¹ Ini nonac niñac niñgic Kristoac welen qe qe ic zéma Anutuac ac saña imuac ai ic wambiñac hezac. ² Wañu ai buña késa keczu imi eneñ ai imuac niñkumuma kenhéi hahéigina qahac memuac hezac.

³ Wañu ini me tosara nuac zégési néñañgic imuac nimba héla yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanzua. ⁴ Ni késpedesna méj ménda niñtegicanzua, néj hakana imuhucya niñac ic solaña zénénéña ménda hezac. Wañu hia zétecgé némmacac hezac imi Miñ Kewunina momacguc sac keczac. ⁵ Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miñ Kewunéj ménda hayunec imi méñnéj méj ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéj hama siñi tunumañguc musañ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa siñ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéj ic embac eñac eñac mepési énécmiyu anjétimu.

⁶ Ninzén ninzén dacmuna hécna, eñac kenkésa hakésa ménda wamma séwi eñeñ ménda wammu niñac, ini ac ooyawac hezac imuac séñganñgic ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niñareñgému niñac, ni méra énécmimañ zé ni zéma Apolo nekañ suruc wamma séséc acwac wañ énécmizua. ⁷ Mérénéj gési énécmima meyac énécmiyu séwi eñeñ wañkeczu? Wañu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méñnéj méj hezac me? Qahacgucnec, moczoñ énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec eñañ buñawac heyecac ésécnec séwi eñeñ wañkeczu? ⁸ Ini mia bec tomeñ qe qe wañkeczu. Bec mériañ yandaguc wañkeczu. Nini qahaciguc eñacnec kecma ic kewu bec wañkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbiñ niñac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninziñ. ⁹ Ni nimba Anutunéj Yesuac Méliméli ic nini humucac buña zétecgé nénécmimia tanec tetecgiaiguc nonoporu mamayagina wanzinñ. Wañu nini imi baec kurumeñguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawañawac buña wanzinñ. ¹⁰ Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelaña wanzinñ, néj ini imi Kristoac qeriaiguc niñtegic qinñtegic ginaguc wanzu. Nini imi qeka méka wanzinñ, néj ini imi kucginaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néj nini imi maqeqeya wanzinñ.

11 Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wañ nénécmiyu kian éséc kecanziñ. 12 Wañu méraninanéñ ai réwéria meanziñ. Saec ac wañ nénécmigic mozoc ac wañ énécmianziñ. Wañu nununesi wañ nénécmigic bisiqatéñ wañ énécmianziñ. 13 Wañu zébiri qébiri wañ nénécmigic ac bakia goígina héima wañ énécmianziñ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczoñ yanda ionac nenesic tanec wamma kecziñ.

14 Ni gamu qeque wañ énécmimanñ zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néñ onac mia nambérac sorochécna zéma nimma pakeñ ac wañ énécmimanñ zé oénécmizua. 15 Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kileñ keczu, néñ sugginaiguc hélacnec mañgoc wañ énécmianzu imi sasala qahac. Wañu neñ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buña suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécnec aži mema mihicñi énécmiyi. 16 Imuac ni zénañgé énécmizua. Wañanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. 17 Ni hénia imuac niñac wamma mia Miñ Kewuac qeriaiguc nuac nañ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wañu inéñ mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wañanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaroiñ ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac. 18 Onarunec tosianéñ ni onac muru ménda hamañ éséc nimma séwi eñeñ wamma keczu, 19 (19a) néñ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu focdac onac muru hamañ. 20 Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi ac eñomiaiguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac kuciguc hezac. (19b) Imuac niñac ni hama séwi eñeñ ic ionac inictegicma acgina qahac, néñ kucginaguc me qahac imi inictegicmanñ zé ninzua. 21 Ini dimuhuc wañ énécmimanñ niñac ninzu? Hihilocguc hamañ me goi héihéi zéma ewa bénzérñéñ ewa qerinaiguc sécgénéñu hamañ?

5

Kaiseroac hakanéñ hénaroiñ mebirí énécmiyec.

1 Sugginaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugginaiguc acguc ménda heheya. Ic méñnéñ eñeya mañgocyawac iniña wagicma i guc kecanzac imuac mia zézua. 2 Wañu ini séwi eñeñ wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wanzu. Haka imuhuc wañec imi suggina igucnec nesigic kembacnec, néñ imuhuc ménda wañkeczu. 3 Ni séwinanéñ lakec keczua, néñ qeri uñananéñ iniguc kecma imuaru keczua séc, haka imi wañec i bec zétecgémizua. 4 Ini Miñ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc keczua. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. 5 Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néñ uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc keckec mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec. 6 Séwi eñeñ wañanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me? 7 Ini hénia hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambiñ zéma, yis wahala imi giligic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma keñkeña, kendoñ imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. 8 Imuac kendoñac tacbiñ niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliwenaguc qahac, saméñ héla zéma solaña yisya qahac nema tacbiñ.

9 Kaisero ic iniguc mutu qutulañ ménda wammu niñac nuac kiwiiguc oénécmiyi, 10 néñ ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me señkoku ic me baniarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambiñ zé baec yomi waima keñ humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézua. 11 Imuhuc qahac, néñ deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzén ninzén dacmuna kecziñ zéanzu ionac sugginaiguc méñnéñ méñ kaisero me hémbaoc me baniarawac mepé qepési wawaña me zébiri qébiri wawaña me doku seli nene ic me señkoku wawaña iniguc imi mutu qutulañ ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. 12 Ni

ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu hénarorij enañ sugginaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me? ¹³ Séngagen ic imi Anutunéñ niñgési énécmimac, nér biria meme ic imi mia enañ suggina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaorij sugginaiguc tualefic hicñiyu dimuhuc wammu.

¹ Onac muru méñnéñ alaya méñac késpedesic ac kesa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicñima késpedesic ic ionac muru zéhicñimac me? ² Météré icnéñ baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczorj zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efriadac mén heyu hia ménda zétecgému me? ³ Neñañ imi kua meme uña zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efefia imi enaoc hia niñgési wammuac hezac.* ⁴ Imuac, baecac kekeciguc ac mén hicñiyu ini ic mén hénaorij sugginaiguc niñgic mamaya wanzac imuhucyanéñ ara imi zétecgémac niñac hia kumumimu me qahac?† ⁵ Ni gamugina nimmu niñac ac imuhuc énézézua. Suggina igucnec ic mén niñtegic qindegicyaguc dacmuna enañ ac hia zétecgémacac séc mén méndagucnec kecénécmizac me? ⁶ Dacmuna ninzén ninzén giraguc nér aciguc opocamuwic zé ic ninzén ninzén gina qahac ionac muru hia kemmac me? ⁷ Ini enawunec aciguc opoc amugic késpedesic gina winiñu hicñitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qeqeginaguc wandaczu. Néwécgeña, késpedesic gina en bisigic hia wambacnec. Wañu waigic ikoc icnéñ iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸ Imuhuc ménda wamma ini haka biria wañamuma ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, nér imi enen mia enañ ninzén ninzénac dacmuna hécgina keczu. ⁹ Ic birianéñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac

imi ini ménda ninzu? Ikoc wañ énécmiwu niñac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasangiaiguc eu iniñ hénia qel-ogilogi ic me, embac ala me ic alawac inicbaoc wawaña me, icnéñ ic alayaguc kaisero wawaña me, ¹⁰ kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéñ ewa soho wawaña me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliñ ic imuhucyanéñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc memuac séc qahac. ¹¹ Wañu sugginaiguc ic imuhucya kecgic, nér Miñ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neñañ Anutuac Uña Téréyanéñ zuac énécmima météré énécmima mesolanj énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buña.

¹² Ni haka sasalanec wammañ zé hia wammañac hezac, nér wammañ séc moczorj méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammañac zénénéña, nér ni haka méñnéñ mén ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³ Nenenéñ tomenac wañu tomenéñ neneac wanzac, nér Anutunéñ imi moczorj metecgéyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, nér imi mia Miñ Kewuninawac heyu, Miñ Kewunina imi mia séwininawac galen kecancac. ¹⁴ Anutunéñ Miñ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Wañu iwac kuhanéñ neñañ muñguc meqeli nénécmimac. ¹⁵ Séwigina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Wañu Kristoac séwi tasia iminéñ dimuhuc melengic hénia yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téngén. ¹⁶ Hénia yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhécnéñ séwi momacguc wammaoc.✱ ¹⁷ Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc. ¹⁸ Kaisero haka imuac qizizingéma kecmu. Késpedesic wañanzu sasala imi séwi busuninawac sénganjen hezac, nér kaisero icnéñ eneya séwiac késpedesic wanzac. ¹⁹ Wañu séwigina imi enac enac qeriginaiguc kecancac Uña téréya

* **6:3:** Girik aciguc; Wañu baec yomuac ara némac niñac toroqema zéwiñec? † **6:4:** Kiwi tosaraiguc; Hénaorij sugginaiguc ic enomia mén hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac. ✱ **6:16:** Hén 2:24

Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñina qahac. ²⁰ Ini imi boñhérégina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanéñ Anutu ee héihéi wammimu.

7

3ammaréñ meméac héna ac.

¹ Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa niñgic; Ic méñnéñ embac ménda mema kecmac imi hia, ² néñ kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wañu embac séc ic mema kecmu. ³ Wañu icnéñ eñeya séwiya imi iniña ménda añgénéñ timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac. ⁴ Iniña imi eñeya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ euyanéñ imuac miñina wanzac. Euya imuhucyanec eñeya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ iniñanéñ imuac miñina wanzac. ⁵ Eñañ séwigina iniñgina me euginawac eñ ménda añgénéñ tiénécmigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña mihicjiwiñ niñac walac zéeminiñ wamma imuhuc wañgic tecgéyu muñguc toroqe amumu iminéñ hia wammac. Eñañ ewa siñgina helanzi amugic, Biria miñinanéñ batucgé énécmiwac niñac. ⁶ Wañu ac imi qe-nañgé wamma zézua, néñ ménda zéseli énécmizua. ⁷ Ic moczoñnec ni ésécnec wamma kecmu niñac wanzua. Néñ icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya kesa keczac. Méñnéñ méñac kesa keru méñnéñ méñac kesa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ieneñ ni éséc kecgic hia wammac. ⁹ Eñ kecgic séwiac siñginanéñ geric bélaña ésécnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niñac séwiac siñgina helanzi amuwiñac séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu. ¹⁰ 3ammaréñ meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néñ Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. ¹¹ (Néñ waimimia wammaciguc ic méñ

ménda mema eñ kecmac me euyawac muru muñguc luae mihicji mimia wañu toroqemac.) Wañu icnéñ imuhucyanec iniña ménda waimimac. ¹² Ac yomi mia tosia ionac énézézua; (Wañu ac yomi nuarunec, néñ Miñ Kewuarunec qahac.) Ninzén ninzén dacmuna méñac muru iniña méñ Miñ Kewu ménda ninzénagéma kecmac euyaguc momacnec kecmac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac. ¹³ Wañu embac méñac muru euya méñ Miñ Kewu ménda ninzénagéma kecmac iniñaguc kecmañ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac. ¹⁴ Euya Miñ Kewu ménda ninzénagéma keczac imi iniñawac ninzén ninzénanéñ métérémmimac. Wañu iniña ménda ninzénagéma keczac imi euyawac ninzén ninzénanéñ métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaña ménda wambunec, néñ deguc solaña kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaña keczu. ¹⁵ Néñ ménda ninzénagéma kecanzu ionac sugcinaiguc eu iniñ méñnéñ wai amumaociguc wai érécmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéñ ménda ziki énécmizac. Néñ ini imi Anutunéñ luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶ Imi mia embac gi Anutunéñ euga kecec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzañ. Ic gi imuhucyanec Anutunéñ iniñga kecec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzañ. Imuac siñginawac ménda wammu.

¹⁷ Néñ Miñ Kewunéñ icya embacya séc ewa hiawac buña méndéñ énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téngénéñ méndacma wammu. Ni hénaoriñ ama séc imuhuc zéseli énécmianzua. ¹⁸ Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéñ hérémiyeciguc séwi tasé hericheric haka waimac niñ ménda zénañgémimu. Wañu séwi tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéñ hérémiyeciguc séwi tasé hericheric memac niñ ménda zénañgémimu. ¹⁹ Séwi tasé herichericguc kecec me séwi tasé hericheric qahac kecec iminéñ héla qahac, Anutuac héna acwac niñtohoma kecec iminéñ mia héla

wanzac. ²⁰ Imuac niñ nanañ imuaru me imuaru nanu Miñ Kewunéñ héihéré miyeciguc nanañ imuacnec nankecmac. ²¹ Gi welen qe qe kecnanec héihéré géheciguc niñna iminéñ réwériga ménda wammac. Wañu kekec ziki sipacya qahac mihicñiwésémañ imuac hena mén béréngé géñu efima kekec ziki sipacya qahac imi hia mihicñiwésémañ. ²² Welen qe qe ic kerunec Miñ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welen qe qe keczac, néñ deguc Miñ Kewuac buña wamma keczac. Hénia imuhucyanec miñ mañgoc kerunec héihéré mimia wañec imi miñ mañgoc wanzac, néñ Kristoac welen qe qe ic wañecac keczac. ²³ Ini bec boñgina memeya imuac niñ ic onac welen qe qe ménda kecmu. ²⁴ Dacmuna hécna, méñnéñ mén héihéré mimia wañec nalé imuaru areñ méñac mén nankec areñ imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmac.

Embac serañja zéma embac malé ionac paken ac.

²⁵ Embac serañja ionac Miñ Kewuac ackuazéc mén ménda késa keczua. Wañu Miñ Kewunéñ ewa biric niñnéñu méñzé méñzéna qahac keczua nenaoc mia nena niniñnawac zéwa niñgic. ²⁶ Neñ nimba nalé zéna waiyayaguc yomuac niñac ic méñnéñ keczac imuhucyanec kecmac iminéñ hia wammac. ²⁷ Imuac gi embacgaguc dérécgé érécmimiawac keczaciguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañanec keczaciguc embac memañ zé ménda nimbésémañ. ²⁸ Embac memañ zé mewésémañiguc iminéñ kápésic ménda wammac. Wañu embac serañja méñnéñ ic memaciguc imi acguc kápésic ménda wammac. Wañu imuhucya ienen kekecginaiguc yéwéri sasala mihicñimu. Imuac niñ ni añgéh tiéncmimañ zé imuhuc zé zua. ²⁹ Alahécna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñiyu hotoñadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ienen embac qahac ésécnec kecmu. ³⁰ Wañu siacanzu imi enen zésiacgina qahac ésécnec kecmu. Wañu ségiségi wañanzu imi enen ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Wañu iwawai

boñ meanzu imi enen iwawaigina qahac ésécnec kecmu. ³¹ Baecac iwawainéñ ai meanzu imi enen, niñgic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kurunen deguc hénzu imi hama keñu qahac wandacmac imuac mia. ³² Enen mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhéc ménda wamma kecmu niñac nimma zé zua. Ic mén iniña qahac keczac inéñ Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicñi mimañ zéma nimmac. ³³ Iniñagucnéñ mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁴ Wañu ewaya téma éréhéc wañanzac. Wañu embac serañja me embac ic ménda mema kekera méñnéñ Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñgun wamma eñeya séwi unaya momacnec Miñ kewuac buña haimac, néñ embac icyagucnéñ dimuhuc wamma euya ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁵ Ziki énécmimañ niñac ménda zé zua, néñ ini solañanec kecmu niñac ac yomi éné zé zua. Ini solañanec kecmac ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu niñac imuhuc zé zua.

³⁶ Ic méñnéñ embac serañja eñeya buña qemimia hemiyuguc haka dindiñanec ménda wammianzac tanec wanzaciguc, wañu embac buñaya imi zammaréñ naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siña méndacma hia memac. Imi mia kápésic qahac. Ieren imi kilen meamumaoac hezac. ³⁷ Wañu ic méñnéñ ewayanéñ nimma embac imi ménda memañ zé niñ seligizaciguc, wañu kilen memac niñac iwawai mén ménda hinocgézaciguc, wañu eñeya séwiac siña imi hélanzi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memañ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wanzac. ³⁸ Imuac embac serañja mezac imi haka hia wanzac, néñ embac ménda mezac imi haka séc mén ogicma hia wanzac.

³⁹ Embac mén imi euyanéñ kekecguc kecmac séc hésa qatéyaguc wanzac. Euya humuyu ic mén me mén memañ

zé wammaciguc imi hia memac, nér Miñ kewuac ewa siñiguc wammac. ⁴⁰ Nininñaguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc mér ogicma ségiségyaguc wammac. Wañu ni nimba Anutuac Uña Téréya imi nuac muru acguc henénzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

8

Banjarawac ohaihaiyawac ara.

¹ Banjarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma kecziñ imi niñyacgéma kecziñ. Wañu ninin imi tétéc qequeac haka mihicñianzac, nér goi héihéi iminér qenanégac haka mihicñianzac. ² Mérnér mér eñeya niñac niñu nininñaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac. ³ Wañu mérnér mér Anutu goi héihéi wammianzac imi Anutunér nimmianzac. ⁴ Imuac olémbañ banjarawac ireha imuac buña haihaiya imi mema neanzu imuac mia yomuhuc zéma ninziñ; Banjarawac ireha baec kurumeñiguc hezac imi moczon eñomia. Anutu imi mér qahac, nér momacguc sac keczac. ⁵ Baec me kurumeñiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya, ⁶ nér kileñ neñañ muru imi Anutu momacguc Mañgocnina sac kecnéncmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicñidarec. Wañu neñañ iwac wamma kecanziñ. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mihicñi énécmiyu kecgic neñañ acguc iwacnec kecanziñ.

⁷ Nér ninin imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ieneñ banjarawac ireha imuac niñangic séc nimmanec kecma nene newiñ zé, yomi banjarawac ohaihaiya gezañ, zéma niñ éréhécguc wamma negic eñañ ewa qeriginanéñ kuc mama wamma zapi qeanzac. ⁸ Yaka neneac hakanér nonagiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñiguc séc mér ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñiguc séc mér ogicma hiaruwiñac séc ménda

hezac. ⁹ Nér técgina nimma kecmu. Ewa éréhéc ménda wamma ewa siñginawac séc wamma megic haka iminéñ alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmiwac niñac. ¹⁰ Gi nininñaguc nér banjarawac ireha imuac ocmuñ qeriaiguc nene saméña nema tacna, ic ninzér ninzéña bébélacgia mérnér mér imuhuc gémma kuc mema banjarawac ireha imuac nene samér imi efima mema newac niñac. ¹¹ Haka imuhuc hicñimaciguc imi guac nininñanéñ ninzér ninzér bébélacgia dacmunaga Kristonér wammima humuyec i mebirimac. ¹² Gi mia imuhuc ninzér ninzér dacmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi ésécnec hénin géwésémañ iguc imi Kristo képésic wammizañ ésécnec wammac. ¹³ Imuac nenenér ninzér ninzér dacmunana mér méwéctécgé mimaciguc, ni yañ busia méndagucnec nema dacmuna imi qonzonton gégéya ménda mihicñi mima kecba nalé tetecgia hamac.

9

Yesuac Méliméli ic ionac nanangina.

¹ Ini niñgic, ni ziki sipacnaguc keczua me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanzua me? Ni Miñ Kewunina Yesu ménda héñi me? Miñ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hicñima kecanzu imi ini qahac me? ² Ini mia Miñ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai buñanawac asé kiwi tanecac hicñima kecanzu. Imuac niñac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezañ kecbiac, nér onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzua.

³ Zégési wañnéñanzu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna wañ énécmizua; ⁴ Niri nene doku newicac qac buña mér ménda zénérec mimiawac keczic me? ⁵ Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miñ Kewuac munahéra zéma Kefa ieneñ imi inihécgina kecnéncmigic ai meanzu. Wañu nini imi imuhucyanec wamma kecbiñ zé qac buña ménda zé nénécmimia wac keczin me? ⁶ Wañu ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekecac ai

waima Anutuac ai sac mewic niḡac qac buḡa ménda zénéréc mimiawac kecziac me? ⁷ Waḡu mérénéḡ téḡḡiḡ ic kecma eḡeya soukiwa kiricma welen qemac? Waḡu mérénéḡ waiḡ ic himicma imuac gocmia méḡ ménda menec wammac? Waḡu mérénéḡ rama inicgaleḡ wamma ionac namu késanec ménda wammac? ⁸ Ni ac imi baec icac nanaḡiḡuc namma zézua me? Héna ac acḡuc imi ménda zéhicḡizac me? ⁹ Moseac héna aciguc ac méḡ yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao méḡnéḡ padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc ufiḡnéḡ kuaya ménda osomu, néḡ waigic nemac. Ini niḡḡic, Anutunéḡ burumakao ionac niḡac ewa goro wanzac me? ¹⁰ Moczoḡ ic neḡaḡ niḡac ménda zéyec me? Hélaḡnec, imi mia ic neḡaḡ niḡac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niḡac ai patoma kecziac inéḡ héla niḡac niḡkumuma patomac. Waḡu metocḡézac i acḡuc nena buḡa henémmac zéma niḡkumuma metocgo wammac. ¹¹ Nini onaru qeri uḡawac iwawai himiriḡ. Waḡu ic imuhucyanéḡ onarunec séwíac iwawai mewiḡiḡuc, niḡḡic sécnina ogicma kunéḡ yanda meziḡ tanec wammac me? ¹² Tosia ieneḡ onarunec séwíac iwawai imi memu niḡac zéénécimia waḡu niri imi imuac séc imi ogicma kileḡ imuhuc hia wambicac hezac, néḡ Kristoac buḡa suruc hiabia imi neuḡa qahac saima kemmac niḡ wamma qac buḡa zénérécmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kileḡ yéwéri imi bisiqatéḡ wamma kecanzic. ¹³ Ocmuḡ téréyaiguc ai meanzu imi eneḡ ocmuḡ téréya imuaru nene mihicḡima neanzu. Waḡu zaki téréyaiguc welen qeḡe ai meanzu imi eneḡ zaki téréya imuac buḡa haihaiya imi sécḡina séc meanzu imi ini ménda ninzu? ¹⁴ Héna imuhucyanec Miḡ Kewuninanéḡ yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buḡa suruc hiabia zézé ic imi eneḡ buḡa suruc zézé ai iminéḡnec séwiginawac kekec qenaḡḡé wamma kecmu. ¹⁵ Waḡu ni wawaḡawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méḡ ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac

séciguc waḡ némmu niḡac ménda zézua. Qahacḡucnec, osima humumaḡ zé hia humumaḡ, néḡ iwawai méḡac méḡ ménda zéwelec énécmimaḡ. Imuhuc wambinec méḡnéḡ méḡ iwawai zéhiaruanzua imi mematiti wambac niḡac. ¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc hainénéḡa, imuac niḡac hetecḡémaḡac séc qahac. Buḡa suruc hiabia imi ménda zéau énécmimaḡiḡuc imi saecnaguc wammaḡ. Héna imuac niḡac, buḡa suruc hiabia zéauanzua hakana imuac mia zéhiaru amumaḡac séc qahac. ¹⁷ Ni ai imi nena ewa siḡnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néḡ nena ewa siḡnawac qahac, néḡ niḡkinzéḡ waḡ némma ai buḡa zénénéḡa iwac mia meanzua. ¹⁸ Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buḡa suruc hiabia zéau énécmianzaḡa séc boḡteḡic zéau énémima buḡa suruc hiabia imuaru héima namma haka méḡac méḡ wawaḡawac séc buḡana qenéḡec imi méḡ ménda aḡḡétianzaḡa. Waḡu ai meanzua iminéḡ mia ainawac boḡa wanzac.

¹⁹ Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solaḡanec kecanzaḡa, néḡ ogicma sasala énépésimaḡ zé kileḡ welen qeḡeḡiḡnawac opocamuma kecanzaḡa. ²⁰ Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec waḡi imi Yuda ic énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. Waḡu héna acwac méra bawaiguc kecanzu ionac muru imi ni héna acac bawaiguc ménda kecanzaḡa, néḡ ic héna acwac bawaiguc kekera ésécnec waḡi imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. ²¹ Ic enia kecanzu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecma néwécḡeḡa Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc kecanzaḡa, néḡ ic héna ac qahac kecanzu ionac tanec waḡi imi, ic héna ac qahac imi énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. ²² Ic ninzéḡ ninzéḡḡina bébélaḡḡia ionac muru imi ic ninzéḡ ninzéḡ bébélaḡḡia tanec waḡi imi, ic ninzéḡ ninzéḡ bébélaḡḡia énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. Ic héna héna ionac muru ic héna héna tanec waḡi imi, tosara aḡḡéḡḡina timaḡ zé imuhuc me imuhuc waḡi. ²³ Ni buḡa suruc hiabia imuac wamma haka héna

hénia méndacma wañanzua imi, ni nenaoc acguc buña suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memañ zé imuhuc wañanzua.

²⁴ Somben yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczon usujnec keñanzu, néj sugcina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niñtegiczu? Ini acguc bakia mewij zé imuhuc usujnec kemmu. ²⁵ Ariac ic enej onogicbiñ zé sigi hénia hénia kecanzu. Wañu imi enej zunzariñ miñicmiñicya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niñac wamma imuhuc wañanzu, néj neñañ mia iwawai ménda houhouyawac mewij zé imuhuc wañanzij. ²⁶ Hénia imuac niñac ni nenaoc hénia hezac imi ménda héñtegicma sicsaoc ménda keñanzua. Wañu ni zika qemañ zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianzu ésécnec ménda qeanzua. ²⁷ Néj ni ic tosara onac ackuazéc zéau énécmima kecma nena gorosonja wambi niñac séwinanéñ welen qe qe kecma niñ imuac siña qewa hiñgaru kecanzu.

10

Pakeñ ac Israel ionac wawan meme igucnec hahaya.

¹ Alahécna, ini iwawai yomi ménda niñasarimanec kecmu niñac ménda wanzua. Esañ ambéc hécnina ieneñ moczon hosusuac amiaiguc kemma konduj doku namuñaguc qericma keñgic. ² Wañu moczon Mosearu toroqegic hosusu zéma konduj doku qeriaiguc naec énécmiyec. ³ Wañu nene téréya imuhucyanec nema kecgic. ⁴ Wañu ieneñ imi, Kristo qeri uñawac zamanziñ kecanzac inéñ méndac énécmiyu zamanziñ imuacnec mia qeri uñawac doku imuhucyanec nema kecgic. ⁵ Néj kileñ, ionarunec zañgégina moczonnec séc ionac imi Anutunéñ ségiségi ménda wamma baec kéra kérésiaiguc unuyu humudacgic. ⁶ Wañu imi mia ieneñ haka biria siña nimma wañgic ésécnec neñañ imuhucyanec ménda wamma kecbiñ niñac haka imuhucyanéñ sésécac hicñi

nénécmiyec. ⁷ Ionac murunec tosara ésécnec ini baniarawac welen qe qe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wañgic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneñ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléñ aria mezu. ⁸ Wañu ionac sugcinaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiñ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹ Wañu Miñ Kewunina manam batuc ménda wammiwiñ. Ieneñ imuhuc wañgic mokoleñ enej inigic humudacgic. ¹⁰ Wañu ionarunec tosanéñ wañgic ésécnec ñindic ñuduc ac ménda zému. Ieneñ imuhuc zégic metecmetec miñinanéñ metecgé énécmiyu qahac wandacgic. ¹¹ Ionaru haka hicñiyec imuhucyanéñ séséc wañ nénécmizac. Wañu baec yomuac nalé tetecgiawac kecanziñ neñañaru pakeñ ac wañ nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac. ¹² Imuac mia nañselizua zéma niñzu imi enej mama unuwac niñac técgina nimma kecmu. ¹³ Ic séc hicñi énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hicñi énécmianzac. Anutu imi méñzé méñzéya qahac imuac niñac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hicñi énécmimac. Wañu manam batuc hicñi énécmimacac séc hia nañselimu niñac néngacma keñkeñawac hénia mihicñi énécmimac.

Banjarawac olémbaña.

¹⁴ Imuac mia inicsoroc sorochécna ini banjarawac welen qe qe ai imuac mia héñacya mema kecmu. ¹⁵ Ic niñtegic qindegic ginaguc énézéanzua ésécnec ac wañ énécmizua. Eñaoç mia ac énézèzua imi niñgésigic. ¹⁶ Sokociguc mériañac waiñ doku, mériañ ac zéma neanzij imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wañu saméñ méndemma neanzij imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷ Nene saméñ hénia momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neanzij, imuac niñac nini sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecanziñ. ¹⁸ Séwiiguc

✧ 10:7: Mmh 32:6

Israel ic embac keczu ionac ninjic, mulu haima neanzu imi enej zaki téréyawac buña amunec qamunec ménda wamma kecanzu me? ¹⁹ Ac imi dimuhuc niñac zézua? Iwawai banjarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wañu banjara eneya imi iwawai héla wanzac me? ²⁰ Imuhuc qahac. Ic enia ienen mulu haianzu imi Anutuac buña qahac, néj kuwic onac haianzu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanzua. ²¹ Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec* zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²² Me neñañ imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninzhén ninzhén ic ionac keckec solaña.

²³ Iwawai moczoñ hia wambinac séc, néj iwawai moczoñnéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambinac séc, néj iwawai moczoñnéñ ménda nanjé nénécmidacmac. ²⁴ Méñnéñ méñ eneya nanjé amumañ zé ménda hochoc ai memac, néj tosara onac nanjé énécmimañ zé hochoc ai memac. ²⁵ Ini nénnagémba sombeniguc yañ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéñ yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu. ²⁶ Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec.✧ ²⁷ Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solaña niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸ Wañu ic méñnéñ yomi banjarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solaña niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹ Genja qahac, néj iwac ewa kétin kétinawac zézua. Némac niñ ic méñac ewa qeri solañanéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰ Ni ewa hia nimma

amunec qamunec wammañiguc méréénéñ némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niñac zébiri néñu nimbinec?

³¹ Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu. ³² Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénarioñ ienen inicma qonzontonéñ géwu niñac solañanec kecmu. ³³ Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nanjé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nanjé énécmimañ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wañ énécmigic Anutunéñ ionac añgéhingina tiénécmimac.

11

¹ Ni Kristoac haka kéréndéñ méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaña.

² Ini ai hénia hénia meanzu séc ni ninjeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niñac mepési énécmizua. ³ Wañu yomi méñ zéwa niñasarimu niñac wanzua; Icyá icyá ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icyá wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴ Ic méñnéñ oruc usuyaguc zéwelec ai me bianac ara zéauau ai mezac imi eneya oruha Kristo gamu mihicñi mizac. ⁵ Wañu embac méñnéñ oruc usuya qahac eñec zéwelec ai me bianac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñ mericdacma keczac tanec imuhuc éséc wanzac. ⁶ Imuac embac méñnéñ oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmañ zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac. ⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kilen ménda haimacac hezac, néj embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanéñ embacnéñ ic igucnec memeya. ⁹ Wañu ic imi

* 10:21: Wain sokoc. ✧ 10:26: Leg 24:1

embacac niñ wamma ménda mihicñiyec, nēj embac imi icac wamma mihicñiyec. ¹⁰ Hénia imuac niñac zéma kua meme uña ionac niñac wamma embacnēj méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹ Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda keczac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda keczac. ¹² Embac icarunec hicñiyec^{*} ésécnec ic acguc embacarunec hicñiyec. Nēj momac yanda imi Anutu arunec. ¹³ Ini eñaoc niñgésigic embac méñnēj oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴ Wañu ic méñnēj oruc zuc horua hemiyu iminēj eñeya gamuya mihicñi mianzac imi ewa siñginawac boñ zalianēj hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵ Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñ embac méñnēj oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶ Méñnēj ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénaorinj neñañguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac samēj téréya.

¹⁷ Ini azoroanzu nalé imuaru ménda nanjé amuanzu, nēj mebiri amuanzu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac mēj yomi énézémanñ zé wanzua. ¹⁸ Walac imi ini hénaorinj tocgoanzu nalé imuaru sugcinaiguc héndēj héndēj hicñianzac zégic nimma ac tosara imi ninzéhégzua. ¹⁹ Wañu nimba Anutunēj niñu tuñ diminēj solaña keczu imi hicñitegicmac niñ sugcinaiguc eñac eñac tuñginaguc téamuma kecmuac hezac. ²⁰ Hélawac zéwa niñgic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miñ Kewuac samēj newiñ zé ménda azoroanzu. ²¹ Némac niñ, tosara imi eñañ nene késama hama eñac eñac walac negic tosara imi yaka niñ humumanec kecgic tosara imi doku selinēj ewa soho mihicñi énécmiyu keczu. ²² Eñañ yaka neneac ama imi hocma imuhuc wañanzu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénaorinj niñgic mamaya wañu maqeqeya gamu

qeçe mihicñi énécmianzu me? Némac ac énézémanñ? Zéhiaru énécmimanñ? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimanñ.

²³ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunēj siñi mēj Miñ Kewu Yesu késagic imuaru samēj mema ²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁵ Samēj negic tecgéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanēj memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu. ²⁶ Ini samēj zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kecgic inēj liliñgéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méñnēj mēj Miñ Kewuac samēj me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohayawac kápésic mihicñimac. ²⁸ Imuac méñnēj mēj eñeya niñgési amumaguc samēj imi nema sokoc imi mema nemac. ²⁹ Méñnēj mēj Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héñasarima nemac imi eñeya kápésic nemac tanec wammac. ³⁰ Hénia imuac niñac sugcinaiguc sasalanēj kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli mihicñima keczu. ³¹ Neñañ niñgési amuyiñguc ménda niñgési nénécmiwacnec. ³² Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñi wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu kápésicninaguc ménda wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac. ³³ Imuac dacmuna hécna samēj newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. ³⁴ Mēj imi neneac wammiyu walac eñeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya wañgic kápésic ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimanñ.

12

Qeri uñawac sese.

^{*} 11:12: Hén 2:21

¹ Dacmuna hécna ini qeri uñawac sese imuac hénia niñasarimu niñac wanzua. ² Ini becne ic enia kecgic imuaru siñginanéñ héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic. ³ Imuac ni zéasari énécmizua; Méñnéñ méñ Anutuac Uñaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buña imuhuc ménda zémac. Wañu Uñanéñ ménda nañgé énécmiyu méñnéñ méñ Yesuac Miñ Kewuna zémacac séc qahac.

⁴ Ewa hiawac ai buña imi hénia hénia, néñ Uña imi momacguc. ⁵ Ai memec nanañgina imi hénia hénia, néñ Miñ Kewugina imi momacguc. ⁶ Ai haka imi hénia hénianéñ icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczoñ wamma meanzac imi Anutu momacguc. ⁷ Wañu ic miñ séc nañgé énécmimañ zé Uña téréyanéñ aiginaiguc eñeya mewinini amuanzac. ⁸ Méñac imi Uña téréyawac murunec niñtegic qindegicac ackuazéc, méñac imi Uña Téréya iminéñnec mia niniñ hénia héniaiwac ackuazéc, ⁹ wañu méñac imi Uña Téréya iminéñnec ninzén ninzén, méñac imi Uña Téréya iminéñnec hafi zepa mehia hiaruac ai buña seseya, ¹⁰ Wañu méñac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méñac imi Anutuac bianac ara zézé, méñac imi uña hénia hénia inictegic tegira, méñac imi ac méréra zézé, méñac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buña énécmiyec. ¹¹ Ai haka imi moczoñ Uña Téréya momacgucnéñ medacanzac. Wañu eñeya ewa siña méndacma méndemma icya icya énécmianzac.

¹² Ic neñañ séwinina imi momacgucnéñ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Wañu séwiac tasia imi sasalanéñ séwi momacguc hemizac ésécnec Kristo acguc imuhucyanec. ¹³ Nini imi Yuda ic me Girik ic, welen qe qe ic me miñ mañgoc wañamuma kekera, moczoñ Uña Téréya momacguc néñnec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uña momacguc imi doku ésécnec nénécmiyu neyiñ. ¹⁴ Wañu séwi imuac tasia imi momacguc qahac,

néñ sasalanec. ¹⁵ Wañu hénanéñ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me? ¹⁶ Wañu gezacnéñ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me? ¹⁷ Séwi howiacnéñ kic wammaciguc hétéñ hicñiyu dimuacnec nimmac? Wañu séwi moczoñnéñ hétéñ niniña wammaciguc dimuacnec héméña nimmac? ¹⁸ Wañu Anutunéñ ewa siña méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹ Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eñeya dimuaru hia hemac? ²⁰ Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néñ séwi imi momacguc. ²¹ Wañu kicnéñ mérawac ni gi qahac hia kecmañ zéyu, orucnéñ hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmañ zémacac séc qahac. ²² Néwéciguc, séwi tasé tosarawac niñni mamaya tanec wanzu, néñ imi moczoñ aiginaguc sasala. ²³ Wañu séwininawac taséhéra maqeqeya imuhucyawac niñni eeginaguc wañu usu hiabianéñ héiéncmianziñ. Wañu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niñni héla wañanzac. ²⁴ Wañu séwi tasé tanecgina hiabia ieneñ imi imuac me imuac zéwelecmuac ménda hezac. Anutunéñ séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc areñgéma meyacgé nénécmiyec. ²⁵ Wañu imuhuc meyu séwi tasé eñac eñac ménda méndéñ amuma séc momacguc galeñgé amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méñnéñ qenzeñ qeyu tosara moczoñ imuhucnec momacnec geriwa niñanzu. Wañu tasia méñnéñ edamuyaguc wañu tosara moczoñ imi momacnec ségiségi wañanzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunéñ imi hénariñ héra neñañaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiaharuac ai buña seseya, zéma qenañgé ai, zéma galeñ ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec. ²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanzñ me? Momac

* 12:13: Me momacgucac qeriaiguc.

yanda bianjac ara zézé ic wanziñ me? Momac yanda kiwi ic wanziñ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziñ me? ³⁰ Momac yanda hafi zepa mehiahiaaru ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanziñ me? ³¹ Wañu ini ai buña seseya, séc méñ tosara onogicma eñeña wanzac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu.† Wañu ni hénia méñ tosara onogicma solaña wawañawac zéwa niñgic.

13

Goi héihéiac haka.

¹ Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi goñgoñ qacqaraguc zéma aiñ hétéñaguc tanec wanzua. ² Wañu ni bianjac ara zéma ac saña moczoñ zéma niniñ moczoñ niñasariima imuacnec ninzén ninzén baec boña méñ hia ézéwa yacma kemmacac séc késa keczuaiguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni eñomia wanzua. ³ Wañu nena iwawai moczoñ méndén énécmianzua iguc, wañu imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi héra méñ ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinén nalé horua bisiqatén wañ énécmianzac, goi héihéinén gum bénzénzén wañ énécmianzac, wañu nimbupucya qahac, wañu tétéc qeque qahac, séwi eñeñ qahac, ⁵ Géréñu nézén qahac, ewalima késa kekec qahac, kiu séléléc wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes késa kekec qahac. ⁶ Imi birianén sécgéma keñu ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wañanzac. ⁷ Goi héihéinén yéwéri momac yanda bisiqatén wamma iwawai moczoñ ninzénagéma iwawai moczoñ niñkumu wamma iwawai moczoñiguc nañselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetecgiaya qahac hema emma kecmac, néñ bianjac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, niniñ momacnec qahac wandacmac. ⁹ Nini hénia bakia sac niñasariima bianjac ac imi bakianec

zéanzin. ¹⁰ Imuac hénia howia hélanéñ hicñiyu bakianec zézéya imi moczoñ tecgédacmac. ¹¹ Ni komocnaiguc imi nambérac ésécnec ac wamma nambérac ésécnec niñtegicma nambérac ésécnec niñañi, néñ ic kuneñ wamma nambérac haka silic imi hetecgédari. ¹² Nalé yomuaru imi nini wikiñiguc héñanzin ésécnec méiméiyawac héñanzin, néñ nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambin imuhucyanec hémbin. Deguc imi bakia sac niñasarianzin, néñ nalé imuaru imi Miñ Kewunén ni niñyacgé néñanzac ésécnec ni solañanec niñasariimañ. ¹³ Imuac ninzén ninzén zéma niñkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néñ sugcnaiguc goi héihéinén éréhéc orogicma eñeña wanzac.

14

Bianjac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

¹ Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wañu qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néñ ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qézén acwac niñgic eñeña wañu imi zéhicñiwiñ zé seliseli wammu. ² Ic méñ ac méréra zéanzac imi Uña téréyanén wammiyu ac saña zéyu ic tosara eneñ hénia ménda niñasarianzu. Imuac niñac inén ic onac ménda énézéanzac, néñ Anutuac ézéanzac. ³ Néñ Anutuac bianjac ara zéhicñianzac imi eneñ ic onac énézéma zénañgé énécmima meme seli ac wañ énécmima héibélac qéibélac wañ énécmianzac. ⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inén eñeya nañgé amuanzac, néñ Anutuac ackuazéc zéhicñianzac inén hénariñ meyac énécmianzac. ⁵ Ni imi ini moczoñ ac méréra zému niñac wanzua, néñ Anutuac bianjac ara imi niñgic tosara onogicma eñeña wañu sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma hénariñ nañgé énécmimañ zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac bianjac ara zéanzac inén i ogicma kuneña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna hécna ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma niniñ

† 12:31: Me nimbupuc wañanzu.

zéma bianjac ara zéma pakenj ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéj dimuhuc nanjé énécmimac? ⁷ Kuña me mimisule, iwawai kekecyá qahac imuhucyanéj legic maraya dindiñanec ménda qaru mérénéj legic imuac hénia ninjegicmac? ⁸ Wañu témuñnéj hétéj sic-saocya qaru mérénéj yaréac zéréj qéréj hia wammac? ⁹ Ini imuhucyanec ezelañ ginanéj ac ninjegicbiñac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niñasarimu? Acgina eñ zégic sawaiguc keñsohozac. ¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néj ac ewa hénia qahac méj ménda hezac. ¹¹ Imuac ic méñnéj zéyu ni imuac hénia ménda niñasarimaniguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹² Imuac ini acguc Uñawac ai buña niñac wañanzu. Imuac héniorij nanjé énécmiwij zé sécgé énécmimac niñ seliseli wammu. ¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac melenj melenawac kuha niñac zéwelec wammac. ¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammañiguc imi mia qeri uñananéj zéwelec wanzac, néj nuac ewa qerinanéj héla ménda mihicñizac. ¹⁵ Imuhuc wañu dimuhuc wammañ? Ni Uñananéj zéwelecma ewa qerinanéj momacnec zéwelecmañ. Wañu uñananéj legic héimima ewa qerinanéj momacnec legic héimimañ. ¹⁶ Imuhuc ménda wambésémañiguc imi uñaganéj mériañ ac énézévésémañiguc ic sese imuhucya qahac kecañzu imi enej gi némac ac zézañ imi ménda niñasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac? ¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézañ, néj acga iminéj tosara ménda nanjé énécmimac. ¹⁸ Ni ini moczoñ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézua. ¹⁹ Wañu héniorij amaiguc tosara ku énécmimañ zé ackuazéc éréhécdac ewa qerinanéj niñasarizac imuac hia zémañ, néj ac méréra 10 tausenjac séc horua zémañ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna hécna ninjegic qinjegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néj Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu.

✧ 14:21: Yes 28:11, 12

Ninjegic qinjegiciguc imi ic kunej éséc wammu. ²¹ Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewunéj yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanzu ionac ezelañgina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézémanj, néj kilenj ménda ninjohomu.✧ ²² Imuac ac méréra imi ninzénj ninzénj ic onac buña qahac, néj ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac bianjac ara imi ic enia onac qahac, néj ninzénj ninzénj ic ionac buña wanzac. ²³ Imuac héniorij momac yandanéj tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi enej zéma ninzénj ninzénjgina qahac imi enej éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴ Wañu momac yanda enej Anutuac bianjac ara zéhicñima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiñi ac zéma gésigési ac wañ énécmimia wammac. ²⁵ Wañu ewa qeriginaiguc niniñ musañ musañgia imi usuya auyu hicñitegiru Anutuac sicgémima mepésimima Anutunéj hélacnec sugcinaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areña méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna hécna dimuhuc wambinñ? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakenj ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac melenj melenj momacnec heanzac imuac imi moczoñnéj nanjé amuwij zé wamma memu. ²⁷ Méñnéj ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhéc me haréwéc sac wai énécmigic zému. Wañu momacnec qahac, néj ic méñnéj zéyu tecgéyu ic méñnéj zémac. Wañu méñnéj hénia melemma énézémac. ²⁸ Ac melenj méj ménda keczaciguc héniorij amaiguc ara qaiyu bénzénj kecmac, néj zémañ zé eñeyanec Anutuaru zémac. ²⁹ Wañu Anutuac bianjac ara zéhicñianzu imi bianjac ara zéwiñ zé ic éréhéc me haréwécnéj zému. Wañu tosara imi nimma niñgésimu. ³⁰ Wañu ic méj momacnec taczac iwac muru Uña téréyanéj ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inéj waima bénzénj nec tacmac.

³¹ Ini momac yanda ninij héiqelima qeri efi mihicjimu niñac biançac ara imi areña méndacma ic méñnéñ zéyu tecgéyu méñnéñ zéyu kemmac. ³²⁻³³ Anutu imi ai memañ zé sicsaoc qahac, néñ luaeyaguc meanzac. Imuac niñac biançac ara zézé ic ionac uñahéçgina imi biançac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Méteré ic momac yanda azoazoroiguc wañançu éséc nec ³⁴ embac enej hénaorij sugginaiguc acgina waima bénzénec kecmu. Ionac imi ac zému niñac ménda zéénéc mímia. Wañu héna aciguc hezac séc euhéçgina méra bacginu kecmu. ³⁵ Ninij méñac méñ héiqeliwiñ zé wançuiguc imi enañ amaiguc euhéçgina qesiénéc mímia. Embacnéñ hénaorijiguc ac wawaña imi gamuyaguc wanzac. ³⁶ Anutuac ackuazéc néñ onac murunec hicñiyec me enaç nec sac keçgic hicñi énécmiyec?

³⁷ Onarunec méñnéñ eneyawac niñu kua meme ic wanzac me Uña téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénécmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niñtegicmac. ³⁸ Méñnéñ méñ hénia yomi ménda niñtegicmaciguc ic imi ménda niñmímia wammac. ³⁹ Imuac dacmuna héçna ini Anutuac biançac ara imi zéhicñiwiñ zé seliseli wammu. Wañu ewa méréraiguc ac zézé imuac neñ ménda héimu. ⁴⁰ Ai haka hénia hénia moczoñ séçya ménda ogicma ai areñ méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc iguc nec qelima yarec.

¹ Dacmuna héçna buña suruc hiabia énézéyi imuac ku énéçmiwa ninçu. Imi mia ini bec añgétigic. Añgétima imuac qeriaiguc nañselima kecanzu. ² Ini ackuazéc neñ énézéyi imi en ménda ninzénçéma selianec késa keçzuiguc imi ninzén ninzén imuac qeriaiguc añgénçina tiénéc mímia wammac. ³ Ni néñu meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyayaguc hezac séc Kristonéñ képésicninawac wamma humuyec. ⁴ Humuyu téngégic kiwi téréyayaguc hezac séc ai meme haréwéc wañu muñguc humuc iguc nec qelima

yarec. ⁵ Yacma walac Kefawac hicñimiyec. Imuac nec tohotoho ichéra ¹² ionac hicñi énéçmiyu héngic. ⁶ Imuac nec ninzén ninzén dacmuna 500 azoroma keçgic winini énéçmiyu momac nec héngic. Ionarunec sasalanéñ qeliqeli keçzu, néñ efefianéñ humugic. ⁷ Imuac nec éréma Yakobo hicñimiyu héñec. Wañu imuac nec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicñi énéçmiyu héngic. ⁸ Teteçgiaiguc naléna ménda héiyunec kemañu téma hicñiyi nidac imuhucya acguc hicñinéñu héñi. ⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugginaiguc mamayagina téngéñ. Ni Anutuac hénaorij ununesi wañ énéçmiyu imuac niñac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda séçgéanzac. ¹⁰ Wañu Anutuac ewa hia iguc nec ni séçna wamma kecanzua. Ewa hia wac buña néñec imi en ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kuneñ yanda meyi, néñ imi mia nena qahac, néñ niguc momac nec kecanzac Anutu iwac ewa hia iguc nec. ¹¹ Neñ me ieneñ imuhuc zéau énéçmini ini imuhuc ninzénçéma keçzu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc iguc nec qelima yarec imuhuc énézéni niñgicguc dimuhuc sugginaiguc tosananéñ humuc iguc nec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³ Humuc iguc nec yacyac ménda hewac nec Kristo acguc muñguc ménda yacbac nec. ¹⁴ Kristo ménda yareçiguc ackuazéc nini zéauanzin imi enomia wanzac. Wañu ninzén ninzénçina imi acguc enomia wanzac. ¹⁵ Wañu imuac nec nini imi Kristonéñ humuc iguc nec meqelimiyu yarec zéma héipuc ac wañ énéçmiyin hénia imuac niñac Anutuac héipuc ic ikochéra keçzin imi hicñiteguru ninicdacbunec. Humuc iguc nec yayac qahac wambac nec Anutunéñ Kristo humuc iguc nec muñguc ménda meqeliwac nec. ¹⁶ Humuc iguc nec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc iguc nec ménda meqelimiyu yacbac nec. ¹⁷ Kristo imi humuc iguc nec ménda meqelimiyu yacbac nec ninzén ninzénçina imi acguc enomia wañu ini képésic qeriaiguc keçgicac kecbunec. ¹⁸ Wañu Kristoac qeriaiguc humuma

keczu imi acguc qahac wandacbunec.

¹⁹ Kristoac qeriaiguc neñañ niñkumu wañanñiñ iminén baec yomuac sac wambacnec ic embac sugginaiguc neñañ imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambinñec.

²⁰ Néñ Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héla gocmia walac walac wanzac.

²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczoñ humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoñ kecec mihicñimu. ²³ Wañu areña zézéya séc méndacma hicñi énécmimac. Walac imi héla gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonén lilingéma hayu iwac buña kekera.

²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inén ic kewuya kewuya zéma ic qac buñaguc zéma kuc buñaguc imi moczoñ mebiri énécmima héngalen ama areña yanda imi mañgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵ Inén ic kewu kecmanec hazéchéra moczoñ eñeya héna duandiaiguc onopocmacac hezac. ²⁶ Wañu hazécya nalé tetcgiaiguc gemacac hezac imi humuc. ²⁷ Anutunén iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocdarec.✧ Imuac iwawai moczoñ héna duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporec Anutu eñeya imi ménda toroqema zéyec imi hicñitegiczac.

²⁸ Iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi naña eñeya acguc iwawai moczoñ héna duandiaiguc onoporec iwac muru sicgémimacac hezac. Imi mia Anutunén iwawai momac yanda imuac miñina kecma iwawai moczoñ imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmanñ imuhuc wañec.

²⁹ Qahac wañu, humuc ic ionac niñac wamma doku naecanzu imi eneñ némac wammu? Wañu humuc ic ieneñ kileñ ménda yacmuiguc némac niñac ic embac humuc ic ionac niñ wamma doku naec haka wañanzu? ³⁰ Wañu nini némac niñac zérabéra qahaiguc emmanec kecbiñ?

³¹ Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miñ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niñac wamma zéhiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzua. ³² Ni Efeso ama areña yandaiguc baec icac niñkumu niñacnec sac wamma yañ zécginaiguc yaré wañiiguc imi némac héla méñ hicñinémmac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc orañ humuwiñac hezac, imuac nezélélén wammanec kecbiñ hia zéwiñnec.✧

³³ Ikoc wañ énécmiwu niñac, ic ala biria eneñ haka hiabia mesohoanzu. ³⁴ Ewa solañaiguc lilingéma képésic ménda wamma haka solaña wamma kecma. Onarunec tosiánéñ Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niñac imuhuc zézia.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buña.

³⁵ Tosianén yomhuc gezañ zému; Humuc ieneñ dimuhuc muñguc yacmu? Wañu séwi tanecgina imi dimuhucyanén yacmu?

³⁶ Ac qelaña zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu iminén ménda humumaciguc imi kekecyaguc muñguc ménda érémac.

³⁷ Wañu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néñ padi me tosara imi gocmianec himicanzu. ³⁸ Wañu Anutunén eñeya ewa siñiguc tanecgina énécmima gocmia héna héna imuac séc tanecgina héna héna hai énécmiyec.

³⁹ Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eñac eñac. Méñ imi icac séwi, méñ imi yañ onac séwi, méñ imi nei onac séwi, wañu méñ imi lambéc onac séwi.

⁴⁰ Séwi tanec tosara imi Kurumenjarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, wañu kurumenjiguc kekera ionac edamugina imi séc méñ, wañu baeciguc kekera ionac edamugina imi séc méñ. ⁴¹ Kaiwe asaha imi séc méñ, maso asaha imi séc méñ, méñni sikiluac asaha imi séc méñ, wañu méñni sikilu eñañ edamugina imi eñac eñac.

⁴² Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziñ imi humuma qahac wawaña, wañu imuacnec yacyacwac buña imi ménda hu-

muma qahac wawaña. ⁴³ Iwawai eeya qahac imuhucyanéñ himicma iwawai edamuyagucnéñ yacbiñ. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéñ muñguc yacbiñ. ⁴⁴ Séwi busunéñ himicma uñawac tanecnéñ muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac. ⁴⁵ Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc wañec.* Wañu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmimiawac uña wañec. ⁴⁶ Wañu walac imi uñawac buña qahac, néñ séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wanzac. ⁴⁷ Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumén igucnec hahaya. ⁴⁸ Baecarunec imi moczoñ baecac buña tanec, kuruménarunec imi moczoñ kuruménac buña tanec ésécnec. ⁴⁹ Wañu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ imuhucyanec kurumén icac murunec tanec mewiñ.

⁵⁰ Dacmuna hécna ac mén yomi zéwa niñgic; Sac zéma séwi busunéñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda angéñ timac. Wañu houhouyanéñ iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda angéñ timacac hezac. ⁵¹ Ninzu, neñ onac muru ac saña mén zéwa niñgic; Nini moczoñ gau seli ménda hewiñ, néñ témun tetcgiawac qaru focdac élanzañnec melemma qelia wambiñ. ⁵² Tomun qaru humuc ic eneñ iwawai ménda houhouyanéñ muñguc qelima yacmu. Wañu neñañ acguc melemma qelia wambiñ. ⁵³ Séwi houmacac hezac yominéñ séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiñgacmac. Humucac buña yominéñ hehe seliac buña héimac. ⁵⁴ Houhouyawac buña yominéñ hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéñ kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéñ ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac.* ⁵⁵ Humuc gi néma kucganéñ ogicqogic wambésémañ? Humuc gi waiga dimua? ⁵⁶ Humucac

waiya imi késpedes, wañu késpedesac kuha imi hena ac wanzac. ⁵⁷ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristonéñnec ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua. ⁵⁸ Imuac dacmuna soroc hécna seligima namma héréken héréha ménda wamma nalé séc Miñ Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeque ai iminéñ Miñ kewuac qeriaiguc ennec ménda sohomac.

16

Méra énécmimiawac haka.

¹ Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia henaoriñ énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu. ² Sondaya Sondaya* ini enac enac soukiwa mi-hicñigic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. En kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulangéwu niñac. ³ Onaru hamañ imuaru ic tosarawac niñgic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu. ⁴ Wañu nuac niñgic sécgéyu ni acguc kema Ieneñ niguc momacnec hia kambiñ.

Eneya méra mimac niñ énézéyec.

⁵ Ni Makedonia baec imi qericma kemañ zé wanzua imuac Makedonia baec qericma kemmaguc onac muru hama inicmañ. ⁶ Hama iniguc kecmañ gezañ. Iniguc kecba nalé sanjeña imi hia kendacmac. Imi mia imuhuc wamba eneñ mia hénana mindiñima méli néñu imuaru me imuaru kemmañ. ⁷ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu onac muru hama iniguc nalé tosara kecmañ zé ninzua. Imuac mia nalé yomuac imi onogicmanec hotonadac inicmañ zé ménda wanzua. ⁸ Ni Efeso ama areña yandaiguc kecba ai meme 50 imuac kendoñ wammac zéma ninzua. ⁹ Hénia imi yomuhuc; Ai kunen yanda hélaguc sasala mihicñimañac séc nagu béréngé néñu, hazéc ic acguc sasala hicñima keczu imuac mia imuhuc ninzua.

¹⁰ Timoteonéñ onaru hamaciguc héngalen wammigic bac yandi yandi

* 15:45: Hén 2:7 ✧ 15:54: Yes 25:8 ✧ 15:55: Hos 13:14 * 16:2: Girik aciguc; Sondawac ai meme walac walaha séc.

ménda wamma sugginaiguc kecmac. Ic imi ni ésécnec Miñ Kewuac ai seliseli wamma meanzac hénia imuac niñac imuhuc wañmimiawac hezac. ¹¹ Imuac iwac niñac niñgic mamaya ménda wammac. Wañu luaeguc mélimigic nuaru lilingéma hamac. Ni zéma ninzéh ninzéh dacmuna hécna imi iwac mambéc kecziñ.

¹² Ninzéh ninzéh dacmuna Apolo iwac imi dacmuna tosara iniguc onac muru kemmu niñ hatac sasala zénañgé miyi, néñ nalé yomuac imi kemman zé kilené ménda efizac. Wañu nalé méñac niñu sécgéyu hamac.

¹³ Ini qeriginanéñ técgina nimma kecma ninzéh ninzéhiguc nañseligima ic hélawac séc seligima kecmu. ¹⁴ Wañu ai memu séc goi héihéiyaguc mema wammu.

¹⁵ Ini Sitefana zéma hénia géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac ninzéh ninzéh ic embac wañgic imi zéma météré ic embac welen qeénécmiwiñ zé efianzu imi ini ninzu. Imuac ini zénañgé énécmizua. ¹⁶ Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqege wañan zu séc acgina niñtoho wañ énécmimu. ¹⁷ Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu kecanzua. ¹⁸ Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerininaguc ségiségi mi-hicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi niñénécmimu.

Tetecgiawac yaizéze ac.

¹⁹ Asia baeciguc héniaorin tunja tunja keczu imi eneñ onac yaizézegina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc héniaorin tocgoan zu imi eneñ acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézegina zézu. ²⁰ Ninzéh ninzéh dacmuna momac yanda acguc yaizézegina zézu. Imuac eñaoc kiricne téréya wañamuma yaizézegina zéamumu.

²¹ Yomi Paulo ni nena mérananéñ oma yaizézegina zézua. ²² Méñnéñ méñ Miñ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miñ Kewunina gi hawéséman!†

† **16:22:** Aram aciguc; Marana ta. ‡ **16:24:** Kiwi mérananéñ ooya tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc, Hélacnec! ogic hezac.

²³ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéñ iniguc hema kecmac. ²⁴ Goi héihéinanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc tunj iniguc momacnec hema kecmac. ‡

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wañi ni Paulo zéma ninzén ninzén munanina Timoteo niri hénarini Korinti ama areña yandaiguc keczu zéma ic embac térya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic;

² Neñañ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén onac muru he énécmimac.

³ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac Mañgocya Anutu mepésimiwiñ. Inén wésé niniñac Mañgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczoñ imuac Anutu kecanzac. ⁴ Inén zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac wañ nénécmianzac.

Wañ neñañ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiñ iminénec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzénec qeri mebélac qebélac wañ énécmiwiñ. ⁵ Imi mia hénia yomuac niñac imuhuc zézua; Kristoac qenzen manzeñnéñ neñañ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéñ Kristoac murunec hama neñañ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niñac imuhuc zézua. ⁶ Nini zéra waiya mihicñima kecanziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma añgér tiénécmiawac niñac, wañu nini qeri mebélac qebélac wañ nénécmiawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niñac, qeri mebélac qebélac iminén onac muru ai meyu zéra béra nini mihicñianziñ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatén wamma nañselimu. ⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu ésécnec qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niñac niñkinzénina onac muru hezac imi mimiñzalia qahac.

⁸ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niñac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecmu éreyiñ imi ini ménda nimmu niñac ménda wanzin. Nalé imuaru zéra

waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niñkinzén imi acguc waiyiñ.

⁹ Humucac buña zétecgé nénécmimia zéma niñni hélaguc wañec, néñ haka imuhuc hicñi nénécmiyec imi mia nini neñaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiñ niñac imuhuc hicñi nénécmiyec.

¹⁰ Wañu inén mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Wañu toroqema metecgé nénécmimac. Wañu muñgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niñkinzénina haianziñ. ¹¹ Wañu ini acguc toroqe nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanén nañgé nénécmima zéweleciguc ewa hiawac ai buña nénécmiyu iminén ai meni, nonac niñac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹² Nini baeciguc kecmu haihaka wamma onac muru geñ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keñhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niñtegcic qinñtegciguc qahac, néñ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanziñ imi nonac ewa qeri solaña ninanéñ héipuc wañ nénécmizac. Wañu nini imi imuac niñni eeyaguc wañanzac.

¹³ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Nini kiwi tosara qahac, néñ ini hia olomma hia niñtegcicmuac séc imuhucya sac oénécmianziñ. Ini niñasaridacmu zéma niñkewu wañ énécmizua. ¹⁴ Ini hénianina bakianec sac niñasarianzu imuac séc Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wanni, ini acguc nonac zézé ségiséginina wammu.

¹⁵ Ni imi hélacnec ninzéngeyi. Hénia imuac niñac onac muru walac hamañ zé niñareñgeyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mérianñginaguc wammu.

¹⁶ Héniaiguc keñ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muñguc Makedonia baec imuacnec onac muru liliñgé hawa méli néñu Yuda baeciguc kemman zé niñ areñgeyi. ¹⁷ Ini niñgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc wañi tanec wanzac me séwinawac siñ méndacma eñ hia hia qahac qahac zéma niñareñgeyi

tanec wanzac me? ¹⁸ Anutu imi ménzézé ménzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duña melemma qahac ménda zéman. ¹⁹ Ni zéma Siliwano* zéma Timoteo nenen Anutuac naña Yesu Kristo iwac hénia imi sugginaiguc zéau énécmiyiñ. Wañu inéñ hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niñac iwac muru imi hia sac heanzac. ²⁰ Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoñ yanda hia zézéya. Imuac niñac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianziñ. ²¹ Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéñ météré nénécmiyec imi mia Anutu. ²² Inéñ mia eneya qara asé kiwi ésécnec ewa qerininaiguc oma Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ iwawai kecma hicñi nénécmimac imuac qérawia wanzac.

²³ Ac geriwaguc wañ énécmiwi niñac ni Korinti ama areña yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéñ qeri uñanawac héipucya wanzac. ²⁴ Ini ninzézéñ ninzézéñiguc nañselima keczu imuac niñac, nini onac ninzézéñ ninzézéñ imuac galen kecziñ zéma ménda zézua, néñ nénécmimac iguc ini ségiségigina mihicñimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2

¹ Hénia imuac niñac, ni onaru muñguc ewa goronaguc ménda hamañ zé niñselizua. ² Ewa biric mihicñi énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicñi miyi i qahac wañu, ic diminéñ ewa hia mihicñi nénczac? ³ Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac hénia imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñi némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianéñ momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua. ⁴ Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiyi. Wañu imi mia yéwéri mihicñi énécmimam niñac qahac, néñ onac siña sasala késa kecza imi niñtegicmu niñac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

⁵ Mérénéñ mén wañu ewa biric hicñizaciguc imi, netecgéma ogicma zéman zé ménda wanzua, néñ zékan zékan zéwa, inéñ imi nuacnec ménda mihicñizac, néñ héniorin moczoñ yanda mihicñi énécmiyec tanec wanzac. ⁶ Sasalanéñ ic imuhucyawac zémindiñi qemindiñi wammigic nimba sécgézac. ⁷ Imuac niñac nénécmimac képésicya waimima ewa qeria mebélacgéic. Ewa biric ogicogicyanéñ hélanzimiwac niñac. ⁸ Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac. ⁹ Ni imi ini ackuazéc moczoñ niñtohoanzu me qahac imi batucgé nimman zéma kiwi imi oénécmiyi. ¹⁰ Ic ménac mén képésira waimigic ni imuhucyanec waimiman. Képésic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña. ¹¹ Nini Biria miñinawac niniñ qambaña imuac qelana ménda kecziñ imuac niñac Biria miñinanéñ ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimam zé Troa amaiguc kenji nalé imuaru Miñ Kewuninanéñ niñnéñu ai memeac sañgulañ mén auma nañec. ¹³ Wañu ni ninzézéñ ninzézéñ dacmuna Tito imi ménda mihicñiyi imuac niñac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, néñ yaizézé ac wañ énécmima Makedonia baeciguc kenji.

¹⁴ Wañu Anutu ewa hia ac wammimiwiñ, inéñ nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanziñ. Wañu Kristo niñmimia imuac héméña hiabianéñ neñañ murunec saima baec séc sécgéma keñanzac. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buña ionac sugginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméña wanzin. ¹⁶ Tuñ ménac muru héméña iminéñ humucac buña tanec wañu humuciguc onagicma kemmac, néñ tuñ ménac muru imi héméña iminéñ kekecac buña wañu kekeciguc onag-

* **1:19:** Roma ic enen Silawac Siliwano zéangic.

icma kemmac. Ic mérénén ai buña imuac sécyá wammac? ¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicjiwiñ zé wainjiguc doku haianzu ésécnec Anutuac ackuazécnéñ diwi qiwiliña ménda wañanzin, néñ nini imi Anutunén méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianzin.

3

¹ Nini neñaoc zénañgé amuwiñ zé munjuc hénima ac zéziñ? Nini ic embac tosara ésécnec zénañgé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamac niñ qesi énécmiwiñac ménda hezac. Ini niñgic imuac wambiñac hezac me? ² Eñaoc mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerininaiguc ooya. Ic embac momac yanda oloñ nimmuac hezac. ³ Ini imi Kristoac kiwi héndén héndéña kecgic héngalen wañ énécmima kecziñ. Wañu kiwi imi kirifi dokuyanén ménda ooya, néñ Anutu kekecyaguc iwac Uñanén ooya. Wañu Kiwi imi hoc hilañaiguc ménda ooyanén ic embac ewa qerininawac hilañaiguc ooya.

⁴ Niñkinzénina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ. ⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaoc sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Néñ sécnina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiñ. ⁶ Inén mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiñ zé niñkinzénina mihicji nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéñ nec qahac, néñ Uñayanéñ nec, kiwinén nunuhumuanzac néñ Uñanén kekec mihicji nénécmianzac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilañaiguc néndéñgéma ooya, humuc mihicji nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneñ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaña, imuac niñac wamma hénsosolima hémmuac séc qahac wañec. ⁸ Uña téréyawac ai imi séc mén ogicma edamuyaguc ménda wammac me? ⁹ Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai imi edamuyaguc

wanzaciguc, solañaguc zénénécmimia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac! ¹⁰ Imi hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Edamuya ogicogicya méñnéñ hayu bec nec edamuyaguc kerec imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac. ¹¹ Kecma qahac wawaña imuhucyanén edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminén edamuya ogicma kunéñ nec wanzac.

¹² Nini imi niñkumu imuhucyaguc kecziñ, imuac niñac, bac yandi yandi qahac, haihaka wañanzin. ¹³ Mosenén Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaña imuac tetecgia imi ménda hén sosolimu niñac kereñnéñ eñeya kic tanera hoturu amuma kerec. Wañu nini imi imuhuc ménda wañanzin. ¹⁴ Néñ éréma deguc acguc imi enéñ ewa seliseli wañ énécmimia wañu sisipac ac wahala oloñ niñanzu nalé imuaru kereñ imi ménda augic heanzac. Wañu kereñ imi Kristoac qeriaiguc auyu mazac. ¹⁵ Wañu érékecma deguc Moseac kiwi oloñanzu nalé imuac séc kereñ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac. ¹⁶ Wañu méñnéñ Miñ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereñ imi aumimia wammac. ¹⁷ Miñ Kewunina imi Uña kezcac, imuac niñac imuac me imuac Miñ Kewuninawac Uña kezcac imuaru mia qutuma kenha wawaña hezac. ¹⁸ Neñañ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereñ qahac Miñ Kewuninawac edamu imi wikiñiguc hénzin ésécnec héñanzin. Héñni Miñ Kewuac Uñanén wañ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décyá méñac murunec emma méñac muru kereñanzin.

4

Iwawai eeyagucnéñ kewuc nomuñ qeriaiguc hezac.

¹ Imuac niñac Anutuac wésé niniñiguc ai yomi késa kecziñ imuac nini qeri mama ménda wanzin. ² Néñ Imuac gamu qe qe haka sasañgiaiguc wawaña imi waima diwi qiwiliñ haka héñacya mema Anutuac ackuazéc imi ménda mohosowiñ, néñ ac héla zéau énécmima Anutuac

kiwaiguc icya icya ionac ewa qeriganénj kétéjnéj wañ énécmiyu ninjési nénécmimu niñac neñaoc mewinini amuanziñ. ³ Neñañ buña suruc hiabia imi kereñaguc hezaciguc imi humucac buña ionac muru sac imuhuc hezac. ⁴ Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buña suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niñac baec yomuac baniara ginanéj ménda ninzéhégéanzu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu keczu. ⁵ Hénia yomuhuc niñac ac imuhuc zéma mazua, Nini imi neñañ niñac ménda zéau énécmianziñ, néj Kristo Yesu imi momac yanda neñañ Miñ Kewu keczac imi zéma Yesuac niñac wamma nini onac welej qeje ic kecziñ imi zéau énécmianziñ. ⁶ Hénia imi yomuhuc; Sijn tunumañ qeriaiguc asac mararañnéj qetagaliyu zéyec Anutu iminéj wañ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niñmimiawac asac mararañ hemizac iminéj neñañ ewa qerinaiguc qetagali nénécmianzac.*

⁷ Neñañ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnénj memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziñ. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néj neñañ muru ménda hezac imi niñtegicma kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Néwéc nec néwéc nec hélanzi nénécmianzu, néj hézé hézézaya ménda wañanziñ. Kukuderec mihicñi nénécmianzu, néj kucmama ménda wañanziñ. ⁹ Nunuhéi wañ nénécmizu, néj ménda wai nénécmiyu kecanziñ. Qenzañgé nénécmianzu, néj ménda birima qahac wañanziñ. ¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buña imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buña acguc séwininaiguc hicñitegiru hémmu. ¹¹ Imi mia Yesuac kekecnénj séwinina houhouyawac buña imuaru hicñitegiru hémmu niñac neñañ kekecninaguc nalé séc Yesuac niñac wamma humucac déciguc nonopocgic kereñanziñ. ¹² Imuac humucnéj nonac muru ai meyu kekecnénj onac muru ai mezac. ¹³ Ni ninzéhégéyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac

éséc nec, nini ninzéhj ninzéhac ewa qeri imuhucya késa kecziñ, imuac niñac nini acguc ninzéhégéziñ imuac zéauziñ. ¹⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Miñ Kewunina Yesu meqelimiyecc inéj mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momacnec iwac wésiaiguc nambiñ zéma niñtegicziñ. ¹⁵ Imi hélacnec, nini imi Anutuac ewa hiayanénj sécgé énécmiyu ic embac sasalanénj ewa hia ac zésaima keñgic Anutuac muru edamuya hemimac niñac haihaka nina moczoñ yanda imi onac hia niñac wamma meanziñ.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda wanziñ. Séwi icninanénj zazagima kenzac, néj qeri icnina imi naléya naléya qelimanec keñanzac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoña dac meanziñ zéra béra efefia iminéj edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicñi nénécmimac. ¹⁸ Héhéña imi hotoña dac hemac, néj ménda héhéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanénj héhéñawac séc imuac qahac, néj kicninanénj ménda héhéña imuac kic hihi wamma kecanziñ.

5

Kurumeñ amaiguc tacyac wambiñ.

¹ Kic hihi wamma kecanziñ imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama ménj Anutunénj menénéc mimia, méranénj ménda memeya, ou kurumeñiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninziñ. ² Imi sac qahac hénia ménj imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisiñ wamma kurumeñac séwi ama héiné nécmiyu mewin zé qerininanéj késama mambéc kecziñ. ³ Imuhuc héiwiñiguc, katanec ménda nanni ninicmu. ⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisi qaténiguc yaiwisisiñ wañanziñ imi hetecgéwiñ niñac qahac néj imuac qahaguc ménj qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnénj qécgémac niñac imuhuc wañanziñ. ⁵ Wañu Anutunénj mia haka imi mihicñi nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéj

* 4:6: Hén 1:3   * 4:13: Leg 116:10

haka tosara kecma hicji nénécmimac imuac asé kiwi wañ nénécmizac.

⁶ Imuac niñac nini baecac séwi halin-inaiguc kecanziñ nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakec you neñacnec kecanziñ imi ninziñ, néñ kileñ nalé séc niñkinzéninaguc kecanziñ. ⁷ Imi mia nini kicninanén héhéña imuaru qahac, néñ ninzén ninzéniguc kecanziñ. ⁸ Nini niñkinzéninaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbiñ zé wañanziñ. ⁹ Imuac nini kecbiñ me waima kembiniñiguc, ségiségi mi-hicji miwiñ zéma niñselima kecanziñ. ¹⁰ Héña imi mia yomuhuc, neñañ moczoñ yanda Kristoac zégésigési tatic imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc kecma wawañ meme hia me biria wañiñ imuac séc méndacma bakia mewinac hezac.

Min Kewuac luac qeqe ai.

¹¹ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac héña niñtegicanziñ, imuac niñac ic embac tosara zénañgé énécmiziñ. Wañu nini miñ séc Anutunén niñyacgé nénécmizac. Wañu ini acguc ewa kétin kétin wañ énécmiyu niñyacgé nénécmizu zéma niñkumuzua. ¹² Nini muñguc neñaoc ménda zénañgé amuziñ, néñ eñaoc nonac niñac niñgic zézé ségiségi ginaguc wammu niñac nalé titiña méñ mihicji énécmiziñ. Wañu tosara ewa qeriac buña niñac qahac, néñ séwiac buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melen énécmimu. ¹³ Nini ewa soho kecziñiguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziñ. Wañu nini ewanina hia kecziñiguc imi acguc onac niñac wamma imuhuc kecziñ. ¹⁴ Momacgucnéñ momac yanda neñañ niñac wamma humuyec. Imuac niñac neñañ moczoñ humuyiñ imi ninzénégzua. Héña imuac niñac Kristoac goi héihéinéñ hinocgé nénécmizac. ¹⁵ Wañu kekecguc kecanziñ neñañ imi muñguc neñañ niñac wamma ménda kecbiñ, néñ neñañ niñac humuma muñguc qelima yarec iwac niñac wamma

kecbiñ niñac inén momac yanda neñañ niñac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic méñac méñ séwiya hémma ménda nimbiñ. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niñi, néñ muñguc méñ imuhucyanec ménda niñanziñ. ¹⁷ Imuac ic méñnéñ méñ Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keñec, néñ héngic, qelia hazac. ¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoñ Anutuac murunec hicñihicñiya. Inén Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicji nénécmiyec. Wañu ewa momac mihicji énécmimiawac ai buña qenénécmiyec. ¹⁹ Imi mia Anutunén késpedesicnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eñeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicji nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicji mihicñiyawac ackuazéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec. ²⁰ Héña imuac niñac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunén neñañ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kristoac nanañiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu. ²¹ Anutunén neñañ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solañ dindiñawac buña wamma kecbiñ niñac Kristo késpedesic méñ ménda wañec, néñ késpedesic ic tanec nimmiyec.*

6

¹ Anutuguc momacnec ai meanziñ neneñ énézézziñ, Anutuac ewa hia imi eñ ménda késa kecmu. ² Imuac Anutunén yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* ✧ Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, ninzu, deguc imi añgég titiac naléya wanzac! ³ Aininaiguc gocya mihicñiwu niñac nini haihaka qonzon tongé énécmimia méñ ménda hai énécmianziñ. ⁴ Néñ ainina meanziñ séc Anutuac welen qeqe ic kecziñ zéma imuac séc neñaocnec mewinini amuma yéwéri héña héña eñeña yomuhucyaiguc nañ selianziñ, zéra waiya, yéwéri, waizalañ, ⁵ nunuhéi, hésa ama, qewelon wañ nénécmimia, ai yanda, gau qeqe, yaka niñ humuc,

* **5:21:** Me késpedesicac mulu.

titiac naléiguc méra énécmizua.

* **6:2:** Énépésimañac séc wanzac. imuaru gezac qema niñénécmizua, wañu añgég

✧ **6:2:** Yes 49:8

⁶ météré amuma kekec, niniñ ai, bisiqatén wamma kekec, qambañtoho, Uñaguc kekec, goi héihéi héla, ⁷ Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solañawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec, ⁸ edamuiguc me mema titiiguc, qac buña hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénénécmimia, ⁹ ic enomia tanec, néñ ic qac buña ninaguc kecma, ic humumia tanecnéñ kekecninaguc, haka biriawac bakia meziñ tanecnéñ ménda humuziñ, ¹⁰ ewa biric kekec tanecnéñ nalé séc ségiségininaguc, maqeqeya tanec, néñ sasala mériañ mihicji énécmianziñ, iwawai méñ ménda késa kecziñ tanecnéñ iwawai moczoñ yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac. ¹² Nonac goi héihéinina imi moucmoucga qahac néñ iminéñ onac ewa qeriginaiguc mouc moucgiawac hezac. ¹³ Ni nambérac hécna énézéanzua éséc nec énézézua imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyandigic moucmoucga imi qahac wañu.

Ic ninzéh ninzéhina qahac iniguc ewa koron koron ménda wammu.

¹⁴ Solañ dindiña zéma hena ac logiloginéñ dimuhuc séc érerén wammaoc? Asac mararañ zéma siñi tunumañnéñ dimuhuc ala wañamumaoc? Imuac niñac ini imi ménda ninzéhéanzu iniguc ewa koronkoron ménda wammu. ¹⁵ Kristo zéma Beliaru† iereñ némaciguc ewa momac wammaoc? Ninzéh ninzéh icnéñ ic méñ ménda ninzéhéanzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc? ¹⁶ Anutuac ocmuñ zéma baniara iereñ némaciguc niñni momacguc wammaoc? Anutunéñ zéyec éséc nec neñañ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuñ kecziñ. Imuac mia Anutunéñ yomuhuc zéyec; Ni ionac sugginaiguc kenha wamma i iniguc momac nec kecmañ, ni ionac Anutugina wamba ieneñ nuac ic embachéna wammu.✱ ¹⁷ Miñ Kewunéñ yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec

érema héñ héima kecmu. Wañu iwawai sigiginawac buña qeqeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc wañgic, neñ héihéré énécmimañ. ¹⁸ Neñ onac mañgoc wañ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac wandac miñinanéñ imuhuc zézac.✱

7

¹ Ala sorochéna neñañ imi sisipac ac zéma maziñ imuhucyawac késa kecziñ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiñ. Kecma kekec téreya imi mesolañanima séwinina zéma uñaninawac haka biria hénihénia iguc nec météré amuma kecbiñ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda añañ tinénécmimu. Nini méñac méñ haka biria ménda wañ énécmiyiñ. Méñac méñ ménda mebiri énécmiyiñ. Wañu iwawaigina eñ ménda onagiriñ. ³ Ni késpedesgina zéhicñimañ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi éséc nec, nonac ewa qerinaiguc kecgic momac nec kecma momac nec humuwiñ niñac imuhuc énézézua. ⁴ Ni niñkinzéhégema énézézua. Ni onac niñ nimba zézé bipiginaguc wañu qeri mebélac qebélac hakanéñ sécgé néñanzac. Wañu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginéñ qesalecgé néñanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Macedonia baeciguc hayiñ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac kerin, néñ hena séra séc zéra waiya mihicñiyiñ. Sénganjeniguc tualeficnéñ, ewa qerinaiguc bac yandi yandinéñ he nénécmiyec. ⁶ Néñ Qeri mama wawaña qerina mebelacgé nénécmianzac Anutu inéñ mia Tito hayu qerina mebelac nénécmiyec ⁷ Tito hayec imi sac qahac néñ meseli wammigic meme seli onarunec mihicñiyec imuac suruc wamma ini qerinéñ késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiaccgina zéma, qeri siñgina nuac hezac imuac suruc momac nec wañ némma qerina mebelacgé néñu ségiségi wammanec wañi. ⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac,

† 6:15: Beliaru imi Sacdañac qara méñ, qac imuac hénia imi Ikoc miñina. ✱ 6:16: Lew 26:12, Yer 32:38, Ezk 37:27 ✱ 6:18: 2Sa 7:14, 2Sa 7:8

ni kiwina oénécimima niñyéwéri mihicñi énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néñ kiwi iminéñ nalé hotoña dac sac niñyéwéri mihicñi énécmiyec imi niñasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹ Ni deguc ségiségi wanzua imi mia niñyéwéri mihicñi énécmiyi imuac niñac qahac, néñ niñyéwéri ginanéñ énépésima keñ onoporu ewa hakagina melenjic hénia imuac niñac mia. Ini Anutuac ewa siñiguc niñyéwérigic imuac niñac kiwi nonac murunecnéñ hénia ménac méniguc haka ménac mén ménda mebiri énécmiyec. ¹⁰ Anutuac ewa siñiguc niñyéwéri wañanzin imi kecma ménda nimbiri amuwijn. Niñyéwéri imuhucyanéñ ewa hakanina hainetec mihicñima añgér titiguc nonagicma keñanzac. Wañu baecac niñyéwéri imuhucyanéñ humuc mihicñi nénécmianzac. ¹¹ Héngic, Anutuac ewa siñiguc niñyéwérima kekec imi yéwéri qeriaiguc eñañ héniaquina qitiric zéaumu niñac ewa qeriginaiguc wésé polañ dimuhucya, zésolañ amuamuya dimuhucya, qerigina kétinjetin dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéñ késama mambéc kekec dimuhucya, qeri siñ dimuhucya, zémindinji qemindinji dimuhucya mihicñi énécmiyec. ¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic mén képésic wañec me ic mén képésic eñ wammimia iorac niñac qahac, néñ qeri siñginanéñ Anutuac kiwaiguc onac muru hicñi énécmimac niñac oénécmiyi. ¹³ Wañu ai imuacnec nini héibélaç qéibélaç wañ nénécmimia wañzinj.

Wañu Titoac qeri uñanéñ onac niñac wamma qeri bénzéñ mihicñiyec. Imuac niñac ewa qerina mebélaç gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niñac nini ségiségi wammanec wamma keczinj. ¹⁴ Ackuazéc énézéyinj imi moczoñ héla wanzac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanzac, imuac niñ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda ninzua. ¹⁵ Ini moczoñ bac yandi yandi wamma zénéñ hirihiri wamma héihéré mima ara niñtoho wammigic imuac niñ qelima ewa qerianéñ onac muru moczoñ

kendaczac. ¹⁶ Ni solañanec niñkinzéñgé énécmizua imuac niñac ségiségi wanzua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécna Anutunéñ Makedonia hénaroinj goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu niñac wanzua. ² Zéra waiyawac manam batuc kunéñ yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaiguc kiléñ haihulac wamma haléngina kunéñ yanda aléñ aléñ késama haigic. ³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ienéñ hia wammucac séc haléñ hai énécmima eñañ ewa siñgina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic. ⁴ Ienéñ imi ic embac téréya tosara welenj qeénécmima haléñ hai énécmimawac ai imuaru toroqewinj zé niñénécmiwinj niñac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵ Kic hihi wañinj imuacnec sac qahac néñ toroqema ienéñ walac eñañ kekecgina Miñ Kewuninawac muru haimigic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa siñiguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶ Titonéñ bec sugginaiguc ai imi héniyec imuac niñac ewa hiawac haléñ ai imi meyacgéma metecgémac niñac zénañgé mizinj. ⁷ Ini ninzén ninzén zéma ackuazécgina zéma nininjina zéma wésé polanjinina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczoñiguc séc mén ogicma wamma meanzu ésécnec ewa hiawac haléñ haihai aiiguc acguc imuhuc séc mén ogicma wamma memu.

⁸ Ni zéseli énécmima ménda zézua, néñ onac siñgina iminéñ hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polañ hakaginaguc haiséséc wamma niñgésima keczua. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mayi; Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiayawac haka yomi ini ninzu. Inéñ eñeya maqeqeya néñnec ini sécgina séc wamma kecmu niñac eñeya saméñ bipiyaguc kerec, néñ onac niñac maqeqeya wañec. ¹⁰ Ai imuac mia nininjina zéwa niñgic iminéñ nañgé énécmimac. Ini yawuñ emu-muac walac ai imi hénima megic. Wañu imi sac qahac ini imuac muñguc wammanj zé ewa siñgina he énécmiyec. ¹¹ Imuac ai imi mema medacmu. Wañu wésé

polanġina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. ¹² Wammuac sinġina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wañu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. ¹³ Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimañ niñac qahac, néñ séc érérenñ wañu kecmu niñac. ¹⁴ Onac saméñaginanéñ ionac mété qététañginawac, imuhucyanec ionac saméñaginanéñ onac séc mété qététañginawac haigic keñha wañu, séc érérenñec hiabia wammac. ¹⁵ Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala tocgégic imi eneñ saméña ginaguc ménda wañgic. Wañu komodia tocgégic imi eneñ acguc mété qététañ ginaguc ménda wañgic.

Tito Korinti ama areñ yandaiguc mélimiyec.

¹⁶ (16a) Onac niñac wamma wésé polañ nenamuru henénzac imuhucyanec Anutunéñ Titoac ewa qeriaiguc momacnec haimiyec. ¹⁷ Miyu inéñ nonac zénañgé ac késayec imi sac qahac, néñ wésé polañ hemiyecac deguc kunenñec ogicma hemiyu eñeya ewa siñ méndacma onac muru kemmañ zé kenzac imuac niñac (16b) Anutu ewa hia ac wammizua. ¹⁸ Ninzénñ ninzénñ dacmuna mén i guc momacnec mélini hazac. Wañu inéñ mia buña suruc hiabia zéau énécmima henaorinñ tuña tuña ionac sugginaiguc qac buñayaguc wañanzac. ¹⁹ Imi sac qahac, nini Miñ Kewuninawac edamuyawac niñac zéma nonac ewa siñ héla imi énézéyu hémmu niñac zéma ewa hiawac haleñ ai meni ic imi momacnec keñha wammac niñac henaorinñ tuña tuña ieneñ gésimima kumugic. ²⁰ Nini imi haleñ kunenñ yanda nonac méraninaiguc haigic galeñgéanzinñ ai imuac ménñéñ mén zébiri nénécmiwac niñ técnina nimma kecanzinñ. ²¹ Héña imi yomuhuc, nini Miñ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néñ ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambinñ zé, técnina nimma kecbinñ zé wanzinñ. ²² Wañu iriguc momacnec ninzénñ ninzénñ dacmuna ménñ mélini keñec. Iwac mia héñgésima niñni, ic imi

ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Wañu deguc imi onac niñu ewa qeriaiguc ninzénñ kunenñ yanda hicñimiyu, wésé polañ imi ogicma kunenñ yanda ai imi memañ zé wanzac. ²³ Titoac zéwa niñgic, inéñ onac welenñ qeque ainaiguc mérana zéma ai momacna wanzac, wañu ninzénñ ninzénñ dacmuna éréhécnna niñac zéwa, ieneñ imi henaorinñ tuña tuña ionac méliméli ic éréhécnna zéma Kristoac edamuya wanzaoc. ²⁴ Imuac niñac ini imi henaorinñ tuña tuña ionac kicginaiguc eñañ sinġinawac héla zéma zézé bipi ac wañ énécmiyinñ imuac héña imi eñañ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9

¹ (2a) Ni onac wésé polañ imi ninzua héña imuac niñac (1) ic embac téreya welenñ qeénécmimiawac kiwi muñguc oénécmimañ zé nimba héña qahac wanzac. ² (2b) Ni onac niñ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawuñ emumuac bec zérenñ qérenñ wandacgic zéma onac mepési énécmiyinñ. Wañu imuhuc énézéwa onac wésé polañginanéñ ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec. ³ Wañu mepési énécmima ac zéyi iminéñ héla qahac ménda wammac, néñ zéyi ésécnec zérenñ qérenñ wandacmu niñac ic imi méli énécmiyi. ⁴ Qahac wañu, Makedonia ic embac ieneñ niguc momacnec kemma ini zérenñ qérenñ ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, néñ nini momacnec ninzénñgéma kerinñ imuac mia gamunéñ qacninaiguc embac niñac. ⁵ Imuac ni ninzénñ ninzénñ dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleñ bec nec haiwiñ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducñiyunec zérenñqérenñ wandacmu zéma zénañgé énécmimu iminéñ hia zéma niñi. Imuhuc zérenñ qérenñ wamma tocgogic zéhinociguc qahac, néñ ewa hiawac haleñ héla wammac.

Héla sasala mihicñiwiñ zé gocmia nétéréma qesagic.

6 Anǵétima komocdia héihimic wammu imi enej komocdia metocgomu, néj nétéréma sasala héihimic wammu imi enej sasala metocgomuac hezac. 7 Niŋgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néj anǵétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunéj ewa hia nimma haianzu ionac siŋgina niŋanzac. 8 Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécginaguc wamma nétéréma memu niŋac Anutu imi ewa hiawac buŋa hénia hénia hia qesalecgé énécmimacac kuha hemizac. 9 Ac kiwi yomuhuc hezac; inéj séc qema méndemma ic maqeqeya énécmianzac. Waŋu iwac solaŋ dindiŋawac haka imi nalé tetecgia qahac hemac.* 10 Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buŋa momacnec énécmianzac inéj iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solaŋ dindiŋawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac. 11 Ini hénia hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kunéj yanda hai énécmigic, eŋaŋ haihulac haka imuac hélanéj ai meni ic embac ienej Anutu ewa hia ac ézému. 12 Welenj qeŋe ai iminéj ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hocgic mihicji énécmianzac. Waŋu imi sac qahac, haka iminéj ewa hia kunéj yanda Anutu qesalecgé mianzac. 13 Welenj qeŋe ai iminéj héipuc waŋ énécmiyu, Kristoac buŋa suruc hiabia imi hélacnec zéauma niŋtoho wamma, Yerusalem héniorij zéma ic embac tosara ewa hiawac halej haihulac yandanec welenj qeénécmigic, hémma ic embac ienej Anutu mepésimianzu. 14 Imuac ienej acguc onac niŋac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac niŋac onac niŋ wamma kecanzu. 15 Iwac sese imi acninanéj zézéyawac séc qahac, imuac niŋac Anutu ewa hia wammizij.

10

Paulonéj aiya niŋac saiwa acya énézéyec.

* 9:9: Leg 112:9

1 Iniguc aŋamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néj wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi zénéj hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzén hakaiguc namma zéwelec waŋ énécmizua. 2 Nini séwiac siŋiguc namma haihaka waŋanzij zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémaŋac hezac. Waŋu onacmuru hama imuac séciguc meefima ménda zémaŋ zé zéwelec énécmizua. 3 Nini séwiiguc kecanzij imi hélacnec, néj séwiac nananjiguc yaré ménda qeanzij. 4 Yaréninacwac tewi zakonj imi séwi igucnec qahac, néj Anutuac kuhanéj raragina selia quwuc muwura tianzij. 5 Waŋu ac zéénj zémaya imi zéhézéngéma iwawai Anutuac niniŋ qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, waŋu Kristo niŋtoho wammimu niŋac niniŋgina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianzij. 6 Niŋ tohotoho hakaginanéj hélaguc wandaru acqeqe haka tosara zémindiŋi qemidiŋi wambiŋ zé zéréj qéréj wamma keczij. 7 Ini imi séwiiguc sac ninicgési waŋ nénécmianzu. Ic ménénj eŋeyaoc Kristoac buŋa kecanzac imuac niŋkinzénj gézaciguc eŋeya ésécnec nini acguc Kristoac buŋa kecanzij imi ewa qerianéj muŋguc nimma niŋtegitmac. 8 Qac buŋa Miŋ Kewuninanéj nénécmiyec imi hézénjé énécmiwiŋ niŋac qahac, néj meyac kumu énécmiwiŋ niŋac nénécmiyec imuac niŋac ni imuac komora ménj ogicma meyacamuma zémaŋiguc gamuna ménda nimmaŋ. 9 Ni kiwi o énécmima memeteric waŋ énécmimaŋ zé wanzua éséc nimbu niŋac. 10 Ic tosara ienej yomuhuc zéanzu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéj eŋeya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac. 11 Ic imuhucya imi enej yomuhuc niŋtegitmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbiŋ nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zézij ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambiŋ.

12 Nini imi tosara eŋaŋ meyacamuma zéanzu iniguc haiséséc wamma niŋgési

amuwiñac séc qahac, nêñ ieneñ eñawunec haiséséc wañamuma héngési wañamuanzu imuac ionac nimba niñtegic qinñtegicgina ménda he énécmizac. ¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwiñ, nêñ Anutunêñ miñ séc méndêñ nénécmiyec nanañ imuhucgeñ tima kecbiñ. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewiñ zé haréyiñ. ✧ ¹⁴ Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buña suruc hiabia énézêwiñ zé walac walac hayiñ, imuac niñac nini onac muru hayiñ nalé imuaru imi nanañ ninawac séc imi ogicma ménda hayiñ. ¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeiñguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuziñ, nêñ ninzêñ ninzêñgina yandima kemmac séc sugginaiguc nonac ai memeac titiña imi nétéréma kuney yanda wammac zéma imuac niñkumuma kecziñ. ¹⁶ Imi mia tosara ionac ai buñaiguc namma bec mihicñigic imuaru héima ménda meyac amuwiñ, nêñ onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buña suruc hiabia imi énézêwiñ zé imuhuc wamma kecanziñ. ¹⁷ Zézé ségiségi wambiñ zé Miñninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu. ✧ ¹⁸ Méñ eñeyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, nêñ Miñninanéñ mepésimimac iminéñ héipucyaguc wanzac.

11

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

¹ Hakana qelaña dac imuac ewaginanéñ nanjé némma niñkeczu zéma niñkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatéñ wañ néñgic! ² Ni Anutuac qeri siñiguc onac niñac qeri siñ niñzua. Ni ini embac seraña solaña ésécnec Kristoac muru onopocmañ zé zammaréñiguc iwac buña qeénécmizua. ³ Mokoleñnéñ diwi qiwiliñaguc Ewa imi ikoc wammiyec ésécnec onac niniñ solaña zéma niniñ héla Kristoac muru héikumugic heyec imuacnec héñacya mema néñgacma ewa qeriginanéñ zapi qeqeya wambac niñac. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mazua, Méñnéñ méñ hama Yesuac hénia zéau énécmiyiñ imi qahac, nêñ hénia méñ zéau énécmizac me Uña

megic imi qahac, nêñ uña méñ énécmizac me buña suruc hiabia niñgic imi qahac, nêñ méñac énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bénezéñéñ wamma gezacgina hia haianzu. ⁵ Yesuac Méliméli ic kuney kuney iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda keczua. ⁶ Hélacnec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, nêñ niniñna imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda sugginaiguc hénia hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczua.

⁷ Ni eñañ meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buña suruc hiabia boñ tegic zéau énécmima késpedesna mihicñizua me? ⁸ Ni welen qeénécmimañ zé wamma héniaoríñ tuña tuña tosara ieneñ méra néñgic mema kowu neyi gezañ. ⁹ Ni iniguc kecma iwawai méñac méñ osima kerí nalé imuaru méñac méñ yéwéri ménda mihicñi miyi. Imi mia ninzêñ ninzêñ dacmuna tosara Makedonia igucnec hagic imi eney iwawai ménda henéñec imi mema hama néñgic. Ni hénia hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicñi énécmimañ zé galeñ mema kerí, wañu toroqema imuhuc wamma kecanñ. ¹⁰ Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niñac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méñnéñ menéñqe némmacac séc qahac. ¹¹ Hénia némac niñac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunéñ niñzac.

¹² Ic tosia eney niniguc séc éreréñ keczu zéma niñénécmimu niñac mepési amuwiñ zé nalé titiña mihicñiwiñ zé wañanzu, nêñ ionac nalé titiña imi netecgémañ niñac ni imi wañanzua. Wañu imuac toroqema wammañ. ¹³ Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ieneñ imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. ¹⁴ Imi mia haka méréra qahac. Biriñ miñina acguc edamuya kua meme uña tanec héiyon baiyon wamma kecanzac. ¹⁵ Imuac niñac Biriñ miñinawac ai ichéra imi eney acguc eñaoc solañ dindiñawac ai ic tanec héiyon

baiyon wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicgia qahac. Ienen imi tetcgiaiguc wawan memegina biria imuac bakia séc érérenec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶ Ni munꝓuc énézúua, ménénén mén nuac nimma ic qelana ménda zéma nimmac. Wanꝓ imuhuc ninzaciguc, qelana éséc hia ninnénu ni acguc komodia mepési amumaꝓ. ¹⁷ Ac zéúua imi Minꝓ Kewuninawac ewa sinꝓiguc ménda namma zéúua, nén haka qelanaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸ Ic sasala ienen séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumaꝓ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc ninꝓ imuhuc zéúua, ini enꝓoc ninꝓic ninꝓtegic qinꝓtegic ginaguc wanꝓuguc kilenꝓ ic qelana tosara ségiségi wamma ewaginanén donꝓé énécmianzu. ²⁰ Imuacnec sac qahac, nén ménénén hésa ic éséc énépésizac me, kinécqinecyá ésécnec énépésizac me, iwawaigina onagiczac me, meyac amuzac me, hulunꝓ ginaiguc onotozaciguc qeriginanén hia donꝓé mianzu. ²¹ Ni imuhucyá me imuhucyawac qeka meka téngén kerinꝓ imuac gamuna bisima zéauzua. Nén Ménénén iwawai ménꝓac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelana ésécnec meefi amuma hia zémaꝓ. ²² Ienen Hebiraio ic? Ni acguc. Ienen Israel ic? Ni acguc. Ienen Abarahamac qelihéra? Ni acguc. ²³ Ienen Kristoac ai ic? Qelana ésécnec zéúua. Ni onogicma iwac ai ic héra kecúua. Ai kunenꝓ yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma kerinꝓ, hihilocnéꝓ nugic qétéya imi olommaꝓac séc qahac, nalé momacꝓuc momacꝓuc humucac déciguc kereꝓi. ²⁴ Yuda ic enen hihilocnéꝓ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵ Hatac 3 aribambanéꝓ nugic, hatac 1 hocnéꝓ gilima nugic, hatac 3 kondunꝓiguc zéic biriyec, wanꝓ sinꝓi kaiwe momacꝓuc kondunꝓén huanénu kerinꝓ. ²⁶ Héná gowogowoiguc haka yomuhucyá hicninéꝓec, doku téfara zérabéra, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama arenꝓa yanda, baec kisia, kondunꝓ, wanꝓ dacmuna ikora, imuac

qeriaiguc séc, yéwéri mihicnꝓiyi. ²⁷ Wanꝓ kucqeqe ai zéma qenzen manzen, sinꝓi sasala gau qeqe, yaka ninꝓ humuc, doku ninꝓac déméná qanꝓararanꝓ qeqeya, nene qahac kekec, sanꝓenꝓa zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸ wanꝓ imuac qahaiguc mén hezac imi naléya naléya hénáorinꝓ tunꝓa tunꝓa hénꝓalenꝓ wanꝓ énécmiwa yéwéria kunenꝓ yandanén hélanzi néꝓanzac. ²⁹ Sucginaiguc ménénén qeka meka wanꝓ ni acguc qeka meka ménda wanꝓanzua me? Sucginaiguc ménꝓac mén wammigic qonꝓontonꝓ géyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda wanꝓ néꝓanzac me?

³⁰ Kilenꝓ meyac amumaꝓac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianꝓac imuac mia meyacmaꝓ. ³¹ Minꝓ Kewunina Yesuac Manꝓocya, nalé tetcgia qahac mepé qepési wanꝓmimiawac hezac inén mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninꝓac. ³² Damasiko ama arenꝓa yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galenꝓa ménénén ni népésimaꝓ zé ichéra énézéyu ama yanda imuaru awima kecgic. ³³ Nén alahécna enenꝓ ni nenꝓenꝓ yandaiguc tinéma ama arenꝓa yanda imuac deminꝓ gounꝓa igucnec hésaiguc tikologic hinꝓacma baec galenꝓ iwac méria igucnec néꝓgari.

12

Paulonén tilinꝓ tilinꝓiguc héꝓec.

¹ Ac harénꝓa tanec wanꝓac, nén kilenꝓ meyac amuma zémaꝓac hezac. Imuac Unꝓawac haka Minꝓ Kewuninanén nézéyu hénꝓi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa ninꝓic. ² Ni Kristoac ic ménꝓ ninꝓua. Ic imi Unꝓanén wagiru kurumenꝓ qétéya 3 imuaru emma mayec. Mama keru yawunꝓ 14 bec tecgézac. (Nalé imuaru inén séwi qeriaiguc kerec me imuac séꝓꝓanꝓenꝓiguc kerec imi ni ménda ninꝓua, nén Anutunén ninꝓac.) ³ Ni ic yomuhucyá ninꝓua, (inén séwi qeriaiguc kerec me imuac séꝓꝓanꝓenꝓiguc kerec imi ni ménda ninꝓua, nén Anutunén ninꝓac.) ⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucyá ninꝓec. Ic ménꝓ humuma houmacac hezac ménénén ac imi munꝓuc zémacac ninꝓ ménda zémimia.

⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmiman, nér nena imi qeka mekanawac ménda zéma méñac méñ mepési amumañac séc qahac. ⁶ Ni ac héla sac zéman, imuac niñac mepési amumañ zé wammañiguc imi qelana ménda wammañ. Nér méñnéñ niñu haihakana iguc héñec me kuana igucnec niñec imi ogicma ic hiabia zéma niñnémbac niñac zéman zé osizua. ⁷ Uñawac iwawai hénia hénia meaunéñec imuac nimba eñeña yanda wañanzac. Imuac niñac ni sécna ogicma meyac amuwi niñac séwinaiguc waiya, qara Biria miñinawac kua meme uña hainéñec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumañ niñac yéwéri mihicñi némmañ zé imuhuc hainéñec. ⁸ Wañu yéwéri imi wainémmac niñac Miñ Kewu zéwelec wammima kecha hatac haréwéc wañec. ⁹ Wañu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéñ qeka meka-gaiguc mesolañananzac imuac niñac ewa hiananéñ sécgé génzac. Imuac niñ ni Kristoac kuhanéñ nuaru henémmac niñac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba eñu Anutu zéhiaru mimañ. ¹⁰ Qekameka mihicñianzua séc kucnaguc wañanzua imuac niñ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicñianzua séc ségiségi wañanzua.

Paulonéñ ic enia ionac ai ic buña qemimia wañec.

¹¹ Ni qelana wanzua, nér ini hinocgé néñgic imuhuc wanzua. Eneñ meyac némmuac hezac. Ni ic eñomia, nér Yesuac Méliméli ic eñeña yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda keczua. ¹² Ni onac suginaiguc gum bénzénzénñ kuney yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéñ Yesuac méliméli ic héla keczua imuac asé kiwiya wañ néñzac. ¹³ Yéwéri ménda mihicñi énécmiyi késpedesna imi sac waima haka tosara méñac méñ niñac ménda nimbiri némmu, nér welen qeénécmiwa onac muru hénariñ tosia ionac séc ménda wawaña méñ he énécmizac me? ¹⁴ Ninzu, onac muru hamañ zé

zéréñqéréñ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, nér yéwéri méñ ménda mihicñi énécmiman. Ni onac iwawaigina niñac qahac, nér eñañ niñac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac eneñ neñgoc mañgoc ginawac iwawai hofliguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, nér neñgoc mañgoc eñaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac. ¹⁵ Ni mia kekec uñaginanéñ hiarumac niñac ségiségi wamma iwawaina auma imuac-nec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacmañ. Wañu siñgina niñanzua séc kemma muñguc yanda kuney yanda wañu, siña niñgic séc kemma muñguc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶ Ic tosianéñ nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, nér diwi qiwiñ ic keczuawac diwi qiwiñ wañ énécmima énépésiyec. ¹⁷ Ni ichéna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néñu iwawaigina onagiri me? ¹⁸ Wañu Tito onacmuru kemmac niñac zémiyi imuhucnec ninzénñ ninzénñ munana méñ méliwa wagic amuma hayoc, wañu Titonéñ hama iwawai méñ onagirec me? Ini niñgic, i zéma ni nekaoc Uña téréya imuhucyanec zéma hénia momacguc ménda kecanzic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niñgic éréma deguc nini héikenzé héihazé wammanec keczinñ tanec wanzac gezañ. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézézinñ. Ala sorochécnina, imi moczoñ ini nanjé énécmiwiñ zé zézinñ. ²⁰ Ni onac muru hamañ nalé imuaru, ini hémmañ zé niñi haka imuhucya ménda wamma kecgic inicbi niñac, ini acguc hémbinñ zé niñgic séc ménda wamma kecha némbu niñac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndéñ amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeqe zéma kaiziliwenñ wamma kecbu niñac zénéñna hirizac. ²¹ Onac murunec tosianéñ haihaka zapi qeqeya zéma kaisero zéma nezéléléñ haka imuhucya wamma qerigina ménda melenanzu. Wañu imuhuc wammanec kecgic, onaru hawa Anutunanéñ me-

manérju, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niñac bacna yandizac.

13

Goro ac teteugia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamañ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéñ ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiñ.* ² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niñgic, muñguc hamañ imuaru imi becneç kápésic wañgic ic ionac zéma ic tosara ionac kápésicgina imi ménda wai énécmimañ. ³ Kristonéñ nuac qeriiguc ac haiyu zéanzua imuac hénia hicñiteguru hémbiñ zé wañanzu. Imuac niñac imuhuc zézua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda wañanzac, néñ ewa qeriginaiguc kuhaguc aiya meanzac. ⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héñgeña wéndaraiguc qegic, néñ Anutuac kuciguc yarecac kecanzac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecanziñ, néñ weleñ qeénécmiwiñ zé Anutuac kuciguc kecanziñ.

⁵ Ini ninzén ninzénnguc kecanzu me qahac imi niñasariwiñ zé batucgéma niñgési amumu. Yesu Kristonéñ ewa qeriginaiguc kecanzac imi ménda niñasarizu me? Ini imi ménda niñtegiçziuguc ini ninzén ninzén ic héla qahac. ⁶ Wañu nini imi ninzén ninzén ic ikora qahac, hénia imi niñtegiçmu niñac wanzua. ⁷ Anutunéñ galeñgé énécmiyu kápésic méné ménda wammu niñac Anutu zéwelecmima kecanziñ. Imi mia ninicgic nini ninzén ninzén ic héla kecanziñ tanec wambiñ niñac qahac. Nini imi ninicgic ninzén ninzén ic ikora tanec hia wambiñ, néñ ini imi haka silic solaña wamma kecmu niñac imuhuc wamma kecanziñ. ⁸ Nini imuhucyanéñ haka ménac ménac ac héla imi logima wambiñac séc qahac, néñ imuacnec sac méndacma wamma kecwinaç hezac imuac mia imuhuc zézua. ⁹ Hénia méné imi yomuhuc; Kucnina qahac keçni

kucginaguc kecanzu séc ségiségi wamma imuhuc solañanima kecmu niñac Anutu zéweleç wammianziñ. ¹⁰ Miñ Kewunéñ qac buña néñec iminéñ ménda hézénge énécmimañ, néñ meyac énécmimañ niñac néñec. Imuac niñac ni onaru hama qac buñaña imuaru héima namma ac geriwaguc ménda wañ énécmimañ zé lakec keçmanec walac goro ac oénécmizua.

Yaizéze ac teteugia.

¹¹ Dacmuna héçna ac teteugiauwac zéwa gezacgina haima nimma niñtohomu, ségiségi wamma kecmu. Imuhuc wamma solañanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miñina Anutunéñ iniguc keçmac. ¹² Kiricne téréyaguc yaizéze ac wañamumu.* ¹³ Ic embac téréya momac yanda eneñ acguc yaizéze ac wañ énécmizu.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uña téréyawac ala kekeçnéñ tuñ onac muru he énécmimac.†

* **13:1:** Hén 19:15 * **13:12:** Kiwi tosaraiguc ac yomi kemaña 11 teteugiaiguc toroqema ogic heyu kemaña 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac. † **13:14:** Kemaña yomi kiwi tosaraiguc ménda hezac.

Galatia

¹ Ic onarunec me ic méjnénj zéyec niñac qahac, néj Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyec Anutu mañgoc ierenj méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ² ninzénj ninzénj dacmuna hécna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénarorij Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru ³ neñarj Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorrunec ewa hia zéma luaenénj hama he énécmimac niñac wanzij. ⁴ Kristonénj Anutu neñarj mañgocninawac ewa siña méndacma neñarj baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénécmimarj zé késpedesnina niñac wamma eñeya séwi kekecyá wai nénécmiyec. ⁵ Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecmac. Hélaacnec!

Buñá suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

⁶ Ini Anutunénj Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéc tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énécmizua. ⁷ Wañu imi buñá suruc hiabia méñ ménda wanzac, néj ic tosia ienenj mesoho énécmima Kristoac buñá suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wañanzac. ⁸ Wañu nenenj me kua meme uña méñ kurumenj igucnec hahayanénj buñá suruc hiabia énézéyij imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmac. ⁹ Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézézua. Méñnéj méñ buñá suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néj méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰ Ni degucmi icnéñ niñgic sécgémac niñac wanzua me Anutunénj niñ sécgémac niñac wanzua? Ni ic ienenj welicgé némmu niñac zézua me? Ni ic ienenj niñgic sécgémac niñac zéwinec imi Kristoac welenj qeçe icya héla ménda wambinec.

Anutunénj Paulo dimuhuc héihéré miyec imuac suruc.

¹¹ Dacmuna hécna, enenj niñtecigicmu niñac énézézua, buñá suruc hiabia zéauanzua imi ic méñac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹² Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méñnéñ ménda ku néñec, néñ Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi.

¹³ Ni becneç Yuda ic ionac héná tima kerí imuaru, ini niñgic ésécnec Anutuac hénarorij réwérianec ununesi wañ énécmima mebiri énécmiyi. ¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachécna sasala onogicma Yuda ic ionac héná imi selianec niñzénjgéma yanda hécninawac ac pakenj mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacañi. ¹⁵ Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec gésinémma ewa hiaya niñac wamma héihéré néñec inénj mia

¹⁶ Nañawac hénia imi ic enia ionac muru zéau énécmimarj niñac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma mihicñi néñec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiñi.

¹⁷ Wañu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai megic ionac inicmarj zé Yerusaleme ménda kenji, néñ moczoñ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc lilingéma kenji.

¹⁸ Imuacnec kecma yawuñ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmarj zé Yerusaleme ekemma i guc momacnec ai meme 15 kerí. ¹⁹ Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniri, néñ Miñ Kewuninawac munaya Yakobo iwacnec héñi. ²⁰ Héñgic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac. ²¹ Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba ²² Kristoac hénarorij Yuda baeciguc keczu ienenj becneç kic tanecna ménda héñgic, néñ ²³ ic méñ nunuhéi wañec iminénj deguc niñzénj ninzénj walac qeténjgémariñ zé wañarjec imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zégic niñgic. ²⁴ Nimma nuac niñac Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ienenj Paulo añgétima tétécgémigic.

¹ Ai yawuñ 14 tecgéyu neñ Banabaguc Tito wagicma muñguc Yerusaleme ekenij.

² Imi mia Anutunénj nézéyu hémma

ekemma buña suruc hiabia ic enia ionac sugcinaiguc zéauañi imuacnec énézéyi. Énézéma aina memañac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niñac qacgina kenkeña ionacnec sac énézéyi. ³ Wañu Girik ic Tito niguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niñac ménda zénañgémiyi. ⁴ Imi mia dacmuna ikora tosara éléñnec harégic ionac niñac imuhuc wañi. Ieneñ imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziñ imi kowu ninicma acnéñ qaténéncmigic welen qeénéncmiwiñ niñac imuhuc wañic. ⁵ Wañu buña suruc hiabia imi onac sugcinaiguc nalé séc hemac niñac nalé hotoñadac méñ ionac ac niñac ménda bélacgéyiñ. ⁶ Qacgina niñénéncmigic keczu ionac sugcinaiguc méñac méñ ewa éréhéc ménda wañanzua. Anutu imi ic ionac séwigina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina kenkeña ieneñ méñac méñ ménda méra néñgic, ⁷ néñ néwécgeñaiguc Peteronéñ séwiac asé kiwiginaguc ionac muru buña suruc hiabia énézémac niñ ai buña qemiyec ésécnec ni imuhucyanec ic enia ionac ai buña qenéñec imi héñtegitic. ⁸ Wañu Petoro qindiñi mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéñ mia ni momacnec qindiñi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. ⁹ Wañu ai ic tandéya ésécnec zéma niñénéncmianzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ieneñ goi héihéiya nuac muru néñu hezac imi héñtegiticma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenzic eñaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembiñ zé niñgic hiaruyu yaizézénira zéma méranira qegic. ¹⁰ Wañu maqeqeya ionac niñqeli énéncmiwic imuacnec sac qesinércmigic. Wañu haka silic imuhucya imi neñ bec seliseli wamma meanji.

Paulonéñ Petero zéqeqetali wammiyec.

¹¹ Wañu Kefanéñ Antiokia ama areñaiguc hayec imuaru hakasilic Képésiraguc méñ wañu musu qeqe wammima ac zémiyi. ¹² Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ieneñ ménda

harédacgicnec Kefanéñ ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néñ ic ieneñ hosucgé énéncmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néñgacma kenec. ¹³ Wañu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya wañgic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéñ hérémíyu sigima kenec. ¹⁴ Wañu hémba buña suruc hiabia imuac héna dindiña hezac séc ménda tigic moczoñ yanda kicginaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wañu kilen Yuda ic tanec qahac, néñ ic enia tanec kecma némac niñac ic enia ieneñ Yuda ic ionac héna méndacmu niñ seliseli wamma héihéré énéncmikeczañ?

¹⁵ Neñañ ic enia kápésicguc kekerá ionac murunec qahac, néñ Yuda ic hicñiyiñ. ¹⁶ Képésic solañ zémimia imi héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Yesu Kristo ninzéggé mimia imuacnec hezac imi ninziñ. Imuac niñ nini acguc Kristo Yesu ninzéggéanzñ. Imi mia nini héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Kristo ninzéggé mini kápésic solañ zénéncmimac imuac niñ mia. Héna acac wawañ memeiguc séwi ic méñac méñ kápésic solañ zémimia méñ ménda hezac. ¹⁷ Neñañ Yesu Kristoac qeriaiguc kápésic solañ zé néncmimia wammac niñ seliseli wañkecni kápésicnéñ mihicñi néncmimaciguc, Kristonéñ kápésic imuac welen qeqe ic wanzac me? Imi moczoñnec qahac! ¹⁸ Ni némac iwawai méñ qema ténggéyi imi muñguc meyac kumumañiguc, hakana iminéñ measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wammañ. ¹⁹ Héna acnéñ zétecgéyu humuma héna ac igucnec añgéñ tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecmañ niñac imuhuc wañi. ²⁰ Ni imi Kristoguc ic héñgeña wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc kecza yomi imi nenaoc qahac, néñ qerinaiguc kecnénczac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc kecza imi goina héima nuac niñ wamma eñeya séwi kekecya waiyec Anutuac naña i ninzéggéma ninzén ninzén imuac qeriaiguc keczua. ²¹ Ni Anutuac

* **2:14:** Kefa imi Hebraio ac, Petero imi Girik ac, héniagira imi neñañ aciguc 3amanziñ.

ewa hiaya imi ménda qetalizua. Képésic solañ wawaña imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéh enj humuyec tanec wammac.

3

Ninzéh ninzéhac héna.

¹ O Galatia ic qelana! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héngeña wéndaraiguc qegic kenkecma humuyec imi dindinanec zéasari énécmiwa nindacgic, néj kilenj mérénéh ewa soho meénécmizac? ² Ni onac murunec haka momacguc sac qesin-immanj zé wanzua. Ini Uña Téréya imi héna ac tohoma megic me Yesu ninzéhégéma megic? ³ Ini ewa soho wanzu me? Uña téréyaguc hénigic, néj deguc Uña téréya waima séwiginawac sinjiguc metecgéwiñ zé wanzu me? ⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicji énécmiyu hénigic imi héla qahac enjomia wanzac me? Imi hélacnec enjomia me? ⁵ Imuhuc wañu Anutu Uña téréya énécmima suginaiguc kuc méréra mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzéhégé mimia imuacnec? ⁶ Abarahamnéh Anutu ninzéhégéyu ic solaña zémimia wañec.

⁷ Imuac ic embac ninzéh ninzéh igucnecnéj Abarahamac qelihéra wanzu imi niñasarimu. ⁸ Wañu Anutunéh ic enia ninzéh ninzéhgina niñac wamma solaña zé énécmimac imi walac niñasarima Abaraham buña suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac. ⁹ Imuac ic embac ninzéh ninzéh igucnec ienenj imi ninzéhégéma kecañec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac. ¹⁰ Mérénéh ménj héna ac wawaña imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niñ héna acac ai mezu séc saecac bawaiguc keczu. ¹¹ Wañu Anutuac kiwaiguc ic ménjnéj héna ac méndacma solañanimac ac séc qahac téngéh. Imi mia ic solañanéh ninzéh ninzéhiguc sac kecmu. ¹² Héna ac imi ninzéh ninzéh igucnec hahaya qahac, imuac ic mérénéh héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inéh héna ac qeriaiguc

kecmac. ¹³ Kristonéh neñan niñac wamma saec ac zémimia wañec. Wañu héna acac saec ac igucnec mulu menénécmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaña séc saecac bawaiguc kekera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériañnéj ic enia ionac muru kereñu neñan ninzéh ninzéhiguc namma sisipac acac buña uña téréya nénécmiyu añgéh tiwiñ niñac imuhuc wañec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neñan kecanzij igucnec séséc ménj héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni ménjnéj ménj aumac me toro qemacac séc qahac wañanzac. ¹⁶ Wañu sisipac ac ménj yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya wañec. Wañu sasala niñac qelihécga ménda zéma momacguc sac niñac zéma guac qeliga zéyec. Wañu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niñac, Anutunéh walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuñ 430 tecgéyuguc hicñiyec iminéh qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néj Anutuac sisipac ac niñac wamma Abaraham ewa hiawac enj miyec. ¹⁹ Imuhuc wañu bec héna ac imi némac niñac nénécmiyec me? Imi mia ac qeque niñac toroqe nénécmiyec. Imi mia kua meme uñanéh ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Wañu hekeru sisipac acac buña Abarahamac qelianéh hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Wañu néwécgeñaiguc Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqeqe ichéra me nambérac héra?

²¹ Wañu héna ac iminéh Anutuac sisipac ac imi qéfacgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Wañu héna ac kekec hembénaña nénécmimac séc imuhucya nénécmiyeciguc solaña zémimia imi héna ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzéhégic énécmimanj zéma

zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzén ninzén ic onac énécmiman zé héna acac kiwi téréyanén momac yanda késpedes bawaiguc qaté énécmiyec.

²³ Becnec ninzén ninzén imi ménda hayec imuaru nini héna acac méra bawu qaté nénécmiyu kerin. Qaté nénécmiyunec kecni ninzén ninzén mewinini nénécmiawac naléya hayec.

²⁴ Nalé imuac suraiguc héna ac iminéj nejan ninzén ninzénina ninac solanja zénéénécmimia wammac ninac Kristoac muru kenkenawac mindi mindinji icnina éséc wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzén ninzénac héla hayu mindi mindinji icnina héna ac imuac méra bawu ménda kecanjin.

²⁶ Ini moczon yanda ninzén ninzénina ninac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac nanhéra wamma keczu. ²⁷ Némac nin méjnén méj Kristoac muru toroqema doku naec énécmimia wanec séc Kristo imi owo malekugina éséc nec héigic meénécmiyu keczu. ²⁸ Wanu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, minj manjoc kekera me, welenj qe qe ic me, ic me embac moczon Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu. ²⁹ Ini Kristoac buja keczuiguc imi ini Abarahamac qelihéra wanzu. Wanu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac minjina wanzu.

4

¹ Wanu mératéc minjanén iwawai moczon imuac minjina wanzac, néj nambérac kecmac imuac suraiguc imi welenj qe qe icac sécy ménda ogicmac.

² Wanu manjocyanén naléya zéyec séc mindi mindinji ic me ai ic kiwawac méra bawu kecanzac. ³ Imuac nejan acguc imuhuyanec, nambérac kerin nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welenj qe qe ic kerin. ⁴ Wanu nalé imi hahéiyu Anutunén nan méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hicniyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini bojhéré menénécmima Anutuac nanhéra imuac

buja nénécmiyu anjétiwin ninac imuhuc wanec. ⁶ Ini Anutuac nambérac wanzu imuac ninac Anutunén eneya nanawac unja imi ewa qerininaiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba manjoc zéma qacanzin. ⁷ Imuac gi degucmuacnec welenj qe qe ic qahac, néj nanja kecanzan. Wanu nanja keczaniguc Anutuac murunec mératéc mema imuac minjina wamma keczan.

Paulonénj Galatia ic ionac ninac goro ac énézéyec.

⁸ Ini bec imuaru imi Anutu ménda ninjarima iwawai Anutu héla qahac imuac welenj qe qe gina kecgic.

⁹ Wanu deguc imi ini Anutu nimmizu, wanu imuacnec toroqema Anutunén ini ninénécmianzac. Wanu dimuhuc ninac ninin enomia mamaya* baecac ninin eafia imuac lilingéma munjuc imuac ziki sipac ichéra kecbin zé wanzu? ¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendor yanda zéma yawun imi eeya héima kecanzu. ¹¹ Imuac ni onac ninac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac ninac bac yandi yandi wanzua.

¹² Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecanzua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecmama haka biria méj ménda wanj néngic.

¹³ Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananén wanu onacmuru hama buja suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. ¹⁴ Nuac ninjic réwérimacac séc imuhucyanén séwinaiguc heyec, néj mema titi ménda wanj némma ni ménda wainéngic, néj Anutuac kua meme unja me Kristo Yesuac séciguc ninjénma héihéré néngic. ¹⁵ Wanu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa ninjic. Nalé imuhucgen imi wawanawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindinéma némbuac séc wanjic. ¹⁶ Wanu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac ninjic hazécgina wanzua me? ¹⁷ Ic imuhuya imi enej onac ninj wamma seliseli wanzu imi hénia hiabiawac qahac, néj wéséginamisigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama ninjumu énécmimu ninac

* **4:9:** Ic onac kekecginanén unja ionac méra bawu hezac zéma ninzénégic, wanu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbinj zé wanjic.

imuhuc wañ énécmima keczu. ¹⁸ Haka hiabiawac qeri siñginanéñ wawaña imi ni iniguc kecanzua nalé imuac sac qahac, néñ nalé séc hiabia wanzac. ¹⁹ Nambérac hécna ni onac niñac wamma merac memeya ésécnec aži niyu qenzen manzen qemanec kecha ewa qeriginaiguc Kristoac kekec tanera imi hicñi tegiruguc waimañ. ²⁰ Ni onac niñac aurima sicsaoc wanzua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzénec ac énézémanñ niñ wañ néñu kecza.

Haga zéma Sara.

²¹ Nézigic nimba, héna acac méra bawu kecbiñ zé ninzu ini héna ac imi ménda niñtegiczu me? ²² Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi nañ hérera éréhéc keroc. Mén imi embac sisipac acyaguc iwac murunec mén imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. ²³ Welen qe qe embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicñihicñiya, néñ embac miñina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicñihicñiya wanzac. ²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, mén imi Sinai baec boña imuaru welen qe qe ic mihicñiyec Haga imi mia. ²⁵ Haga imi Sinai baec boña Arabiaiguc nanaña, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéñ eneya nambérac héra iniguc welen qe qe ic wamma keczu. ²⁶ Wañu Yerusalem mén kurumeniguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Im-inéñ mia neñgocnina wanzac. ²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéñ embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zanégina ogiczac. Imuac niñac, o embac héfiña gi ségiségi wambésémañ! Aži ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu. ²⁹ Wañu nalé imuaru merac séwi igucnec hicñiyec inéñ merac uña téréya igucnec hicñiyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wañu kiwi téréyanéñ dimuhuc zézac? Welen qe qe embac zéma naña nesi érécmima kenjic. Némac niñ welen qe qe embac

iwac nañanéñ embac ziki sipacya qahac iwac nañaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec? ³¹ Imuac dacmuna hécna, neñañ imi welen qe qe embac iwac nambérac héra qahac, néñ embac miñina iwac merachéra wamma kecziñ.

5

Kristonéñ ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbiñ niñac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niñac nañselima ziki sipacguc kekecac ten hésaya imi muñguc ménda bisiwésémañ.

² Ninzu? Paulo neñ mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru enomia wammac. ³ Muñguc zéauma énézéwa, ic mérénéñ séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéñ héna ac moczoñ wamma medacmac ac hezac. ⁴ Héna ac qeriaiguc ic solaña zéénécmimac niñac wanzu ini Kristoguc toro qe qe imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac. ⁵ Neñañ imi uña téréyanéñ nañgé nénécmiyu ninzén ninzéniguc solañ dindiña zénénécmiyu nimbiñ zé niñkumuma mambécanziñ. ⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néñ imuaru imi Anutuac siñ qeriaiguc ai meanzac ninzén ninzén imi sac hezac.

⁷ Ini usuñec hiabianec kenañgic, néñ mérénéñ ackuazéc héla imi ménda tohomu niñac héric énécmiyec? ⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicñiyec. ⁹ Ninzu, yis komoranéñ saima uha dokuyaguc imi moczoñ sécgéanzac. ¹⁰ Eneñ niniñ tosara ménda añgétimu imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzéngezua. Wañu ic mérénéñ mén ewa soho mihicñi énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac niñac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héñgeña wéndara imi aunénéña wañu iminéñ hénana ménda kizicgéwacnec.

¹² Ic méréneñ méñ yéwéri imuhucya mihicñi énécmima keczu imi enej séwiya sac qahac, néñ gocmiagina momacnec moczoñ héricdacma kecmu niñac wanzua.

¹³ Dacmuna hécna ini ziki sipac qahac kecmu niñ unuruyec. Néñ ziki sipac qahac kekecnéñ usugina wañ énécmiyu séwias siñgina tohomu niñ nalé titiña ménda mihicñi énécmimac, néñ goi héihéiiguc welen qeamuma kecmu. ¹⁴ Imuac mia geñga goiga héi amuanzañ séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémañ zézéya momacguc yominéñ mia hénac ac moczoñ mesolañanizac. ¹⁵ Ini mia enawunec kuanéñ iñima qécgéamuma qahac wambu niñac goro ac énézézua.

Anutuac Uña zéma séwininawac siñ.

¹⁶ Wañu mia yomuhuc zézua; Ini Uña téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc wañgic séwiginawac siñsiñ imi ménda seligimac. ¹⁷ Séwias siñsiñ iminéñ Uña Téréya qetalimianzac. Wañu imuhucyanec uña téréyawac siñsiñ iminéñ séwias siñsiñ qetalimianzac. Imuac siñsiñ éréhécnéñ hazéc wañamuma euyic haka méñ wambiñ zé ninzu imi wammucac séc qahac wañanzac. ¹⁸ Uña téréyanéñ hénagina walac andu wañ énécmimac imi ini hénac acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹ Séwias haka silic imi usuya qahac hémma nindaczñ. Imi mia kaisero, ninñ zapi qeqeya, haka gamu qeqeya, ²⁰ baniara mepé qepési, suña zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélañ, tualefic, féngéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezéléléñ, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi enej Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memucac hezac.

²² Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzén, ala kekec, ehéihéi, méñzé méñzéya qahac, ²³ gum bénzénzén, qerinéñ sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi hénac ac méñnéñ méñ neuñ ménda héianzac. ²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra

imi enej séwiginac zéma imuac siñsiñ imi ic héngalen wéndaraiguc qedacgic. ²⁵ Neñañ uña téréyawac kecziñguc uña téréyawac qéhéréngéma tacyac wambiñ. ²⁶ Edamu asaha enomiawac ménda wamma enacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

¹ Dacmuna hécna ic méñnéñ bélacgéma képésic méñ wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzén anec mindiñi mima enañ hakagina acguc niñgési amuma enañ acguc manam batuciguc embu niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac hénac ac niñtohodacmu. ³ Ic méñnéñ enomia kecmu eneyawac niñu tosara onogicma enaña wañu ic imi ikoc wañamuzac. ⁴ Icyac icyac eneya wawañ memeya héngalen wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néñ eneya wawañ memeyaiguc sac hemimac. ⁵ Eneya réwéria imi eneyaoc bisimac. ⁶ Ic méñ ackuazéc kumimia wamma ninñ niñaren géanzac inéñ iwac iwawaiya hiabia moczoñ ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc. ⁷ Ic méñnéñ iwawai méñ himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini enaoc ikoc ménda wañamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸ Eneya séwias niñ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néñ uña téréyawac niñac wamma himicanzac inéñ uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac. ⁹ Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiñ. Kuc mama qahac kecbiñguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambiñ. ¹⁰ Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczoñ wawañ meme hiabia wañ énécmiwiñ. Imuhuc wamma ninzén ninzénac hénac gésé ionac imi séc méñ nétéréma imuhuc wañ énécmiwiñ.

Goro ac teteçgia.

¹¹ Héngic yomi mérananéj kiwi imi kunej kunej o énécmizua. ¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewij zé wanzu imi enej hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héngenja wéndaraya niñac wamma ununesi ménda mihicjiwiñ zéma imuhuc wañanzu. ¹³ Wañu séwi tasé hericheric meénécmimia imi enej acguc eñac siñginanéj hénac ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niñ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zañgégina olomma séwi enej wambiñ zé imuhuc wañanzu. ¹⁴ Wañu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héngenja wéndara imi qahac wañu, méñac méñ zézé ségiségi ac wammañac méñ ménda henénzac. Kristoac niñ wamma baec imi nuac muru ic héngenja wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoñ eñomia, néñ kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héihéianéj he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méñnéj méñ réwéri méñ ménda mihicji némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu késa keczua.

¹⁸ Dacmuna hécna Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéj onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélacnec!

Efeso

Yaizé ac.

¹ Anutuac ewa siñiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ Efeso ama areña yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzénégéma kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua. ² Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma lu-aenéñ onac muru hemac.

Qeri uñawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miñ Kewunina Yesu Kristoac Mañgocya Anutunéñ Kristoac qeriaiguc qeri uñawac mozoc kurumeñ igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴ Wañu eñeya kiwaiguc zéma eñeya ala siñiguc, neñañ téréyanec zéma solañanec kecbiñ niñac, baec kurumeñ ménda zéyu hicñiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eñeya ewa siñiguc becaru niñareñgéyu heyec séc, Yesu Kristonéñnec neñañ eñeya nambérac héra buña qenénécmiyec. ⁶ Imi mia siña nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neñañ muru boñtegic eñ nénécmiyec imi mepésimiwiñ niñac, imuhuc wañ nénécmiyec. ⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeçeya imuac séhaiguc, sacyanéñ boñ héré menénécmima késpedesicnina wai nénécmiyec. ⁸ Imi mia inéñ niñtegic qinñtegic zéma niñ asac asaria moczoñnec neñañ muru meséçgé nénécmiyec. ⁹ Imuhuc wamma ewa siña sasañgia, eñeya ewa qeriaiguc niñareñgéyu heyec imuac séçiguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéñ ninziñ. ¹⁰ Imi mia nalé niñec imi ducñiyu, iwawai kurumeñiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoñ Kristoac qeriaiguc areñhéra tuñ momacguc wammac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹¹ Iwawai moczoñ ewa siña hezac séc wañanzac Anutu

iwac ewa siñ méndacma bec zéteçgéyu heyec séçiguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buña wamma kecanziñ. ¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinac kecanziñ neneñ imi kecma teteçgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedesic igucnec añgéñ titiac buña suruc hiabia imi nimma ninzénégéçic sisipac acwac Uña téréyanéñnec eñeya buñawac asé kiwi meénécmiyec. ¹⁴ Wañu Uña Téréya iminéñ mia kurumeñac mératécnina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Wañu ic embac eliñgé nénécmimia imi boñ hérénina menénécmiyu eñeya edamuya mepésimiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hénia imuac niñac ini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzén ninzénigina késakeczu imuac suruc zéma ala siñgina ic embac téréya ionac wañ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari. ¹⁶ Imuac mia onac niñ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicñi mianzua. ¹⁷ Miñnina Yesu Kristoac Anutu, mañgocnina edamuyaguc inéñ mia niñtegic qinñtegic zéma ackuazéc zéauauya imuac qeri uña imi énécmiyu Anutuac hénia séha niñtegicmu niñac zéwelec wañanzua. ¹⁸ Wañu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu hénia némac niñac unuruyu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sucginaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeçeya késa keczu imi niñyacgému. ¹⁹ Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzén ninzén ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc duruc durucya eñeña wanzac imi niñtegicmu niñac zéwelecanzua. ²⁰ Wañu Anutuac kuc yanda iminéñ Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumeñiguc emma eñeya méra héiyaiguc oporec. ²¹ Opocma qara imi meyarú ic kewuya kewuya zéma qac buña zéma kuc buña zéma galéñ buña zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac

imi sac qahac, nêñ ama baec hahaya hémbénañaguc hezac imi moczoñ onogicdarec. ²² Wañu iwawai moczoñ imi hêna duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoñ onogicma hênaorin neñañ orucnina wammac niñac oporec. ²³ Wañu hênaorin neñañ imi iwac hêna méria* wamma kecziñ. Wañu hênaorin imi mia iwawai moczoñ imuac qeriaiguc iwawai moczoñ sécgé énécmianzac iwac howiacnec wanzin.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

¹ Wañu ini wawañ meme biria zéma késpedescina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miñina kurumeñ bawa sawawac galeñ memec kuha késa keczac imi méndacma kecañgic. Wañu deguc ac qeçe ic ionac sugcinaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria miñina wanzac. ³ Becnec imi neñañ imuhucyanec sugcinaiguc kecma séwininawac siñ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siñanéñ wañ nénécmiyec séc wañin. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc wañu qeri biriawac buñawac nambérac héra kerin. ⁴ Anutu wésé ninin kunen yanda hemiyu neñañ ala siñ wañ nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma ⁵ késpedes nina niñac humuyin neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac añañgínina tinénécmiyec.) ⁶ Neñañ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumeñac kekeciguc i guc momacnec tacbiñ niñac nonoporec. ⁷ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé ninin wañ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbin niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Ini imi ninzéngegic ewa hiaya niñac añañgínina tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, nêñ sese Anutuac murunec hahaya wanzac.

⁹ Imi mia wawañ memenina igucnec qahac, imuac ic embac méñnéñ méñ séwi eñeñ hia ménda wammac. ¹⁰ Neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solaña mewin niñac Anutunéñ menénécmiyec. Wañu ai imuhuc geñnec tima kembin niñac Anutunéñ becnec niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbin.

¹¹ Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecañgic. Imuac niñac ic embac méraginanéñ séwi taségin hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénécmimiawac kecañgic ieneñ onac niñ séwi tasé herichericgina qahac zéénécmiangic. ¹² Nalé imuaru ini imi Kristo qahac séñgañgeñ kecañgic. Kecma Israelac héngaleñ ama areña yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eñañnec kecañgic. Wañu zikiziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac mérera tanec kecma niñkinzéngina qahac Anutugina qahac baeciguc kecañgic. ¹³ Wañu deguc imi becnec lakec kecañgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niñac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecanzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inéñ suchinaiguc demin elic elicgia nañec imi iwac séwiya aunénécmima hézéngeyu mayu tuñ éréhécnéñ momacguc wañec. ¹⁵ Wañu tuñ éréhécmi imi eñeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niñac eñeya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakeñ ac zéma hêna ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma kekec imi audarec. ¹⁶ Wañu ic héñgeña wéndara iminéñnec tuñ éréhécmi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niñac imuac qahaiguc hazéc ninin imi qeyu humuyec. ¹⁷ Wañu mama hama lakec kecañgic ionac zéma hosuru kecañin Yuda ic nonac momacnec luaeac buña neñañ muru zéau nénécmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neñawu Uña téréyawac qeriaiguc Mañgocac muru kerembin niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁹ Imuac deguc

* **1:23:** Girik aciguc; Soma, neñañ neñañ aciguc séwiya.

muarunec, ini imi ic méréra me ic kian qahac, néñ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac arenhéra zéma héngalen ama arenja yanda imuac bujahéra wamma keczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tilin tilin ic ionac qambaña imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu eneyaoc imi ama imuac wanjonaguc hoc qambaña wanecac keczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczon Miñ Kewuninawac qeriaiguc ocmuñ téréya wamma yandima enazac. ²² Ini acguc Uña téréyawac qeriaiguc ocmuñ téréya Anutunéh tacyac wawaña wammac nin Yesuac qeriaiguc momacnec toroqe énécmiyu enazac.

3

Paulonéh ic enia ionac niñac wamma ai meyec.

¹ Wañu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niñac ic enia onac niñac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma keczua. ² Wañu ama imuac welen qe qe ai imi Anutunéh onac niñ wamma goi héihéyawac niñac wamma nuac néñec imi ini hélacnec bec niñgic gezan. ³ Wañu usuya auma ac saña imi nézéyu niñasariyi suruc imuac imi bec zékan zékan wamma oénécmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saña niñtegiri imi ini acguc niñtegicmu. ⁵ Ac saña imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tilin tilin ic ionac muru Uña téréyanéh zéhicñi énécmiyec ésécnec becaru imi hicñisai nalé tosaraiguc imi ic onac nanhéra méñac méñ imuhuc ménda zéhicñi énécmiyu niñgic. ⁶ Imi mia ic enia enen buña suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neñawu momacnec séwi momacguc wamma kecziñ. ⁷ Wañu Anutuac goi héihéia niñac ai memeac sese mihicñi néñu, imuac kuhanéh nuaru ai meanzac séciguc buña suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua. ⁸ Buña suruc hiabia, Kristoac mériañ yanda oloñ oloñawac séc qahac imi ic enia énézémar

niñac ic embac téréya ionac sugginaiguc maqeqeya téngén tosara onogicma mamaya keczua nidac imuhucyawac goi héihéyawac buña qenéñec. ⁹ Imi mia iwawai moczon zéhicñiyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musañ musañgiawac niñu heyec ai arenja imuac héla imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimañ niñac imuhuc wannéñec. ¹⁰⁻¹¹ Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéh Miñ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc niñarengeyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac héniorin héra neñaocnec Anutuac niñtegic qindegic hénia hénia imi mewininini kurumeniguc kua meme uña qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ienen hénia imi héntegicmu niñac imuhuc wanec. ¹² Neñañ imi Yesuac qeriaiguc i niñzégéma imuacnec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicñima kecziñ. ¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac niñ wamma qenzen manzen hénia hénia mihicñima keczua imuac mia ewagina ménda mamac, néñ niñgic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niñac wamma zéwelerec.

¹⁴ (14a) Hénia imuac niñac ¹⁵ baec kurumeniguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicñi énécmiyec.* (14b) Manjocnina iwac muru ni simiña héimima yomuhuc zéwelec mizua; ¹⁶ Inéh wañu, iwac edamuya kuaya qeqeya séciguc Uña téréyanéh onac qeri icgina imi kuhanéh meseli énécmimac. ¹⁷ Meseliyu niñzégégic Kristonéh onac ewa qeriginaguc kecénécmiyu enen imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété zaligina meyu nammu. ¹⁸ Namma seligima météré énécmimia moczon yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilañaya zéma horuaya zéma hiñgac hiñgaraya zéma enenaya imi séha niñtegicmu. ¹⁹ Wañu Kristoac siñ sorocya imi baec ic ionac niniñ ninanéh olommuac séc qahac, wañu ini imi niñasarimu niñac zéweleczua. Niñsarigic Anutuaru

* **3:15:** Ac yomuac hénia imi; Inéh momac yanda neñañ Manjocnina.

qeriwac mériañ kuaya qeqeya hezac iminéñ onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéñ neñañ muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianziñ me niñanziñ imi ogicma emma wandac wandac medac medac miñina ²¹ Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac héniaoriñ héra ionac sugginaiguc edamuyanéñ hicñisaiya hicñisaiya hema emma hemac, hélacnec!

4

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewin.

¹ Imuac mia Miñ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neñ meme seli ac yomuhuc énézézua; Anutunéñ unuruyu ini iwac buña kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu. ² Ewa qerigina memaamuma qeri bénzéniguc zérabéraiguc nalé horuacnec nañselima goi héihéiac qeriaiguc bisiqatéñ wañamumu. ³ Imuhuc wamma Uña téréyanéñ luaeac hésanéñ dérécgé énécmiyu momacguc wañgic imi mia seliseli wamma qambañtohoya memu. ⁴ Séwiya imi momacguc, Uña téréya imi acguc momacguc, wañu ini imi héihéré énécmimac niñac momacnec niñkinzénégéma kecgic unuruyec. ⁵ Miñ Kewunina imi momacguc, wañu ninzén ninzén imi acguc momacguc, wañu doku naec imi acguc momacguc, ⁶ Wañu Anutu acguc momacguc, wañu inéñ mia kekec momac yanda imuac mañgoc keczac. Wañu kekec momac yanda iminéñ méra bawu kecgic momacguc wammu niñac dérécgé énécmima duña imuac sugginaiguc kecanzac.

⁷ Wañu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec. ⁸ Imuac mia ac kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Inéñ ou eñec nalé imuaru hésa ic sasala dérécgé énécmima onagicma eñec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.*

* **4:8:** Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onagicma lilingéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmiangic. Yesu imi neñañ kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

⁹ Ou eñec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hiñgarec imi mia, néñ hénia mén ménda hezac. ¹⁰ Hiñgarec inéñ mia kurumeña kurumeña onogicma eñec i eñeyaoc wanzac. Inéñ iwawai momac yanda imi sécgé énécmimañ zé imuhuc wañec. ¹¹ Wañu inéñ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec. ¹² Imi mia ic embachéra téréya mesolañani énécmima welen qeqe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi éscnec yacmac niñac imuhuc ai buña qeénécmiyec. ¹³ Neñañ imi Anutuac naña ninzénégéma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wannu ninzén ninzénina zéma niñ asac asarinina iminéñ toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetecgia wambiñ. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc éréreniguc yandiwiñ. ¹⁴ Imuhuc wamma neñañ imi deguc muacnec nambérac tanec ménda kecbiñ. Ic diwi qiwiliñanéñ ac halécnéñ ala batuc wañ énécmigic ninzén ninzénac ac areñareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéñ qekeñ qeha wañ énécmiwac niñac. ¹⁵ Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶ Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañu iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kekec wahala zéma kekec qelia.

¹⁷ Imuac niñac ni séwiac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzén ninzénina zéau énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia eneñ ewa qeriginanéñ iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu éscnec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸ Ieneñ imi niñasac asari ginanéñ siñidéngéyu niniñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéñ seligiyyu Anutuac kekec igucnec waima kenjic.

¹⁹ Ieneñ niñtegic qñteggicgina qahac tanec wamma séwíac siñiguc opocamuma haka biria hénia héníawac hémbaoc wamma wañanzu. ²⁰ Ini imi Kristoac hénia imuhuc ménj ménda kuamugic. ²¹ Ac héra imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi ²² ini ala batucac féngéc ic méndacma houma kenanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina ésécnec hetecgému. ²³ Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu ²⁴ Solañ dindiña zéma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku ésécnec héiamuma kecmu.

Kekecac hénia ac.

²⁵ Wañu neñañ momacnec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eñacnec ac hélacnec zému. ²⁶ Ini qeri biric nimmuiguc késpedesic ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hiñgacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. ²⁷ Biria miñinawac titiña ménj ménda waimigic érémac. ²⁸ Kowu nenenéñ muñguc kowu ménda nemac, néñ néwéciguc mageqeya méra mimacac séc iwawai mihicñimañ zé eñeya mérianéñ ai mema haka hiabia wammac. ²⁹ Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécyá zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihicñi énécmimu. ³⁰ Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu añgéñ titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac niñac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda mihicñi mimu. ³¹ Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yonkanzan zéma wañ silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi eñañ muru augic qahac wandacmac. ³² Eñacnec goi héihéi wañamuma wésé ninñ wañamuma Anutunéñ Yesuac qeriaiguc késpedesicgina wai énécmiyec éséc késpedesicgina waiamumu.

5

¹ Imuac goi héihéi wañ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya ésécnec Anutuguc kéréndéñ wamma kecmu. ² Ini imi Kristonéñ goi héihéi wañ énécmiyec

séciguc eñacnec iwawai ménj wamma mewin zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéñ neñañ niñac wamma eñeya kekecyá waima mulu manañ héméña hiabia ésécnec Anutu héimiyec. ³ Ini imi sugginaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc ménj ménda zéhicñimu. Iminéñ ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzac. ⁴⁻⁵ Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (baníarawac mepé qepési ai) wammu imi eneñ moczoñ yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc ménj ménda memu. Imi ini niñyaccéma nindaczu imuac niñac ac zapi qeqeya zéma zézorañ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néñ néwéciguc ewa hia ac ézému.

⁶ Méñac ménj ménda wai énécmigic ac gorosña énézéma ikoc wañ énécmiwu niñac. Haka imuhucyawac niñac Anutuac qeri gericnéñ ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu. ⁸ Ini becneç imi siñi tunumañac buña kecgic, néñ deguc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc asac mararañac buña keczu. Imuac asac mararañac nambérac imuac séciguc kecmu. ⁹ Asac mararañac héra gocmia imi mia haka hiabia, haka solaña zéma haka héra. ¹⁰ Némacnéñ Miñ Kewunina ségiségi mihicñi mianzac imi batucgé hémma, ¹¹ ini imi siñi panamañac ai iwawai héra qahac imuac ménda toroqemu, néñ énézégic haka biria héñteggicmu. ¹² Ieneñ sasañgiaguc wañanzu imi kuananéñ zémañ zéwa gamu mamasuñaguc wañu réwérizua. ^(14a) Hémbiñac séc imi moczoñ asac mararañaguc, ¹³ hénia imuac niñac, iwawai moczoñ asac mararañ néñ qetagaliyu wininianzac imi kicninanéñ hémbiñac séc wañanzac. ^{14 (14b)} Imuac ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac suggina igucnec yacgic! Kristonéñ qetagalima asari énécmimac.

¹⁵ Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi niñteggicmu. Imuhuc wamma ic embac niñteggic qñteggicgina qahac

éséc nec qahac, nêj niñtegic qin̄tegic ginaguc wamma kecmu. ¹⁶ Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niñac ini nalé imi gaurac ménda qemu. ¹⁷ Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, nêj Miñ Kewuninawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. ¹⁸ Wain doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho soho. Nêj Uña téréyanêj sécgé énécmiyu kecmu. ¹⁹ Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya eñañ héiamuma ewa qeriginanêj Miñ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. ²⁰ Haka hénia hénia hicñi énécmianzac séc Miñ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu mañgocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Wañu Kristo ee héihéi wammima eñaocnec méra bacginu kecamumu. ²²⁻²³ Kristonêj héniorin̄ ionac orucgina wamma eñeya séwi wamma keczu ionac añgêj titi ic wanzac éséc nec, embac méñac euyanêj iniña iwac oruha wanzac, imuac niñac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecmu. ²⁴ Nêj héniorin̄ enej Kristoac wammianzu éséc nec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho wañ énécmima kecmu. ²⁵ Ic ini acguc iniñhécgina ionac goigina héiénécmima Kristonêj héniorin̄ ionac goigina héi énécmima ionac niñac wamma eñeya kekecy wai énécmiyec imuac séciguc wañ énécmimu. ²⁶ Imi mia dokunêj naec énécmima ackuazécnêj zuac énécmima météré énécmiyec. ²⁷ Imuhuc wañ énécmima eñeya kiwaiguc héniorin̄ téréya kumu énécmima métac métac me kirie misicya qahac téréyanec solañanec wammu niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ²⁸⁻³⁰ (30) Neñañ imi Kristoac séwi tasia keczin̄ imuac niñac, ⁽²⁹⁾ Kristonêj héniorin̄ héra galeñgé nénécmianzac. Ic méñnêj méñ eñeya séwiya niñac mézé titi ménda wañamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. ⁽²⁸⁾ Imuac ic ini imuhucyanec eñañ iniñhécgina imi eñañ séwigina éséc nec goigina héi énécmimu. Ic méñnêj méñ iniña goiya héimianzac

inêj imi eñeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac. ³¹ Hénia imuac niñac ic méñnêj neñgoc mañgocya wai érécmima kemma eñeya iniñaguc toroqema séwi éréhécñêj séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. ³² Wañu imuac hénia saña imi qeu hiñgac hiñgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac héniorin̄ ionac niñac momacnec imuhuc zézua. ³³ Wañu ini imuhucyanec eñañ eñañ eñañ iniñhécgina imi eñañ éséc nec goigina héi énécmimu. Wañu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

6

Nambérac zéma neñgoc mañgoc.

¹ Nambérac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc neñgoc mañgoc hécgina niñtoho wañ énécmimu. Haka iminêj haka dindiña wanzac. ² Geñga neñgoc mañgocga eegira héi érécmiwésémañ iminêj mia hénia ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac. ³ Imuhuc wambésémañiguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémañ. ⁴ Mañgoc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihicñi énécmimu, nêj Miñ Kewuninawac paken̄ ac zéma zézé seli acnêj qegumu énécmimu.

Welen̄ qeqe ic zéma ionac miñ mañgocgina.

⁵ Welen̄ qeqe ini imi bac yandi yandi wamma zénéngina hiriyu ewa qerigina hélanéj séwiginawac miñ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu éséc nec welen̄ qeénécmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, nêj Kirisistoac welen̄ qeqe ic éséc nec ewa qeriginanêj Anutuac ewa siñ niñtoho wamma ⁷ siña nimma welen̄ qeénécmima ic ionac wañanzu éséc nec qahac, nêj Miñ Kewuninawac wammianzu éséc nec welen̄ qeénécmimu. ⁸ Imi mia icya icya haka hiabia méñac méñ wammuiguc welen̄ qeqe me miñ mañgoc kekera séc ai imi Miñ Kewuninanêj nénécmiyu meanziñ imuhuc zéma nimma imuhuc wañ énécmimu. ⁹ Imuac Galeñ ini acguc

welenj qeque hécgina imuhucyanec wañ énécmimu, nēj ménda tericgé énécmimu. Némac niñ ionac zéma onac Miñ Kewugina imi ou kurumeñiguc kecanzac. Wañu iwac muru imi séwiac hémma niñgésigési mēj ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetcgiaiguc yomuhuc zéwa niñgic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanénj meseli amumu. ¹¹ Ini imi Biriá miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héigic séwígina moczoñ hoturudacmac. ¹² Neñañ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, nēj Biriá miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buña zéma baec siñi tunumañaguc imuac galeñhéra zéma sawaiguc uña biriá iniguc wañanziñ. ¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwígina moczoñ hoturu énécmiyu nalé biriáiguc ini efima yaré qemaguc nañselimu niñac imuhuc wammu. ¹⁴ Imuac ini nañselima ac hélanénj rikunçina mema zikigic haka solañanénj tétécginaiguc hoturumu. ¹⁵ Wañu héna usugina luaeac buña suruc hiabianénj haima zérénqérénj wañamumu. ¹⁶ Imuac qahaiguc toroqema ninzénj ninzénac saiwa mema iminénj ic biriawac zakonj geric bélañaguc imi hézénçéma qéwécçému. ¹⁷ Añgénj titiac opoc selia zéma Uña téréyawac sou Anutuac ackuazéc imi memu. ¹⁸ Wañu zéwelecgina zéma zéqaqacgina moczoñ nēj naléya qahac Uña téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambiñ zé zenzenj qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma zéwelecmu. Wañu ic embac téréya ionac niñ wamma zéwelecmu. ¹⁹ Wañu nuac niñac momacnec zéwelecma nuac muru ackuazéc néñu kuana añçéma buña suruc hiabia imuac hénia saña imi porinj qahac zéau énécmimañ niñac zéwelec wammu. ²⁰ Neñ ai imuac mia Yesunénj méli néñu hésa ic wamma keczua. Wañu imi mia neñ ac zémañac hezac imi porinj qahac selianec énézémañ niñac imuhuc miñicñi nējec.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac hénia me némac ai mema keczua imi onac momacnec énézéwa nimmu niñac ninzénj ninzénac dacmuna zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko inénj mia héniana imi moczoñ énézédacmac. ²² Inénj mia nonac kekecninawac hénia énézéma ewa qerígina meefi énécmimac niñac ni ic imi ai imuac téngénj méli énécmizua.

²³ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc zéma ninzénj ninzénaguc iminénj dacmuna héçna onac muru hemac. ²⁴ Miñ Kewunina Kristo Yesu siña ménda humumia nimmianzu séc ionacmuru ewa hiayanénj he énécmimac.

Filipai

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya Paulo zéma Timoteo niri hénarín Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galeñ hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ² Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni niñqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Zéwelecanzua séc ic tuñ onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wañanzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵ Ini buña suruc hiabia niñgic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nañgé amuma meanzu imuac mia imuhuc wañanzua. ⁶ Wañu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu inén ai imi mézézéngéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niñkinzén gézua. ⁷ Ni hésa qatécnaiguc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiyawac qeriaiguc ai momachécna wañ nénanzu. Imuac niñac ni ic tuñ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸ Yesu Kristo inén ewa qerianén wañ énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinanén hakhak wañanzac imuac mia Anutunén ni héipuc wañ nénzac. ⁹ Wañu ini niníñ hiñgac hiñgara zéma niñgésigési ginanén goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainén héra wanzac imi niñtegicma solañanec kitic kápésic qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹ Wañu Yesu Kristonén qenané wañ énécmiyu kekec solañawac héra gocmianén sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali

énécmiyu tosara enej hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicñinéñec imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi muñguc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua. ¹³ Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc keczua imi baec galeñac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoñ keczu i zéma ic embac tosara moczoñ ionac sugcinaiguc wininiyu héñtegicdaczu. ¹⁴ Imuac niñac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanén nuac hésa qaténa niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzénngéma zénéngina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi hañ qema zéanzu.*

¹⁵ Ic embac tosanén nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, néñ tosara imi ewa hélanén zésaianzu. ¹⁶ Yomi enej imi ni buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasariman niñac kumunéñec hénia imi niñtegicma siñna nimma aí meanzu. ¹⁷ Wañu tosara imi enej hésa qaténaguc réwéri mén toroqewiñ gezañ zéma ewa hélanéñec qahac, néñ nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu. ¹⁸ Imuac némariauwac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc wañgic saima keñanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niñac ni ségiségi wañanzua. Wañu toroqema ségiségi wammanec kecan. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uña téréyanén nañgénéñu zéra waiya imuhucya niñac añgén titina mihicñiman imi ni ninzua, imuac niñac mia imuhuc wañanzua. ²⁰ Wañu gamusiñ qamusiñ ménda nimma becnecc éscnec degucmi acguc zénéñna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanén Kristo iwacnec sac mepési mimañ niñ ninzua. ²¹ Imi mia nuaru imi kecanjiguc Kristoac kecan, wañu humumanjiguc humucna imi acguc méra némmac. ²² Wañu séwinaguc kecanjiguc imi téré ainawac héra mihicñiman. Imuac niñac kekec zéma

* **1:14:** Paulonén hésa ic kerec, néñ Romawac baec galeñnéñ eeya héimiyu ziki sipac qahac kecma ackuazéc zéauénécmiyu hémma tosara enej acguc kucgina mema zénéngina ménda hiriyu buña suruc hiabia zéau énécmianjic.

humuc iorac sugiraiguc némariawac anğéj tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³ Ni imuac sugiraiguc kecha momacnec wañ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmañ iminéj ogicogicya imuac niñ imuac wanzua, néj ²⁴ imi waima séwinaguc kecmañ imi onac niñ nimba hia wanzac. ²⁵ Wañu ni waima kecmañ imi zéma onac ninzénj ninzénjgina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuñ iniguc momacnec kecmañac hezac imi ni niñyacgézua. ²⁶ Imuac neñ muñguc hama iniguc kecha nuac niñac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanéj qesalecgéma yandimac.

²⁷ Momacguc niñgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buña suruc hiabia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmañ me wai énécmima lakec kecmañ imi ini ewa momac wamma namma ewa siñgina momacnec buña suruc hiabiawac ninzénj ninzénjginawac wamma eñaoc nanğé amumu. ²⁸ Ionac muru imi buña suruc hiabianéj kisikiyoñac asé kiwiya wanzac, néj onacmuru imi anğéj titiac asé kiwiya wanzac. Imuac niñac ai imuac me imuac mewiñ zégic hazéc wañ énécmimuiguc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹ Kristoac niñac ewa hia wañ énécmiyec imi ninzénjgé mimu niñac sac qahac, néj ninzénjgéma iwac niñ wamma zérabéra acguc momacnec bisimu niñac imuhuc zézua. ³⁰ Ini imi becneç nuac muru hicñiyu héngicac deguc nuacmuru heyu héñanzu qenzeñ manzeñ imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

¹ Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héhiéiac qeri mebélac ai, me uña téréyawac ala kekec, me wésé ninin, me ewa biricnéj he énécmiyu ² ewa momac wamma goi héhiéi imuhucyanec anğéj tigid ewa siñgina momac wañu siñniñ momac wamma ségiségina solañanigic kuaya qeqeya wammac. ³ Ai imuac me imuac mewiñ zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eñeyawac hakaiguc

ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niñgic gi gogicma eñeña wammu. ⁴ Ini eñac eñac ewa siñgina sac qahac, néj alahéçgina ionac ewa siñ imuac momacnec héngaleñ wañ énécmimu. ⁵ Yesu Kristoac ewa siñ heyec ewa siñ imuhucyanec anğéj tigid hemac. ⁶ Inéj Anutu eñeyawac kekec kerec, néj Anutuac séc anğéj tima kecmañ zé ménda nimma, ⁷ kilen memaamuma welen qeqe ic tanec mema baec ic ésécneç wañec. ⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicñiyec. Hicñima eñeya memaamuma kilen humucac séc keremma Anutuac ara niñtohoma ic héñeña wéndaraiguc humuyec. ⁹ Imuhuc wañu Anutunéj ou meyacmima qac buña mén, qac tosara moczoñ onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumeniguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaiguc kecanzu ieneñ moczoñ Yesuac qac buñaiguc simiñ héimimuac hezac. ¹¹ Wañu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miñ Kewuna zéma Anutu mañgoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécneç kecbiñ.

¹² Imuac ala soroc héçna wésénaiguc sac qahac, néj deguc iniguc ménda keczua nalé yomuac acguc nalé séc ara niñtohoma bac yandi yandi wammima zénéçgina hiriyunec onac anğéj titigina imi mesolañanimu. ¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéj mia eñeya ewa siña hiabia imuac niñ kewugina haima aigina memu niñac meseli énécmianzac. ¹⁴ Wañu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu. ¹⁵ Imi mia ini kápésic qahac solañanec keçma hicñisai qarinj qarinjia zéma acqeqe wawaña ionac sugcinaiguc Anutuac nambérac héra wamma solañanec keçma baec ic ionac sugcinaiguc asac mararañ wamma qetagali énécmima kecmu. ¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usuñnec keñha wamma qenzeñ manzeñ qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéj niñpañgéma onac niñac ségiségi ac zémañac séc wammac. ¹⁷ Onac ninzénj ninzénjgina zéma welen qeqeginanéj mulu

ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manañac doku selia ésécnec qocgé mimañiguc kileñ ségiségi wamma ic tuñ iniguc ségiségi wammañ. ¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buña nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niñac Timoteo focdac onac muru méli énécmimañ niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumu wamma kecanzua. ²⁰ Niguc ewa momac wamma onac niñac wamma in-icgaleñ wammacac hezac imi tosara qahac, néñ i sac nuacmuru keczac. ²¹ Ic tosara ieneñ imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanžu, néñ eñañ ewa siñginawac wamma kecanzu. ²² Néñ Timoteo imi merac méñnéñ mañgocyawac wammianzac ésécnec wañ némma niguc buña suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niñac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu. ²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicñi némmac imi hémma niñtegicmañ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimañ zé niñkumuma keczua. ²⁴ Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumuma keczua.

²⁵ Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimañac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma téngiñ ic ésécnec niguc momacnec welenqe némma iwawai méñac méñ niñac wamba méra néñanzac. ²⁶ Inéñ ini moczoñ inicmañ zé qeria héñgeñec kerec. Wañu eñeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niñac ewa goro wamma kecanzac. ²⁷ Inéñ hafi kiyu humumañ zé wañec. Wañu Anutunéñ wéséya nimmiyec. Wañu i sac qahac, néñ ewa goronéñ ewa goro méñ mihicñiwac niñac niñyéwérima kecha wéséya niñnémma ewa gorona momacnec meefinéñec. ²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi wañgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimañ zé seliseli

wamma méli énécmizua. ²⁹ Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu. ³⁰ Ini welen qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac eñeya kekecya ménda galeñgé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meañec.

3

¹ Dacmuna hécna ac tetcgiawac zéwa niñgic, Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muñguc muñguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanzac, néñ onac imi ac iminéñ demin meénécmimac.

Haka wahala maleku ésécnec het-ecgéwiñ.

² Ini haséñ kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eñeñ wanzu imi onac galeñgina mema kecmu. ³ Anutuac uña téréyaguc welen qeçe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecanziñ neñañ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanziñ. ⁴ Ni acguc séwiiguc héi selimañac séc wañu ic tosia eneñ séwiiguc héiseliwiñac séc zéma ninzuiguc ni imi onogicma imuhuc nimmañac séc. ⁵ Ni hicñima kecha ai meme 8 wañu séwinaiguc séwi heric haka wannéngic,† wañu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugginaiguc Hebiraio ic héla, wañu hena aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua. ⁶ Hakana imi seliseli wamma Yesuac henaoriñ ununesi wañ énécmiyi wañu hena ac méñ ménda logima kápésic méñ ménda mihicñiyi. ⁷ Wañu becne iwawai imuhucya moczoñ nañgé néñec, néñ Kristoac wamma nimba iwawai imi méñ ménda méra néñec, néñ iwawai eñomia wañec. ⁸ Wañu hélacnec zéwa iwawai imi moczoñ maqeqeya mihicñi nénéña, néñ miñna Kristo Yesuac hénia niñasariwa hicñinéñec niniñ imuac mia nimba eeya eñeñaguc wanzac. Ni imi

* **3:2:** Yuda ic ionac haka silic méndacañgic ieneñ Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebirí énécmiañgic hénia imuac niñac kazu ic zéénécmiyec. † **3:5:** Yuda ic ieneñ nalé imuaru nañhécgina séwi hericheric haka imi wañ énécmigic.

iwac niñ wamma iwawai moczoñ imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo añgétiwa⁹ iwac qeriaiguc mihicñi nénéña wammac niñac. Solañanima keczua imi héna ac igucnec ménda hicñiyec, néñ Kristo ninzéngeña kecec solaña imi Anutuac murunec hicñinéñec.¹⁰ Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kecec imuac kuha zéma iwac qenzen manzen imi momacnec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma¹¹ Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sugina igucnec yacma kecec qelia mihicñimañ zé wanzua.

Kekecac qambaña hémma usujñec kembij.

¹² Ni nena imi bec mihicñizua ménda zézua. Wañu bec mesolañani wañ néñec ménda zézua, néñ Kristo Yesunéñ ni népésiyec séc imuac mihicñimañ zé wamma usujñec kemmanec keczua.¹³ Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néñ iwawai andénaiguc hezac imuac eluj nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé¹⁴ kemma añgétimañac hezac, imuac mia kicna hiwa kenju Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéñ ounec héihéré néñec imuac héla haiyu hezac imuac memañ zé usujñec kenzua.¹⁵ Imuac solañanima keczij neñañ sucninaiguc ménénéñ mén yomuhuc nimmacac hezac; Haka ménac ini niñgic tanera mén wañu Anutunéñ imi acguc measari énécmiyu hémmu.¹⁶ Nini añgétima keczij héna imuacnec sac tima kembij.

¹⁷ Dacmuna hécna ini eñawu ni méndac némmu. Wañu ic tosia haka kekecni-naiguc hénzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu.¹⁸ Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héngeña wéndara imuac hazéc wamma kenha wanzu.¹⁹ Ieneñ imi teteçgiaiguc kisikiyoñ mihicñimu. Ionac anutu imi tomeñgina. Gamuginanéñ zunzariñ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu.²⁰ Wañu neñañ imi kurumeñ ama miñina wamma

kecni qacnina ou kurumeñiguc ooyawac hezac. Imuarunec mia añgén titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanziñ.²¹ Inéñ iwawai moczoñ énézéyu niñtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéñ séwinina maqeqeya imi melené nénécmiyu eñeya séwiya edamuyaguc ésécnec wambiñ.

4

¹ Imuac nuac niñkumu, dacmuna sorochéçna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miñ Kewuni-nawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmac niñac zénañgé érécmizua.³ Wañu ai momacna* solaña guac welec génzua. Embac tosara buña suruc hiabiawac niguc momacnec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac hécna méra énécmina, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac.⁴ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi wañgic. Ménçuc énézéwa ségiségi wammu.⁵ Onac ewa bénzénçina imi ic embac énézégic nindacmu. Miñ Kewuninanéñ hosucgé nénécmizac.⁶ Iwawai ménac mén ménda niñyéwérimu, néñ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéñ ewa hia ac ézéma Anutu ézému.⁷ Imuhuc wañgic bec Anutuac luae niñingawac séha ogicogicya imuhucyanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niñingina galençgé énécmimac.

⁸ Dacmuna hécna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiña, iwawai solaña, iwawai siñ niñmimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu.⁹ Ini nuac murunec niñarençgégic me megic me hénçic imuac wamma kecmu. Imuhuc wañgic luaeac Anutunéñ iniguc momacnec kecmac.

* 4:3: Girik aciguc; boñ zura momacnec huama kekera.

Filipo hénarion ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kecgic imuac zariñanéh hutuzac imuac ni Minj Kewun-inawac qeriaiguc ségiségi kuneh yanda wanzua. Becnec ini niñnéngic, néj imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai méñ niñac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kuamuma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmanjac séc wanzua. ¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmanjac séc, wañu iwawaina saméh bipiyaguc hia kecmanjac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécgé néñanzac. Yaka niñ humu humuiguc me iwawaina saméh bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac hénia imi niñtegicdaczua. ¹³ Meseli néñanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczon hia wandacmanjac séc. ¹⁴ Wañu ini nuac qenzen manzeniguc momacnec toroqezu imuac nimba sécgézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa niñgic, becnec buña suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemba méñnéñ méñ méra ménda néñec, néñ ini sac méra néñgic imi ini ninzu. ¹⁶ Wañu Tesalonika ama areña yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéh méñ méra néñgic. ¹⁷ Ni sese méñ niñac ménda welec énécmizua, néñ mériañginaguc wammu niñac onac muru haka hiabiawac hélanéñ saima hemac niñac imuhuc zézua. ¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczon sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néñgic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo ésécnec héméña hiabia wañu Anutunéh memacac séc wañu ségiségi mihicji mizac. ¹⁹ Nuac Anutunanéh Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eñeya hofi yanda kuaya qeqeya igucnec sécgina tiénécmimac. ²⁰ Anutu Manjocnina iwac muru nalé tetcgia qahac mepé qepési hemimac. Hélacnec!

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

²¹ Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizézé ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi eneh onac yaizézé ac énézéu. ²² Ic embac téréya moczon onac yaizézé ac énézéu. Wañu

ionac sugginaiguc Kaisawac amaiguc arenhéra ionac murunec tosanéh imuhucnec yaizézé acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu. ²³ Minj Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéh onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

¹ Anutuac ewa siñguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulo zéma ninzén ninzénjac munana Timoteo ² niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kenhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénécimizic. Anutu Mañgocnina iwarunec† ewa hia zéma lu-aenénj he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nereñ onac niñ wamma zéwelec wañanzic séc neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac Mañgocya Anutu ewa hia ac ézézanzic. ⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzénjé mizu imuac buña zéma ic embac téréya ionac muru ala siñgina hezac imuac buña niñanzic imuac niñac imuhuc wañanzic. ⁵ Wañu ninzén ninzén zéma siñgina imi mia onac wamma kurumenjiguc niñkinzén gina kumugic hezac imuacnec mia hicñianzac. Wañu niñkinzén imi suruc hélawac buña hiabia becneñ niñgic imi mia. ⁶ Buña suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niñtegicgic nalé imuarunec sugginaiguc hicñiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac. ⁷ Imuhucyanec niniguc momacnec welenj qeqe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafricanénj ku énécmiyu niñgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héra wamma keczac. ⁸ Inénj mia Uña téréyawac qeriaiguc ala siñ wañamuanzu imuac suruc nérézézec.

⁹ Hénia imuac niñac onac suruc niñj nalé imuarunec éréma niri onac niñ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzac. Imi mia Uña téréyawac niñtegic qindegic zéma niñ asac asari-awac kuhaiguc niñj Anutuac ewa siñac murunec hahaya imi kuaya qeqeya tiénécimizic niñac zéwelec wañanzic. ¹⁰ Wañu wañgic séc Miñ Kewuninanénj niñ sécgéyu ewa hia nimmac. Wañu

ai hénia hénia eeyaguc memu séc héra mihicñima Anutuac hénia niñarenjégic imuac niñj imi yandima kemmac.

¹¹ Wañu zérabéra horu horugia ségiséji wamma bisima kenkecgic tegémac niñac iwac edamuyawac kuhanénj kucgina moczoñ meseli énécmimac. ¹² Imi

mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buña bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec‡ Mañgocnina iwac mia ewa hia nimmimanec imuhuc wammu. ¹³ Inénj mia panamañac deminj totonj qeriya igunec nénépésima eneya nañ sorocyawac hénjgaleñ ama areña yandaiguc nono-porec. ¹⁴ Naña imi sawanénj mulu menénécmiyu késpedesicnina moczoñ wai-waiya wañec. ¹⁵ Inénj mia hémbiñawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanzac, iwawai ménj ménda zéhicñiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicñima kerec. ¹⁶ Imi mia hénia yomuac niñac;

Iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc zéyu hicñidacgic. Iwawai kurumenjiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnénj hémbiñac séc zéma ménda hémbiñac séc, tatac edamuyaguc me hénjgaleñ wawañawac kuc buña, galeñ me galeñac qac buña imi moczoñ iwac murunec zéma iwac buñawac zéhicñi énécmimia. ¹⁷ I eneyaoc imi iwawai tosara ménda hicñima kecgicnec i bec kerecac keczac, wañu iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanzac. ¹⁸ Wañu inénj zéyu hicñidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niñac, héniaorinj neñañ orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac suggina igucnec walac walac qelima yarec. ¹⁹ Imi mia Anutunénj iwawai moczoñ Yesuac qeriaguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niñ sécgéyu imuhuc hicñidarec. ²⁰ Iwac murunec iwawai kurumenjiguc zéma baeciguc hedaczac imi moczoñ eneyaguc ewa momac wammu niñac Yesuac sawanénj ic hénjgeña wéndaraiguc luae qenénécmiyec.

²¹ Becnec ini, elicgé énécmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zéma wawañ

* **1:2:** Hénia ménj imi ninzénjéma. † **1:2:** Kiwi méraginanénj ooya tosaraiguc; Mañgocnina zéma Miñ Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ **1:12:** Kiwi méraginanénj ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

memeginaguc hazéra kecgic. ²² Wañu deguc imi aciguc ménda emmu nér kápésic solañ wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buña nammu niñac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma neñañ sucninaiguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. ²³ Ini ninzér ninzérjiguc kumuselima keñqe haqegina qahac kecmu. Kecma buña suruc hiabia nindacgic imuac niñkinzér wamma imuacnec ménda néngacma kemmu. Wañu buña suruc hiabia imi mia zéau énécmimia wañu, kurumeñ bawaiguc kekec yanda Anutunér zéyu hicñima keczu imi moczoñ nindacgic. Wañu Ni Paulo imi buña surucya imuac welen qe qe ic wañiac keczua.

Pauloac welenqe qe ai.

²⁴ Deguc ni onac wamma qenzen manzenjiguc kecmu imuac mia ségiségi wanzua. Imuhuc wamma Kristoac qenzen manzen kitiwa hezac imi iwac hena méria wamma kekera henaorin onac niñ wamma séwinanér bisiwa sécgénénzac. ²⁵ Ni imi Anutunér onac niñ wamma ai ara nézéc imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé énécmimac niñac henaorin héra ionac welen qe qe ic wañi. ²⁶ Ac saña imi nalé hénihénia qahac hama keñec imuarunec zéma baec yomuac hicñisaiya hicñisaiya ionac murunec musañgéyu heyec nér deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec. ²⁷ Imi mia Anutunér ac musañ musañgia imuac edamuyanér baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindinã sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Wañu ac musañ musañgia imi mia Kristo sugcinaiguc keczac inér mia wanzac. Edamu asaha miñina iwac mia neñañ niñkumuma kic hihi wammianziñ. ²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solañani énécmima onopocni nammu niñac iwac buñaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niñtegic qinñtegic ac moczoñnec ku énécmianziñ. ²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoñnec ai meanzac.

2

¹ Ni ini zéma tosara Laodikea ama areña yandaiguc keczu i zéma tosara kicginanér kic tanecna ménda hénzu ionac niñ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niñ asarimu niñac wanzua. ² Ieneñ qerigina mebélacgé énécmiyu goi héihéi imuac qeriaiguc qutulangé amugic niñtegic qinñtegic ginanér saima kemma zékér yanda wañu, Anutuac saña Kristoac hénia niñyacgému niñac wanzua. ³ Iwac qeriaiguc niñtegic qinñtegic ac zéma niniñ yanda imuhucya eebipiyagucnér sañgima hezac. ⁴ Imi mia méñnér méñ haléc acnér ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézua. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanér wai énécmima kecanzua, nér qeri uñananér iniguc kecanzua. Wañu ini téréréc dindinanec kecmu Kristo ninzérngéma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wañanzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñiwiñ.

⁶ Ini Kristo Yesu anjén tígic miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu. ⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanér késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaguc ninzérngéma nanñseligigic ewa hiawac aranér doku éséc kuaya qesalecgé énécmimac. ⁸ Ini técgina nimma kecmu, baecac icac niñtegic qinñtegic ac zéma ikoc acginanér énépésima hésa amaiguc onopochu niñac. Niniñ imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac paken ac efelia imi méndacanzac, nér Kristo i ménda méndacanzac. ⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanér séwi héra wamma kecanzac. ¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgic sécgé énécmiyu méñac méñ ménda hocmu. Inér mia galeñ zéma ai memec qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmimawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranér séwi tasé hericheric imi qahac, nér Kristoac météré aiiguc séwiginawac siñ hericdacgic keñkeña wanzac. ¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc

momacnec téngé énécmimia wanec. Wanu Anutunéj Yesu meqelimiya yarec imi ninzénégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wanec. ¹³ Wanu késpedescina wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecanjic, néj Anutunéj Yesuguc meqeli énécmimia késpedescina moczonj wai énécmiyec. ¹⁴ Wanu musuqeqe wamma hazéc wan nécnécmianec méra kiwi héná aciguc ooya imi moczonj audacma mema ic héngeña wéndara qahaiguc birinénj qeyu qahac wandarec. ¹⁵ Yesu imi ic héngeña wéndaraiguc humuyu imuac kuhanénj galenj kewuya kewuya zéma ai memec qac bunaginaguc ionac tewi zakonjina imi mahanjéyu madarec. Wanu onogicma kawali wanec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndacjic.

¹⁶ Imuac bec ic mérnéj nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata ninjac késpedescinaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac. ¹⁷ Nalé imuhucya imi bianj héla hamacac heyec imuac unjanec wanzac, néj Kristonénj imuac héla wanzac. ¹⁸ Ikoc wamma memaamuma kua meme unja mepési mianzac imuhucyanénj onac taséginá kurumenjiguc hezac imi onag-icbac ninjac galenj memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa sinénj qéfaccé miyu emma iwawai ménj héhec imi meyandima hinjac hinjarawac zéanzu. ¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wanu oruc imuacnec mia séwi tasia moczonj toroya zéma gininánénj dérécgéma gumuyu Anutunénj kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Pakenj ac ikora ninjac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac pakenj ac hénia hénia imuac ninjic iwawai humumia wanec, néj némac ninjac baecac bunja kecanzu ésécnec haka silic imi tohoanzu? ²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²² Ic onac zézé seli ac zéma pakenj ac imuhucya méndacbinj me? Imi qahac, iwawai imuhucya

imi moczonj houma qahac wandacmu. ²³ Haka imuhucya méndacma sinjinawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicni amuma hénjic, meyac énécmimacac séc ninjegic qinjegicyaguc tanec wanzac gezanj. Wanu haka imuhucyanénj séwiac sinja sigima kekerawac kuha ménj ménda késa keczac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbinj.

¹ Imuac ninjac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima keczuiguc iwawai ou heheya ninjac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonénj Anutuac héyaiguc tacma keczac. ² Baecac iwawai ninjac qahac, néj iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacjic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musanjé énécmiyu keczu. ⁴ Wanu kekecgina wawanja Yesunénj wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac ninjac baeciguc kekera séwi taséginawac sinj imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac sinj, biriawac sinj niniñ, zéma hémbaoc. Wanu iwawai ménjac hémbaoc wawanja imi baniara mepési mimia tanec wanzac. ⁶ Haka imuhucya ninjac Anutuac qeri biricac zérabéranénj nambérac ac qeqeya ionac muru hicni énécmianzac. ⁷ Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac wananjic. ⁸ Wanu deguc imi yonkanzanj, qeri biric, ninj zapi, zézé suresure, zéma zézoranj ac biria, biria imuhucya moczonj kuagina igucnec hetecgégic kendacmac. ⁹ Ini ic waha zéma imuac wawanj meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac ninjac enjaoc ac ikora ménda wanjamumu. ¹⁰ Wanu ic qelia imi enjeya zéhicnimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniña acguc qelia wanzac. ¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi ménj wai ménj késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tunj séwi tasé hericheric ginaguc me ic tunj séwi tasé herichericgina qahac, baec ménjac

* **3:11:** Girik aciguc; Skite ic.

icya icya me haséh ic,* welen qeque ic me miñ kewu kekera, wañu Kristo imi moczoñ yanda, wañu moczoñ yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac.

¹² Wañu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siñ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzén zéma qeri biricgina helanzi amuma kekec imi malekugina éséc nec héigic meyu kecmu. ¹³ Wañu mérnéñ mérnac ara zéyu eñawu tétécgé amuma késpedesicgina waia-muma Miñ Kewuninanéh késpedesicgina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec wañamumu. ¹⁴ Wañu haka hiabia moczoñ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammumu goi héihéi haka iminéñ rikuñ solaña wamma dérécgé énécmimac. ¹⁵ Luae qeamuma kecmu niñac unuruyu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenéh qerigina galengéyu. Imuac nec toroqema ewa hia ac ézémanc kecmu. ¹⁶ Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminéñ kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, niñtegic qindegic moczoñ nec eñawu kuamuma zénañgé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéñ legic téréya héima qeriginanéñ ewa hia nimmima Anutu mepésimu. ¹⁷ Wañu ackuazéc ginanéñ me wawañ memeginanéñ haka mérnac mérñ wambiñ zé imi moczoñ Miñ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammumu. Imuhuc wamma iwac hia niñac wamma Anutu mañgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héna zéénécmimia.

¹⁸ Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miñ Kewuninawac qeriaiguc héna iminéñ sécyá wanzac. ¹⁹ Ic ini inihécgina ionac goigina héimu. Wañu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰ Nambérac ini iwawai moczoñiguc neñgoc mañgoc hécgina ionac ac niñtoho wandacmu. Haka iminéñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicñianzac. ²¹ Mañgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niñac.

²² Welen qeque ic ini iwawai moczoñiguc baecac miñ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruanzu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néñ kurumén Miñ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solañanec wammumu. ²³ Ai imuac me imuac mewin zé kurumén Miñ Kewuninawac meanziñ séc wambiñ, néñ ic onac meanziñ séc ménda wammumu. ²⁴ Imi mia tasénina imi Miñ Kewuninanéh mératéc nénécmiyu mewinac hezac imi ini nindacma welen qemianzu. Wañu welen qemianzu imi Kristo, imuac niñac haka imuhuc wañanzin. ²⁵ Mérnéñ mérñ haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melen mimac. Miñ kewuninanéh séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4

¹ Ic galen ini imi onac muru acguc kurumeniguc kuneñgina keczac imi nimma welen qeque hécgina haka dindiñanec zéma séc momacnec wañ énécmimu.

Paken ac toroqeqeya.

² Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu. ³ Wañu nonac niñac momacnec zéwelecma Anutunéh héna ac énézéwin niñac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunéh zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwin niñac zéwelecmu. Ni ai imuac mia señ hésanéh qaté néñgic kecanzua. ⁴ Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémañac hezac séc zéau énécmimañ. ⁵ Ini niñtegic qindegic ginaguc tacyac wammumu. Imuhuc wamma sénganegen ic ionac imi nalé eñ ménda aumu. ⁶ Acgina imi nalé séc seinéh naecmima siña mehiaruanzu éséc nec goi héihéiiguc wammumu. Imuhuc wamma ic mérnac mérñ, ac taséya dimuhuc melenmigic hia wammac imi niñasarimu.

Mozoc ac.

⁷ Tikikonéh nenac ac suruc imi wañ énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solaña inéh Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu welen qeque ic wamma keczic. ⁸ Ic imi nonac

qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac niñac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹ Wañu ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Wañu ierenj imi yomuac ac suruc imi moczoñ wañ énécmidacmaoc.

¹⁰ Wañu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac biançac ara zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma ¹¹ Yesu Yusito zémimia ienenj acguc yaizézé ac énézézu. Ienenj ic tunj séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, wañu ai momac hécna wanzu. Ienenj sac Anutuac héngalenj ama arenja yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya enenj imi ewana mehiaru néngic. ¹² Ic ménj onac murunec hahaya Kristo Yesuac welenj qeçe ic Epafira inenj acguc yaizézé ac énézézac. Inenj nalé séc onac wamma zéwelecmima ini Anutuac ewa siñiguc solañanima selianec ninzéhégema nammu niñac zéwelecanzac. ¹³ Ni ic imuac héipuc ac zéwa niñgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama arenja yandaiguc keczu ionac niñ wamma ai kunenj yanda meanzac. ¹⁴ Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézaoc. ¹⁵ Dacmuna hécna Laodikea ama arenja yanda igucnec zéma ninzéhj ninzéhj nauñnina Numfa zéma iwac amaiguc hénariñ tocgéanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu. ¹⁶ Kiwi yomi sugginaiguc olongic tecgéyu Laodikea hénariñ énézégic olommu wañu kiwi ménj Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloñnimmu. ¹⁷ Wañu Akipoac mia miñ kewuninawac qeriaiguc ai buña qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananénj oma yaizézé ac énézézu. Ni senj hésanénj qaténéngic kecanzua imi niñqelima kecgic. Anutuac ewa hianénj onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaizéze ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nenej Anutu maṅgocnina zéma Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areṅa yandawac hénaorij imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenéj onac muru hemac.

Tesalonika hénaorij ionac ninzéh ninzéhina zéma hakagina.

² Nini ic tuṅ onac niṅac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianziṅ séc onac aigina zéhicṅima ³ ninzéh ninzéhina wawaj meme, zéma goi héhéhac méra baoc ai, zéma miṅ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéj wamma kecanzu imuac Anutu maṅgocninawac wésiaiguc nalé séc niṅqelianziṅ. ⁴ Anutuac siṅniṅ waj énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécna, ini Anutunéh gési énécmiyec imi nini ninziṅ. ⁵ Imi mia hénia yomuhuc niṅac; Nonac buṅa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néj kuha zéma uṅaya téréya zéma ninzéh ninzéh kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugginaiguc onac niṅac wamma ic dimuhucya kerij ini eṅaoc nindaczu. ⁶ Waṅu ini zéra béra yanda qeriaiguc uṅaya téréyanéh naṅgé énécmiyu ségiségi wamma hénac ac imi késama nonac haka zéma miṅ kewuac haka méndacma wamma kecanzu. ⁷ Imuac niṅ onac kekecgina iminéj Makedonia zéma Akaia ninzéh ninzéh ic ionac kicginaiguc séséc héla wajec. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Miṅ Kewuninawac ackuazécnéh onac murunec keṅu, Makedonia zéma Akaia ama miṅina enej gezacginanéj nindacgic. Waṅu onac ninzéh ninzéhina Anutuac muru melemma hezac imuac buṅa surucnéj baera baera saima kendarec. Imuac mia neṅaoc, ac imuac me imuac méj zéwiṅac ménda hezac. ⁹ Baera baera imuac ic embac eṅaoc imi nini onac sugginaiguc haréni enej dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu

héla kic qeli kekera i welenj qemiwiṅ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru lilingéma hagic imi nénézégic nindacziṅ. ¹⁰ Waṅu humuc ic ionac murunec meqelimiyece Naṅa iminéj kurumenej igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézégic. Naṅa imi bianṅuc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéh hayu imuacnec neṅaṅ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

2

Paulonéh Tesalonika ama areṅa yandaiguc Miṅ kewuac ai naṅgéma meyec.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauṅ hécnina, nenej sugginaiguc kereṅij imi héla qahac ménda wajec imi ini eṅaoc ninzu. ² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areṅa yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihicṅi nénécmigic, néj Anutuninawac kuhanéh naṅgé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buṅa suruc hiabia imi kilenj énézédariṅ. ³ Memeseli acnina imi ikoc me niniṅ biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴ néj Anutunéh ninzéhgé nénécmima buṅa suruc hiabia imi énézéwiṅ niṅac qutuṅgé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziṅ imi baec ic ségiségi mihicṅi énécmiwiṅ zé qahac, néj qeri héhéj miṅina Anutu ségiségi mihicṅi miwiṅ zé yomuhuc zéziṅ. ⁵ Nini nalé méṅac méj ic méṅac méj haléc ac me iwawai méṅac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féngéc ménda waj énécmianziṅ imi Anutunéh héipuc waj nénécmizac imi ini ninzu. ⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buṅa, baec ic méṅac murunec mepé qepési ac méj mihicṅiwiṅ zé, kic hihi ménda wajanzij, ⁷ néj nini onac sugginaiguc ic gum bēnzēnzēṅa wamma neṅoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéj nambérac héra lolongé énécmima héwiwiṅgé énécmianzac ésécnec waj énécmiyij. ⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niṅac qerinanéh imuhuc dongé énécmima buṅa suruc hiabia imuacnec sac qahac, néj kekecnina momacnec efima

wai énécmiwiñ zé ewa hia ninziñ. ⁹ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, ai kuney yanda mema kuc qema kerin imi ini niñqelima ninzu ésécnec onac muru méñac méñ yéwéri ménda énécmiwiñ zé siñi kaiwe méraninanén ai mema buña suruc hiabia Anutu arunec imi énézéañiñ. ¹⁰ Nini ninzén ninzén ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindinaneć kápésic qahac keñha wañiñ imi eney kicginanéñ ninicma héipucnina wanzu. Wañu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹ Ini ninzu ésécnec, neneñ imi mañgocnéñ nambérac héra wañ énécmianzac ésécnec eñac eñac wañ énécmiwiñ. ¹² Wañu eñeya héñgaleñ amaya zéma edamuyaiguc keremmu niñac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niñac hinocgé énécmima meme seli ac wañ énécmima zéseli énécmiwiñ.

¹³ Wañu nini imuac niñ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéañziñ. Wañu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niñgic nalé imuaru eney niñgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda wañec, néñ Anutuac ackuazéc héla téñgén wañu añgétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéñ mia ninzén ninzén ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴ Ninzén ninzén dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaoriñ Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma wañgic. Héna oriñ imi eney Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicñigic ésécnec ini acguc eñañ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicñigic. ¹⁵ Yuda ic eney Miñ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Wañu duña nini nununesi wañ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicñi mima néwécgeña baec ic onac ségiségi mihicñi énécmianzu. ¹⁶ Wañu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niñac neuy héinénécmima kápésicgina toroqegic kuaya qeqeya wañu imuac tetcgiaiguc Anutuac qeri biricnéñ qacginaiguc mama énépésiyec.

Paulonéñ muñguc keñ inicmañ zé niñec.

¹⁷ Ninzén ninzén dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, nini séwiguc nalé

hotoñadac wai énécmiwiñ, wañu qerinéñ qahac. Nini muñguc kic tanecgina inicbiñ zé onac ewa siñsiñ hia wañ nénécmiyu imuac wammanec wamma keczin. ¹⁸ Nini onacmuru hawiñ zé wañ nénécmiyu, hélacnec ni Paulonéñ muñguc muñguc onacmuru hamañ zé batucgéyi. Wañu Biriá miñinanén hézicgé nénécmiyec. ¹⁹ Miñ kewunina Yesu Kristo hamać nalé imuaru némacnéñ neñañ niñkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buña wammać? Eney imi nonacmuru imuac buña wanzu. ²⁰ Hélacnec, eney imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

¹ Imuac niñ muñguc mambéc wañbipiwiñac séc qahac wañu, tosara nini niñni sécgéyu neñacnec you Aten ama areña yandaiguc keczin. ² Kecma Kristoac buña suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzén ninzén dacmunanina Timoteo i onacmuru mélizin. Imi mia meseli énécmima onac ninzén ninzénginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³ méñnéñ méñ zérabéra hénia hénia qeriaiguc keñqe haqe ménda wammu niñac mélizin. Wañu neñañ imi réwéri imuhucya mihicñiwiñ niñac nonoporec imi mia eñac ninzu. ⁴ Nini iniguc momacnec kerin nalé imuaru kecma réwéri mihicñiwiñ imuac mia walac énézéyiñ. Wañu hélacnec imuhuc hicñiyec imi ini ninzu. ⁵ Imuac ni acguc muñguc méñ mambéc wañbipimañac séc qahac wañu, ninzén ninzéngina imi hémma nimmañ zé i méliyi. Imi mia héna imuhuc me imuhuc ala batuc miñinanén ala batuc wañ énécmiyu ai kuney meyiñ imi héla qahac wambac niñac.

Timoteonéñ Tesalonika hénaoriñ ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéyec.

⁶ Wañu degucmi Timoteonéñ onac murunec liliñgéma hama onac ninzén ninzéngina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségiyaguc nénézéyu niñiñ. Wañu zéyecnéñ ini imi neneñ onac niñ wañañziñ ésécnec

nalé séc niniñ qeli qelinec niñsoroc wañ nénécmima qerigina waizalañ wamma ninicbiñ zé wamma keczu imuhuc zéyu ninziñ. ⁷ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, imuac niñac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziñ, néñ ninzéh ninzéhgina néñ meseli nénécmizac. ⁸ Ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc nañselima keczu imuac niñac nini niñni degucmi kekecnina kecziñ imi hélaguc wanzac. ⁹ Neneñ neñañ Anutuac wésiaiguc onac niñ wamma ségiségi yanda mihicñiziñ. Imuac mia onac niñ wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanéh Anutu meñeñ mini sécgémac zéma niñanziñ. ¹⁰ Wañu siñ kaiwe séc onac kic tanecgina muñguc inicma onac ninzéh ninzéhgina séha ménda he énécmizac imi mesolañaniwiñ zé qerininanéñ hélawac zéwelec wanziñ.

¹¹ Deguc Anutu mañgocnina eñeyaoc zéma Miñ Kewunina Yesunéh onacmuru keñkeñawac hénanina nénézézéyic hémbiñ zé ninziñ. ¹² Wañu Miñ Kewuninanéh goi héihéigina mesai énécmiyu neneñ goi héihéi wañ énécmianziñ ésécneñ eñañ sugginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac. ¹³ Wañu inéh qerigina meseli énécmiyu neñañ Miñ Kewunina Yesunéh eñeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu mañgocninawac wésiaiguc kápésic solañ téréyanec nammu niñac wanziñ.

4

Kekec Anutunéh héñu sécgéanzac imuhucya.

¹ Tetecgiaguc, ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, nini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmiziñ. Ini nonac murunec ackuazéc megic ésécneñ tohomuac hezac séc niñtoho wamma ini deguc wañanzu imi muñguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicñi mimu. ² Nini Miñ Kewunina Yesuac murunec néma pakeñ ac énézézéyiñ imi ini ninzu. ³ Anutuac ewa siñ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴ eñac eñac imi eñeya iniña imi météré

amuma eeya héima memacac hezac imi niñtegimac. ⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ieneñ kaiseroac siñ tohoanzu ésécneñ méñnéñ méñ héna imi ménda méndacma ⁶ haka imuhucyaiguc neuña ménda logima ninzéh ninzéh dacmuna méñ me nauñhéra ionarunec méñ ménda mebirimac. Némac niñ, becneñ énézéma zéselima zéseli énécmiyiñ ésécneñ haka biria imuac tasé kuku miñina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua. ⁷ Anutunéh nini qakolaninaguc wambiñ niñac qahac, néñ kekec téréya kecbiñ niñac héihéré nénécmiyec. ⁸ Imuac héna yomi qetalizac imi ic méñ qahac, néñ Uña Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹ Ini imi Anutunéh ku énécmiyu goi héihéi wañamuanzu imuac niñ dacmuna hécgina zéma nauñ hécgina goi héihéi wañ énécmimu niñac ac méñ ménda oénécmiwiñ. ¹⁰ Hélacneñ, eneñ imi Makedonia baec séc ninzéh ninzéh dacmuna hécgina keczu ionac goi héihéi wañ énécmianzu. Wañu ala sorochéna imuhucyanec muñguc muñguc wammu niñac zénañgé énécmima zéziñ. ¹¹ Wañu zéseli énécmiyiñ ésécneñ hétéh waima béñzéh kecbiñ zé seliseli wamma eñañ aiginawac niñkumuma méraginanéh aigina mema kecmu. ¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai méñ niñac mété qététañ ménda wamma kecmu niñac imuhuc zézua.

Miñ kewuac hahayawac zéréñ qéréñ wamma kecmu.

¹³ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, eneñ ic humumia ionac hénia imi ménda nimma eñ kecmu niñac ménda wañ nénécmizac. Niñkumugina qahac kecanzu ésécneñ zésiñac wambu niñac. ¹⁴ Neñañ Yesu humuma muñguc yarec imi ninzéh géziñiguc yomuhuc nimbiñ; Anutunéh Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muñguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Miñ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézézéziñ. Miñ Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziñ neñañ

imi gau yanda hema keczu i méndagucnec onogicbiñ. ¹⁶ Miñ kewunéñ zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uña orucgina méñac ewa hétéñ zéma Anutuac témuj imuac hétéñaguc kurumenj igucnec mama ou kurumenj géléléyaiguc nammac. Nañu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ienenj walac yacmu. ¹⁷ Imuac andiaiguc neñañ kic qeli kekera acguc iniguc momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meenju géléléyaiguc Miñ Kewunina mihicñiwij. Wañu nalé séc Miñ Kewuninaguc momacnec kecbiñ. ¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

¹ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñac ménda hezac. ² Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi sinjyaiguc kowu nene ic ésécnec hamac imi eñac niñhumuzu imuac mia. ³ Ic enej luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaguc azi kikiac qenzenj manzenñéñ hosucgéanzac ésécnec kisikiyonñéñ fuknec haénécmiyu kileñdac néñgacmuac séc qahac wammac. ⁴ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, ini sinj tunumanjiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac. ⁵ Ini moczonj asac mararañac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi sinj me tunumanjiguc ménda toroqema kecziñ. ⁶ Imuac neñañ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecma galeñ mema séwininawac sinj imi zikima kecbiñ. ⁷ Gau heanzu imi enej sinjyaguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wañanzu imi enej sinjyaguc miñgoñ wañanzu. ⁸ Neñañ imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwiac sinj sigima ninzénj ninzénj zéma goi héihéinénj tétécac saiwa ésécnec haima añgénj titiac niñkumunénj yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiñ. ⁹ Anutunénj eñeya qeri biricayaiguc kerembiñ niñac qahac, néñ neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec añgénj titi mihicñiwij niñac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neñañ kic qeliiguc me gauiguc eñeyaguc momacnec qeliqeli

kecbiñ niñac nonac niñ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niñac ini wañanzu ésécnec eñac eñac meseli amuma nañgé amumu.

Tetecgiawac pakeñ ac zéma yaizézé ac.

¹² Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nenenj zéwelec énécmizij. Sucginaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galeñgé énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kunenj yanda eeginaguc wammac. ¹³ Wañu ionac aigina niñac goi héihéiiguc eeya ogicogira héiénécmimu. Imuhuc wamma sugginaiguc luae qema kecmu. ¹⁴ Wañu ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, meseli énécmizij. Quéizénj wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nañselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wanzu i nañgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczonj bisiqaténj wañ énécmima kecmu. ¹⁵ Galeñ megic, méñnéñ méñ ic méñac méñ haka biriawac tasé kuku wammiwac niñac. Néñ eñac eñac me ic tosara moczonj ionac nalé séc haka hiabiawac wañ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéñgé toroya qahac zéwelec wammu. ¹⁸ Haka hénia hénia hicñi énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminénj mia Anutuac ewa sinj Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña heheya wanzac. ¹⁹ Uña téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac bianjac ara imi mema titi ménda wammu. ²¹ Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac késa añgénj tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héñara mema qerictegic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miñina eñeyaoc solañanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa sinjgina zéma séwigina moczonj galeñgé énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru kápésic qahac solañanec kecmu. ²⁴ Héihéré énécmizac inénj méñzé méñzéya qahac imuac niñac inénj imi moczonj wandacmac.

²⁵ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nonac niñac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya waŋ énécmima ninzéh ninzéh dacmuna hécnina moczoŋ yaizézégina énézégic nimmu. ²⁷ Ni Miŋ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzéh ninzéh dacmuna hécnina moczoŋ oloŋ énécmigic nin-dacmu.

²⁸ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hi-anéh onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériañ ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanczu Tesalonika hénaoriñ onac kiwi yomi oénéc Mizij. ² Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenéh onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, nenen onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiñac hezac. Wañu imuac niñni sécgézac. Némac niñ? Onac ninzéh ninzéh gina imi yandima sécgéyu goi héihéi eñac eñac késa keczu iminéh yandianzac imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Wañu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoñ yanda imuac sugcinaiguc nañselima ninzéh gégic imuac suruc imi Anutuac hénaoriñ ama séc keczu ionac neñaoc meemma wañ énécmianziñ. ⁵ Imuhuc wannu haka iminéh moczoñ Anutuac niñgésigési ai solañ imuac asé kiwiya wanzac. Wañu nalé imuaru Anutunéh iniru solañ wañgic eñeya héngalen ama areña yanda imuaru keren kereñawac séc wammu niñac ini qenzen manzen mihicñi énécmigic keczu. ⁶ Wañu qenzen manzen mihicñi énécmimu imi onac qenzen manzenéh kitiwa hiabia ku énécmimac. ⁷ Wañu Anutunéh solañ wanzac imuac mia qenzen manzen bisima kecanczu onac imi niniguc momacnec tacniniñ mihicñi nénécmima bakia hiabia melej nénécmimac. Imuac Miñ Kewunina Yesunéh eñeya kua meme uñahéra kucginaguc iniguc momacnec kurumen igucnec ⁸ geric bélañguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma Miñ Kewunina Yesuac buña suruc hiabia imi ménda niñtoho wañanzu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac. ⁹ Ic imuhucya imi eneñ Miñ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac

kisikiyoñ hémbénaña mihicñi énécmiyu memu. ¹⁰ Ini imi nonac héipuc ac énéc énézeya imi ninzéh gégic imuac niñac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénaoriñ ninzéh gégic migic ionac sugcinaiguc wañu hémma mepési mima welicgé mimu niñac mama hamac. ¹¹ Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzñ; Anutuninanéh onac niñu héihéré énécmiyec imuac sécyá wañu nañgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siña nimma ninzéh ninzéh aiya imi iwac kuhanéh meselimu. ¹² Wañu Anutunina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niñac Miñ Kewunina Yesuac qaranéh sugcinaiguc eeyaguc wañu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niñac zéwelec wañanzñ.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neñañ hénaoriñ imuac ara mén énézéni niñgic. ² Bianac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézeya imuaru koroma Miñ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qeken qeha ménda wamma ménda aurimu. ³ Méñnéñ mén ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu kenhéi hahéi ménda wammu. Ac qeçe haka zéma héna ac logilogi ic, kisikiyoñac merac mén hicñiyuguc nalé tetcgia hamacac hezac. ⁴ Inéh mia hazéc ai meanzac. Inéh anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac sugcinaiguc onogicma eñeyanec ou nañ kecma Anutuac ocmuñguc tacma eñeya ézámuyu héngic, ni imi Anutu zémac. ⁵ Ni iniguc kerin nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda niñqelizu me? ⁶ Eñeya naléya ducñiyu hicñimac niñac deguc imi neñ héimiyu keczac. ⁷ Wañu ac qeçe miñinawac kuc sañanéh bec aiya mema keczac, néñ neñ héimimianéh imuhuc wamma kenkeru nalé wañuguc héna namuña igucnec wagiru neña qahac wammac. ⁸ Qahac wañu imuaru mia ac qeçe miñina iminéh wininimac.

Wañu Miñ Kewunina Yesunéh enjeya kua wéséséyanéh ic biria imi qeyu humu-mac. Wañu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéh imuhucya imi moczoñ mebiri énécmidacmac. ⁹ Ic biriawac hahaya imi Biria miñinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi mérera ikora zéma ¹⁰ wawañ meme biriawac haka ikoranéh humucac buña ionac muru hama hicñi énécmimac. Némac niñ ieneñ imi mehiaru énécmimac niñ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda añgétigic imuac mia imuhuc hicñi énécmimac. ¹¹ Imuac niñ Anutunéh wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéh sugginaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzéhégéanzu. ¹² Wañu imi mia ac héla ménda ninzéhégéma haka biriawac siña nimma kecanzu séc késpedesic ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³ Miñninawac siñniñ wañ énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Uña téréyanéh météré énécmiyu ac héla imi ninzéhégégic mehiaru énécmimac niñac Anutunéh hénihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac niñac nini nalé séc onac wamma niñni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiñac hezac.

Ini gési énécmiyu añgéh titiac buña wanzu.

¹⁴ Imuac mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi enj énécmiyu késamu niñac inéh buña suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec. ¹⁵ Imuac niñac ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, selianec nañselima ackuazéc kuaninanéh zézéya me kiwininanéh ku énécmiyiñ mératéc buña imi niñtoho wammu. ¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi wañ nénécmima meme seli ac tetecgia qahac zéma niñkumu hiabia imi ewa hiawac enj nénécmiyec Anutu mañgocnina iereñ ¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawañ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niñac wanzñiñ.

3

Zéwelec welecac ai énécmigic.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, tetecgiawac énézéni niñgic. Ini nonac niñ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miñ Kewuninawac ackuazécnéñ onac sugginaiguc ai meyec ésécnec foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac. ² Wañu ic zipiliñ zapalaña zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niñac zéwelecmu. Ninzéh ninzéh imi baec ic moczoñ ionac buña qahac, néñ momac momacnéñ késa keczu imuac niñac imuhuc zézua. ³ Miñ Kewunina imi ménzézé ménzézéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeñ memac. ⁴ Onac imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzéhégéziñ; Ini zéseli énécmiziñ imi niñtoho wamma emma kecmu. ⁵ Miñninanéh onac ewa qerigina qindiñi énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac nañseli seliiguc keremmu.

Qéizéh wamma kecbu niñac goro ac wañ énécmigic.

⁶ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziñ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niñareñgégic imi ménda tohoanzu ionac murunec néngacmu. ⁷ Haka silic wañanzñiñ imi dimuhuc méndacma wammu imi ini enjaoc nindaczu. Nini onac sugginaiguc qéizéh ménda wamma kerñiñ. ⁸ Wañu nini onac muru ménjac ménj réwéri ménda mihicñi énécmiwiñ niñac, onac murunec yaka bontegic ménj ménda mema neyiñ, néñ méraninanéh siñi kaiwe séc ai selianec meanñiñ. ⁹ Imi mia imuhuc wambiñ niñac qac buña ménda zé nénécmiyecac qahac, néñ onac muru haka séséha wamma énézéni ninicma méndac nénécmimu niñac imuhuc wañaññiñ. ¹⁰ Nini iniguc momacnec kerñiñ nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyiñ; Ménjnéñ ménj ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nemac. ¹¹ Néñ yomuhuc zégic niññiñ; Onac sugginaiguc tosanéh mézétiti wamma kecma ai ménj ménda mema enj kenha wamma acnéñ réwéri sasala mihicñianzu. ¹² Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zénañgé énécmima

yomuhuc zéziŋ; Acgina qaiyu ai mema eŋaŋ nene mihicŋima nemu. ¹³ Ninzéhŋ ninzéhŋ dacmuna hécnina, ini haka hi-
abia wamma kecma ewa qerigina qeka
meka ménda wammu. ¹⁴ Méŋnéŋ méŋ
kiwi yomuaru ackuazéc waŋ énécmiziŋ
imi ménda niŋtohyu ic imuac hénia
zéhicŋima qéqéhéréŋ ménda wammigic
gamuya nimmac. ¹⁵ Waŋu iwac mia niŋgic
hazécgina ésécnec ménda wammac, néŋ
dacmuna ésécnec waŋu zénaŋgé mimu.

Ac tetecgia.

¹⁶ Luaeac Miŋ Kewunina eŋeyaoc
nalé zéma aigina séc onac muru luae
qeénécmimac niŋac wanziŋ. Miŋnina imi
momac yanda iniguc momacnec kecmac.

¹⁷ Ni Paulonéhŋ mérananéŋ oma yai
zézégina zézua. Imi mia kiwi imi
nuarunec hahaya imi héŋtegitmu niŋac
asé kiwina yomuhuc oanzua. ¹⁸ Neŋaŋ
Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéhŋ
ic tuŋ onac muru hema kecmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mériañ ac.

¹ Angéñ titi miñina Anutu zéma niñkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ ² ninzéñ ninzéñ qeriaiguc nañ téngéñna wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenéñ guac muru hema kecmac.

Pakeñ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc keñi nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc waima kecbésémañ niñac zénañgé géñi imi, gi ic embac tosara zéseli énécmima pakeñ ac ikora tosara ménda ku énécmima ⁴ nemu suruc zéma hicñisaiac qac areña imuhucyawac niñkoro ménda wammuc niñ imuhuc wañi. Ac imuhucyanéñ Anutuac ai areña ninzéñ ninzéñ qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ néwécgeña zééñ zéma mihicñianzac. ⁵ Pakeñ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminéñ ewa qeri qala qala zéma niñtegic qintegic hiabia zéma ninzéñ ninzéñ solaña imuacnec hicñihicñiya. ⁶ Ic embac tosara ieneñ imi sigima ac enomia imuaru qizizingéma keñanzu. ⁷ Ieneñ héna acac kiwi ic wambin zé wañ énécmianzac, néñ enañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda niñasarianzu.

⁸ Wañu nini yomuhuc niñanzin, ic embac méñnéñ méñ héna ac imi héna dindiñacnec méndacmaciguc héna ac imi hiabia wanzac. ⁹ Héna ac imi ic solaña ionac niñac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, héna ac logianzu, acqeqe wañanzu, Anutuac eeya ménda héianzu, kápésic wañanzu, ménda météré amuma kecanzu, kaiziliweñ wañanzu, neñgoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu, ¹⁰ kaisero wañanzu, icnéñec ic alayaguc

me embacnéñec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niñac haianzu me meanzu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ pakeñ ac dindiña imuac qacqotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹ Wañu pakeñ ac iminéñ mériañ miñina Anutunéñ énézémañ niñac qutuñgé néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéñ ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹² Nuac mia ai ic keñhéi hahéiya qahac zénemma ai buña qenéñec imuac niñac ni kuc mihicñi néñec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua. ¹³ Ni becñec imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima kerí. Néñ ni ménda ninzéngéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inéñ kileñ wésé niniñ wañ néñec. ¹⁴ Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzéñ ninzéñnina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac. ¹⁵ Ic embac moczoñ yandanéñ angéñ timuac séc ackuazéc yominéñ héla wanzac. Zéyecnéñ; Kristo Yesunéñ kápésic ic angéñgina tiénécmimañ zé baeciguc mayec. Wañu kápésic ic ionac sugcinaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. ¹⁶ Wañu Yesu Kristonéñ nalé horua kápésicna bisiqatéñ wannéñec haka iminéñ bianguc Miñ Kewunina ninzéngéma kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé niniñ wañ néñec. ¹⁷ Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicñinanéñ ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekera, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéñ nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁸ Nañna Timoteo ni ac pakeñ yominéñ zéseli génzua. Becñec kugéñi bianac ara imi méndacma ackuazéc iminéñ yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ. ¹⁹ Ninzéñ ninzéñ zéma ewa kétéñkétéñ késa kecbésémañ. Tosara enéñ ewa kétéñkétéñ imi qetaligic qahac wañu ninzéñ ninzéñgina imi konduj zéic

éséc nec zéngédarec. ²⁰ Ic imuhucya ionac sucginaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miñinawac mériaiguc waiérecmiyi.

2

Zéwelec welecac hénia.

¹ Imuac ac walac zéma zénañgé gémmañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéquesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima ² ic kewuya kewuya zéma tatac eñeña késa kekerac moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bénzén luaeiguc kecbiñ niñac. ³ Haka imi hiabia, wañu añgén titi miñina Anutu ségiségi mihicñi mimacac séc wanzac. ⁴ Anutu imi ic embac moczoñ añgén gina tiyu keremma ackuazéc héla niñasarimu niñac wañanzac. ⁵ Anutu imi momacguc sac keczac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc keczac. Inén mia hélac nec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianén. ⁶ Inén ic embac moczoñ neñañ niñac wamma eñeya kekecyca mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec. ⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélac, ikoc qahac. Ninzén ninzén zéma ackuazéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

⁸ Imuac niñac ama séc ic eneñ qeri biric qahac, zéqeqetali qahac, méragina téréya meemma zéwelec ai memu niñac wanzua. ⁹ Wañu imuhucyanec embac eneñ acguc séwi usugina imi hénarioñ kekecginawac sécyaguc meamuma hémbéngina héima kecgic inicgic sécgémac. Néñ oruc zucgina hiabianec mizicmizic zéma goli me hoc boña eñeña zéma séwi usu boña eñeña ménda haimu. ¹⁰ Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac héniagina mewininimu. ¹¹ Embac méñnéñ méñ moczoñ nec niñtoho wamma bénzén nec niniñ ai mema kuumumu. ¹² Embac méñnéñ paken ac ic

ménjac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inén ara qaiyu kecmac. ¹³ Adam walac mihicñi mimaguc Ewa mihicñi miyec imuac mia imuhuc zézua. ¹⁴ Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néñ embacac ikoc wammiyu kápésic mihicñiyec. ¹⁵ Wañu embac eneñ séciguc kecma ninzén ninzén zéma goi héihéiiguc météré amuma kecma héri haima merac mihicñiyu añgén titi mihicñi mimia wammac.

3

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

¹ Ac yominén héla wanzac. Méñnéñ héngaleñ ai imuac ewayanén niñkumu wanzaciguc qerianén ai hiabiawac memañ zé niñanzac. ² Imuac niñac héngaleñ icnéñ aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéñ séwiac siñ sigi kecma niñtegitic qñtegiticyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima paken ac hiabianec ku énécmima ³ doku seli sasala ménda nema biñ qeqeyawac ménda efima qeri bénzénac kecma zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac. ⁴ Wañu inén eñeya iniñ merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ieneñ iwac eeya séciguc héimima niñtoho wammimuac hezac. ⁵ (Ic méñnéñ méñ eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénarioñ hia galeñgé énécmimac?) ⁶ Ewa qeri melenuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanén galeñ ménda kecmac. Séwi eñeñ wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac niñac. ⁷ Sénganñeñ ic ieneñ acguc nimmigic sécgéanzac ic imuhucyanén héngaleñ ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelañgina kalé kalé ménda kecma doku seli sasala nezélélén ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma ⁹ Ewa kétinñkétin

qala qalagia zéma ninzén ninzénja ewa qeriaiguc téngéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac. ¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniagina solañ qeçe wañu méra baoc ai ic onopocgic welen qeénécmimu. ¹¹ Iniñhécgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qerinéñ séwiac sin sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹² Méra baoc ai icnéñ embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galenqé énécmimac. ¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ienen nananqina hiabia mihicñima ninzén ninzénqina Yesuac wamma késa keczu imi zénén hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñ suruc hiabia imuac hénia saña.

¹⁴ Ni guaru foc hamañ zé ninzua, néñ kilen kiwi yomi ogénzua. ¹⁵ Kecba nalé horugiyu geñ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ niñac ac yomi zézua. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanzac. ¹⁶ Héna téréya yomuac hénia sasangia imi qeyu hiñgac hiñgara wanzac. Imuac ewa éréhéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uña téréyanén hénia solañja imi zéhicñiyu kua meme uña enen héñgic. Wañu baera baera zésaigic ic enia enen ninzénqé migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanzac.

4

Kiwi ic ikora.

¹ Wañu uña téréyanén yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianquc tosara enen ninzén ninzén imi waimu. Wañu uña biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac paken ac méndacmu. ² Paken ac imuhucya imi kiciguc welen qeçe ic ewa kétin kétinqina gericnéñ oqeyu ikoc ac wañanzu ionac murunec haanzac. ³ Ienen imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Wañu nene imuhucya imuhucya ménda nema

imuac sigi kecmu. Néñ nene imi Anutunén ninzén ninzén ic zéma ac héra ninzu enen ewa hia nimma mema nemu niñac zéyu hicñidarec. ⁴ Iwawai Anutunén zéyu hicñiyec imi moczon hiabia. Imuac niñac ewa hia ézéma késanec wañanziniguc ménac mén qeçetaliya ménda hezac. ⁵ Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanén météré mimia wanzac imuac niñac imuhuc zézua.✠

⁶ Geñ ac iminéñ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémañ. Wañu geñ méndacanzañ ninzén ninzénac ackuazéc héra zéma paken ac hiabia iminéñ qeri uñaga meyandi wañgémmac. ⁷ Héré embac neñgiawac ac enomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmañ zé meefiefi ai mewésémañ. ⁸ Séwiac meefiefi ai imi komodia nañgé gémmac, néñ Anutu eeya héimima kekec iminéñ wawañ memega sasala nañgéñju kekecga deguc keczañ imuac qeriaiguc zéma kekec hémbénañaga bianquc hahaya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buña hegémmac. ⁹ Ac imi hélacnec wañu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wanzac. ¹⁰ Wañu neñañ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niñkumunina haini hezac imuac niñac héra imuac mia neñañ kucnina moczon nec ai meanziñ. Wañu inén momac yanda neñañ añgén titi miñina keczac, néñ ninzén ninzén ic neñañ imi muñguc yanda meemma añgén nina tianzac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹² Gi sac qeli keczañ imuac niñac ménén mén guac niñgic mamaya wambac niñac. Imuac galenqé amuma guac ac zéma wawañ meme zéma ninzén ninzénqga zéma niñkumuga solañaguc ninzén ninzén ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémañ. ¹³ Ewa qeriga moczon nec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ. ¹⁴ Qeria galen ienen Uña téréyawac murunec ac zéhicñima méraqina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héra ewa hiawac géñgénja

✠ 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

iminéj sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac. ¹⁵ Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima keñu héndacmu. ¹⁶ Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galenjëma zéngé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añgénéj titi geñga mihicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momacnec mihicñi énécmiwésémañ.

5

Welen qeçe ai imuac ai ara.

¹ Ic neñgia ac geriwaguc ménda wammiwésémañ, néj niñna mañgocga ésécnec wañu bénzénec zénañgé wañ miwésémañ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémañ.

² Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauñgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solañanec wañ énécmiwésémañ.

³ Wañu embac malé téngén imuac eegina héiwésémañ. ⁴ Embac malé méñ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneñ walac neñgoc mañgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niñareñ wammu. Haka imuhucyanéñ Anutu ségiségi mihicñi mianzac. ⁵ Embac malé héla imi eñeyanec sukusisi wamma kecanzaciguc Anutuaru niñkumu kumuya haima siñi kaiwe séc zéngé toroya qahac zéwelec ai memac. ⁶ Embac malé méñ séwiac siña sac méndacma wañanzaciguc i imi qeliqeli néj humumia tanec keczac. ⁷ Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, eñ imuhucyanec kecmu ac mihicñiwu niñac. ⁸ Méñnéñ méñ sactasé héra me imuacnec toroqema iniñ merachéra ménda inicgalen wammaciguc ic imi ninzén ninzén andé qema ic enia onogicma ic biria keczac. ⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahalen wawañawac kiwiiguc haimimiawac hezac. ¹⁰ Wañu nambérac héra hiabianec galenjë énécmianzac

me ic kian goigina héianzac me ai ic téréya welen qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ niñac kekecy qutuñgé amuma keru héipuc wamma héñanzuiguc imuhuc wammimu. ¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwiac siñnéñ héré énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewinañ zé wammu. ¹² Imuhuc wamma ninzén ninzén walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buña wanzu. ¹³ Imuacnec toroqema ieneñ qéizén wamma kecmu mézétiti haka imi niñareñgéma añgétima ama aren séc lelecgéma embac eñomia kecmu ac nenesicya lisi sicsaoc olomma kemmu ac ménda zézéyawac séc zéanzu. ¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niñac wanzua. Ieneñ ic muñguc mema nambérac mihicñi énécmima eñeya amaya galenjëma kecgic hazéc miñina zébiri qébiri ac wañ nénécmimañ zé titiña méñ ménda mihicñimac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ieneñ bec Biria miñina méndacbiñ zéma lilingéma keñgic. ¹⁶ Ninzén ninzén ic méñac sac taséhéra sugginaiguc embac malé méñ keczaciguc ninzén ninzén ic eñeyaoc embac imi galenjë miyu henaoriñ qutulangiñanéñ yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galen tosara hiabianec galenjë énécmianzu ionac imi séc méñ eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téréyaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufic ménda haiwésémañ. Imuac niñac ai icnéñ ai boña memacac hezac. ¹⁹ Galen méñac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wañu ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac késpedes mihicñianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiñi énécmigic tosia eneñ haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu. ²¹ Ni pakeñ ac imi keñkésa hakésaya qahac

mema genğa ewaga ménda méndacma dindiňanec tohowésémaň niňac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uňa énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli génzua. ²² Gi buňa suruc hiabia imuac ai énécmimaň zé ic enomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémaň. Waňu ic tosara kápésic waňgic ménda toroqe énécmiwésémaň. Waňu genğa météré amuma solaňanec kecbésémaň. ²³ Gi hafi zepa toroqe toroqeunec waňanzaň imuac niň tomenğawac doku sac ménda nema waiň doku efefiadac momacnec newésémaň.

²⁴ Kápésic tosara imi ic ionac wéséginaiguc winiňu hicňi tegiru bénzéh nec hémma niňgésianziň, néň kápésic tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiňu hicňianzac. Waňu tosara hiabia qahac imi acguc musaňgémuac séc qahac.

6

¹ Welen qe qe ic miňhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miňhécgina nalé séc ee héihéi waň énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buňa zéma pakeň acyawac zébiri qébiri hicňiwac niňac. ² Ninzéh ninzéh miňhécginaguc keczu imi eneň ninzéh ninzéh dacmuna keczih zéma ionac niňgic mamaya ménda wammac, néň énézéna ogicma welen qe qe hiabianec waň énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzéh ninzéh ic, Anutuac siňniň waň énécmimia ieneň eňaoc késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zénaňgé énécmiwésémaň.

Sokiwawac ninij siňsiň.

³ Ménéhé méné pakeň ac méné ku énécmima Miň Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solaňa zéma héna eeyaguc imuac pakeň ac Anutunéh niňu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴ Inéh séwi eneň wamma héna méné ménda niň asarima hazéc ac zéma zé qe qetali acwac nimbaoc waňanzac. Waňu imuacnec mia nimbupuc zéma euqaqac zéma zébiri

qébiri zéma ewa éréhéc biria hicňianzac. ⁵ Waňu ewa qerigina houyu ac héla sohoyu héna eeyaguc imuac niňgic sokiwa memec héna tanec waňanzac imi ionac murunec zéqeqetali ac hicňianzac. ⁶ Waňu niňgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminéh kuneň yanda naňgé énécmimac. ⁷ Neňaň baeciguc iwawainina méné ménda mema hayih, imuac kembih zéma imuhucyanec méra eňec kembih. ⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niňni sécgémac. ⁹ Hinac yandaguc wambih zé wanzu imi eneň manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya héna héna zéma séwi siň biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminéh ic embac héré énécmima meberi énécmimac. ¹⁰ Soukiwa niňac siňniň wammimia imi haka biria héna héniawac zalia wanzac. Imuac niňac imuac waňanzu i mesoho énécmiyu ieneň ninzéh ninzéhgina waima rouc wamma keňha waňgic ewa gorogina sasalanéh qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonéh Timoteoac pakeň ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néngacma kemma haka solaňa zéma wawaň meme eeyaguc zéma ninzéh ninzéh zéma goi héihéi zéma bisiqatéh zéma qeri bénzéh imuhucyawac méndacma kembésémaň. ¹² Imuac gi imi ninzéh ninzéhac yaré hiabia imuac qema kecbésémaň. Yaré hiabia qema kekec hémbénaňa aňgéh tiwésémaň. Héna imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzéh ninzéhga hiabia énézénec. ¹³ Iwawai momac yanda kekec mihicňi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzéh ninzéh ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli génzua. ¹⁴ Gi zézé seli ac yomi niň tohoma solaňanec zéqindiňi ac méné ménda mihicňima kecnanec Miň Kewunina Yesu Kristonéh wininimac. ¹⁵ Nalé zéyec imi ducňiyu Anutunéh mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériaň miňina eňeyanec momacguc, héngalen miňina, ic kewu ionac ic kewugina, miň kewu ionac miň kewugina

wanzac. ¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéj edamuya hosucgéwiñac séc qahac imuhucya qeriaiguc keczac. Wañu méñnéj méj ménda héñec. Wañu héhéñawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetecgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc souki-waginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémañ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaña imuac qahac, néj ségiségi mihicñi nénécmimañ zé iwawai moczoñ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niñkumugina haimu. ¹⁸ Haka hiabia sasala wañgic, wawañ meme hiabianéj kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siña nimma tosara haleñ sécgina haihulac wañ énécmimu. ¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic enju iminéj kurumeñac nalé hahaya imuaru qambañgina wañu kekec héla añgéñ timu.

²⁰ O Timoteo qutungé géñgéña imi galenagéma késa kecma niníñ héla zéanzu, néj niníñ ikora wanzac, baecac ac enjomia houhouya zéma andé qeçe ac imuac mia andé qema kecbésémañ. ²¹ Ic tosananéj ac imuhucya nesima kemma ninzén ninzén waima rouc wamma kenha wañanzu.

Ewa hianéñ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaizé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia ² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogénzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenéh hegémmac.

Min kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgéhanzua séc yanda hécná ionac murunec hénima hama deguc ewa qerinina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Wañu ewa hia kuneh yanda nimmanñ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua. ⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzéh ninzéh solañ hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzéh ninzéh imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanéh guaru acguc momacnec hezac imi ninzéhgezua. ⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunéh ai memeac sese géñec imi héiososoc mena geric bélanaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua. ⁷ Uñá Anutunéh nénécmiyec imi bac yandi yandiac uñá qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galen meamuwiñac uñá wanzac. ⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic kecua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanéh buñá suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe némbésémañ. ⁹ Anutunéh mehiaru nénécmima ac téréyanéh héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eñeya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec

becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁰ Wañu imuac héra imi nalé yomuaru añgéh titi miñina Kristo Yesunéh mayu hicñitegirec. Inéh mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buñá suruc hiabiaiguc meu nénécmiyec. ¹¹ Wañu ni imi buñá suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmañ niñac kumunéhac. ¹² Wañu ni ninzéhgé mima kecua iwac hénia niñasarizua. Imuac moczon yanda mériaiguc haiwa hezac imi inéh kuhanéh hiabianec galen gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda ninzua. ¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc ninzéh ninzéh zéma goi héihéi késa keczañ imuaru héima namma ac héra nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ. ¹⁴ Uñá téréya qerininaiguc kecancac inéh nañgégéñu ac héra eeyaguc méraguaguc haigéñi imi galen géwésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac kecua imi moczon wainéndacgic imi nindaczan.* Figelo zéma Hemogene imi ereñ acguc ic imuhucya ionac sugginaiguc keczaoc. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inéh mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecba nuac gamuya ménda nimma ¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néñec. ¹⁸ (Miñ kewuninanéh nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanzua.) Inéh Efeso baeciguc welen qe qe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi gen gaoc ninzan.

2

Kristo Yesuac téññiñ ic hiabia.

¹ Nañna, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma ² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéna

* **1:15:** Paulonéh Roma baeciguc aciguc opocgic eñec nalé imuaru hénariniñ Asia baeciguc kecgic ienen héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

ienenj imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuc séc wammac. ³ Imuac gi Kristo Yesuac ténginj ic hiabia éséc nec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémañ. ⁴ Ténginj ic kecma kenha wañanzu imi enej qutulanjé énécmima ténginj ic qac buña énécmiyec i ségiségi mihicñi mimu niñac enañ kekecginawac ainénj ménda qaté énécmiyu kecanzu. ⁵ Ménj ogicqogic ariac mema héna zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc ménj ménda haimimu. ⁶ Ai ic ménj ai geriwiguc meanzac iminénj imuac héla walac memacac hezac. ⁷ Ac gézézu imi qeriganénj nimbésémañ, miñ kewuninanénj ai hénia héniaiguc niñtegic qñtegic haigém mac.

⁸ Buña suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiya yarec i niñqeliwésémañ. ⁹ Buña suruc hiabiawac niñac wamma ni kápésic ic éséc nec señ hésanéñ qaté némmuc séc zéra béra mihicñi néngic, néñ Anutuac ackuazéc imi qatémuac séc qahac. ¹⁰ Imuac ni ic embac Anutunénj megési énécmiyec ionac niñ wamma iwawai moczoñ bisiqatéñ wañanzua. Imi mia ienenj acguc Kristo Yesuac qerai guc añgénj titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetegia qahac imi momacnec énécmiyu memu niñac imuhuc wañanzua. ¹¹ Ac yomi hélaguc, nini Miñ Kewuninaguc momacnec humuziñiguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbiñ. ¹² Qenzen manzenjiguc meseliwiñiguc momacnec ic kewu wamma kecbiñ. Wañu miñ kewunina qaecgé miwiñiguc i acguc qaecgé nénécmimac. ¹³ Nini ménzé ménzé wambiñac séc, néñ inénj eneya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc ménzézé ménzézéya qahac kecanzac.

Ai ic Anutunénj niñmimia.

¹⁴ Eluj unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéen zéma ménda wammu niñac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nanjé énécmimacac séc qahac, néñ

néwécgenjac ac imuhucya ninzu i mebiri énécmianzac. ¹⁵ Gi imi ac héla imi dindinanec niñtegicma ai ic gamu qeqeya qahac zéma niñgém macac séc, Anutuac wéséyaiguc genja mihicñi amumañ zé nimma seliseliiguc aiga mewésémañ. ¹⁶ Ac biria gorosonja zégic néngacma kecbésémañ. Ac imuhuc wañanzu imi enej kenkecma kenkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu. ¹⁷ Acginanéñ wizi selia éséc nec saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugginaiguc Humeneo zéma Fileto keczaoc. ¹⁸ Humuc igucnec yayac imi bec hicñiyu tecgéyec zéma ac héla imi zésigima énézéyic ic tosara ionac ninzénj ninzénjina melemma bacgéanzac. ¹⁹ Néñ Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñgac seligima nanzac. Miñ kewuninanénj eneya buñahéra inic tegicanzac. Wañu ménj yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecanzu séc biria héñacya memu. ²⁰ Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanénj memeya zéma zéic icnéñ nec memeya zéma baecnéñ nec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néñ tosara imi ai enomiawac késaanzu. ²¹ Imuac ménjnéñ ménj haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wañu miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniaiwac haiyu mambéc kecmac. ²² Wañu gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qiziziñgéma qeri lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solañja zéma ninzénj ninzénj zéma goi héihéi zéma luae niñac méndacma kemmu. ²³ Wañu ac sicsaocya zéma ac qelanjawac zéen zéma haka imi waina kenju. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéñ hicñianzac. ²⁴ Miñ kewuninawac welenj qeqe ic imi, acnéñ ménda euma, ic embac moczoñ ionac gum bänzénzénj wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wañgic kilenj bisiqatéñ wañ énécmianzac. ²⁵ Wañu ic tosara enej ac qeqe wañgic qeri bänzénjiguc pakenj ac wañ énécmima. Anutu eneyaoc qerigina melenj énécmimanj

* **2:14:** Kiwi méraginanénj ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac.

zé nimma niñ énécmimaciguc ac héla niñtegicmu. ²⁶ Wañu qerigina béréngéyu Biria miñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néngacmu.

3

Nalé tetcgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

¹ Nalé tetcgemañ zé wañu yéwéri naléya imi hamac. ² Ic embac ieneñ eñañ sac siñniñ wañamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi eñañ wamma tétéc qe qe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc mañgoc ac qe qe wañ érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma ³ goi héihéi qahac kecma kápésic ménda wai amuma ac zéráguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴ andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eñeya meyacamuma Anutuac siñ qahac, néñ néwécgeñaiguc eñeya séwíac siñ niñac wamma ⁵ Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecanzu. Wañu gi imi ic imuhucya héñacgina mewésémañ. ⁶ Ic imuhucya suginaiguc tosara eneñ amaginaiguc emma embac bobologocya, kápésic réwéria serima séwíac siñ hénia hénianéñ hérémiyu kenkeña imuhucya héréma énépésianzu. ⁷ Embac imuhucya imi nalé séc niniñ niñareñ wammu, néñ ac héla niniñaiguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸ Becnec Yane zéma Yambere* iereñ Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ieneñ acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Wañu ieneñ imi ewa qeriginanéñ houyu ninzén ninzénac héniaiguc keñ bipigic. ⁹ Wañu ic éréhéc ioraru hicñiyec ésécnec ieneñ acguc horua ménda kenjicnec hakagina qelana imi wininiyu héndacmu.

Pauloac pakeñ ac tetcgia.

¹⁰ Nuac pakeñ ac zéma wawañ meme zéma ewa siña zéma ninzén ninzén zéma luaenéñ mambéc kekec zéma goi héihéi

zéma nanañ seliseli zéma ¹¹ nunesi wañ nénéña zéma qenzeñ manzeñ zéma Antiokia zéma Ikonion ama areña yandaiguc haka biria wannéngic imi zéma nunesi dimuhucya mihicñiyi imi geñ hélacnec héndacma niñtegicnec ésécnec miñ kewuninanéñ haka imuhucya igucnec ni metecgé néñec. ¹² Wañu ic méñnéñ méñ Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiñ zé wammu ieneñ acguc ununesi mihicñimuac hezac. ¹³ Ic biria zéma ikoc ic ieneñ muñguc yanda biri seligima eñañ ikoc wañ énécmigic imuhucyanec ikoc wañ énécmima kecmu. ¹⁴ Néñ gi imi ackuazéc héiqelima ninzéngeanzañ imuac nañselima kecbésémañ. Mérenéñ kugéngic niñareñgénc imi geñgac ninzañ. ¹⁵ Wañu gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloñ niñ wañanzañ. Kiwi téréya iminéñ mia kuhanéñ niñtegic qindegic mihicñi géñu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzén ninzén kesa keczañ, ninzén ninzén imuac héima namma añgén titi hia mihicñiwésémañ. ¹⁶ Kiwi téréya imi moczoñ Anutunéñ hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminéñ méra nénécmiyu pakeñ zéma zémindi mindiñi zéma meqeliqeli zéma kekec solañawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewiñ. ¹⁷ Imi mia neñañ Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambiñac séc solañaniwiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac.

4

¹ Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecma kic qeli zéma humumia momacnec niñgési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héñgaleñ amaya niñac wamma zéseligénzua. ² Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwésémañ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémañ. Wañu réwéri horugiyu nañselimanec ackuazéc iminéñ ku énécmima kápésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémañ. ³ Kecma nalé méñ hayu ic embac ieneñ pakeñ ac héla imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina siña méndacma

* **3:8:** Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néñ sasalanéñ méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meycoc iorac qacgira zéma ninzéngeanzañ. (Mmh 7:11,22)

erñañ sinjinawac séc énezégic méndac énécmimu. ⁴ Wañu ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu. ⁵ Wañu gi mia ai imuac me imuac séc mesigi wañamuma zéra waiya seligima buña suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

⁶ Ni wainj sese* éséc nec kekecna bec pocgéwa kenkenj naléna imi ducñima hazac. ⁷ Ni yaré hiabiawac qema héná kemmanj zé zénéjec imi kenj metecgéma ninzénj ninzénjna galenjéma kecanzua. ⁸ Imuac bianj kecma nuac niñ wamma haka solañawac opoc nuac buña haiyu mambécnawac hemac. Imi mia miñ kewunina zégésigési ic solañá inénj mia nalé niñu hezac imuaru ni némmac. Wañu nenanec sac qahac ic embac Miñ Kewunina muñguc winini nénécmimac imuac wañanzu moczonj yanda momacnec énécmimac.

⁹ Gi focdac nuacmuru hawésémañ. ¹⁰ Dema imi baecac iwawai niñac wamma wainémma Tesalonika ama areña yandaiguc kenjec. Wañu Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc. ¹¹ Luka momacguc sac niguc keczac. Hamañ zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inénj ainawac méra nénéñawac séc wanzac. ¹² Tikiko mia méliwa Efeso ama areña yandaiguc kenjec. ¹³ Wañu hamañ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémañ. Wañu kiwina imi kiwi limbi limbiña tosara zéma kiwi yañ séwélanénj memeya imi momacnec mema hawésémañ. ¹⁴ Aiñnéñj iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéjec imuac haka wañec séciguc miñ kewuninanénj tasé kumimac. ¹⁵ Gi acguc iwac mia galenj mewésémañ. Ic imi acnina selianec qeqetali wañ nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala méñnéñj méñ héipuc ménda wannémma moczonj wai néndacgic. Néñj késpedesic ginaguc ménda zé énécmimac niñ wanzua. ¹⁷ Neñj héná ac imi zésaiwa kenju

ic enia ieneñj nindacmu niñac wamma Miñ Kewuninanénj niguc namma meseli néjec. Wañu laion kuagina igucnec metecgé néjec.† ¹⁸ Miñ kewuninanénj neñ kurumenñac héñgalenj amayaiguc keremmanj niñac biria imuac me imuacnec metecgé némma añgéhna timac. Imuac iwaru mia edamuya nalé tetecgia qahac hemac. Hélécnec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna énezéna. ²⁰ Erasito imi Korinti ama areña yandaiguc waima kerec wañu Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areña yandaiguc waima hayi. ²¹ Sanjeña naléya ménda ducñiyu foc hawésémañ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ieneñj imuhucyanec guac yaizézéga zézu. ²² Ni imi Miñ Kewuninanénj guac ewa qerigaiguc momacnec kecmac niñ wanzua. Ewa hiayanénj iniguc hemac.

* **4:6:** Wainj sese; 3ucmanañ ai mewinñ zé nalé tosaraiguc doku me wainj pocgémanjgic. † **4:17:** Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

Tito

Yaizéze ac.

¹ Anutuac welenj qeçe ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buña qeçe ichéra ienenj ninzénj ninzénjinaguc wamma, kekec solanawac ac héla imi ninjegicma, ² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu niñac nangé énécmimiawac ai buña zénéhec. Wañu kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inénj becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia. ³ Angénj titi miñina Anutu eñeyaoc ackuazécya imi naléyaiguc zézé ic onac kuagina mema zéhicñiyec. Wañu ai imi memañ niñac niñkumu némma zéselinéhec. ⁴ Wañu Anutu mañgoc zéma angénj titi miñina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma lu-aenénj ic séc momacnec késa keczu ninzénj ninzénj héla imuac qeriaiguc nañ téngénja keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc niñac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjadacma ama areña kunenj kunenj séc imuac qeriawac galeñ kumu énécmima kembésémañ niñac imuhuc wañgéni. ⁶ Képésic solañ kecmac embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienenj ninzénj ninzénjiguc nañseligic, météqététañ merac me ac qeçe meracgaguc ménda zémigic keczac ic imuhucya imi qeriawac galeñac kumu miwésémañ. ⁷ Héngaleñ ic imi Anutuac ama galeña kecmac képésic solañ kecmac eñeya ewa siñ ménda méndacma qeri bélañaguc qahac kecmac doku seli niñac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac. ⁸ Wañu ic kianj goi héihéi wañ énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téréya kecmac, séwiac siñ sigima kecmacac hezac. ⁹ Wañu ackuazéc ménzézé ménzézéya qahac iminénj ku énécmianzac imuac séciguc nañselima kecmac. Imuhuc wañu inénj ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc

kecmaciguc héna imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanénj ac qeçe wamma ac haréna zéma ikoc wañ énécmima keczu. Sucginaiguc séwi taségina hericma kekerera Yuda ic imi enenj tosara onogicma imuhuc wañanzu. ¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienenj imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñj zé héna ménda ku énécmimucac hezac imuac ku énécmianzu. ¹² Krete ic ionac muru eñañ kua meme ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Krete icnéñ nalé séc ikoc wamma hasénj yañ biria tanec kecmac mézétiti wamma tomenjina wac wamma keczu. ¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wanzac. Imuac niñ gi selianec zémindiñj wañ énécmima ninzénj ninzénjina mesolananimu. ¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu. ¹⁵ Hélacnec, képésic solañ ic ionaru imi iwawai moczonj képésic solañ wañanzac, néñ haka onjina wamma ménda ninzénjéanzu ionaru imi iwawai méñnéñ ménj képésic solañ ménda wañanzac. Ic imi enenj ewagina zéma ewa kétinj kétingina momacnec zapí qeçeya wañanzac. ¹⁶ Ienenj imi kuaginaneñ Anutu nimizua zéma wawañ memeginaneñ qaecgéanzu. Ic imi enenj ewa lolonj acwac wamma ac qeçe wañanzu, néñ haka hiabia ménj memucac séc qahac.

2

¹ Wañu genj mia pakenj ac hélawac séciguc zéwésémañ. ² Wañu ic yanda énézéna gum bénzénzénj wamma eebipiginaguc wamma séwiac siñ sigima ninzénj ninzénj zéma ala siñ zéma nanañ seliaiguc solananimu. ³ Wañu embac yanda énézéna ienenj imuhucyanec wawañ memegina météré amuma kua kisañiguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu. ⁴ Imuhuc wamma eñaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi wañ énécmima ⁵ gum bénzénzénj wamma képésic solañ kecmac ama aigina hiabianec galeñgéna

euhécgina niŋtoho waŋ énécmimu. Imuhuc ménda waŋgic, Anutuac ackuazéc imuac mematiti hicŋiwac niŋac. ⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmiŋa niŋgési amuma kecmu. ⁷ Waŋu gi geŋgaoc haka imuac me imuac wammaŋ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Waŋu pakeŋ késpedesira qahac eeyaguc zéma ⁸ ac solaŋa zéqetali wammucac séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ieneŋ ikocac zéwiŋ zé hocma gamugina nimmu. ⁹ Welenŋ qeŋe ic énézéna miŋgina ionac ac niŋtoho wandacgic ewa hia nimmu, néŋ qeŋetali ac ménda zéma ¹⁰ seŋ kowu ménda nemu, néŋ welenŋ qeŋeac haka hiabia moczoŋnec énézégic hémmu. Imuhuc waŋgic, wawaŋ memeginanéŋ aŋgénéŋ titi miŋgina Anutuac pakeŋ ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac.

¹¹ Anutuac aŋgénéŋ titiac ewa hianénéŋ ic embac momac yanda neŋaŋaru nénézéyu wininima ¹² pakeŋ ac waŋ nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siŋniŋ imi moczoŋ waidacma hakanina mezeric amuma kecec solaŋa zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiŋac hezac. ¹³ Imuhuc kecmanec niŋ mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda aŋgénéŋ titi icniŋa Kristo Yesuwac asac mararaŋnéŋ hicŋitegiru hémbiŋ zé imuac nimbupuc wamma kecbiŋ. ¹⁴ Inéŋ héna biria igucnec metecgé nénécmiŋa météré nénécmiŋa eŋeya hénaoriŋ buŋawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiŋ niŋac doenina meyec ¹⁵ Gi ac imuac énézéma meseli énécmiŋa kuc buŋanéŋ zémindiŋi énécmiŋa ic imi eneŋ guac niŋgic ic eŋomia ménda wammac.

3

¹ Gi héiqelima énézéna niŋqelima baec galeŋ me ai memeac qac buŋaginaguc imi niŋtoho wammu. Waŋu ai hiabia hénia hénia hezac imi wambiŋ zé zéréŋ qéréŋ wandacmu. ² Waŋu ic méŋnéŋ méŋ zébiri qébiri zéma zééŋ zéma ménda wammu, néŋ gum bészénzézéŋ wamma ic embac momac yanda ionac qeri bészéŋ moczoŋnec waŋ énécmidacmu. ³ Neŋaŋ

becnec imuhucyanec niniŋnina qahac kecma niŋtoho ménda wamma rouc wamma séwiac siŋniŋ ségiségi hénia hénia imuac welenŋ qema kerinŋ. Waŋu qeri biric wamma nimbupuc waŋamuma mézétiti waŋamuma kerinŋ. ⁴ Waŋu aŋgénéŋ titi miŋgina Anutuac goi héihéiya zéma ala siŋ neŋaŋ niŋac iwaru hemiyec iminéŋ hicŋitegirec nalé imuaru, ⁵ aŋgénéŋ tinénécmiyec imi neŋaŋ mema waŋiŋ haka hiabia imuac niŋ qahac, néŋ eŋeya goi héihéiya niŋac sac wamma kecec qeliawac dokunéŋ zuacnéncmima Uŋa téréyawac hicŋihicŋi qelianéŋ aŋgénéŋ tinénécmiyec. ⁶ Waŋu aŋgénéŋ titi miŋgina Yesu Kristoac murunec Uŋa Téréya kuaya qeŋeya pocgé nénécmiyec. ⁷ Imi mia neŋaŋ iwac ewa hiayawac niŋac wamma ic solaŋa zénéncmiyu kecec hémbénaŋa imuac nimbupuiguc kecma mératéc meme ic wambiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi méŋzé méŋzéya qahac. Imuac gi selianec ninzéhégéma énézéna Anutu ninzéhégéanzu ieneŋ haka hiabiawac waŋhumuma memu. Ai buŋa imi hiabia, waŋu ic embac naŋgé énécmiŋa wanzac. ⁹ Néŋ qesiqesi ac oyoŋa zéma hicŋisai hénia imuac suruc zéma zéqetali ac zéma héna acac zéeminiŋ qeminiŋ imi qiziziŋgésémaŋ. Ac imuhucya imi héla qahac haréŋanec. ¹⁰ Héna ikorawac wamma héndéŋ amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaguc waina eŋeyanec kecmac. ¹¹ Gi nintegiczaŋ ésécnec ic imuhucya imi ic heranŋ heranŋia, hakaya birianéŋ kawéya qeamuma ic biria waŋec.

¹² Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama areŋaiguc hama mihicŋi némbésémaŋ. Ni ama imuaru kecba saŋgeŋa naléya imi tecgémac. ¹³ Héna acac ic Zena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmiŋa hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézéhégé érécmiŋa iwawai méŋ niŋac ménda hocmaoc. ¹⁴ Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niŋareŋgéma kuamumu. Imi mia kecma haréŋanec ménda wammu niŋac. Imuac

mia iwawai imuac me imuac wamma
hocbiḡac ninzu séc walac mihicḡigic ai
buḡayawac hemac.

¹⁵ Ic niguc keczu ieneḡ moczoḡ guac
yaizézéga zézu. Gi acguc ninzéh
ninzéhiguc ala siḡ waḡ nénécmianzu ionac
nonac niḡ wamma yaizézé ac énézéna.
Anutuac ewa hiayanéh ic tuḡ onac muru
hemac.

Filemon

¹ Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac ic munana Timoteo neren ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ² embac soroc, ninzéh ninzéh nauñnira Apia zéma Yesuac téngij ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénaorij azoroanzu ionac muru momacnec ³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenéh onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzéh ninzéh.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzéh ninzéhga zéma goi héihéiga Miñ Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neñañ muru hezac imuac buña surucya niñanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaiguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzanñ imuac niñac guac goi héihéiga iminéh ewa qerina mehiaru néñu ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi niñasari yacgéna, goi héihéiga ninzéh ninzéhga igucnec hahaya iminéh héla sasala haimac.

Paulonéh Onesimoac wamma Filemon zéwelecniyec.

⁸ Imuac niñac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémañac hezac imi wambésémañ niñac meefima ac selianec gézémañac séc wanzac, néñ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiiguc namma zéwelec gémmañ zé wanzua. Imuac, ni ic neñgia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranéh ¹⁰ nuac ninzéh ninzéhac nanna Onesimoac niñac welecgénzua. Inéh mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema mihicñiwa ninzéh ninzéhac nañna wañec. ¹¹ Ic imi becneç guac muru eñomia kereç, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac

séc wañecac keczac. ¹² Nuac wéiwécna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac. ¹³ Ic imi nena añgétiwineç buña suruc hiabia niñac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatac késama méra némbacnec, ¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémañiguc haka méñ ménda wammañ zé ninzua. Ewa hiawac aiganéh geñga siñgawac qahac, néñ zéhinociguc wambañ niñac. ¹⁵ Ic imi nalé hotoñadac waigemma kereç imuac hénia imi, lilingéma hayu hémbénaña wagicbésémañ niñac gezanñ. ¹⁶ Degucmuacnec, ic imi weleñ qeçe ic qahac, néñ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémañ. I nuac muru eeyaguc wanzac, néñ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac niñ niñna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néñanzañ éséc héihéré miwésémañ. ¹⁸ Inéh guac muru haka biria méñ wañec, me taséya méñ hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmañ. ¹⁹ Ac teteçgia yomi imi Paulo neñ mérananéh ozua. Nenaoc tasé imi kumañ. Geñga kekeçga iminéh nuac muru tasé ésécneç wanzac, néñ imuac hénia imi ménda zéwa niñ qeliwésémañ. ²⁰ Ic muna, Miñ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicñimañ zé ninzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

²¹ Niñtoho wañ némbésémañ zéma ninzéhgé gémba ewana déñ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac wañ némbésémañ imi niñteçicma kiwi yomi ogénzua. ²² Imuhuc wamma nuac niñac ama qeria saméña méñ qeusuñna nammac. Imi mia zéwelecgina niñac wamma niñnéñu onac muru lilingéma hamañ niñac qerinanéh haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéh yaizézégina zézac. ²⁴ Wañu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ieneñ acguc imuhucyanec wañ

* **1:2:** Kristoac héna orinñ imi téngij ic ésécneç Biria miñnaguc yaré qema seligima nambinñac hezac.

énécmizu. ²⁵ Miŋ Kewunina Kristo Yesuac
ewa hianéh qerí uŋaginaguc hemac.

Hebiraio

Anutunéh Yesuac kuaya mema nénézéyec.

¹ Becaru Anutunéh kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéaḡec. Waḡu Anutu iminéḡ mia ² nalé hicḡjima hayec yomuac tetcgiaiguc Naḡawac murunec neḡaḡ ackuazéc nénézéyec. Waḡu inéh Naḡa imi iwawai momac yanda mératéc memac niḡac kumuyec. Waḡu naḡa inéhḡec mia baec kurumeḡ iwawai moczoḡ zéyu hicḡjidarec. ³ Naḡa imi mia Anutuac edamuyawac zilaloḡa zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéh wanzac. Waḡu eḡeya ackuazéc kuhaguc iminéḡ baec kurumeḡac iwawai moczoḡ naḡgéma képésicnina zuaczuac ai imi medacma ou eḡeḡa kékera Miḡ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac taczac. ⁴ Waḡu ḡac buḡaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uḡa ionac ḡacḡina ogicogira wanzac, hénia imuac niḡ imuac séciguc kua meme uḡa onogicma eḡeḡa kecanzac.

Yesu imi kua meme uḡa onogicma eḡeḡa wanzac.

⁵ Anutunéh kua meme uḡa sugina igucnec mérac méh yomuhuc ézéyec? Gi nuac Naḡa; Ni deguc gi mihicḡigénzua. Waḡu muḡuc mérac méh yomuhuc ézéyec? Ni iwac maḡoc wammiwa, inéh nuac naḡa wammac. ⁶ Waḡu inéh méréc merac Naḡa imi wagicma baeciguc muḡuc liliḡéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uḡahéra moczoḡ yanda eneḡ i mepésimimu zéyec. ⁷ Waḡu kua meme uḡa onac mia yomuhuc zéyec; Inéh kua meme uḡahéra énézéyu luhuc ésécḡec wammu. Waḡu welen ḡeḡehéra énézéyu geric bélaḡa wammu. ⁸ Néḡ Naḡawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacḡa edamuyaguc imi nalé tetcgia ḡahac hemac. Waḡu kekec solaḡanéḡ guac héḡgaleḡ ama areḡa yandagawac ic kewu tacya wanzac. ⁹ Gi imi hénia solaḡawac wamma hénia biriawac

mézéḡa tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéḡ ségiségi wamma halécnéḡ météré gémma alahécḡa onogicma mema yacḡéḡec. ¹⁰ Waḡu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miḡ Kewunina, geḡ mia baecac ḡambaḡa haima kurumeḡ acguc mena guac méra kiwiga wanzac; ¹¹ Waḡu iwawai imi moczoḡ ḡahac wammu, néḡ Miḡ Kewunina, gi imi hémbénaḡa kecbésémaḡ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécḡec bobogima tegicdacmu. ¹² Waḡu iwawai tosara imi séwi usu ésécḡec hainetec wambésémaḡ. Waḡu imuhucya imi maleku ésécḡec melemma méiméiya wammu, néḡ gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléḡa imi tetcgia ḡahac hema emma hemac. ¹³ Waḡu néma naléiguc kua meme uḡa ionarunec méhac méh yomuhuc zéyec? Geḡ nuac héinaiguc tacnanec neḡ hazéchécḡa onopocba hénia titiga wandacmu. ¹⁴ Kua meme uḡa imi moczoḡ welen ḡeḡeac uḡa, képésic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaḡa memuac hezac ionac welen ḡenénécmimu niḡac méli énécmimia.

2

Técḡina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc niḡiḡ imuac ḡéhéréḡéma téc nimma kecbiḡ, doku birianéh kisaḡ nénécmima kembac niḡac. ² Hénia ac kua meme uḡa ionac murunec zézéya waḡec iminéḡ seligima naḡec. Waḡu hénia ac imi logima ménda tohagic imi eneḡ moczoḡ haka imuac kitiwa dindiḡacnec késadacḡic. ³ Imuhuc waḡciguc neḡaḡ aḡgéḡ titi eḡeḡa imuhucya andé ḡewiḡiguc imuac kitiwa dimuhuc ḡiziḡiḡéma ogicbiḡḡec? Aḡgéḡ titiac buḡa imi mia walac Miḡ Kewuninanéh zéhicḡiyec. Waḡu gezacḡinanéh niḡcic ieneḡ héipuc selia wamma nénézégic. ⁴ Waḡu iniguc momacnec Anutu eḡeyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicḡia zéma, kiwi icnéḡ ménda memeyawac séc hénia hénia eḡeya ewa siḡ méndacma Uḡa téréyawac sese séc ḡema nénémiyec iminéḡḡec mia héipuc ac waḡ nénécmiyec.

Gamu niñuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéanzin; Anutunéh baec kurumen hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiguc ménda haiyec. ⁶ Néñ méñnéñ kiwi téréya méñiguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñna némaria wañu niñmianzan? Wañu ic ac nañawac ninna némaria wañu goiya héianzan? ⁷ Nalé hotonadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéñ ic kewuac opocya héimiyec. ⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welen qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéneç. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera méñ ménda hezac, néñ nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéh solañanec ménda welen qemimanec kecanzu. ⁹ Wañu Yesu imi nalé hotonadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qenzena qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opoc héimiyec. Wañu neñan haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic embac momac yanda neñan niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyec wanzac.

¹⁰ Wañu iwawai moczon yanda imi iwac murunec hicñima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac nañhéra sasala onagicma edamuiguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac añgéh titiac Miñ Kewunina qenzen manzen mihicñi mima métérémiyec imi niñni sécgézac. ¹¹ Météré ai miñina zéma météré énécmimia imi momacnec mañgocnina momacguc iwac murunec hicñihicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna héçna zénénécmiyec. ¹² Acya méñ yomuhuc hezac; Ni munahéçna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac sugginaiguc guac legic héiman. ¹³ Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiseliman. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac héçna Anutunéh néneña. ¹⁴ Ic méñac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc,

imuhucyanec Yesu acguc neñan niñac wamma humucac kuha késa keczac Biria miñina imi mebiriman zé neñan séwi busu mema humuyec. ¹⁵ Wañu humucac bac yandi yandi wañgic keckecgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miñina welen qemiañgic séc hulac énécmiman zé imuhuc wañec. ¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uña nañgé énécmiman zé qahac, néñ neñan Abarahamac qeli nañgé nénécmiman zéma imuhuc wañec. ¹⁷ Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñan séc wañec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinénécmima qeri hélanéñ ic embac neñan doenina memañ zé imuhuc wañec. ¹⁸ Eñeyaoc manam batuciguc keremma qenzen manzen qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nañgé nénécmimacac séc wanzac.

3

Mosenéh welen qeçe ic, Yesunéh Naña wanzac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézua; Kurumen miñinanéh héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna téréya keczin imi niñzégéma zéauanzin imuac Méliméli icnina zéma hofac oo ic eñeñanina keczac Yesu iwac qeriginanéñ nimmu. ² Inéh mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéh Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic keñqe haqe qahac kerec. ³ Ama meanzac iwac qac buñayanéh ama eñeya qac buñaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buñayanéh Moseac qac buñaya ogicma eeyaguc wanzac. ⁴ Amaya amaya imi mihicñi hicñi icyaguc, iwawai momac yanda mihicñidarec imi Anutu. ⁵ Wañu Mose imi andiawac buña suruc zézéya imuac héipuc ac zéauman zé Anutuac ama séc welen qeçe ai ic keñqe haqeya qahac kerec. ⁶ Wañu Kristo imi Anutuac naña wamma amaya eñeya méra bawu galengéma kerec. Amaya imi mia neñan, niñkumu zézé ségiségiyauc zéma bac efieñi késa kechñiguc imuac buña wambin.

⁷ Imuac Uña Téréyanéh zézac séc Deguc ini iwac ara ninzuiguc, ⁸ Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ienej Anutu hazéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu. ⁹ Baec imuaru mia yanda hécgina ienej batucgé némma yawuñ 40 imuac séc nuac wawañ memena imi héngic. ¹⁰ Wañu hénia imuac niñac neñ mia hicñisai imi onac qeri biric wañ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc sohoma rouc wañanzu, imuhuc wamma ienej nuac hénia imi ménda héntegicanzu. ¹¹ Imuac niñac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ienej mia nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méñnéñ ménéñ ewa qeri biria ninzén ninzén igucnec ménda hahaya tizozoma Anutu kekeraguc iwac murunec eliñgé amuma néñgacbu niñac. ¹³ Imuac onac murunec méñac ménéñ biriawac manam batucnéñ wañ énécmiyu ewa qeriginanéñ hoc tanec seligiwac niñac. Imuac niñac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni keñanzac éséc eñacnec meseli amuma kecmu. ¹⁴ Neñañ ninzén ninzén walac meyiñ imi selianec késamanec keñkecma tetcgiaiguc kerembiñiguc imi Kristoac ai momachéra wambiñ. ¹⁵ Zézéya ménéñ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hazéc wammima kecañgic éséc ewa seliseli ménda wammu. ¹⁶ Mosenéh onagiru méndacmima Izipte baec igucnec séñgañgeñ magic imi eneñ qahac zéwiñiguc dimi eneñ imi ara niñbipimaiguc hazéc wammigic? ¹⁷ Wañu képésic wamma baec kéra kérésiaiguc humuqai wañgic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéh niñu qeria biriyu yawuñ 40 tecgéyec zéwiñ? ¹⁸ Wañu Anutunéh ic embac ara qegic ionac niñac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu zéyec? ¹⁹ Imuac neñañ yomuhuc hémbiñ, ieneñ imi ménda ninzénégic hénia imuac niñac mia baec imuaru keremmuac séc qahac wañec.

4

Anutunéh bian tac ninñac zéseli nénécmiyec.

¹ Imuac bac yandi yandi wamma kecbiñ, iwac tacniniñ baeraiguc kereñ kereñawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méñnéñ mététañgéwac niñac. ² Buña suruc hia bia becneç énézézéya wañec imuacnec neñañ momacnec nénézézéya wanzac. Wañu ackuazéc niñgic imi eneñ ménda ninzénégima toroqegic imuac niñac héra qahac wañec. ³ Imi mia Anutunéh yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendoñiguc érémuac séc qahac wammac. Néñ kileñdac baec kurumeneñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc, añgénéñ titiac ai ara Anutunéh zéyec imi hélaguc wandaczac imuac niñac, bec ninzénégima kecañziñ neñañ imi Kendoñ imuaru kereñdacziñ. ⁴ Imuac kiwi méñiguc kaiwe qété 7 imuac ac ménéñ yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczoñ medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniñec. ⁵ Wañu ac hoimi hezac imuaru ac ménéñ yomuhuc zéyec; Ieneñ nuac tacniniñ ama baeciguc ménda harému. ⁶ Wañu ic embac imuaru kereñ kereñawac buña imi tosara keczunec. Walac buña suruc hiabia késagic imi eneñ imi ménda niñtohogic. Imuac niñac keremmuac séc qahac wañec. ⁷ Imuac kecmu nalé horua keñ tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muñguc nalé ménéñ mema deguc zéma nalé imi ménda ducñiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu. ⁸ Yesuanéh tacniniñ kendoñ imi bec mihicñi énécmiyeciguc imi, Anutunéh imuac andiaiguc nalé méñac ménda zéwacnec. ⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniñ kendoñ ménéñ hezacnec. ¹⁰ Walac humuma tacniniñ kendoñiguc kereñgic imi eneñ imi, Anutunéh eñeya aiya metecgéma tacniñec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. ¹¹ Imuac bec neñañ tacniniñ imuaru kerembiñ niñac seliseli wambiñ. Neñañarunec méñnéñ ménéñ qeçetali hénia tigic ionac séc méndacma hiñgacma biriwu niñac.

¹² Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wañu kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéráguc imuhucya moczoñ onogic-daczac. Imuac, uña zéma ewa qerinina zéma sic toroyanina séc zéma añaroroc imi nézégéma keremma niniñ zéma ewa siñ imi gésimacac séc wanzac. ¹³ Iwawai zéhicñidarec imuacnec méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc sasañgia ménda hezac, iwawai moczoñ yanda imi usuya auauya ténéñanec hedaczac. Wañu neñañ imi iwac muru mia ac ai mewinjac hezac.

¹⁴ Imuac mia neñañ imi hofac oo ic kiwa kuneñ kurumenjiguc eñec Anutuac naña Yesuguc kecziñ. Imuac ninzéh ninzéhñina zéauanzin imi selianec késama kecbiñ. ¹⁵ Neñañ hofac oo ic kiwa késa kecziñ. Inéh ala batuc hénia héniaiguc neñañ kereñiñ imuhucyawac kereñdarec. Néñ kápésic méñ ménda mihicñiyec. Hénia imuac niñac qeka mekaninaiguc kecni wésé niniña ménda niñ nénécmimac zéwinjac séc qahac, néñ hia niñ nénécmimacac séc wanzac. ¹⁶ Imuac neñañ qerinina efiyu wésé niniñac ic kewu taticiguc kerembiñ. Imuhuc wamma iwawai méñ niñac osiwiñ nalé imuaru wésé niniña zéma ewa hiaya mihicñiwiñ.

5

¹ Hofac oo ic kiwa méñac méñ imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buñawac megési énécmimia. Imi mia baec ic neñañ niñac wamma Anutu eñeya muru kápésicninawac mulu zéma sese haimimu niñac kumu énécmimia. ² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeka meka hakayanéh lelecgémiyu kecanzac. Hénia imuac niñ, inéh ewa soho ic zéma rouc wamma kekera imuhucya hia niñ énécmima bénzéhñec wañ énécmimacac séc wanzac. ³ Wañu hénia imuac niñac ic embac ionac kápésic niñac zéma eñeya kápésic niñac momacnec mulu ai memacac hezac. ⁴ Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic méñnéñ eñeya ewa siñ niñac mema wawaña séc qahac, néñ Aron ésécnec Anutunéh héihéré mimia inéh sac hia memacac séc.

⁵ Wañu Kristonéh hofac oo ic kiwa wañec imi acguc imuhucyanec eñeya ménda meen amuyec, néñ Anutunéh iwac ézéma gi imi nuac nañna ni deguc mihicñi génzua zéma gésimiyec. ⁶ Wañu kiwi téréya méñu ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñiguc hofac oo ic tetcgia qahac kecbésémañ. ⁷ Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgémac ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéñ zéwelec wammiyec. Wañu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéh nimmiyec. ⁸ Wañu Yesu imi Anutuac naña héla kerec, néñ i acguc qenzeñ manzeñ nimma kua tohotoho haka imuac hénia eñeyanec kuamuyec. ⁹ Imuhuc wamma eñeya météré amuma niñtohotohoichéra momac yanda ionac añgéh titi hehe selia imuac ura wañec. ¹⁰ Imuhuc wañu Anutunéh Melkisedewac areñiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niñac qac buña qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zémañ zé ac sasala zémañac séc néñ ini focdac niñasarimuac séc qahac imuac niñ zéasarimañ zé nimba osiosiya wanzac. ¹² Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néñ tosia ieneñ hama Anutuac ackuazéc qambaña muñguc lilingéma ku énécmimuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³ Méñnéñ méñ namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawañ meme solañawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴ Néñ nene selia imi yandi tetcgia ionac buña, ieneñ imi ewa qerigina hicñiteguru manam batuciguc meefi wañ énécmimia wañu hia me biria imi niñgésianzu.

6

Ac qeqe hakawac zéra.

¹ Imuac bec neñañ Kristoac ackuazéc héiareñ wawaña efefiadac imi waima kenkecma wawañ meme solañaiguc kerembiñ. Imuhuc wambiñ zé hakasilic humuciguc onagicma kenkeña pakeñ ac zéma Anutu ninzéhégé mimiawac pakeñ ac zéma ² doku naec haka téréya hénia

héniauwac pakenj ac zéma méra haima zéwelec wawañawac pakenj ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakenj ac zéma gésigési hémbénañawac pakenj ac imuac qambaña muñguc muñguc ménda haiwiñ. ³ Anutunéñ niñu sécgéyu imuac séc wandacbiñ. ⁴ Hatac ménj asari énécmiyu kurumeñac sese imi nenimma Uña téréyaguc wammaguc, ⁵ Anutuac buña suruc hiabia zéma baec hémbénaña hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶ mama unuzac ieneñ imi Anutuac naña iciguc biriñnéñ muñguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeçe wammigic. Hénia imuac niñac ieneñ muñguc ewa qeri melenj melenj qeliawac wammuac séc qahac wanzac. ⁷ Baec ménj kianéñ hatac sasala héima mebélacgé keru, ic eneñ héhimic wañanzu ionac héla zuazua séciguc mihicñi énécmianzaciguc Anutunéñ zéhiaru mimac. ⁸ Néñ ichésa waiyaguc zéma tatañ qézézac mesianzaciguc imi baec gorosña wañu saecac déciguc keremma hezac. Wañu imuac tetcgia imi geric bélaña buña wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zéziñ, néñ onac muru imi imuac séc ogicma hia wañu meefi nénécmiyu añgéñ titiac buña wambiñ zé hosuru kenzu zéma ninzéhégéziñ. ¹⁰ Anutu imi solaña qahac zéwiñac séc qahac. Imuac iwac qac buñaya niñac wamma ic embac téréya welenqe énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawañ meme hiabia wañgic imuac inéñ eluñ ménda qemac. ¹¹ Ini yomuhuc wammu niñac siñnina kuneñ yanda he nénécmizac; Icyá icyá moczoñ, ewa siñsiñ séc imuhucyanec niñkumugina mewininima mambéc kecgic sécgéyu nalé tetcgia hamac. ¹² Wañu ini mézézé titi ménda wammu, néñ ninzéhéñ zéma bisi qaténiguc ewagic amuma keñkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³ Anutunéñ Abarahamguc sisipac ac ménj zémañ zéyu eñeñaya ménj ménda keru eñeya qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Ni hélacnec mériañ gémma qelihécga sasala mesai

gémmaguc gémma kecmañ. ¹⁵ Abaraham imi imuac séc nalé horua nañselima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicñi miyu meyec. ¹⁶ Baec ic hakagina imi ac zikima zéwiñ zé eñeña ginawac qara qacma zéselianzu. Wañu zéselianzu ac imuhucyanéñ tualeficginawac tetcgia wañanzac. ¹⁷ Anutunéñ eñeya ewa siñ imi melenqeleña qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac buñaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niñac, ai imuac zéselima énécmiyec. ¹⁸ Wañu imi sac qahac, imuaru Anutunéñ ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaña éréhéc imi melenqeleña qahac imi hélacnec. Imuac niñac qeri mambéc ninawac buña wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiñ zé haka biriawac héñacya mema keñanzíñ neñañ imi qerinina meseli nénécmimañ zé imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁹ Wañu neñañ niñkumu he nénécmizac imi qeri uña ninawac zéic añgaya ésécnec selia wañu héiseliwiñac séc. Niñkumuac aña iminéñ mia kurumeñac ocmuñ imuac maleku héñgeña imi ogicma qeria howuhaiguc geñ keremma héiselizac. ²⁰ Imuaru Yesunéñ walac walac kereñec. Inéñ Melkisedewac areña méndacma hofac oo ic eñeña hémbénaña wamma neñañ niñac wamma kereñec.

7

Melkisedec hofac oo ai areña.

¹ Melkisede imi mia Salem héngalen ama areña imuac ic kewu. Wañu Anutu eñeña yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéñ mia Abarahamnéñ ic kewu tosara yaréiguc onogicma lilingéma hayu héniaiguc mihicñima mériañ ac zémiyec. ² Zémiyu Abarahamnéñ iwawai meyec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solaña, wañu ménj imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia. ³ Inéñ mia neñgoc mañgocya qahac, esañambéc héra qahac. Wañu hénihéniauwac naléya qahac, kekecyá tetcgia qahac, Anutuac naña tanec kecma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

⁴ Imuac niñtegicgic, iwac qac buñaya kenkeña imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnéñ iwawai onagicma mema hayec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buña qema miyec. ⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buña qeénécmimia eneñ imi Abarahamac qeli igucnec hicñisai wawaña, néñ héna ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai déréc 10 imuarunec momacguc momacguc memu niñac zéénécmiyec. ⁶ Melkisede imi Lewiac areñ igucnec qahac, néñ kileñ Abarahamac murunec iwawai dérécya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériañ ac zémiyec. ⁷ Ic eneñanéñ ic mamaya imi mériañ ac zémianzac, imuac ewa éréhéc ménda wanzin. ⁸ Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneñ déréc 10 igucnec momacguc imi meanzu, néñ nalé imuaru imi kekecyá teteçgia qahac zémimia inéñ meyec. ⁹ Wañu déréc 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eneñ acguc Abarahamaru sunsuñ qema déréc 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiñac séc. ¹⁰ Imi mia Melkisede inéñ Abaraham mihicñiyec nalé imuaru Lewi ic eneñ esañambéçgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgic hénia imuac niñ.

¹¹ Kekec solaña imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewinac séc wañeciguc (Ic embac ieneñ ionac méra bawu kecma héna ac megic) némac niñ hofac oo ic mén Aronac areñ igucnec qahac, néñ Melkisedewac areñ igucnec kumu mimacac heyec me? ¹² Héfac oo ai buña imi hainetec wañeciguc imi héna ac acguc hia hainetec wammacac hezac. ¹³ Ac imi mia areñ mén imuacnec ménnéñ mén zaki téréyaiguc hofac oo ai mén ménda welen qeyec imuacnec hahaya ménac zézéya. ¹⁴ Neñañ Miñ Kewu nina imi Yudawac areñ igucnec hahaya imi nindaczin. Wañu Mosenéñ areñ imuac hofac oo ai buña mén ménda zéyec. ¹⁵ Wañu hofac oo ic mén Melkisede ésécneçnéñ yarec imi hémma niñni némac ac zézin imuac hénia imi asaridaczac. ¹⁶ Ic imi mia séwininawac buña héna ac imi ménda méndacma kekec

hémbénaña imuac kuha méndacma hofac oo ic eneña wañec. ¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñ méndacma nalé teteçgia qahac hofac oo ic kecbésémañ. ¹⁸ Héna ac walaha imi kuha zéma héla qahac wañec imuac niñac netecgéyec. ¹⁹ (Héna acnéñ iwawai mén ménda mesolanjamac.) Wañu imuac mia niñkumu sécyá mén hicñi nénécmiyec. Wañu imuacnec mia neñañ Anutuac muru hosuc hosuc kenziñ.

²⁰ Wañu Yesunéñ hofac oo ic eneña wañec imi zézé seli ac selia qahac eñ ménda wañec. Tosara ieneñ zézé seli ac qahac eñ hofac oo ic eneña wañgic, néñ ²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéñ zéyec séc méndacma hofac oo ic wañec; Miñ Kewunéñ yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Wañu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaña kecbésémañ. ²² Zézin séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc mén imuac héipucya wañec. ²³ Humuc niñac nalé séc ménda kecmuac séc wañec, hénia imuac niñ hofac oo ic zañgéçina sasala kumu énéçmiañgic. ²⁴ Wañu Yesu imi towia towia kecañzac imuac niñac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbénaña wanzac. ²⁵ Inéñ ic embac Anutuac kiwaiguc kereznu imi eneña kuhaguc solañanec mehiaru énéçmimacac séc. Hénia imuac niñac inéñ nalé séc kekecguc kecma onac niñ zéwelecañzac

²⁶ Héfac oo ic eneña imuhucya imi nonac buñawac niñni séçgézac. Inéñ mia téréya, képésic qahac, lalac qeçe wanzac. Wañu biria meme nonac murunec metecgéma kurumeñ ogicdacma ou eneña opocopora wañec. ²⁷ Inéñ eneña séwiya hatac momacguc mulumanañac buña haimiyu tecgéyec. Imuac niñac hofac oo ic tosara ai meme séc eñañ képésic ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac képésicgina niñac wamma mulumanañ oanzu ésécnec ménda wammacac hezac. ²⁸ Héna acnéñ ic qeka mekaguc imuhucya hofac oo ic eneña buña qeénécmiyec, néñ sisipac ac selia héna ac imuac andiaiguc hayec iminéñ Naña hémbénaña solaña kekera imi

ai imuac buña qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miñ suc ic.

¹ Ac zéziñ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eñeña yomuhucya nonacmuru hezac. Ineñ ou kurumeniguc Eñeña miñina iwac ic kewu duñ tatak méra héiyaiguc emma taczac. ² Wañu ineñ mia hali téréya icnéñ ménda memeya, Miñ Kewu eñeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welen qeçe ai mema keczac. ³ Héfac oo ic eñeña ini imi, sese zéma mulu haimimu niñac kumu énécmigic nananzu, imuac hofac oo ic eñeña Kristo acguc iwawai haimimiawac buña mén késa kecmacac heyec. ⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niñac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵ Wañu baecac hofac oo ic ieneñ haliiguc welen qema keczacu imi mia hali kurumeniguc nanzac imuac sésécya zéma uñaya wanzac. Imi mia Mosenéñ hali meyacgéman zé wañec nalé imuaru ai areñ yomuhuc zéselimimia wañec ésécnec; Ninzan, niñgésima iwawai moczon baec boñaiguc gézéwa héndacnec irecya imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶ Wañu deguc Yesu imi ai buña eeyaguc séc mén miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc mén wawaña sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc ménac miñ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminéñ késpedesira qahac wañeciguc, mén qeliawac niñ wawaña ménda hewacnec. ⁸ Néñ Anutunéñ ic onac késpedesgina hocma miñicniyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéñ yomuhuc zézac; Héngic nalé mén hayu neñ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹ Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Neñ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onogicma hamañ zé méraginaiguc

énépésiysi nalé imuaru iniguc ac meyi sisi-pac ac imuhucya qahac. Ieneñ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda ninzéngeña nanşeligic, imuac ni ménda héngalen wañ énécmiyi. ¹⁰ Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miñina iniguc sisipac ac meyac kumumañ imi yomuhuc; Neñ zézé seli acna ninénginaiguc haima ewa qeriginaiguc oman. Wañu neñ ionac Anutu wamba ieneñ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu. ¹¹ Wañu nalé imuaru imi, ic kuneñ me komora moczon yanda ni niñnémmu. Imuac niñac ic ménéñ mén alaya mén baec momacya me, eñeya dara me, muniawac Miñ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹² Imi mia neñ késpedesgina imi muñguc ménda niñqelima wawañ memegina biria niñac wésé ninéñ wañ énécmiman. ¹³ Wañu ménac zéma sisipac ac qelia zéyec; Héna imuac niñac sisipac ac walac meyec imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaña imuhucyanéñ nalé horua ménda keñu qahac wammacac hezac.

9

Kurumenac ama téréya.

¹ Sisipac ac walahaiguc acguc Miñ Kewu welen qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ² Sel hali meyacgégic nañec imuac qeria mén walac heyec imuac mia hali téréya zéangic. Wañu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saméñ téréya haigic tacañec. ³ Wañu maleku héngeneñc nanaña ménac andiaiguc qeria mén heyu qara imi téréyawac téréya zéangic. ⁴ Imuaru iwawai héméñaguc ooyawac zéic* golinéñ memeya tarec. Wañu sisipac acwac katapa séwéla moczon golinéñ oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinéñ memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaña momacnec haigic heyec. ⁵ Wañu imuac qahaiguc kua meme uña

* **9:4:** Kiwi tosaraiguc; zaki téréya ogic hezac, néñ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuñ séc hatac momacguc hofac oo ic mén kumugic zéic imi mema eñañec. (Lew 16:12-13).

edamuyaguc qara Kerubim éréhéc megic néwéc néwéc qeñgañgiranéh wésé niniñac tatac imuac wézéra hoturuma nañoc. Wañu deguc héniaya qézézéh zédacmañ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areñgégic heyu hofac oo ic eneñ ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meançic. ⁷ Néñ ama qeria mén andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eñeñagina eñeyanec yawuñ séc hatac momacguc eñañec. Wañu sac qahac eñ ménda eñañec. Sac imi mia eñeya zéma ic embachéra ionac kápésic ménda niñasarima wañañgic imuac wamma haimianec. ⁸ Haka imuac hénia imi Uña téréyanéh yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kereñ kereñawac hénia imi ménda hicñitegirec. ⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéh mepé qepési ic ionac niniñ kétinçkétinça imi ménda mesolañianzac. ¹⁰ Nene dokuac neuñ zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwiac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgic, néñ kecma nalé hayu areñ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inéh iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eñeña wamma hayec. Hama sel hali mén solaña imuaru kereñec. Sel hali solaña imi méranéh memeya qahac, wañu Anutunéh zéyu hicñidacgic baec kurumeñ yomuacnec hahaya qahac. ¹² Wañu inéh noniñ zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néñ eñeya sacyanéh momac yanda neñañ niñac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme hémbénaña meyu sécgéyec. ¹³ Noniñ zéma burumakao sacya zéma bucgazeñ burumakao embara gericiguc moczoñ odacgic hicñihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmiançiguc ¹⁴ Uña Téréya hémbénaña inéñec kekecyac solaña Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanéh séc mén ogicma haka humumiawac ewa kétinçkétinç imi zuac nénécmiyu Anutu

kekecyaguc hia welenç qemiwiñac hezac.

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicñiyiñ neñañ hulac nénécmimanç zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neñañ sisipac ac hémbénaña mératécac buña késawiñ niñac sisipac ac qelia imuac miñ suc wañec. ¹⁶ Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéh humuyu héipuc wañgic héla wañu tohoma wambiñac hezac. ¹⁷ Mératéc ara wañec i kecanzac séc sisipac ac iminéh aiya qahac. Imuac niñac humuc hicñiyuguc mératéc ara iminéh seligima hélaguc wañanzac. ¹⁸ Hénia imuac niñac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eñnec kuhaguc ménda wañañec. ¹⁹ Mosenéh hénia aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoñ ic embac énézéyu nindacgic. Wañu inéh burumakao merawa zéma noniñ sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéh tindunçéma giliyu kiwi limbi limbiña zéma ic embac moczoñ ionac muru zizianéh héiañec. ²⁰ Wañu imuhuc wamma yomuhuc zéañec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niñtohomu niñac Anutunéh zéseli énécmimia. ²¹ Hénia imuhuyanec inéh sacnéñ sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiñac buña moczoñ imuaru giliyu zizianéh héiañec. ²² Hélañec, hénia acwac méra bawaiguc iwawai moczoñ yanda sacnéñ zuac zuara wandacañec. Imuac sac ménda qocgégic mamaciguc kápésic waiwaiya mén ménda hezac.

²³ Kurumeñiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéh zuac énécmigic téréya wammu niñac haka imuhucyanéh heyec. Néñ kurumeñac buña eñeya imi mia mulu hiabia soroc séc méñnéñ mesolañi énécmimucac hezac. ²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyacac hali téréyawac téréya méranéh memeya imuaru ménda keremma kurumeñ qeriaiguc kereñec. Keremma deguc imuaru neñañ niñac wamma Anutuac kiwaiguc wininima kecanzac. ²⁵ Wañu hofac oo ic kiwanéh yawuñ séc eñeya sac qahac, néñ ménac sac

mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kerenañec éséc nec Kristo imi eñeya kekecyá muñguc muñguc ménda waimac. ²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumenñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc muñguc muñguc qenzenñ manzenñ nimma kecbacnec. Néñ inéñ imuhuc ménda wamma eñeya kekecyá muluac buña qema kápésicnina metecgemañ zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc hicñi nénécmiyu sécgéyec. ²⁷ Ic neñañ imi hatac momacguc humuwiñac hezac. Wañu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac aciguc nambiñac hezac. ²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neñañ kápésicnina aumañ zé hatac momacguc mulu meyec. Wañu muñguc hamac imi kápésic huamac niñac qahac, néñ kekec hémbénaña mihicñi nénécmiwiñ zé iwac mambéc kecanzu imi onac niñac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaña.

¹ Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecyá, néñ héla ménda wanzac. Héna imuac niñac mulu ai meme séc zéma yawuñ séc zéñgé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéñ Anutuac haréanzu i mesolañi énécmimacac séc ménda wañanzac. ² Imuhuc qahac wambacnec imi, welenñ qemiañgic ieneñ hatac momacguc imuacnec mesolañani amudacma kápésicgina ewa qeriginanéñ muñguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbunec. ³ Néñ mulu meme yawuñ séc meañgic imi mia kápésicgina héiqeli énécmimiawac hakaya. ⁴ Némac niñ, burumakao zéma noniñ sawanéñ kápésicgina metecgémac ac séc qahac.

⁵ Héna imuac niñ Kristo baeciguc mayec imuaru inéñ* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu héna héna imuaru siñga ménda hezac, néñ geñ séwi momacguc nuac mézézéñgé nénec. ⁶ Yañ howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niñanzañ. ⁷ Wañu ni yomuhuc zéyi; ninzañ, Anutu, ni guac ewa siñga memañ zé hazua, o Anutu! (Ac

imi kiwi limbi limbiñaguc nuac ooyawac hezac). ⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu héna héna zéma, iwawai ohai géñgéña zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siña ménda niñanzañ. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammiañgic.) ⁹ Wañu ac yomuhuc toroqema zéyec; Ninzañ, guac ewa siñgawac tohoma memañ zé hazua. Inéñ qelia ménñ meyacmañ zé walaha imi auzac. ¹⁰ Imuac Anutuac ewa siñ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neñañ niñac wamma, séwiyawac kekecyá haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welenñ qeanzu. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac ménñ méndadac auanzac imuhucyá, muñguc muñguc haianzu. ¹² Kristo imi kápésic nina niñac wamma mulu ai hémbénaña momacguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héiyaiguc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Wañu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaña mesolañi énécmidarec.

¹⁵ Uña Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miñ kewunéñ zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimañ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Wañu niniñ ginaiguc owa hemac. ¹⁷ Wañu inéñ yomuhuc toroqema zézac; Ni kápésicgina zéma wawañ meme héna ac logima wañgic imuac muñguc ménda niñqelimañ. ¹⁸ Biriá imuhucyá imi zuacdaru, kápésic imuac mulu ai memimia imi acguc ménñ ménda hezac.

Ninzéñ ninzéñiguc nañselima kecbiñ niñac nunuruzac.

¹⁹ Imuac bec ninzéñ ninzéñ dacmuna hécna, neñañ Yesuac sacya niñac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiñ zé efima ninzéñgéziñ. ²⁰ Neñañ niñac wamma maleku yanda ocmuñ téréyaiguc nañañec imi quzuracgéma

* **10:5:** Dawidinéñ Kristoac kuaya mema zéyec.

imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunénécmiyec. Wañu maleku imi mia eñeya séwiyawac séséc wanzac. ²¹ Wañu nini imi Anutuac ama miñina hofac oo ic eñeña i guc kecziñ imuac niñac ²² ewa qerinaiguc sacya giliyu héiyu niniñ ninaiguc biria hezac imi niñtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéñ zuacdacziñ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzén ninzén solañ kuaya qeqeyaguc Anutuac muru kerembiñ. ²³ Wañu sisipac ac wañ nénécmiyec iwaru imi ménzéz ménzézeya qahac. Imuac mia niñkumuma ninzén ninzénina kuaninanén zéauyiñ imi keñqe haqenina qahac selianec késama kecbiñ. ²⁴ Wañu neñañ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabiaiguc kecbiñ zé dimuhuc zénañgé amuma kecbiñ imuac mia qerininanén niñgési wañambiñ. ²⁵ Wañu azorowiñ zéni imuac héñacya mema keñanzu ionac haka silic éséc ménda wamma zénañgé wañamuma nalé yanda hosucninu hayu héñanzin séc muñguc yanda imuhuc wamma kecbiñ.

²⁶ Neñañ ac hélawac niniña nénécmiyu memaguc kileñ seliseli wamma biria wambiñiguc kápésic imuac zuaczuarawac mulu mén muñguc ménda hezac. ²⁷ Néñ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénéñ hiri hiriyaguc zéma, geric bélañagucnéñ Anutuac hazéchéra qécgé énécmimia iminéñnec sac mambécnina hezac. ²⁸ Méñnéñ Moseac héna acac niñu eñomia wañu logiyu, ic éréhécnéñ me haréwécnéñ hémma ara zéhicñigic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc, ²⁹ Imuac niñac ic mén Anutu Naña hénagina bawu tizizamima, sisipac acac sacya eñeya météré miyec imuac, qerianén niñu iwawai biria éséc wañu, Uña Téréya ewa hiawac nénécmimia imi zébiri qébiri wañ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicñimacac hezac imi niñasarizu me qahac? ³⁰ Nini ac yomuhuc zéyec i nimmiziñ; Kitiwa melen melen imi nuac ai, neñ bakia melen énécmimañ. Wañu ac mén toroqema yomuhuc zéyec; Miñ Kewunén ic embachéra zégési énécmimac. ³¹ Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc

eñeña imi zénéñ hiri hiriyaguc yanda.

³² Ini bec nec edamu qetagali énécmiyuguc qenzen manzen yéwéria bisima nañseligic nalé imuac mia niñqeligic. ³³ Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic nañgic ac biria zéma unuhéi wañ énécmiañgic. Wañu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc wañ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc wañamuma kecañgic. ³⁴ Ini iwawai hiabia mén hémbénaña heheya he énécmizac imi ninzu. Nimma hésa ic wésé niniñ wañ énécmigic. Wañu iwawaigina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi wañañgic. ³⁵ Wañu haka imuhucyanén kecma bakia hiabia kuneñ yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia ewagina déñ wañu kemmu. ³⁶ Imuac niñac ini nañselima Anutuac ewa siñ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu. ³⁷ Héña imi yomuhuc; Nalé hotoñadac hama keñu, hamacac zéyec inén mia nalé ménda mehorugima kileñ hamac. ³⁸ Néñ nuac ic solañana imi ninzén ninzéniguc kecmac. Wañu mérénéñ wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri uñana néñ iwac mia ségiségi ménda wammac. ³⁹ Neñañ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac areñiguc ménda kecziñ, néñ ninzénagéma kekec hémbénaña kesa kezu ionac areñiguc kecziñ.

11

Ninzén ninzén imuac héña.

¹ Ninzén ninzén imi iwawai ménac mén niñkumuma kecañzin imuac héla zéma iwawai ménda héñanzin imuac héipucya wanzac. ² Ninzén ninzéninaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wañec.

³ Ninzén ninzéninaguc mia baec kurumeñ yomi Anutunén zéyu hicñidarec imi niñasarianzin. Imuac iwawai kicninanén ménda héñanzin imuacnec iwawai kicninanén héñanzin imi mihicñidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzén ninzénigina imuac héña.

⁴ Ninzén ninzénaguc Abelnén Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo

ai hiabianec memiyu Anutunéh hémma hofac oo ai imuac hénu sécgéyu zéhiaru miyec. Wañu inéh bec nec humuyec, néh ninzéh ninzéhnanéh ac wañ nénécmimanec keczac. ⁵ Ninzéh ninzéhaguc Enoko inéh kecma kecec yomuacnec humuc ménda mihicnyunec wagicma eñec. Anutunéh wagicma kenju muñguc hémmuac séc qahac wañec. Wañu ménda wagicma eñec nalé imuaru Inéh mia Anutu ewa hia mihicni mianec imuac Anutunéh zéhiaru miyec. ⁶ Ninzéh ninzéhina qahac eñ Anutu ségiségi mihicni miwiñac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembiñ zé ninzu imi eneñ inéh hélacnec Kecanzac imi zéma hoc tinzarec mema kenju ionac mia bakia hiabia melené éncmianzac imi ninzéhémuac hezac. ⁷ Ninzéh ninzéhaguc Noanéh haka mén kic wésiaiguc ménda hicniyec imuac walac zéhicni miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eñeya iniñ merachéra kecec mihicni éncmimané zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solanánéh baec ic ionac késpedesgina mewininiyec. Wañu imuhuc wamma kecec solaña ninzéh ninzéh igucnec hahaya imuac mératéc ic wañec.

Abarahamac ninzéh ninzéhna imuac hénia.

⁸ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi ninthoyec. Ninthoma baec mén iwac buña wammac niñ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda ninthegicmanec hénima keñec. ⁹ Wañu ninzéh ninzéhiguc baec mén iwac buña wammac niñ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecañec. Kecma eñeyaguc momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekera Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel haliiguc kecañgic. ¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Inéh ama areña yanda mén Anutu eñeyaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambaña haiyec imuac mia kichihi wamma kecañec. ¹¹ Wañu ninzéh ninzéhaguc Sara eñeyaoc acguc héfiña kecma embac yanda wañec, néh sisipac ac wammiyec inéh ménzézé méñzéya qahac

imi ninzéhégéyec imuac niñac yawuñña imi séha ogicma sasala wañec, néh kilen hériyaguc wawañawac kuha hamimia wañec. ¹² Imuac mia ic momacguc humumia ésécnec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma konduné giñgiñaguc sakasac qétéya olombiñac séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicniñgic.

¹³ Ic imi eneñ moczoné ninzéh ninzéhina méndacma humudacgic. Wañu sisipac ac imuac héla ménda éncmiyu megic. Néh eñ lakec ou heyu hémma yaizézé ac wamma kecgic. Imuhuc kecma baeciguc neñañ ic kiané keczin zéma zéau éncmiangic. ¹⁴ Haka imi mia imuhuc zéanzu imi eneñ imuhuc wamma eñañ ama baecgina waima hagic imuac mia lilingéwiné zé kichihi wamma kecañzu imuac hénia measarianzac. ¹⁵ Wañu eñañ ama baec waima hagic imuac niñqeliwunec imi nalé mén béréngéyu hia lilingéwunec. ¹⁶ Wañu ieneñ mia ama baec hiabia séc mén kurumeniguc heheya imuac qeriginanéh héngeñec wañanzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niñ wamma ama areña yanda mén mézézéngé éncmiyec.

¹⁷ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buña qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néh naña momacguc sac hemiyec imi waimimané zé efiyec. ¹⁸ Naña imuac mia, ac buña yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zééncmimia imi mia Isaka arunec hicniñsai wammu. ¹⁹ Inéh Anutu imi humuc ic ionac suggina igucnec meqeli mimac niñ kuha hemizac imi niñhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melené miyu meyecac séc wanzac. ²⁰ Ninzéh ninzéhaguc Isaka imi haka bianguc hicniñmac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec. ²¹ Ninzéh ninzéhiguc Yakop imi mia humumané zé wañec imuaru Yosefe nañ héréra iorac mozocgé ércmima tac witiyaiguc héima namma Anutu sicgémiyec. ²² Ninzéh ninzéhaguc Yosefe imi humumané zé wamma Israel ic embac eneñ kecma Izipe baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli

énécmiyec.

Moseac ninzéh ninzéh imuac hénia.

²³ Mose hicniyu nenjoc manjocya ieren hényic merac imi hiabia soroc wanu ninzéh ninzéh giraiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musanjéyoc. ²⁴ Mose imi yandima ninzéh ninzéhaignuc Faraoc bérarawac nana zémimiawac ménda wamma qegetali wanec. ²⁵ Imuhuc wamma késpedes wawanawac sinja, nalé hotonja heheya, imi waima néwécgeñac Anutuac ic embac iniguc momacnec qenzen manzen mihicniwin zéma niñu sécgéyu hénia imuac méndarec. ²⁶ Wanu inéh bakia hiabia imuac kichihi wanec, imuac niñac Kristoac wamma gamu qeque mihicni mimia imuac niñu enenja wanu Izipte baec igucnec soukiwa hinac mérian imuhucya imuac niñu mamaya wanec. ²⁷ Ninzéh ninzéhaignuc Inéh ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima kenec. Wanu Anutu ménda héhéña imi kiwanéh héñec tanec, iwac muru héiseliyec. ²⁸ Ninzéh ninzéhignuc méréc merac unumuhuyec inéh Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac niñac nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendon zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec. ²⁹ Wanu ninzéh ninzéhignuc Israel ic enen kondun pésia imi baec dokuya qahac ésécnec qericma kenec, néh Izipte ic ienen imi batucgéma wanec kondunéh hoturu énécmiyu humudacgic. ³⁰ Wanu ninzéh ninzéhignuc ienen, ai meme 7, Yeriko ama arenja yanda lelecgéma kenja wanec demin selia imi bacgéma madarec. ³¹ Ninzéh ninzéhignuc hénia yanda embac Rahap imi kicgalen éréhéc luae qeérécmima érépésiyec. Imuac inéh acqeque ic iniguc momacnec ménda humuyec.

³² Wanu ac tosia némaciguc toroqema zédacman? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinc nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec. ³³ Ninzéh ninzéhignuc ienen héngalen ama arenja

yanda sasala unuma onagicgic, haka solanja wanec, sisipac ac imuac hénia mihicni énécmiyu megic, laion yan kuagina mizicgégic. ³⁴ Geric belan lainja hégwégégic, sou zéra igucnec qizizingéma néngacgic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma ténjin ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi wan énécmigic néngagic. ³⁵ Wanu embac tosia imi enen humuc ic hécgina qelima lilingégic munuc énépésigic. Wanu ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mihicniwin zé zéra waiya mihicni énécmigic hulac énécmimuac niñ ménda wanec. ³⁶ Wanu tosia ienen zédesi zéma, hihilocné unuhéi imuac howura neningic. Wanu kilen tosara imi sen hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzen manzen mihicnigic. ³⁷ Tosia ienen hocné énérigic humugic. Tosia imi segené meric énécmigic éréhéc wanec. Tosia imi sounéh qeric énécmigic humugic. Wanu tosia imi rama zéma nonin séwéla aturuma musangé amuma kenja wamma nene qahac kecma qenzen manzeniguc zéma hénia qahac sicsaoc wan énécmigic kecanec. ³⁸ Ic embac térya imuhucya onac imi baec yominéh eeyaguc ménda wanzac. Ienen baec kisia zéma baec bonja zéma banec zéma baec kifanjaiguc heyac wamma kenja wanangic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczon ninzéh ninzéhgina niñac Anutunéh zéhiaru énécmiyec, néh kilen zikizki acwac hénia imi ménda mihicni énécmiyu megic. ⁴⁰ Némac niñ, Anutunéh nenjanaru haka eeyaguc séc mén mézézéngédaru heyec. Imuac niñ nenjan qahac enacnec sac Anutunéh niñu heyec imi hia mesolanjimuac séc qahac wanec.

12

Yesunéh kekecac séséc mewininiyu hénzin.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tun yanda imuhucyanéh hosusu tasétasé ésécnec lelecgé nénécmima nanzu. Imuac niñ iwawai tosara réwéri mihicni nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzéh nec dérécgé nénécmianzac

imi momacnec héricdacma héna nénéc nénézéya wéséninaiguc he nénécmizac imuac kucmama ménda wamma usujnec kembij. ² Wañu ninzéh ninzéh ninawac minjina kecma ninzéh ninzéh nina mesolaji nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima hénseliwiñ. Inéh mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héngenja véndara imuac zérabéra zéma gamu qeqeya niñac niñ éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu niñac Yesunéh biria ic ienen hazéc wammigic kilen nañseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgégic mamacac séc ménda qemanec keczu. ⁵ Imuacnec ini nañhécgina pakenj ac wañ énécmianzu ésécnec Miñ Kewunéh ackuazéc yomuhuc wañ énécmiyec, néh imuac eluj unuyec; Nañna Miñ Kewunéh mindiñi géñu niñna mamaya ménda wammac. Me ac wañgéñu qeriga ménda mamac. ⁶ Miñ Kewunéh ic méñ goiya héimianzac iwac mia zémindiñi qemindiñi wammianzac. Wañu ic embac énépésianzac séc hihilocnéñ unumindiñi wañ énécmianzac. ⁷ Zémindiñi qemindiñi imuac niñac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgenj nañselidacmu. Anutunéh ini eñeya nambérac héra ésécnec wañ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méñac méñ mañgocnéñ zémindiñi qemindiñi ménda wammiyu eñ kecmacac séc? ⁸ Zémindiñi qemindiñi imi nambérac moczoñ wañ énécmimia, imuac onac muru imi qahac wañu kecanzuiguc imi, ini nambérac begiñgé énécmimia wanzu néh nambérac héra téngén qahac. ⁹ Séwininawac mañgoc hécnina ienenj zémindiñi qemindiñi wañ nénécmigic kilenj eegina héi énécmianziñ. Imuac bec uñaninawac Mañgoc, séc méñ ogicma, niñtohoma kecbinjac ménda hezac me? ¹⁰ Séwiac mañgoc ienenj imi niñgic hia wañu nalé hotoña sac zémindiñi qemindiñi wañ nénécmiangic, néh Anutu imi neñañ iwac haka téréyawac buña késa kecbinj

niñac mehiaru nénécmianj zé zémindiñi qemindiñi wañ nénécmianzac. ¹¹ Zémindiñi qemindiñi hicñi nénécmianzac nalé imuhucgenj imi imuac niñni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buña tanec wañanzac. Néh kecma andiaiguc imi, iminéñnec meefiefi mihicñianzu imi onac muru, zémindiñi qemindiñi iminéñ kecec solañawac héla gocmia luaeyaguc mihicñi énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéwelecac méragina imi gagawiyu meyacmu. Wañu simiñgina héigic kuha qahac wañu meseli amumu. ¹³ Séwi hénaginawac wamma baec héna imi mindiñigic dindiña wañu, imuhuc wañgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac wañu simiñgina nétéc qétéré wambac niñac.

¹⁴ Ini ic embac moczoñ yanda iniguc luae zéma kecec téréya imi méndacma kemmu. Méñnéñ méñ imuhuc ménda wamma Miñ Kewunina hémmuac séc qahac. ¹⁵ Ini héngalenj wañamuma kecmu, onarunec méñnéñ méñ Anutuac ewa hiawac buña imuac sigiwac niñac. Me sugcinaiguc gété howuraguc méñ séra qema yandima réwéri mihicñi énécmiyu iminéñnec ic embac sasala mebiri énécmiwac niñac. ¹⁶ Ini galenj mema kecmu, onarunec méñnéñ méñ nenedac momacgucac niñ wamma walac hicñi hicñiyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau ésécnec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu niñac. ¹⁷ Ini iwac hénia ninzu ésécnec inéh kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néh qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenjac nanaña méñ ménda mihicñiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiñac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, siñi panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma, ¹⁹ témuñac héténj yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niñgic imi enenj muñguc ménda énézémac niñac welec migic. ²⁰ Imi mia yañ beric acguc méñnéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic

humumac zéyu niṅgic, imuac zézé seli ac waṅ énécmiyec imuac ewaya bénzén nimmuac séc qahac waṅec. ²¹ Iwawai kicninanén héhéṅa séc imuhucyanén imuhuc bac yandi yandi kunéṅ yanda mihicṅi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéṅna hirizac zéyec. ²² Néṅ ini imi Zion boṅa Anutu kekecyaguc iwac ama areṅa yanda kurumeṅac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicṅiyu, kua meme uṅa sasala ménda oloṅ énéc énécmiawac séc zéma, ²³ méréc merac kurumeṅiguc qacgina oénécmimia ionac hénaroiṅ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miṅina Anutu zéma, ic embac mesolaṅi énécmimia ionac uṅahécgina zéma, ²⁴ Sisipac ac qeliawac miṅ suc ic Yesu zéma, inéṅ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia waṅ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niṅac. Becnec baeciguc goro ac waṅ énécmiyu andé qegic bakia melen énécmiyu néṅgacmuac séc qahac waṅec. Waṅu nini yomi kurumeṅ igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qiziziṅéma néṅgacbiṅnec?

²⁶ Becnec imi ac hétén iminén baec imi mimiṅzaliyec, néṅ deguc imi sisi-pac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méṅgucnec baecnec sac qahac, néṅ baec kurumeṅ momacnec mimiṅzalimaṅ.

²⁷ Muṅguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiṅzalimacac hezac iminén hehe seli hemacac niṅ iwawai zéyu hicṅima hezac. Mimiṅzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸ Imuac neṅaṅ imi héṅgaleṅ ama areṅa mén ménda mimiṅ zalizaliawac séc imi mihicṅi nénécmiyu meziṅ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiṅ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunén niṅu sécgémacac séciguc mepé qepési wammi-wiṅ. ²⁹ Némac niṅ neṅaṅ Anutu imi onowisi wawaṅawac geric bélaṅa.

13

Welen qeqe ai hiabia.

¹ Ninzén ninzén dacmuna tetecgia qahac siṅgina niṅamumu. ² Waṅu ic kian ionac imi eluṅ ménda unuyu welen qeénécmimu. Ic tosara ieneṅ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uṅa welen qeénécmigic. ³ Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic eṅaṅ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niṅénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niṅ hénia qahac unuhéi waṅ énécmigic réwéri mihicṅima keczu imi onac niṅénécmimu. ⁴ Ini moczoṅ eu iniṅ kekecac niṅgic eeyaguc waṅu hehe tatak eu iniṅa buṅa imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu iniṅac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunén kitiwa ku énécmimac.

⁵ Miṅ Kewu eṅeyaoc nénézéma zéyecnéṅ; Neṅ ménda wai énécmimaṅ. Waṅu onac eluṅ ménda numac. Imuac niṅac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niṅgic sécgémac. ⁶ Imuac neṅaṅ imi yomuhuc zéwiṅ zé ewa éréhéc ménda wanziṅ; Miṅ Kewuna imi méra néṅanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammaṅ. Baec icnéṅ némaciguc biria waṅ némmac?

⁷ Galeṅ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéaṅgic ionac kekecginawac héra imi dimuhuc hicṅi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzén ninzéṅgina méndacma wammu. ⁸ Yesu Kristo imi oraṅ zéma deguc zéma tetecgia qahac imuhucyanec.

⁹ Imuac pakeṅ ac hénia hénia méréra iminén ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buṅanéṅ meseligic hiabia wammac, néṅ yaka neneac neuṅ aciguc imi qahac, hénia ac imuhucya imi méndacma waṅaṅgic imi onac mén ménda méra énécmiyec. ¹⁰ Neṅaṅ muru zaki téréya mén taczac. Waṅu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc welen qema ai meanzu ieneṅ nemu niṅac qac buṅagina ménda zéénécmimia. ¹¹ Imi mia késpedes ninawac mulu buṅawac hofac oo ic eṅeṅanéṅ yaṅac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereṅanzac, néṅ séwibusuya imi demin séṅgaṅgeṅiguc gericnéṅ ogic zedacma qahac waṅanzac.

¹² Hénia imuac niṅac Yesu imi acguc

eneya sacyanéj ic embachéra météré énécmimanj zé sanjulanj yanda imuac sénganjenajiguc qenzen manzen mihicijyec. ¹³ Imuac neñan imuhucyanec iwac gamu qeque imi huama hali téréya sénganjenajiguc iwac muru mekembiñ. ¹⁴ Baec yomuaru imi heheseli ama yanda mén ménda he nénécmizac. Imuac mén kecma bianjuc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanjñ. ¹⁵ Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiñ. Mepé qepési legic iminéj mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wañanzac. ¹⁶ Haka hiabia zéma newa haleñ imi eluj ménda unuyu wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicij mianzac.

¹⁷ Galenj hécgina ionac ac imi niñ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneñ imi onac qeri uñaginawac wamma héngalenj ai mewinj zé eñac niñ gésigési ai mihicijimuac hezac ésécnec nimma ai meanzu. Imuac nanjé énécmigic ieneñ ai imi ségiségi wamma memu, néj yaiwisisinj wamma ménda memu. Imuhuc wañgic onac muru héla ménda hicij énécmiwac niñac.

¹⁸ Nonac niñac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanjinj séc haka eeyaguc wambinj zé siñnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solanj he nénécmizac imi ninzénjézinj. ¹⁹ Ni focdac onac muru lilingéma kemmanj niñac méra némma zéwelecmu niñac zéseli énécmizua.

²⁰ Rama galenj yanda Miñ Kewunina Yesu imi sisipac ac tetcgia qahac imuac sacyanéj humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéj mia ²¹ ai hiabia hénia héniaiguc mesolanj énécmima eneya ewa sinj méndacma ai memu niñac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eneya kiwaiguc haka héñ soroc sorocya Yesu Kristo inéñec sucninaiguc mihicijimanj zé ai meanzac. Eebipiya edamuyaguc iminéñ iwac muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

²² Ninzénj ninzénj dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neñ ac imi meducjima

oénécmizua imuac niñ, meme seli acna wañ énécmizua imuac niñgic ménda birimac. ²³ Wañu zéwa niñgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac keczac. Inéñ nalé ménda tecgéyunec hamaciguc nekawu hama inichic.

²⁴ Galenj hécgina zéma héniorinj téréya séc yaizézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ieneñ acguc yaizézégina zézu.

²⁵ Ewa hiayanéñ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizéze ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qe qe icgira ni Jakobonéñ Israe lac hicñisai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizéze ac énézézu.

Ninzéñ ninzéñ zéma ninjegic qinjegic.

² (2a) Dacmuna hécna, ³ ini imi ninzéñ ninzénjinawac manam batucnéñ nanañ seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac ^(2b) ini manam batuc hénia hénia hicñi énécmiyu séc imuac me imuac niñgic ségiségiyaguc wandacmac. ⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatéñ kekecnéñ wañgéñu solañanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hochésémañ. ⁵ Onarunec méñac méñ ninjegic qinjegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inéñ qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac. ⁶ (6a) Ic méréñéñ ewa éréhéc wañanzac imi konduñ temboña luhucnéñ qema mihilañgéñu yacma salalañgéanzac tanec wanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhuyanéñ Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. ⁸ Ic imuhuya imi hénia imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wañanzac. ^(6b) Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninzénjéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninzéñ ninzén ic méñ maqeqeya kezcaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac kezcac imuac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Wañu dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac. ¹¹ Kaiwe geric bélañagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wañanzac. Ic

hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema keñkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic méñ manam batuciguc nañselima kecanzac imi mériañaguc wanzac. Meseliyu Miñ Kewunéñ niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunéñ héñsoroc wañ énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu. ¹³ Wañu ic méñnéñ manam batuc hicñimiyu Anutunéñ batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéñ batucgé mimacac séc qahac. Wañu eñeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac. ¹⁴ Wañu ic méñac méñ manam batuc hicñimianzac imi mia eñeya siñ birianéñ hérémima kemma qatémianzac. ¹⁵ Wañu siñ iminéñ tackecma héri haima késpedes mihicñianzac. Wañu késpedes iminéñ yandima héri haima humuc mihicñianzac.

¹⁶ Dacmuna soroc hécna, galeñ megic ikoc wañ énécmiwac niñac. ¹⁷ Ewa hiawac buña hiabia méñnéñ méñ zéma sese solaña méñnéñ méñ imi moczoñ ounec Mañgoc asac mararañaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi méñzé méñzé haka me ireha melenqeleña méñ ménda hezac. ¹⁸ Iwawai inéñ zéyu hicñima keczu imuac suginaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambiñ niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuazéc hélanéñ héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéñ ninija zéma niñ tohotohoya.

¹⁹ Dacmuna soroc hécna, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ méñ focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wañu niñu biriyu qeria focdac ménda yacmac. ²⁰ Qeri biricnéñ kekec solañ dindiña Anutunéñ niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac. ²¹ Imuac bec, ninij qakola zéma kaižiliwen haka imi moczoñ hetecgé gilidacma, qeri uñagina añgéh tiénécmimiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añgéh tima héwiña héimu.

²² Ini ackuazéc imi enđac gezacginanén sac nimma ikoc ménda wañamumu, nén niñtohoma moczon wandacmu. ²³ Ic méñnéñ méñ ackuazéc imi gezacnéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añañzac éséc nec wanzac. ²⁴ Eñeya añañu tecgéyu kenkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeazac. ²⁵ Nén ic méñ héna ac solaña kápésic iguc nec hulac énécmianzac imi hémma héngésima ménda eluñ qeyu wammanec kecmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

²⁶ Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kilen ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéñ eñomia wammac. ²⁷ Anutu Mañgocnéñ niñu buña suruc hiabia imuac ai lalaclalac solañ qeçeya wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ énécmima baecac wawañ meme biria iguc nec gésiamuma gocya qahac kekec imi mia.

2

Haka bakésasac nec ménda wammu.

¹ Dacmuna hécna, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzén géanzuiguc imi ic méñac méñ bakésasaciguc ménda énépésimu. ² Onac toçgotocgo amaiguc ic méñ méria merawaiguc bineñ golinén memeya haiyu hiñgaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeqeya méñ owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc ³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érézac iwac muru liliñgé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini niñgic, eñañ eñaoc nec héngési wañamuma ninñ birianén niñgésima gésigési icya séciguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc hécna zéwa niñgic, Anutunén baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzén ninzén gina meyandi énécmima i siñ nimmianzu ionac

mia iwac héngaleñ ama areña yanda ara zikima buña qeénecmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Nén ini imi néwécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré eneñ yéwéri mihicñi énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc. ⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ieneñ zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi geña niñac goi héihéi wañamuanzañ éséc alagawac imuhuyanec wammiwésémañ zéyec héna ac eñeña imi niñtoho wañanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ nén ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionac nec wañ énécmianzuiguc imi kápésic wañkeczu. Imuhuc wañgic héna acnéñ kápésic ic zéma zéteçgé énécmimac. ¹⁰ Méñnéñ méñ héna ac moczon niñtoho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzonton gémac imi, héna ac moczon yanda logizac wanzac. ¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémañ zéyec inéñ nec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémañ zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec méñ humuciguc opoczañiguc gi bec héna ac imi logizañ wanzac. ¹² Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac niñac énécmiyec héna ac qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu. ¹³ Wésé ninñ qahac hakagina wañanzu ionac imi wésé ninñ qahac zégési énécmimac. Wésé ninñ iminéñ zégésigési imi ogicma eñeña wanzac.

Ninzén ninzén wawañ memeya qahac imi humumia.

¹⁴ Dacmuna hécna ic méñnéñ ni ninzén ninzén naguc keczua zémaguc wawañ memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méñ hicñimimac? Ninzén ninzén imuhuyanén eñeya hia mehiaru mimacac séc wanzac me? ¹⁵ Ic me embac dacmunagina méñnéñ séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc ¹⁶ Onarunec méñnéñ kuanec sac ézéma ala, bénzénec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena séçgé

gēju. Imuhuc ézéma séwiac iwawai mén ménda mimaciguc, ac iminéj némaciguc méra mimac? ¹⁷ Tanec imuhuyanec, wawan memeyanéj ménda hemiyu ninzénj ninzénj eneya imi humumia wanzac.

¹⁸ Wañu ménj yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzénj ninzénjgaguc, wañu ni wawan memenaguc, imuac ninzénj ninzénjga wawan memeya qahac imi nézéna hémma ni wawan memenaiguc ninzénj ninzénjga gézéwa hénna. ¹⁹ Gi Anutu momacguc keczac imi ninzénjgézanzaj. Imi hia wanzaj. Uña biria acguc iwac ninzénjgéma zénénjgina hiriyu kecanzu. ²⁰ Oh, ic watalañja gi, ninzénj ninzénj wawan memeya qahac imi gorosonja wanzac imi niñasarimanj zé wañgézac me? ²¹ Neñaj esanj ambécnina Abaramnéj nanja Isaka zaki téréya qahaguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunénj ic solañja zémiyec. Gi ninna imi wawan memeya niñac qahac tanec wanzac me? ²² Oloñ ninzaj ésécnec ninzénj ninzénj iminéj iwac wawan memeyaguc momacnec aiya meyc wawan memeya néñnec ninzénj ninzénjga imi solañjaneyec. ²³ Imuac kiwi téréya ménjiguc yomuhuc zézac imi hélaguc wañec, Abaramnéj Anutu ninzénjgé miyu haka imuac mia niñu solañja wañec. Wañu ic imi Anutuac alaya zémimia wañec. ²⁴ Imi hénni, ic méñnéj ninzénj ninzénjanec qahac, néj wawan memeyaguc niñac wamma ic solañja zémimia wanzac. ²⁵ Wañu imuhucyanec héna yanda embac Rahap imi kicgalenj ic méli énécmigic* kenjic imi unuruma héna méñunec méli énécmiyu kenjic wawan meme imuac mia solañja zémiyec. ²⁶ Séwi qeri uñaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzénj ninzénj wawan memeya qahac imi humumia.

3

Ezelañgina galenjému.

¹ Dacmuna hécna, ini kiwi ic wamma kecziñ neñaj késpedesicninawac kitiwa réwéria mihicñiwiñac hezac imi

niñasarima kiwi ic sécnina ménda og-icma wambin. ² Neñaj moczonj yanda iwawai sasalaiguc qonzontonj géma mama nunuanzac. Imuac ic ménj ackuazécyaguc késpedesira ménj ménda hezaciguc ic imi solanj dindiña. Ic imuhuyanénj séwiya moczonj yanda pinzunja hai amuma dindiñanec kecmacac séc wanzac. ³ Neñaj becosic enej acnina tohomu niñac kuaginaiguc pinzunj haima séwigina moczonj hérékej héréha wañ énécmianziñ. ⁴ Wañu kondunjiguc zéic héngic. Zéic imi kunenj yanda, wañu luhuc selianénj mihilanjéyu kenanzac, néj qindi qindiñiya komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siñ hezac séc nesima kenja wañanzac. ⁵ Imuhucyanec ezelañ imi séwi ninawac kitiwa komodia ménj, wañu wawan meme kunenj yandawac tétéc qeque ac zéanzac.

Héngic, geric lokoc komocdia dac méñnéj zélénj baec yanda zeric qeric-dacma kenanzac imi hémma nimmu. ⁶ Ezelañnina imi geric lokora, biriayanénj séwiya moczonj mesécgé mima eneya buña késayu séwiya imi iwac baec kurumeña wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala sugginaiguc inénj séwinina moczonj yanda mebirima karisi hénia ésécnec lelecgéma kemma hicñisaiya hicñisaiya zeric qeric wañ énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaña igucnec haanzac. ⁷ Yanqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokolenj hénia hénia zéma kondunj qeriaiguc iwawai kecec ginaguc hedaczu imi icnéj mebélacgé énécmigic ionac ninjñec méndac énécmianzu, néj ⁸ ezelañnina imi ic méñnéj ménj mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kuminj humuc mihicñi nénécmimianénj sécgéma hezac. ⁹ Ezelañ iminéñnec neñaj Miñ Kewu mañgocnina mepésimima legicya héima iminéñnec acguc ic tosara Anutu eneya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziñ. ¹⁰ Kua imi momacguc, néj imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

hécna haka imi nimba ménda sécgézac.
 11 Doku kiwa momacgucnéj doku saola zéma howuc howura momacnec mihicņi nénécmimac me? 12 Dacmuna hécna, ini niņgic fik icac uranéj oliwa gocmia hia haimac? Waņu waiņ icac uranéj fik gocmia hia haimac? Qahacgucnec!, imuhucyanec doku howec yagucnéj doku saula mihicņi nénécmimacac séc qahac.

Niņtegit qiņtegit ou kurumeņ igucnec hahaya.

13 Onarunec méréneņ niņtegit qiņtegit zéma niniņa asacasaria keczac? Inéj haka hiabia wamma gum bénzénzēja niņtegit qiņtegiticya igucnec hahaya iminéjrec wawaņ memeya imi menénécmiyu hémbiņ. 14 Waņu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétiņkėtiņa zéma féngéc hakanéj héwiwiņ gézaciguc ackuazéc héla qema tétéc qeqe zéma ikoc ménda wammu. 15 Niņtegit qiņtegit imuhuya imi kurumeņ igucnec ménda maanzac, néj baec igucnec zéma ic séwi siņ igucnec zéma Biria miņinawac murunec haanzac. 16 Héna yomuhuc niņac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria héna héna hezac. 17 Néj niņtegit qiņtegit kurumeņ igucnec hahaya imi walac ewa qeri météréya zéma luae, gum bénzénzēja, niņtoho, wéséniniņ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicņima bakésasac qahac, kiciguc welen qeqe qahac, imuhucya. 18 Luae qeqe icnéj luae qesama kekec solanawac héla mihicņianzac.

4

Baecac ala siņ.

1 Sugcinaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhécgina sugcinaiguc tosara euqac wawaņawac siņginaguc keczu ionac murunec haanzac. 2 Ewa siņ kuney yanda waņénéc mianzac, néj ménda mihicņizu. Unu humu waņamuma nimbupuc waņanzu, néj hia mihicņimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini

* 4:5: Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéj qerinaiguc uņanina hai nénémiyu hezac imuac héngalen wammianzac.

euma hazéc ac waņamuzu. Waņu héna héla imi zéwelecgina qahac kecanzu imuac niņac ménda mihicņi keczu. 3 Waņu zéwelecmima kilenj ménda mihicņizuiguc imi eņaņ siņginawac menec qenec wammu niņac sigima zéwelecgic. 4 Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchéra wamma kekec wanzac imi ménda niņacgézu? Imuac ic méréneņ baec ala wammimaņ zé ewa ewa waņanzac imi eņeyaoc Anutuac hazéra wawaņa wanzac. 5 Ini kiwi téréyaiguc Anutunéj Uņa Téréya méli nénécmiyu ewa qerinaiguc kecanzac Uņa Téréya iminéj mia nimbupuc wammacac séc waņ énécmianzac zéyec,* néj ini imi ac imuac niņgic eņomia wanzac me? 6 Waņu imi sac qahac, néj inéj ewa hiawac buņa kuney yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunéj tétéc qeqe ic nesi énécmiyu keņgic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia waņ énécmianzac. 7 Imuac ini Anutu niņtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miņina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qiziziņgé énécmimac. 8 Anutu hosucgémigic, imuhuc waņgic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalaclalac wammac. Ewa qerigina keņhéi hahéi waņanzac ini ewa qerigina métérégic lalaclalac wammac. 9 Qerinéj yai wisisiņaguc zésiāc wamma ewa biric wammu. Zédesigina melēgic zésiāciguc, zézé ségiségigina melēgic niņ yéwériiguc kemmac. 10 Miņ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéj meeņ énécmimac.

Ic tosara ménda niņgési énécmimu.

11 Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda waņamumu. Méréneņ ménj dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi héna ac zébirima gésizac wanzac. Héna ac gési keczaniņgic gi héna ac tohotoho ic qahac, néj gésigési ic keczan. 12 Héna ac miņina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inéj mia bénzēja aņgēja tiénécmimac me

bénzénj mebirí énécmimacac séc. Nénj gi méré icnéj alahécgina gési énécmianzanj.

Orangucac ninjcumuma tétéc qe qe wammuc ménda hezac.

¹³ Zéwa ninjic, sugina igucnec tosara erac me oranj nini taun imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecni yawunj ménj tecgéyu hawinj. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbésémanj; ¹⁴ Oranjuc némacnéj hicji énécmimac imi ini ménda ninzu. Kekecgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotonja dac kecma aocgéanzac imuhucya. ¹⁵ Imuac ini néwécgeŋa yomuhuc zémuac hezac, Minj Kewuninanénj ninju sécgéyu nini kecma ai imi mewinj. ¹⁶ Ini deguc tétéc qe qe ac enomia wamma séwi enej wanzu. Wanju tétéc qe qe ac imuhucya imi moczonj biria wanzac. ¹⁷ Imuac mia ic mérénéj wawanj meme hiabia wawanawac séc ninjtegic qinjtegicya hemiyuguc kilenj ménda wanju kápésicya wanzac.

5

Ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima ninjic. Zéra waiya hicji énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ² Hinac mérianjina imi houdaru owo malekugina imi qakolanénj qedaczac. ³ Goli siliwaginanénj hufenaguc wandaczac. Wanju hufenja iminéj geric ésécnec séwi busugina nema héniagina zéaumac. Ini imi nalé tetcgiaiguc hinacgina qauqau haigic enzac. ⁴ Ninzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocgogic imuac ai bonjagina anjétime ménda énécmigic ai bonja iminéj qaczac. Wanju tocgotocgo ai megic ienenj siacgic Minj Kewunina, Minj Kewu Pupunda iwac geza-waiguc hinjaczac. ⁵ Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabianénj mezeric amuma kecma unu hézénj hézénjiawac naléyaiguc ewa qerigina halécya dépanj yanda wanju keczu. ⁶ Wanju ini ic solanja imuac mia kápésicyaguc zéma zétecgéma qehumugic. Wanju inénj musuqeqe ac ménj ménda melej énécmiyec.

Qenzen manzenjiguc nanjselimu.

⁷ Imuac dacmuna hécna, ini nalé horugiyu nanjselimanec kecgic Minj Kewunina harémac. Himicnec qimicnecac icyanéj héla gocmia baec igucnec hicnjanzac imuac mambéc kecma ninjselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac* mambéc kecanzu. ⁸ Ini acguc ewa qerigina ninjeligima nalé horua nanjselima kecmu. Minj Kewuninawac hahayawac nalé imi ducnjizac. ⁹ Enjaocnec diric doroc ac ménda wanjamumu, ac imi tohoma kecgic gésigésiac zéranénj qizizinjgé énécmima kemmac. Ninzu gésigési icnéj hosucgé énécmima naguiguc sénganjenj nanzu. ¹⁰ Dacmuna hécna, kua meme ic Minj Kewuninawac qaraiguc zégic i inicgic zérabéra zéma mambéc kekec horua imuac sésécgina wammu. ¹¹ Ninzu nanjselima kecanzu ionac nimma mérianj ginaguc zéanzinj. Ini Yop ac nananj seli imi gezac ginanéj ninjic. Wanju Minj Kewuninanénj tetcgiaiguc dimuhuc wammiyec imi olojnindaczu. Minj Kewunina imi ménjac ménj ogicma ewa biric zéma wésé nininj kunenj yanda wanj nénécmianzac.

¹² Dacmuna hécna, ac ménj méndagucnec zéselimu. Ac imuac ninjic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumenjac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara ménjac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Ninjic oaec wanju oaec zému, wanju qahac wanju qahac zému. Imuhuc ménda wanjic, kápésic ginaguc zéénécmiwac ninjac.

Ninzéngéma zéwelecmu.

¹³ Onarunec ménjénj yéwéri mi-hicnjizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Ménjénj ménj ségiségiiguc kezcaciguc imi mepé qepésiac legic héimimac. ¹⁴ Onac murunec ménj hafi zepayaguc kezcaciguc imi henaorinj ionac qeriac galenj unuruyu hama Minj Kewuninawac qaraiguc halécnéj naec mima zéwelecmu. ¹⁵ Zéwelecgina ninzénj ninzénjinaiguc wawanja imi hafi ic mehiaru énécmimac.

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetcgia.

Minj Kewuninanéh hafiya igucnec meyacmimac. Wañu késpedesic ménéj wañeciguc imi acguc waimimac. ¹⁶ Imuac bec késpedesicgina zézuac wañamuma hafigina hiarumac niñac nañgé amuma zéwelec wammu. Ic solañanéh zéweleru kuhaguc zéma hélaguc wañanzac. ¹⁷ Elia imi héniaja ic omaya neñañ ésécnec, néj inéh kia ménda hamac niñac solañanec weleru yawuñ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec. ¹⁸ Wañu muñguc weleru kurumeñnéj kia haiyu mayu baecnéh héla mihicñiyec.

¹⁹ Dacmuna hécna, onarunec méñnéj ackuazéc héla waima rouc keru ic méñnéj nañgémiyu liliñgéma hamaciguc imi ²⁰ nañgémiyec inéh liliñgéma hayec iwac qeri uña imi humuc igucnec añgéña tima késpedesicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niñtegicmu.

1 Petero

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénarín kian éséc nec héndemma kekera ² Anutu maṅgoc ninanéj ménda hicṅigic nec bec niṅénéc mima Uṅa téréyanéj météré énécmiyu niṅtoho waṅgic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

³ Mepésimini, neṅaṅ miṅ kewunina Yesu Kristoac maṅgocya Anutunéj wésé nininṅ kuneṅ nec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugina iguc nec meqeli mima héná imuac nec neṅaṅ keckec qelia mihicṅi nénécmiyu niṅkinzén qeli qeli he nénécmiyu kecanziṅ. ⁴ Imuhuc wamma onac niṅ wamma kurumeniguc iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaṅa, imi mératéc memu. ⁵ Ini imi nalé tetcgiaiguc aṅgéné titi haka mewinin-imaṅ zé niṅu heyec imi késawiṅ zé ninzénégic Anutuac kuhanéj inicgaleṅ waṅ énécmiyec. ⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu. Waṅu hicṅi énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niṅac wamma nalé hotonadac niṅyéwérimu. ⁷ Imi mia ninzén ninzénigina imi goli gericnéj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia waṅu Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipig-inaṅ wammu niṅac réwéri imuhucya hicṅi énécmikeczac. ⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néj kiléj siṅniṅ wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néj kiléj ninzénigéma ségiségi mén edamuyaguc hénia zéasariwiṅac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹ Imi mia ninzén ninzénigina wac héla, qeri uṅaginawac aṅgéné titi imi énécmiyu

memuac hezac imuac niṅ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰ Aṅgéné titi imuac mia kua meme ic tosara ieneṅ ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac uṅanéj Kristo eṅeyaoc imi qenzen manzen qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ieneṅ ic mérénéj Kristo wanzac me némac naléiguc hicṅimac zéma hochoc ai megic. ¹² Ic ieneṅ imi eṅaṅ ménda welen qea-mugic, néj onac welen qeénécmigic imuac zéau énécmiyu niṅasarigic. Waṅu imi mia Uṅa Téréya kurumenṅ iguc nec mayec inéj buṅa suruc hiabiawac welen qeqe ic naṅgé énécmiyu degucmi buṅa suruc hiabia onac énézégic nindacgic. Waṅu kua meme uṅa enéj acguc hénia imi héntegicbiṅ zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qeriginawac rikuna zikima zéréj qéréj wamma séwiac siṅgina helanzi amuma kecmu. Waṅu Yesu Kristo hicṅitegicmac nalé imuaru inéj ewa hiawac waṅ énécmimac. Imuac niṅ ini imuac mia moczoṅ niṅkinzénigéma kecmu. ¹⁴ Kua tohotoho nambérac éséc nec kecmu, néj bec nec ménda niṅtegicma kecgic imuaru siṅ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu. ¹⁵ Téréya miṅina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawaṅ memegina séc, ic téréya kecmu. ¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya kecua imuac niṅ ini acguc téréya kecmu. ¹⁷ Ini Maṅgoc zémima qac héhélianzu inéj niṅgési énécmimaṅ zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niṅénéc mianzac. Imuac baeciguc ic kian kecma eeya séha héimima kecmu. ¹⁸ Ini ninzu éséc nec esaṅambéc hécgina ionac héná tima haka eṅomia waṅaṅgic imuac nec aṅgéné tiénécmiyec imi siliwa me goli éséc nec iwawai kecma qahac waṅanzac imuhucyanéj boṅ héré ménda meénécmiyec. ¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac éséc nec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéj boṅ héré

* 1:2: Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

meénécmiyec. ²⁰ I imi baec kurumen ménda zéyu hicñiyecnec gésimimiawac kerec. Wañu nalé tetcgia yomuac onac niñ wamma mewininimiyu hicñiyec. ²¹ Ini imi humuc ic sugina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéñ héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéñ énépésiyu ninzéngeanzu. Imuac onac ninzén ninzén zéma niñkinzén imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi niñtoho kecma† onac qeri uñagina imi météréma ninzén ninzén dacmuna hécgina hélacnec goi héihéi wañ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumuñanéñ siñniñ wañamuma kecmu. ²³ Ini muñguc qelima hicñigic imi gocmia kecma houanzac imuhucyaiguc qahac, néñ gocmia ménda houhouya igucnec hicñigic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc tetcgia qahac kecanzac imi mia. ²⁴ Hénia imi yomuhuc; Ic séwigina momac yanda imi zariñ ura ésécnec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria ésécnec. Zariñ ura imi kaiwenéñ zeyu sélécgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵ Néñ Miñ Kewuninawac ackuazéc imi tetcgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énécmiñi niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac anjén tiénécmimia.

¹ Imuac bec, kaijiliwen haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gilidacgic keñu. ²⁻³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac saccac ésécnec qeriginanéñ namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima anjén titiguc keremmu. ⁴ Wañu ini imi baec icnéñ qéfaccgic, néñ Anutunéñ niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵ Hagic hofac oo ic areñhéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia

Anutunéñ siña nimma anjén timacac sécya omimu niñac, Yesu Kristonéñ hoc kekecyaguc ésécnec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu. ⁶ Kiwi téréyaiguc ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru baña méñ wañgoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic mérénéñ ninzénge mimac imi gamusiñ qamusiñiguc ménda opocopora wammac zéyec. ⁷ Imuac niñac ninzéngezu onac muru imi eeyaguc wanzac, néñ ménda ninzéngezu ionac muru imi hoc méñ mericqe ic eneñ héñara mema gilicic kenkeña iminén ama wañgoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru ⁸ tosara hoc imuaru qonzoñ toñgeanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wañu ini imi siñi tunumañ yanda igucnec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac henaoriñ héra buña qeénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héngalen ama areña yanda téréya zéma ic embac eñeya buña qeénécmimia wamma keczu. ¹⁰ Ini imi becnecc ic embachéra ménda kecgic, néñ deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wañu becnecc imi wésé niniñ ménda wañ énécmiyu kecgic, néñ deguc imi wéséniniñ wañ énécmiyu keczu.

Anutuac welenqege ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kian zéma ic qañ ésécnec nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigina imuac siñ imi sigima kecmu. ¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawañ memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiri wañ énécmianzu ieneñ onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac buñaya mepésimu.

† **1:22:** Ac héla imi niñtoho kecma; Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Uñawac kuhanéñ. * **2:12:** Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénac ac hénia hénia icnéñ zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu eñeña me ¹⁴ inéñ méli énécmiyu hama haka biria wanzu taségina melen énécmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia melen énécmianzu baec galeñ imi onac imuhucyanec wañ énécmimu. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawañ memegina hiabia iminéñ ic diwi qiwiliña ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminéñ mia Anutuac ewa siñ wanzac. ¹⁶ Eñaoc eñañ kekec miñina kecmu, néñ imuac kuhanéñ biria ménda musañgéma wammu. Wañu Anutuac welen qeçe ichéra éséc nec kecmu. ¹⁷ Ic moczoñ nec ee héihéi hiabianec wañ énécmimu. Wañu ninzén ninzén dacmuna hécgina siñniñ wañ énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wañ énécmimu.

Qenzen manzen kekecac séséc.

¹⁸ Welen qeçe ic ini zénéñ hirihiri wamma miñ hécgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wañu ic kuneñ hécgina hiabia bénzéña ionac sac qahac, néñ goi biric wañ énécmianzu ionac muru momacnec imuhuc wañ énécmimu. ¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicñi énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc. ²⁰ Képésicgina niñac unuhéi wañgic bisiqatén wammuiguc némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgia wammac. ²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzen manzen mihicñi migic bisima séséc wañ énécmiyec imi ini hémma eñeya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc wañ énécmiyec. ²² Inéñ képésic mén ménda wañec. Wañu kuaya igucnec ikoc ac mén ménda zéyec. ²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzen manzen mihicñi migic ménda tericgé énécmiyec, néñ baec ic solañanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eñeya haiamuyec. ²⁴ Wañu iciguc qegic namma eñeya séwiiguc neñañ

képésicnina bisidarec. Imi mia neñañ képésicac muru humuma haka solañawac muru qelia kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. Inéñ wiziyaguc wañu ini hiarugic. ²⁵ Becnec imi rama éséc nec rouc wamma keñgic, néñ deguc imi uñaginawac rama galeñ zéma héngaleñ miñina keczac iwac muru liliñgéma hama keczu.

3

Eu iniñ onac paken ac.

¹ Iniñhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niñtoho wañ énécmimu, imuhuc wañgicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niñtohoanzu imi eneñ acguc iniñ hécgina ionac acgina niñac qahac, néñ wawañ memegina niñac wamma liliñgégic añañgic tiénécmimacac séc wammac. ² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kecgic inicdaczu. ³ Oruc mizics me soron goli me zari maleku tanera hénia hénianéñ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wammu, ⁴ néñ ewa qeriginaiguc qeri ic sañgima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéñ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda wañanzac. ⁵ Becnec embac téreya tosara niñkumugina Anutuac muru haima kecgic ieneñ acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niñtoho wamma haka iminéñ mezeric amuma kecañgic. ⁶ Saranéñ Abarahamac miña zémima niñtoho wammiyec éséc nec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénéñ hirihiriyawac séc mihicñima kileñ bac yandi yandi ménda wamma kecmac iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niñtegic qinñtegicgina méndacma iniñ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia éséc nec, wañu kekec hémbénaña ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niñtegicma eegina héié nécmimu. Imuhuc wañgic

* 3:6: Sarawac.

zéwelecwelec ginanéj néhé néhélia qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa ninjic; Ini moczonj yanda ewa momaciguc kecma méñac méñ wésé nininjic dacmuna ésécnec goi héihéi wañamumu. Wañu ewa biric wañamuma memaamuma kecmu. ⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda melen énécmima kilenj mozoc ac hiabia wañ énécmimu. Imuhuc wamma mérianj imi mératéc memu ninjac héihéré énécmiyec. ¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihicñimanj zé wanzaciguc ezelaña neuj héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéj ac ikora ménda zémac. ¹¹ Wañu biria igucnec lilingéma haka hiabia wammac, wañu luae kekec ninjac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miñ kewuninawac kiwa imi ic solañawac muru hiyu keñanzac. Wañu gezawa imi ionac zéwelec welecginawac haiyu heanzac, néj haka biria wañanzu ionac imi kic ségérayanéj tawi énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Wañu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc méréneñ zéra waiya énécmimac? ¹⁴ Wañu haka solañawac wañgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai ninjac ic tosara bac yandi yandi wañanzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néj ¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miñ kewuginawac buña métérégic kecmac. Wañu ewa qeriginaiguc ninjumu hezac imuac hénia qesi nimbinj zé wañgic bénzénec melen énécmimanj zé nalé séc zérénqéréj wamma kecmu, ¹⁶ néj gum bénzénzénj zéma ee héihéiiguc wammu. Wañu ewa kétinjetinj ginanéj qala qalagianec hemac. Imuhuc wañgic onac wawañ meme hiabiawac zébiri qébiri wañ énécmimu imi enej mema titi hakaginawac gamugina mihicñimu. ¹⁷ Haka hiabia wamma qenzen manzenj mihicñimu imi Anutuac ewa siñ wanzaciguc haka biria wamma qenzen manzenj mihicñimu imi ogiczac. ¹⁸ Kristo imi hatac momacguc késpedesic ic momac

yanda onac ninj wamma humuyec. Ic solañanéj neñañ késpedesic ninjac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmanj zé imuhuc wañec. Inéj mia séwiiguc qegic humuyec, néj uñaguc imi meqelimiya kekecyaguc wañec. ¹⁹ Inéj uñaguc kemma uña tosara humucac hésa qatéciguc kegcic ionac ackuazéc zéau énécmiyec. ²⁰ Imi enej mia becneç Noanéj zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunéj nalé horua qeri bénzéniguc mambéc énécmiyu acqeçe wañgic ieneñ mia. Wañu zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec añgén tiénécmimia ionac zañgégina imi 8 sac wañec. ²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac ninjac deguc imi melemma añgén titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wañu imi mia séwiac késpedesic zuac énécmiawac iwawai qahac, néj ewa kétinjetinj solañanéj Anutu mihicñimanj zé hénima keñkeña imuac asé kiwiya wanzac. ²² Yesu imi kurumenju emma Anutuac méra héiyaiguc taczac. Taru kua meme uña zéma ai memeac qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ieneñ iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welenj qeçe ic hiabia.

¹ Kristo imi séwiyaiguc qenzen manzenj mihicñiyec imuac ninj, ini acguc Yesu ninjec séc nimma nininj iminéj yaréac malekugina ésécnec héiamumu. Séwiiguc qenzen manzenj ninjec iminéj késpedesic igucnec elinje amuanzac. ² Elinjéamuma inéj baecac kekec hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac. ³ Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma ninjonj zéma nezélélénj zéma newa qewelonj zéma banjarawac ireha welenj qema ic enia wañanzu ésécnec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu. ⁴ Wañu enej imi i iniguc iwawai auquma kekec imuac qaonjaiguc ménda hololoma keñgic, ieneñ inicma ninjic

haka méréra wañu zébiri qébirinéñ qacginaguc héigic enzac. ⁵ Wañu ienenéñ kecma humuc zéma kic qeli kekec héniagina niñgési énécmimac niñac zéréñ qéréñ wamma keczac iwacmuru héniagina zéaumuac hezac. ⁶ Héniacia imuac niñac mia humuc ionac muru buña suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wañec, héniacia imi ic embac kic qeli kekera ésécnec niñgési énécmimia wammac, néñ uñaguc imi Anutuac héniacia séc kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducñizac. Imuac bec niniñgina asac asarianec kecma séwiac siñ waima zéwelec wamma kecmu. ⁸ Goi héihéinéñ kápésic sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac niñgic tosara onogicma eñeña wañu qeriginanéñ goi héihéi wañamuma kecmu. ⁹ Ini ñindic ñunducya qahac welenéñ qeamuma kecmu. ¹⁰ Anutunéñ ic embac eñac eñac ewa hiawac ai buña héniacia héniacia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña héniacia héniaciaiguc welenéñ qeénécmimu. ¹¹ Ic méñnéñ ac méñ zémanéñ zé Anutuac ackuazéc ésécnec zémac. Wañu méñnéñ méñ welenéñ qeénécmimanéñ zé Anutunéñ kuc miyu wanzac ésécnec wammac. Imuhuc wañu ai héniacia héniaciaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunéñ edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanéñ nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra neñañ buña.

¹² Ala sorochéna, ini batucgé énécmimanéñ zé zéra waiya geriwagucnéñ hicñi énécmiyu haka méréra hicñi énécmizac ésécnec ménda aurimu. ¹³ Wañu ini keñ kecma iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen manzenaiguc toroqema ségiségi wammu. ¹⁴ Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipiyaguc, Anutuac Uña iminéñ qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zézua. ¹⁵ Sucginaiguc méñnéñ

méñ biñ suna me kowu nene me haka biria me kua suruñ ic ésécnec ménda wañgic qenzen manzenéñ ménda mihicñi énécmimia wambac niñac. ¹⁶ Wañu Kristoac ic kecma qenzen manzenéñ mihicñi énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néñ néwécgeña Yesuac qara niñac Anutuac mepésimu. ¹⁷ Anutuac ama neñañguc gésigési ai héniacia memac imuac naléya ducñizac. Neñañ muru walac héniacia gési nénécmiaciguc ic embac tosara buña suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetcgia imi yei dimuhuc wammac? ¹⁸ Wañu ic solañanéñ añgégéñ titi mihicñimanéñ zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianzu imi enéñ zéma kápésic ic ienenéñ nanañ dimuaru nammu? ¹⁹ Imuac Anutuac ewa siñ tohoma zéra béra mihicñimu ienenéñ imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihicñi mihicñi miñina méñzé méñzéya qahac iwac muru qutungé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galeñgé énécmiwiñ?

¹ Sucginaiguc qeriawac galeñ ini ni momacnec qeriawac galeñ wawaña zéma Kristoac qenzen manzenéñ imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemanéñ niñ zénénéña neñ zéhinoc wañ énécmizua. ² Sucginaiguc Anutuac rama tuñ keczu imi galeñgé énécmimu. Zénañgéiguc qahac, néñ Anutuac ewa siñ méndacma eñañ siñginanéñ wañ énécmiyu inicgaleñ wañ énécmimu. Wañu soukiwa niñac hémbaoc wamma qahac, néñ welenéñ qeénécmiwiñ zé seliseli wamma memu. ³ Wañu niñkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wañ énécmimu, néñ rama tuñ ionac muru haka hiabia énézégic héngic kecmu. ⁴ Imuhuc wamma kecgic rama galeñ ionac kiwaginanéñ hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵ Ic qapé wiliña, ini imuhuyanec kua memegina niñtoho wañ énécmima moczonéñ yanda eñaocnec memaamuma haka iminéñ malekugina ésécnec héima

kecmu. Anutu imi séwi enen ic hazéc wañ énécmianzac, nén memaamuma kekec ionac imi ewa hiawac wañ énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgic naléya ducniyu meyac énécmimac. ⁷ Inén mia qeriyanéñ dongé énécmianzac imuac niñ niniñgina yéwéria imi moczoñ yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galeñgé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria miñinanén laion ésécneq cécgé énécmiman zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac.

⁹ Imuac i hazéc wammima ninzén ninzéngina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi enen acguc qenzen manzen imuhuyanec hiché énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Wañu ewa hiawac ai buña hénia hénia imuac miñina Anutu, eneya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niñac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inén mia nalé hotoñadac qenzen manzen mihicñima keczu ini eneyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac. ¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacnec!

Yaizéze ac tetcgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaña Siliwano ic kenhéi hahéiya qahac zéma niñmianzua inén méra néñu ac hotoña dac yomi oma zénañgé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héla wanzac imi héipuc wamma zézua imuac niñ ini ewa hia imuaru selianec nammu.

¹³ Babilon baec yandaiguc hénaríñ keczu ienen yaizézégina zézu. Wañu nuac ninzén ninzén naña Mareko acguc imuhuc énézézac.

¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne wañamuma ewa hia acgina zégic kenña wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenén he énécmimac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronén, neñañ Anutu zéma anjén titi miñina Yesu Kristoac kekec solañawac kuhanén nanjé néñu, ninzén ninzén nini késakeczin eeyaguc imi hénia imuhucyanec mihicni énécmiyu kesa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ² Anutu zéma neñañ Miñ Kewunina Yesuac hénia ninzu ninin kuaya qeqeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéñ onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac paken ac.

³ Eñeya edamuya zéma hiayanén neñañ héihéré nénécmiyec i niñmianzin ninin imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanén kekec zéma wawañ meme eeyaguc imuac buña moczon mihicni nénécmiyec. ⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siñ birianén wañ nénécmiyu haka onjiña kesa kerin imuac héñara mema Anutuac hénia téréyaiguc toroqewin niñac sisipac ac eñeña yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec. ⁵ Hénia imuac niñac mia ini séc mén seliseli wamma haka yomuhucyanén kekecginaiguc toroqemu; Ninzén ninzén gina qahaiguc wawañ meme hiabia, wawañ meme hiabia imuac qahaiguc ninin gina, ⁶ ninin gina imuac qahaiguc melanzi amuma kekec, melanzi amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec, ⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siñ, dacmuna siñ imuac qahaiguc goi héihéi wañamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸ Haka imuhucyanén onac muru hema emma heyu Miñ Kewunina Yesu Kristoac hénia kuaya qeqeya niñareñgéma kecmá gorosóna me aróna ménda wammu. ⁹ Ménén haka imuhucya ménda anjén tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Wañu ic imuhucya imi késpedesya bec zuacmimia wañec, néñ imi eluñ qeyu kecanzac. ¹⁰ Dacmuna hécna imuac

niñac séc mén ogicma seliseli wamma ai buñagina meseligimu. Imuhuc wañgic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicñitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néñ seligima kecmu. ¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neñañ miñ kewunina anjén titi miñina Yesu Kristo iwac héñgaleñ ama areña yanda hehe selia imuac naguya moczon auénécmiyu osiosiya qahac kereñdacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niñasarima ac héra deguc kesa keczu imuaru nan seligiac keczu, néñ ini haka imuac niñqelimu niñac nalé séc énézémañ zé ninzua. ¹³⁻¹⁴ Ni Miñ Kewuna Yesu Kristonén zéasari néñec séc séwi halina focdac hetecgémañ imi ninzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niñqelima kecmu niñac nimba sécgézac. ¹⁵ Wañu wai énécmima kemman imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niñqelimu niñac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyiñ suruc imi nemu surucdac mén ic ménén hiabianec areñgéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyiñ, néñ neñaoc kicninanéñ eñeña miñinawac hénia imi héñin imuac héipuc ic wamma énézéanzin. ¹⁷ Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa mén yomuhuc mayec. Mayu inén Mañgoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac nañ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi wañanzua. ¹⁸ Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boña téréyaiguc kecni kurumen igucnec hicñiyu neñaoc gezac ninanéñ niñin. ¹⁹ Wañu neñañ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niñni héra téngéñ wañanzac. Wañu ac iminén mia kifa ésécnec siñi tunuman qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgic ama gianjiyu ewa qeriginaiguc gianjianawac widi yanda Yesu imi éreyu mihicñimu. ²⁰ Wañu walac ac yomi niñyacgému, anduac ac

kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic ménj eneyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac. ²¹ Andiawac ara imi nalé ménjac ménj ic ménjac ewa siñ igucnec ménda mihicnjigic, néj uña téréyanéj tiléngé énécmiyu Anutu arunec ichéra ienenj zéhicñianjic.

2

Anutuac tilij tilij ic ikora zéma kiwi ic ikora.

¹ Néj ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tilij tilij ic ikora hicñjima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicñjima kecmu. Ienenj imi mebiri énécmimiacac buña suruc ikora imi élérnec mema sugcinaiguc érému. Ienenj imi enañ bonj héré meénécmiyec Miñ Kewu i qaecgéma focfoc mebiri énécmimiacac buña imi héré anjétimu. ² Wañu ienenj kaisero wañjic sasalanéj méndac énécmimu. Wañu ic ionac niñac ac hélawac hena imuac zébiri qébiri wammimu. ³ Kiwi ic ikora imi enej hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéj batucgé énécmima iwawaigina héré onagic wammu. Wañu tasé mihicñi énécmimiacac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wañu mebiri qebiriac kuhanéj gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

⁴ Anutunéj kua meme uña tosara késpedesic wañjic ionac késpedesicgina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumuñawac bawaguc gili énécmima siñi tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu kenkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵ Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera ⁷ ionac sac goigina héima galéngé énécmiyu kecgic, néj baecac hicñisai tosara Anutu eeya ménda héianjic ionac imi goigina ménda héima doku qaonj yanda mihicñi énécmiyec. ⁶ Wañu Sodom zéma Gomora ama arenja yanda imuac miñjina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalanj wandacgic haka iminéj hicñisai biria andiaiguc hamu ionac séséc wañec. ⁷ Wañu

ic solañ Lot imi hena ac qahac kecañjic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niñac réwéri mihicñjima keru imuacnec metecgé miyec. ⁸ Ic solañ inéj ionac sugcinaiguc kecma naléya naléya wawañ meme hena ac logilogiya imi kiwanéj hémma gezawanéj niñu ewa qeri solañ imi sisic waizalanjic opocañec. ⁹ Miñ Kewuninanéj imi niñtegicma ic embac solañ imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac. ¹⁰ Séwiac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ mañgoc wañ énécmimia wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melenj énécmimiacac hezac.

Imi enej mia bac yandi yandigina qahac déménggina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu. ¹¹ Néj kua meme uña ic imuhucya onogicma kucgina kunenj yanda sécgina ménj he énécmimia ienenj imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Wañu ienenj imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicnjigic wañ beric ésécnec iwawai ménda niñacgégic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicñianzu. ¹³ Wañu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicñjima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezélélénj wamma niñgic sécgéanzac. Iminéj mia zapi qeqegina zéma késpedesicgina wanzac. Ienenj imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré wañamuma nezélélénj wañanzu. ¹⁴ Kicgina imi kaiseronej sécgéma heyu késpedesic waimuac séc qahac wañu ic embac tosara qeri uñagina ménda seliseligia imi haléc wañ énécmianzu. Wañu ewa qeriginanéj seligiya hémbaoc haka efima wañanzu. Imi enej mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi enej hena dindiña imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naña Balamac* hena méndacma kenzu. Ic imi mia wawañ meme biriawac bonja niñac siña niñañec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miñ Kewunéj

* 2:15: Yud 1:11

donki yañ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéñ ic iwac haka sohohoya imuac neuñ héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéñ mihilangéyu kenha wañanzu ésécnec. Ionac niñac sinji tunumañ mézézéñgéyu hezac. ¹⁸ Ieneñ imi séwi eñeñawac ac eñomia lomma zéma haka soho sohoya wawaña ionac murunec waizalañ wamma néñgacma hahaya imi muñguc kaisero hakanéñ séwiac sinjiguc wamma haléc ac wañ énécmima ¹⁹ hulac énécmi hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néñ eñañ imi haka houhouyawac welenqege ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ic méñnéñ ménda ogicmac imi méñ ogiczac iwac welen qeçeya wammacac hezac. ²⁰ Ieneñ imi añañ titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néñgacma hamaguc muñguc haka iminéñ qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoñ biridacmac. ²¹ Héna solaña niñasarima zézé seli ac téréya mératéc buña énécmimia imi andé qezu ionac niñni biriçiria wañu duña melemma héna solaña ménda nimma kekera ionac niñni méñ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakeñ ac héla yominéñ ionac muru héla héizac. Kazu imi lolaña muñguc nemañ zé lilingéanzu. Wañu beric imi doku naecmaguc muñguc gizonjiguc kemma lumuc euma heanzu.

3

Miñ Kewunéñ lilingéma hamac.

¹ Kunuchécna, deguc kiwina méñ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi énécmimañ zé hénia yomuac mia meçeli énécmizua; ² Eneñ kua meme ic téréya ieneñ andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miñ Kewunina añañ titi miñinanéñ Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima kecmu niñac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niñselimu, nalé tetcgiaiguc zésiloloc

wañanzu imi eneñ hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miñ Kewu lilingéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néñ iwawai sasala baec hicñiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanzu eneñ imi Anutunéñ zéyu ackuazécya imuac niñac kurumeñnéñ becarunec hicñima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunéñnec mihicñiyecac hezac imi kilen eluñ unumac niñ wanzu. ⁶ Hénia imuac niñac becneç baec yomi dokunéñ luma hoturuyu humudacgic. ⁷ Wañu ackuazéc iminéñnec baec kurumeñ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ieneñ zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc gericac buña añañ tiérécmiyu mambéc hezaoc.

⁸ Kunuchécna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tausen éséc wañanzac, wañu yawuñ tausen imuac niñu ai meme momacguc tanec wañanzac imi eluñ ménda unumac. ⁹ Miñ Kewuac sisipac ac imi ic tosara eneñ nalé horugizac zéma niñanzu ésécnec ménda horugizac. Imi mia ini moczoñ ménda biridacma kenkeçma ewa meñeñ wandacmu niñac wamma nalé hereç béñzén mambéc wañ nénécmianzac. ¹⁰ Wañu Miñ Kewuac naléya imi kowu nene ésécnec éléñnec hamac. Nalé imuaru imi kurumeñ imi hétén yandaguc qacma aulangéma kendacmac. Wañu baec imi gericnéñ zeyu doku ésécnec wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac. ¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wañgic sécgémac? Wawañ meme téréya zéma haka eeyaguc keçma ¹² Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéñ zeyu kurumeñnéñ doku ésécnec hularu iwawai héhéña imi pépélisma madacmac. ¹³ Wañu neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumeñ qelia zéma baec qelia hicñimaoc niñ mambéc kecañiñ. Wañu baec imuaru imi haka solaña hezac.

¹⁴ Imuac kunuchécna ini iwawai

imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac kápésic solañ wamma luaeiguc wininimu niñac seliseli wamma kecmu. ¹⁵ Wañu Miñ Kewuninanéñ nalé horua bisiqatéñ wañ nénécmianzac haka iminéñ añgéñ titinina wañ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegic qañtegic haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec. ¹⁶ Wañu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wañu kiwiya tosara imi niñyacgéwiñ zé batucgéni hénia hiñgac hiñgara wanzac. Ic tosara niniñgina qahac zéma ménda seligima nanzu ieneñ kiwi tosara ésécnec zénimma sécgina ogicma hénia miñzima nimma eñaoc kápésic humumiawac mihicñianzu. ¹⁷ Imuac kunuchécna ini imi walac nindaczu imuac niñ tosara hénac ac qahac kecanzu ieneñ ac halécnéñ wañ énécmigic seligima namma imuacnec mama unuwac niñ galeñ mema kecmu. ¹⁸ Wañu Miñ Kewunina zéma añgéñ titi Miñina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma hénia niñni yandima kemmac. Edamuyanéñ deguc zéma nalé tetcgia qahac iwac muru hemac! Hélacnec.

1 Yohane

Kekecac ackuazéc.

¹ Kekecac ackuazéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neñañ gezac-ninanén niñañiñ, nimma kicninanén héñañiñ wañu hémma méraninanén késaosi wammianñiñ. ² Wañu kekec imi mewinini nénécmimia wañec, wañu kekec hémbénaña imi hémma héipucya wamma zéau énécmianziñ. Kekec imi mia Mañgocguc kerec. Keru Mañgocnéñ neñañ muru mewinini nénécmiyec. ³ Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbiñ niñac, nini kicninanén hémma gezacninanén momacnec niñañiñ imuac mia zéau énécmianziñ. Neñañ ala kekec imi Mañgoc zéma Naña, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴ Wañu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niñac oziñ.

⁵ Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmiziñ imi yomuhuc, Anutu imi asacmararañ, siñi imi iwac muru komodia mén ménda hezac. ⁶ Neñañ Anutuguc ala kekec kecziñ imuhuc zéma siñi qeriaiguc kenña wañanzñiguc neñañ imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanziñ. ⁷ I eñeyaoc asac mararañ qeriaiguc kecanzac imuac séc neñañ asac mararañ qeriaiguc kecanziñiguc neñañ imi neñaocnec ala kekec wañamuma kecni Naña Yesu Kristo iwac sacnéñ késpedesnina moczoñ zuac nénécmimac. ⁸ Neñañ késpedesnina qahac zéziñiguc neñaocnec ikoc wañamuziñ, imuac niñac ackuazéc héla imi ewa qerininaiguc ménda he nénécmizac. ⁹ Késpedesnina zé auziñiguc, Anutu, méñzé méñzéya qahac, solaña miñinanén késpedesnina waima birianina moczoñ zuac sorocgé nénécmimac. ¹⁰ Wañu neñañ késpedes ménda wañanziñ zéziñiguc, Anutuac ikora zémiziñ. Wañu iwac ackuazéc imi ewa qerininaiguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

¹ Nambérac soroc hécna, ini késpedes ménda wammu niñac kiwi yomi o énécmizua. Wañu mén késpedes wammaciguc, neñañ héipuc ic saiwa wañ nénécmima zéanzac imi Mañgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaña miñina. ² Inén mia neñañ késpedes niñac doenina memañ zé séwiya wai nénécmiyec. Wañu imi nonac sac qahac, néñ baec séc ic embac momac yanda neñañ niñac imuhuc wañec. ³ Neñañ iwac héna ac tohoma wañanzñiguc haka imi hémma i nim-mianziñ imi niñ asarianziñ. ⁴ Ic méñnéñ ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Wañu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac. ⁵ Ic méñnéñ mén iwac ackuazéc tohoma kecanzaciguc, Anutuac goi héihénén iwac ewa qeriaiguc hélacnec solañanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziñ imi niñasarianziñ. ⁶ Méñnéñ mén iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminén Yesu wañec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buña ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niñanzu imi mia. ⁸ Siñi imi kemmanec keru, asac mararañ héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sugginaiguc hicñi asariyu héñiac héñanzua. Imuac niñ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méñgucnec o énécmizua. ⁹ Méñnéñ mén asac mararañ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminén asac mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéñ hema wammiyu érec étéñ wammacac séc qahac. ¹¹ Wañu mén alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc kenña wañanzac imuac niñ siñinén kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda niñzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac késpedesgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia

kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Maṅgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niṅa kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miṅina imi ogicgic hénia imuac niṅac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécnna ini Maṅgoc nimmizu hénia imuac niṅac kiwi yomi o énécmizua. Maṅgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niṅac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc waṅu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc naṅu Biria miṅina ogicgic, hénia imuac niṅa kiwi yomi oénécmizua.

Baecac iwawai niṅac siṅ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méṅnéṅ méṅ baecac goi héihéi waṅ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niṅ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoṅ séwiac siṅ, kicac siṅ zéma iwawai késa keczu me waṅanzu imuac séwi eṅeṅ wanzac. Waṅu imi moczoṅ Maṅgocarunec qahac, néṅ baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siṅ imi qahac wammac, néṅ méṅnéṅ méṅ Anutuac ackuazéc tohoma keczac iminéṅ tetcgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécnna nalé yomi imi nalé tetcgia. Kristoac hazéc hamacac niṅ zézéya imi niṅgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niṅ nalé tetcgia wanzac imi niṅasariziṅ. ¹⁹ I eneṅ nonarunec hicṅima keṅgic. Néṅ nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Waṅu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héṅtegicbiṅ niṅac waima keṅgic. ²⁰ Téréya miṅinanéṅ ini Uṅa Téréya haléc ésécnec qocgé énécmiyu megic. Imuac niṅac ini moczoṅ niniṅginaguc wanzu. ²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi oénécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néṅ ini imi ackuazéc héla imi niṅtegicgic, waṅu ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicṅianzac imuac niṅ kiwi yomi oénécmizua. ²² Mérénéṅ ic ikora? Méṅ

Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic imuhucyanéṅ Kristoac hazéc héla. Inéṅ Maṅgoc zéma naṅa qaecgé érécmianzac. ²³ Méṅ Naṅa imi ménda ninzénégzac iwaru Maṅgocya qahac, néṅ méṅ Naṅa imi ninzénégzac inéṅ Maṅgocyaquc keczac. ²⁴ Hénia igucnec iwawai gezacginanéṅ niṅgicac niṅgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niṅtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naṅa zéma Maṅgoc qerigiraiguc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inéṅ waṅ nénécmiyec imi kekec hémbénaṅa nénécmimiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc waṅ énécmianzu ionac niṅa imuhuc oénécmizua. ²⁷ Ini iwarunec Uṅa téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc méṅnéṅ ku énécmimacac niṅ wambunec? Iwac Uṅa téréyawac halécnéṅ météré énécmimia iminéṅ iwawai moczoṅ ku énécmimac. Uṅawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac eneṅ ku énécmianzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécnna deguc iwac qeriaiguc kecgic Yesunéṅ wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa bénzénṅ wambiṅ. ²⁹ I solaṅa miṅina waṅanzac imi ninzuiguc ic méṅ solaṅa waṅu hémma iwarunec hicṅizac imi nimmu.

3

¹ Ninzu! Kurumeṅ Maṅgocnéṅ Anutuac nambérac hécnna zé nénécmimanṅ zé goi héihéi dimuhucya waṅ nécnécmiyec! Waṅu nini imuhuc mia kecziṅ. Waṅu baec ic embac ieneṅ i ménda héṅtegicanzu, hénia imuac niṅ nini acguc ménda ninic tegicanzu. ² Soroc hécnna neṅaṅ deguc imi Anutuac nambérac héra kecziṅ. Bian dimuhuc kecbiṅ imi ménda hicṅi asarizac. Waṅu inéṅ wininiyu neṅaṅ iwac kekec tanera hezac séc hémbiṅ imuac niṅ neṅaṅ iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbiṅ imi ninziṅ. ³ Méṅnéṅ méṅ eṅeya ewa qerianéṅ kekec imuac mambéc kecanzac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eṅeya météré amuanzac.

⁴ Méjnéj méj kápésic wañanzac imi héna ac logianzac. Képésic imi héna acac sigisigiya. ⁵ Wañu Inéj kápésicnina nonagicmañ zé wininiyec imi ini ninzu. Wañu iwaru kápésic méj ménda hemizac. ⁶ Méj iwac qeriaiguc kecanzac iminéj kápésic ménda wañanzac. Méj kápésic wañanzac iminéj i méj ménda hémma nimmima keczac. ⁷ Nambérac hécna méjac méj ménda waigic, ikoc wañ énécmiwac niñac. Haka dindiña wañanzac iminéj i solaña keczac séc solañanec kecanzac. ⁸ Biriá miñinanéj hénihéniya igucnec kápésic wamma hama kerec. Imuac niñ méj kápésic wañanzac imi Biriá miñina iwarunec. Anutuac Naña inéj Biriá miñinawac ai imi mebirimañ zé wininiyec. ⁹ Méjnéj méj Anutu arunec hicñima keczac imi Anutuac ac gocmianéj iwac qeriaiguc hekeru kápésic ménda wañanzac. Anutu arunec hicñima keczac imuac niñac kápésic wamma kecmacac séc qahac. ¹⁰ Anutuac nambérac me Biriá miñinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicñi asariyu niñanzin; Méj haka dindiña ménda wanzac imi Anutu arunec qahac. Méj alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi wañamuwiñ.

¹¹ Ackuazéc yomi ini hénihénia igucnec nimma keczu; Goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Kainac haka ésécnec ménda wañgic. Inéj Biriá miñinawac buña kecma munaya qeyu humuyec. Wañu némac niñ qehumuyec? Eñeya wawañ meme biriá, wañu munayawac wawañ meme imi hiabia wañu nimbupuc nimma qehumuyec. ¹³ Dacmuna hécna zéma embac nauñhéca, ini baecac ic embac enej mézétiti wañ énécmigic ménda aurimu. ¹⁴ Neñañ goi héihéi wañamuanzin imuac mia nini humuc waima kecec qeriaiguc kerezin imi ninzin. Méj tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanzac. ¹⁵ Méj dacmuna héra me nauñhéra goigina ménda héianzac imi ic qeqe. Wañu ic qeqe iwac qeriaiguc kecec hémbénaña ménda hemizac imi ini ninzu. ¹⁶ Yesu Kristonéj

neñañ niñac wamma kekecyá waiyec. Wañu neñañ goi héihéi héla imi ninzin. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac. ¹⁷ Ic méjnéj baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzén ninzén dacmuna méjnéj iwawai méj niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéj dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸ Nambérac hécna ac me eze-lañnéj sac qahac, wawañ meme zéma ewa qeri hélanéj goi héihéi wañamuwiñ.

¹⁹ Imuhuc wambiníguc neñañ ackuazéc héla imuaru qékétama keczin imi asariyu nimbin. Wañu Anutuac wésiaiguc ewa qerinina meseligima qeri bénzén kecbin. ²⁰ Ewa qerininanéj kápésic ninaguc zénénec mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéj ic neñañ qerininawac séc qahac, Inéj séc méj kecma iwawai moczon nindacanzac. ²¹ Kokoc soroc hécna qerininanéj kápésic ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzén kecbin. ²² Wañu iwac héna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanní, Inéj zéwelec welecnina nimma melenju iwawai moczon hia mewin. ²³ Iwac héna ac imi yomuhuc; Naña Yesuac qara ninzéngéma héna ac Inéj nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wañamuwiñ. ²⁴ Ic embac enej iwac héna tohozu ieneñ iwac qeriaiguc keczu, wañu ionac qeriginaiguc Inéj keczac. Uña Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéj zéasariyu neñañ qerinaiguc Inéj keczac imi niñanzin.

4

Uña hia me uña biriá imi gésima héntegicma nimbin.

¹ Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñima keczu. Imuac niñ uña moczonnec ménda ninzéngému. Uña imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgémañ zé ala batuc wañ énécmimu. ² Anutuac Uña imi yomuhuciguc ninjegicmu; Uñaya uñaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec imi ninzénagéanzac iminéj Anutu arunec hahaya wanzu. ³ Wañu uña méjnéj

mén Yesu ménda ninzénégzac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc bonawac uña. Hamac zéyu ninjic Kristoac hazéra imi mia. Wañu imi bec baeciguc hicñima keczac. ⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inén mén baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niñac enej hazéc hécgina unuma onogiczu. ⁵ Ieneñ imi baec igucnec, imuac niñ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ieneñ ac imi nimma tohoanzu. ⁶ Neñañ mia Anutuac buña, imuac niñ mén Anutu ninzac inén acnina niñanzac, néñ mén Anutu arunec qahac inén acnina ménda niñanzac. Ackuazéc hélawac uña me ikocac uña imi hénia imuhuciguc héñtegicanziñ.

⁷ Kokoc soroc hécna neñañ goi héihéi wañamuwiñ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niñac mén goi héihéi wañ énécmianzac inén Anutu arunec hicñima kecma Anutu ninzénéganzac. ⁸ Anutu eñeyaoc imi goi héihéiac miñina, imuac niñac goi héihéi ménda wañ énécmianzac inén Anutu ménda ninzac. ⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicñiyec; Anutunén Naña momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neñañ iwarunec kecec héla mema kecbiñ niñac. ¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neñaoc Anutu goi héihéi wammiiñ imi qahac, Anutu eñeyaoc goi héihéi wañ nénécmima neñañ képésicnina mulu memac niñac Naña méliyu mayec. ¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunén imuhuciguc goi héihéi wañ nénécmiyec, imuac niñ imuhucyanec neñañ goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Ic méñnéñ mén Anutu ménda héñec, néñ goi héihéi wañamuwiñiguc Anutu I eñeyaoc neñañ ewa qerinaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianén neñañ qerinaiguc solañanima hemac.

¹³ Inén Iwac Uñaya nénécmiyec imuac niñ Inén neñañ qerinaiguc, neñañ iwac qeriaiguc kecamuanziñ imi ninziñ. ¹⁴ Mañgocnéñ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niñ Naña méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma zéziñ. ¹⁵ Méñnéñ Yesuac niña Anutuac

Naña zéma nimmiyu Anutunén iwac qeriaiguc, inén Anutuac qeriaiguc kecamumaoc. ¹⁶ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neñañ muru hezac imi hémma ninzénégema keczñ.

Anutu imi goi héihéiac miñina, mén goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunén iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinén neñañ sucninaiguc solañanimac. Wañu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecya ésécnec kecanziñ imuac niñ gésigési nalé yandaiguc bénzén nambiñ. ¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Wañu goi héihéi hélanén bac yandi yandi imi nesiyu keñanzac. Némac niñ, bac yandi yandi iminén bakia zérabéracguc imuac buña, ic mén bac yandi yandi wañanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solañanima kecanzac. ¹⁹ Inén goi héihéi walac wañ nénécmiyec imuac niñac neñañ goi héihéi wañamuwiñ. ²⁰ Méñnéñ ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauñ dacmuna héra mézétiti wañ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniñ, mén nauñ dacmuna héra kicnéñ inic inira ionac goi héihéi ménda wañ énécmianzac imi enej Anutu ménda héhéña imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹ Inén zézé seli ac yomi nénécmiyec; Mén Anutu goi héihéi wammianzac iminén nauñ dacmuna héra goi héihéi kileñ wañ énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naña.

¹ Méñnéñ mén Yesu imi Kristo zéma ninzénégzac, inén Anutu arunec hicñima keczac. Wañu ic méñnéñ mén Mañgoc goi héihéi wammianzac inén iwac naña momacnec goi héihéi wammianzac. ² Neñañ Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi wañ énécmianziñ imi asariyu niñanzñ. ³ Anutuac zézé seli ac tohoanziñ haka iminén mia Anutu goi héihéi wammianziñ wawañ meme imi mia wanzac. Wañu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴ Mén Anutu arunec hicñiyec imi baecac ala

batuc qema ogicanzac. Wañu baecac ala batuc qema ogicanziñ ogicogic imuac kuha imi ninzén ninzénina. ⁵ Ic mén Yesu imi Anutuac Naña zéma ninzéngezac i qahac zéwiñ nec mérénén baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néñ doku zéma sac igucnec hayec. Uña Téréya, ackuazéc héla zézéac miñina wanzac imuac niñac Uña téréyanén héipucya wanzac. ⁷ Imuac niñ haréwéc néñ héipuc wamma zéanzu. ⁸ Imi mia Uña Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminén momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹ Neñañ ic embac onac héipuc ac imi ninzéngezanzñ, wañu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunén nañawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominén Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰ Mén Anutuac Naña ninzéngezanzac inén héipuc imi eñeya qeriaiguc késa kecanzac. Wañu mén Anutu ménda ninzéngezanzac inén Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac niñ, inén mia héipuc Anutunén Iwac Nañawac wañec imi ménda ninzéngezanzac imuac niñ imuhuc zézua. ¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunén kekec hémbénaña nénécmiyec wañu kekec hémbénaña imi Iwac Nañawac qeriaiguc hezac. ¹² Ménén Nañaguc keczac iminén kekec hémbénaña mema kecanzac. Ménén Anutuac Naña ménda késama kecanzac iminén kekec hémbénaña imi ménda késa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénaña imi he énécmizac imi niñtegicmu niñac ic embac Anutuac naña Yesuac qara ninzéngezu onac mia kiwi yomi oénécmizua. ¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc ninzéngeña ewa déñ wamma kecanziñ; Iwac ewa siñ tohoma iwawai ménac mén qesimiwiñ imi hia niñ nénécmidacmac. ¹⁵ Inén niñ nénécmianzac imi ninzéniguc iwawai ménac mén welecmianziñ imi bec nénécmizac imi ninziñ.

¹⁶ Ic ménén alaya ménén képésic humucac buña séc ménda wawaña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac

niñac wamma Anutuaru welecmimac. Képésira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunén kekec héla mimac. Képésic humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmimu niñac ménda zézua. ¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ képésic wanzac, néñ képésic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Mén Anutu arunec hicñiyec inén képésic ménda wañanzac imi nini ninziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inén héngalen wammiyu Biria miñinanén ménda késa osi wammimac. ¹⁹ Neñañ imi Anutu arunec hicñima keczñ, néñ baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc kecanzu imi neñañ ninziñ. ²⁰ Anutuac Naña mama hama niñtegic qñtegic nénécmiyu neñañ ac héla miñina imi nimmima iwac qeriaiguc kecanziñ. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanziñ. Wañu Yesu Kristo inén Anutu héla zéma kekec hémbénaña keczac. ²¹ Nambérac hécna héngalen wañamuma banarawac ireha igucnec néngacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galeñ neñ Miñ Kewuac gésimimia embac neñgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neñ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañ énécmianzua, wañu neñ sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi wañ énécmianzu. ² Imi mia neñañ qerininaiguc hema neñañguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niñac mia imuhuc wañanzin. ³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenéh Mañgocnina Anutu zéma iwac Naña Yesu Kristo iorrunec mama neñañguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécga tosanéh Kurumeñ Mañgocnéñ nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc kenha wañanzu imi inicma ségiségi yanda wañanzua. ⁵ Embac yanda, neñ zéseli génzua, goi héihéi wañamuwin. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogénzua, néñ imi hénihénia igucnec kesa kecanzin imuac mia ogénzua. ⁶ Neñañ iwac héna ac imi tohoma kecbin iminéh mia goi héihéi wanzac. Iwac héna ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niñanzu séciguc goi héihéi wañamumu. ⁷ Ikoc ic sasalanéh baec séc kemma keczu. Imi eneñ Yesu Kristonéh baec ic héla wamma mayec imi qaecgéanzu. Wañu imuhucyanéh ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu. ⁸ Imuac niñ ini galeñ meamumu, aininawac héla imi sohowac niñac. Ménda sohayu imuac bakia séciguc memu. ⁹ Méñnéñ méñ ogicma walac kemma Kristonéh ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecancac iminéh Anutuguc ménda kecancac. Wañu méñnéñ méñ imuac qeriaiguc kecancac iminéh Mañgoc zéma Naña iriguc keczac. ¹⁰ Méñnéñ méñ pakeñ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méñ ménda ézému. ¹¹ Méñnéñ méñ

yaizézégina zémac imi ic iminéh ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetcgiaawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omanac séc, néñ kiwiiguc kirifinéñ ménda oman zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanéh neñañ ewa qerinina kuaya qemac niñac ni nenaoc hama musuqece wamma énézéman zé wanzua. ¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méñac nambérac héra ieneñ yaizézéga zégénzu.

3 Yohane

Yaizéze ac.

¹ Qeria galeñ neñ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañgəñanzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

² Kokoc sorocna, uñaganéñ hiabi-anec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmizua. ³ Dacmuna hécna ieneñ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc keñha wañanzañ zégic nimma ségiségi yanda wañi. ⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc keñha wañanzu iminéñ nuac ségiségina yanda wañu, ségiségi méñnéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécga keñkésa hakésaga qahac haka héla wañ énécmianzañ. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzañ ionaru imi séc méñ ogicma imuhuc wañ énécmianzañ. ⁶ Ieneñ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geñ imuhucyanec Anutuac ewa siñac séciguc imi méli énécmina kemmu. ⁷ Némac niñ, ieneñ imi Miñ Kewuac qara niñac wamma keñgic, ic enia ieneñ iwawai méñ ménda énécmigic meanzu. ⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héié nécmiwiñ. Imuhuc wamma neñawu ackuazéc héla imuac aiya momac-nec mewin.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wañu Diotrefe iwac imi qahac, inéñ kuneñgina keçmañac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzañ. ¹⁰ Imuac niñac ni hamañguc i haka biria wañanzañ imi énézéwa hémmu. Inéñ ac biria zéma nonac niñ ac sicsaocya zéné nécmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna

hécnina ac qeçe wamma ménda héihéré énécmianzañ. Wañu muñguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiñ zé wañgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé suggina igucnec nesi énécmiyu séñgañgeñ maanzu.

¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéseña. Méñnéñ méñ haka hiabia wañanzañ iminéñ Anutuac murunec. Wañu méñnéñ méñ haka biria wañanzañ iminéñ Anutu méndagucnec héñec. ¹² Wañu néwécgeña ic embac ieneñ Demetirioac nañgémima héipuc ac zéanzu. Wañu ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianzañ. Wañu nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianzañ. Wañu gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec wanzac imi ninzañ.

Tetecgiawac yaizéze ac.

¹³ Ni guac ac sasala méñ zéman zé ninzua, néñ kiwiiguc kirifi zéma dokuyanéñ ménda oman zé wanzua. ¹⁴ Néwécgeña, ni nenaoc focdac gémmañac zé wanzua imuac musu qeçe wañamuma eminimbic. ¹⁵ Luaenéñ guac muru hemac. Ala sasalanéñ yaizézeğa zégic owa hazac. Geñ kuana mema alahécna yaizézeğina qacgina séc qacma énézébésémañ.

Yuda

Yaizézé ac.

¹ Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanén, Anutu maṅgocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niṅ wamma héngalen waṅ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. ² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siṅa imi kindindiṅnec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochéna késpedes igucnec nénépésiyu neṅaṅ momac yanda késa kecziṅ aṅgén titinina imuac mia kiwi oénécmimaṅ zé ewa siṅna ogicma waṅ néṅu seliseli wamma keru. Yesu imi ic téréya neṅaṅ niṅac hatac momacgucnec metecgédacma ninzéh ninzéh mihicṅi nénécmiyec. Imuac niṅ ninzéh ninzéh imuaru naṅselimu niṅac meme seli ac oénécmimaṅac hezac zéma niṅi. ⁴ Hénia imi sugginaiguc ic tosara éléh keremma kecṅic ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niṅgési waṅ énécmimuac niṅ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi eneṅ ewa hiaya melenṅic kaiseroac buṅa waṅaṅzac. Imuhuc wamma ieneṅ imi momacguc kekera Miṅ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néṅ niniṅgina héiqeli énécmimaṅ zé wanzua. Becnec Miṅ Kewuninanén Israel ic tuṅ Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néṅ andiaiguc ara ménda ninzéhégic imi unudarec. ⁶ Waṅu kua meme uṅahéra[✧] tosara nanaṅgina séciguc ménda naṅkecma tatacṅina waima kecṅic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac

séc tacmu niṅac heheseli qatéénécmima siṅi tunumaṅ yandaiguc onoporecac keczu. ⁷ Waṅu Sodom zéma Gomora^{*} zéma ama lelec lelec tacma keṅec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siṅ hénia méṅac[†] wamma méndacma keṅic geric hémbénaṅanéṅ naec énécmima kawéya qeyu sésécac naṅaṅzac.

⁸ Waṅu ic sugginaiguc éléh haréma keczu ieneṅ imuhucnec gauguc héhéṅ tanec kecma séwiginanéṅ haka biria wamma miṅ kewugina qahac tanec kecma qac buṅa téréya edamuya imi zébirianzu. ⁹ Kua meme uṅa kiwagina Mikael iminéṅ Moseac qamora niṅac Biria miṅinaguc héré héré amuma zéqeqetali waṅoc. Imuhuc wamma Biria miṅinawac zébiri wammimaṅ zé niṅu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miṅ kewunén ac zégémmac. ¹⁰ Néṅ ic yomi eneṅ iwawai imuac me imuac hénia ménda niṅasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Waṅu haséṅ waṅ ésécnec ménda niṅgésima séwiac siṅ méndacma birianzu. ¹¹ Ieneṅ Kainac hénac[‡] méndacanzu, waṅu soukiwa niṅac wamma Balamac haka[§] waṅsoho sohoya mihicṅiwiṅ zé usuṅnec keṅanzu. Waṅu Korawac ac qeṅe hakaiguc^{**} mebiru amuanzu. Imuac niṅac imi eneṅ saecṅinaguc! ¹² Ic ieneṅ onaru toroṅe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezéléléh wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecṅina tanec imi rama galen enaṅ séwagina sac galenṅé amuanzu imuhucya, hosusu mén luhucnéṅ mihilaṅgéyu kia qahac en hama keṅanzac imuhucya, waṅu ic hésa humuma humudaru zaliacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuṅ mihicṅianzac imuhucya ésécnec. ¹³ Konduṅ temboṅa geriwiguc tanec

✧ **1:6:** Hén 6:2 * **1:7:** Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miṅ Kewunén ic embac ionac késpedes niṅac ama areṅa yanda yomi gericnéṅ odarec. † **1:7:** Icnéṅ ic alayaguc kaisero waṅṅic imuac zézéya. ‡ **1:11:** Kainac hénac; Inéṅ nimbupuc wamma munia qehumuyec. § **1:11:** Balam imi Israel ic ionac saec ac zémaṅ zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Waṅu inéṅ waṅ énécmiyu Israel ic ieneṅ Anutu ewa hélacnec ménda welen qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Waṅu Yesuac naléiguc imi hénac acac kiwi ic tosananéṅ Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac waṅ énécmiyec zéma ku énécmianṅic. ** **1:11:** Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereṅnec sac Anutuac ai ic keczaoc? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

gamugina héndéj qéndemma sépécgéanzu imuhucya, sikilao héna sigima kenkenja imuhucya, sinj tunumanj nalé tetcgia qahac hezac iminéj ionac buja wanzac.

¹⁴ Adamwac sac kitichéra hicnima hama kecgic hicnisi arenhéra 7 wanec nalé imuaru Enoko hicniyec wanu inéj mia ic biria imuhucya ionac mia bianjac ara yomuhuc zéyec. Héngic, Minj Kewu imi ic téréya tausenja tausenja ionac suginaiguc namma mayec. ¹⁵ Inéj icya icya ninjésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma képésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéruguc imuhucyawac képésic ginaguc zéma zétecgé énécmimanj zé mayec. ¹⁶ Ic imuhucya ienenj imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac sinj méndacma kuayanéj tétéc qeqe ac zéma imuac me imuac memanj zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

¹⁷ Ala sorochécna ini mia Minj Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ienenj walac ac énézégic imuac ninjqlima kecmu. ¹⁸ Ienenj yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ienenj hicnima séwiac sinj ninjac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹ Ic imuhucyanéj mia onarunec méndéj amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu. ²⁰ Ala sorochécna ini mia ninzénj ninzénj téréya téngénj imuac qahaiguc enanj kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uña téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galénjé amumu. Wanju Yesu Kristoac wésé nininawac wamma mambéc kecgic kekec hémbénañaguc onagicma keremmac. ²² Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé ninin wanj énécmimu. ²³ Wanju tosia imi geric bélanja igucnec qétak metecgé énécmimu, néj séwiginawac sinj birianéj mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéngina hiriyu wésé ninin wanj énécmimu.

Zéwelecwelec ac zéma mepé qepési ac.

²⁴ Héngalenj wanj énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc képésic solanj zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵ neñanj anjénj titi minjina Anutu momacguc keczac iwac muru mia minj kewunina Yesu Kristoac ninjac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buja zéma qac buja yandanéj nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wanju nalé tetcgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Ac Saᅇa

Yaizéé ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicᅇi hicᅇiyawac ara, imi mia Anutunéᅇ haka tosara nalé ménda horugiyu foc-dac hicᅇimacac heyec imi welenᅇ qeᅇe ichéra énézéyu hémmu niᅇac welenᅇ qeᅇe icya Yohaneac muru kua meme uᅇaya mélimiyu zéhicᅇiyec. ² Waᅇu Yohanenéᅇ Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eᅇeyaoc kiwanéᅇ héᅇec imi moczoᅇ ninzéᅇgéma zéhicᅇiyec. ³ Waᅇu bianᅇac ara yomi olommu ienenᅇ zéma gezacᅇinanéᅇ nimmu ienenᅇ zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ienenᅇ moczoᅇ mériaᅇᅇinaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanzac imuac mia.

⁴ (4a) Yohanenéᅇ Asia baeciguc Yesuac hénaoriᅇ tuᅇa tuᅇa 7 keczu onac muru oéncmizua. Kerecac keczac waᅇu bianᅇguc hamac iwarunec zéma uᅇa 7 Anutuac duᅇ tatac wésiaiguc kecanzu ionarunec zéma ⁵ (5a) héipuc ic ménzé ménzéya qahac kecma humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galeᅇgina waᅇec Yesu Kristo iwarunec, (4b) goi héihéi zéma luaenéᅇ he énécmimac niᅇ wanzua. (5b) Waᅇu siᅇ niᅇnéncmima eᅇeya sacya imuac kuhanéᅇ képésicnina igucnec hulac nénécmima ⁶ maᅇgocya Anutuac niᅇ wamma héᅇgaleᅇ ama areᅇa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buᅇa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéᅇ nalé teteᅇgia qahac hemac niᅇ wanzua. Hélaᅇnec! ⁷ Niᅇzu, inéᅇ hosusu qahaiguc hamac. Waᅇu icya icya ienenᅇ kicᅇinanéᅇ hémmu. Waᅇu luacnéᅇ néᅇic ienenᅇ momacnec hémmu. Waᅇu ic embac tuᅇa tuᅇa baec séc keczu ienenᅇ iwac niᅇac zésiactmu. O, imi hélaᅇnec!

⁸ Miᅇ Kewunina Anutu zézacnéᅇ; Ni imi hénihénia zéma teteᅇgia,* becnec kerec, deguc keczac, waᅇu bianᅇguc hamac,

medac medac wandac wandac miᅇina imi mia.

Kristo winini miyu héᅇec.

⁹ Yohane neᅇ imi onac ninzéᅇ ninzéᅇiguc dacmunagina. Waᅇu Yesuac qezenᅇ manzenᅇ zéma héᅇgaleᅇ ama areᅇa yandaya zéma bisiqatéᅇ imuac iniguc momacnec toroᅇema kecanzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niᅇac wamma konduᅇ baec komoc méᅇ Patimoiguc nopocᅇic keri. ¹⁰ Waᅇu Miᅇ Kewuac yacyac nalé† imuaru uᅇa téréyawac qeriaiguc kecha andénaiguc ac yanda méᅇ témuᅇ hétéᅇ imuhucya hicᅇiyu ac ewa méᅇ yomuhuc niᅇi. ¹¹ Gi némac héᅇzaᅇ imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama areᅇiguc Yesuac hénaoriᅇ tuᅇa tuᅇa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézéyec i hémmaᅇ zé liliᅇgéyi. Liliᅇgéma kendol 7 imi imuac tatara golinéᅇ memeyaguc naᅇᅇic héᅇi. ¹³ Kendol tatara imuac sugcinaiguc méᅇ icac naᅇa tanecnéᅇ séwi usuya horua mama héna teteᅇgiaiguc hérehéya imi héima bac tétéraiguc rikūᅇ golinéᅇ memeya maᅇkepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yaᅇ merawa zucya zéma tasétasé ésécnec lalac-lalac waᅇu kiwa imi geric bélaᅇ ésécnec waᅇec. ¹⁵ Héna héréra imi aiᅇ gericiguc zema asoᅇ qilic qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécnec, waᅇu ac ewaya imi doku dunduᅇ hétéᅇa ésécnec. ¹⁶ Méraya héiyaiguc imi sikilu 7 heyec. Waᅇu kua kifana igucnec imi sou zéra qizilic méᅇ bawa andia zéragucnec mama naᅇec. Waᅇu kic tanera imi mia kaiwe selianec qeanzac ésécnec.

¹⁷ Ni tanera imuhuc hémma tendiᅇgéma iwac héniaiguc humuc ésécnec heyi. Hewa méria héiyaᅇnéᅇ qacnaiguc haima yomuhuc nézéyec, gi bacga ménda yandiyu, ni imi hénihénia zéma teteᅇgia.‡

¹⁸ Niᅇzaᅇ, ni becnec humuyi, néᅇ deguc kic qeli kecanzua. Niᅇzaᅇ, degucmuacnec nalé teteᅇgia qahac kecma humuc zéma humumia ionac baec dumuᅇa imuac

* **1:8:** Girik aciguc; Alfa zéma Omega. † **1:10:** Sonda. ‡ **1:17:** Yuda ic tuᅇ méᅇ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

nagugirawac wétéya imi neŋ késa kecanzua. ¹⁹ Imuac iwawai hénzanŋ imi owésémaŋ imi mia deguc hicŋi keczac imi zéma bianŋuc hicŋimac imuac hakaya. ²⁰ Bec hénzanŋ imi mia mérana héiyaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tatara golinéŋ memeya 7, Waŋu ac saŋa imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hénaořiŋ tuŋa tuŋa 7 ionac kua meme uŋa§ hécgina, kifa tatara 7 imi hénaořiŋ tuŋa tuŋa 7 imi mia.

2

Efeso hénaořiŋ ionac gezac qézéŋ ac.

¹ Efeso hénaořiŋ kua meme uŋagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héiyanéŋ késa namma kifa tatara golinéŋ memeya 7 imuac sugcinaiguc keŋha waŋanzac inéŋ mia yomuhuc zézac; ² Ni wawaŋ memega zéma aiga zéma nanaŋ seliga imi ninzua. Waŋu geŋ ic biria bisiqatéŋ ménda waŋ énécmianzanŋ imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéanzu, néŋ Yesuac Méliméli ic héla qahac ionac ikocginawac hénia meaunec imi zéma, ³ nuac qacna niŋac bisiqatéŋ wamma nanŋselima kucmama ménda waŋnec imi ninzua. ⁴ Waŋu guac zémindiŋi qemindiŋi ac méŋ hezac imi yomuhuc; Walac siŋna hegéŋec imi waina mayec. ⁵ Imuac nanaŋga dimuacnec mama guyec imi niŋtegicma qeriga melemma wawaŋ memega walac hegéŋec imi muŋguc wammanec kecbésémaŋ. Qerigina ménda melenŋic, neŋ focdac guac hama kifaga imi nanaŋa igucnec metecgéwa kemmac. ⁶ Waŋu haka hiabia méŋ hegénzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézéga tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac. ⁷ Gezacyagucnéŋ Uŋa téréyanéŋ hénaořiŋ tuŋa tuŋa ionac ac énézézac imi nimmac. Méŋ meseligimac imi kekecac ic hésa Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla gocmia miwa nemac.

Smirna hénaořiŋ onac gezac qézéŋ ac.

⁸ Waŋu Smirna hénaořiŋ ionac kua meme uŋagina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetecgia miŋina humuyec, néŋ qelima kecanzac inéŋ zézac. ⁹ Qenzeŋ manzeŋ zéma maqeqeya wamma kecanzanŋ imi ninzua néŋ gi mériaŋgaguc. Waŋu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri waŋgézanzu imi eneŋ Yuda ic téngéŋ qahac, néŋ Biria miŋinawac hénaořiŋ wanzu. ¹⁰ Gi zéra waiya hicŋigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémaŋ. Ninzanŋ kecma Biria miŋinanéŋ sugcinaiguc tosara manam batuc mihicŋi énécmimaŋ zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihicŋimu. Waŋu geŋ mia keŋqe haqeya qahac ninzéŋgémanec kecma humuciguc kerembésémaŋ. Imuhuc wanna neŋ kekecac ic kewu opoc héigémmanŋ. ¹¹ Gezacyagucnéŋ uŋa téréyanéŋ hénaořiŋ tuŋa tuŋa onac ac énézézac imi niŋtohomac. Méŋ imi ogicmac imi humuc qété éréhéc* imi ménda hama mebirimac.

Pegamo hénaořiŋ ionac gezac qézéŋ ac.

¹² Waŋu kua meme uŋagina† Pegamo hénaořiŋguc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic néwéc néwéc hemimia késa kecanzac inéŋ ac yomuhuc zézac; ¹³ Gi ama areŋa yanda dimia kecanzanŋ imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miŋinawac ic kewu tatacya hezac. Néŋ gi qac bujana selianec késa kecma héipuc icna keŋhéi hahéiya qahac Antipasi i Biria miŋina néŋ kecanzac imuaru sugcinaiguc qegic humuyec. Waŋu nalé imuaru ninzéŋgé nénéŋa imi ménda qaecgéneŋ. ¹⁴ Néŋ mindi qindiŋ ac éréhécdac zégémmanŋ zé wanzua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac* pakeŋ ac késama kecanzu imi eneŋ giguc keczu. Balam inéŋ Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bétac hai énécmiyu banjarawac ireha lémbaŋ haimimia imi nema kaisero haka waŋŋic. ¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneŋ Nikolawac ic tuŋa

§ 1:20: Pasto ionac niŋac imuhuc zéyec. * 2:11: Qeri uŋawac buŋa. † 2:12: Pastoginawac kua meme uŋa zémiyec. ☆ 2:14: Yud 1:11

ionac pakeņ ac kesa kecanzu. Ni imuac mézēna tianzac. ¹⁶ Imuac gi ewaga melembésēmaņ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waņ énécmima yaré wamma kuanawac sounéņ énérimaņ. ¹⁷ Méņnéņ méņ geza-wagucnéņ uņa téréyanéņ hēnaoriņ tuņa tuņa ionac ac énézézac imi nimmac. Méņnéņ ogicmac imi Mana nene saņa gumu mima hoc lalacnec méņ mimaņ. Waņu hoc imuac qahaiguc qac qelia méņ ooyawac hezac. Waņu qac imi tosara qahac, néņ kėsamac inéņnec sac niņasarimac.

Tiatira hēnaoriņ ionac gezac qézéņ ac.

¹⁸ Waņu Tiatira hēnaoriņ ionac kua meme uņagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naņawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaņa ésécnec, waņu hēnia imi aiņ pėsia asoņ qilic qilicyaguc ésécnec inéņ yomuhuc zézac, ¹⁹ Goi héihéiga zéma ninzéņ ninzēņga zéma welen qeçe hakaga zéma nanaņga selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawaņ memega hēnia hēnia imi becaru waņnec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Néņ guac mia mindi qindiņi ac méņ hezac. Gi Isebel eņeyaoc Ni tilințilij embac zéanzac i tuambuam wammīna inéņ nuac welen qeçe ichécna pakeņ acya ku énécmima ikoc waņ énécmiyu, ieneņ kaisero haka wamma banīarawac lémbaņ haimimia imi negic. ²¹ Ni imi ewaya melemmac niņac nalé memiyi, néņ ewaya melemma kaiseroya waimaņ zé ménda wanzac. ²² Ninzaņ imuac mia neņ embac imi hehe tatacyaiguc humumia gilimaņ. Waņu ic embac i guc momacnec kaisero waņanzu ieneņ acguc ewa hakagina ménda mindiņigic zéra waiya kuneņ yanda qeriaiguc giliénécmimaņ. ²³ Waņu nambérac héra imi unuma humuc mihicņi énécmiwa hēnaoriņ tuņa tuņa imi neņ ic onac ewagina zéma qerigina imi inicte-gicanzua imi niņasarimu. Neņ icya icya wawaņ memegina séc tasé ku énécmimaņ. ²⁴ Waņu ic tosara Tiatira tauņiguc kecma pakeņ ac imi ménda aņgétima eņaoc zézu éséc Biria miņinawac ewa siņa hiņgac

hiņgara imi ménda niņasarima keczu ionac imi yéwéri méņ ménda toroçe énécmimaņ. ²⁵ Néņ aņgétima keczu imuac mia selianec kėsamanec kecgic ni hamaņ. ²⁶ Méņnéņ méņ ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetecgia hayu iwac imi baera baera hēngaleņ waņ énécmimac niņac kuc buņa mimaņ. ²⁷ Inéņ aiņ qarucnéņ kewuc nomuņ qoto-torianzac ésécnec waņ énécmima galēņgé énécmimac. ²⁸ Ni acguc maņgocnanéņ kuc buņa néņec ésécnec neņ iwac mia widi yanda siņunec hicņianzac imi miwa imuac miņina wammac. ²⁹ Méņnéņ méņ gezawagucnéņ uņa téréyanéņ hēnaoriņ tuņa tuņa onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hēnaoriņ ionac gezac qézéņ ac.

¹ Sade hēnaoriņ ionac kua meme uņagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uņa 7 zéma sikilao 7 kėsakecanzac inéņ yomuhuc zézac, Ni wawaņ memega ninzua. Qac buņaganéņ gi qeli qeli keczaņ zézac, néņ gi ic humumia keczaņ. ² Imuac gi meqeli amuma kekecgā bakia humumaņ zé wanzac imi meseligina. Guac wawaņ memega hēmba Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi méņ ménda hegēnzac. ³ Imuac iwawai géņgēņa zéma iwawai niņnec imi niņqelima tohoma hakaga melembésēmaņ. Kilen ménda mindi amuma yac kecbésēmaņ iguc imi neņ kowu nene ésécnec harémaņ. Imuac némac naléiguc ha gēmmaņ imi gi ménda niņtegicbésēmaņ. ⁴ Waņu Sade ama areņaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima keczunec. Ieneņ imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalacnec niguc momacnec keņha wambiņ. ⁵ Méņnéņ méņ ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalacnec héima kecmac. Waņu qara imi kekec hēmbēnaņawac kiwiiguc ménda auma maņgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uņahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zēmaņ. ⁶ Méņnéņ méņ gezawagucnéņ uņa téréyanéņ hēnaoriņ tuņa tuņa onac ac énézézac imi nimmac.

*Filadelfia hénarion ionac
bianac ara.*

⁷ Filadelfia hénarion ionac kua meme unagina ac yomuhuc omina, téréya zéma héla minina, Dawidiac ama wétéya késa kekera, nagu metecgéma auyu méhénéj ménj héimacac séc qahac, wañu héiyu méhénéj ménj aumacac séc qahac inéj mia yomuhuc zézac; ⁸ Ninzañ, ni kicgaiguc nagu ménj augénjac nanzac. Imi méhénéj ménj hia ménda héimac. Neñ guac wawañ memega ninzua. Gi kucga komora sac hegénzac, néj kilen acna tohoma qacna ménda qaecgénec. ⁹ Ninzañ, Biria mininawac hénarion, enaoc nini Yuda ic zéanzu, néj Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanzu ionac suginaiguc tosara hama guac hénagaiguc siggé gémmuac hinocgé énécmiwa neñ guac sinja ninzua imi ninjegicmu. ¹⁰ Gi nuac nanañ seliawac ackuazécna tohoanzañ imuac ninj ni acguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecanczu i batucgé énécmimac nalé imuaru gi galengé gémba nalé imi qizizingéma kemmac. ¹¹ Ni foc hamañ imuac gi némacga hegénzac imi selianec késa kecna méhénéj ménj ic kewu opocga imi ménda guagicmac. ¹² Méhénéj ménj ogicmac imi Anutunawac ocmuniguc tandélopionj éséc nec kumu mimañ. Wañu keñhéi hahéi qahac nanjeligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kuruménj igucnec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areña yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimañ. ¹³ Méhénéj ménj gezawagucnéj uña téréyanénj hénarionj tunja tunja ac énézézac imi nimmac.

Laodikea hénarion ionac gezac qézéj ac.

¹⁴ Laodikea hénarion ionac kua meme unagina ac yomuhuc omina; Héla nec zémimia, ménzé ménzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicñi hicñi imuac hénihénianénj yomuhuc zézac; ¹⁵ Ni wawañ memega ninzua. Gi imi doku sanjeña qahac geriwaguc qahac. Sanjeña me geriwaguc kecbunec zéma ninzua. ¹⁶ Gi imi imuhuc sugiraguc

doku sasakola kecanzañ, sanjeña me geriwaguc qahac imuac ninj kuana igucnec lomba mawésémañ. ¹⁷ Gi geña ninjac ni mérianaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmañ zéanzañ, néj zapi qeqeya, mété qététaña, maqeqeya, kic hilic, zéma lianlianj kecanzañ imi ménda ninjegiczañ. ¹⁸ Imuac gi hinocgé génzua. Nuarunec goli gericnéj zegési gésia imi boña mena mérianaguc wammac. Wañu séwi usu lalacnec boña mema héina hingaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Wañu kicgawac sacmasi boña mema kicga naecmima hémbésémañ. ¹⁹ Ni imi sinj ninjénécmianzua séc zémindinj qemindinj wañ énécmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémañ. ²⁰ Ninzañ, ni nagu sénganjenjaiguc héichéicgéma nanzua, wañu méhénéj ménj ewana nimma nagu aunéñu neñ qeriaiguc emba inéj niguc neñ i guc nekawunec oneqone wamma tacbi. ²¹ Méhénéj ménj ogicmac imi neñ ogicma manjocnawac ic kewuac tataciguc tacanzua éséc nec neñ titiña miwa nuac tatac edamuyaguc imuaru momacnec tacbic. ²² Méhénéj ménj gezawagucnéj Uña téréyanénj hénarionj tunja tunja ac énézézac imi nimmac.

4

Kurumeniguc mepé qepési wammigic héjec.

¹ Wañu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumeniguc nagu ménj auauyawac nanjec. Wañu walac ac ewa témuñ hétéña éséc ninj imuacnec munjuc yomuhuc nézéyec; Gi you éréna kecma iwawai hicñimac imi gézéwa hénna. ² Imuhuc nimba duña focdac unanénj népésiyu imuac qeriaiguc keri. Wañu hémba kuruménj iguc ic kewu tatac ménj taru imuaru ic méhénéj tarec. ³ Wañu tarec iwac alañ tanera imi zasipa hoc qoucquocgia zéma kanelian hoc pésia déngéña éséc nec, wañu asonj furicnéj ic kewu tatac imi sécgé lelecgéma nanjec. Wañu imuac alañ imi emerade hoc ténginj téngiña éséc nec. ⁴ Wañu ic kewu tatac imuac lelec leleciguc ic kewu tatac 24 taru imuaru

galen 24 tacgic. Waṅu séwi usugina horua lalacalac zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinén memeya héima tacgic. ⁵ Ic kewu tatic imuarunec pilitic asaha zéma buṅ parandan zéma imuac hondondona meric merira héréma mayec. Waṅu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi Anutuac uṅa 7 iminén kifa yanda 7 bélaṅaguc éséc nec zema naṅgic. ⁶ Waṅu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi iwawai kondun éséc necnéṅ heyec. Imi mia kiruṅ me kristal hoc éséc nec qilic qilicyaguc.

Waṅu ic kewu tatic imuac maréṅa néwéc néwéc igucgeṅ zéma lelec leleciguc imi yaṅ kekecginaṅguc 4 naṅgic, waṅu yaṅ imuac wésé andiaiguc imi kicnéṅ sécgé énécmima hedarec. ⁷ Yaṅ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, mén andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec éséc nec, iorac andégiraiguc naṅec imi ic tanec éséc nec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima keṅkeṅa éséc nec. ⁸ Waṅu yaṅ kekecginaṅguc 4 imi eṅac eṅac qeṅgaṅgina 6 he énécmiyec. Waṅu qeṅgaṅgina duandia zéma maréṅaiguc kicginanéṅ nec sécgéma heyec. Waṅu siṅi kaiwe tac niniṅgina qahac yomuhuc legic héima naṅgic; Téréya, téréya, téréya, Miṅ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waṅu kecma hamac. ⁹ Waṅu yaṅ kekecginaṅguc 4 ieneṅ ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecaṅzac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammiaṅgic séc ¹⁰ ic kuneṅ 24 ieneṅ mén ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecaṅzac iwac wésiaiguc sicgéma mepésimima ic kewu opocgina imi tatic imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic. ¹¹ Miṅ Kewu Anutunina, geṅgaoc iwawai moczoṅ zéhicṅi mihicṅi wandac nec, guac ewa siṅgawac séc zéhicṅina kekecginaṅguc heaṅzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kucgawac mepési géngéṅawac séc eegaguc wanzaṅ.

5

Rama zéma kiwi limbi limbiṅa.

¹ Waṅu neṅ hémba ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi

limbiṅa mén heyec. Waṅu kiwi imi wésia zéma andia momac nec kiwiyaṅguc nec waṅu sapé 7 asé kiwiyaṅguc iminén meseli seliawac heyec. ² Waṅu hémba kua meme uṅa kuhagucnéṅ ac ewaya kuneṅ yandanec qacma yomuhuc zéyec; Méréneṅ kiwi limbi limbiṅa yomi sapéya métima hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac? ³ Kurumeṅ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaiguc kiwi imi hutumac me olommacac séha mén ménda kerec. ⁴ Waṅu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha mén ménda keru hocbipiṅi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵ Imuhuc wamba ic kuneṅ ionarunec ménéṅ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion mén Yudawac areṅ zéma Dawidiac gétéya iguc necnéṅ onogicdaczac imi héṅ tegicbémaṅ. Imuac inéṅ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶ Waṅu neṅ hémba ic kewu tatic taru néwéc néwéc yaṅ kekecginaṅguc 4 lelecgéma naṅgic, ic kuneṅ ieneṅ lelecgéma taticginaiguc tacgic momac yanda ionac sugcinaiguc rama sac qeli mén naṅec. Rama imi bec nec humuc mihicṅi mimia tanec. Waṅu iliha 7 zéma kiwa 7 hemiyec. Waṅu kiwa 7 imi mia Anutuac uṅa 7 baec séc méli énécmiyec imi eneṅ mia. ⁷ Waṅu rama sac qeli inéṅ mia kemma ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiya iguc nec kiwi limbi limbiṅa imi wagirec. ⁸ Wagiru yaṅ kekecginaṅguc 4 zéma ic kuneṅ 24 ieneṅ ramawac wésiaiguc simiṅ héimigic. Ic kuneṅ ieneṅ eṅac eṅac gita zéma zéic golinén memeya hofac héméṅa hiabia kuaya qeṅqeya késama naṅgic. Waṅu hofac héméṅa hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia. ⁹ Waṅu ieneṅ legic qelia mén yomuhuc héigic, Geṅ imi kiwi limbi limbiṅa imi mema sapéya métiwésémaṅac séc eegaguc wanzaṅ. Bec nec gugic humuma sacganéṅ baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia iguc nec, acgina hénia hénia iguc nec, gawamaṅ hénia hénia iguc nec hahaya boṅ héréṅina mema Anutuac buṅahéra onopoc nec. ¹⁰ Waṅu geṅ mia Anutunina

welen qemimu niṅac héngalen ama arenṅa yanda zéma hofac oo íchéra kumu énécminec. Waṅu ienenṅ baeciguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

¹¹ Waṅu neṅ hémba kua meme uṅa sasala yandanéṅ ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaguc zéma ic kunenṅ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niṅi. Waṅu kua meme uṅa zaṅgégina imi 10 tausenṅac tuṅa tuṅa zéma 1 tausenṅac tuṅa tuṅa. ¹² Ienenṅ kunenṅ yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicni mimia inéṅ kuha zéma, mériaṅa zéma, niṅtegic qinṅtegicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buṅaya zéma, mepé qepési imi moczoṅ medacmacac séc eeyaguc wanzac! ¹³ Waṅu kurumenṅ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaiguc zéma kondunṅ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoṅ yanda ienenṅ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu tataciguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buṅa yanda zéma kuc yandanéṅ nalé tetecgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴ Imuhuc zégic yaṅ kekecginaguc 4 ienenṅ hélacnec zégic. Ic kunenṅ enenṅ mama simiṅ zéma pakagina héima mepé qepési waṅ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Waṅu hémba rama merawanéṅ sapéya 7 imuacnec ménṅ métiyec. Métiyu yaṅ kekecginaguc 4 ionarunec ménṅ imi buṅ parandanṅ ewaiguc qacma hana zéyec. ² Zéyu hémba becosic lalacnec ménṅ naṅu qahaiguc ic ménṅ tarec. Ic imi tewiyaguc waṅu ic kewu opoc ménṅ mimia waṅec. Waṅu Inéṅ yaré qema onogicma onogicma muṅguc onogicmaṅ zé keṅec.

³ Waṅu rama merawanéṅ sapé qétéya 2 métiyu gezacnanéṅ nimba yaṅ kekeraguc qétéya 2 iminéṅ hana zéma qarec. ⁴ Qaru becosic pésonianéṅ haréyec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ mia baeciguc luae mesohoyu ic enenṅ euhumu amumu niṅac ac

wammima, sou yanda ménṅ momacnec mimia waṅec.

⁵ Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 3 métiyu yaṅ kekeraguc qété 3 iminéṅ hana zéma qaru niṅi. Waṅu hémba becosic ménṅ zapélanéṅ hayec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ réwéri qétéya memeyawac sigel ménṅ késa tarec. ⁶ Waṅu ni yaṅ kekecginaguc 4 ionac sugcina igucnec ic ewa ésécnecnéṅ hicṅiyu niṅi. Zéyecnéṅ bali gocmia usu momacgucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu wit gocmia usu momagucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu oliwa halécya zéma waiṅ gocmia imi ménda mebiriwésémaṅ.*

⁷ Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 4 métiyu yaṅ kekeraguc qété 4 inéṅ hana zéma qarec. ⁸ Waṅu hémba becosic ménṅ séwi alaṅa téngiṅ téngiṅ méiméiya hayec. Ic ménṅ qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Waṅu humumia ionac baec dumuṅanéṅ i méndacmiyec. Waṅu ierenṅ baeciguc zawé kembonṅ qahac méndemma imuacnec momacguc imuac siṅgirawac wammaoc niṅ kuc buṅa érécmimia. Waṅu sou zéma béti zéma humuc zéma baecac haséṅ yaṅ imuac kuhanéṅ unuhumuyoc.

⁹ Waṅu rama merawanéṅ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuaazéc zéma héipuc acgina niṅac wamma unugic humugic ionac uṅaginanéṅ zaki téréya héniaiguc tacgic iniri. ¹⁰ Ienenṅ kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miṅina Miṅ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zétécgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda melenṅ énécmima kecbésémaṅ? ¹¹ Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miṅ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotonṅadac tachiarugic welenṅ qeṅe alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgéyuguc ai imi memaṅ.

¹² Waṅu neṅ hémba rama merawa iminéṅ sapé qété 6 métiyu naṅ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniṅ zapéla imuac zuanéṅ memeya ésécnec waṅec.

* **6:6:** Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiṅgic. Imuac goiya héimimia waṅec.

Waṅu maso howiacnec imi sac ésécnec waṅec. ¹³ Waṅu kurumeṅu ménisikilu imi luhuc kuneṅ yandanéṅ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic. ¹⁴ Waṅu kurumeṅ imi mia papia limbigic keṅanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac waṅec. Waṅu baec boṅa zéma konduṅ baec kocmoc imi hézéracgé énécmimia waṅu taccgina waigic. ¹⁵ Haka imuhuc hicṅiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biṅ qeṅe ic kiwa hécgina zéma hinac mériaṅginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miṅina keckec zéma welen qeṅe ic ieneṅ baṅec zéma baṅa tosara baec boṅaiguc hezac imuac sucnéṅ suciguc saṅgic. ¹⁶ Baec boṅa zéma baṅa énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu taticiguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musaṅgé nénécmigic zégic. ¹⁷ Qeri biricṅirawac nalé yanda imi ducṅizac imuac niṅ ic mérénéṅ hia naṅselimac?

7

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

¹ Waṅu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uṅa 4 inicba baec waṅgoṅa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me konduṅiguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niṅ késama naṅgic. ² Waṅu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uṅa méṅnéṅ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uṅa 4 baec zéma konduṅ mebirimu niṅ kucgina énécmiyu késa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; ³ Ini mambéc naṅgic Anutuac welen qeṅe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmiini tecgéyuguc baec zéma konduṅ zéma ic hésa imi mebirimu. ⁴ Waṅu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zaṅgégina imi Israelac qelihéra tuṅa tuṅa ionarunec 144,000 waṅec. ⁵ Waṅu Yudawac areṅhéra ionarunec imi 12,000, Waṅu Rubenac areṅhéra ionarunec imi 12,000, Waṅu Gadeac areṅhéra ionarunec imi 12,000 waṅec, ⁶ Aseriac areṅhéra ionarunec

imi 12,000, waṅu Naftaliac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Manaseac areṅhéra ionarunec imi 12,000 waṅec. ⁷ Waṅu Simeonac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Lewiac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Isakawac areṅhéra ionarunec imi 12,000 waṅec. ⁸ Waṅu Zabulonac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Yosefeac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Benzaminac areṅhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waṅec.

Ic tuṅ yanda baera baera igucnec hahaya.

⁹ Haka imi hémba baera baera zéma ic séwigina hénia hénia zéma héniaorinṅ hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zaṅgégina yanda méṅnéṅ méṅ olommuac séc qahac imuhucyanéṅ maleku horua lalacnec héima méraginaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatic imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac wésiaiguc naṅgic. ¹⁰ Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; aṅgéṅ titi imi ic kewu taticiguc taczac neṅaṅ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac. ¹¹ Imuhuc zégic kua meme uṅa ic kewu tatic zéma galenṅ zéma yaṅ kekecginaiguc imi lelecgéma naṅgic imi moczoṅ ic kewu tatic imuac wésiaiguc siminṅ héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic. ¹² Mepésimima yomuhuc zégic; Hélacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niṅteṅic qinṅteṅic zéma ewa hia ac zéma ee héihéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnéṅ Anutunina iwac muru nalé tetecgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

¹³ Zégic ic kuneṅ ionarunec méṅnéṅ nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré méré eneṅ, waṅu dimuacnec hagic? ¹⁴ Qesi néṅu ac yomuhuc melemma zéyi, miṅna geṅgaoc ninzaṅ. Waṅu inéṅ nézéma zéyec; Imi eneṅ zéra waiya qeria igucnec hagic. Waṅu rama merawa iwac sawanéṅ séwi usugina imi zuacyacgéṅic lalacnec wandaczac. ¹⁵ Hénia imuac niṅac yomi eneṅ Anutuac ic kewu tatic imuac wésiaiguc kecanzu. Waṅu iwac ocmuṅ téréyaiguc

siṅi kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu tataciguc taczac inéṅ ionac qacginu hali ésécnec waṅ énécmimac. ¹⁶ Waṅu muṅguc tomeṅgina héla qahac ménda wamma démeṅgina muṅguc doku niṅac qaṅgararaṅ ménda qemac. Waṅu kaiwe me iwawai geriwagucnéṅ ménda kasonṅi énécmimac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatac imuac namuṅaiguc rama merawa nanzac inéṅ mia galeṅgé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qindiṅi énécmima kemmac. Waṅu Anutunéṅ kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

8

Sapé 7 zéma héméṅa memeyawac goli zéic.

¹ Waṅu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumenṅiguc némbéṅ hiçṅima heyu 30 minit imuac séc waṅec. ² Imi tecgéyu kua meme uṅa 7 Anutuac wésiaiguc naṅic inicba témuṅ 7 énécmiyu késa kecṅic.

³ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ ziniṅ wanafu sasala mimia waṅu sokoc golinéṅ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naṅec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecṅinaguc momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc zaki téréya golinéṅ memeya imuaru haimiṅaṅ zé mema hayec. ⁴ Waṅu hofac héméṅa hiabia iminéṅ météré ic ionac zéwelec welecṅinaguc momacnec kua meme uṅa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eṅec. ⁵ Kua meme uṅa iminéṅ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméṅaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiṅgarec. Hiṅgaru zalalak zéma buṅ parandaṅ gururu meric merira zéma pilitic héiyu naṅ meyec.

Aiṅ témuṅ 7.

⁶ Waṅu kua meme uṅa qété 7 témuṅinaguc ieneṅ témuṅ qewiṅ zé efiāmugic. ⁷ Waṅu kua meme uṅa qété 1 iminéṅ témuṅa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulāṅgia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda

haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waṅu ic zuṅ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waṅu tatanṅ qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Waṅu kua meme uṅa qété 2 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyu iwawai méṅ baec boṅa yanda geric bélaṅaguc tanec imuhucyanéṅ kondunṅiguc gilimimia waṅu kondunṅ haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waṅec. ⁹ Waṅu kondunṅ qeriaiguc yaṅ kekecṅinaguc imi tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudaṅcṅic kondunṅ qahaiguc zéic sasala imi acguc tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézénṅ qézéṅgedacṅic.

¹⁰ Kua meme uṅa qété 3 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyu widi yanda méṅ kifa yanda ésécnec bélaṅaguc imi kurumeṅ igucnec mama doku téfara tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. ¹¹ Waṅu widi imuac qara imi kumiṅ howura waṅu imuac niṅ doku haréwécnec momacgucac séc imi howuc howuc wandaru doku howuc howuc iminéṅ mebiru énécmiyu ic embac sasala humugic.

¹² Waṅu kua meme uṅa qété 4 iminéṅ témuṅa hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, sikilu méndéṅ énécmiyu tuṅa haréwéc waṅu imuacnec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndéṅu haréwéc waṅu imuacnec momacguc asaha qahac waṅec, waṅu siṅi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waṅec.

¹³ Waṅu ni muṅguc hémma gezacnanéṅ nimba sawaiguc kuntac méṅ putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uṅa haréwéc méṅ témuṅinaguc imuac niṅ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéṅ hemac!

9

¹ Waṅu kua meme uṅa qété 5 inéṅ

témuᅇa hiyec. Hiyu neᅇ hém̄ba sikilu méᅇ kurumeᅇ igucnec tecgéma baeciguc mayec. Waᅇu inéᅇ mia uᅇa biria ionac baec dumuᅇa imuac wétéya mimiawac késa kerec. ² Waᅇu inéᅇ uᅇa biria ionac baec dumuᅇa imuac wézéra auyu imuacnec hofac siᅇindéndéᅇgia yanda éréyec. Éréyu baec séséᅇ imuac hofac yanda niᅇac kaiwe zéma sawanéᅇ siᅇidéᅇgéyec. ³ Waᅇu hofac qeria igucnec zikoᅇ eneᅇ baec séᅇgaᅇgeᅇ érégi. Waᅇu ieneᅇ baecac kuaᅇkuaᅇac kuha ésécnec kuc buᅇa yanda énécmimia. ⁴ Waᅇu ieneᅇ baeciguc ketekecqᅇ kiwiya téᅇgiᅇ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebir̄i énécmimu, néᅇ ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebir̄i énécmimu niᅇac zéénéc mimia waᅇec. ⁵ Waᅇu unugic humumu niᅇac qahac, néᅇ eᅇ maso 5 kiric qiric waᅇ énécmima qenzeᅇ manzeᅇ mihicᅇi énécmima kecmu niᅇ zézéya. Waᅇu qenzeᅇ manzeᅇ imi mia kuaᅇkuaᅇ néᅇ ic méᅇ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya. ⁶ Waᅇu nalé imuaru imi ic eneᅇ humuwiᅇ zé wamma zéwelecmu, néᅇ imuac buᅇa ménda énécmimia wammac. Waᅇu humuc niᅇac yaiwisisiᅇ mem̄u, néᅇ humucnéᅇ néᅇgac énécmimac.

⁷ Zikoᅇ ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc kembiᅇac zé yaréac iwawai megi iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéᅇ memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Waᅇu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéᅇ he énécmiyec. Waᅇu zécgina imi laionac zéra ésécnec. ⁹ Waᅇu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiᅇnéᅇ memeya ésécnec heyec. Waᅇu qeᅇgaᅇgina urumeᅇa imi karisi becosic sasalanéᅇ yaréiguc kembiᅇ zéma usuᅇnec keᅇgic qacanzac hétéᅇ imuac séc. ¹⁰ Waᅇu zigina imi kuaᅇkuaᅇac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buᅇagina imi maso 5 séc ic embac mebir̄i énécmimuac séc. ¹¹ Waᅇu ionac muru miᅇ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uᅇa biria ionac baec dumuᅇa imuac kua meme uᅇaya. Qara Hebiraio aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, neᅇaᅇ aciguc Kisikiyoᅇ uᅇa.

¹² Kunta neinéᅇ yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keᅇu tecgézac. Waᅇu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Waᅇu kua meme uᅇa qété 6 iminéᅇ témuᅇ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinéᅇ memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa méᅇ hicᅇiyu niᅇi. ¹⁴ Hicᅇima kua meme uᅇa qété 6 témuᅇa késa naᅇec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uᅇa 4 qaté énécmimiawac keczu imi hulac énécmigic. ¹⁵ Waᅇu kua meme uᅇa 4 hulac énécmiyu yawuᅇ méᅇ imuac maso méᅇ imuac kaiwe méᅇ imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducᅇiyu baec séc ic embac méndéᅇ énécmigic tuᅇgina haréwéc waᅇu imuacnec tuᅇgina momacguc imi unuhumumu niᅇac mézézéᅇgé énécmimia. ¹⁶ Waᅇu yaré ic tuᅇginaiguc becosiciguc tatac ionac qétégina 200 milion imuhuc zégic niᅇi. ¹⁷ Uᅇaiguc héhéᅇa imuhucgeᅇ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicba tétéc saiwa imi alaᅇa geric ésécnec pésicpésiha zéma qouc qouc zéma qaoc qaoc imuhucya héima kecgic. Waᅇu becosic ionac orucgina imi laionac oruha ésécnec. Waᅇu kuagina igucnec imi geric bélaᅇa zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Waᅇu ionac kuagina igucnec geric bélaᅇa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicᅇiyec iminéᅇ ic embac méndéᅇ énécmiyu tuᅇgina haréwéc waᅇu imuacnec tuᅇ momacguc imi unuhumudacgic. ¹⁹ Waᅇu becosic ionac kuc buᅇagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waᅇu zigina imi qaté mokoleᅇ oruha ésécnec. Waᅇu iminéᅇ ic embac mebir̄i énécmiyec.

²⁰ Waᅇu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ieneᅇ haka biria méraginanéᅇ waᅇgic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néᅇ uᅇa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiᅇ pésia me hoc me ichésa mema méraginanéᅇ memeya kicginanéᅇ hémmuac séc qahac, gezacginanéᅇ nimbiᅇac séc qahac, waᅇu hénagananéᅇ keᅇha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic. ²¹ Waᅇu ic unuhumugic imi zéma paᅇge manira zéma

kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa melenj ménda waṅgic.

10

Kua meme uṅa kiwi limbi limbiṅaguc.

¹ Waṅu kua meme uṅa kuha yanda méhénéj hosusunénéj aturu amuma kuruménj igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asonj firic heyec. Waṅu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waṅu héná héréra imi geric bélaṅa tandé lo-pionj tanec ésécnec. ² Waṅu mériaiguc kiwi limbi limbiṅa hutuhutuya komora ménj késa kerec. Waṅu héná héiyanénéj kondunj qahaiguc, héná kanayanénéj baeciguc tima naṅec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéj géréréc géanzac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buṅ parandanj 7 ienej momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omanj zé wamba kuruménj igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niṅi. Buṅ parandanj 7 ienej zégic imi ménda oma hunuj mena enj taru. ⁵ Waṅu kua meme uṅa héñi inénj kondunj zéma baec tima naṅec inénj mia méra héiyanénéj kurumenjiguc meyacma yomuhuc zéyec; ⁶ Waṅu tetecgia qahac kecma kuruménj zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, kondunj zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczonj yanda zéhicṅiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia ménj ménda hemac. ⁷ Kua meme uṅa qété 7 témunja himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saṅa welenj qeṅe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéj hélaguc wandacmac.

⁸ Waṅu kuruménj igucnec ac hicṅima nuac muru mayec ewa iminéṅnec muṅguc nézéma yomuhuc zéyec; Geṅ kemma kondunj zéma baec tima nanzac kua meme uṅa iwac mériaiguc kiwi limbi limbiṅa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaṅ. ⁹ Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac muru kemma kiwi limbi limbiṅa komora imi néna zéma ézéwa kua meme uṅanéj mema nena guac tomenṅaiguc imi howuc howura wammac, néj guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siṅaguc

wammac zéyec. ¹⁰ Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiṅa komora imi mema neyi. Nema kuanaiguc imi morombazecac doku ésécnec siṅaguc waṅec, néj hiṅgacma nuac tomenṅaiguc imi howuraguc waṅec. ¹¹ Waṅu inénj yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamanj hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muṅguc andiawac ara énézézésémaṅ.

11

Héipuc ic éréhéc.

¹ Waṅu uṅ kemaṅa tac ésécnec ménj némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuṅj téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési wanju ionac zaṅgégina imi momacnec oloṅ énécmína. ² Waṅu ocmuṅac ama sombenj imuac séha imi ménda olomma enj waina hemac. Ama sombenj imi mia ic enia ionac wai énécmímia. Imuac niṅac ienej maso 42 imuac séc ama areṅa yanda imi enj tima keṅha wammu. ³ Waṅu ni héipuc ic éréhécna kuc buṅa érécmiwa iereṅ maleku sogawac buṅa héima ai meme 1260 imuac séc bianṅac ara énézému. ⁴ Iereṅ imi baec yomuac Miṅina Anutu iwac wésiaiguc nanaṅa oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia. ⁵ Ic méhénéj ménj mebirí érécmimanj zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélaṅanéj éréma hazéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méhénéj mebirí érécmimanj zé wammac imi inénj imuhuc humucac buṅa wammac. ⁶ Waṅu iereṅ imi kuc buṅagiraguc. Imuac bianṅac ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niṅ kuruménj hézicgéyoc. Waṅu ac zéyic dokunénéj sac wammac niṅ kuc buṅa he érécmizac. Waṅu siṅgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianénéj baec imi qemaoc. ⁷ Waṅu iereṅ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uṅa biri-awac baec dumunja imuarunec yaṅ biria yanda iminéj éréma yaré waṅ érécmima iriyu humumaoc. ⁸ Humuyic qamocgira wai érécmigic ama areṅa yandawac héná

yandaiguc hemaoc. Waᅇu ama imuac qara imi qeri uᅇawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miᅇ kewugiranéᅇ ama areᅇa yanda imuaru mia ic héᅇgeᅇa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹ Waᅇu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamaᅇgina hénia hénia séc ic embac ieneᅇ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méᅇac bakia kicginanéᅇ iricma kecma kicsuaᅇiguc ménda téᅇgé érécmimu niᅇac qetalimu. ¹⁰ Waᅇu kua meme ic iereᅇ imi baecac ic embac ac geriwaguc waᅇ énécmima yéwéri mihicᅇi énécmiyoc. Hénia imuac niᅇac iereᅇ humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu. ¹¹ Waᅇu ai meme haréwéc zéma méᅇac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéᅇ hama iorac qerigiraiguc hiᅇgarec. Hiᅇgaru yacma hénagiranéᅇ tima naᅇoc. Waᅇu iricma naᅇgic ionac muru bac yandi yandi kunéᅇ yanda hicᅇi énécmiyec. ¹² Waᅇu kurumeᅇ igucnec qaᅇac kunéᅇ yanda iorac muru yomuhuc mayu niᅇoc, iri you éréyic. Waᅇu iereᅇ ac imi nimma hazéc hécgira ieneᅇ iricmanec naᅇgic hosusuiguc kurumeᅇu eᅇoc. ¹³ Eᅇic nalé idacmuaru mia naᅇ yanda meyec. Meyu ama areᅇa yanda méndéᅇ mimia 10 imuacnec momacguc iminéᅇ zéᅇgéyec. Waᅇu naᅇ mema heyec imuac suraiguc ic zaᅇgégina 7,000 humugic. Waᅇu wai énécmimia ieneᅇ bacgina yandiyu kurumeᅇ miᅇina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéᅇ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéᅇ hama kenzaoc, néᅇ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Waᅇu kua meme uᅇa qété 7 inéᅇ témuᅇa hiyec. Hiyu kurumeᅇiguc ac ewa yanda sasala hicᅇima yomuhuc zéyec. Baecac héᅇgaleᅇ ama areᅇa yanda imi Miᅇ Kewunina Kristoac héᅇgaleᅇ ama areᅇa yanda wammac. Waᅇu inéᅇ nalé tetecgia qahac galeᅇgéma kecma emma kecmac. ¹⁶ Waᅇu qeriawac galeᅇ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ieneᅇ simiᅇ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miᅇ Kewunina Anutu, kecneccac keczaᅇ,

medac medac wandac wandac miᅇina geᅇgaoc, kuc yanda késama ic kewu waᅇ nénécmianzaᅇ. ¹⁸ Baera baera ic enéᅇ qeri geric waᅇgéᅇzu. Imuac guac qeri gericgawac buᅇa hazac. Humuc ic niᅇgési énécmima weleᅇ qeᅇe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qaᅇgawac eeya héimianzaᅇ, kunéᅇ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzaᅇ imi mebiré énécmiwésémaᅇ imuac naléya hazac. ¹⁹ Waᅇu kurumeᅇiguc Anutuac ocmuᅇ aᅇgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanéᅇ ocmuᅇ qeriaiguc winiᅇu hicᅇiyec. Waᅇu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buᅇ parandaᅇ zéma naᅇ zéma komboc luhuc selia qeyec.

12

Embac zéma mazuaᅇ.

¹ Waᅇu kurumeᅇiguc sésécac haka kunéᅇ yanda yomuhuc hicᅇiyec, embac méᅇnéᅇ kaiwe maleku ésécnec héima naᅇec. Waᅇu hénaya bawaiguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec. ² Waᅇu embac iminéᅇ hériyaguc waᅇu, merac memac niᅇ azi kiyu, yaiwisisiᅇ wamma tarec. ³ Imuhuc waᅇu sésécac haka méᅇ kurumeᅇ igucnec hicᅇiyec. Niᅇzu, mazuaᅇ yanda pésia méᅇ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keᅇec. ⁴ Waᅇu zianéᅇ kurumeᅇiguc sikilu tuᅇ haréwéc igucnec tuᅇ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaᅇ zé wawaᅇa iwac wésiaiguc merac meyu qécgémaᅇ zé nimma tarec. ⁵ Waᅇu embac imi naᅇawac meyec. Waᅇu naᅇa imi kecma ic kewuac aiᅇ tacnéᅇ baera baera galeᅇgé énécmimac niᅇ zé mimia. Waᅇu naᅇa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatac imuac wésiaiguc wagicma eᅇec. ⁶ Waᅇu embac imi baec kéra kérésiaiguc néᅇgacma keᅇec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héᅇgaleᅇ wammimu niᅇ Anutunéᅇ duᅇ tatara méᅇ bianaᅇ buᅇa mihicᅇi miyu heyec.

Kua meme uᅇa Mikaelnéᅇ mazuaᅇ nesimiyu keᅇec.

7 Waṅu kurumenjiguc yaré téma hicṅiyec, kua meme uṅa Mikael zéma kua meme uṅahéra ieneṅ mazuaṅac hazéc wamma yaré waṅgic mazuaṅ zéma kua meme uṅahéra ieneṅ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. 8 Waṅu mazuaṅ zéma ieneṅ kawali ménda wamma maunudarec. Waṅu kurumenjiguc titiṅa mén ménda he énécmiyec. 9 Waṅu mazuaṅ yanda nesimigic néngacma mayec. Mazuaṅ imi mokoleṅ wahala kuwi zéma Biria miṅina zémimia imi mia. Inéṅ kurumeṅ bawaguc keczu imi moczoṅ ikoc waṅ énécmianzac. Waṅu nesimiyu baeciguc mayec. Waṅu kua meme uṅahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic. 10 Waṅu kurumenjiguc ac ewa yanda mén yomuhuc hicṅiyu niṅi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicṅima Anutuaru siṅi kaiwe séc aciguc onopocaneṅ imi qegiligic mayec. Imuac niṅac deguc neṅaṅ Anutuninawac aṅgér titi zéma kuc zéma héngaleṅ ama areṅa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buṅanéṅ hicṅi hazac. 11 Waṅu dac muna hécnina ieneṅ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéṅ hazéc imi ogicgic. Ieneṅ imi humucac décyaguc kereṅgic, néṅ kekecginawac ewa éréhéc ménda waṅgic. 12 Imuac niṅac, kurumeṅ zéma imuaru kekecginaguc kecanzu ini, ségiségi waṅgic! Waṅu Biria miṅinanéṅ eṅeya naléya imi hotoṅa wanzac imi niṅtegitma qeri biric kuneṅ yanda nimma mayec. Imuac niṅac baec zéma konduṅ imuaru imi yéwéri hemac.

13 Waṅu mazuaṅ imi baeciguc nesimimia waṅec imi héṅtegitma embac naṅawac meyec imi qenesi wammiyec. 14 Waṅu embac imi kunta nei kuneṅ yandawac qeṅgaṅ héréra mimia waṅec. Imuac niṅac inéṅ mazuaṅac héṅacya mema hia néngacma putitima keṅec. Kemma baec kéra kérasiaiguc imuaru nalé éréhécnéṅ mén zéma bakia imuac sécdac héngaleṅ waṅ mimiawac kerec. 15 Waṅu mokoleṅ imi dokunéṅ embac

imi késama kemmac niṅac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. 16 Waṅu baecnéṅ embacwac méra mima kuaya aṅgéma doku mazuaṅnéṅ loṅec imi qécgédarec. 17 Waṅu mazuaṅ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima lilingéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niṅtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aṅgétima kecaṅgic iniguc yaré qemaṅ zéma 18 konduṅ sakasaciguc naṅec.*

13

1 Waṅu ni hémba konduṅ qeria igucnec yaṅ biria ménnéṅ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waṅu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keṅec. Waṅu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waṅ mimianéṅ hema keṅec. 2 Yaṅ zéraguc héṅi imuac tanera imi pusi kuneṅ yanda leopad yaṅ ésécnec, héna méria imi haséṅ yaṅ bea imuac méria ésécnec, waṅu kuaya imi haséṅ yaṅ laion kuaya ésécnec, waṅu mazuaṅ iminéṅ eṅeya kuha zéma ic kewu tatacya zéma qac buṅa imi yaṅ biria iwac waimiyec. 3 Waṅu hémba yaṅ imuac oruha mén imi hézén hézénṅia humumia ésécnec hemiyec. Waṅu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic eneṅ yaṅ imuac hémma welicgéma méndacmigic. 4 Waṅu mazuaṅ iminéṅ yaṅ imuac ic kewuac qac buṅa miyec. Imuac niṅac ic embac ieneṅ yaṅ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Mérénéṅ yaṅ imuhucyawac séc? Mérénéṅ i guc efima yaré qemacac séc?

5 Waṅu yaṅ imi séwi eṅeṅawac ackuazéc zéma mematitiac ackuazéc zemacac niṅ kuaya biria haimimia waṅec. Waṅu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. 6 Waṅu yaṅ iminéṅ kuaya aṅgéma Anutu zébiri wammima qac buṅaya zéma iwac ocmuṅa zéma tosara kurumenjiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waṅ énécmiyec. 7 Waṅu ic embac téréya hazéc waṅ énécmima yaré qema

* 12:18: Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kembraṅa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kembraṅa 18 imi héla qahac eṅ hezac.

onogicmac niṅac ic kewuac buṅa qemimia waṅec. Waṅu séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi kewu waṅ énécmimac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. ⁸ Waṅu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumeṅ zéhicṅiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecanzu imi eneṅ moczoṅ yaṅ biria imi mepési migic. ⁹ Méṅnéṅ méṅ geza-wagucnéṅ ac yomi nimmac. ¹⁰ Hésa amawac buṅa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buṅa imi sounéṅ héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ieneṅ ninzéṅ ninzéṅginaiguc selianec naṅ selimuac hezac.*

¹¹ Waṅu baec qeria igucnec yaṅ biria méṅ éréyec. Éréyu hémba rama merawa ésécnec iliha éréhéc heyec, néṅ ara imi mazuaṅ mokoleṅ ésécnec zéyec. ¹² Waṅu yaṅ iminéṅ yaṅ walac éréyec iwac kuc buṅa sécyā imi iwac kiwaiguc haisésécyā waṅec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu bec- nec yaṅ walac hicṅima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiṅ héimigic. ¹³ Waṅu inéṅ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumeṅ igucnec geric bélaṅa baeciguc maanzac. ¹⁴ Haka méréra imuhucyā memac niṅ kuc mimia waṅec. Waṅu yaṅ walac hicṅiyec iwac kiwaiguc haka imuhucyā mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounéṅ héihéiyā imi misiriyu qeliyec yaṅ biria iwac baniaraya memu zéma énézéyec. ¹⁵ Waṅu kuc buṅa qemimia waṅec imuac niṅ yaṅac ireha imi keke- cya haimiyu baniaraya iminéṅ ac mo- macnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yaṅ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec. ¹⁶ Waṅu inéṅ ic embac moczoṅ yanda, ic kuneṅ me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miṅsuc kekec me weneṅ qeṅe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai

énécmimia wammac niṅ zéyec. ¹⁷ Waṅu asé kiwiya imi qahac waṅu méṅnéṅ méṅ soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac waṅec. Asé kiwi imi mia yaṅ imuac qara me qara imuac qétéya. ¹⁸ Niṅtegic qinṅtegic ac imi yomuhuc, Ic méṅ nininṅa asac asaria hemizac inéṅ yaṅ imuac qétéya olomma niṅasarimac. Qété imi mia ic méṅac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

¹ Waṅu neṅ hémba rama merawa imi Zion baec boṅaiguc naṅec. Waṅu i guc ic 144,000 moacnec naṅgic. Waṅu pak- aginaiguc rama merawa iwac qara zéma maṅgocyawac qara ogic heyec. ² Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa méṅ hicṅiyu niṅi. Nimba doku dudunṅ yandawac hétéṅ imuhucyā zéma buṅ parandaṅ ésécnec waṅec. Waṅu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eneṅ gita kulele héré qegic qa- canzac ésécnec. ³ Ieneṅ imi ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaiguc ⁴ zéma qeriawac galeṅ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Waṅu legic imi ic tosara niṅareṅgéma héimuac séc qahac waṅec, néṅ 144,000 baec igucnec doegina meénécmimia ieneṅ sac imuhuc wammuc séc waṅec. ⁴ Ieneṅ mia embac iniguc momacnec ménda meberi amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéṅ dimia me dimia keṅu séc méndac mima keṅaṅgic. Waṅu ic embac sugina igucnec boṅhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac waṅgic. ⁵ Waṅu kuaginaiguc ikoc ac méṅ ménda hicṅiyu niṅgic, néṅ késpedes solanṅ kecgic.

Kua meme uṅawac gezac qézéṅ ac.

⁶ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ ku- rumeṅ sawaya imuac suraiguc putitima keṅu héṅi. Inéṅ mia baec séc ic em- bac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia ionac mia buṅa suruc hiabia hehe selia énézémanṅ zé késa kerec. ⁷ Inéṅ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé

* **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzéṅ ninzéṅgina zéma nananṅ seli imi imuaru mia hezac.

tecgé naléya imi ducṅima hazac imuac niṅ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic enu. Inéṅ kurumenṅ zéma baec, konduṅ zéma doku kiwa sasala mihicṅi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keṅu andiaiguc kua meme uṅa ménṅ méndac mima keṅec qétéya éréhécnéṅ yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama areṅa yanda Babilon! Ama iminéṅ mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac waiṅ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waṅu andiaiguc kua meme uṅa ménṅ qétéya haréwécnéṅ méndacma kemma kunéṅ yanda qacma yomuhuc zéyec; Ménṅnéṅ ménṅ yaṅ biria me iwac banarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi ¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac waiṅ selia imi nemac. Waṅu waiṅ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ieneṅ imi kua meme uṅahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaṅa zéma salfanéṅ qenṅeṅ manṅeṅ mihicṅi énécmimia wammac. ¹¹ Waṅu qenṅeṅ manṅeṅ imuac hofacnéṅ nalé tetcgia qahac éréma emmac. Ménṅnéṅ ménṅ yaṅ biria zéma imuac banarayawac mepé qepési wammu imi zéma ménṅnéṅ qarawac asé kiwiya memac ionac imi siṅi kaiwe séc tachiahiaru ménṅ ménda he énécmimac. ¹² Imuac mia ic embac téréya eneṅ réwériiguc naṅselima kecanzu. Ieneṅ mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ninzéṅ ninzéṅgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Waṅu kurumenṅ igucnec ac ewa ménṅ yomuhuc mayu niṅi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miṅ Kewuninawac qeriaiguc humumu ieneṅ mériaṅginaguc. Imuhuc zéyu uṅa téréyanéṅ yomuhuc zéyec; Hélaacnec! wawaṅ memegina imuac hélanéṅ méndac énécmimac imuac niṅ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

*Baeciguc héla memaac
nalé hayec.*

¹⁴ Waṅu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc ménṅ icac naṅa

ésécnecnéṅ tarec. Waṅu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinéṅ memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miṅgaṅ qizilicyaguc imuac késama tarec. ¹⁵ Waṅu ocmuṅ igucnec kua meme uṅa ménṅnéṅ mama ménṅ hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miṅgaṅ miṅgaṅgianéṅ héima tocgowésémaṅ. Héla gocmia imi moczoṅ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducṅizac. ¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inéṅ souya miṅgaṅ miṅgaṅagucnéṅ giliyu keṅha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocgó énécmimia wandarec.

¹⁷ Waṅu kua meme uṅa ménṅnéṅ ocmuṅ kurumenṅiguc tarec imuacnec mayec. Waṅu i imuhucyanec souya zéra miṅgaṅ qizilicyaguc késa kerec. ¹⁸ Waṅu kua meme uṅa ménṅ gericac galaṅa keczac inéṅ zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miṅgaṅa zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiṅ gocmia imi qaodaczac imuac niṅac gi souga zéra miṅgaṅa qizilicyaguc iminéṅ baeciguc waiṅ héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹ Zéyu kua meme uṅa iminéṅ souya héiyu keṅha waṅu baeciguc waiṅ gocmia kanzaṅaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiṅ tizi qizizayawac titiṅa kunéṅ yanda imuac qeriaiguc giliyu hiṅgadarec. ²⁰ Waṅu waiṅ tizi qizizayawac titiṅa yanda imi ama yanda imuac séṅgaṅgeṅiguc taru tiziqizizagic titiṅa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéṅa imuac horua héṅgeṅa imi éréma becosic déméṅginawac séciguc heyec. Waṅu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma keṅec.

15

*Kua meme uṅa eneṅ yéwéri 7 késama
naṅgic.*

¹ Waṅu kurumenṅiguc sésécac haka kunéṅ yanda welic welicgia ménṅ hicṅiyu héṅi. Kua meme uṅa 7 ieneṅ yéwéri zérabéraguc 7 késama naṅgic. Anutuac yéwéri zérabéraguc iminéṅ hicṅidaruru moczoṅ tecgémac imuac niṅac yéwéri iminéṅ tetcgiawac buṅa wanzac.

² Waṅu muṅguc hémba konduṅ mén kiruṅnéṅ memeya ésécnečnéṅ geric bélaṅguc mesoho sohayawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yaṅ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoṅ héṅara mema ogicdacgic ieneṅ mia konduṅ kiruṅnéṅ memeya ésécnec imuac élélahaiguc Anutuac gita kulele imi késama naṅgic.

³ Namma Anutuac welenṅ qeṅe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miṅ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miṅina, geṅ ai eṅeṅa zéma welic welicgia meanzaṅ. Baera baerawac ic kewu zéma Miṅ Kewu keczaṅ guac héna imi solaṅa zéma hélacnec.

⁴ Miṅ Kewunina, mérénéṅ qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawaṅ meme solaṅa imi hicṅitegiczac imuac baera baera ic embac ieneṅ hama wéségaiguc mepési gémmu.

⁵ Waṅu haka imi tecgéyu hémba kurumenṅiguc héipuc acac hali ocmuṅ imuac naguya aṅgéyec.

⁶ Aṅgéyu kua meme uṅa qété 7 yéwéri 7 késa naṅgic ieneṅ ocmuṅ igucnec magic. Ieneṅ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia lineṅ malekunéṅ memeya imi héima kecgcic. Waṅu tétécginaiguc rikunṅ maṅkepela golinéṅ memeya imi zikima naṅgic.

⁷ Waṅu yaṅ kekecginaiguc 4 naṅgic ionarunec méṅnéṅ sokoc 7 golinéṅ memeya Anutu kekec hémbénaṅa miṅina iwac qeri birianéṅ sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uṅa 7 ionac énécmiyec.

⁸ Waṅu Anutuac edamuya zéma kuhanéṅ waṅu ocmuṅ qeriaiguc hofac hicṅima kuaya qedarec. Waṅu kua meme uṅa 7 ionac yéwéri zérabéraguc 7 imi ménda tecgéyunec méṅnéṅ mén ocmuṅ qeriaiguc emmacac séc qahac waṅec.

16

Zéic Anutuac qeri gericyanéṅ kuaya qema heheya.

¹ Waṅu ocmuṅ qeria igucnec ac ewa kunéṅ yandanéṅ mama kua meme uṅa 7

yomuhuc énézéyu niṅi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéigic.

² Waṅu kua meme uṅa qétéya momacguc inéṅ kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwigucnéṅ ic embac yaṅ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicṅiyec.

³ Waṅu kua meme uṅa qétéya éréhéc inéṅ zéicya kondunṅiguc qocgéyu kondunṅ imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waṅec. Waṅu kondunṅiguc lambéc zéma iwawai kekecginaiguc imi moczoṅ humudacgic.

⁴ Waṅu kua meme uṅa qétéya haréwéc inéṅ zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec.

⁵ Waṅu kua meme uṅa doku aṅgétima kerec inéṅ yomuhuc zéyu niṅi, becaru kecneccac keczaṅ, o téréya miṅina, imuhuc zétecgé énécmizaṅ imuac niṅac gi imi solaṅ dindiṅa wanzaṅ.

⁶ Ieneṅ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niṅ sac gumu énécmina imuac nimba hakagina waṅgic imuac bakia mezu.

⁷ Waṅu neṅ nimba zaki téréyanéṅ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélécnec! Anutu Miṅ Kewunina medac medac wandac wandac miṅina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solaṅa wanzaṅ.

⁸ Waṅu kua meme uṅa qétéya 4 inéṅ zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélaṅanéṅ ic embac kasonṅi énécmimac niṅ waimimia waṅec.

⁹ Waṅu geriwa kunéṅ yandanéṅ ic embac kasonṅi énécmiyec. Waṅu yéwéri zérabéraguc imi mihicṅi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

¹⁰ Waṅu kua meme uṅa qétéya 5 inéṅ zéicya imi yaṅ biria iwac ic kewu tataraiguc qocgéyu iwac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi focdac sinjidéngéyu ic embac ieneṅ qenzeṅ manzeṅ qema ezelaṅgina kigic.

¹¹ Waṅu wizi némbéngina zéma imuac geriwa niṅac Anutu kurumenṅ miṅina zébirimima wawaṅ memegina imi kilenṅ ménda melenṅgic.

12 Waṅu kua meme uṅa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénagina mihicṅjima zérénj qérénj wandacmaṅ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec. 13 Waṅu ni hémba mazuaṅ mokoleṅ kuaya igucnec zéma yaṅ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uṅa biria haréwéc taṅa tanec ésécnénj érégic. 14 Imi mia kuwic uṅagina. Ieneṅ imi medac medac wandac wandac miṅjina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiṅ zé zérénj qérénj wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma togo énécmigic. 15 Ninzu neṅ kowu nene ésécnec hamaṅ. Méṅnéṅ ménj kic qeli kecma eṅeya séwi usuya galenḡéma katanec ménda kenḡa wamma eṅeya gamuya ménda hicṅjitegicmac imi mériaṅaguc wammac. 16 Waṅu uṅa biria haréwéc ieneṅ baec ménj qara Hebiraio aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutulaṅgé énécmidacgic.

17 Waṅu kua meme uṅa qétéya 7 inénj zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmuṅ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kunenḡ yanda méṅnéṅ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac! 18 Waṅu pilitic zéma buṅ parandaṅ zéma ac héténj hicṅjyec. Waṅu naṅ kunenḡ yanda ménj hicṅjyec. Naṅ imuhucya imi baeciguc ic embac hicṅjima kecḡicac éréma deguc ménj ménda hicṅjyec. 19 Waṅu ama areṅa yanda deminḡ seliaguc imi téma haréwéc waṅec. Waṅu baec séc ic ionac ama areṅa yanda imi moczoṅ bororoṅgéma madarec. Waṅu Anutunénj Babilon ama areṅa yandawac tacyachéra imuhuc niṅqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiṅ doku sokoc imi qocgé énécmiyec. 20 Waṅu konduṅ baec komoc komoc imi néṅḡacma saṅgidacgic baec boṅa moczoṅ hocénécmimia waṅec. 21 Waṅu kurumeṅ igucnec komboc saṅgeṅa 40 kilo imuhucya imuhucyanénj ic embac ionac qacḡinaiguc mayec. Mayu yéwéri kunenḡ yanda bac yandi yandiyaguc mihicṅj énécmiyu ic embac ieneṅ Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yaṅ biria.

1 Waṅu kua meme uṅa 7 zéic késa naṅgic ionarunec méṅnéṅ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana hena yanda embac qac buṅa yandayaguc doku kunenḡ yanda yandaiguc tacanzac imi kitiwa dimuhucya hicṅjimimac imi gézéwa hémhésémaṅ. 2 Baec séc ic kewu ieneṅ i guc kaisero waṅamuanzu. Waṅu ic embac baeciguc kecaṅzu ieneṅ iwarunec mia kaiseroac waiṅ doku negic ewa soho waṅ énécmiyu keczu. 3 Imuhuc nézéma uṅa téréyanénj nuagicma baec kéra kérasiaiguc kenḡec. Waṅu imuaru hémba embac ménj yaṅ biria pésia ménḡac qahaiguc tarec. Waṅu yaṅ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécḡedacma heyec. Waṅu yaṅ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. 4 Waṅu embac imi séwi usuya qoucqoucya zéma pésicpésiha meamuma kerec. Waṅu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéṅ mezeric amuyec. Waṅu mériaiguc sokoc ménj golinénj memeya késama naṅec. Waṅu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloṅa zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécḡéma heyec. 5 Waṅu pakayaiguc qara saṅa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloṅawac nenḡocḡina. 6 Waṅu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacḡina nekecma ewa sohosoho waṅec. Waṅu neṅ hémma kunenḡ yanda welicḡéyi. 7 Waṅu kua meme uṅanéṅ némac niṅac imuhuc kunenḡ yanda welicḡézaṅ? zéma nézéyec. Neṅ embac imuac haihakaya saṅa zéma yaṅ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminénj tacma nesianzac iorac héniaḡira gézéwa nimbésémaṅ. 8 Gi yaṅ biria hénzaṅ imi becaru kerec, néṅ deguc ménda keczac. Waṅu bianḡuc uṅa biria ionac baec dumuṅa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiṅḡacma biridacmac. Waṅu yaṅ biria imi bec kerec, néṅ deguc ménda kecma bianḡuc liliṅéma hamaḡ. Imuac niṅac hicṅj énécmimac nalé imuaru

imi baec kurumeṅ hicṅiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kekera, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneṅ imuac hémma welicgému. ⁹ Ewa qeri niṅtegic qinṅtegyagucnéṅ ac yomi niṅasarimac. Oruha 7 imi baec boṅa 7 embacnéṅ tarec imi zéma ic kewu 7 wanṅu. ¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waṅgic ménṅ deguc keczac. Waṅu ménṅ imi ménda hazacnec. Waṅu hamac imi nalé hotoṅadac kecmacac hezac. ¹¹ Yaṅ bec kerec, néṅ deguc qahac wanṅac imi ic kewu 7 ionac arenṅiguc toroqema qétéya 8 wammac. Waṅu inéṅ humucac geric siaiguc hiṅgacmac. ¹² Waṅu iliha 10 hénzanṅ imi ic kewu 10. Waṅu ieneṅ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néṅ yaṅ biria i guc qéhéréṅgéma kecgic nalé hotoṅa dac ic kewu éscnec kuc buṅa qeénécmimia wammac. ¹³ Ieneṅ imi ewa siṅ momacnec wamma eṅaṅ kuc buṅagina zéma ic kewuac qac buṅa imi yaṅ biria iwac mia waimidacmu. ¹⁴ Waṅu ieneṅ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Waṅu rama merawa imi miṅ onac miṅgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Waṅu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra keṅhéi hahéigina qahac imi eneṅ i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uṅanéṅ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuṅa tuṅa zéma héngaleṅ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanṅu imi eneṅ mia. ¹⁶ Waṅu iliha 10 héṅnec ieneṅ zéma yaṅ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebirimima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu. ¹⁷ Waṅu Anutunéṅ eṅeya ewa siṅa heyec séc medacmaṅ zé ewa qeriginaiguc niniṅ ménṅ mihicṅi énécmiyu ewa momac wamma eṅaṅ héngaleṅ ama arenṅa yandagina imi yaṅ biria iwac waimigic. Waṅu imuhuc wammanec kecgic Anutuc ackuazéc imi hélaguc wandacmac. ¹⁸ Waṅu embac héṅnec imi mia ama arenṅa yanda, baecac ic kewu héngaleṅ waṅ

énécmianṅac imi mia.

18

Babilon ama arenṅa yanda imi kisikiyon mihicṅiyec.

¹ Imuhuc zéyu tecgéyu ni hémba kua meme uṅa ménṅ kuc buṅa yandayagucnéṅ kurumeṅ igucnec mayec. Waṅu iwac edamuyanéṅ baec qetagalidarec. ² Inéṅ ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama arenṅa kunéṅ yanda yanda Babilon! Kuwic onac duṅ tatak zéma uṅa biria hénia héniaiwac tocgotogo ama zéma nei biria ewa loloṅa ionac aségina wanṅac. ³ Hénia imi yomuhuc, héngaleṅ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia éscnec nema ewa mohogoho sohoya wanṅu. Waṅu baecac ic kewu eneṅ i guc kaisero haka waṅgic. Waṅu baec séc nénnagémba ic ieneṅ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéṅ kecmac kekec imuac kuha niṅac yandima soukiwa ginaguc waṅgic.

⁴ Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa ménṅ yomuhuc mayu niṅi; Ic embac hécná ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéráguc imi momacnec ménda memu. ⁵ Némac niṅ kápésicya imi qaudumuru héima eṅkecmac kurumeṅ osizac. Waṅu Anutunéṅ kápésicya imi niṅqelima keczac. ⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaṅ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waṅu melenṅ migic. Waṅu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc ménṅ toroqema melenṅmigic. ⁷ Zézé bipi waṅamuma mezeric waṅamuma kerec imuac imuhucyanec qenṅeṅ manṅeṅ zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niṅ inéṅ ewa qeriaguc yomuhuc zéanṅac, ni embac garata wamma héngaleṅ waṅ énécmianṅua, ni malé qahac, waṅu ewa howuc ménṅ ménda mihicṅimaṅ. ⁸ Imuac niṅ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiác yanda zéma, béti yanda imuhucyanéṅ hicṅimimac. Iwac tasé kuku miṅina imi medac medac, wandac wandac miṅina Anutu, imuac

niṅac embac imi geric bélaṅaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waṅu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecgic imi enej gericnéj embac imi oyu imuac hofacya eṅu hémma iwac niṅac zésiac wammu. ¹⁰ Waṅu qenzen manzeṅa hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niṅ kitiwaga yéwéria focdac hicṅigénzac.

¹¹ Méjnéj méj hinacya boṅ ménda meanzac imuac niṅac baecac nénnagémba ic ienej embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic. ¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembali boṅa yanda zéma péh hoc boṅa eṅeṅa zéma linej maleku solana zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézénj usianénj memeya kambij hésianénj memeya zéma maleku péscipésiha zéma ichésa hémeṅa hiabi-aguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuṅanénj memeya zéma méra kiwi ichésa boṅa eṅeṅagucnéj memeya hénia hénia zéma aiṅ qaora zéma, aiṅ zéma mamboli hoc ¹³ Waṅu méséki ic séwéla, iwawai asélaṅaguc, kufañ, haléc hémeṅaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becosic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uṅa. ¹⁴ Waṅu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uṅaganénj siṅa nimma hoc hoc ai meanec imi moczoṅ guac murunec néṅacma kendacgic. Iwawai saménj bipiyaguc hegéṅgeṅa zéma iwawai mezeric qezeriraguc imi moczoṅ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicṅimu. ¹⁵ Babilon niṅac soukiwa mihicṅiaṅgic nénnagémba ic hinac imuhucyawac miṅina ienej qenzen manzeṅa imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu. ¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi linej maleku hiabia zéma maleku qouc qoucgia zéma pési pésiyanénj mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma péh hocnéj mezeric amuma

kekera. ¹⁷ Hinac yanda imuhucyanénj fuknec qahac wandaczac.

³éic miṅina zéma zéiciguc kondunj séc kenkenj haha waṅaṅgic ic kianj enej zéma zéic imuac ai ic zéma konduniguc ai meanjic ienej lakec naṅgic. ¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éreyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kunej yandanénj imuac séc waṅec me? ¹⁹ Imuhuc zéma orucginaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacma zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, konduniguc zéic miṅina ienej guac iwawai eeyagucnéj soukiwagina mihicṅiaṅgic, néj ama areṅa yanda imi fuknec qahac wandaczac. ²⁰ Waṅu Anutunénj hénaoṅiṅ héra ionac zéwelecgina niṅénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niṅac kurumenj zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waṅgic!

²¹ Ac imuhuc hicṅiyu kua meme uṅa selia méjnéj zamanziṅ yanda hilaṅa méj meyacma konduniguc giliyu hiṅgarec. Hiṅgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiṅgaru mihicṅimuac séc qahac wammac. ²² Waṅu gita qeṅe ic zéma legic héihéi ic zéma kuṅa qeṅe ic zéma témunj qeṅe ic ionac héténj imi sucginaiguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Waṅu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muṅguc ménda hémmu. Waṅu iwawai hézé hézézayawac zamanziṅ hoc yanda imuac héténj acguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. ²³ Lambe asahanénj guaru muṅguc ménda asarimac. Waṅu eu iniṅ buṅa qeṅe ionac ewa héténjnéj guac muru muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Nénnagémba ichécga imi baera baera ic eṅeṅa imi enej mianénj, suṅa meme acganénj baec séc ic embac qerigina mesohoyec. ²⁴ Waṅu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoṅ yanda ionac sacginanénj ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

*Kurumenjiguc zézé ségiségi
hicņiyu héņi.*

1 Waņū imuac andiaiguc nimba kurumenjiguc ic embac tuņ yanda ionac ewa hétēņ yanda ésécnecnēņ hicņima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Anǵēņ titi zéma edamu zéma kuc yandanēņ Anutunina guaru hezac. 2 Héņa imi mia iwac niņǵésigési ai imi hélānec zéma solaņ dindiņa wanzac. Kaiseroac hakanēņ baec mebiriyec sero embac garata imi niņǵésima eņeya welen qeǵe ichéra ionac sacǵinawac zégési énécmimac. 3 Muņǵuc yomuhuc zégic; Haleluya! Waņū ama yanda imuac hofacnēņ nalé tetcǵia qahac emmanec naņanzac. 4 Waņū qerīawac galēņ 24 zéma yaņ kekecǵinaguc 4 ieneņ ic kewu tatak imuaru tarec Anutu i simiņ héimima mepésimima zégic; Hélacnec, Haleluya! 5 Waņū ic kewu tatak imuarunec ewa hétēņ mén hicņima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welen qeǵehéra moczoņ ini zéma, kuneņ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoņ Anutu mepésimigic. 6 Waņū muņǵuc ic embac tuņ yanda ionac ewa hétēņ ésécnec zéma doku dunduņ yandawac hétēņ ésécnec zéma buņ parandaņ yanda ésécnecnēņ hicņima yomuhuc qacma zégic niņi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miņ Kewunina neņaņ Anutunēņ ninicgalēņ waņ nénécmianzac. 7 Rama merawa imuac zammarēņ meme naléya ducņiyu iniņ buņaya qemimianēņ zérēņ qérēņ waņ amudaczac. Imuac niņ neņaņ ségiségi wamma edamuya héimiwiņ. 8 Embac imi mia lineņ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeǵecnec imuhucya héimac niņ haimiyec. Waņū maleku lineņ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawaņ meme solaņ dindiņa imi mia. 9 Waņū kua meme uņanēņ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammarēņ hai ségiségi iguc héihéré énécmimia imi mériaņ ǵinaguc. Waņū muņǵuc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélānec zéyec. 10 Imuhuc nézēyu ni simiņ héima mepésimimaņ zé wamba

inēņ yomuhuc nézēyec, Ni imi ǵi zéma guac dac munahécǵa Yesuac héipuc ac késa keczu iniguc momacnec welen qeǵe ic keczua. Waina, imuhuc ménda waņ némbésémaņ, nēņ Anutu sac mepési miwésémaņ. Yesuac héipuc acnēņ bianac ara imuac qeri uņa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tatara.

11 Waņū ni kurumenj anǵéma naņū héņi. Niņzu becosic lalac ménēņ naņū imuac qahaiguc ménēņ tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inēņ solaņ dindiņanec niņǵési ai mema yaré qeanzac. 12 Kiwa imi geric bélaņa ésécnec waņū oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waņū qac mén ooyawac hemiyec. Waņū imuac qac imi tosara qahac, nēņ eņeyaocnec niņzac. 13 Waņū inēņ maleku saciguc tinduņ tinduņǵia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. 14 Waņū yaré ic kurumenjiguc keczu ieneņ maleku lineņ lalac qeǵeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. 15 Kuaya igucnec mia sou zéra qizilic mén éréyec. Waņū iminēņ mia baera baera ic embac unumac. Waņū eņeyaoc aiņ qarucnēņ héņgalēņ waņ énécmimac. Waņū Anutu medac medac wandac wandac miņina iwac qeri geric héņgeņa nimma waiņ gocmia tiziņaanzu ésécnec tiénécmima tasé kuku ai memac. 16 Waņū iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miņ ionac miņgina.

*Yaņ zéraquc zéma yaré ichéra
imi maunuyec.*

17 Waņū ni hémba kua meme uņa ménēņ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima keņha waņǵic ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézēyec; Hama Anutuac nezélélēņ yandaiguc tocgégic. 18 Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali hécǵinawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacǵic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welen qeǵe keczu zéma kuneņ me komora moczoņ yanda ionac séwi busugina imi negic. 19 Waņū

neṅ hém̄ba yaṅ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic hécgina ieneṅ tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waṅ énécmima yaré qewiṅ zé harégic. ²⁰ Néṅ yaṅ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meanṅic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécgé érécmimia waṅec. kua meme ic ikora inéṅ mia yaṅ imuac qac kiwiya késa kecma iwac ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéc imi qeliqeli érépésima gizoṅ geric bélaṅawac zékéṅaiguc gili érécmiyu hiṅgaroc. ²¹ Waṅu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zéragucnéṅ mama unudarec. Waṅu nei hénia hénia imi moczoṅ hama séwi busugina negic tomeṅgina qedarec.

20

Yawuṅ 1,000.

¹ Waṅu hém̄ba kua meme uṅa ménṅéṅ uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac wétéya zéma seṅ hésa kunéṅ yanda mériaiguc késama kurumeṅ igucnec mayec. ² Mama mazuaṅ mokoleṅ késama yawuṅ 1,000 séc qatémiyec. Mazuaṅ imi mokoleṅ walac hicṅiyec uṅa biria, Biria miṅina zémimia imi mia. ³ Qatémima uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac qeriaiguc giliyu hiṅgaru naguya hézicgéma asé kiwinéṅ meselima musulṅgéyec. Waṅu baera baera méndagucnec ikoc ménda waṅ énécmimac niṅ yawuṅ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waṅu imuac andiaiguc nalé hotoṅa dac hulacmimia wammac.

⁴ Waṅu ni ic kewu tatac sasala hém̄ba tosara imuaru tacgic imi onac niṅgésigési ai memu niṅ kuc buṅa énécmiyu késa kecgic. Waṅu neṅ hém̄ba Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ac niṅac déméṅgina héric hérira ionac qeri uṅagina zéma yaṅ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic ieneṅ zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megic ieneṅ qelima yacma Kristoguc yawuṅ 1,000 imuac séc ic kewu waṅ énécmima kecgic. ⁵ Waṅu humugic ionac murunec tosara ieneṅ keṅkecma yawuṅ 1,000

tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgic. Yacgic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc waṅec. ⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac toroqemu ieneṅ imi mériaṅginaguc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneṅ imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuṅ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

Biria miṅinawac kekec tetecgia.

⁷ Waṅu yawuṅ 1,000 sécgéyu Biria miṅina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac. ⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niṅac baec waṅgoṅa kembon qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc waṅ énécmima qutulṅgé énécmimaṅ zé kemmac. Waṅu zaṅgégina imi konduṅ sakasac ésécnec sasala. ⁹ Ieneṅ imi baec imi sécgédacma asasa tigic. Waṅu ic embac téréya toṅ héréma tacgic imi zéma ama baec yanda siṅniṅ waṅmimia imi lelecgé énécmigic. Waṅu kurumeṅ igucnec gericnéṅ mama yaré ic imi onoyu humudacgic. ¹⁰ Waṅu Biria miṅina ewa soho waṅ énécmima kerec imi gizoṅ geric bélaṅawac zékéṅaiguc giliyu hiṅgarec. Waṅu geric sia imuaru mia yaṅ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siṅi kaiwe séc nalé tetecgia qahac qenzeṅ manzeṅ qema kecmaoc.

Humuc ic eneṅ niṅgési énécmimia waṅec.

¹¹ Waṅu ic kewu tatac kunéṅ yanda lalacnec zéma ménṅ imuac qahaiguc tarec imi héṅi. Waṅu baec kurumeṅ imi wésia igucnec néṅgacma qahac wandarec. ¹² Waṅu neṅ hém̄ba humuc eneṅ, eṅeṅa zéma mamaya momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc naṅgic kiwiya tosara héndéṅ héndéṅa heyec. Waṅu kiwi ménṅ acguc héndéṅu heyec imi mia kekecac kiwiya. Waṅu humuc ic imi wawaṅ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécmiyec. ¹³ Waṅu nalé imuaru konduṅ qeriaiguc humumia hegic imi melenṅ énécmiyec. Waṅu humuc zéma humumia ionac baec dumuṅa acguc qerigiraiguc humuc ic hegic imi melenṅ

énécmiyoc. Waṅu icya icya wawaṅ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec. ¹⁴ Waṅu humuc zéma humumia ionac baec dumuṅa imi geric zékéṅ imuaru selianec giligic hiṅgarec. Geric zékéṅ imi mia humuc qété éréhéc. ¹⁵ Waṅu ménéṅ méné kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéṅ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

21

Kurumeṅ qelia zéma baec qelia.

¹ Waṅu ni kurumeṅ qelia zéma baec qelia héṅi. Kurumeṅ walaha zéma baec walaha imi aulangéma qahac waṅoc. Waṅu konduṅ imuhucyanec ménda heyec. ² Waṅu ama areṅa yanda téréya Yerusalem qelianéṅ kurumeṅ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buṅa qemimianéṅ eu buṅayawac wamma mezeric amuyec ésécnec waṅec. ³ Waṅu ic kewu tatic imuacnec ewa hétéṅ kuneṅ yanda hicṅima yomuhuc zéyec; Héṅgic Anutuac hali imi ic embac sugcinaiguc hezac. Waṅu inéṅ Anutu waṅ énécmima iniguc momacnec kecmac. Waṅu ieneṅ imi Anutuac ic embachéra waṅgic Anutu eṅeyaoc iniguc momacnec kecmac. ⁴ Kecma kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéṅ qahac wandarec. Imuac niṅac qelia imuaru humuc me zésiác me yaiwisisiṅ me qeṅzeṅ manzeṅ imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵ Waṅu ic kewu tatic imuaru tarec inéṅ yomuhuc zéyec; Héṅgic neṅ iwawai moczoṅ meqeli énécmizua. Waṅu muṅguc toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzéṅgé mimia zéma héla, imuac niṅac kiwiiguc owésémaṅ. ⁶ Waṅu ac méné yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac! Ni imi Alfa zéma Omega,* hénihénia zéma tetecgia, neṅ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boṅtegicya imi déméṅgina qaṅgararaṅ qe-qeya ionac énécmimaṅ. ⁷ Méné naṅselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu

memac. Ni iwac Anutu wamba inéṅ nuac naṅna wammac. ⁸ Waṅu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda ninzéṅgému zéma, iliṅqiliṅ kekec zéma, biṅ qeṅ zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiṅ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneṅ moczoṅ zékéṅ yanda gizoṅ geric bélaṅaguc imuaru hiṅgacma kecmu. Iminéṅ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héṅi.

⁹ Waṅu kua meme uṅa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéruguc 7 kuaya qeṅeya tima nagṅic ionac murunec ménéṅ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neṅ rama merawa iwac embac buṅa imi gézéwa hémbésémaṅ. ¹⁰ Imuhuc zéma uṅa téréyanéṅ nuagicma baec boṅa kuneṅ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda téréya Yerusalem imi kurumeṅiguc Anutu arunec mama hayu héṅi. ¹¹ Anutuac edamuya sécgéma heyu ama areṅa yanda imuac asahanéṅ hoc eeyaguc boṅa eṅeṅa yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec waṅu kristal hoc ésécnec lalaclalac waṅec. ¹² Waṅu imuaru baṅa deminṅ yanda horuanéṅ ama lelecgéma naṅu imuaru saṅgulaṅ 12 naṅec. Saṅgulaṅ imuaru kua meme uṅa 12 naṅgic. Waṅu saṅgulaṅ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéṅgéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areṅ 12 ionac qacgina. ¹³ Saṅgulaṅ imi baec waṅgoṅa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc naṅgic. ¹⁴ Ama yanda deminṅ imi séraṅa 12 hemiyec. Waṅu séraṅa imuac kembraiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵ Kua meme uṅa ac nézéyec inéṅ ama areṅa yanda zéma saṅgulaṅ yanda zéma deminṅ selia séc qéréréya memaṅ zé uṅ méné golinéṅ memeya késama naṅec. ¹⁶ Ama areṅa yanda imi waṅgoṅa 4 sécgina momac zéma héṅgeṅa wéndara sécgira momacguc. Waṅu uṅ iminéṅ ama yanda imuac séc qéréréya meyu 2,200 kilomita waṅec héṅgeṅa wéndara zéma horua

* **21:6:** Neṅaṅ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetecgia.'

séc qérérégina imi moczoṅ séc éréréṅ.
¹⁷ Waṅu kua meme uṅanéṅ ama arenṅa yanda imuac deminṅ dépaṅa imuac séc qéréréya acguc icnéṅ meanziṅ éséc nec meyu 70 mita waṅec. ¹⁸ Ama deminṅ baṅa imi zasipa hocnéṅ memeya waṅu ama yanda imi mia goli solaṅa galasi asac asaria éséc necnéṅ memeya. ¹⁹ Ama arenṅ yanda deminṅ imuac baṅa qambaṅa imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanéṅ mezeric qezeric wawaṅa. Qambaṅa qétéya momacguc imi zasipa hocnéṅ, séraṅ qétéya éréhé c imi sapaia hocnéṅ, séraṅ qétéya haréwéc imi agat hocnéṅ, séraṅ qétéya 4 imi emerade hocnéṅ mezeric zerira. ²⁰ Qétéya 5 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc, qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita hoc. ²¹ Saṅgulaṅa 12 imi pé l hoc 12 néṅ memeya, ama saṅgulaṅ 12 eṅac eṅac imi pé l hoc howia eṅac eṅacnéṅ memeya. Waṅu ama hénaya imi goli téngéṅ galasi éséc nec hiwéréṅgé ma hini keṅkeṅa.

²² Waṅu medac medac wandac wandac miṅina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuṅ wanzaoc imuac niṅac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuṅ méṅ ménda taru héṅi. ²³ Waṅu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi aigira qahac némac niṅ Anutuac edamuyanéṅ qetagaliyu rama merawanéṅ kifa waṅ énécmianzac. ²⁴ Waṅu baera baera ic embac ieneṅ edamu imuac qeriaiguc keṅha waṅanṅu. Waṅu baecac ic kewu ieneṅ eṅaṅ edamu mema imuaru harému. ²⁵ Imuaru imi kaiwe séc saṅgulaṅa ménda héianṅu. Waṅu imuaru imi siṅi méṅ ménda hezac. ²⁶ Icy a icya ieneṅ eṅaṅ baec yanda imuac edamuya zéma eṅaṅ edamugina imi imuaru mema harému. ²⁷ Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qe qeyaguc me ac ikoc wawaṅa ieneṅ imuaru ménda harému, néṅ rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneṅ sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

¹ Waṅu kua meme uṅanéṅ kekecac doku yanda méṅ kristal hoc éséc nec lalalacnéṅ Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatic imuac nec hénima mama keṅu nézéyu héṅi. ² Waṅu doku téfara imi ama yanda imuac hén a namuṅa iguc nec keṅec. Waṅu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéṅ namma namma keṅec. Ic hésa imuac héra tanera hénia hénia 12 iminéṅ maso séc hicṅjima qauma waṅaṅec. Waṅu ic hésa imuac haréṅanéṅ baera baera ic embac mehiaru énécmiyec. ³ Ama yanda imuaru imi saec muṅguc ménda hemac. Waṅu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu taticnéṅ ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welenṅ qe qe ichéra eneṅ welenṅ qe qe wammimu. ⁴ Waṅu ieneṅ iwac kic tanera hémma kecmu. Waṅu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac. ⁵ Waṅu ama imuaru imi siṅi muṅguc ménda hemac. Waṅu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniṅ, Miṅ Kewunina Anutunéṅ ionac asac mararaṅgina wammac. Waṅu ieneṅ imi nalé tetecgia qahac ic kewu waṅ énécmima kecmu.

⁶ Waṅu kua meme uṅa inéṅ yomuhuc nézéyec, ac yomi niṅzéṅgé mimia zéma héra. Némac niṅ Miṅ Kewunina kua meme ic ionac uṅaginawac Anutunéṅ iwac welenṅ qe qe ichéra iwawai focdac hicṅjima cac hezac imi énézéyu hémmu niṅac eṅeya kua meme uṅa méliyec.

⁷ Niṅzu, neṅ focdac liliṅgé ma hamaṅ! Imuac kiwi yomuac biaṅa ara imi niṅtoho wammac inéṅ ségiségiyaguc.

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenéṅ iwawai imi hémma niṅi. Haka imi hémma niṅi imuaru haka imi nézéyec kua meme uṅa iwac hénayaiguc mepésimimaṅ zéma mama simiṅ héimiṅi. ⁹ Imuhuc wamba inéṅ yomuhuc nézéyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahécga keczu zéma ackuazéc kiwi yomuaru hezac imi niṅtoho wammu iniguc momac nec welenṅ qe qe wamma kecua. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaṅ. ¹⁰ Waṅu inéṅ

muḡuc yomuhuc nézéyec, Nalé imi ho-suru hazac. Imuac bianḡac ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéḡ ménda meseliwésémaḡ. ¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waḡu qeri qakolagucnéḡ qeri qakolagucnec kecmac. Waḡu ic solaḡa imi haka solaḡa wammanec kecmac. Waḡu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹² Ninḡaḡ, neḡ focdac hamaḡ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icyá icyá wawaḡ memeginawac séciguc eḡac eḡac tasé ku énécmimaḡ. ¹³ Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hénihénia zéma tetcgia.

¹⁴ Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi eneḡ imi ségiségi ginaguc. Ieneḡ kekecac ichésa imuaru keremma saḡulaḡ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buḡa qeénécmimac. ¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siḡa nimma waḡanzu imi ama yanda imuac séḡgaḡḡiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hénaroiḡnawac niḡac wamma nuac kua meme uḡana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waḡ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷ Uḡa Téréya zéma iniḡ buḡa qeḡeyanéḡ Hana zézaoc, waigic mérénéḡ méḡ gezacyanéḡ ninzac inéḡ hana zémac. Mérénéḡ méḡ doku niḡac owuruḡa qaḡgararaḡ qezac imi waigic hamac. Waḡu mérénéḡ méḡ kekecac doku niḡac wanzac imi waigic boḡteḡic memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru bianḡac ara ooyawac hezac imi oloḡ niḡ wammu onac énézéwa niḡic; Méḡnéḡ méḡ ac hezac imuaru ac méḡ toroḡemaciguc Anutunéḡ yéwéri zérabéraguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroḡemimac. ¹⁹ Waḡu méḡnéḡ méḡ bianḡac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac méḡ auyu qahac wammaciguc Anutunéḡ kekecac ichésa zéma ama areḡa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac

imuaru ménda toroḡemac niḡac auwa qahac wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma zézac inéḡ ni hélacnec focdac hamaḡ zézac. Hélacnec, miḡna Yesu focdac hawésémaḡ.

²¹ Miḡ Kewu Yesuac ewa hianeḡ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!

* 22:13: A zéma Z.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27–12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38–13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31–5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29–6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39–7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36–8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40–9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51–10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38–11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37–12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22–14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19–17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29–22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54–23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44–24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22–4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53–8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54–12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31–14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25–19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Méliméli icac ai 1:1-26
4	Méliméli icac ai 2:1-47
5	Méliméli icac ai 3:1-26
6	Méliméli icac ai 4:1-37
7	Méliméli icac ai 5:1-42
8	Méliméli icac ai 6:1-15
9	Méliméli icac ai 7:1-29
10	Méliméli icac ai 7:30-50
11	Méliméli icac ai 7:51–8:13
12	Méliméli icac ai 8:14-40
13	Méliméli icac ai 9:1-25
14	Méliméli icac ai 9:26-43
15	Méliméli icac ai 10:1-33
16	Méliméli icac ai 10:34-48
17	Méliméli icac ai 11:1-30
18	Méliméli icac ai 12:1-23
19	Méliméli icac ai 12:24–13:12
20	Méliméli icac ai 13:13-41
21	Méliméli icac ai 13:42–14:7
22	Méliméli icac ai 14:8-28
23	Méliméli icac ai 15:1-35
24	Méliméli icac ai 15:36–16:15
25	Méliméli icac ai 16:16-40
26	Méliméli icac ai 17:1-34
27	Méliméli icac ai 18:1-21
28	Méliméli icac ai 18:22–19:12
29	Méliméli icac ai 19:13-41
30	Méliméli icac ai 20:1-38

date	Scripture
1	Méliméli icac ai 21:1-16
2	Méliméli icac ai 21:17-36
3	Méliméli icac ai 21:37-22:16
4	Méliméli icac ai 22:17-23:10
5	Méliméli icac ai 23:11-35
6	Méliméli icac ai 24:1-27
7	Méliméli icac ai 25:1-27
8	Méliméli icac ai 26:1-32
9	Méliméli icac ai 27:1-20
10	Méliméli icac ai 27:21-44
11	Méliméli icac ai 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galatia 1:1-24
15	Galatia 2:1-16
16	Galatia 2:17-3:9
17	Galatia 3:10-22
18	Galatia 3:23-4:20
19	Galatia 4:21-5:12
20	Galatia 5:13-26
21	Galatia 6:1-18
22	Efeso 1:1-23
23	Efeso 2:1-22
24	Efeso 3:1-21
25	Efeso 4:1-16
26	Efeso 4:17-5:2
27	Efeso 5:3-33
28	Efeso 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Filemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Ac Saṅa 1:1-20
10	Ac Saṅa 2:1-17
11	Ac Saṅa 2:18-3:6
12	Ac Saṅa 3:7-22
13	Ac Saṅa 4:1-11
14	Ac Saṅa 5:1-14
15	Ac Saṅa 6:1-17
16	Ac Saṅa 7:1-17
17	Ac Saṅa 8:1-13
18	Ac Saṅa 9:1-21
19	Ac Saṅa 10:1-11
20	Ac Saṅa 11:1-19
21	Ac Saṅa 12:1-18
22	Ac Saṅa 13:1-18
23	Ac Saṅa 14:1-20
24	Ac Saṅa 15:1-8
25	Ac Saṅa 16:1-21
26	Ac Saṅa 17:1-18
27	Ac Saṅa 18:1-24
28	Ac Saṅa 19:1-21
29	Ac Saṅa 20:1-15
30	Ac Saṅa 21:1-27
31	Ac Saṅa 22:1-21

December